

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Model biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą

Author: Marlena Gęborska

Citation style: Gęborska Marlena. (2019). Model biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Marlena Gęborska
Model biblioteki
aktywnie promującej
książkę dziecięcą

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO

Warto czerpać z doświadczeń innych, ale należy też pamiętać o własnej specyfice wynikającej z kultury lokalnej i potrzeb środowiska. [...]

Przed wszystkim należy jednak podkreślić, że potrzeby lokalnej społeczności nie są stałe, a więc istnieje konieczność ciągłej aktualizacji oferty bibliotecznej i poszerzania jej także o usługi oferowane w sieci.

Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą musi zatem obserwować otoczenie oraz współpracować z innymi instytucjami.

[...] Dalsza ewolucja cyfrowego konsumenta, czyli tzw. *Homo informaticus*, oraz zapowiadana podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos w 2016 roku czwarta rewolucja przemysłowa będą prowadzić do jeszcze ściślejszego połączenia komunikacji, łączności i automatyzacji, pogłębiając problem izolacji i osamotnienia jednostek. Model biblioteki usług 4.0 musi zatem obejmować nie tylko realizację usług (biblioteka 1.0), wspomnianą interaktywność i kulturę partycypacji (2.0), inteligencję i unifikację zasadniczo odmiennych kanałów, formatów i środowisk informacyjnych, tak aby umożliwić dostęp, wyszukiwanie i użytkowanie wiarygodnej informacji (3.0), ale także personalizację bibliotecznych usług, przestrzeni, personelu, produktów (np. indywidualizację przystosowania strony internetowej, systemy rekomendacyjne) i współdzielenie doświadczeń z rówieśnikami.

Z książki

Model biblioteki
aktywnie promującej
książkę dziecięcą

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3848

Marlena Gęborska
Model biblioteki
aktywnie promującej
książkę dziecięcą

Redaktor serii: Nauka o Książce i Bibliotece

Teresa Wilkoń

Recenzent

Michał Rogoż

Spis treści

Najważniejsze akronimy występujące w książce 7

Wstęp 9

Rozdział 1

Biblioteki w Polsce 29

- 1.1. Typologia i organizacja bibliotek w Polsce po 1945 roku 30
- 1.2. Koordynacja działalności bibliotek samorządowych 41
- 1.3. Nowe media a wizerunek biblioteki w XXI wieku 53

Rozdział 2

Otoczenie społeczne a oferta kulturalna 65

- 2.1. Mikrootoczenie biblioteki 66
- 2.2. Targi książki – możliwości tworzenia wizerunku i nawiązania współpracy 99
- 2.3. Imprezy biblioteczne promujące książkę dziecięcą 120

Rozdział 3

Wybrane inicjatywy zagranicznych bibliotek 135

- 3.1. Stany Zjednoczone 136
- 3.2. Marzenie bibliotekarza – biblioteki w Danii, Szwecji, Norwegii i Finlandii 148
- 3.3. Bibliotekarstwo dziecięce w Wielkiej Brytanii 159
- 3.4. Przykłady bibliotek francuskich i hiszpańskich 184
- 3.5. Oferta bibliotek niemieckich 190

Rozdział 4

Model aktywnej biblioteki 205

- 4.1. Bibliotekarze nagrodzeni w konkursie Polskiej Sekcji IBBY i w konkursach SBP 207
- 4.2. Analiza aktywności polskich mediatek 226
- 4.3. Wzorzec (wskazówki dotyczące polityki promocyjnej) 278

Zakończenie 291

Aneksy 297

Bibliografia i netografia 337

Wykaz wykresów, tabel, fotografii, rycin i schematów 371

Indeks osobowy 375

Indeks przedmiotowy 381

Abstract 401

Najważniejsze akronimy występujące w książce

ALA	– American Library Association (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Amerykańskich)
BP	– Biblioteka Publiczna
DKK	– Dyskusyjny Klub Książki
FRSI	– Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
GBP	– Gminna Biblioteka Publiczna
IBBY	– International Board on Books for Young People (Międzynarodowa Izba ds. Książek dla Młodych)
IFLA	– International Federation of Library Associations and Institutions (Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich)
IKiCz	– Instytut Książki i Czytelnictwa
MBP	– Miejska Biblioteka Publiczna
MKiDN	– Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
PBP	– Powiatowa Biblioteka Publiczna
PISA	– Programme for International Student Assessment (międzynarodowe badanie koordynowane przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
SBP	– Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
WBP	– Wojewódzka Biblioteka Publiczna
WiMBP	– Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna

Biblioteka XXI wieku, funkcjonująca w społeczeństwie informacyjnym¹ – które charakteryzuje nie tyle rozwinięta technika przetwarzania i przesyłania informacji, ile przede wszystkim wykształceni ludzie korzystający z tej technologii – staje się nowoczesnym centrum multimedialnym. To, co na początku XX wieku było jeszcze oczywistym priorytetem, czyli koncentracja na zbiorach (podlegających procesom gromadzenia, opracowania i udostępniania), transponowano w nową, cyfrową rzeczywistość, uwzględniając to, że decydującym czynnikiem w systemie bibliotecznym są już nie zbiory i procesy, którym owe zbiory podlegają,

---

1 *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.* <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2014-r-2,4.html> [dostęp online: 15.09.2018]; R. MALESA: *Działalność bibliotek publicznych wobec wyzwań społeczeństwa wiedzy i informacji*. W: *Kulturotwórcze i edukacyjne funkcje bibliotek publicznych. Teoria i praktyka*. Red. A. HAS-TOKARZ, R. MALESA. Lublin 2011, s. 13–22. Zob. też: *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2010–2014*. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2010-2014,1,8.html> [dostęp online: 15.09.2018]; J. JASIEWICZ: *Kompetencje informacyjne młodzieży*. Warszawa 2012, s. 30–38; *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007–2011*. http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/nts_spolecz_inform_w_polsce_2007-2011.pdf [dostęp online: 15.09.2018]; *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2004–2007*. http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/NTS_spoleczenstwo_informacyjne_w_Polsce_2004_2007.pdf [dostęp online: 15.09.2018]; T. GOBAN-KLAS: *Spółeczeństwo informacyjne i jego teoretycy*. W: *W drodze do społeczeństwa informacyjnego*. Red. J. LUBACZ. Warszawa 1999, s. 29–54; J. MĄCZYŃSKI: *Globalne społeczeństwo informacyjne. Wybrane kwestie adaptacyjne*. W: *Rewolucja informacyjna i społeczeństwo. Niektóre trendy, zjawiska i kontrowersje*. Red. L.W. ZACHER. Warszawa 1997; M. BANGEMANN: *Europe and the Global Information Society. Recommendations of the Bangemann Group to the European Council*. 1994. <http://europa.eu.int/ISPO/infosoc/backg/bangeman.html> [dostęp online: 15.09.2018].

w tym także prewencja i konwersja zasobów, ale człowiek – jego relacje z innymi zmiennymi w systemie (zdefiniowanym przez Annę Sitarską², charakteryzowanym m.in. w odniesieniu do procesów, zasobów i otoczenia) przekładające się na możliwości rotacji księgozbioru, w tym na nieodzowność digitalizacji. Potrzeby użytkownika wyznaczają kierunki gromadzenia zbiorów, skłaniają specjalistów do tworzenia m.in. nowych technik i oprogramowań służących opracowaniu (np. kody kreskowe), wyszukiwaniu (np. bazy danych, katalogi centralne i rozproszone) oraz udostępnianiu (np. samoobsługowy system *self-check*)³. Idea przekształcania biblioteki publicznej w mediatekę czy biblioteki szkolnej w *media center*, sprawia, że tym, co jest najbardziej oczekiwane i widoczne dla użytkownika, stała się zaawansowana technologia. Informatyzacja wszystkich sektorów życia publicznego w tzw. społeczeństwie sieciowym stopniowo prowadzi jednak do izolacji jednostek i kryzysu więzi międzyludzkich. Bibliotekarz zatem nie może ograniczyć się wyłącznie do wdrażania nowych technologii w gromadzeniu, opracowywaniu i udostępnianiu zbiorów. Większość publikacji jest dostępna w internecie lub znajdzie się tam w przeciągu kilku lat. Biblioteka musi świadczyć przede wszystkim usługi kluczowe dla współczesnych czytelników, a ponadto ciągle uatrakcyjnić kierowaną do nich ofertę. Jednocześnie powinna pozostać miejscem spotkań, miejscem wychowania i inspirowania. Imprezy biblioteczne są doskonałą okazją do przełamania stereotypu tej instytucji jako bezbarwnej, skostniałej i nieprzyjaznej, do ukazania bogatej oferty oraz wykształcenia w młodych ludziach nawyku odwiedzania biblioteki (czytelnicy coraz częściej postrzegają bibliotekarza jako animatora kultury)⁴.

Biblioteki i ich rozwój stanowią istotną kwestię w założeniach określających funkcjonowanie Unii Europejskiej, ponieważ działalność tych instytucji związana jest z projektem utworzenia Globalnego Społeczeństwa Informacyjnego⁵. Polskie biblioteki chętnie korzystają z dofinansowań, które pozwalają na

2 A. SITARSKA: *Systemowe badanie bibliotek. Studium metodologiczne*. Białystok 2005, s. 61–69.

3 M. NAHOTKO: *Komputeryzacja bibliotek naukowych w Polsce*. „Konspekt” 2004, nr 19. <http://www.wsp.krakow.pl/konspekt/19/nahotko2.html> [dostęp online: 15.09.2018].

4 Poglębiona analiza oferty kulturalnej bibliotek adresowanej do młodego odbiorcy znajduje się w publikacji M. GĘBORSKA: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*. Warszawa 2018.

5 Mimo że działalność biblioteczna nie uległa kodyfikacji, to jednak od lat 80. XX wieku zagadnienie rozwoju bibliotek w kontekście cyfryzacji czy społeczeństwa informacyjnego pośrednio pojawia się w różnych dokumentach i planach unijnych, jak m.in.: biała księga (1993); raport Bangemann (1994); zielona księga (1996); eEurope – An information society for all (1999, 2000, 2003, 2005); strategia lizbońska (2000); i2010 – European information society 2010 (2005). Por. *Społeczeństwo informacyjne. Istota, rozwój, wyzwania*. Red. M. WITKOWSKA, K. CHOLAWO-SOSNOWSKA. Warszawa 2006, s. 30.

wprowadzenie standardów międzynarodowych. Fundusze europejskie przyznawane są tym placówkom, które przygotowują spójne merytorycznie i finansowo projekty dotyczące popularyzacji literatury lub związane z cyfryzacją czy informatyzacją, zgodne z przyjętym kierunkiem rozwoju⁶. Strategię biblioteki wyznacza jej misja zapisana w statucie, który z założenia powinien być zgodny z narodowym ustawodawstwem bibliotecznym i okołobibliotecznym oraz konstytucją (gwarancja wolności słowa, równości w dostępie do informacji i bezpłatności usług)⁷. Początkowo na formułowanie misji bibliotek wpływ miały przede wszystkim amerykańskie standardy ilościowe, tworzone przez American Library Association (ALA) w drugiej połowie XX wieku, które traktowane były jako wzór i jednocześnie wskazywały poziom, który w pozostałych krajach starano się osiągnąć. Nie miały tu wpływu departamenty ALA – Association for Library Service to Children (ALSC), planującego usługi dla dzieci, oraz Young Adult Library Services Association (YALSA), wyznaczającego standardy usług dla nastolatków od 12 do 18 roku życia⁸. Szybko jednak zwrócono uwagę na

6 Podpisanie umowy o dofinansowanie. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/obowiazki/> [dostęp online: 15.09.2018].

7 Informacje dotyczące standardów obowiązujących w polskich bibliotekach można znaleźć w wielu opracowaniach naukowych, takich jak: J. CIECHORSKI: *Ustawa o bibliotekach – komentarz*. Warszawa 2012; G. GMITEREK: *Biblioteka 2.0*. Warszawa 2012; M. ANTCZAK: *Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych*. Łódź 2010; M. DRZEWIECKI: *Nowoczesna biblioteka*. Warszawa 2010; J. KOŁODZIEJSKA: *Biblioteki publiczne w strukturze społecznej*. Warszawa 2010; „Nowe Media w Bibliotece”. Dodatek do „Poradnika Bibliotekarza” 2010, nr 11; J. WOJCIECHOWSKI: *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa 2010; „Biblioteki Publiczne w Liczbach” z lat 1999–2009; *Dzieci, młodzież – Internet – biblioteka*. Wytyczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży. Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL, E.B. ZYBERT. Warszawa 2009; *Internet w bibliotece dla dzieci i młodzieży. Od teorii do praktyki. Poradnik*. Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL. Warszawa 2009; *Nowoczesna biblioteka. Materiały z ogólnopolskiej konferencji SBP 29–30 maja 2009*. Red. M. DRZEWIECKI. Warszawa 2009; J. KOŁODZIEJSKA: *Szerokie okno biblioteki*. Warszawa 2006; *Biblioteki wobec nowych zadań*. Red. E. GŁOWACKA. Toruń 2004; *Biblioteki szkolne*. Wytyczne IFLA/UNESCO. Warszawa 2003; G. LEWANDOWICZ: *Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce. Raport z badań*. Warszawa 2003; *Standardy biblioteczne. Wzorce i doświadczenia Unii Europejskiej*. Red. J. WOŁOSZ. Warszawa 2003; *Biblioteki powiatowe w Polsce. Informator*. Warszawa 2002; *Biblioteki publiczne wielkich miast. Ogólnopolska konferencja, Wrocław 5–7.11.2002 r.* Red. J. SŁOWIK. Wrocław 2002; B. BUDYŃSKA, A.M. KRAJEWSKA: *Biblioteki publiczno-szkolne. Biblioteki usytuowane w szkołach*. Warszawa 2002; *Działalność bibliotek publicznych. Standardy międzynarodowe IFLA/UNESCO*. Red. M. KISIŁOWSKA. Warszawa 2002; L. BILIŃSKI: *Biblioteki publiczne końca XX wieku*. Warszawa 2001; *Polskie bibliotekarstwo w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji towarzyszącej Krajowemu Zjazdowi Delegatów SBP Warszawa–Miedzeszyn, 8–9 czerwca 2001 r.* Red. M. SZYSZKO. Warszawa 2001; B. GRONIEWSKA, M. GUTRY: *Biblioteki dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 1954.

8 Więcej informacji o działalności tych departamentów znajduje się w dalszej części rozprawy (zob. podrozdział 3.1).

zagadnienie jakości usług świadczonych przez biblioteki, a także ich współpracy, co znalazło odzwierciedlenie w wytycznych tworzonych u progu XXI wieku. Nowoczesna biblioteka opiera swój statut na międzynarodowych normach PN-EN ISO 9001:2009 Systemy zarządzania jakością – Wymagania oraz ISO 9001:2015-10 Systemy zarządzania jakością – Wymagania⁹, określających kryteria, które powinien spełniać system zarządzania jakością w organizacji. Podstawą tych norm jest pojęcie jakości rozumianej jako spełnienie lub przekroczenie wymagań klienta dzięki realizacji ośmiu zasad (nawiązanie do cyklu Williama Edwardsa Deminga), takich jak:

- zorientowanie na klienta (dostosowanie do popytu);
- przywództwo (silny styl kierowania);
- zaangażowanie ludzi (zasoby niematerialne organizacji);
- podejście procesowe (skuteczność i efektywność organizacji);
- systemowe podejście do zarządzania (dostrzeganie zależności);
- ciągłe doskonalenie usług;
- rzeczowość w podejmowaniu decyzji (np. analiza SWOT);
- obopólne korzyści w relacjach z dostawcami¹⁰.

Specjalne zalecenia dla bibliotek zostały określone również w dokumentach o znaczeniu międzynarodowym, przygotowanych przez organizację The International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA (Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich). Popularyzacja literatury stała się jedną z wytycznych IFLA i przez to również częścią misji bibliotek, które zdecydowały się owe standardy wprowadzić.

IFLA wydała następujące dokumenty zawierające wytyczne dla bibliotek dziecięcych i młodzieżowych:

- *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)*, 2007¹¹;
- *Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci*, 1991, nowelizacja: 2003¹²;
- *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież*, 1997, nowelizacja: 2008¹³.

---

⁹ Nieprzetłumaczona jeszcze najnowsza wersja standardu, którą 7 października 2015 roku zastąpiono normę PN-EN ISO 9001:2009, wprowadzając zmiany w szczególności ważne dla instytucji usługowych.

¹⁰ Norma PN-EN ISO 9001:2009 Systemy zarządzania jakością – Wymagania.

¹¹ *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)*. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

¹² *Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci*. <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

¹³ *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież*. <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

Opublikowała także deklarację, w której uwzględniono wpływ nowych technologii na rozwój młodego człowieka i jego postrzeganie roli bibliotekarza – *Internet i biblioteki dla dzieci* (2006)¹⁴.

Koordynatorem pracy związanej z wytycznymi była Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA. W standardach precyzowano znaczącą funkcję bibliotek dziecięcych w krajowych sieciach bibliotecznych oraz ich zadania, za które przede wszystkim uznano rozwijanie kultury czytelniczej, a także zapobieganie analfabetyzmowi funkcjonalnemu poprzez kształtowanie umiejętności korzystania z informacji i nowych mediów oraz odpowiednie formy pracy i działalności bibliotecznej. W wytycznych odwoływano się do międzynarodowej Konwencji o prawach dziecka (1989), podkreślającej prawa każdego dziecka do rozwoju wszystkich swoich możliwości, wolnego i bezpłatnego dostępu do informacji, dokumentów i programów, bez względu na wiek, rasę, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe i kulturalne, warunki socjalne oraz indywidualne umiejętności jednostki. *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)* powstały w wyniku dwuletniej współpracy sekcji bibliotek publicznych, bibliotek obsługujących publiczność o specjalnych potrzebach, bibliotek dla dzieci i młodzieży, bibliotek szkolnych i centrów informacji, bibliotek dla niewidomych, dla populacji wielokulturowych i dla dużych miast, dzięki czemu w zaproponowanych rozwiązaniach zostało uwzględnione zróżnicowanie placówek obsługujących młodego czytelnika.

Usługi dla niemowląt i małych dzieci uznano za sprawę fundamentalną, a pierwszy kontakt dziecka z biblioteką, według założeń, powinien być doświadczeniem społecznym, które wyzwala ciekawość i wyobraźnię. Szczególną uwagę zwrócono na rolę biblioteki w zakresie takich problemów społecznych, jak stres wynikający z życia w wielkim mieście, a także skutki zarobkowej emigracji rodziców (zjawisko tzw. eurosierot). Podkreślono, że biblioteka powinna zapewnić możliwość dostępu do swoich zbiorów wszystkim dzieciom, a jeśli w tradycyjnej formie miałby on być utrudniony, to zadaniem placówki jest wprowadzanie innego rozwiązania, np. takiego jak bibliobusy. W związku z tym, że małe dzieci nie są w stanie same dotrzeć do biblioteki, pracownicy powinni współpracować również z dorosłymi i wskazywać im na znaczenie książek, czytania, korzystania z multimediów i bibliotek w rozwoju małych dzieci. Zalecono, by w bibliotekach udostępniać materiały wielojęzyczne, tak aby dzieci z rodzin dwujęzycznych miały szansę rozwijać oba języki i kształtować więzi z każdym z rodziców. W Polsce rodziny dwujęzyczne stanowią na razie nikły procent wszystkich rodzin, ale w czasie globalizacji i powszechnej mobilności, w ciągu najbliższych lat ta sytuacja może się znacznie zmienić. Zaznaczono,

---

14 *Dzieci, młodzież...*

że materiały gromadzone w bibliotekach muszą być bezpieczne (np. książki w odpowiednim formacie, zabawki spełniające normy bezpieczeństwa ustalone w danym kraju), a sposób ich udostępniania należy dostosować do możliwości dzieci (np. odpowiednia wysokość regałów).

Odnosząc wytyczne do kwestii reklamy, wskazano, że powinna ona być skierowana do rodziców (w przypadku dzieci najmłodszych) oraz do młodzieży. Promocja może być prowadzona zarówno bezpośrednio (informacja ustna, ulotki), jak i przez stronę WWW. Usługi biblioteki należy promować nie tylko w samej placówce, ale także w żłobkach i przedszkolach oraz innych miejscach, w których przebywają dzieci wraz z rodzicami, takich jak poczekalnie w przychodniach zdrowia, u dentysty, w szpitalach, organizacjach rodzinnych i społecznych, np. przez pozostawianie niewielkich kolekcji książek z obrazkami, proponowanie seansów bajek i głośnego czytania poza biblioteką. Najważniejsze jest jednak, aby biblioteka była przedstawiana jako miejsce spotkań z innymi dziećmi i rodzinami, miejsce pełne radości, oferujące możliwość korzystania z różnego typu dokumentów i programów. Usługi dla dzieci powinny być dobrze zintegrowane z działalnością całej placówki. W standardach zostały ponadto przedstawione przykłady usług wzorcowych, realizowanych w różnych krajach, m.in. w Korei, ale nie odwołano się tu do polskich bibliotek. Trzeba jednak dodać, że po opublikowaniu standardów i po ich przetłumaczeniu wiele z modelowych rozwiązań zostało wdrożonych w polskich instytucjach, co zaobserwowałam podczas wyjazdów badawczych.

Ważnym aspektem w identyfikowaniu roli bibliotek są przemiany, które zrewolucjonizowały społeczne postrzeganie tych instytucji. Chodzi tu nie tyle o zmiany ustrojowe i polityczne, które objęły głównie kraje europejskie (w tym Polskę), ile o rozwój i upowszechnienie się technologii elektronicznych, które miały największy wpływ na systemy instytucji kultury¹⁵. Z jednej strony mówi się o społeczeństwie informacyjnym, w którym najcenniejszym towarem jest informacja i w związku z tym coraz częściej pojawiają się przesłanki i kalkulacje dotyczące gospodarczego znaczenia sektora kultury, z drugiej – o społeczeństwie usługowym, w którym znaczenie ma rodzaj i jakość usługi. Ponadto owo społeczeństwo w wymiarze kulturowo-społecznym kształtują obecnie przede wszystkim trzy grupy, tzw. pokolenie X – urodzeni w latach 1965–1980, ludzie niezależni i samodzielni, często pracobolnicy wyznaczający i realizujący odpowiedzialne cele; pokolenie Y – „millenials”, urodzeni po 1980, w czasach globalizacji i konsumpcjonizmu, pierwsze pokolenie podobne do rówieśników na Zachodzie, które nie boi się zmian, a wręcz te zmiany wymusza, ludzie obeznani z najnowszymi technologiami, którzy od dziecka posługiwali się komputerem,

---

15 S. SIEKIERSKI: *Książka we współczesnej kulturze polskiej*. Pułtusk 2006, s. 17.

mimo problemów z komunikacją bezpośrednią mobilni i szybko docierający do potrzebnej im informacji¹⁶; oraz pokolenie Z (zwane również pokoleniem C, od angielskiego słowa *connected*, czyli podłączony, w domyśle: do sieci internetowej) – urodzeni w drugiej połowie lat 90. (w Polsce datą umowną jest rok 2000), niepotrafiący funkcjonować bez internetu i mediów elektronicznych¹⁷.

Hanna Batorowska zwraca jednak uwagę na zagadnienie tzw. dojrzałości informacyjnej, podając atrybuty jednostki prawidłowo funkcjonującej w infosferze, takie jak: samokrytycyzm, refleksyjność, otwartość, etyka, racjonalność, generatywność, transcendencja czy odpowiedzialność. Dojrzałość informacyjna, według H. Batorowskiej, sprawia, że osoba wykorzystuje posiadane doświadczenie i umiejętności w zakresie zarządzania informacją i wiedzą do tworzenia nowych rozwiązań, bowiem owa dojrzałość łączy się z posiadaniem metawiedzy¹⁸. Współczesnej młodzieży, mimo dużych umiejętności w zakresie korzystania z technologii informacyjnych, brakuje swobody poruszania się w środowisku informacyjnym i umiejętności wykorzystywania znanych procedur do rozwiązywania problemów w pozostałych sferach¹⁹. W tym kontekście właśnie biblioteki publiczne wskazuje się jako instytucje, które powinny popularyzować i realizować ideę *information literacy* oraz być przewodnikiem dla dzieci i młodzieży w świecie mediów, różnego rodzaju zasobów i komunikatów.

Funkcja ta w ciągu ostatnich lat była szczególnie ważna, ponieważ w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjum z 2012 roku nie uwzględniono kształcenia zdolności informacyjnych²⁰. Twórcy reformy systemu szkolnictwa z 2017 roku wprowadzili odpowiedzialność szkoły za przygotowanie uczniów klas I–VIII „do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych

16 E. DUNAJ: *Pokolenie Y – wyzwaniem dla edukacji*. W: *Ewolucja czy rewolucja? Czas przemian – czas wyzwań*. Red. W. KOWALCZEWSKI, Z. KALISIAK. Warszawa 2012, s. 285–292.

17 P. RUSAK: *Czy należy bać się pokolenia Z?* <https://kariera.pracuj.pl/porady/czy-nalez-y-bac-sie-pokolenia-z/> [dostęp online: 15.09.2018].

18 H. BATOROWSKA: *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej. Rozważania o dojrzałości informacyjnej*. Warszawa 2013, s. 36–37.

19 Obserwacja własna na podstawie trzech lat pracy w dwóch gimnazjach i jednej szkole podstawowej w charakterze pełnoetatowego nauczyciela informatyki oraz nauczyciela bibliotekarza (pół etatu). Uczniowie potrafią używać wyszukiwarek internetowych, ale mają problem z formułowaniem zapytań informacyjnych oraz selekcją i oceną informacji. Najczęściej uważają, że najbardziej wiarygodny wynik wyszukiwania to ten, który ukazuje się jako pierwszy. Nie odróżniają wartości informacji przeczytanej np. na stronie Ściaga.pl od informacji zaczerpniętej z encyklopedii czy fachowego artykułu online.

20 R. PIOTROWSKA: *Edukacja informacyjna w polskiej szkole*. Warszawa 2011, s. 115–122. Zob. też publikację dotyczącą praktycznego wymiaru korzystania z multimediów w szkole *Edukacja medialna. Nadzieje i rozczarowania*. Red. M. SOKOŁOWSKI. Warszawa 2010.

w internecie, krytycznej analizie informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci”, ale nie sprecyzowali, w ramach jakich zajęć i w jakim wymiarze te kompetencje będą nabywane. W myśl rządowego rozporządzenia z 2017 roku biblioteki szkolne odpowiedzialne są za kształtowanie kompetencji czytelniczych, poprzez prowadzenie zajęć zapewniających kontakt z książką, i powinny współuczestniczyć w przygotowaniu uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym, natomiast w zapisie dotyczącym lekcji informatyki skoncentrowano się na umiejętności programowania²¹. Od bibliotekarzy zawsze wymagano wiele – łączenia działań edukacyjnych, komunikacyjnych, technologicznych przy jednoczesnym dbaniu o relacje i zaplecze pedagogiczno-psychologiczne. Umiejętność korzystania z informacji związana jest z alfabetyzacją oraz krytycznym myśleniem, które młody człowiek może rozwijać wyłącznie poprzez kształtowanie kompetencji czytelniczych od najmłodszych lat. Dodatkowym problemem jest na ogół brak umiejętności komunikacyjnych oraz stosowanie w bezpośrednich relacjach równoważników zdań, czyli języka smsów i komunikatorów społecznościowych²². Współczesna książka dziecięca powinna zatem w szczególności służyć rozwijaniu języka, kształtowaniu myślenia abstrakcyjnego i analitycznego poprzez tworzenie opozycji do hipertekstualnego doświadczania codziennych komunikatów²³, przy jednoczesnym uwzględnieniu cech socjologicznych i oczekiwań pokolenia Y, czyli potrzeby różnorodności, aktywności i współtworzenia, a także tendencji do szybkiego zniecierpliwienia

21 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dz.U. 2017 poz. 356.

22 Młodzi ludzie mają problem z opowiadaniem wydarzeń w sekwencji: przyczyna – zdarzenie – skutek. Często w tekstach oddawanych w szkole używają na przykład 2k18 zamiast 2018, a żeby zasygnalizować, że coś ich rozbawiło, mówią „XD”. Gdy rozmawiają, skracają wyrazy, wyrzucając samogłoski, np. „nwm” (nie wiem), „bd” (będę).

23 B. BODZIOCH-BRYŁA, G. PIERUSZEWSKA-KOBIELA, A. REGIEWICZ: *Literatura – nowe media. Homo irretitus w kulturze literackiej XX i XXI wieku*. Toruń 2015; J.D. BOLTER: *Przestrzeń pisma. Komputery, hipertekst, remediacja druku*. Kraków–Bydgoszcz 2014; M. JANUSIEWICZ: *Literatura doby Internetu. Interaktywność i multimedialność tekstu*. Kraków 2013; Ł. GOŁĘBIEWSKI: *Gdzie jest czytelnik?* Warszawa 2012; M. GÓRSKA-OLESIŃSKA: *Liberatura, e-literatura i... Remiksy, remediacje, redefinicje*. Opole 2012, s. 157–173; M. FURMANEK: *Tekst, hipertekst, sieć – szanse edukacyjne*. „Chowanna” 2012, t. 2, s. 265–275; M. BOGACZYK: *Wszystko jest Tekstem? Hipertekstualność jako nowe doświadczenie literatury*. „Techsty. Literatura i nowe media” 2007, nr 3. <http://www.techsty.art.pl/magazyn3/> artykuły/bogaczyko1.html [dostęp online: 15.09.2018].

i raptowności, oraz pokolenia Z, które ceni ciągle eksperymentowanie i zmianę, umożliwiającą rozwój i dostarczającą wielu wrażeń.

Zasadniczym celem w rozprawie jest zaproponowanie modelu akcji bibliotecznych w kontekście promocji oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży. Termin „model” jest w pracy odnoszony do aktywności i promocji biblioteki, z wyłączeniem pozostałych aspektów jej funkcjonowania, takich jak polityka gromadzenia zbiorów czy struktura organizacyjna. W celu stworzenia modelu z uwzględnieniem kontekstu (możliwości związanych z otoczeniem zewnętrznym) i materiału empirycznego (ilustrującego oddziaływanie różnego typu uwarunkowań), modelowanie zostało przeprowadzone za pomocą aparatu strukturalnego²⁴ i opisowego. Do celów szczegółowych należą:

- przedstawienie typologii i funkcji najpopularniejszych imprez bibliotecznych dla dzieci i młodzieży;
- porównanie aktywności bibliotek;
- ukazanie biblioteki jako jednego z elementów systemu promocji książki dziecięcej.

Ocena oferty kulturalnej bibliotek skierowanej do dzieci i młodzieży, a wypracowanej w ostatnim piętnastolecu, wydaje się szczególnie interesująca, ponieważ w tym czasie instytucje te podlegały intensywnym zmianom w zakresie systemu komunikacji (nowatorskie rozwiązania elektroniczne) oraz otoczenia zewnętrznego, w tym dotyczącym zainteresowań i potrzeb czytelnich. Celem w książce nie jest natomiast prezentacja opisów monograficznych instytucji, osób czy akcji czytelnich, wszelkie analizy prowadzone są wyłącznie z punktu widzenia i korzyści biblioteki. Zasięg geograficzny analizy obejmuje polskie biblioteki publiczne, uzupełniają ją jednak odniesienia do kontekstu zagranicznego. Tym samym wyniki umożliwią rozeznanie w możliwościach i wypróbowanie rozwiązań, które sprawdziły się już w innych bibliotekach zarówno w Polsce, jak i zagranicą (w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, krajach skandynawskich, Hiszpanii, Francji, Niemczech). Zasięg chronologiczny został ograniczony do współczesnych działań (z uwagi na znaczną zmianę form promocji po roku 2000 i brak opracowań na ten temat), ale krótko przywołano również uwarunkowania historyczne²⁵. Zgodnie z tymi założeniami nie rozpa-

---

24 Istotą tej metody jest upraszczanie złożonego systemu poprzez systematyczne rozkładanie go na prostsze elementy składowe (otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne, przykłady działań – zob. rozdziały 1–3 niniejszej monografii – oraz badania akcji ogólnopolskich i imprez czytelnich, których szczegółowe wyniki znajdują się w publikacji M. GĘBORSKA *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą...*). W ten sposób powstaje struktura rozważanego problemu.

25 Początki bibliotekarstwa dziecięcego w Polsce, pierwsza biblioteka publiczna dla dzieci i młodzieży (1922), formy pracy z czytelnikiem w latach powojennych i działalność

trywano szczegółowo zagadnień historycznych, jednakże przypomniano fakty niezbędne do zrozumienia niektórych zjawisk współczesnych (w szczególności rozdział 1). Podstawową metodą zastosowaną w rozprawie jest modelowanie. Wykorzystano również metodę analizy i krytyki źródeł, metodę *case study* i metodę porównawczą. Ponadto posłużono się elementami metody statystycznej i systemowej.

Książka opiera się zarówno na materiale pierwotnym, który stanowią obserwacje będące rezultatem badań empirycznych, jak i na materiale wtórnym. Poszukiwania źródeł wtórnych do pracy prowadziłam od 2010 roku, głównie w: a) bazach polskiej Biblioteki Narodowej: Książki polskie (MARC 21, od 1976), Bibliografia artykułów z czasopism polskich (1996–2004, od 2005) i Bibliografia artykułów z gazet i tygodników polskich (1996–2004, od 2005), które w grudniu 2014 roku zostały scalone i funkcjonują w ramach multiwyszukiwarki ENCORE, obejmującej rozproszone zasoby udostępniane dotychczas poprzez system MAK²⁶; b) bazach Polskiej Bibliografii Bibliologicznej (od 1995)²⁷; c) katalogu zbiorów polskich bibliotek naukowych i akademickich NUKAT²⁸. Zastosowałam metodę analizy i krytyki źródeł z zakresu organizacji i funkcjonowania bibliotek publicznych oraz promocji książki dziecięcej w Polsce i na świecie. Akty prawne analizowałam na podstawie publikacji w postaci elektronicznej zawartych w bazie Internetowego Systemu Aktów Prawnych (ISAP)²⁹. W szczególności przeanalizowałam raporty oraz publikacje dotyczące stanu bibliotek i czytelnictwa w Polsce, w tym raport przygotowany przez Bibliotekę Narodową – którego szczegóły zaprezentował 7 marca 2014 roku minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski podczas uroczystości w Pałacu Prezydenckim w Warszawie – informujący o 13-punktowym wzroście wydatków na zakup nowości (w sumie wydano ponad 73 mln zł, przy czym do bibliotek publicznych zakupiono 3 mln książek, w tym 1 mln za środki pochodzące z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), zahamowaniu trwającego od 9 lat spadku liczby wypożyczeń (w 2012 roku wypożyczono lub udostępniono na miejscu o 287 tys. więcej książek niż w 2011) oraz zwiększeniu się liczby zarejestrowanych użytkowników bibliotek (wzrost jedynie o 0,2 punktu, ale – dla porównania – w 2011 roku spadek o 2,1, a w 2010 roku spadek o 2,2 punktu

---

Marii Gutry, formy pracy wyszczególnione w publikacjach m.in. Jadwigi Andrzejewskiej, Jacka Wojciechowskiego, Michała Zająca, Grażyny Lewandowicz-Nosal.

26 ENCORE. <http://katalogi.bn.org.pl/iii/encore/?lang=pol> [dostęp online: 15.09.2018].

27 Polska Bibliografia Bibliologiczna. <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?Bm=12> [dostęp online: 15.09.2018].

28 NUKAT. <http://centrum.nukat.edu.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

29 ISAP. <http://isap.sejm.gov.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

procentowego)³⁰. Badania głównego ośrodka monitorującego pracę polskich bibliotek, Biblioteki Narodowej, wskazują także, że biblioteki z wynikiem 22,7% znajdują się na trzecim miejscu wśród źródeł pozyskiwania książek, po zakupach (38,2%) oraz wypożyczaniu od znajomych i rodziny (26,4%). Informacje statystyczne, którymi posługiwano się w pracy, obejmują lata 1989–2015. Starano się uwzględnić także inne materiały o charakterze sumującym i oceniającym, w tym programy promocji czytelnictwa MKiDN.

Jednym z czynników, który przyczynił się do zahamowania tendencji spadkowej dotyczącej czytelnictwa, jest jego animacja traktowana jako zespół długofalowych działań realizowanych przez bibliotekarzy. Pojęcie animacji czytelnictwa na początku lat 90. XX wieku wprowadziła Joanna Papużyńska, definiując ją jako: „zajęcia kulturalne, które mają w konsekwencji doprowadzić do książki i czytelnictwa”³¹. Tym samym badaczka, wykorzystując swoje doświadczenia bibliotekarskie, zainicjowała rozważania nad funkcjami biblioteki dziecięcej – wyrażając opinię, że biblioteka może być miejscem zaistnienia wszystkich form aktywności rozbudzających inteligencję dziecka i jego wrażliwość. „Animacja” etymologicznie pochodzi od łacińskiego *anima* – „dusza”, natomiast *anime* znaczy „ożywiać”. Zatem inaczej animację można nazwać ożywianiem, kreowaniem, zachęcaniem. W definicji animacji zamieszczonej w *Nowym słowniku pedagogicznym* uwzględniono różne jej funkcje: edukacyjną, komunikacyjną, integracyjną, kulturową³². J. Papużyńska określa mianem animacji metody pracy, których treścią i podstawą jest motywowanie dzieci, młodzieży oraz dorosłych do podejmowania decyzji o realizacji zadań i urzeczywistnianiu określonych wartości. Według tej definicji bibliotekarz-animator ma za zadanie wyzwalanie autoekspresji przez podejmowanie różnorodnych form pracy z czytelnikiem, takich jak konkursy, quizy, wystawy, spotkania autorskie, akcje propagujące czytanie, zajęcia biblioterapeutyczne czy lekcje literackie.

Postrzeganie książki dla młodego odbiorcy jako mniej wartościowej od tej pisanej z myślą o dorosłym czytelniku było powszechne jeszcze w latach 90. XX wieku i przyczyniało się do tego, że badania dotyczące literatury dla dzieci nie zawsze doceniano. Takie przekonanie co do książki dziecięcej rzutowało również na pojęcie biblioteki dziecięcej i pracy z młodym czytelnikiem. Uważano

---

30 Specjalne wyróżnienia odebrali wówczas bibliotekarze i inni pracujący na rzecz bibliotek, którzy szczególnie wyróżnili się w 2013 roku swoimi działaniami i zostali docenieni w konkursach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Akademii Orange oraz Instytutu Książki (*Stan bibliotek publicznych w Polsce*. <http://www.mkidn.gov.pl/pages/posts/stan-bibliotek-publicznych-w-polsce-4503.php> [dostęp online: 15.09.2018]).

31 J. PAPUŻYŃSKA: *Książki, dzieci, biblioteka*. Warszawa 1992.

32 W. OKOŃ: *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa 2001, s. 25.

tego typu pracę za nieskomplikowaną i niewymagającą specjalistycznej wiedzy, nie wspominając już o marketingu. W 2000 roku ukazała się praca Michała Zająca dotycząca promocji książki dziecięcej. Publikacja ta w pewnym stopniu przyczyniła się do zmiany dotychczasowego trendu. Autor potraktował książkę dla dzieci jako obiekt badań podlegający prawom rynku (koncepcja produktu totalnego oraz kwestia etyki reklamy skierowanej do dzieci) oraz, w niewielkim zakresie, uwzględnił rolę biblioteki w systemie promocji niekomercyjnej³³. Od tego czasu minęło jednak ponad 15 lat, które w rozwoju bibliotek były krokiem milowym. Realizowano w tym czasie ogólnopolskie programy wspomagające modernizację i animację – całkowicie zmieniła się oferta kulturalna i możliwości promocji biblioteki oraz jej współpracy z otoczeniem. Zagadnieniami nowoczesnego budownictwa bibliotecznego i funkcjonowania w otoczeniu społecznym bibliotek XXI wieku zajął się Tomasz Kruszewski. W publikacji *Przestrzenie biblioteki* autor nie odniósł się jednak do animacji czytelnictwa dziecięcego³⁴. W 2013 roku na rynku wydawniczym pojawiła się teoretycznie nowa publikacja dotycząca promocji książki dziecięcej w aspekcie biblioteki³⁵, ale szkice w niej zamieszczone miały swoje pierwodruki w innych źródłach i w większości są to powtórzenia i teksty oparte na poprzednich badaniach (koncepcja produktu totalnego przedstawiona na podstawie filmu animowanego *Pocahontas* z 1995 i jego drugiej części z 1998 roku, choć swego czasu bardzo popularnych, to obecnie rzadko kiedy kojarzonych przez dzieci, dorastające w erze Pinkie Pie, Wampirków i Raven Quen³⁶).

Większość publikacji dotyczących współczesnej biblioteki zawiera opisy czy analizy makrootoczenia i rynku książki, z którymi również warto się zapoznać³⁷. Niewiele natomiast ukazuje się w Polsce publikacji dokumentujących

33 M. ZAJĄC: *Promocja książki dziecięcej*. Warszawa 2000.

34 T. KRUSZEWSKI: *Przestrzenie biblioteki. O symbolicznej, fizycznej i społecznej obecności instytucji*. Toruń 2012.

35 G. LESZCZYŃSKI, M. ZAJĄC: *Książka i młody czytelnik. Zbliżenia, oddalenia, dialogi. Studia i szkice*. Warszawa 2013.

36 Produktem totalnym w latach 2010–2015 można nazwać ściśle powiązane ze sobą teksty i towary licencjonowane przez globalną korporację, np. The Walt Disney Company. Utwory (książki, komiksy, kalendarze, animacje) są zsynchronizowane z gadżetami, ubraniami i zabawkami firmowanymi wizerunkiem postaci z emitowanych bajek telewizyjnych, takich jak: *My Little Pony*, *Monster High* (lalki Barbie ucharakteryzowane na wampiry i wilkołaki, które uczęszczają do szkoły) oraz *Ever After High* (dzieci słynnych postaci z baśni tradycyjnych, np. Raven Quen jako dobra córka złej królowej z baśni o Królewnie Śnieżce).

37 Por. P. DOBROŁĘCKI, E. TENDERENDA-OŻÓG: *Rynek książki w Polsce 2011. Who is who*. Warszawa 2011; A. DZIADKIEWICZ-ILKOWSKA: *Targi jako narzędzie kreowania wizerunku firmy*. Toruń 2010; M. KISIŁOWSKA: *Biblioteka w sieci – sieć w bibliotece*. Warszawa 2010; B. KLUKOWSKI: *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce*. Warszawa 2008; *Przyszłość bibliotek w Polsce*.

lub syntetyzujących rozwiązania stosowane w zagranicznych bibliotekach³⁸. Wydawnictwa zwarte, takie jak *Książnice narodowe świata* Bogdana Klukowskiego czy *Biblioteki dla dzieci i młodzieży za granicą* pod redakcją Haliny Wiącek, są przestarzałe. Informacje dotyczące oferty kulturalnej, programów imprez bibliotecznych, form pracy z czytelnikiem w bibliotekach zagranicznych w większości są dostępne w opracowaniach oryginalnych, drukowanych w Wielkiej Brytanii czy Niemczech, do których dostęp w Polsce jest ograniczony³⁹. W bibliotekach naukowych dominują publikacje obcojęzyczne wydane u progu XXI wieku, których autorzy skupiają się na zagadnieniach związanych z upowszechnianiem czytelnictwa⁴⁰, podczas gdy autorzy jednej z najnowszych prac –

Materiały z ogólnopolskiej konferencji, Warszawa, 12–13.10.2007 r. Red. J. SADOWSKA. Warszawa 2008; Z. DOBROWOLSKI: *Organizacja i zarządzanie. Zarys problematyki i metod*. Sulechów 2008; *Biblioteki pedagogiczne wobec wyzwań współczesnej oświaty. Materiały konferencji naukowej*, Kalisz 11–12 maja 2006. Red. D. WAŃKI. Kalisz 2008; *Marketing targowy. Vademecum wystawcy*. Red. H. MRUKA, A. KUCY. Poznań 2006; S. SIEKIERSKI: *Książka we współczesnej kulturze polskiej*. Pułtusk 2006; *Innowacyjność organizacyjna i zawodowa w bibliotekach. Materiały z konferencji bibliotekarzy województwa lubuskiego „Organizacja i zarządzanie biblioteką”*, Kalsk, 21–22 września 2004 r. Zielona Góra 2005; K. KALETA: *Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie: historia i teraźniejszość*. Warszawa 2005; *Animacja współpracy środowiskowej*. Red. M. MENDEL. Toruń 2004; *Cała Polska Czyta Dzieciom: scenariusz imprezy czytelnicznej*. Oprac. J. KUMIEGA. Wrocław 2002; *Targi jako instrument marketingu*. Katowice 2001; *Prognozy dla książki*. Red. Ł. GOŁĘBIEWSKI, K. MASŁOŃ. Warszawa 1999; J. WOJCIECHOWSKI: *Organizacja i zarządzanie w bibliotekach*. Warszawa–Kraków 1998; J. SÓJKA: *Promocja w strategii marketingowej biblioteki*. Poznań 1994; „Międzynarodowe Targi Książki” [Warszawa] 1959.

38 *Dzieci, młodzież...*; A. NOSEK: *Tydzień Książki Dziecięcej w bibliotekach angielskich*. „Bibliotekarz” 2009, nr 6, s. 20–22; G. LEWANDOWICZ-NOSAL: *Biblioteki dla dzieci wczoraj i dziś. Poradnik*. Warszawa 2008; B. KLUKOWSKI: *Książnice narodowe świata*. Warszawa 2005; *Pedagogika w Europie i na świecie. Bibliografia pedagogiczna 1989–1998*. Red. R. MAŁACHOWSKI. Warszawa – Zielona Góra 2004; *Bibliotekarstwo publiczne w krajach Unii Europejskiej. Materiały z konferencji, Poznań–Sieraków, 2–4 października 2002 r.* Red. J. STOLTMANN-PRĘDKA. Poznań 2002; *Biblioteki publiczne wobec Unii Europejskiej. Materiały pokonferencyjne. Przesiek–Chełmża, 17–19.09.2001 r.* Red. J. KRAJEWSKI, D. SAWICKA. Toruń 2002; *Nowoczesne tendencje w kształceniu oświatowych kadr kierowniczych w Polsce i Wielkiej Brytanii*. Red. D. EKIERT-GRABOWSKA, D. OLDROYD. Katowice 1998; *Zarządzanie biblioteką. Najnowsze kierunki w bibliotekarstwie brytyjskim. Wybór tekstów*. Red. I. KEMP, T. WILDHARDT. Warszawa 1998; *Biblioteki dla dzieci i młodzieży za granicą*. Red. H. WIĄCEK. Warszawa 1971.

39 Usługę taką oferują księgarnie, m.in.: Co-Liber, Kraina Książek, Book Cite czy istniejąca od 1990 roku i specjalizująca się w sprowadzaniu książek dla bibliotek Press – Import Wydawnictw Naukowych.

40 *Reading remixed. New approaches to library services for teenagers*. Ed. I. DODDS. [Great Britain] 2003; J. BRIEN: *Dienstleistungen für Kinder und Jugendliche an öffentlichen Bibliotheken. Standortbestimmung und Perspektiven*. Berlin 2003; *Take them to the library! Early years provision in children's libraries*. Ed. S. WILKIE. [Great Britain] 2002; *All our*

Natalia I. Gendina i Lesley Farmer szczególny nacisk kładą na *information literacy* oraz na promocję czytania i biblioteki⁴¹.

W przygotowaniu książki zastosowano różne metody służące gromadzeniu i porządkowaniu materiału naukowego oraz umożliwiające podsumowanie wyników badań i formułowanie wniosków⁴². Do wspomnianej już metody analizy

---

children. Social inclusion and children's libraries. Ed. L. SIM. [Great Britain] 2001; *Bridging the Digital Divide. ICT in children's libraries*. Ed. S. JONES. [Great Britain] 2001; *A place for children. Public libraries as a major force in children's reading*. Eds. J. ELKIN, M. KINNELL. London 2000; A. EVERALL: *Stories from the Web* <http://www.storiesfromtheweb.org/>. *A project investigating the use of the Internet in children's libraries to stimulate creative reading among children aged 8–11*. [Great Britain] 2000; *Read smarter not harder. Reading promotions for children's libraries*. Ed. Ch. HALL. [Great Britain] 2000; *Children's plus. A national standard for surveying children and young people in public libraries and the community*. London 1997; *The children's book market. An overview*. [Great Britain] 1995; *Contemporary juvenile reading habits. A study of young people's reading at the end of the century*. [Great Britain] 1994; *Jugend und Bibliotheken Fachtagung. Zum 2 Oktoberseminar des fjs am 14.10.1992*. Hrsg. P. GERSTENBERGER. Berlin 1992; H. SALMEN: *Die Internationale Jugendbibliothek in München*. [b.m.] 1992; *Education and training of librarians in children's librarianship*. Ed. E. GLISTRUP. Ballerup 1986; S.G. RAY: *Children's librarianship*. London 1979.

41 N. GENDINA, L. FARMER: *Youth-serving libraries in Japan, Russia, and the United States*. Lanham 2012; zob. też: *Bibliotheken strategisch steuern. Projekte, Konzepte, Perspektiven*. Hrsg. A. MITTROWANN, M. MOTZKO, P. HAUKE. Bad Honnef 2011; K. KELLER-LOIBL: *Handbuch Kinder- und Jugendbibliotheksarbeit*. Bad Honnef 2009.

42 Podział metod badawczych ze względu na ich zastosowanie na poszczególnych etapach pracy badawczej wprowadzony przez Eugeniusza Ścibora. W doborze metod badawczych korzystano z różnego rodzaju opracowań: *Badanie, dojrzewanie, rozwój (na drodze do doktoratu). Tożsamość naukowa lub dojrzałość metodologiczna jako konieczne warunki dobrej koncepcji badań własnych*. Red. F. SZŁOSKA. Warszawa–Radom 2012; *Bibliologia i informatologia*. Red. D. KUŹMINA. Warszawa 2011; K. CHARMAZ: *Teoria ugruntowana: praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*. Przeł. B. KOMOROWSKA. Warszawa 2009; *Nowy leksykon metodologiczny*. Red. K. CZARNIECKI. Sosnowiec 2009; A. MASZKE: *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Rzeszów 2008; *Bibliologia. Problemy badawcze nauk humanistycznych*. Red. D. KUŹMINA. Warszawa 2007; *Między przeszłością a przyszłością. Książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków*. Red. M. PRÓCHNICKA, A. KORYCIŃSKA-HURAS. Kraków 2007; S. NOWAK: *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 2007; J. SZTUMSKI: *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice 2005; J. APANOWICZ: *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*. Warszawa 2005; Z. HAJDUK: *Ogólna metodologia nauk*. Lublin 2005; *Społeczeństwo informacyjne i jego technologie*. Red. B. SOSIŃSKA-KALATA. Warszawa 2004; J. APANOWICZ: *Metodologia badań*. Toruń 2003; E. BABBIE: *Badania społeczne w praktyce*. Przeł. W. BETKIEWICZ et al. Warszawa 2003; C. CEMPEL: *Nowoczesne zagadnienia metodologii i filozofii badań. Wybrane zagadnienia dla studiów magisterskich, podyplomowych i doktoranckich*. Poradnik. Radom 2003; J. RATAJEWSKI: *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa, czyli wiedza o bibliotece w różnych dawkach*. Warszawa 2002; K. KONECKI: *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*.

i krytyki źródeł odwołano się również w przypadku stron WWW. Przeanalizowano kilka tysięcy polskich i zagranicznych bibliotecznych stron internetowych oraz kont na portalach społecznościowych. Następnie przeprowadzono badania empiryczne, których celem było ustalenie oferty kulturalnej polskich bibliotek. Poszukiwano odpowiedzi na pytania:

- Jaką ofertę kulturalną biblioteki proponują młodym odbiorcom?
- Czy promocja literatury przekłada się na promocję biblioteki i zwiększenie czytelnictwa?
- Jak wpływa współpraca bibliotek i autorów ze szkołami i instytucjami kultury na promocję książki dziecięcej?

Kolejny etap stanowiła diagnoza obejmująca wybrane biblioteki zagraniczne, które stosowały rozwiązania warte uwagi, i tu z kolei stawiano pytania o przyczyny sukcesu oraz sposoby promocji bibliotecznej i pracy z czytelnikiem dziecięcym. Tak sformułowane problemy wymagały holistycznego ujęcia oraz zastosowania metod ilościowych i jakościowych. Wykorzystano metodę *case study*, metodę analizy porównawczej oraz elementy metod: statystycznej, systemowej i modelowania.

W badaniach realizowanych w latach 2010–2014 jako główną zastosowano metodę *case study*, przy czym posługiwano się techniką obserwacji jawnej, uczestniczącej i nieskategoryzowanej (planowanej, ale przeprowadzonej swobodnie w zależności od konkretnego przypadku). Na pierwszym etapie badań, w latach 2010–2012, podstawową próbę badawczą stanowiły biblioteki w województwie śląskim, grupa ta objęła 71 placówek⁴³. Na drugim etapie odwiedzane

---

Warszawa 2000; F. SZTABIŃSKI: *Ankieta pocztowa i wywiad kwestionariuszowy*. Warszawa 1997; R. KOLMAN: *Poradnik dla doktorantów i habilitantów*. Bydgoszcz 1996; T.S. KUHN: *Dwa bieguny. Tradycja i nowatorstwo w badaniach społecznych*. Przeł. S. AMSTERDAMSKI. Warszawa 1996; J. PIETER: *Metodologia pracy naukowej*. Katowice 1965; W.J. BEVERIDGE: *Sztuka badań naukowych*. Przeł. L. ŻEBROWSKI. Warszawa 1963.

43 Obecne województwo śląskie jest jednym z najbardziej zróżnicowanych pod względem kultury i tradycji województw w Polsce. Położone na obszarze Niziny Śląskiej, Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, Kotliny Oświęcimskiej, Pogórza Zachodniobeskidzkiego i Beskidów Zachodnich, po reformach administracyjnych, m.in. z 1999 roku, obejmuje wschodnią część historycznych ziem Górnego Śląska i część zachodniej Małopolski, w tym Zagłębie Krakowskie, Żywiecczyznę, Częstochowę i Zagłębie Dąbrowskie (dawne województwo katowickie, opolskie, bielskie, częstochowskie i część krakowskiego). Nie bez znaczenia jest także fakt, że od południa graniczy z Czechami i Słowacją, co skutkuje współpracą z tymi państwami oraz obecnością mniejszości narodowych (Cieszyn, Bielsko-Biała). Województwo śląskie jest obszarem wielokulturowym, ukształtowanym przez wpływy zamieszkującej go ludności pochodzenia polskiego, niemieckiego, czeskiego oraz żydowskiego (dzieje regionu, zachodzące w nim procesy społeczne są typowe dla regionów przygranicznych). Gęstość zaludnienia wynosi 372 osoby na km² i jest najwyższa w Polsce; w granicach województwa znajdują się też Świętochłowice – do niedawna najgęściej zaludnione miasto w Polsce

były biblioteki w Polsce wyselekcjonowane w trakcie analizy stron internetowych (2011–2014). Szczegółowe omówienie wyników badań ogólnopolskich znajduje się w publikacji *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*⁴⁴. Trzeci etap badań polegał na wizytacji wybranych bibliotek zagranicznych (w Wielkiej Brytanii i Niemczech) i tym samym praca obejmuje materiał empiryczny z odwiedzin 31 londyńskich bibliotek (w tym filii bibliotecznych) oraz 23 berlińskich placówek do roku 2013. Najdłużej trwał drugi etap badań – do 2014 roku odwiedzono 90 bibliotek, m.in. w Chrzanowie, Gdańsku, Gdyni, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Radomiu, Sopocie, Warszawie, Wrocławiu. Dodatkowo, po zakończeniu badań i analiz, w 2016 roku przeprowadzono badanie kontrolne obejmujące polskie mediateki w Gdańsku, Opolu, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu, Zielonej Górze. Na każdym z wymienionych etapów wykorzystano technikę wywiadu *quasi*-standaryzowanego. Wywiady przeprowadzono z bibliotekarzami, na podstawie listy problemów, które należy poruszyć w trakcie rozmowy.

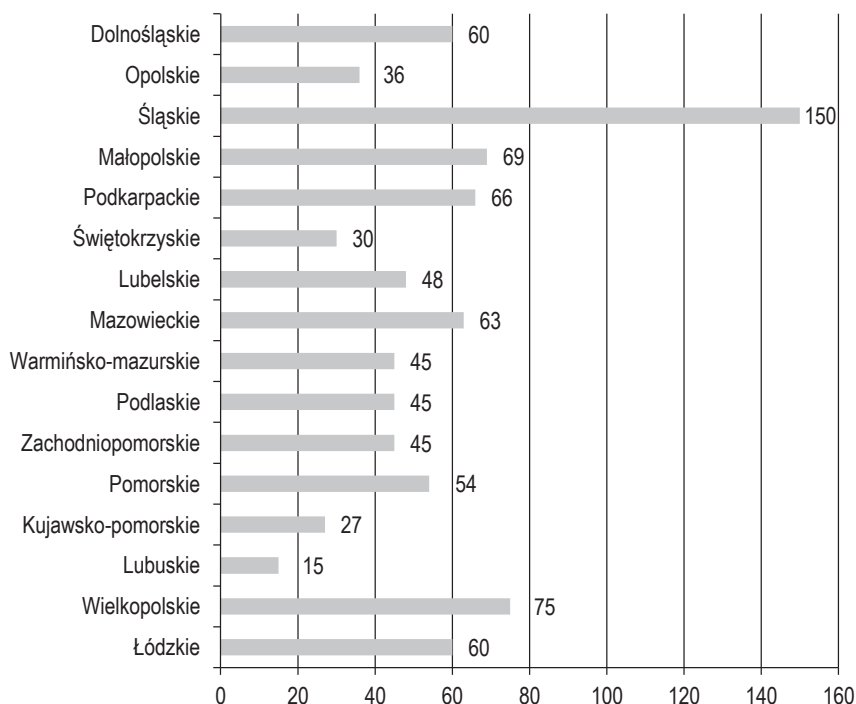
Kolejne badanie, tym razem techniką ankietową, trwało od października do grudnia 2013 roku i objęło biblioteki publiczne w całej Polsce. Za narzędzie badawcze posłużył kwestionariusz ankiety (Aneks 1) przesyłany na adresy mailowe bibliotek (często po uprzednim kontakcie telefonicznym i poproszeniu o wypełnienie kwestionariusza, który zostanie wysłany jako załącznik do wiadomości elektronicznej). Przygotowanie do badania polegało na założeniu kont mailowych (badanie.bibliotek@gmail.com i a.doctoral.dissertation@gmail.com) oraz utworzeniu bazy teleadresowej. Kwestionariusz ankiety składał się z metryczki i 14 pytań – w większości zamkniętych i półotwartych oraz 1 pytania otwartego. W przypadku każdego pytania opatrzonego odpowiedziami do wyboru można było zaznaczyć kilka z nich jednocześnie. Przeprowadzenie właściwych badań poprzedzono badaniem pilotażowym, wykonanym na przełomie listopada i grudnia 2012 roku, które pozwoliło sprawdzić, czy pytania są zrozumiałe dla potencjalnych respondentów. Wyniki badania pilotażowego były zbieżne z wynikami badania właściwego, dlatego nie będą omawiane.

(obecnie trzecie, po Legionowie i Piastowie) oraz drugi spośród najgęściej zaludnionych powiatów w Polsce – powiat wodzisławski (552 osoby na km²). Najgęściej zaludniony jest centralny obszar województwa – ponad 1000 osób na km². Źródło: *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2014 r.* Warszawa 2014. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/powierzchnia-i-ludnosc-w-przekroju-terytorialnym-w-2014-r-,7,11.html> [dostęp online: 15.09.2018]; *Tabele demograficzne – stan na 30.06.2014 roku.* <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx> [dostęp online: 15.09.2018].

44 M. GĘBORSKA: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą...* Obie publikacje dopełniają się, jako że stanowiły złożoną z 7 rozdziałów pracę doktorską autorki. Rozdziały 2, 3, 4 ukazały się jako wspomniana *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą* – monografia o walorach poradnika, natomiast rozdziały 1, 5, 6, 7 złożyły się na koncepcję przedstawioną szerzej w niniejszym opracowaniu.

Ze względu na rozwiązania prawne zdecydowano się nie umieszczać ankiet w serwisach typu Ankieta.pl⁴⁵. W badaniu wzięły udział 902 biblioteki z całej Polski, spośród nadesłanych kwestionariuszy odrzucono te, które zafałszowałyby obraz całości, ponieważ nie spełniały warunku kompletności odpowiedzi, lub te, których autorzy źle zinterpretowali pytania lub udzielili sprzecznych odpowiedzi (w kwestionariuszu umieszczono 2 pytania sprawdzające wiarygodność). Ostatecznie interpretacji podlegało 888 wypełnionych kwestionariuszy. Najwięcej kwestionariuszy odesłano z województw: śląskiego (16,9%), wielkopolskiego (8,4%) oraz małopolskiego (7,8%). Najmniej danych dotarło z bibliotek województwa kujawsko-pomorskiego (3%) oraz lubuskiego (1,7%).

Wykres W.1

Badanie ankietowe – liczba otrzymanych kwestionariuszy z poszczególnych województw

Źródło: opracowanie własne.

⁴⁵ Wyciąg z regulaminu serwisu Ankieta.pl: „3.5. Usługodawca zastrzega sobie możliwość umieszczania w ankietach Użytkownika reklam. 3.6. Usługodawca posiada pełne prawo do ankiet przeprowadzonych za pośrednictwem Serwisu oraz ich wyników, z wyjątkiem ankiet premium. Prawo to jest niewyłączne i przysługuje również Użytkownikowi, który jest twórcą ankiety” (<http://www.ankieta.pl/> [dostęp online: 18.07.2016]).

Równolegle prowadzono badanie ankietowe bibliotek w 3 europejskich stolicach: Londynie, Paryżu i Berlinie, za pomocą kwestionariusza o tej samej treści, przygotowanego w języku angielskim (Aneks 2). Dla zapewnienia wiarygodności wyników ustalono warunek uzyskania odpowiedzi na ankietę z minimum 30 bibliotek w danym mieście. Niestety w przypadku Berlina nie otrzymano wymaganej liczby zwrotów. Udało się jednak zgromadzić dane dotyczące bibliotek publicznych w Londynie i Paryżu. Przykładowe, wypełnione arkusze znajdują się w Aneksie 3. Podobnie jak w przypadku badania polskich bibliotek, kwestionariusze rozsyłano z konta pocztowego w bezpłatnym serwisie Gmail, w którym (w odróżnieniu od innych darmowych kont pocztowych) na końcu wiadomości nie są umieszczane reklamy, a dzięki przynależności usługi do popularnej firmy Google i międzynarodowemu rozszerzeniu „.com” adres rozpoznawany jest przez internautów na całym świecie. W ankiecie wzięło udział 61 brytyjskich bibliotek (z 400, do których przesłano kwestionariusz), w tym 54 oddziały z Londynu, które ostatecznie jako jedyne były brane pod uwagę w analizie danych. Odpowiedzi z bibliotek m.in. w Birmingham (Anglia), Brechin (Szkocja) czy Carmarthenshire (Walia) zostały potraktowane jako wskazówki do dalszych poszukiwań. Ponadto otrzymano 33 kwestionariusze z bibliotek paryskich (spośród 80, do których skierowano prośbę o wypełnienie ankiety). Spośród bibliotek francuskich najchętniej współpracowały mediateki, w tym Médiathèque Edmond Rostand, Médiathèque Marguerite Yourcenar i Bibliothèque François Villon, których pracownicy udzielili wyczerpujących informacji oraz chętnie dzielili się doświadczeniami.

Konkludując – w programie badawczym wzięto pod uwagę osiem typów źródeł: odpowiedzi uzyskane w trakcie ogólnopolskiej i zagranicznej ankiety, wypowiedzi bibliotekarzy i czytelników zebrane z użyciem scenariusza, materiały promocyjne zebrane w bibliotekach i podczas targów książki, strony internetowe bibliotek publicznych, dokumentację biblioteczną-statystyczną, publikacje z wydawnictw zwartych i czasopism fachowych, raporty o stanie czytelnictwa i bibliotek oraz opracowania Głównego Urzędu Statystycznego. Główną metodą zastosowaną w książce, jak wspomniano, jest metoda modelowania, użyta w celu przedstawienia zasadniczych działań oraz funkcji bibliotek w systemie społecznym. Na podstawie badań dokonano typologii imprez bibliotecznych przeznaczonych dla dzieci i młodzieży. W każdej z wyróżnionych grup wskazano imprezy modelowe. Sporządzono profil aktywnego bibliotekarza i profil biblioteki, w której podejmuje się współpracę z autorami literatury dziecięcej i młodzieżowej. Metodą indukcyjną wyprowadzono wnioski ogólne dotyczące oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży. Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że działalność kulturalna staje się sposobem na przetrwanie bibliotek w XXI wieku (prognozuje się w najbliższych latach wyraźną dominację funkcji

społecznej bibliotek nad funkcją informacyjną) oraz że promocja literatury jest równocześnie promocją biblioteki, ale nie jest równoznaczna z promocją czytelnictwa. Badania wykazały ponadto, że na polskim rynku wydawniczym brakuje poradników ukazujących sprawdzone sposoby promocji książki dziecięcej w bibliotece oraz promocji samej biblioteki. Brakuje również publikacji na temat działalności i oferty bibliotek zagranicznych oraz porównania tych działań i ukazania pozytywnych przykładów, które mogłyby zainspirować bibliotekarzy w Polsce.

W książce starano się utrzymać przejrzysty i logiczny układ. Każdy rozdział zaczyna się ogólnymi, teoretycznymi rozważaniami, po których, w wyodrębnionych podrozdziałach, zostały zamieszczone informacje i analizy szczegółowe. Każdy z czterech rozdziałów jest zakończony krótkim podsumowaniem. Rozdział 1 ukazuje funkcjonowanie bibliotek polskich po drugiej wojnie światowej – ich typologię i organizację, uwarunkowania prawne i funkcjonalne oraz kontekst historyczny i wyzwania w XXI wieku. Jest to jedyny rozdział, w którym nie odwoływano się do wyników badania ankietowego.

Otoczenie zewnętrzne polskich bibliotek i ich współpracę z innymi instytucjami (pytanie 8 w ankiecie ogólnopolskiej) przedstawiono w rozdziale 2. Znalazły się tu materiały zgromadzone podczas targów książki i wizyt w instytucjach kulturalno-oświatowych oraz informacje dotyczące konkursów literackich i nagród, które determinują wybory czytelników i bibliotekarzy (jako jeden z czynników wyznaczających współpracę z danym autorem). W kontekście promocji książki dziecięcej warto przyjrzeć się targom książki w Polsce oraz przeanalizować obecność na tego typu imprezach autorów i bibliotekarzy. Mimo bogatej historii i ogromnej roli targów jako elementu strategii marketingowej brakuje publikacji poświęconych ich bezpośredniemu wpływowi na popyt i podaż książki. Na polskim rynku wydawniczym w ogóle nie ukazały się takie pozycje. W związku z dostrzeżeniem szansy promocji instytucji kultury, stanowiącej nowy kierunek, w którym zmierzają tego typu imprezy organizowane na początku XXI wieku, postanowiono podrozdział zakończyć wnioskami, które powinny okazać się pomocne dla bibliotekarzy. Ponadto krótko scharakteryzowano czytelnicze kampanie, w które biblioteki obsługujące młodego czytelnika angażują się najczęściej.

Rozdział 3 dotyczy wybranych inicjatyw zagranicznych, m.in. w Wielkiej Brytanii, Francji, Skandynawii i Stanach Zjednoczonych, i oparty jest przede wszystkim na analizie stron WWW bibliotek publicznych, wynikach zagranicznej ankiety oraz materiałach zebranych podczas wizyt w bibliotekach (Wielka Brytania, Niemcy). Pod uwagę wzięto również badania amerykańskiej uczelni Central Connecticut State University prowadzone w latach 2012–2015, według których za najbardziej rozwiniętą można uznać sieć bibliotek publicznych na

Łotwie, w Estonii, Norwegii, Islandii oraz Polsce⁴⁶. Kontekst zagraniczny wydaje się wyjątkowo cenny w aspekcie komparacji i ekstrapolacji. Dostrzeżone w trakcie prowadzonej analizy relacyjne kontaminacje stały się jedną z podstaw wniosków zaprezentowanych w końcowej części pracy.

W rozdziale 4 przedstawiono działania wybranych bibliotek (metoda *case study*, obserwacja podczas wizyty) oraz wskazano strategie uznane za wzorcowe. Publikację zamykają przedstawione wnioski na temat działań bibliotek skierowanych do młodego odbiorcy, scalone w tytułowy model.

Uzupełnienie pracy stanowią: aneksy, bibliografia przedmiotowa w układzie alfabetycznym z uwzględnieniem typu źródła (wydawnictwa ciągłe, zwarte, artykuły) i netografia (podział tematyczny), wykaz wykresów, tabel, fotografii, rycin i schematów oraz indeks osobowy i indeks przedmiotowy.

* * *

Dziękuję pracownikom bibliotek za przychylność i liczny udział w prowadzonych przeze mnie badaniach. Dziękuję mojej Rodzinie, w szczególności Mamie Lucjannie Gęborskiej, i wszystkim, którzy wspierali moją decyzję podjęcia pracy naukowo-badawczej.

Marlena Gęborska

---

46 World's Most Literate Nations (WMLN) 2016. <http://www.ccsu.edu/wmln/rank.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Biblioteki w Polsce

Biblioteki publiczne dla dzieci i młodzieży w Polsce ukształtowały się na początku XX wieku. W XIX wieku rusyfikacja i germanizacja oraz polityka represyjna zaborców po stłumieniu powstania styczniowego skutecznie uniemożliwiły polską organizację społeczną na polu oświatowym i kulturalnym¹. Zmagania społeczeństwa polskiego z administracją rzadko kończyły się sukcesem rzutującym na rozwój kraju, takim jak utworzenie szkoły wyższej lub towarzystwa oświatowego². Dopiero w 1918 roku, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, biblioteki na terenie Rzeczypospolitej znalazły się w nowych warunkach i stanęły wobec nowych zadań. Stopniowe znoszenie cenzury³, zmiany w mentalności obywatelskiej oraz nacisk na edukację i wychowanie młodego pokolenia były koincydencyjne z ustaleniami dotyczącymi bibliotek publicznych. Związek Bibliotekarzy Polskich rozpoczął walkę o polską ustawę biblioteczną. Powstawały ośrodki, w których narodziło się bibliotekarstwo dziecięce. Zadaniem bibliotek dla dzieci i młodzieży było przede wszystkim organizowanie działalności twórczej w czasie wolnym. Tradycyjnie pełniły funkcje: edukacyjne, kompensacyjne i rekreacyjne⁴.

---

1 J. JEDLIŃSKI: *Błędne koło 1832–1864*. Warszawa 2008.

2 Por. J. KOSTECKI: *Trudny proces przenikania. Carska cenzura zagraniczna wobec importu publikacji w języku polskim w latach 1865–1904*. Warszawa 2011; *Piśmiennictwo – systemy kontroli – obiegi alternatywne*. Red. J. KOSTECKI, A. BRODZKA. Warszawa 1992.

3 W poszczególnych częściach odradzającego się państwa funkcjonowały odmienne przepisy. Por. G. WRONA: *Nadzór nad prasą w Krakowie (1918–1939)*. Kraków 2017.

4 Zagadnienie działalności polskich bibliotek w dwudziestoleciu międzywojennym było podejmowane przez wielu badaczy; zob. m.in.: A. TOKARSKA: *Typologia i misja bibliotek w kontekście historycznym*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Katowice 2013; M. OLCZAK-KARDAS: *Księgozbiory bibliotek w okresie dwudziestolecia międzywojennego wyrazem postaw ideologicznych swoich organizatorów*. W: *Bibliologia polityczna*. Red. D. KUŹMINA. Warszawa 2011, s. 203–213; J. KOŁODZIEJSKA: *Biblioteki publiczne II Rzeczypospolitej*. W: *Eadem: Biblioteki*

Pionierskie metody w pracy z czytelnikiem dziecięcym w latach 30. XX wieku wprowadziła Maria Gutry⁵. Księgozbiór prowadzonej przez nią biblioteki był skierowany głównie do najmłodszych czytelników. Młodzież korzystała z bibliotek dla dorosłych. Dopiero 10 lat później (w 1938 roku) w Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy przy ulicy Koszykowej otwarto pierwszą, specjalną czytelnię dla młodzieży od około 14 roku życia⁶. Wybuch drugiej wojny światowej przerwał prace nad organizacją tzw. bibliotek wzorowych. Model biblioteki dla dzieci i młodzieży właściwie ukształtował się dopiero po 1945 roku.

W pierwszym podrozdziale przybliżono sytuację bibliotek po drugiej wojnie światowej, przede wszystkim ich typologię i organizację. W drugim przedstawiono trójstopniową strukturę sieci bibliotek publicznych, wprowadzoną po reformie administracyjnej w 1999 roku, uwzględniając także działalność ośrodków koordynujących o zasięgu zarówno ogólnopolskim, jak i lokalnym. Ostatni podrozdział dopełnia obraz współczesnej biblioteki, ukazując ją w kontekście zjawisk XXI wieku, a więc przede wszystkim transformacji społeczeństwa przemysłowego w usługowe, kultury e-społeczności oraz generacji Y i Z.

1.1

Typologia i organizacja bibliotek w Polsce po 1945 roku⁷

Zmiany terytorium Polski po drugiej wojnie światowej wymusiły reorganizację podziału administracyjnego kraju. Na mocy Dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 21 sierpnia 1944 r. przywrócono przedwojenny po-

---

publiczne w strukturze społecznej. Warszawa 2010, s. 114–128; A. TOKARSKA: *Polskie biblioteki na Górnym Śląsku w latach 1900–1922.* W: *Książka polska na Śląsku w latach 1900–1922. Zarys problematyki.* Red. M. PAWŁOWICZOWA. Katowice 1994, s. 210–220; EADEM: *Biblioteki polskie na Górnym Śląsku w latach 1924–1939.* W: *Książka polska na Śląsku...*, s. 198–205; Z. GACA-DĄBROWSKA: *Bibliotekarstwo II Rzeczypospolitej. Zarys problemów organizacyjnych i badawczych.* Wrocław 1983; W. DĄBROWSKA: *Walka o książkę.* Warszawa 1967; J. STEMLER: *Dzieło samopomocy narodowej Polska Macierz szkolna 1905–1935.* Warszawa 1935; IDEM: *O prowadzeniu bibliotek. Wskazówki organizacyjne, techniczne i wychowawcze dla małych bibliotek.* Warszawa 1927.

5 M. GUTRY: *Warszawskie biblioteki dla dzieci.* W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie.* Red. S. TAZBIR. Warszawa 1961, s. 704–752.

6 „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 7/8, dodatek: *Młodzież w bibliotece*, s. 6–8.

7 Zagadnieniem działalności bibliotek w Polsce po drugiej wojnie światowej zajmowało się wielu badaczy. W celu systematyzacji można wyróżnić: a) publikacje przedstawiające działalność bibliotek w okresie PRL-u, np.: E. KUŹMA: *Odbudowa bibliotek w województwie lubelskim w latach 1944–1954.* W: *Człowiek, świat, filozofia.* Red. W. SŁOMSKI, R. KRÓL.

dział administracyjny⁸. Jednak część kraju nadal znajdowała się pod okupacją, a granice nie były jeszcze ustalone, dlatego nie można było wyznaczyć faktycznej liczby istniejących województw. Podział administracyjny uregulowano dopiero 28 czerwca 1946 roku rozporządzeniem Rady Ministrów⁹ wprowadzającym 14 województw i 2 miasta wydzielone¹⁰. Kształtowaniu struktur państwowości towarzyszyło podjęcie kwestii organizacji systemu bibliotek¹¹. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i odbudowanie tożsamości narodowej stało się priorytetem.

Warszawa 2009; *Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego*. Red. B. BIAŁKOWSKA. Warszawa 1999; G. GULIŃSKA: *Biblioteki publiczne, szkolne i pedagogiczne w Kielcach w latach 1945–1975*. Kielce 1992; I. NAGÓRSKA: *W 50-lecie powstania pierwszej w Polsce biblioteki publicznej dla dzieci i młodzieży 1922–1972. Katalog wystawy*. Łódź 1972; *W bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny*. Red. I. NIECZOWA. Warszawa 1965; B. GRONIEWSKA, M. GUTRY: *Biblioteki dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 1954; J. JANICZEK: *Stan liczbowy i perspektywy rozwojowe bibliotek w Polsce na podstawie rejestracji z 1948 r.* „Przegląd Biblioteczny” 1948, z. 3–4, s. 145; b) publikacje dotyczące działalności bibliotek prowadzonej po 1989 roku, np.: G. GMITEREK: *Biblioteka 2.0*. Warszawa 2012; M. DRZEWIECKI: *Nowoczesna biblioteka*. Warszawa 2010; H. LANGER: *Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce w świetle form pracy z czytelnikiem*. W: *Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980)*. T. 2. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ. Katowice 2009, s. 189–200; G. LEWANDOWICZ-NOSAL: *Biblioteki dla dzieci wczoraj i dziś. Poradnik*. Warszawa 2008; G. LEWANDOWICZ: *Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce. Raport z badań*. Warszawa 2003; B. BUDYŃSKA, A.M. KRAJEWSKA: *Biblioteki publiczno-szkolne. Biblioteki usytuowane w szkołach*. Warszawa 2002; L. BILIŃSKI: *Biblioteki publiczne końca XX wieku*. Warszawa 2001; J. KOŁODZIEJSKA: *Lokalność i uniwersalność bibliotek*. Warszawa 2000.

8 Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 21 sierpnia 1944 r. o trybie powołania władz administracji ogólnej I i II instancji. Dz.U. 1944, nr 2, poz. 8.

9 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 1946 r. w sprawie tymczasowego podziału administracyjnego Ziemi Odzyskanych. Dz.U. 1946, nr 28, poz. 177.

10 Kolejne reformy administracyjne wprowadzano w latach: 1946, 1950, 1957, 1975, 1999.

11 Organizacja systemu bibliotek ściśle związana jest z prawem bibliotecznym. Na temat bibliotecznych uwarunkowań prawnych pisali m.in.: D. PIETRUCH-REIZES: *Podstawy prawne funkcjonowania bibliotek i działalności informacyjnej*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 33–65; J. CIECHORSKI: *Ustawa o bibliotekach – komentarz*. Warszawa 2012; B. HOWORKA: *Bibliotekarz i prawo. Podstawowe informacje o prawie dla pracowników bibliotek*. Warszawa 2010; *Polskie bibliotekarstwo w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji towarzyszącej Krajowemu Zjazdowi Delegatów SBP*. Warszawa Miedzeszyn 8–9 czerwca 2001 r. Red. M. SZYSZKO. Warszawa 2001; T. ZARĘBSKI: *Polskie prawo biblioteczne*. Aneks 1: 1990–2000. Warszawa 2000; J. GOSIEWSKI: *Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego krajów Unii Europejskiej*. W: *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*, Chorzów, 26–28 kwietnia 1999 r. Warszawa 1999, s. 34–39; *Biblioteki w reformie administracyjnej państwa. Materiały z ogólnopolskiej konferencji dyrektorów WBP nt. „Zmiany w prawie bibliotecznym”*. Radom 15–17 VI 1998. Red. M. SZYSZKO. Warszawa 1998; T. ZARĘBSKI: *Prawo biblioteczne w okresie zaborów 1795–1918, 1939–1945*. Warszawa 1997; IDEM: *Polskie prawo biblioteczne 1773–1990*. Warszawa 1991; IDEM: *Polskie prawo biblioteczne 1773–1990. Katalog aktów normatywnych polskiego prawa bibliotecznego 1773–1990*. Warszawa 1991.

Realizację projektu powierzono ministrowi oświaty Czesławowi Wycechowi, którego działania mieli wspierać minister kultury i sztuki Władysław Kowalski, minister informacji i propagandy Stefan Matuszewski, minister administracji publicznej Władysław Kiernik oraz minister skarbu Konstanty Dąbrowski. Już 17 kwietnia 1946 roku ogłoszono Dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi¹², uzupełniony Ustawą z dnia 31 października 1951 r. o przekazaniu Ministrowi Kultury i Sztuki zakresu działania Ministra Oświaty w przedmiocie bibliotek i zbiorów bibliecznych¹³. Ukonstytuował się podział bibliotek na:

- publiczne (utrzymywane przez państwo);
- społeczne (będące własnością stowarzyszeń lub instytucji społecznych);
- prywatne (będące własnością instytucji lub osób prywatnych);
- domowe (służące do osobistego użytku).

Do ogólnokrajowej sieci bibliotek publicznych zaliczono sieci bibliotek szkolnych, naukowych i powszechnych (wojewódzkich, gminnych, powiatowych miejskich i wiejskich). Nieobjęte siecią biblioteczną zostały biblioteki szkół prywatnych, instytucji naukowych i publicznych, biblioteki szpitalne, więzienne, społeczne, biblioteki związków zawodowych, partii politycznych, fabryk i przedsiębiorstw, a także związków wyznaniowych¹⁴. Zdefiniowano podstawową

12 Dekret z dnia 17 kwietnia 1946 r. o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi. Dz.U. 1946, nr 26, poz. 163.

13 Ustawa z dnia 31 października 1951 r. o przekazaniu Ministrowi Kultury i Sztuki zakresu działania Ministra Oświaty w przedmiocie bibliotek i zbiorów bibliecznych. Dz.U. 1951, nr 58, poz. 400.

14 Pominięcie bibliotek związków wyznaniowych jest szczególnie interesujące ze względu na tradycję nieformalnego powiązania polskiego państwa i religii katolickiej. Mimo że jeszcze w latach 30. XX wieku w Polsce wyznawcy innych religii niż katolicka stanowili aż około 30% ludności, to wyznanie rzymskokatolickie było dominujące. Po drugiej wojnie światowej – wskutek eksterminacji Żydów oraz przesiedleń ludności białoruskiej i ukraińskiej – znacznie zmieniła się struktura wyznaniowa w Polsce. W jeszcze większym stopniu dominowało wyznanie rzymskokatolickie – po 1945 roku mieszkało w kraju około 23 mln katolików, co stanowiło 97,7% ludności. Było to zgodne z polityką państwa, ponieważ istnienie mniejszości religijnych utrudniałoby centralizację kraju oraz wymagałoby od PKWN koncentracji uwagi i działań prewencyjnych na różnych frontach. W dalszej perspektywie plan stopniowego dyskredytowania duchowieństwa katolickiego miał doprowadzić do ateizacji społeczeństwa. (B. NOSZCZAK: *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*. Warszawa 2008, s. 39; Z. BŁAŻYŃSKI: *Mówi Józef Światło. Za kulisami bezpieki i partii 1940–1955*. Warszawa 2003, s. 178). Zgodnie z tymi założeniami po 1945 roku nie było mowy o tworzeniu księgozbiorów religijnych. Natomiast częściowo ocalałe zbiory bibliotek kościelnych pozostawały rozproszone, ponieważ w trakcie wojny były jednym z głównych celów ataku – od razu po zajęciu Polski w 1939 roku NSDAP przyjęła za jeden z podstawowych punktów programu walkę z religią, co polegało na likwidacji organizacji kościelnej i duchowieństwa,

funkcję bibliotek powszechnych jako służbę czytelnictwu w „jak najszerszym zakresie”, obligując każdą bibliotekę publiczną do posiadania odrębnego księgozbioru dla dzieci i młodzieży (dział II, art. 8). Dodatkowo w 1957 roku ogłoszono Wskazówki w sprawie organizacji bibliotek dla dzieci i księgozbiorów dla dzieci w publicznych bibliotekach powszechnych¹⁵. Natomiast w wytycznych Ministerstwa Kultury i Sztuki w sprawie rozwoju sieci publicznych bibliotek powszechnych w latach 1959–1963 można było przeczytać:

[...] w miastach należy dążyć do zwiększenia liczby filii [...] Filie biblioteczne w miastach powinny być tak rozmieszczone, aby na terenach o zwartej zabudowie, a tym samym o większej gęstości zaludnienia, przypadła jedna filia dla dorosłych i jedna filia dla dzieci na 15–20 tysięcy mieszkańców. Na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia jedna filia może obsługiwać mniejszą liczbę ludności. Wskaźnikiem powinna być tutaj droga dojazdu do filii, która nie powinna przekraczać jednego kilometra¹⁶.

Halina Łopińska w publikacji wydanej w 1965 roku opisywała prężnie działające warszawskie biblioteki dla dzieci. Nawiązując do idei propagowanej przez M. Gutry, nalegała na tworzenie bibliotek zorganizowanych specjalnie dla dzieci, składających się z osobnych pomieszczeń przeznaczonych na czytelną, wypożyczalnię, pracownię-zaplecze gospodarcze, hall-szatnię, urządzenia sanitarne oraz imprezy biblioteczne¹⁷. Dekret z 17 kwietnia 1946 roku regulował działalność

---

zamykaniu świątyń, kaplic i wszelkich stowarzyszeń religijnych oraz niszczeniu figur, tablic pamiątkowych i księgozbiorów. (J. GARLIŃSKI: *Polska w drugiej wojnie światowej*. Warszawa 2009, s. 62). O ile Niemcy, dopatrując się w kościele katolickim ostoju polskości, za priorytet uznali jego całkowitą likwidację, o tyle Sowieci po 1945 roku, choć katolicyzm uważali za herezję, to go tolerowali. Uwarunkowane było to założeniem, że po okresie chwilowego rozejmu z Kościołem komunistycznej partii rządzącej w Polsce łatwiej będzie skorumpować duchowieństwo. Miało się to dokonać m.in. dzięki przyznawaniu duchownym kościelnych majątków ziemskich, które wkrótce miały posłużyć władzy partyjnej jako argument wymuszający posłuszeństwo wobec ofiarodawcy. W interesie ówczesnej władzy było zatem nie wspieranie rozwoju bibliotek kościelnych, a jedynie tymczasowe utrzymanie poprawnych stosunków z Kościołem i zaplanowanie metod zmarginalizowania jego wpływu społecznego – czemu na pewno nie służyłoby włączenie księgozbiorów katolickich do ogólnokrajowej sieci bibliotek.

15 Wskazówki w sprawie organizacji bibliotek dla dzieci i księgozbiorów dla dzieci w publicznych bibliotekach powszechnych. Załącznik do pisma nr B.IV-3/22/57 z 20 lipca 1957.

16 Wytyczne do projektu planu 5-letniego. II Publiczne biblioteki powszechne. Ocena stanu istniejącego. Warszawa 1959.

17 H. ŁOPIŃSKA: *Lokalizacja, lokal i urządzenie biblioteki dla dzieci*. W: *W bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny...*, s. 27.

biblioteczną przez 22 lata. Został zastąpiony innym aktem prawnym, uchwalonym przez sejm w 1968 roku.

W Ustawie z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach wyróżniono następujące typy bibliotek:

- biblioteki państwowe jednostek organizacyjnych i instytucji państwowych;
- biblioteki Polskiej Akademii Nauk i jej placówek;
- biblioteki instytucji niepaństwowych (organizacji spółdzielczych, społecznych oraz instytucji nieposiadających osobowości prawnej)¹⁸.

Ze względu na wyznaczone zadania wyodrębniono biblioteki:

- naukowe;
- fachowe;
- szkolne;
- pedagogiczne;
- publiczne;
- inne (np. biblioteki składowe¹⁹).

Biblioteki publiczne podzielono na: biblioteki wojewódzkie, miejskie, miejsko-gminne oraz gminne. Zarządzanie tymi bibliotekami było bardziej scentralizowane niż współcześnie (czyli po reformie administracyjnej z 1 stycznia 1999 roku), ponieważ realny wpływ na 49 bibliotek wojewódzkich miał minister kultury i sztuki wraz z Państwową Radą Biblioteczną. Placówki państwowe oraz biblioteki PAN miały obowiązek współpracy w ramach ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Ponadto w większości bibliotek można było powołać radę naukową, komisję biblioteczną (organ opiniotwórczy) oraz koło przyjaciół biblioteki (społeczny organ doradczy złożony z czytelników i przedstawicieli organizacji społecznych). Za zakładanie i utrzymywanie bibliotek publicznych odpowiedzialne były prezydia rad narodowych. Zgodnie z art. 14 zbędne materiały biblioteczne wolno było sprzedać (w XXI wieku praktyki tego rodzaju w polskich bibliotekach nie cieszą się powodzeniem, nawet pomimo tego, że jest taki trend wśród bibliotek zagranicznych). W porównaniu z Dekretem w Ustawie zrezygnowano z zapisu o potrzebie tworzenia odrębnego księgozbioru dla dzieci i młodzieży. Dodano natomiast zapis o „uwzględnianiu szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży”, które miało przejawiać się w ewentualnym zakładaniu filii bibliotecznych i punktów bibliotecznych, prowadzeniu bibliotek „objazdowych” lub innych form udostępniania (art. 26). Nie zostały jednak sformułowane żadne wytyczne precyzujące, w jakiej sytuacji biblioteka publiczna byłaby zobligowana do utworzenia dodatkowej placówki. Kwestię tworzenia

¹⁸ Ustawa z dnia 9 listopada 1968 r. o bibliotekach. Dz.U. 1968, nr 12, poz. 63.

¹⁹ Biblioteki przeznaczone do przechowywania rzadko wykorzystywanych materiałów bibliecznych.

fili dziecięcych pozostawiono więc w rękach rad narodowych i powierzono ich subiektywnej ocenie. Biblioteki publiczne niższych stopni (miejskie, miejsko-gminne, gminne) zostały natomiast zobowiązane do współpracy ze szkołami, placówkami kulturalno-oświatowymi, organizacjami społecznymi i spółdzielczymi oraz organizacjami obsługi bibliotecznej szpitali i zamkniętych zakładów opieki. Ustawa w takiej formie przetrwała niemal 30 lat i miała wpływ na kształt współczesnej sieci bibliotecznej i postrzeganie roli bibliotek dziecięcych i młodzieżowych.

Jan Wołosz uważa rok 1989 za decydujący dla losów bibliotekarstwa publicznego w Polsce²⁰. Na tendencje organizacyjne niewątpliwie wpłynęła zmiana związków z bezpośrednim otoczeniem oraz oddziaływanie sił pośrednich, takich jak sytuacja ekonomiczna czy prawno-polityczna, w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Jadwiga Kołodziejska proponuje jednak, aby w rozważaniach dotyczących organizacji bibliotek publicznych po 1945 roku nie przyjmować dodatkowej granicy wyznaczonej zakończeniem funkcjonowania reżimu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, mimo bowiem diametralnych różnic ustrojowych ciągłość rozwojowa bibliotek po 1989 została zachowana²¹. Warto natomiast spojrzeć na wspomniany już czynnik administracyjny, który wpłynął na sposób organizacji bibliotek. Niewątpliwie znaczenie dla funkcjonowania wszystkich placówek kulturalnych miała transformacja województw. Kolejne reformy zmieniały ośrodki finansowania (subwencji oświatowych) działalności bibliotecznej i zarządzania nią. Reforma administracyjna Polski, która weszła w życie 1 stycznia 1999 roku, przywróciła trójstopniową strukturę podziału terytorialnego (obowiązującą już w latach 1946–1975), z powiatami jako jednostkami samorządowymi (wcześniej zlikwidowanymi na mocy reformy administracyjnej z 1 czerwca 1975 roku). Pociągnęło to za sobą zmniejszenie liczby województw z 49 do 16, co z kolei zaowocowało skupieniem w bibliotekach powiatowych opieki merytorycznej nad bibliotekami publicznymi i przerzuceniem na te biblioteki odpowiedzialności za inicjatywy kulturalne, edukacyjne i służące integracji, aktywizacji oraz promocji środowiska bibliotekarskiego. Tym samym liczba jednostek koordynujących teoretycznie zwiększyła się z 49 do 380²².

20 J. WOŁOSZ: *Biblioteki publiczne w procesie zmian*. „Konspekt” 2004, nr 19. <http://www.up.krakow.pl/konspekt/19/wolosz.html> [dostęp online: 15.09.2018].

21 J. KOŁODZIEJSKA: *Biblioteki publiczne w strukturze społecznej*. Warszawa 2010.

22 Podana została ogólna liczba powiatów w Polsce (łącznie powiaty ziemskie i grodzkie, tzn. miasta na prawach powiatu). Liczba powiatów, z pominięciem miast na prawie powiatu, wynosi 314 i jest to stan z 31 grudnia 2014 roku. Dane pochodzą z „Małego Rocznika Statystycznego Polski” 2015. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2015,1,16.html> [dostęp online: 15.09.2018]. W praktyce dane GUS z początku XXI wieku, czyli czasu zaraz po wprowadzeniu

Potrzeba bibliotek powiatowych budzi kontrowersje i skłania do wypowiedzi na temat odpowiedniej polityki administracji rządowej²³.

Niespełna 3 miesiące po uchwaleniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (2 kwietnia 1997 roku) zajęto się kolejną ustawą dotyczącą funkcjonowania placówek bibliotecznych. W Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst ujednolicony), ze względu na zadania, wyróżniono następujące typy bibliotek w Polsce:

- publiczne (wojewódzkie, powiatowe, gminne);
- naukowe;
- szkolne;
- pedagogiczne;
- zakładowe;
- fachowe;
- obsługujące specjalne grupy użytkowników (np. niewidomych).

Na podstawie art. 22 tej ustawy wprowadzony został obowiązek prowadzenia biblioteki szkolnej w każdej szkole publicznej. Funkcjonowanie tych bibliotek wyznacza w szczególności art. 67 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty²⁴. Przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym określają załączniki do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (weszło w życie 30 stycznia 2009)²⁵. Działalność bibliotek pedagogicznych określa natomiast par. 1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych²⁶.

W Ustawie o bibliotekach z 1997 roku wskazano rolę bibliotek szkolnych, ale w odróżnieniu od poprzednich aktów prawnych nie wyodrębniono dzieci i młodzieży jako szczególnej grupy odbiorców. Nie przedstawiono również typologii bibliotek dziecięcych i młodzieżowych. Jednakże na podstawie zapisów

---

reformy administracyjnej, wskazywały jedynie na 192 biblioteki powiatowe. Według statystyk z 2015 roku, istnieje jedynie 111 takich instytucji, co oznacza, że część powiatów (około jedna trzecia) w ogóle nie wykonuje obowiązku prowadzenia biblioteki powiatowej.

23 J. WOŁOŚZ: *Problemy rozwoju bibliotek publicznych w Polsce*. „Bibliotekarz” 2004, nr 3, s. 2–7.

24 Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425.

25 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dz.U. 2009, nr 4, poz. 17.

26 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych. Dz.U. 2003, nr 89, poz. 824.

ogólnych tej ustawy można dokonać klasyfikacji placówek obsługujących młodych czytelników:

- filie bibliotek publicznych dla dzieci i młodzieży;
- oddziały dziecięce działające w bibliotekach publicznych;
- punkty biblioteczne (zbiory biblioteczne zorganizowane w instytucjach kultury, takich jak: gminne ośrodki kultury, stowarzyszenia, świetlice wiejskie czy środowiskowe);
- biblioteki szkolne;
- biblioteki pedagogiczne;
- biblioteki publiczne, biblioteki naukowe, biblioteki obsługujące specjalne grupy użytkowników – które posiadają księgozbiór dziecięcy i służą potrzebom oświaty i wychowania, mimo że nie stanowi to priorytetu w ich działalności.

Jak zauważa Michał Ochmański, w terminologii ustawowej nie istnieje termin „biblioteka lokalna”. W Ustawie o bibliotekach, wyodrębniając biblioteki wojewódzkie, powiatowe i gminne, nie wzięto pod uwagę kultury lokalnej. Pojęcie to wychodzi poza strukturę bibliotek powiatowych i gminnych organizowanych przez samorządy terytorialne. Określa wspólnotę tradycji, zwyczajów, wyznawanych wartości, potrzeb i często również preferencji czytelnicznych²⁷. Problemy związane z budowaniem strategii rozwoju regionalnego ściśle łączą się z prawno-organizacyjną stroną działalności bibliotek. Regionalizacja oraz związany z nią kulturalny potencjał mają swoje źródło zarówno w wydarzeniach historycznych, m.in. w okresie zaborów, jak i we współczesnych tendencjach, takich jak globalizacja, i przejawiają się w mentalności mieszkańców, wyraźnie wpływając na organizację bibliotek, które albo stają się centrum kultury lokalnej, albo zostają zepchnięte na margines życia publicznego²⁸.

Refleksje nad stanem bibliotek publicznych i ich sieci doprowadziły badaczy do niepokojących wniosków. Okazało się bowiem, że uwarunkowania poszczególnych bibliotek wojewódzkich (wspomniana już regionalizacja, a także zasoby materialne, personalne, wizje kierownictwa, przyjęta struktura organizacyjna) odgrywają większą rolę niż treść regulacji ustawowych. Jan Wołosz postawił tezę, że zanikła koordynacyjna rola resortu kultury, a wraz z nią – unifikacja rozwiązań organizacyjnych i funkcjonalnych sieci bibliotek publicznych w Polsce²⁹.

27 M. OCHMAŃSKI: *Finansowanie lokalnych bibliotek publicznych w Polsce*. W: *Biblioteka i informacja w aktywizacji regionalnej*. Red. D. GRABOWSKA, E.B. ZYBERT. Warszawa 2012, s. 139–182.

28 K. WOLFF: *Potrzeby i oczekiwania czytelników wobec bibliotek – w świetle badań*. W: *Sieć bibliotek publicznych wobec potrzeb społeczeństwa informacyjnego. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*. Lublin, 27–29 września 2005 r. Warszawa 2006, s. 23–41.

29 J. WOŁOSZ: *Problemy organizacji sieci bibliotek publicznych*. W: *Sieć bibliotek publicznych wobec potrzeb społeczeństwa informacyjnego...*, s. 44–54.

Dziesiąta rocznica wprowadzenia obowiązującej Ustawy o bibliotekach sprowokowała dyskusję nad jej znowelizowaniem. Szczególnie w strukturach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich pojawiły się głosy w sprawie projektu ustawy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego umożliwiającej łączenie instytucji kultury, gdy jest to uzasadnione merytorycznie³⁰. Wypowiedzi Jacka Wojciechowskiego publikowane na portalach obywatelskich³¹ i na forum EBIB³² są jednoznaczne i dosadne. Także komentarze, które pojawiły się m.in. w dziale „Sektor publiczny” serwisu Infor.pl, pod dotyczącym tej kwestii artykułem Moniki Kaczurak-Kozak, świadczą o negatywnym ustosunkowaniu się środowiska bibliotekarskiego do tego projektu:

~bibliotekarka (2011-06-21 17:23)

Będzie taniej dla organizatora – kosztem bibliotek. Jakoś nie wierzę, że cięcia finansowe dotkną ośrodków kultury i ich kadry zawodowej. Za te zmiany zapłacą biblioteki i bibliotekarze a w ostatecznym rozliczeniu – społeczeństwo. Tak jak społeczeństwo zapłaciło za zlikwidowane kluby wiejskie³³.

30 M. KACZURAK-KOZAK: *Biblioteka publiczna tylko jako instytucja kultury*. „Gazeta Samorządu i Administracji”, 26.04.2010. http://samorząd.infor.pl/temat_dnia/artykuly/414718,biblioteka_publiczna_tylo_jako_instytucja_kultury.html [dostęp online: 15.09.2018]. Zob. też: J. CIECHORSKI: *Dopuszczalność łączenia bibliotek publicznych z innymi instytucjami kultury*. „Bibliotekarz” 2011, nr 3, s. 12–16; B. HOWORKA: *Usługa biblioteczna i „usługa pocztowa”*. „Bibliotekarz” 2011, nr 3, s. 33–34; S. CZAJKA: *Uwagi Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich do projektu ustawy o bibliotekach w wersji przesłanej prezesowi Rady Ministrów w dniu 16 sierpnia 1995 r.* „Bibliotekarz” 1996, nr 2, s. 19–22; IDEM: *SBP wobec ustawy o bibliotekach*. W: *Jak pomagać bibliotekom. Dylematy czasu przemian. Materiały z konferencji, Cedzyna 18–20 wrzesień 1994 r.* Red. J. NOWICKI. Warszawa 1995, s. 13–24; IDEM: *Czy Państwowa Rada Biblioteczna? Poszukiwanie modelu zarządzania bibliotekami w Polsce*. *Opinia ZG SBP nt. przesłanego przez MKiS do konsultacji projektu ustawy o bibliotekach*. „Bibliotekarz” 1995, nr 1, s. 9–12; B. HOWORKA: *Ustawianie czy wywracanie ustawy*. „Bibliotekarz” 1995, nr 10, s. 5–10; A. MĘŻYŃSKI: *Nowe wraca, spór wokół ustawy o bibliotekach*. „Przegląd Biblioteczny” 1995, z. 1, s. 27–38; B. SORDYŁOWA: *W sprawie ustawy o bibliotekach po raz kolejny i zapewne nie ostatni*. „Przegląd Biblioteczny” 1995, z. 1, s. 39–44; J. WOJCIECHOWSKI: *Ustawianie ustawy*. „Bibliotekarz” 1995, nr 7/8, s. 12–15.

31 Odpowiedź posła Józefa Rojka będąca komentarzem listu Jacka Wojciechowskiego. Portal obywatelski InTARnet.pl. http://www.intarnet.pl/www1.atlas.okay.pl/index_full.html?action=full&id=14470 [dostęp online: 15.09.2018].

32 Jeden z komentarzy Jacka Wojciechowskiego umieszczony na forum EBIB: <http://forum.ebib.pl/pun/viewtopic.php?id=693&p=2> [dostęp online: 15.09.2018].

33 M. KACZURAK-KOZAK: *Biblioteka publiczna tylko jako instytucja kultury*. „Gazeta Samorządu i Administracji”, 26.04.2010. http://samorząd.infor.pl/temat_dnia/artykuly/414718,biblioteka_publiczna_tylo_jako_instytucja_kultury.html [dostęp online: 15.09.2018]. Zob. też T. MAKOWIECKI: *Kto zna przyszłość bibliotek w Polsce? W: Biblioteka skarbnicą wiedzy o regionie. Materiały z ogólnopolskiej konferencji. Zamość 19 maja 2011 r.* Zamość 2011, s. 17–19.

Przewodnicząca SBP (3 kadencje w latach 2005–2017) Elżbieta Stefańczyk 29 maja 2013 roku wystosowała pismo do ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego. Wraz z pismem przedłożony został projekt nowej ustawy przygotowywany przez środowisko bibliotekarskie od 2010 roku i konsultowany w ośrodkach kształcenia bibliotekarzy. Zgodnie z projektem nowa ustawa z jednej strony precyzuje zapisy wcześniejszej – określa krajową politykę biblioteczną, definiuje, czym jest Narodowy Zasób Biblioteczny, powołuje Krajowe Centrum Bibliotek z siedzibą w Warszawie, a z drugiej określa nowe zadania bibliotek w dobie społeczeństwa informacyjnego, czego w szczególności dotyczy art. 2 ust. 2:

Biblioteki wspierają rozwój społeczeństwa poprzez udostępnianie zasobów wiedzy i kultury oraz rozwijanie aktywności poznawczej, edukacyjnej, kulturalnej i naukowej, jak również działają na rzecz wyrównywania szans i zacierania dysproporcji w dostępie do wiedzy i informacji, uwzględniając specyficzne potrzeby mniejszości narodowych, grup wymagających szczególnego wsparcia, osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zamieszkających na terenach cywilizacyjnie zaniedbanych³⁴.

W przedstawionym projekcie szeroko zostały omówione zadania bibliotek wojewódzkich i powiatowych oraz kwestie powiązań i odpowiedzialności w sieci bibliotecznej. Współpracujący z SBP dyrektorzy bibliotek, tworzący Konferencję Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, Konferencję Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, Konferencję Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych, są ciałem opiniodawczym dla Krajowego Centrum Bibliotek. W uzasadnieniu można także przeczytać:

[...] projekt ustawy wprowadza zupełnie nowy przepis umożliwiający bibliotekom szkolnym podejmowanie działań na rzecz społeczności lokalnej, co jest szczególnie istotne w małych środowiskach wiejskich, gdzie szkoła jest często jedynym centrum kultury i oświaty³⁵.

Zacytowany fragment stanowi dowód dostrzeżenia roli bibliotek szczebla niższego niż wojewódzki i powiatowy, w tym bibliotek gminnych, oraz potrzeby przystosowania produktów i usług do rynku lokalnego.

---

³⁴ Projekt ustawy przygotowany przez SBP. http://www.sbp.pl/repository/SBP/projektustawy_obibliotekach.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

³⁵ Uzasadnienie. www.sbp.pl/repository/SBP/strategia/uzasadnienieportal.doc [dostęp online: 15.09.2018].

O konieczności dyskusji nad stanem bibliotek w Polsce i nowelizacją przepisów świadczą także dane statystyczne, wzbudzające, zwłaszcza wśród znawców problematyki szeroko rozumianego bibliotekarstwa oraz czytelnictwa, niepokój. Podsumowania działalności bibliotek publicznych na przestrzeni lat możliwe są dzięki rocznikowi „Biblioteki Publiczne w Liczbach”, wydawanemu od 1971 roku przez Bibliotekę Narodową. Instytut Książki i Czytelnictwa korzysta z urzędowych wydruków Głównego Urzędu Statystycznego, sumujących sprawozdania bibliotek publicznych, oraz ze sprawozdań przedstawianych przez biblioteki wojewódzkie. Według danych GUS w 2010 roku w całej Polsce funkcjonowały 8342 publiczne biblioteki i filie biblioteczne³⁶. Liczba ta w porównaniu z danymi z 1999 roku, czyli roku przywrócenia trójstopniowego administracyjnego podziału kraju, zmniejszyła się o 704 placówki i nadal wykazuje tendencję malejącą. W 2013 roku³⁷ ogólna liczba bibliotek znowu zmalała i wynosiła 8112 placówek³⁸. Do 2015 roku (w porównaniu z 1999) zlikwidowano ponad 1000 bibliotek publicznych³⁹. Od 1999 roku zatem rocznie ubywają średnio 63 biblioteki publiczne. Najczęściej zamykane są filie biblioteczne dla dzieci i młodzieży (prawie jedna czwarta ogólnej liczby likwidowanych placówek). W 1989 roku odnotowano działalność 1300 bibliotek dla dzieci, w tym 384 bibliotecznych filii dla dzieci i 916 oddziałów dla dzieci. W 2010 roku (według tomu „Bibliotek Publicznych w Liczbach”⁴⁰) funkcjonowało 200 filii bibliotecznych dla dzieci (redukcja prawie o połowę w porównaniu z 1989 rokiem) i jedynie 740 oddziałów dziecięcych (spadek o jedną piątą w stosunku do danych z 1989 roku). Zjawisko to tłumaczy się niżem demograficznym.

Obecnie (w 2018 roku) wszystkie wskazane tendencje spadkowe zostały zachowane. Liczba bibliotek publicznych wynosi 7925⁴¹. Stan sieci bibliotek

36 *Zestawienie zbiorcze o stanie i działalności sieci bibliotek publicznych w 2010 r.* <http://www.bn.org.pl/download/document/1311762779.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

37 Rok, w którym przeprowadzono właściwe badanie ankietowe do tej publikacji.

38 *Zestawienie zbiorcze o stanie i działalności bibliotek w 2013 r.* <http://www.bn.org.pl/download/document/1425891440.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

39 W 1999 roku istniało 9046 bibliotek publicznych. W 2015 roku liczba bibliotek według badań GUS to 8050. *Stan bibliotek w Polsce objętych badaniem Głównego Urzędu Statystycznego 2015 r.* <https://www.bn.org.pl/download/document/1485941521.pdf> [dostęp online: 15.07.2019].

40 „Biblioteki Publiczne w Liczbach” 2010. Warszawa 2012. <http://www.bn.org.pl/download/document/1368453674.pdf> [dostęp online: 15.09.2018]. W 2015 roku Biblioteka Narodowa w opublikowanym *Zestawieniu zbiorczym o działalności bibliotek w Polsce w 2013 r.* nie udostępniła danych dotyczących filii i oddziałów dziecięcych. Ponadto w 2015 roku ukazały się „Biblioteki Publiczne w Liczbach” 2011, ale z istotnymi zmianami w zawartości, odwzorowującymi modyfikacje formularza GUS K-03, co uniemożliwia większość porównań z wcześniejszymi zestawieniami.

41 *Stan bibliotek w Polsce objętych badaniem Głównego Urzędu Statystycznego – 2018 r.* <https://www.bn.org.pl/download/document/1565609285.pdf> [dostęp online: 15.07.2019].

publicznych od lat ulega powolnemu ograniczaniu, głównie placówek filialnych. Jeśli trendy zostaną utrzymane (likwidacja tysięcy bibliotek co 15 lat), to być może w Polsce za 100 lat będzie działało tylko kilkanaście dobrze prosperujących mediotek oferujących awangardowe przestrzenie i bogaty wachlarz imprez. Raporty Biblioteki Narodowej jednoznacznie wskazują na zjawisko centralizacji usług bibliotecznych oraz na zainteresowanie samorządów raczej tworzeniem lokalnych, wielofunkcyjnych instytucji kultury niż utrzymywaniem samodzielnych placówek bibliotecznych.

1.2

Koordynacja działalności bibliotek samorządowych⁴²

Biblioteka Narodowa, zgodnie z Ustawą o bibliotekach, pełni funkcję ośrodka metodycznego wobec innych polskich bibliotek⁴³. Działający w jej ramach Instytut Książki i Czytelnictwa prowadzi badania nad obiegiem i społecznym zasięgiem książki, w tym w szczególności publikacji skierowanych do młodego czytelnika. W Instytucie zostały wydzielone specjalne komórki odpowiedzialne za badania dotyczące sieci bibliotek publicznych (Pracownia Bibliotekoznawstwa) oraz potrzeb współczesnych odbiorców książek i sytuacji na polskim rynku wydawniczym i księgarskim (Pracownia Badań Czytelnictwa)⁴⁴. W latach 1986–2014 w skład IKiCz wchodziła również, prowadzona przez Janusza Kościeckiego, Pracownia Badania Historii Czytelnictwa, w której zajmowano się zmianami preferencji czytelniczych. W rezultacie reorganizacji struktury IKiCz w kwietniu 2014 roku jednostkę tę zastąpiła Pracownia Historii Bibliotek i Czytelnictwa, która w założeniu powinna znacząco rozszerzyć zakres prowadzonych badań, zarówno chronologiczny (zajmować się będzie historią bibliotek już od średniowiecza), jak i terytorialny (badać będzie zjawiska na wszystkich ziemiach

42 W rozumieniu ustawy – bibliotek wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

43 Por. S. CZAJKA: *Komu potrzebna jest Biblioteka Narodowa?* „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2010, nr 2. <http://www.ebib.pl/2010/111/a.php?czajka> [dostęp online: 15.09.2018]; *Sieć bibliotek publicznych wobec potrzeb społeczeństwa informacyjnego...*; *Biblioteki powiatowe w Polsce. Informator*. Warszawa 2002; *Biblioteki publiczne wielkich miast. Ogólnopolska konferencja, Wrocław 5–7.11.2002 r.* Red. J. SŁOWIK. Wrocław 2002; A. TYWS: *Funkcje i zadania samorządu powiatowego jako organizatora działalności bibliotecznej*. W: *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej...*, s. 74–83; „Biblioteki Publiczne w Liczbach” z lat 1999–2012.

44 Biblioteka Narodowa, informacje o IKiCz. <http://www.bn.org.pl/o-bn/struktura/instituty/institut-ksiazki-i-czytelnictwa> [dostęp online: 15.09.2018].

historycznie polskich, a także zajmować się dziejami bibliotek polskich w Europie Wschodniej oraz Europie Zachodniej). Wyniki badań prezentowane są w przeznaczonych dla bibliotekarzy opracowaniach ukazujących się w istniejącej od 1956 roku serii Biblioteki Narodowej „Z Badań nad Czytelnictwem”, dotyczących metod pracy z czytelnikiem oraz sposobów promowania czytelnictwa w bibliotekach różnego typu. Głównymi autorkami w tej serii są Grażyna Straus i Katarzyna Wolff, które w ramach tego przedsięwzięcia wydały blisko 20 książek. Dotychczas w publikacjach zajmowano się różnymi grupami czytelników, takimi jak dzieci, młodzież czy kobiety. Podejmowano tematykę form pracy z młodzieżą wiejską oraz społecznością lokalną⁴⁵. Najnowsze tomy dotyczą funkcjonowania bibliotek w dobie digitalizacji i kultury cyfrowej. Przykładem może być książka Grażyny Straus, Katarzyny Wolff i Sebastiana Wiernego *Czytanie, kupowanie, surfowanie*⁴⁶ czy też raport z badań *Organizacja zakupu nowości książkowych, zbiorów audiowizualnych oraz dokumentów elektronicznych w bibliotekach publicznych*, pod redakcją Barbary Budyńskiej i Zofii Zasackiej⁴⁷.

Biblioteka Narodowa uczestniczy w wielu międzynarodowych programach i projektach dla bibliotek:

- „Błękitna Tarcza” (ochrona dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń czasu wojny i pokoju, na podstawie Konwencji Haskiej z 1954 roku; program wdrożony w Polsce w 2002 roku i koordynowany przez trzy główne ośrodki, w Warszawie, Krakowie i Toruniu)⁴⁸;

- „TEL” – „Biblioteka Europejska” (oferowanie dostępu do zbiorów bibliotek narodowych Europy; program realizowany od 2001 roku, Biblioteka Narodowa przystąpiła do niego w 2007 roku)⁴⁹;

- „TELplus” – „Biblioteka Europejska+” (usprawnienie dostępu do zbiorów bibliotek narodowych poprzez wprowadzenie protokołu wyszukiwawczego OAI-PMH oraz przygotowanie wersji pełnotekstowych [OCR] ponad 20 mln

45 R. ALEKSANDROWICZ: *Książka w życiu i kulturze Polaków – 50 lat serii Z Badań nad Czytelnictwem*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2007, nr 2, s. 3–18. <http://bbc.uw.edu.pl/Content/431/zin2007nr2.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

46 G. STRAUS, K. WOLFF, S. WIERNY: *Czytanie, kupowanie, surfowanie*. Warszawa 2008.

47 *Organizacja zakupu nowości książkowych, zbiorów audiowizualnych oraz dokumentów elektronicznych w bibliotekach publicznych*. Red. B. BUDYŃSKA, Z. ZASACKA. Warszawa 2011.

48 Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz.U. 1957, nr 46, poz. 212, załącznik); zob. *Ochrona dóbr kultury według konwencji podpisanej w Hadze 14 maja 1954 roku*. http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Haga.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

49 The European Library. <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/> [dostęp online: 15.09.2018].

stron ze zbiorów tych bibliotek; projekt nadzorowany przez Bibliotekę Narodową Estonii)⁵⁰;

– „Europeana” (bezpłatne udostępnianie dziedzictwa kulturowego i naukowego Europy w ramach biblioteki cyfrowej, wirtualnego muzeum i archiwum; Biblioteka Narodowa uczestniczy w projekcie od 2007 roku, a od oficjalnego uruchomienia portalu Europeana w 2008 roku prezentuje tam zasoby CBN Polona)⁵¹;

– „EuropeanaTravel” (udostępnianie obiektów dokumentujących europejskie podróże i turystykę na portalu Europeana; realizowany od 2009 roku projekt bibliotek narodowych)⁵²;

– „Europeana Newspapers” (m.in. konwersja 10 mln stron gazet do pełnego tekstu umieszczonego w internecie; projekt prowadzony w latach 2013–2015)⁵³.

W skali kraju realizowane są przede wszystkim programy MKiDN⁵⁴ związane z projektem „Certyfikat Biblioteka+” (Biblioteka Narodowa w ramach przedsięwzięcia „Kultura+” koordynuje program skierowany do gminnych bibliotek publicznych z gmin wiejskich, miejsko-wiejskich i miast liczących do 15 000 mieszkańców)⁵⁵. Z uwagi na dużą liczbę projektów związanych z cyfryzacją, od 29 października 2009 roku Biblioteka Narodowa prowadzi Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów bibliotecznych⁵⁶. Ponadto BN jest partnerem w projektach, takich jak:

– „Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego” (projekt digitalizacji zabytków piśmiennictwa polskiego powstałych do 1600 roku, prowadzony w latach 2008–2010 na zamówienie MNiSW; od 2010 roku celem twórców EAZPP jest zapewnianie powszechnego dostępu do zdigitalizowanych publikacji)⁵⁷;

50 *TELplus Project*. <http://www.theeuropeanlibrary.org/confluence/display/wiki/TELplus+project> [dostęp online: 15.09.2018].

51 Europeana. <http://www.europeana.eu/> [dostęp online: 15.09.2018].

52 Europeana Travel. <http://www.europeanatransel.eu/> [dostęp online: 15.09.2018].

53 Europeana Newspapers. <http://www.europeana-newspapers.eu/> [dostęp online: 15.09.2018].

54 Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2014 roku. <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansse/programy-ministra/programy-mkidn-2014.php> [dostęp online: 15.09.2018].

55 *Certyfikat Biblioteka+*. http://www.bibliotekaplus.pl/26/certyfikat_biblioteka.html [dostęp online: 15.09.2018].

56 *Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów bibliotecznych*. <http://www.bn.org.pl/programy-i-uslugi/centrum-kompetencji-w-zakresie-digitalizacji-materiałow-bibliotecznych> [dostęp online: 15.09.2018].

57 Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego. <http://eazpp.bn.org.pl/eazpp/pages/mainPage.seam> [dostęp online: 15.09.2018].

– „SYNAT” (projekt prowadzony w latach 2010–2013 w ramach Programu Strategicznego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, pod nazwą „Interdyscyplinarny system interaktywnej informacji naukowej i naukowo-technicznej”, którego celem jest utworzenie funkcjonującego zintegrowanego systemu baz wiedzy)⁵⁸;

– „ACADEMICA” (projekt prowadzony przez konsorcjum Biblioteki Narodowej oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową, polegający na utworzeniu w latach 2010–2014 Cyfrowej Biblioteki Publikacji Naukowych, obsługującej dokumenty elektroniczne w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych)⁵⁹.

Poza uczestnictwem w programach międzynarodowych i projektach ogólnopolskich Biblioteka Narodowa organizuje własny program „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek” (od 2010 roku dyrektor Biblioteki Narodowej zatwierdza podział dotacji przedstawiany przez Zespół Sterujący ds. Zakupu, dotyczący nabywania nowości wydawniczych z przeznaczeniem dla bibliotek publicznych)⁶⁰. Od 2014 roku program realizowany jest w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014–2020, ale jego celem pozostaje wzbogacenie i odnowienie księgozbiorów polskich bibliotek publicznych, w tym księgozbiorów dla dzieci i młodzieży, na które zarezerwowano jedną trzecią dotacji. O dofinansowanie mogą starać się wyłącznie biblioteki publiczne, gdyż z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa wykluczono biblioteki szkolne⁶¹.

Centrum Informacji o Książce Dziecięcej i Młodzieżowej Instytutu Książki Biblioteki Narodowej współpracuje z bibliotekami dziecięcymi oraz instruktorami czytelnictwa dziecięcego i młodzieżowego w całej Polsce. Głównym zadaniem Centrum jest tworzenie zasobów informacyjnych o książkach dla dzieci i młodzieży oraz udostępnianie i rozpowszechnianie tych informacji wśród rodziców, nauczycieli, wydawców i wszystkich innych osób i instytucji zainteresowanych książką dziecięcą i młodzieżową. Centrum istnieje od 2007 roku. W tym samym roku w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Oświęcimiu powstało programowo podobne Centrum Literatury Dziecięcej (CLD), w którego radzie zasiadają badacze literatury dla młodego odbiorcy, związani z ośrodkami naukowymi: Alicja Baluch, Małgorzata Chrobak, Krystyna Heska-Kwaśniewicz, Anna

58 Projekt Systemu Nauki i Techniki. <http://www.synat.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

59 ACADEMICA. <http://academicicon.pl/serwisy/bibliologia/publikacje> [dostęp online: 15.09.2018].

60 *Regulamin programu Biblioteki Narodowej „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek”* [2010]. <http://www.bn.org.pl/download/document/1264170394.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

61 *Program Biblioteki Narodowej. Zakup nowości wydawniczych do bibliotek. Priorytet 1 – Zakup nowości wydawniczych do bibliotek* [regulamin; 2014]. <http://www.bn.org.pl/download/document/1399470858.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

Maria Krajewska, Maria Kulik, Grzegorz Leszczyński, Grażyna Lewandowicz-Nosal, Jolanta Ługowska, Jan Malicki, Joanna Papużyńska, Michał Rogoż, Ryszard Waksmund, Jerzy Woźniakiewicz⁶². Polska Sekcja IBBY już w latach 90. XX wieku dążyła do utworzenia tego typu ośrodków naukowo-badawczych, które byłyby organami doradczymi dla bibliotek gromadzących literaturę dziecięcą i młodzieżową.

W ramach wsparcia merytorycznego udzielanego bibliotekom wszystkich szczebli Instytut Książki organizuje bezpłatne konsultacje z zakresu przygotowywania wniosków o dotacje w ramach programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, m.in. w 2014 roku „Promocja literatury i czytelnictwa”. Z Biblioteką Narodową współpracuje Instytut Książki w Krakowie, który zajmuje się przede wszystkim promocją czytelnictwa w kraju, promocją literatury polskiej za granicą (ponad 1400 tłumaczeń polskich tytułów, takich autorów jak: Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Ryszard Kapuściński, Olga Tokarczuk, Andrzej Stasiuk, Andrzej Sapkowski), wspieraniem tłumaczeń obcej literatury dla dzieci na język polski oraz prowadzeniem portalu internetowego i wydawnictwa (od kwietnia 2010 jest wydawcą najstarszych polskich czasopism kulturalnych, w tym: „Nowych Książek”, „Twórczości”, „Literatury na Świecie”, „Dialogu”, „Ruchu Muzycznego”)⁶³. Instytut jest również operatorem realizowanego w latach 2011–2015 priorytetu „Biblioteka+ Infrastruktura bibliotek” w ramach wspomnianego już wieloletniego programu „Kultura+”, a jako narodowa instytucja kultury patronuje też innym programom, których adresatami są biblioteki samorządowe. Instytut zainicjował w polskich bibliotekach powstawanie Dyskusyjnych Klubów Książki⁶⁴. Promuje książkę dziecięcą poprzez dążenie do zwiększenia oferty bibliotek publicznych w zakresie nowości wydawniczych, w tym multimediiów, ze szczególnym uwzględnieniem współpracy biblioteki publicznej ze szkolną w zakresie kształtowania księgozbioru dla dzieci i młodzieży. Wraz z Biblioteką Narodową zaangażowany jest w Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014–2020, który opracował powołany przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego zespół ds. promocji i upowszechniania czytelnictwa, zgodnie z zapisami Paktu dla kultury oraz Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, w której wskazano konieczność działania na rzecz wczesnego rozpoznania potencjału dzieci, m.in. poprzez organizację

62 *Działy Biblioteki. Zbiory i usługi*. <http://mbp-oswiecim.pl/o-bibliotece/dzialy-biblioteki-zbiory-i-uslugi/> [dostęp online: 15.09.2018].

63 Instytut Książki w Krakowie. <http://www.institutksiazki.pl/pl,ik,site,6,4,11717.php> [dostęp online: 15.09.2018].

64 Instytut Książki w Krakowie. <http://www.institutksiazki.pl/p,o-nas.html> [dostęp online: 15.09.2018].

zajęć artystycznych na poziomie szkolnym, a nawet przedszkolnym, prowadzonych przez profesjonalnych artystów⁶⁵.

Ponadto pomoc w promocji książki dziecięcej oraz wsparcie merytoryczne (warsztaty, szkolenia, konferencje z zakresu biblioterapii, psychologii pracy, form promocji, tworzenia i redagowania stron WWW) oferuje Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, które równocześnie jest wydawcą ponad 20 fachowych publikacji rocznie, w tym tych ukazujących się w seriach: dla bibliotekarzy, nauczycieli i rodziców „Biblioteki – Dzieci – Młodzież”, pod patronatem Joanny Papuzińskiej, „Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza”, poświęconej metodyce pracy z czytelnikiem dziecięcym, oraz „Literatura dla Dzieci i Młodzieży. Studia”, przygotowywanej we współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Teksty i prezentacje z istotnych wydarzeń branżowych można znaleźć w serii „Propozycje i Materiały”. SBP jest również wydawcą dwóch czasopism naukowych – „Przegląd Biblioteczny” i „Zagadnienia Informacji Naukowej” oraz dwóch miesięczników fachowych – wydawanego od 1929 roku „Bibliotekarza” i ukazującego się od 1949 roku „Poradnika Bibliotekarza”, który zawiera wkładkę tematyczną „Świat Książki Dziecięcej”⁶⁶, szczególnie przydatną dla koordynatorów działań kulturalnych w bibliotekach publicznych.

Biblioteki wojewódzkie

Biblioteki wojewódzkie od reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1999 roku są częścią trójstopniowej sieci bibliotek publicznych. Funkcjonuje 18 (a nie 16) bibliotek tego typu, ponieważ w województwach lubuskim i kujawsko-pomorskim działają po 2 biblioteki wojewódzkie. Charakteryzując te placówki, należy uwzględnić ich zróżnicowanie. Badania stwarzają wiele trudności, ponieważ w tej grupie bibliotek 11 ma status placówki naukowej, 9 pełni dodatkowe zadania, właściwe bibliotece powiatowej, a 7 ma filie na terenie miasta i w związku z tym realizuje zadania biblioteki miejskiej. Tym, co łączy biblioteki wojewódzkie, jest finansowanie przez urzędy marszałkowskie. Jednak uzależnienie wysokości dofinansowania biblioteki od możliwości danego urzędu wojewódzkiego powoduje, że wysokość przyznanych środków w poszczególnych województwach jest różna, co z kolei prowadzi do sporej autonomii lokalnej w obrębie strategii kulturalnej i politycznej danego województwa. Istotną funkcją bibliotek wojewódzkich jest zarówno realizacja zadań związanych z gromadzeniem, opracowywaniem

65 Uchwała Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020”. M.P. 2013, poz. 378.

66 *Oferta Wydawnicza Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich*. Warszawa 2016.

i udostępnianiem materiałów bibliotecznych, jak i pełnienie funkcji ośrodka informacji bibliotecznej i bibliograficznej, opracowywanie i publikowanie bibliografii regionalnych oraz badanie stanu bibliotek i stopnia zaspokajania potrzeb użytkowników⁶⁷. Realizując obowiązek dokształcania i doskonalenia bibliotekarzy, biblioteki wojewódzkie powinny udzielać pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej bibliotekom powiatowym i gminnym oraz sprawować nadzór merytoryczny w zakresie realizacji zadań publicznych przez te placówki⁶⁸.

W XX wieku główną przeszkodą w realizacji zadań był brak funduszy, a poszukiwanie środków zewnętrznych, które zasiliłyby budżet biblioteki wojewódzkiej, jeszcze nie cieszyło się większym zainteresowaniem bibliotekarzy. Sytuacja zmieniła się w 2008 roku, kiedy innym, ważnym źródłem pozyskiwania środków (poza urzędem wojewódzkim) stała się Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Środowisko bibliotekarskie zainteresowała również działalność sprawozdawcza tej fundacji, a w szczególności sporządzony przez FRSI w 2008 roku raport *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich*⁶⁹. Ocena dotyczy przede wszystkim działań skierowanych na wsparcie bibliotek niższych stopni (w zakresie szkoleń, doradztwa, nadzoru merytorycznego etc.). Według raportu mocną stroną bibliotek wojewódzkich są ich kadry – wykształceni fachowcy z długim stażem pracy. Podkreślono, że biblioteki te, mimo iż według ustawy bibliotecznej nie są zobligowane do działalności popularyzatorskiej, edukacyjnej, kulturalnej czy integracyjnej – na podstawie zapisów w swoich statutach – prowadzą taką działalność na wysokim poziomie. Wśród organizowanych imprez przeważają wydarzenia, które nakierowane są na promocję książki i czytelnictwa. Szeroko rozwinięty jest również zakres szkoleń merytorycznych przeznaczonych dla pracowników bibliotek powiatowych i gminnych. Przeważają szkolenia dotyczące aspektów prawnych, systemów bibliotecznych, sposobów pozyskiwania dodatkowych środków. Przez kilka lat niezwykle popularnością cieszyły się kursy komunikacji interpersonalnej, w tym komunikacji z użytkownikiem trudnym. Choć działalność bibliotek wojewódzkich została oceniona pozytywnie, to wskazano na niedociągnięcia w aspekcie kontroli i oceny nadzorowanych bibliotek. We wspomnianym obszarze brakuje standaryzacji i systematycznego monitorowania⁷⁰.

Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego została założona w 2008 roku przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności i jest partnerem Fundacji

---

67 Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539. Art. 20, ust. 1.

68 Ibidem.

69 L. KUCZMIEROWSKA: *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich*. [Warszawa, 2008]. http://programrozwojubibliotek.org/wp-content/uploads/2015/08/Ocena_potencjalu_instytucjonalnego_bibliotek_wojewodzkich.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

70 Ibidem, s. 7.

Billa i Melindy Gatesów, realizującej projekt „Global Libraries”⁷¹. W ramach FSRI w 2008 roku powołany został Biblioteczny Panel Ekspercki, co oznacza, że napływające do fundacji wnioski są opiniowane przez przedstawicieli środowiska bibliotekarskiego⁷². Dla bibliotek istotne jest to, że fundacja ta prowadzi w Polsce projekty wspierające rozwój nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), m.in.: „Program Rozwoju Bibliotek” (przewidziany na lata 2009–2014, realizowany z przedłużeniem terminu, do marca 2015 roku), „O finansach... w bibliotece”, „RozPRACUJ to z biblioteką”, oraz informuje o inicjatywach aktywizujących bibliotekarzy, takich jak np. projekt Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę” skierowany do kobiet pracujących w bibliotekach – „Młode Menedżerki Kultury”. W ramach „Programu Rozwoju Bibliotek” organizowany jest także konkurs grantowy „Aktywna Biblioteka” prowadzony przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce⁷³. Fundacja, we współpracy z Instytutem Książki, wydaje publikacje diagnostyczne i szkoleniowe, takie jak *Biblioteka – dobre miejsce. Poradnik architektoniczny dla bibliotek*. W 2012 roku Fundacja została nagrodzona przez Komisję Europejską w ramach „E-inclusion Awards 2012” za „Program Rozwoju Bibliotek”⁷⁴. W programie oprócz bibliotek z małych miejscowości (3327 placówek z 1107 gmin do 2014 i kolejne 450 bibliotek do 2015 roku) biorą udział wszystkie biblioteki wojewódzkie w Polsce. W każdej z tych bibliotek wyznaczono regionalnego koordynatora, odpowiedzialnego m.in. za kontakty z bibliotekami uczestniczącymi w programie.

Biblioteki powiatowe i gminne

Zadania bibliotek powiatowych są zbliżone do zadań bibliotek wojewódzkich, przy czym ich działalność instrukcyjno-metodyczna i nadzorcza dotyczy bibliotek gminnych. Biblioteki powiatowe powołane zostały w związku z reformą administracyjną z 1999 roku.

71 Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. <http://frsi.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

72 *Sprawozdanie z działalności Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego*. http://frsi.org.pl/wp-content/uploads/2012/07/SPRAWOZDANIE_Z_DZIALALNOSCI_FRSI_ZA_2008_ROK.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

73 Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce. <http://filantropia.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

74 Nagroda E-inclusion Awards 2012 przyznawana jest za najlepsze praktyki w zakresie działań upowszechniających korzystanie z nowoczesnych technologii i edukację cyfrową (*Wspierany przez Prezesa UKE Program Rozwoju Bibliotek nagrodzony*. <https://www.uk.gov.pl/wspierany-przez-prezesa-uke-program-rozwoju-bibliotek-nagrodzony-8486> [dostęp online: 15.09.2018]).

Zgodnie z Ustawą z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁷⁵, każdy powiat organizuje i prowadzi co najmniej 1 powiatową bibliotekę publiczną⁷⁶, natomiast w każdej gminie funkcjonuje przynajmniej 1 gminna biblioteka publiczna, wraz z odpowiednią liczbą oddziałów, filii i punktów bibliotecznych. Niestety, mimo zapisów w ustawie, do 2015 roku tylko w 5 województwach (lubelskim, łódzkim, małopolskim, opolskim, wielkopolskim) wszystkie powiaty ziemskie prowadziły biblioteki (wypełnienie sieci na poziomie 87%), natomiast 7 gmin nie prowadziło w ogóle biblioteki publicznej⁷⁷.

Pomysłem na rozwój biblioteki jest budowanie jej tożsamości lokalnej. Istotna jest misja działalności biblioteki i świadome kierowanie jej wizerunkiem. Za ofertę kulturalną gminnych bibliotek publicznych najczęściej odpowiedzialne są biblioteki powiatowe. Działający w nich instruktorzy powiatowi przeprowadzają badania potrzeb lokalnych społeczności, planują imprezy biblioteczne, koordynują współpracę bibliotek z innymi instytucjami, organizują szkolenia. Poza budżetem przeznaczanym przez władze samorządowe oraz dotacjami z budżetu państwa istnieją także możliwości pozyskiwania dodatkowych środków na projekty, programy i akcje prowadzone przez biblioteki. W 2013 roku ogłoszone zostały m.in. inicjatywy:

- Program zakładający popularyzację wiedzy o języku polskim, realizowany przez Narodowe Centrum Kultury w ramach kampanii społeczno-edukacyjnej „Ojczysty – dodaj do ulubionych”⁷⁸ (nabór wniosków do 17 maja 2013 roku, we wcześniejszej edycji – do 6 sierpnia 2012 roku)⁷⁹.

- Program mający na celu wspieranie inicjatyw kulturalnych oraz projektów zwiększających obecność kultury w życiu społecznym, pilotażowa edycja programu „Kultura – Interwencje”, ogłoszona również przez Narodowe

---

75 Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Dz.U. 1991, nr 110, poz. 721. Por. Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2011, nr 207, poz. 1230.

76 W dwóch powiatach grodzkich (Kraków i Łódź) funkcjonuje więcej niż jedna biblioteka powiatowa.

77 *Stan bibliotek w Polsce objętych badaniem Głównego Urzędu Statystycznego 2015 r.* <https://www.bn.org.pl/download/document/1485941521.pdf> [dostęp online: 15.07.2019].

78 Kampania ma swoją stronę również na Facebooku. Od powstania 1 stycznia 2012 roku do końca czerwca 2013 roku „polubiło” ją prawie 35 tys. użytkowników tego serwisu społecznościowego.

79 Kampania „Ojczysty – dodaj do ulubionych”. <http://www.jezykjojczysty.pl/artykuly/nabor-do-programu-%E2%80%9E9Ojczysty-%E2%80%93-dodaj-do-ulubionych-123324.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Centrum Kultury (przewidziano trzy nabory wniosków, pierwszy do 2 kwietnia 2013 roku)⁸⁰.

– Konkurs w ramach międzynarodowego Programu Nowatorskich Rozwiązań dla Bibliotek Publicznych EIFL-PLIP⁸¹ na realizację działań skierowanych do kobiet lub dziewcząt i wspierających ich aktywność na rzecz społeczności lokalnej, mający na celu zwiększenie udziału kobiet w życiu publicznym (nabór wniosków do 8 maja 2013 roku)⁸².

– Dofinansowanie projektów promujących czytelnictwo w bibliotekach w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Promocja literatury i czytelnictwa”, priorytet „Promocja czytelnictwa”. W pierwszym naborze, w 2013 roku, środki finansowe otrzymało ponad 80 organizacji. Kwoty dofinansowania wahały się od 5 do 500 tys. zł. Łącznie przyznano ponad 5 mln zł. W grupie bibliotek, które otrzymały środki na organizację akcji promujących czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży, znalazły się m.in.: a) biblioteki wojewódzkie: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełży w Bydgoszczy (II Festiwal Książki Obrazkowej dla Dzieci „LiterObrazki”), Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu („Lokomotywą z książką na walizkach, czyli podróże z Tuwimem”), Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego („Sztuka Czytania”), Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica („Czytam, więc jestem i zmieniam świat”); b) biblioteki powiatowe: Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Pantaleona Szumana w Pile („Książka jest OK!”), Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Kłodzku („Mamo, tato, zapisz mnie do biblioteki”), Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu („Zasłuchaj się w bajce”); c) biblioteki miejskie: Biblioteka Miejska w Cieszynie (VI Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą „Dzieci lubią książki – Książki lubią dzieci!”), Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu („WWW/wstąp/wypożycz/wyluzuj” – kampania promująca czytelnictwo młodzieży), Biblioteka Miejska im. Jana Kasprówicza w Inowrocławiu („Para buch! Tuwim w ruch!”), Miejska Biblioteka Publiczna im. Hugona Kołłątaja w Dąbrowie Górniczej („Podróże po literaturze”, II edycja), Miejska Biblioteka Publiczna im. Łukasza Górnickiego „Galeria Książki” w Oświęcimiu

80 Narodowe Centrum Kultury. <http://www.nck.pl/artykuly/100597-program-narodowego-centrum-kultury-kultura--interwencje.html> [dostęp online: 15.09.2018].

81 Działająca od 1999 roku międzynarodowa organizacja na rzecz bibliotek w krajach rozwijających się i przechodzących transformację. Electronic Information for Libraries – Public Library Innovation Programme działa w ponad 60 krajach w Afryce, Azji, Europie i Ameryce Łacińskiej.

82 Electronic Information for Libraries. <http://www.eifl.net/eifl-plip-innovation-award/award-5-women-girls> [dostęp online: 15.09.2018].

(20. Ogólnopolska Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego), Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Strzegom („Od przedszkola do bibliotek”), Miejska Biblioteka Publiczna im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu („Porwanie w bibliotece, czyli literaccy detektywi na tropie”)⁸³.

Jednym z najważniejszych celów biblioteki jest inicjowanie i wspieranie aktywnego, społecznego uczestnictwa w kulturze, możliwe do osiągnięcia jedynie przez rozwijanie kompetencji niezbędnych do jej odbioru. Od ponad 40 lat mówi się o budowaniu więzi społecznych w bibliotece⁸⁴. Jest to szczególnie istotne obecnie, w momencie, gdy powszechna informatyzacja społeczeństwa, cyfryzacja oraz digitalizacja, sprawiły, że biblioteki straciły status głównego źródła oraz skarbnicy wiedzy i myśli ludzkiej i przestały skupiać się jedynie na gromadzeniu dokumentów oraz wspomaganiu rozwoju podmiotów gospodarczych. Przeobrażenie się społeczeństwa przemysłowego w informacyjne spowodowało pytanie o przyszłość bibliotek – ich funkcjonowanie i nowe zadania, skoncentrowane przede wszystkim na systemie informacji ułatwiającej dostęp do wiedzy, nauki i kultury. Program Zaawansowana Sieć Aktywizacji Bibliotek Publicznych, znany powszechnie jako PULMAN⁸⁵, zrealizowany został w latach 2001–2003, w 36 krajach europejskich. Formułując założenia programowe, wskazano m.in.: „Europa wkroczyła w erę cyfrową, w której gwałtownie rosnące ilości danych dotyczących edukacji (kształcenia ustawicznego), rozrywki, kultury, informacji

83 Wyniki naboru 2013 – Promocja literatury i czytelnictwa – Promocja czytelnictwa [zakładki]. http://www.mkidn.gov.pl/media/po2013/decyzje/20130211karta_publicacji_Promocja_czytelnictwa_2013_N1.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

84 A. TYSZKA: *Uczestnictwo w kulturze. O różnorodności stylów życia*. Warszawa 1971. Publikacja ta jest jedną z pierwszych, w których położono szczególny nacisk na współpracę z otoczeniem. Zob. też: S. ŁABANOWSKA: *Wspólnym wysiłkiem do wspólnego celu*. W: *W bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny...*, s. 333–354; J. ANDRYSZCZAK: *Współpraca PiMBP z Powiatowym Domem Kultury*. „Poradnik Bibliotekarza” 1961, nr 3, s. 92–93; A. NARWOJSZ: *Współpraca biblioteki publicznej z drużyną harcerską*. „Poradnik Bibliotekarza” 1961, nr 12, s. 380–381. Idea relacji dostrzeżona w latach 60. XX wieku jest szczególnie rozwijana przez kolejnych badaczy w XXI wieku. Zob. M. KISIŁOWSKA: *Biblioteka w sieci – sieć w bibliotece*. Warszawa 2010; J. KOŁODZIEJSKA: *Biblioteki publiczne w strukturze społecznej...*; J. WOJCIECHOWSKI: *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa 2010; *Przyszłość bibliotek w Polsce. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*, Warszawa, 12–13.10.2007 r. Red. J. SADOWSKA. Warszawa 2008; A. SITARSKA: *Samorządowa i bibliotekarska promocja środowisk regionalnych i lokalnych. Szansa ożywienia i wzbogacenia świadomości działań informacyjnych*. W: *Między przeszłością a przyszłością. Książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków*. Red. M. PRÓCHNICKA, A. KORYCIŃSKA-HURAS. Kraków 2007, s. 152–166; *Animacja współpracy środowiskowej*. Red. M. MENDEL. Toruń 2004; *Biblioteka w otoczeniu społecznym*. Red. E.B. ZYBERT. Warszawa 2000.

85 Od angielskiej nazwy Public Libraries Mobilising Advanced Networks.

potrzebnych w życiu, pracy i biznesie oraz do korzystania z praw demokracji, są przesyłane elektronicznie”⁸⁶.

Wiele bibliotek publicznych świadczy głównie usługi tradycyjne, działając bez odpowiednich dotacji, bez wsparcia instytucji publicznych centralnych lub regionalnych, co według prognoz, wraz z kolejnymi etapami wdrożeń technologii komunikacyjnych, będzie powoli wypierało je z przestrzeni społecznej. Wzrost dostępności zdalnych usług informacyjnych spowodował zmniejszenie się liczby fizycznych odwiedzin w bibliotekach. Początek XXI wieku przyniósł zmiany funkcji i zadań bibliotek. Szansą wydaje się być przede wszystkim animacja społeczno-kulturalna, czyli „ożywienie, uruchamianie sił społecznych tkwiących w środowiskach, dzięki którym można dokonywać przeobrażeń, obejmujących zmiany o charakterze ekonomicznym, społecznym i kulturalnym, a których rezultatem będzie harmonijny rozwój społeczności we wszystkich dziedzinach życia”⁸⁷. Okazuje się bowiem, że w nowym społeczeństwie informacyjnym, w którym większość dóbr jest na wyciągnięcie ręki, człowiek zaczyna funkcjonować według zasady: „Nieważna jest jakość jedzenia, ale dobry klimat do konsumpcji”. Dobrze „zjeść” można wszędzie, ale miejsc, w których można byłoby nawiązywać kontakty interpersonalne, jest coraz mniej. Ray Oldenburg stworzył koncepcję „trzeciego miejsca”⁸⁸. Według tej teorii całe życie człowieka koncentruje się wokół trzech miejsc: domu, pracy i „trzeciego miejsca”, w którym toczy się życie towarzyskie i społeczne. Szansą dla bibliotek jest przyjęcie roli owego „trzeciego miejsca”. Justyna Jasiewicz wymienia cztery warunki, które musi spełniać biblioteka, aby stała się centrum społeczności lokalnej. Są to: przyjazne wnętrze, bogata oferta atrakcyjnych usług, proklienckie zarządzanie (w stosunku zarówno do użytkowników, jak i pracowników) oraz komunikacja oparta na aktywnym słuchaniu⁸⁹. Do tych warunków należałoby dodać jeszcze mocny wizerunek biblioteki w otoczeniu społecznym oraz w mediach.

86 *Biblioteki publiczne w erze cyfrowej. Poradnik*. Red. J. BURSKA. Warszawa 2004, s. 10.

87 J. KARGUL: *Od upowszechniania kultury do animacji kulturalnej*. Toruń 1998, s. 104–105.

88 R. OLDENBURG: *The Great Good Place. Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and How They Get You Through the Day*. New York 1999.

89 J. JASIEWICZ: *Biblioteka – „trzecie miejsce”*. W: *Biblioteka i informacja w aktywizacji regionalnej...*, s. 13–27. Zob. też *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne. Red. M. WROCŁAWSKA, J. JERZYK-WOJTECKA. Łódź 2011.

1.3

Nowe media a wizerunek biblioteki w XXI wieku

Tożsamość każdej biblioteki tworzą artefakty językowe, behawioralne i fizyczne. Jest ona zatem związana zarówno z systemem wartości pracowników, jak i z wyglądem przestrzeni bibliotecznych rzeczywistych (lokal biblioteki) i wirtualnych (strona internetowa)⁹⁰. Wizerunek to sposób, w jaki dana osoba, organizacja lub marka jest postrzegana, to jej obraz w otoczeniu społecznym, utrwalany wśród ludzi i przekazywany wśród ich znajomych, kontrahentów czy klientów. Wizerunek może, ale nie musi pokrywać się z tożsamością danej organizacji⁹¹. Nieumiejętność promowania pozytywnych aspektów tożsamości i nieznanomość zasad kreowania własnej marki mogą tworzyć negatywny wizerunek danej organizacji, mimo że posiada ona sprawność organizacyjną⁹². Teodor Kramer pisze o skuteczności reklamy – co można odnieść m.in. do promocji biblioteki – mierząc ją stopniem osiągnięcia celów, takich jak:

- 1) utrzymanie lub modyfikacja wyobrażenia o usługach u aktualnych i potencjalnych nabywców (wizerunek biblioteki wśród użytkowników);
- 2) wpływanie na zmianę stosunku do produktu oraz polepszenie opinii o nim (biblioteka, książka jako element kultury);
- 3) wspieranie nowych produktów i usług (nowe zasoby i inicjowane imprezy biblioteczne, poradnictwo bibliograficzne);
- 4) działania w kierunku zwiększenia popytu (zainteresowania książką i działalnością biblioteki, takie jak booktalking).

---

⁹⁰ E.B. ZYBERT: *Kultura organizacyjna w bibliotekach. Nowe i stare idee w zarządzaniu biblioteką*. Warszawa 2004. Zob. też: E. LEPKOWSKA, K. POPŁAWSKA: *Wizerunek Biblioteki Politechniki Poznańskiej w kontekście działań promocyjnych i etyki zawodu bibliotekarza*. W: *Sfera kultury. Sfera nauki. Współczesny obraz biblioteki*. Red. M. WOJCIECHOWSKA. Gdańsk 2014, s. 152–175; *Kultura organizacyjna w bibliotece. Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Białystok 4–6 czerwca 2007*. Red. H. BRZEZIŃSKA-STEC. Białystok 2008; M. CZYŻEWSKA: *Kształtowanie wizerunku biblioteki*. Białystok 2007; B. ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL: *Znaczenie tożsamości i kultury organizacyjnej w kształtowaniu wizerunku biblioteki*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych. Prace dedykowane Barbarze Stęfaniak*. Red. E. GONDEK, D. PIETRUCH-REIZES. Katowice 2007, s. 254–262; E. LEPKOWSKA, G. KOSTECKI: *Komunikacja interpersonalna a wizerunek bibliotekarza w nowoczesnej bibliotece*. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2006, nr 10. http://www.ebib.pl/2006/80/a.php?lepkowska_kostecki [dostęp online: 15.09.2018]; W. BUDZYŃSKI: *Wizerunek firmy. Kreowanie, zarządzanie, efekty*. Warszawa 2002.

⁹¹ B. ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL: *Wizerunek biblioteki publicznej*. Katowice 2006.

⁹² A. JAZDON: *Zarządzanie marką w bibliotece*. W: *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*. Red. M. NOWAK, P. PIOTEREK, J. PRZYBYSZ. Poznań 2004, s. 71–78.

Wskazuje też na metody badania reakcji potencjalnych nabywców:

- 1) spotkania i dyskusje na temat stosowanych środków promocji;
- 2) prezentowanie projektów i badanie reakcji, jakie wywołują przekazanie informacji i stworzenie potrzeby⁹³.

Pojęcia takie jak marketing czy strategia marketingowa jeszcze do niedawna kojarzyły się wyłącznie z firmami produkcyjnymi. Świadomość, że sukces firmy w dużej mierze zależy od określenia adresata produktu oraz chłonności rynku, towarzyszy polskim przedsiębiorcom dopiero od 1989 roku, czyli od momentu wprowadzenia gospodarki wolnorynkowej⁹⁴. Bez promocji (w znaczeniu łacińskiego *promovere*, czyli pobudzać, lansować) obecnie trudno wyobrazić sobie właściwe funkcjonowanie systemu producent–pośrednicy–konsument⁹⁵. Także o konieczności dbania o właściwą komunikację z otoczeniem, czyli m.in. właśnie z potencjalnym klientem, nie trzeba już nikogo przekonywać. Sukcesywnie dostrzega się potrzebę tworzenia strategii promocyjnej w sektorze usług. Wraz z nadejściem ery komputerów i internetu, w ogólnym przekonaniu zagrażającej książce i czytelnictwu, marketing zagościł również w instytucjach non profit i not for profit, których misja związana jest z udostępnianiem książek i innych tradycyjnych źródeł informacji. Od końca lat 90. XX wieku wydaje się już oczywiste, że oprócz dostarczania usług wysokiej jakości równie ważne jest informowanie o nich. Istotą marketingu w każdej bibliotece stanowi rozpoznawanie potrzeb użytkowników i informowanie o ofercie. Tak zwane nowe bibliotekarstwo zakłada wprowadzenie strategii marketingowej w celu pobudzenia zapotrzebowania na usługi.

Jacek Wojciechowski wśród form promocji mających szerokie zastosowanie w bibliotekach wymienia przede wszystkim rekomendacje, reklamy prasowe i medialne oraz ekspozycje i spotkania promocyjne⁹⁶. Jednak w dobie serwisów

93 T. KRAMER: *Marketing. Strategia, promocja, systemy informacyjne*. Katowice 1992, s. 87–106. Zob. też: E. MICHALSKI: *Marketing. Podręcznik akademicki*. Warszawa 2003; H. KARTAJAYA, P. KOTLER, I. SETIAWAN: *Marketing 3.0. Dobry produkt? Zadowolony klient? Spełniony człowiek!* Przeł. D. GASPER. Warszawa 2011; G. ZALTMAN: *Jak myśli klienci? Podróż w głąb umysłu rynku*. Przeł. K. CHMIEL. Poznań 2003.

94 P. KOTLER: *Marketing. Analiza, planowanie, wdrażanie i kontrola*. Poznań 2005.

95 T. KRAMER: *Marketing...*

96 J. WOJCIECHOWSKI: *Marketing w bibliotece*. Warszawa 1993, s. 100–118. Zob. też B. ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL: *Marketing biblioteczny*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 640–651; M. TARKA: *Public relations w bibliotece*. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2007, nr 3. <http://www.ebib.info/2007/84/a.php?tarka> [dostęp online: 15.09.2018]; M. WOJCIECHOWSKA: *Marketing biblioteczny. Rozważania, dyskusje, konteksty*. Gdańsk 2007; J. KAMIŃSKA: *Marketing wewnętrzny w bibliotece*. Katowice 2006; *Public relations. Biblioteki, wydawnictwa, informacja naukowa, uczelnie*. Red. M. KOCÓJOWA. Kraków 2004; M. HUCZEK: *Marketing organizacji non profit*. Sosnowiec 2003; A. ZAWADA: *O promocji*

Web 2.0 i Biblioteka 2.0 warto przyrzeć się promocji w internecie, oczywiście z zastrzeżeniem, że nie jest to jedyna forma. Z jednej strony bibliotekarze nie powinni ograniczać się tylko do tego sposobu docierania do użytkowników, zwłaszcza jeśli chodzi o uczniów niższych klas szkoły podstawowej. Z drugiej strony nie można zignorować faktu, że wielu nastolatków prowadzi „alternatywne życie” w sieci internetowej. Powstanie w 2004 roku sieci Web 2.0, która w odróżnieniu od Web 1.0 (dającej jedynie dostęp do informacji) oferuje wszechdostępność usług internetowych i ich interaktywność, doprowadziło do przeniknięcia wirtualnego świata sieci do codziennej rzeczywistości i zapoczątkowało erę ciągłej aktywności telekomunikacyjnej (tzw. *always on*)⁹⁷. Z tego powodu powstają kampanie społeczne promujące odmienną postawę wobec rzeczywistości, wyrażoną zwięźle w hasle jednej z takich kampanii: „Wyloguj się do życia”. Internet zmienia oblicze świata, przez swoją elastyczność stał się bowiem standardem obsługi informacji. Współczesne pokolenie nazywane jest netgeneracją, pokoleniem milenijnym, cyfrowymi tubylcami, pokoleniem Y⁹⁸, ponieważ sprawnie porusza się we wszystkich typach komunikatów medialnych⁹⁹. To właśnie na płaszczyźnie cyfrowej młodzież komunikuje się najczęściej. Dzieci mają nieograniczone możliwości tworzenia komunikatów, od pierwszych dni życia są wychowywane z technologią, która wydaje im się normalnym „wyposażeniem” współczesnego świata¹⁰⁰. Logopedzi alarmują, że współczesny dwulatek, który obsługuje tablet, staje się trzylatkiem, który nie posiada odpowiedniego zasobu słownictwa i nie mówi. Zatrzymane zostają podstawowe etapy rozwoju dziecka. Jednocześnie, jak zauważa Stanisław Siekierski, od początku

---

biblioteki. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2002, nr 2. <http://www.ebib.pl/biuletyn-ebib/32/a.php?zawada1> [dostęp online: 15.09.2018]; B. ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL: *Miejsce public relations w systemie komunikacyjnym biblioteki*. W: *Zarządzanie w organizacjach non profit*. Red. A. CHODYŃSKI, M. HUCZEK, I. SOCHA. Bielsko-Biała 2001, s. 119–121.

97 D. LOMBARD: *Globalna wioska cyfrowa. Drugie życie sieci*. Przeł. J. HUTYRA. Warszawa 2009, s. 94–95.

98 E. DUNAŁ: *Pokolenie Y – wyzwaniem dla systemu edukacji*. W: *Ewolucja czy rewolucja? Czas przemian – czas zmian*. Red. W. KOWALCZEWSKI, Z. KALISIAK. Warszawa 2012, s. 285–292.

99 M. ZAJĄC: *Biblioteka dziecięca 2.0. – najnowsze tendencje komunikacyjne i organizacyjne*. W: *Biblioteki w systemie kultury łączącej się Europy*. Red. M. ZAJĄC, E.B. ZYBERT. Warszawa 2007, s. 100. Zob. też: K. ŁUSZCZEK: *Pedagogiczne aspekty uczestnictwa dzieci i młodzieży w serwisach społecznościowych*. „Zeszyty Naukowe. Studia Informatica” 2011, nr 28, s. 129–148. http://www.wneiz.pl/nauka_wneiz/studia_inf/28-2011/si-28-129.pdf [dostęp online: 15.09.2018]; D. LOMBARD: *Globalna wioska cyfrowa. Drugie życie sieci*. Warszawa 2009, s. 113–119.

100 B. STANÓW: *Młodzież w bibliotece szkolnej: edukacja, wspomaganie, relaks*. W: *Między dzieciństwem a dorosłością. Młodzież w bibliotece*. Red. A.M. KRAJEWSKA. Warszawa 2012, s. 123.

XXI wieku systematycznie zmniejsza się zasięg oddziaływania książek wśród młodzieży w wieku 15–19 lat, co związane jest m.in. ze społecznym „przyzwoleniem na nieczytanie”¹⁰¹. Biblioteka, która swoją działalność ogranicza jedynie do gromadzenia i udostępniania zbiorów w formie papierowej, nie przetrwa zatem w dobie społeczeństwa informacyjnego, w którym wszechobecna sieć internetowa umożliwia szybkie i łatwe znalezienie odpowiedzi na większość zapytań i zaspokojenie potrzeb właściwych użytkownikom będącym *always on*¹⁰². Użytkownikom, którzy korzystają ze smartfona, jednocześnie jedząc, spacerując i rozmawiając z innymi ludźmi, coraz częściej odczuwającym skutki szumu informacyjnego, multizadaniowości i uzależnienia od monitorowania znajomych w sieci WWW.

---

101 S. SIEKIERSKI: *Książka we współczesnej kulturze polskiej*. Pułtusk 2006, s. 274. Zob. też: B. SKARUL: *Ponad 60 procent Polaków nie czyta książek*. <http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100311/KRAJ/23575044> [dostęp online: 15.09.2018]; *Stan czytelnictwa w Polsce. Najnowsze wyniki*. <http://www.bn.org.pl/zasoby-cyfrowe-i-linki/elektroniczne-publikacje-bn/biblioteki-publiczne-w-liczbach> [dostęp online: 15.09.2018]; R. CHYMKOWSKI: *Wylaczeni z kultury pisma. Komentarz do badań społecznego zasięgu książki*. <http://www.bn.org.pl/download/document/1297852774.pdf> [dostęp online: 15.09.2018]; M. GWADERA: *Czytelnictwo i jego badania*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 542–553; I. KORYŚ, O. DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA: *Spółeczny zasięg książki w Polsce w 2010 r. Bilans dwudziestolecia*. Warszawa 2012.

102 Zob. też M. GWADERA, K. TAŁUĆ: *Edukacja medialna i informacyjna*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Katowice 2013, s. 565–586; A. TOKARSKA: *Biblioteka w przestrzeni informacyjnej*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 22–32; EADEM: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 527–541; G. PIOTROWICZ: *Cyfrowa konwergencja bibliotek, archiwów i muzeów w erze informacji*. W: *Dobra kultury w Sieci*. Red. E. HERDEN, A. SEJDEL-GRZESIŃSKA, K. STANICKA-BRZEŃNICKA. Wrocław 2012, s. 23–26; A. TOKARSKA: *Kreowanie kultury edukacyjnej, informacyjnej i medialnej w bibliotekach*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 18: *Biblioteki i ośrodki informacji – zbiory, pracownicy, użytkownicy*. Katowice 2010, s. 33–44; K. MIGOŃ: *Uniwersum piśmiennictwa, jego właściwości, granice i sposoby istnienia*. W: *Uniwersum piśmiennictwa wobec komunikacji elektronicznej*. Red. K. MIGOŃ, M. SKALSKA-ZŁAT. Wrocław 2009, s. 17; E. LEPKOWSKA: *Badanie potrzeb i satysfakcji użytkowników oraz wpływ etyki bibliotekarskiej na działalność usługową bibliotek*. W: *Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym*. Red. J. KAMIŃSKA, B. KRÓL-ŻOŁĘDOWSKA. Warszawa 2009, s. 78–86; J. WOŁOSZ: *Biblioteki w społeczeństwie polskim*. W: *Przyszłość bibliotek w Polsce...*, s. 58–65; W. PINDŁOWA: *Znaczenie informacji dla rozwoju kultury książki*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych...*, s. 35–41; U. ECO: *Nowe środki masowego przekazu a przyszłość książki*. W: *Nowe media w komunikacji społecznej w XX wieku*. Red. M. HOPFINGER. Warszawa 2005; G. MAJ: *Konsekwencje nowych technologii w funkcjonowaniu bibliotek*. W: *Biblioteki jutra. Nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej*. Red. J. CHRUŚCIŃSKA, E. KUBISZ. Warszawa 2001, s. 25–32; D. NICHOLAS: *Ocena potrzeb informacyjnych w dobie Internetu. Idee, metody, środki*. Przeł. J. WOŹNIAK, M. KISIŁOWSKA. Warszawa 2001.

Przestrzeń internetowa daje bibliotece wiele możliwości¹⁰³. Będą to nie tylko własna strona WWW, różnego rodzaju fora, ale także blogi, portale społecznościowe, poczta elektroniczna czy komunikatory. Głównym celem podejmowanych działań powinna być zmiana stereotypu i zarazem zadbanie o wizerunek biblioteki. Ukazanie jej jako instytucji nowoczesnej i potrzebnej to główne zadanie marketingu w tym sektorze. Sympatia użytkowników i kreowanie pewnej „mody” na czytanie i odwiedzanie biblioteki przekłada się przecież na liczbę wypożyczeń. Sama ewolucja w kierunku mediateki nie wystarczy. Trzeba pamiętać, że budowanie wizerunku i promocja biblioteki w sieci internetowej jest także sposobem na rozwój, m.in. dzięki pozyskaniu akceptacji społeczeństwa i potencjalnych sponsorów.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich na bieżąco monitoruje proces komputeryzacji bibliotek w Polsce. Katarzyna Winogrodzka, będąca członkiem Komisji Automatyzacji Zarządu Głównego SBP, przedstawiła raport z automatyzacji bibliotek w 2010 roku. Statystyka SBP prowadzona jest co 2 lata i opiera się na informacjach przesyłanych przez biblioteki wojewódzkie, które opracowują dane zbiorcze z bibliotek powiatowych¹⁰⁴. Na podstawie tych danych ustalono, że o ile w ciągu ostatnich 10 lat komputeryzacja czynności bibliotecznych (gromadzenia, opracowania i udostępniania) postępowała bardzo wolno, o tyle niezwykle intensywnie rozwijała się internetyzacja bibliotek. W 2002 roku z 8858 placówek bibliotecznych i ich filii tylko 679 posiadało dostęp do internetu (8%), a jedynie 188 miało własną stronę WWW (co stanowi 2% ogółu). W 2010 roku dostęp do internetu posiadało już 6269 (75%) z przebadanych 8310 bibliotek. Spośród nich 1015 (12%) prowadziło własną stronę internetową. W 2011 roku liczba bibliotek posiadających dostęp do internetu wynosiła 7305 na 8290 wszystkich placówek (88%). Ze statystyk dotyczących 2012 roku wynika, że dostęp do internetu oferują 7384 biblioteki (nadal 88%). W ciągu 10 lat liczba placówek z dostępem do internetu wzrosła zatem o 80 punktów procentowych, przy czym najdynamiczniejszy rozwój, bo aż o 13 punktów procentowych, można było zaobserwować w latach 2010–2011. W tym samym czasie nastąpił również przełom w podejściu do promocji biblioteki w internecie – liczba bibliotecznych stron internetowych zaczęła się zwiększać. Według danych z 2011 roku profil na portalu społecznościowym miały 1074 biblioteki (13%, co ósma biblioteka), natomiast w 2012 roku 1511 placówek (18%, czyli już prawie co piąta biblioteka), a ponadto 884 (11%) prowadziło blog biblioteczny. Poprawa sytuacji

103 A. KOSZOWSKA: *Nowe media w bibliotece*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 417–433. Zob. też „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 11, dodatek: *Nowe media w bibliotece*.

104 K. WINOGRODZKA: *Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2010*. W: *Regionalne sieci współpracy – strategie, narzędzia, realizacje*. Warszawa 2011, s. 13–39.

związana jest z programami takimi jak IKONKA i działalnością Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.

Wszystkie biblioteki wojewódzkie posiadają własną stronę WWW. Spośród bibliotek powiatowych w 2010 roku 86% prowadziło stronę internetową (w 2000 roku było to jedynie 14%). Stosunkowo niewielki odsetek zarejestrowano w przypadku bibliotek gminnych – miejskich (23%) i wiejskich (jedynie 17%). Trzeba jednak dodać, że biblioteki wiejskie odnotowały najwyższy postęp w tym zakresie, bo odpowiadający aż 13 punktom procentowym (w 2008 roku jedynie 4% moderowało strony WWW). W przypadku bibliotek gminnych miejskich można zaobserwować mniejszy, ale za to stały na przestrzeni ostatnich lat wzrost, o około 2 punkty procentowe rocznie¹⁰⁵.

W latach 2012–2013 niewielkie biblioteki gminne rozpoczęły internetowe kampanie mające promować ich usługi. W serwisach takich jak YouTube zaczęto publikować reportaże z działalności bibliotecznej (np. Gminnej Biblioteki Publicznej w Mielniku¹⁰⁶) czy filmy propagujące regionalizm powstałe z inicjatywy bibliotek (np. „Tomaszów Lubelski i okolice moja mała ojczyzna”¹⁰⁷ – praca nagrodzona w konkursie zorganizowanym przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Tomaszowie Lubelskim). Biblioteki gminne, oprócz promowania swojej działalności, zgodnie z misją zajmują się upowszechnianiem wiedzy o regionie. Jedną z takich akcji, zainicjowana przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Biszczycu (województwo lubelskie): „Polska jest fajna :) akcja bibliotek publicznych. Jeden dzień w Polsce” spotkała się z dużym zainteresowaniem – do projektu przystąpiło 35 bibliotek z 8 województw¹⁰⁸. Dzięki takim kampaniom biblioteki prezentują się jako instytucje silnie związane ze społecznością lokalną i jej dziedzictwem kulturowym.

Oprócz globalizacji bezpośredni wpływ na działalność bibliotek polskich mają tendencje międzynarodowe. Szczególne znaczenie ma działalność Rachel Van Riel, organizatorki akcji „The Reader-Friendly Library Service” („Biblioteka przyjazna czytelnikom”), w ramach której opracowała programy szkoleniowe adresowane do bibliotekarzy z trzech kontynentów – Europy, Ameryki i Australii¹⁰⁹. W szkoleniach wzięło udział ponad 20 tys. pracowników bibliotek, a propagowane hasła

¹⁰⁵ Ibidem, s. 28.

¹⁰⁶ *Gminna Biblioteka Publiczna w Mielniku – reportaż*. <https://www.youtube.com/watch?v=w7Yf7zE3mBc> [dostęp online: 15.09.2018].

¹⁰⁷ *Tomaszów Lubelski i okolice, moja mała ojczyzna*. <https://www.youtube.com/watch?v=Hn3HnkGBiSc> [dostęp online: 15.09.2018].

¹⁰⁸ *Polska jest fajna :) akcja bibliotek publicznych. Jeden dzień w Polsce*. <https://www.youtube.com/watch?v=FhoNu7Ft2to> [dostęp online: 15.09.2018].

¹⁰⁹ *Opening the Book (Otworzyć Książkę)*. <http://www.openingthebook.com/about/team> [dostęp online: 15.09.2018].

stały się bardzo popularne także w Polsce. W mediach zaznacza się obecność wielu programów i akcji posługujących się sloganem „Biblioteka przyjazna czytelnikom”, adresowanych przede wszystkim do bibliotek publicznych.

Wraz z dostrzeżeniem problemu uzależniania od internetu pojawiło się nowe zjawisko. Próbuje się angażować biblioteki w programy promujące bezpieczne korzystanie z internetu, np. „Sieciaki.pl”¹¹⁰, oraz programy, w których zachęca się do podejmowania innych form aktywności niż wirtualna. W celu zwrócenia uwagi na wpływ i konsekwencje użytkowania internetu przez dzieci i młodzież w 2004 roku Komisja Europejska ustanowiła jeden dzień roku, zawsze pierwszy lub drugi wtorek lutego, Dniem Bezpiecznego Internetu (Safer Internet Day), którego obchody od 2005 roku organizowane są w Polsce przez Fundację Dzieci Niczyje oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową (NASK)¹¹¹. Dla przykładu w 2011 roku 8 lutego przebiegał pod hasłem: „Internet to więcej niż zabawa. To Twoje życie”, 7 lutego 2012 roku wykorzystano hasło: „Wspólnie odkrywamy cyfrowy świat! Bezpiecznie!” (nawiązując do łączenia pokoleń korzystających z internetu), 5 lutego 2013 roku: „Serfuję. Respektuję” (podkreślano, że każdy internauta ma prawo wykorzystywać potencjał sieci do samorealizacji, zdobywania informacji, nauki czy zabawy, ale pod warunkiem, że ponosi odpowiedzialność za swoje działania w internecie), a 11 lutego 2014 i 10 lutego 2015 roku: „Razem tworzymy lepszy Internet” (co odzwierciedlało ideę przewodnią: każdy korzystający z internetu może przyczynić się do tego, że będzie on miejscem bezpiecznym i pozytywnym). Podejmowane są zatem próby tworzenia bezpiecznej przestrzeni w sieci internetowej oraz wykorzystania tej przestrzeni do promocji czytelnictwa i bibliotek. W ramach kampanii „Biblioteka – miejsce bezpiecznego Internetu” zaprojektowano specjalną platformę e-learningową, aby pokazywać dzieciom, w jaki sposób unikać cyberprzemocy, jak chronić swoją prywatność w sieci oraz jak szanować własność intelektualną¹¹².

Należy również wspomnieć, że tworzone i promowane są gry, w których użytkownik musi wcielić się w postać bibliotekarza i wykorzystując zdolności pamięciowe, zrealizować zamówienia kolejnych gości w bibliotece, którzy wraz z upływem czasu zmieniają się w zdenerwowanych, pokrzykujących czytelników – gry tego typu utrwalają stereotyp, ale też wzbudzają empatię dla bibliotekarza¹¹³.

110 Sieciaki.pl. <http://www.sieciaki.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

111 Safer Internet [polskie centrum programu]. <http://www.saferinternet.pl/pl/co-to-jest-dbi> [dostęp online: 15.09.2018].

112 Platforma e-learningowa kampanii społecznej „Bezpieczny Internet w bibliotece”. <http://www.fdn.pl/kursy/biblioteki/> [dostęp online: 15.09.2018].

113 Lightning Librarian [gra internetowa]. <http://www.humorpage.neostrada.pl/gyr/biblio.swf> [dostęp online: 15.09.2018].

W szczególności warto byłoby zwrócić uwagę na promocję biblioteki wśród uczniów VII i VIII klasy szkoły podstawowej oraz I klasy szkoły średniej. Wiek 13–16 lat wyznacza bowiem specyficzny i trudny moment w życiu dorastającego człowieka, a też właśnie wówczas często ważą się losy jego zainteresowań czytelniczych. Z jednej strony w okresie tym bardzo łatwo zniechęcić nastolatka, ale z drugiej strony jest jeszcze możliwe ukształtowanie nawyków czytelniczych. Promocja w internecie daje tutaj wiele możliwości i sporo środków. Raport *Dzieci aktywne online* z 2007 roku, opracowany przez zajmującą się badaniami internetu firmę Gemius SA, wskazuje, że niemal co drugi internauta w wieku od 7 do 14 lat codziennie jest aktywny w internetowej społeczności. Co więcej, średni czas użytkowania internetu właśnie w tej grupie zmienia się najbardziej dynamicznie i z roku na rok jest coraz dłuższy. Okazuje się, że młodzież od 15 do 24 roku życia jest grupą najintensywniej korzystającą z internetu spośród całej populacji internautów¹¹⁴. Według raportu *Młodzi 2011*, opracowanego przez Krystynę Szafraniec (na zlecenie ministra administracji i cyfryzacji Michała Boniego), 93% młodych ludzi w wieku od 16 do 24 lat regularnie korzysta z internetu, spędzając w przestrzeni wirtualnej przeciętnie 17–20 godzin tygodniowo¹¹⁵.

Zwykła reklama dąży jedynie do sprzedania przekazu i jest jednokierunkowa¹¹⁶. Zaś główny cel promocji w wymiarze społecznym stanowią edukacja, budowanie zrozumienia i akceptacji, które tworzą przestrzeń do działań. Dobrym pomysłem jest zaangażowanie młodych ludzi w tworzenie i modyfikowanie strony internetowej. Martyna Różycka w publikacji *Strony internetowe dla dzieci i młodzieży* zwraca uwagę, że w państwach zachodnich coraz częściej włącza się do zespołu konstruktorów stron właśnie dzieci, które mają świeższe spojrzenie na to, co zainteresuje ich rówieśników¹¹⁷. Szata graficzna i zawartość merytoryczna strony internetowej tworzą wizerunek biblioteki. Do najbardziej cenionych informacji udostępnianych w sieci należą informacje podstawowe (kontakt, godziny otwarcia, katalog) oraz informacje dotyczące pracy instytucji (tzn. podejmowanych działań, ogłoszonych konkursów). Dzięki rozwojowi technologii informacyjnej stało się możliwe również pozyskiwanie informacji

114 *Dzieci aktywne online*. <http://gemius.pl/pl/raporty/2007-10/01> [dostęp online: 15.09.2018].

115 K. SZAFRANIEC: *Młodzi 2011*. Warszawa 2011. http://zds.kprm.gov.pl/sites/default/files/pliki/mlodzi_2011_printerfriendly.pdf [dostęp online: 15.09.2018]. Zob. też M. FILICIAK et al.: *Młodzi i media. Nowe media a uczestnictwo w kulturze. Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną SWPS*. Warszawa 2010. <http://bi.gazeta.pl/im/6/7600/m7600446.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

116 B. TARASZKIEWICZ: *Biblioteka w czarodziejskim świecie reklamy*. W: *Sfera kultury...*, s. 17–36.

117 M. RÓŻYCKA: *Strony internetowe dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2006.

od użytkowników (coraz popularniejsze stają się różnego rodzaju sondaże i krótkie ankiety). Ponadto warto, aby bibliotekarze zakładali grupy dyskusyjne na portalach społecznościowych, takich jak Facebook¹¹⁸, ponieważ zgodnie z tzw. efektem sieciowym usługa lub produkt zyskuje na wartości wraz ze wzrostem liczby użytkowników¹¹⁹. Z perspektywy matematycznej komunikacja z użytkownikami, w dowolnie wybranej kombinacji, może zostać opisana za pomocą prawa Reeda (2001 rok), które mówi, że wartość tak utworzonej sieci i jej zdolność autopromocyjna rośnie nie liniowo, lecz wykładniczo i odpowiada liczbie różnych podgrup, które można zbudować z N użytkowników¹²⁰, czyli wyrażona może być wzorem 2^N . Oznacza to, że jeśli do grupy dyskusyjnej należy 10 użytkowników ($N = 10$), to wartość sieci wyraża wzór 2^{10} , a więc zasięg połączenia jest na poziomie 1024 kontaktów, które stanowią grono znajomych rozważanych 10 osób. Magdalena Wójcik twierdzi, że wykorzystanie potencjału mediów społecznościowych to naturalny etap rozwoju bibliotek. W latach 2000–2014 w literaturze zarówno polskiej, jak i zagranicznej wielokrotnie przedmiotem rozważań stawały się zagadnienia takie, jak koncepcja Biblioteki 2.0, poszczególne formy mediów społecznościowych i możliwości ich zastosowania w działalności bibliotecznej i informacyjnej oraz przykłady dobrych praktyk w zakresie wykorzystania mediów społecznościowych¹²¹.

118 Serwisy społecznościowe zaczęto tworzyć na początku XXI wieku. W 2003 roku uruchomiono MySpace i Second Life, w 2004 – Facebook, a w 2006 – Twitter. Serwisy te cechuje ogromna dynamika rozwojowa, dla przykładu rekord Twittera odnotowano 24 czerwca 2010 roku, kiedy to ukazały się 3283 wpisy na sekundę. 2010 rok uznano jednak za „rok Facebooka”, ponieważ serwis zyskał więcej użytkowników niż niezwykle popularny Google. (A. GARAPICH: *Dziś FB a jutro – kto wie*. „Press Magazyn Extra” 2011, nr 23, s. 19. Zob. też *Facebook Newsroom*. <http://newsroom.fb.com/company-info/> [dostęp online: 15.09.2018]). Na podstawie danych Socialbakers, ustalono, że w Polsce serwis Facebook ma 5,3 mln klientów: 6% to użytkownicy w wieku 13–15 lat, 8% – w wieku 16–17 lat, zaś największy odsetek członków społeczności ma 18–24 lat (46%). Jednak dane te różnią się od informacji podawanych przez Megapanel PBI/Gemius, według których w 2010 roku w Polsce było 9,1 mln użytkowników Facebooka. Badania przeprowadzone przez Google wskazują zaś na 6,7 mln. (*Socialbakers. Facebook ma w Polsce 5,3 mln użytkowników*. <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/socialbakers-facebook-ma-w-polsce-5-3-mln-uzytkownikow> [dostęp online: 15.09.2018]).

119 J. UNOLD: *Wykorzystanie efektu sieciowego w rozwoju społeczności wirtualnej*. „Zeszyty Naukowe. Studia Informatica” 2011, nr 28, s. 101–112. http://www.wneiz.pl/nauka_wneiz/studia_inf/28-2011/si-28-101.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

120 D. REED: *The law of the pack*. „Harvard Business Review” 2001, nr 2, s. 23–24.

121 M. WÓJCIK: *Małe biblioteki publiczne w serwisach społecznościowych*. W: *Sfera kultury...*, s. 37–46. Zob. też: G. GMITEREK: *Biblioteka 2.0...*; A. KOSZOWSKA: *Biblioteka 2.0 – usługi biblioteczne z wykorzystaniem technologii i narzędzi Web 2.0*. W: *Nowe technologie w bibliotekach publicznych*. Red. E. GÓRSKA. Warszawa 2009, s. 75–86; S. KOTUŁA: *Współczesny*

Dobra strona WWW powinna charakteryzować się logiczną strukturą, dobrze dobraną kolorystyką (estetyczną i niemęczącą oczu), aktualnością. Oprócz samych katalogów powinna zawierać informacje o nowościach, ogłoszenia dotyczące bieżących wydarzeń w bibliotece (np. spotkań autorskich, konkursów), interesujące publikacje dodatkowe (np. wywiady). Mogą ją uzupełniać statystyki, quizy, liczniki wskazujące, ile dni pozostało do przerwy świątecznej lub wakacyjnej. Biblioteczna strona internetowa powinna także intrygować, zachęcać do odwiedzin placówki. Już na etapie planowania strony należy zadać sobie kilka podstawowych pytań:

- Jaki jest wiek adresatów?
- Jakie mogą być ich oczekiwania?
- Jakie treści powinny znaleźć się na stronie?
- Kto mógłby pomóc przy tworzeniu strony i zarządzaniu nią?
- Jak często będą wprowadzane aktualizacje?

Warto zainspirować się przykładami już działających stron WWW. Jednak najlepiej sprawdzają się świeże pomysły łączące estetykę i użyteczność.

Istotne jest ponadto zaproponowanie kontaktu przez komunikatory i pocztę elektroniczną, ponieważ współczesnemu nastolatкови, który nawet przyjaźni szuka w świecie wirtualnym, łatwiej przesłać zapytanie e-mailem (często mogą zachować anonimowość), niż zainicjować rozmowę z bibliotekarzem. Statystyki z 2012 roku pokazują, że 15% bibliotek zdecydowało się na kontakt z czytelnikami za pomocą komunikatora lub w formie czatu, 8% umieściło na swojej stronie internetowej formularz zapytania z możliwością przesłania maila do bibliotekarza, a 5% prowadziło forum dyskusyjne lub księgę gości¹²². Każdy taki kontakt procentuje, pozwala zmniejszyć „lęk przed biblioteką”, który według badań przeprowadzonych przez Marzenę Świgoń w 2001 i 2003 roku dosięga aż 80% rozpoczynających studia¹²³, co świadczy o nawyku wykształconym w czasie nauki w szkole niższego szczebla.

Zmiany w formach udostępniania zbiorów (coraz częstszy dostęp online) wymuszają przeobrażenia na gruncie aktywności, które do tej pory stanowiły podstawową działalność bibliotek (gromadzenie, opracowanie i udostępnianie

---

Internet w modelu Web 2.0 jako Biblioteka 2.0. „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” 2008, nr 3, s. 5–20; B. JASKOWSKA, A. DUDCZAK: *Library 2.0 – rewolucja i przełom, czy kolejny etap rozwoju współczesnego bibliotekarstwa?* „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 3, s. 354–365; J. MANESS: *Library 2.0 Theory. Web 2.0 and Its Implications for Libraries.* „Webology” 2006, vol. 3, no. 2. <http://www.webology.org/2006/v3n2/a25.html> [dostęp online: 15.09.2018].

122 Zestawienie zbiorcze o stanie i działalności sieci bibliotek publicznych w 2012 r. <http://www.bn.org.pl/download/document/1395236752.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

123 E. PAWEŁKA: *Rola biblioteki szkolnej w pokonywaniu „library anxiety”*. <http://jjk.nazwa.pl/www/silesia4forum/libraryanxiety.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

zbiorów). Poszerzenie profilu działalności do udostępniania nie tylko zbiorów, ale i przestrzeni (rzeczywistych i wirtualnych) prowadzi do zmiany w postrzeganiu biblioteki¹²⁴. Elementem tożsamości współczesnych bibliotek jest przede wszystkim przyjazność, proklienckie nastawienie, uwidocznione w świadczeniu szeroko rozumianych usług, oraz dostosowywanie oferty kulturalnej do potrzeb otoczenia społecznego.

---

¹²⁴ M. KRAJEWSKI: *Instytucje kultury a uczestnicy kultury. Nowe relacje*. W: *Strategie dla kultury. Kultura dla rozwoju. Zarządzanie strategiczne instytucją kultury*. Red. M. ŚLIWA. Warszawa 2011, s. 34.

Otoczenie społeczne a oferta kulturalna

Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą jest zobowiązana współdziałać z organizacjami niedochodowymi i komercyjnymi albo przynajmniej znać repertuar kulturalny tych instytucji, aby móc postrzegać swoją ofertę w konkretnym wymiarze społeczno-kulturalno-gospodarczym. Zmieniające się nieustannie warunki otoczenia sprawiają, że promocja wymaga dynamicznego reagowania na zmiany potrzeb użytkowników. Takie działanie może obejmować rozszerzenie lub ulepszenie dotychczasowych usług, benchmarking funkcjonalny i wdrożenie nowych rozwiązań czy sformułowanie nowych celów strategicznych. Cele (misja organizacji), ludzie, struktura organizacyjna i wyposażenie technologiczne stanowią cztery podstawowe elementy tworzące organizacyjną całość, które są wspólne dla wszystkich organizacji niezależnie od wielkości instytucji, rodzaju prowadzonej działalności czy stopnia sformalizowania.

Biblioteka, jako organizacja, jest całością złożoną, pozostającą w stałych relacjach z otoczeniem dzięki wymianie usług i informacji. Otoczenie organizacji można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Na otoczenie wewnętrzne składają się zasoby materialne (księgozbiór, finanse, sprzęt biblioteczny) i niematerialne, wśród których podstawowym determinantem jest potencjał pracowników, ich doświadczenie, zasoby wiedzy i specjalne uzdolnienia, m.in. zdolności komunikacyjne, informatyczne, kinestetyczne czy artystyczne. Otoczenie zewnętrzne dzielimy na makro- i mikrootoczenie. Makrootoczenie (otoczenie dalsze, ogólne), posiadające wiele wymiarów: ekonomiczny, techniczny/technologiczny, polityczno-prawny, socjokulturowy, międzynarodowy, wpływa na działanie biblioteki, natomiast biblioteka nie ma na nie wpływu. Przykładem są zmiany regulacji prawnych (deregulacja zawodów, podatek VAT, ustawa o prawie autorskim i dozwoleńskim), zmiany polityczne (zmiana elit rządzących, polityka kulturalna państwa, działalność samorządów) oraz trendy demograficzne (niż

demograficzny, starzejące się społeczeństwo). Z kolei przez mikrootoczenie (otoczenie zewnętrzne bliższe, celowe, zadaniowe) należy rozumieć środowisko, które bezpośrednio oddziałuje na bibliotekę i na które ta instytucja może również mieć wpływ, tzn. może je zmieniać i kształtować za pomocą dostępnych sobie środków, takich jak: promocja, edukacja, aktywizacja. Typowymi elementami otoczenia są klienci-odbiorcy i ich potrzeby kulturalne, partnerzy (inne biblioteki, fundacje, uniwersytety, muzea etc.), regulatorzy (urzędy, stowarzyszenia), dostawcy (w szczególności wydawnictwa, księgarnie, sklepy internetowe) i konkurenci (m.in. wszelkie instytucje, które oferują podobny zakres usług). Omówienie współpracy bibliotek z innymi instytucjami wymaga w głównej mierze rozważenia uwarunkowań relacji związanych z otoczeniem zewnętrznym bliższym¹.

Prokliencka postawa polskich bibliotek oparta jest na doświadczeniu firm komercyjnych, które to pokazało, że zadowolenie klienta nie jest uzależnione tylko od kosztownych inwestycji. Liczą się drobne gesty, pomysły, innowacyjne podejście oraz, co szczególnie istotne, wpisywanie się w trendy towarzyszące nastrojom i kampaniom społecznym wspierającym dany sektor, w którym instytucja działa, w przypadku bibliotek – sektor kultury. Biblioteki publiczne chętnie biorą udział w ogólnopolskich akcjach promujących czytelnictwo, jak również realizują własne inicjatywy. Akcje tego typu niejednokrotnie tworzą punkt wyjścia dla realizacji misji związanej z gromadzeniem, opracowaniem, udostępnianiem książki dziecięcej, stanowiącej podstawowy składnik księgozbioru bibliotek z oddziałami dla dzieci i młodzieży. W rozdziale podsumowano rodzaje imprez bibliotecznych organizowanych w Polsce w latach 2000–2014 oraz przedstawiono je w ujęciu funkcjonalnym².

2.1

Mikrootoczenie biblioteki

Nowoczesna biblioteka publiczna powinna wpisać się w życie społeczności lokalnej, w jakiej się znajduje, gromadzić oraz dostarczać informacje o tym środowisku i pozostawać w kontakcie z wszelkimi organizacjami funkcjonującymi w nim równolegle³. Kluczowy w zrozumieniu społeczności jest wymiar

1 M. GĘBORSKA: *Bariery w procesie planowania – prakseologiczne podstawy zarządzania organizacją*. „Nowa Biblioteka” 2014, nr 1, s. 33–59. http://www.knb.ibin.us.edu.pl/wp-content/uploads/2014/08/nowa-biblioteka_1_14.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

2 Szczegółowe omówienie wyników badań ogólnopolskich znajduje się w publikacji M. GĘBORSKA: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*. Warszawa 2018.

3 M. KISIŁOWSKA: *Komunikacja w bibliotece*. W: *Biblioteka w otoczeniu społecznym*. Red. E. ZYBERT. Warszawa 2000, s. 23–38.

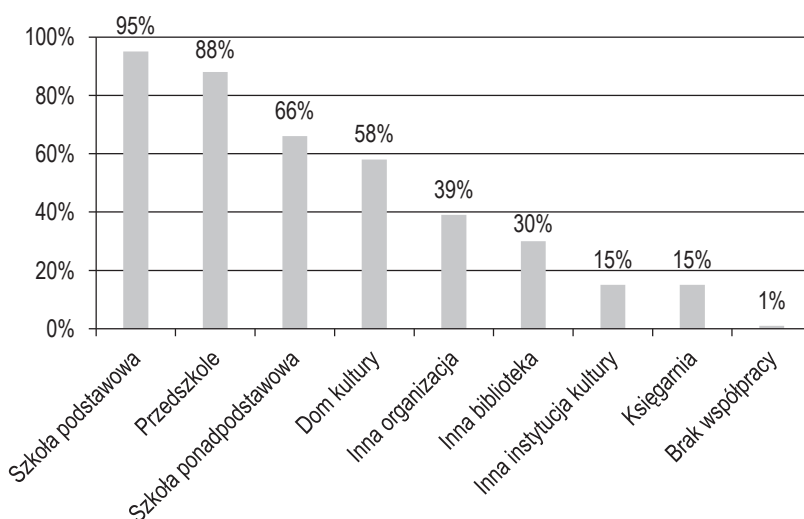
socjokulturowy mający na bibliotekę wpływ pośredni, bezpośrednio wpływając na jej klientów. Wymiar ten kształtowany jest przez kolejne pokolenia użytkowników instytucji kultury. Propagowanie idei wiedzy jako wartości, wychowanie czytelników w kulturze książki lub jej brak, przeciwdziałanie analfabetyzmowi funkcjonalnemu – to wszystko ostatecznie kształtuje popyt na ofertę bibliotek, ich rolę społeczną oraz warunki, w jakich funkcjonują. Jak twierdzi Jan Tomkowski, żyjemy w czasach „dyktatury statystyki”. W warunkach normalnej gospodarki rynkowej na miano „hitu” nigdy nie zasłuży impreza trudno dostępna, wymagająca przygotowania ze strony uczestników. Czytelnik decyduje się wziąć udział w danym działaniu (np. bookcrossingu, happeningu) wtedy, gdy informacja o wydarzeniu towarzyszy mu na ulicy, w sklepie, podczas spotkań ze znajomymi, gdy kartkuje czasopismo, włącza telewizor lub przegląda internet. W kulturze rynkowych nowości dominują produkty jednorazowego użytku. Popularność piosenki kończy się po 2 lub 3 tygodniach, gdy znika ona z listy przebojów, po pół roku niewielu ją pamięta, a po roku należy już do „starych piosenek”. W kulturze masowej XXI wieku atutem i głównym kryterium wartości jest nowość⁴. Dezaktualizacja dóbr kultury następuje błyskawicznie, publiczność domaga się coraz to nowych rozwiązań i zaskakujących propozycji. To, co sprawdzało się w jednym roku, może gwałtownie stracić na znaczeniu w kolejnym, bo użytkownicy będą już korzystali z innej, bardziej nowatorskiej propozycji. Współczesny użytkownik biblioteki przegląda rankingi, radzi się znajomych na portalach społecznościowych, a w razie wątpliwości rozpoczyna dyskusję na forum internetowym. Głównym problemem jest udręka szybkości, która jednocześnie staje się ideałem. Lepsze jest to, co jest szybsze – szybszy samochód, lepsze skomunikowanie, a także błyskawiczne nauczanie, szybkie czytanie, gromadzenie i zdobywanie informacji. Przeciętny użytkownik jest skłonny do obniżenia wymagań jakościowych pod warunkiem uzyskania dodatniego bilansu w ekonomii czasu, np. zgadza się wziąć udział w takiej imprezie, która jest dla niego dogodniejsza czasowo (czas po szkole, po pracy), niż w takiej, która wprawdzie jest bardziej interesująca, ale wymaga większych nakładów, takich jak dojazd, oczekiwanie, przygotowanie merytoryczne, wymagające np. doczytania, przeanalizowania, wypisania informacji. Z tego powodu we współczesnej działalności biblioteki powinno się nie tylko uwzględniać dane demograficzne (wiek, płeć, przynależność zawodową, narodowość, liczebność rodzin), ale przede wszystkim analizować przyzwyczajenia klientów i ich styl życia (motywacje, potrzeby, aktywności, sposób zagospodarowania czasu, postawy wobec spraw publicznych).

---

4 J. TOMKOWSKI: *Zamieszkać w bibliotece*. Ossa 2008, s. 45–53.

Użytkownicy są bezpośrednim odbiorcą usług i głównym uczestnikiem komunikacji zewnętrznej biblioteki, ale nie jedynym. Wśród instytucji pozostających w bezpośrednim kontakcie z biblioteką można wyróżnić: księgarnie, stowarzyszenia, przedszkola, szkoły oraz domy kultury i teatry, stanowiące innego typu miejsca spotkań z literaturą. Każda z wymienionych instytucji może pełnić rolę partnera biblioteki, część z nich będzie konkurentem, a niektóre również regulatorem inspirującym do wdrożenia innowacji.

Wyniki ogólnopolskiego badania pokazały, że odsetek bibliotek publicznych, które nie współpracują z żadną instytucją, jest bardzo niski – wynosi 1%, a więc mieści się w granicach błędu statystycznego. Bibliotekarze najczęściej wskazywali na współpracę ze szkołami – przede wszystkim podstawowymi (95%), ale również ponadpodstawowymi (przeważnie gimnazjum, 66%) oraz z przedszkolami (88%). Ponad połowa bibliotek deklaruje współdziałanie z domami kultury. Jedynie jedna trzecia wskazuje jako podmiot współpracy inną bibliotekę, często sąsiadującą filię lub bibliotekę pobliskiej szkoły (wykres 2.1).

Wykres 2.1

Współpraca bibliotek z innymi instytucjami

Źródło: opracowanie własne.

Interesujący jest fakt, że tylko co siódma biblioteka publiczna deklaruje współpracę z inną instytucją kultury, a aż co trzecia sygnalizuje współpracę z organizacją o zupełnie innym profilu działania. Wśród instytucji kultury najczęściej wskazywano: teatry (np. Olsztyński Teatr Lalek, Teatr Lalki i Aktora); kina; muzea (np. Muzeum Zamek w Oświęcimiu, Muzeum Ludowych

Instrumentów Muzycznych, Muzeum Przyrody w Drozdowie, Muzeum Miasta Gdyni); opery; filharmonie (np. Filharmonia Kameralna w Łomży); ogniska artystyczne; galerie sztuki; jednostki badawcze (np. Benedyktyński Instytut Kultury); archiwa (np. Archiwum Państwowe w Warszawie).

Wśród organizacji spoza sektora kultury znalazło się ponad 30 typów instytucji o różnorodnych profilach działania, takich jak (w kolejności alfabetycznej): domy dziecka; domy pomocy społecznej; fundacje (np. Fundacja Brata Alberta, Orange dla Bibliotek, Fundacja Świętolipska, FRIS, Fundacja Lotto Milion Marzeń, Fundacja „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”); hotele (np. Zamek Ryn); inspektor ochrony środowiska; instytucje charytatywne (np. Caritas); jednostki wojskowe; kolej; koła gospodyń wiejskich; lokalne jednostki zarządu lasów (np. Nadleśnictwo Dynów, Nadleśnictwo Dębno, Wyłuszcarnia Nasion w Dębnie); miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej (w tym ośrodki rozwiązywania problemów alkoholowych); miejskie ośrodki sportowe (w tym także boiska „Orlik”); obserwatoria astronomiczne (np. Fort Skała w Krakowie); ochotnicza straż pożarna; osiedlowe świetlice środowiskowe; parafie katolickie; placówki opiekuńcze (np. Katolicki Ośrodek Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży); policja; punkty informacji europejskiej (Europe Direct); restauracje (np. Dom Polonii); sekcje Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego; specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (np. w Chrzanowie, Babimoście); spółdzielnie mieszkaniowe; starostwa powiatowe i rady sołeckie; stowarzyszenia lokalne (Lokalna Grupa Działania Lanckorona, „Bliżej”, Aktywni w Kulturze, Razem, Stowarzyszenie Sportowe „Rim Tim Team”, Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie „Bajka”, Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Re-Akcja” w Reszlu, Joannici Dzieło Pomocy, Podajmy Sobie Ręce, Stowarzyszenie Przyjaciół i Sympatyków Ziemi Czempieńskiej, Centrum Wolontariatu Ziemi Krotoszyńskiej, Busola dla Artystycznie Uzdolnionych Dzieci); szkoły językowe (np. Helen Doron); szkoły tańca (np. Power Studio); szpitale (np. Szpital Powiatowy w Sanoku); towarzystwa (np. Towarzystwo Miłośników Ziemi Tyczyńskiej, Towarzystwo Regionalne Hrubieszowskie, Płockie Towarzystwo Przyjaciół Książek i Bibliotek, Związek Byłych Pracowników Oświaty i Przyjaciół Szkoły, Centrum Aktywności Lokalnej, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Związek Emerytów i Rencistów, Borowieckie Towarzystwo Kultury, Towarzystwo Miłośników Przygodzic, Towarzystwo Przyjaciół Opola, Poddębickie Towarzystwo Regionalne, Związek Wędkarzy); uniwersytety trzeciego wieku; wydawnictwa; zrzeszenia hobbystów (np. Uczniowski Klub Sportowy, Klub Seniora, Bractwo Rycerskie – Stowarzyszenie Historyczno-Fantasy „Wilkor”, Morąskie Bractwo Historyczne „Marwin”, Koło Pasji Twórczych w Wejherowie, Grodziskowa Orkiestra Dęta, Klub Historyczny im. gen. Stefana Grota-Roweckiego); Związek Harcerstwa Polskiego.

Zakres współpracy jest bardzo szeroki i tak naprawdę można byłoby zastanowić się nad tym, z jakimi organizacjami biblioteki nie współdziałają. Przeprowadzona analiza wykazała, że nie ma ograniczeń co do wyboru organizacji partnerskiej w działaniach na rzecz promocji książki i biblioteki. Jeśli bibliotekarz ma pomysł na niestandardowy sposób realizacji misji i jednocześnie potrafi rozpoznać szanse na kooperację w mikrootoczeniu, to zminimalizowane zostają wszelkie przeszkody, w tym finansowe (sponsorzy).

Warto przeanalizować kilka przykładów bibliotek działających w ramach jednego województwa, a więc o podobnych warunkach w otoczeniu zewnętrznym dalszym (tabela 2.1). W przedstawionej tu analizie uwzględniono województwo śląskie⁵.

Znając uwarunkowania makrootoczenia, można rozważać przykłady analizy otoczenia wybranych bibliotek publicznych województwa śląskiego (przykłady 2.1–2.5).

Tabela 2.1

Podstawowe wymiary makrootoczenia bibliotek w województwie śląskim

Wymiar	Charakterystyka
Dane ogólne	<p>Powierzchnia województwa: około 12 tys. km². Ludność: około 4,5 mln mieszkańców. Powiaty: 17, miasta na prawach powiatu: 19. Gminy: 167, w tym 49 miejskich, 22 miejsko-wiejskich, 96 wiejskich. Województwo o najwyższym stopniu urbanizacji (77,6). Województwo o najwyższym stopniu gęstości zaludnienia (372 os./km²).</p>
Wymiar socjokulturowy	<p>Różnorodność tradycji lokalnych i gwary. Województwo obejmuje heterogeniczną społeczność zamieszkującą wschodnią część historycznych ziem Górnego Śląska i część zachodniej Małopolski, w tym Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Krakowskie, Żywiecczynę i Częstochowę. Konflikt i zaszłości historyczne „hanysów i goroli”^(a). Tendencje separowania się dużych miast, np. dążenia Częstochowy do przywrócenia województwa częstochowskiego, które funkcjonowało w latach 1975–1998. W województwie audycje telewizyjne transmituje ośrodek telewizji publicznej TVP3 Katowice oraz prywatna stacja regionalna TV Silesia (od 2008 roku). Nadaje na tym obszarze kilkadziesiąt rozgłośni radiowych ogólnopolskich oraz regionalnych^(b). Odbývają się duże festiwale^(c) oraz Śląskie Targi Książki.</p>

5 Badania prowadzone od 2011 roku. Dane z 2012 roku.

Wymiar ekonomiczny	<p>Głównymi gałęziami gospodarki województwa śląskiego są usługi i przemysł (Górnośląski Okręg Przemysłowy oraz mniejsze okręgi – częstochowski i bielski). Najmniej ludności pracuje w rolnictwie i leśnictwie. W 2012 roku produkt krajowy brutto województwa śląskiego wynosił 205,0 mld zł, co stanowiło 13% PKB Polski. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca był równy 44,3 tys. zł (106% średniej krajowej), co sytuowało województwo na 4. miejscu względem pozostałych^(d). Stopa bezrobocia wynosiła około 10%. W Polsce średnie wydatki w gospodarstwach domowych na kulturę i rekreację w 2012 roku były na poziomie 8% (dla porównania: mieszkanie i żywność 40%, transport 12%, papierosy, używki i alkohol 8%, zdrowie 5%, odzież i obuwie 4%, edukacja 1%)^(e). Funkcjonuje 1349 instytucji kultury i 45 szkół wyższych^(f). W związku z likwidacją kopalni węgla kamiennego w województwie istnieje wiele terenów pogórnich, wymagających rewitalizacji.</p>
Wymiar technologiczny	<p>Działalność Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, którego celem jest poprawa technicznej i ekonomicznej dostępności infrastruktury informacyjnej i komunikacyjnej. Powstanie planów budowy szerokopasmowej infrastruktury światłowodowej poprzez realizację projektu „Śląska Regionalna Sieć Szkieletowa” (ŚRSS)^(g). Cykl warsztatów z wykorzystania nowoczesnych technologii w życiu codziennym i zawodowym oraz projekty „Elektroniczne Doskonalenie i Edukacja Informatyczna Nauczycieli” i „WEBski Nauczyciel”^(h). Wdrożenia nowego środowiska pracy z komputerem – próby zastąpienia kosztownego systemu Windows firmy Microsoft bezpłatnym systemem Linux⁽ⁱ⁾. Rozpoczęcie ogólnodostępnych szkoleń z zakresu tworzenia i pozycjonowania stron WWW. Popularność hostingu stron oraz powstawanie firm oferujących komputerowy sprzęt poleasingowy.</p>
Wymiar polityczno-prawny	<p>Zmiany w ustawach i rozporządzeniach: zmiany dotyczące podatku VAT, podwyżki składki rentowej, rozstrzygnięcia dotyczące ekwiwalentów urlopowych, dotacje unijne na rozwój działalności, akceptowalność e-faktur, zmiany w rozliczaniu umów o dzieło i dostrzeżenie niebezpiecznie wysokiego współczynnika umów zawieranych na czas określony, ułatwienia i ulgi dla zatrudniających osoby niepełnosprawne, polityka outsourcingu usług IT, obowiązek segregacji odpadów^(j). W województwie dodatkowym organem stanowiącym jest Sejmik Województwa Śląskiego, składający się z 48 radnych. W trakcie IV kadencji, obejmującej rok 2012, w skład sejmiku wchodziło 22 radnych z Platformy Obywatelskiej, 11 radnych z Prawa i Sprawiedliwości, 10 radnych z Sojuszu Lewicy Demokratycznej, 3 radnych z Ruchu Autonomii Śląska oraz 2 radnych z Polskiego Stronnictwa Ludowego^(k).</p>

cd. tab. 2.1

Wymiar	Charakterystyka
Wymiar międzynarodowy	Wpływ sytuacji gospodarczej, politycznej czy prawnej zagranicy. Cena ropy naftowej, kryzys gospodarczy, zadłużenie części krajów Wspólnoty Europejskiej, np. Grecji. Dotacje unijne na informatyzację przedsiębiorstw oraz ochronę przyrody. Funkcjonowanie projektów takich jak Europeana (Europejska Biblioteka Cyfrowa). Akcje społeczne (np. Godzina dla Ziemi) i międzynarodowe przedsięwzięcia (np. Targi Książki w Bolonii). Globalizacja, zanikanie granic, w tym granic informacyjnych. Współpraca w ramach euroregionów, wspólne projekty dla terenów przygranicznych (m.in. Cieszyn, Zebrzydowice, Chałupki, Zwardoń).

(a) A. Jaśko: *Katowice kontra Sosnowiec – trudna sąsiedzka miłość*. <http://na temat.pl/78849,katowice-i-sosnowiec-czyli-sasiedzka-milosc-na-zarty> [dostęp online: 15.09.2018].

(b) Wśród rozgłośni regionalnych m.in.: Antyradio, Polskie Radio Katowice, Radio 90 FM, Radio Anioł Beskidów, Radio Bielsko, Radio CCM, Radio ESKA Beskidy, Radio ESKA Śląsk, Radio eM, Radio Express, Radio Fiat, Radio Fest, Radio Jasna Góra, Radio Jura, Radio Piekary, Radio Silesia, Radio Vanessa.

(c) M.in.: Rawa Blues Festival, Off Festival, Mayday Festiwal, Festiwal Nowa Muzyka, Śląska Jesień Gitarowa, Festiwal Ars Cameralis, Katowice JazzArt.

(d) *Rocznik Statystyczny Województw 2014*. Warszawa 2015, s. 625.

(e) *Polska – wskaźniki makroekonomiczne*. <http://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/> [dostęp online: 15.09.2018].

(f) Do największych uczelni w województwie (według stanu z 30 listopada 2012 roku) należały: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Politechnika Śląska w Gliwicach, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Politechnika Częstochowska, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (*Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 r.* Warszawa 2013, s. 81).

(g) Zob. Infrastruktura – Śląska Regionalna Sieć Szkieletowa [zakładki]. <http://www.e-slask.pl/article/infrastruktura> [dostęp online: 15.09.2018].

(h) Zob. Kapitał ludzki – Elektroniczne Doskonalenie i Edukacja Informatyczna Nauczycieli – eDeN [zakładki]. http://www.e-slask.pl/article/kapital_ludzki [dostęp online: 15.09.2018]; Kapitał ludzki – WEBSki Nauczyciel [zakładki]. Ibidem.

(i) Na przełomie czerwca i lipca 2009 roku władze miasta Jaworzno zdecydowały, że na wszystkich komputerach w szkołach zainstalowany zostanie system Linux (*WiOO w Jaworznie – jak radzi sobie Linux w szkołach?* [rozmowa z Maciejem Bąkiem]. <http://www.dobreprogramy.pl/WiOO-w-Jaworznie-jak-radzi-sobie-Linux-w-szkolach,News,19005.html> [dostęp online: 15.09.2018]).

(j) Ustawy wybrane na podstawie informacji dostępnych w archiwum aktualności podatkowych za lata 2005–2012. <http://www.vat.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

(k) *Nowa reprezentacja w Sejmiku Województwa Śląskiego*. <https://wybory.slaskie.pl/content/1290594907> [dostęp online: 15.09.2018].

Źródło: opracowanie własne.

Przykład 2.1

Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich, Biblioteka Centralna

<p>Kierownik: mgr Małgorzata Kocek. Styl zarządzania: liberalny (kierownik nie ingeruje w realizację zadań poszczególnych komórek, udziela pomocy i czuwa nad realizacją określonych celów).</p> <p>Pracownicy: 5 osób. Struktura organizacyjna: funkcjonalna.</p> <p>Zasoby: księgozbiór (około 183 tys. woluminów, w tym około 36 tys. pozycji zwartych dla dzieci i około 35 tys. wydawnictw ciągłych), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi, w tym za wynajem sali konferencyjnej), sprzęt (w sumie 6 stanowisk komputerowych, w tym 3 to stanowiska bibliotekarzy).</p> <p>Kultura organizacyjna: podstawową normą jest wzajemny szacunek; artefakty fizyczne: plakietki z imieniem i nazwiskiem, przestrzeń biblioteki (gazetki okolicznościowe, świeże kwiaty, czyste pomieszczenia); artefakty behawioralne: integracja – wszyscy pracownicy zwracają się do siebie po imieniu, wzajemna pomoc i współpraca.</p>	
Użytkownicy	1120 zapisanych użytkowników (w tym dzieci i młodzież).
Dostawcy	Wydawnictwo Szkolne PWN, wydawnictwa Semper, Siedmioróg, Albatros, Azymut, Bis. Hurtownia książek Biblioofil, Antykwariat Olkusz – Tania Książka, Allegro, Klub dla Ciebie, Merlin. Dostawca internetu: PiekaryNet. Spółdzielnia Mieszkaniowa „Chemicz”, która od 2010 roku jest sponsorem imprez bibliotecznych.
Partnerzy	Miejskie Centrum Informacji i Turystyki w Piekarach Śląskich, szkoły podstawowe, portal miejski PiekaryŚląskie.pl, portal dotyczący nauki gry na gitarze Zielona Gitara, szkoła języka angielskiego dla dzieci Funenglish.pl.
Konkurenci	Kafejka internetowa @piekaryśląskie, Biblioteka Pedagogiczna w Brzozowicach, biblioteki szkolne, strony WWW udostępniające e-booki.
Regulatorzy	Urząd Miasta Piekary Śląskie.
Przykładowa impreza	Spotkanie „Świąteczne, rodzinne czytanie”, 16 grudnia 2011 roku (piątek). Prowadzone przez dyrektorkę MBP w Piekarach Śląskich, bibliotekarkę szkolną ze Szkoły Podstawowej nr 5 mgr Beatę Doś oraz katechetę ks. Grzegorza Śmiecińskiego. Zaproszono dzieci z klas I–III szkoły podstawowej. W trakcie 2,5-godzinnego spotkania rozmawiano z dziećmi na temat tradycji świątecznych, czytano <i>Opowieść wigilijną</i> Charlesa Dickensa, śpiewano kolędy, zorganizowano gry i zabawy zachęcające do lektury, w tym quiz dotyczący potraw oraz nazewnictwa ozdób świątecznych.

Wpływ makrootoczenia	W trakcie spotkania omówiono tradycje świąteczne z różnych regionów Polski, ze szczególnym uwzględnieniem województwa śląskiego. Wyjaśniono znaczenie lokalnych zwyczajów świątecznych. Wszyscy pracownicy biblioteki czuwali nad bezpieczeństwem 35 dzieci i pomagali im wyszukać książki oraz zdjąć je z regałów. Dzięki sponsorom (spółdzielnia mieszkaniowa, parafia, rodzice) dzieci otrzymały drobne prezenty „od Świętego Mikołaja”, co jest związane z dostrzeżeniem miejsca biblioteki i roli tego typu imprez dla dzieci i młodzieży w edukacji i kulturze lokalnej. Gdyby impreza odbyła się w dniu wolnym od pracy i szkoły (sobota), to wtedy na spotkanie na pewno przybyłoby więcej osób.
----------------------	--

Przykład 2.2

Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej, Filia nr 16

<p>Kierownik: mgr Danuta Dąbrowska-Obrodzka. Styl zarządzania: liberalny (pracownicy znają cel, jaki mają zrealizować, i sami podejmują decyzje, kierownik ewentualnie prosi o poprawki, gdy działanie nie przyniosło założonego rezultatu). Pracownicy: 3 osoby (starszy kustosz, młodszy bibliotekarz oraz pracownik techniczny/porządkowy). Struktura organizacyjna: funkcjonalna. Zasoby: księgozbiór (około 15 tys. woluminów), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi, w tym wykonanie kopii ksero oraz kary biblioteczne), sprzęt (kserokopiarka, 2 stanowiska komputerowe, w tym 1 stanowisko pracy bibliotekarza), 9 miejsc dla czytelników, zabawki dla dzieci w wypożyczalni. Kultura organizacyjna: podstawową normą jest życzliwość; artefakty fizyczne: przestrzeń biblioteki (pluszaki, dzięki którym dzieci czują się swobodniej, czyste pomieszczenia), starannie przygotowane materiały do zajęć; artefakty behawioralne: bibliotekarze dbają o dobrą, rodzinną atmosferę, starają się zapobiegać konfliktom, szukają kompromisów.</p>	
Użytkownicy	942 zapisanych użytkowników (w tym 237 dzieci, 106 nastolatków, 124 studentów).
Dostawcy	Kiosk „Ruch”, księgarnia Matras, Tania Książka, dostawca internetu.
Partnerzy	Centrum Inicjatyw Społecznych (Bykowina), inne placówki MBP w Rudzie Śląskiej (Filia nr 10, Biblioteka Centralna), Szkoła Podstawowa nr 3, Szkoła Podstawowa nr 40, Gimnazjum nr 6 (wspólne organizowanie konkursów recytatorskich), Przedszkole nr 8, Przedszkole nr 40.
Konkurenci	Biblioteki szkolne, Biblioteka Pedagogiczna w Rudzie Śląskiej, biblioteka parafialna w Rudzie Śląskiej, Księgarnia Ognisko SC, punkt ksero.

Regulatorzy	Samorząd lokalny.
Przykładowa impreza	Spotkanie dla dzieci pt. „Wesołe ZOO”, 10 listopada 2011 roku (czwartek). Prowadzone przez młodszego bibliotekarza – mgr Ewę Wesołek. W imprezie wzięło udział 14 dzieci w wieku od 5 do 14 lat. Przez 1,5 godziny dzieci wykonywały prace plastyczne, a bibliotekarka czytała im wiersze Jana Brzechwy (m.in. <i>Hipopotam, Żaba, Jeż, Ślimak</i>). Na sam koniec dzieci pomogły ozdabiać bibliotecznego węża z papieru, uroczystie nadano imiona zrobionym przez dzieci papierowym zwierzętom i zajęto się umieszczaniem ich w zaprojektowanym ZOO (szczegółowy plan wcześniej przygotowany przez bibliotekarkę na stoliku w czytelni).
Wpływ makrootoczenia	Ze względu na brak środków finansowych i niewystarczające zaangażowanie lokalnej społeczności wszystkie koszty poniosła bibliotekarka organizująca spotkanie (poczęstunek dla dzieci w postaci batoników i mandarynek, potrzebne materiały, takie jak brokat, cekiny, papierowe rolki, kartony). Bibliotekę odwiedzają „stali bywalcy”, problem z dotarciem do nowych czytelników związany jest z monokulturą przemysłową i brakiem integracji mieszkańców. Zdegradowana infrastruktura techniczna oraz brak inwestycji w tereny i obiekty poprzemysłowe skutkuje mniejszym zainteresowaniem kulturą, brakiem miejsc rekreacyjnych czy pomieszczeń do organizacji imprez ^(a) .

(a) Biuletyn Informacji Publicznej – Miasto Ruda Śląska. www.rudaslaska.bip.info.pl/plik.php?id=4042 [dostęp online: 15.09.2018].

Przykład 2.3

Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej, Filia nr 7

Kierownik: mgr Jolanta Markowska. Styl zarządzania: autokratyczno-liberalny (kierownik nie ingeruje w realizację zadań poszczególnych komórek, udziela pomocy i czuwa nad realizacją określonych celów).

Pracownicy: 4 osoby (w tym 1 pracownik techniczny). Struktura organizacyjna: liniowa. Zasoby: 2 osobne pomieszczenia (dla dzieci i dla dorosłych), księgozbiór (około 62 tys. woluminów), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi oraz za wydanie karty bibliotecznej), sprzęt (5 stanowisk komputerowych, 2 kserokopiarki).

Kultura organizacyjna: podstawową normą jest realizacja misji biblioteki; artefakty fizyczne: plakietki z imieniem i nazwiskiem, przestrzeń biblioteki (specjalne maty do siedzenia dla dzieci na podłodze, pufy, ściany w ciepłych, pastelowych barwach, na ścianach rysunki dzieci, czyste pomieszczenia); artefakty behawioralne: współpraca oraz dążenie do przedstawienia biblioteki w jak najlepszym świetle.

Użytkownicy	1650 zapisanych użytkowników (w tym dzieci i młodzież).
Dostawcy	Antykwariat Argos w Dąbrowie Górniczej, księgarnia Benita, serwisy internetowe gromadzące ogólnodostępne zbiory, np. ebook.pl, www.pbi.edu.pl.
Partnerzy	Szkoła Podstawowa nr 12, Przedszkole nr 14, Przedszkole nr 36.
Konkurenci	Imprezy biblioteczne skierowane są głównie do dzieci z przedszkoli i z pobliskiej szkoły podstawowej, więc dopóki biblioteka współpracuje z tymi placówkami, nie ma żadnej znaczącej konkurencji w tym regionie.
Regulatorzy	Samorząd lokalny.
Przykładowa impreza	Spotkanie tematyczne dotyczące jesieni, 10 października 2011 roku (poniedziałek). Adresatem imprezy byli przede wszystkim uczniowie klas IV (12 dziewczynek i 8 chłopców), którzy zostali zaangażowani w prace plastyczne związane z rodzajami grzybów, gatunkami ptaków i zmianami w przyrodzie. Uczestnicy odczytywali na głos wiersze przygotowane przez bibliotekarkę, a następnie w 5-osobowych grupach wykonali jesienne pejzaże, które finalnie posłużyły jako dekoracja biblioteki.
Wpływ makrootoczenia	Biblioteka pełni funkcję wspomagającą rozwój uczniów pobliskich szkół, najczęściej przybliżając im tradycje regionu Zagłębia oraz wyjaśniając specyfikę i zmiany w otaczającym środowisku.

Przykład 2.4

Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach, Filia nr 21

<p>Kierownik: mgr Teresa Postuła. Styl zarządzania: demokratyczny (kierownik organizuje pracę, ale pracownicy zgłaszają swoje pomysły, wszyscy ze sobą współpracują). Pracownicy: 5 osób. Struktura organizacyjna: funkcjonalna.</p> <p>Zasoby: 3 pomieszczenia (czytelnia, wypożyczalnia dla dzieci, wypożyczalnia dla dorosłych), księgozbiór (około 30 tys. publikacji), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi).</p> <p>Kultura organizacyjna: podstawową normą jest nastawienie na czytelnika; artefakty fizyczne: przestrzeń biblioteki (gazetki okolicznościowe, czyste pomieszczenia); artefakty behawioralne: wzajemny szacunek i kultura zachowania, pochwały dla pracowników za dobrze wykonane zadania.</p>	
Użytkownicy	2071 zapisanych użytkowników (w tym dzieci i młodzież).
Dostawcy	Księgarnia Matras, hurtownia na Osiedlu Kopernika (papier, folia do książek, artykuły biurowe), dostawca internetu Kopnet.

Partnerzy	Szkoła Podstawowa nr 12, Zespół Szkół Ogólnokształcących-Ekonomicznych, Filie MBP w Gliwicach, w szczególności nr 1, nr 20 i nr 30.
Konkurenci	Księgarnie, dom kultury, kino.
Regulatorzy	Samorząd lokalny.
Przykładowa impreza	Spotkanie pt. „Morderstwo w bibliotece”, 28 grudnia 2011 roku (środa). Motywem przewodnim były kryminały. Impreza skierowana była do członków DKK, trwała ponad 4 godziny. Pierwszą część spotkania stanowiła dyskusja dotycząca klasyki literatury, w drugiej części uczestnicy wcielali się w określone role – każdy otrzymał kopertę z opisem swojej postaci. Gra polegała na prowadzeniu śledztwa w sprawie zabójstwa – uczestnicy mogli zadawać pytania, otrzymywali także pomoce „z laboratorium kryminalnego”. Bibliotekarze zachęcali do wspólnej zabawy i do wypożyczenia omówionych kryminałów.
Wpływ makrootoczenia	Bliskość ośrodków akademickich sprawia, że z biblioteki korzysta wielu młodych, wykształconych ludzi. Miasto prężnie się rozwija, istnieje kultura książki, przejawiająca się choćby funkcjonowaniem DKK. Idea trafiła na podatny grunt – wypromowanie (plakaty, ulotki, ogłoszenia) oraz atrakcyjność imprezy sprawiły, że coraz więcej osób pyta o możliwość udziału w bibliotecznych spotkaniach tego typu.

Przykład 2.5

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach, Filia nr 7

Kierownik: mgr Gabriela Ferdyn (doceniona za zasługi w krzewieniu czytelnictwa dziecięcego, w 2012 roku otrzymała tytuł Koordynatora 10-lecia kampanii społecznej „Cała Polska czyta dzieciom”). Styl zarządzania: demokratyczny (silna pozycja kierownik jest zauważalna, ale pracownicy śmiało prezentują swoje pomysły).

Pracownicy: 3 osoby. Struktura organizacyjna: funkcjonalna.

Zasoby: 3 pomieszczenia (wypożyczalnia dla dzieci i młodzieży, czytelnia, dział muzyczny i książki mówionej), księgozbiór (około 14 tys. woluminów), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi), sprzęt (6 stanowisk komputerowych, w tym 3 to stanowiska bibliotekarzy, odtwarzacz multimedialny).

Kultura organizacyjna: podstawową normą jest wzajemna życzliwość; artefakty fizyczne: plakietki z imieniem i nazwiskiem, przestrzeń biblioteki (gazetki okolicznościowe, świeże kwiaty, czyste pomieszczenia); artefakty behawioralne: integracja, świadomość wzajemnych zależności organizacyjnych (podział zadań).

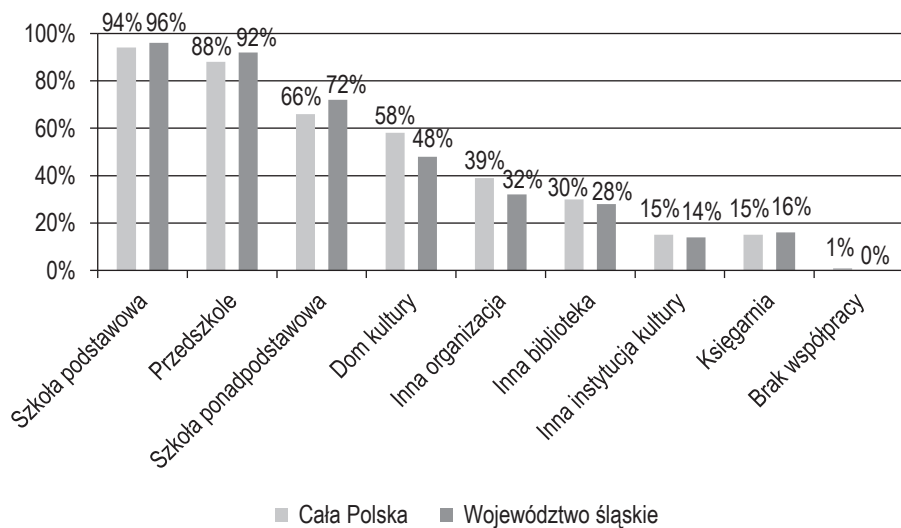
Użytkownicy	1571 zapisanych użytkowników (w tym dzieci i młodzież).
-------------	---

Dostawcy	Przedsiębiorstwo Handlowo-Detaliczne „Książnica Polska”, księgarnia Matras, Firma Handlowo-Usługowa Jacek Poloniak, Orange (internet, program „Orange dla bibliotek”).
Partnerzy	Biblioteki szkolne w Tychach, przedszkola, portal „Wszystkie imprezy w jednym miejscu”, Urząd Miasta Tychy, wszystkie Filie MBP w Tychach, prasa lokalna („Nasze Tychy”, „Echo”).
Konkurenci	Dom kultury, Teatr Mały, Nove Kino, Pedagogiczna Biblioteka w Katowicach z filią w Tychach, Muzeum Miejskie.
Regulatorzy	Dyrekcja MBP w Tychach, samorząd lokalny.
Przykładowa impreza	Spotkanie Klubu Molików Książkowych, 5 stycznia 2012 roku (czwartek). Zorganizowane dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym wraz z opiekunami. Podczas pierwszego spotkania w 2012 roku zaplanowano bal przebierańców i omówiono harmonogram imprez. Dzieci wzięły udział w godzinnych zajęciach plastycznych, bibliotekarze czytali książkę o bałwanku autorstwa Gerarda Hahna <i>Mój przyjaciel Malmi</i> (Katowice 2011), a dzieci formowały bałwany z waty, co miało im zrekompensować brak możliwości zabawy na śniegu. Opowiadanie miało charakter dydaktyczny, prace manualne stymulowały wyobraźnię dzieci oraz sprzyjały integracji międzypokoleniowej. Po skończonych zajęciach dzieci wybierały z regałów książki, które wypożyczą do domów.
Wpływ makrootoczenia	Tychy to jeden z ośrodków centralnych konurbacji górnośląskiej, jedno z większych miast, prężnie rozwijające się (napływ ludności z całej Polski w latach 90. XX wieku). Tychy gospodarczo współpracują z miastami w Szwecji, Włoszech, Niemczech i Wielkiej Brytanii. W mieście funkcjonuje wiele galerii i muzeów, tatory, kina. Odbywa się też wiele festiwali i imprez cyklicznych. Biblioteki konkurują z innymi ośrodkami kultury, ale również korzystają na ogólnym rozwoju miasta (finanse, wykształceni użytkownicy, przewaga osób w wieku produkcyjnym, co przekłada się na liczbę dzieci i młodzieży).

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami w województwie śląskim, przy organizacji imprez dla dzieci i młodzieży biblioteki najchętniej współpracują ze szkołami podstawowymi (96%) i przedszkolami (92%). Wyniki te są bardzo wysokie, bowiem oznaczają, że 9 na 10 bibliotek za kluczowego partnera w swojej działalności uznaje instytucje oświatowo-wychowawcze. Ma to swoje aspekty pozytywne (łatwiejszy sposób dotarcia do młodych ludzi, współdziałanie w osiąganiu podobnych celów), ale też negatywne (działanie w godzinach pracy

przedszkola lub szkoły – imprezy zamknięte, stereotypowość podejścia do pracy z uczniem i utrzymywanie szkolnych zależności uczeń–nauczyciel, wpływ poprzez ocenę aktywności, podświadomie mniejsza potrzeba wywoływania fascynacji dzieci, które i tak będą zobligowane do kolejnych lekcji bibliotecznych, ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych środków – nakłady finansowe zwykle pozostają w gestii biblioteki). Interesujące jest porównanie wyników dotyczących województwa śląskiego z tymi, które uzyskano w całej Polsce, bowiem to jedyne województwo, w którym wyniki praktycznie pokrywają się ze średnią z ogólnopolskiego badania dotyczącego współpracy (wykres 2.2). Wyniki można tłumaczyć na podstawie przeprowadzonej analizy makrootoczenia, która wykazała, że jest to wyjątkowy region, stanowiący mozaikę kulturową, obszar współistnienia wielu odmienności, co wynika m.in. z napływu ludności w II połowie XX wieku w związku ze zmianą granic, możliwością pracy w zakładach górniczych i prężnym rozwojem gospodarki.

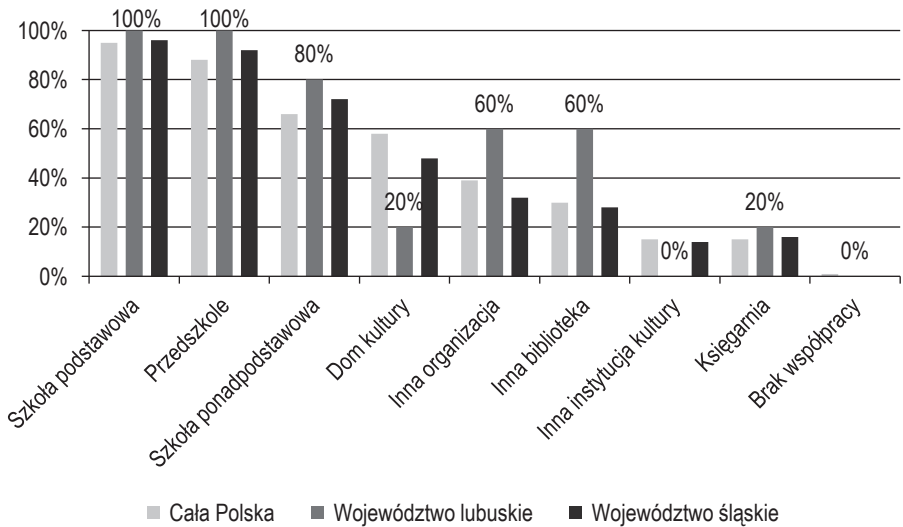
Wykres 2.2

Współpraca bibliotek z innymi instytucjami – cała Polska i województwo śląskie

Źródło: opracowanie własne.

Dla porównania można przytoczyć wyniki z województwa lubuskiego, w którym ani jedna z badanych bibliotek nie wskazała działań podejmowanych z inną instytucją kultury. Natomiast aż trzykrotnie więcej bibliotekarzy wskazało na współpracę międzybiblioteczną (60%) oraz na współpracę z innymi organizacjami (60%), a w szczególności poszukiwanie filantropów i sponsorów dla realizacji imprez bibliotecznych (wykres 2.3).

Szczegółowe dane dotyczące instytucji partnerskich śląskich bibliotek zostały przedstawione w tabeli 2.2.

Wykres 2.3
Współpraca bibliotek z innymi instytucjami – cała Polska, województwo lubuskie i województwo śląskie
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2.2
Instytucje partnerskie śląskich bibliotek statystycznie najistotniejsze

Zakres statystyczny	Instytucje
Przynajmniej co druga biblioteka	Szkoły podstawowe, gimnazja, przedszkola, domy kultury.
Przynajmniej co trzecia biblioteka	Miejskie ośrodki sportu i rekreacji, radio, Stowarzyszenie Wspierania Działań Twórczych, Fundacja Edukacyjna „Kombinatory” w Chorzowie, Stowarzyszenie „Kartel Kulturalny” w Zabrze, Stowarzyszenie Ognisk Muzycznych w Rybniku, Ochotnicza Straż Pożarna, Związek Harcerstwa Polskiego, Animo Anima – obsługa artystyczna imprez urodzinowych i zabaw festynowych, Warsztaty Terapii Zajęciowej, szkoła językowa Helen Doron, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Częstochowie, MOPS, świetlice środowiskowe, koła gospodyń wiejskich, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Będzinie, urzędy gminy, parafie.

Przynajmniej co siódma biblioteka	Księgarnie (w szczególności Matras) oraz instytucje kultury: teatry (np. Mały Teatr Muzyczny „Animo”, Śląski Teatr Lalki i Aktora „Ateneum”, Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego, Teatr Rozrywki w Chorzowie), kina, muzea (np. Muzeum Powstań Śląskich), galerie (np. Miejska Galeria Sztuki w Częstochowie), jednostki badawcze (np. Instytut Książki, Uniwersytet Śląski, Politechnika Śląska, Gliwicki Ośrodek Metodyczny), Centrum Kultury Śląskiej, Regionalny Ośrodek Kultury, prywatne szkoły artystyczne i muzyczne.
-----------------------------------	---

Źródło: opracowanie własne.

Interesujące jest to, że żadna z badanych bibliotek (ani w województwie śląskim, ani w innych regionach) nie wspominała o współpracy ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich. Nie można zatem stwierdzić, czy SBP ma jakikolwiek wpływ na repertuar imprez bibliotecznych promujących książkę dziecięcą. Uzyskane odpowiedzi zastanawiają tym bardziej, że SBP jest wydawcą większości poradników dotyczących pracy z młodym czytelnikiem (w szczególności serie wydawnicze: „Biblioteki – Dzieci – Młodzież”, „Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza” oraz „Nauka – Dydaktyka – Praktyka”⁶), a także organizatorem konkursów na bibliotekarza roku i plakat Tygodnia Bibliotek, warsztatów dotyczących promocji czytelnictwa i metod angażowania młodych użytkowników bibliotek, webinarów i bezpłatnych kursów e-learningowych dla bibliotekarzy, takich jak: „Wykorzystanie programu MS Publisher w działaniach na rzecz promocji organizacji” (2011), „E-learning o prawie autorskim, licencji CC i publikowaniu w sieci” (2012), „Prezi – nowe oblicze prezentacji” (4 lutego 2013), „Wix – internetowy kreator witryn” (2013), „Upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży” (2015), „Wordpress dla zaawansowanych użytkowników” (6–24 czerwca 2016). Służy także poradnictwem prawnym w zakresie licencji filmów wyświetlanych w bibliotekach (noce filmowe, kluby oraz spotkania miłośników kina), a na stronie WWW Stowarzyszenia można znaleźć informacje o przykładach „dobrych praktyk”⁷. Być może bibliotekarze nie wzięli pod uwagę SBP, bo nie traktują go w kategorii „innej organizacji”, aczkolwiek odesłane kwestionariusze ankiety zawierały w tym wariantcie informacje o różnego typu innych stowarzyszeniach. Podczas prowadzonych wywiadów pojawiały się negatywne wypowiedzi dotyczące SBP, więc stosunek bibliotekarzy do tej organizacji mógł również rzutować na wynik ankiety.

6 Od 2013 roku funkcjonuje również seria wydawnicza SBP „Literatura dla Dzieci i Młodzieży. Studia”, powstała we współpracy z Pracownią Badań nad Literaturą dla Dzieci i Młodzieży, działającą na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

7 Dobre praktyki [zakładka]. http://www.sbp.pl/dla_bibliotekarzy/dobre_praktyki [dostęp online: 15.09.2018].

Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL przekonuje, że współpraca partnerska w środowisku opłaca się wszystkim, ponieważ wspólnie wypracowane pomysły są pełniejsze i bardziej kreatywne – zostają uwzględnione różne perspektywy, zniwelowane braki lokalowe, finansowe czy kadrowe⁸. Biblioteki publiczne tym bardziej dążą do nawiązania relacji z innymi organizacjami, im słabiej wypada ich współpraca z jednostkami edukacyjno-wychowawczymi, a otoczenie jest mało stabilne (zmienne lub burzliwe). Przykładem może być Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach (województwo śląskie). Na podstawie uzyskanych danych (w tym analizy makrootoczenia bibliotek w województwie śląskim, z zastosowaniem obserwacji oraz ankiety) można wykonać przykładową analizę strategiczną SWOT tej biblioteki (tabela 2.4). Z oczywistych względów analiza SWOT zostanie poprzedzona analizą otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego biblioteki (tabela 2.3).

Tabela 2.3

Analiza otoczenia MBP w Żorach

Otoczenie wewnętrzne	
<p>Dyrektor: w latach 1984–2016 mgr Urszula Krzyk^(a). Styl zarządzania: demokratyczny. Pracownicy: 46 osób, w sumie 42,875 etatu; 18 pracowników posiada wykształcenie wyższe magisterskie bibliotekarskie, 1 pracownik – wyższe magisterskie inne wraz ze studium bibliotekarskim, 4 pracowników – wyższe kierunkowe licencjackie, 3 – ukończyło studium kierunkowe, 3 – posiada wykształcenie średnie; 6 pracowników zna język migowy. Struktura organizacyjna: funkcjonalna.</p> <p>Zasoby: MBP w Żorach tworzy Biblioteka Centralna oraz 7 Filii. W skład Biblioteki Centralnej wchodzi agendy udostępniania: Oddział dla Dzieci, Dział Zbiorów Specjalnych, Wypożyczalnia dla Dorosłych oraz Czytelnia. Biblioteka posiada także: Dział Gromadzenia i Opracowania, Dział Metodyki i Promocji, Dział Administracyjno-Gospodarczy, Dział Księgowości oraz Dział Organizacyjno-Kadrowy. Ponadto: księgozbiór (około 200 tys. woluminów, w tym zbiory specjalne), finanse (oprócz rocznego budżetu opłaty za dodatkowe usługi), sprzęt (komputery z dostępem do internetu, konsola Xbox One i PlayStation 3, czytniki e-booków).</p>	
Otoczenie zewnętrzne bliższe	
Użytkownicy	<p>Około 11 tys. zapisanych użytkowników (w tym dzieci i młodzież). Najliczniejszą grupę użytkowników stanowią osoby między 25 a 44 rokiem życia (35%) oraz młodzież ucząca się (17%)^(b).</p>

8 *Przepis na współpracę w bibliotece*. Red. E. CHROMNIAK, U. ENGELMAYER. www.biblioteki.org/dam/jcr.../przepis_na_wspolprace_w_bibliotece.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

Dostawcy	Księgarnia Matras, hurtownie książek, wydawnictwa, producenci oprogramowania (Sokrates, Microsoft), hurtownia Papirus, Auchan, sklepy ze sprzętem (internetowe, RTV EURO AGD, Media Markt), Orange, sklep MIX, dary czytelników.
Partnerzy	Biblioteka Narodowa, Biblioteka Śląska, Śląska Biblioteka Cyfrowa, księgarnia Matras, Fundacja Orange, Program Rozwoju Bibliotek, Bank Zachodni WBK, studio filmowe Movie Master, Tower School of English, Zakłady Techniki Komunalnej w Żorach, Komenda Miejska Policji w Żorach, Straż Pożarna, Stowarzyszenie Ratownicze „Iskra”, Cech Rzemiosł Różnych, Kawiarnia Cukiernia „Delicje – Pocałunek Anioła”, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Żory, ART Słowik Kwiaciarnia, Galeria Piekarnia Michał Ptak, herbaciarnia i sklep z herbatą Wall Street Cafe, Centrum Zaopatrzenia Budowlanego „Hadex”, Ludowy Klub Sportowy „Jedność”, „Tygodnik Żory”, „Kurier Żorski”, Telewizja Żory, Telewizja TVT, Tu Czytamy, Śląski Dziennik, silesiadzieci.pl, silesiakultura.pl, zory.naszemiasto.pl, tuzory.pl, zory24.pl, zory.dlawas.pl, zory.com.pl, nowiny.rybnik.pl, e-kultura.zory.pl, jasnet.pl.
Konkurenci	Księgarnie: Szawal, Hokus, Księgarnia Podatnika, Sowa, Księgarnia św. Jacka, Kopciuszek, Safona, Langpol, Miejski Ośrodek Kultury, Muzeum Miejskie, Kino na Starówce.
Regulatorzy	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezydent Miasta Żory.
Organizowane imprezy	MBP w Żorach prowadzi szeroką działalność kulturalną i edukacyjną. Organizuje konkursy czytelnicze, wieczory literacko-muzyczne, spotkania autorskie, pogadanki, wycieczki, lekcje biblioteczne, dni otwarte, zajęcia plastyczne oraz wystawy. Placówka uczestniczy również w akcjach bookcrossingu i Wiosennej Zbiórce Książek. Prowadzone są warsztaty komputerowe 50+, Przystanek Praca oraz akcja „Książka na telefon”. W Bibliotece działają kluby zrzeszające miłośników literatury i sztuki: Klub Czytających Rodzin „Czytalińscy”, Klub Moli Książkowych „Młodzi Odkrywczy”, Klub Miłośników Dobrej Książki, DKK „Chatting with tea” (w języku angielskim), Kuźnia Talentów, realizacja projektu „W kręgu sztuki”.

(a) Urszula Krzyk, dyrektor żorskiej biblioteki, w wywiadzie z Wirtualnymi Żorami. <http://wirtualnezory.pl/index.php/ct-menu-item-1/zory/33962-urszula-krzyk-dyrektor-zorskiej-biblioteki-w-wywiadzie-z-wirtualnymi-zorami> [dostęp online: 15.07.2019].

(b) Informacje udostępnione przez bibliotekę na początku 2014 roku, obejmujące dane do 2013 roku. Kilka lat później otoczenie tej biblioteki znacznie się zmieniło. Tym niemniej celem przedstawienia tego przykładu jest nie tyle podanie aktualnych danych liczbowych, ile przeanalizowanie konkretnego przypadku funkcjonowania biblioteki w otoczeniu.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2.4

Przykładowa analiza SWOT – MBP w Żorach

Lp.	Mocne strony	Ważność 0–1	Inten- sywność 1–5	Wynik
1	Wykwalifikowany personel merytoryczny wykształcenie wyższe kierunkowe, podyplomowe	0,5	2,0	1,0
2	Wyróżnienia przyznane przez Fundację „ABCXXI” za organizowanie akcji „Cała Polska czyta dzieciom”	0,3	3,0	0,9
3	Liczne zajęcia dla użytkowników: Klub Moli Książkowych, Klub Czytających Rodzin „Czytalińscy”, Kuźnia Talentów, „W kręgu sztuki”, lekcje biblioteczne, Klub Miłośników Dobrej Książki, Klub Zaczarowanego Ołówka, DKK „Chatting with tea” (w języku angielskim), imprezy okolicznościowe	1,0	5,0	5,0
4	Aktualna strona internetowa biblioteki	0,9	4,0	3,6
5	Blogi Oddziału dla Dzieci oraz Filii nr 5	0,4	3,0	1,2
6	Profil na Facebooku biblioteki, Klubu Czytających Rodzin „Czytalińscy”, projekt „W kręgu sztuki”	0,6	4,0	2,4
7	Podjazd dla wózków przy głównym wejściu do biblioteki	0,8	2,0	1,6
8	Stanowiska komputerowe z dostępem do internetu, konsole do gier (Play Station 3, Xbox One, gry wideo)	1,0	3,0	3,0
9	Możliwość korzystania z czytników e-booków na miejscu oraz ich wypożyczania	0,3	1,0	0,3
10	Możliwość skorzystania ze skanerów, wykonania wydruku, ceny kserokopii i wydruków porównywalne z cenami w punktach komercyjnych lub niższe	0,6	3,0	1,8
11	Możliwość wypożyczania zbiorów audio-wizualnych (filmy, audiobooki, muzyka)	0,7	3,0	2,1

12	Opisy filmów w katalogu internetowym	0,3	2,0	0,6
13	Znajomość języków obcych przez bibliotekarzy: język angielski, niemiecki, rosyjski – przydatność dla uczniów, mniejszości narodowych, obcokrajowców; znajomość języka migowego przez wybranych bibliotekarzy	0,5	2,0	1,0
14	Działalność Koła Numizmatyków oraz Koła Fotograficznego	0,3	3,0	0,9
15	Przystanek Praca – udzielanie pomocy w pisaniu CV i listów motywacyjnych, możliwość bezpłatnego wydrukowania dokumentów dla osób poszukujących pracy	0,5	3,0	1,5
16	Usługi dla osób starszych i chorych – „Książka na telefon”, czyli dowożenie przez bibliotekarzy zamówionych zbiorów do miejsca zamieszkania potrzebującego użytkownika	0,7	3,0	2,1
17	Kursy komputerowe	0,5	2,0	1,0
18	Tworzenie bibliografii miasta Żory	0,6	3,0	1,8
Suma				31,8
Lp.	Słabe strony	Ważność 0–1	Intensywność 1–5	Wynik
1	Zbyt mała liczba personelu (dodatkowy czynnik: urlopy macierzyńskie, chorobowe) i związane z tym krótkie godziny otwarcia biblioteki w soboty (8.00–13.00), filie czynne jedynie od poniedziałku do piątku	0,9	4,0	3,2
2	„Przechowalnia dzieci”, czyli problem pozostawiania w bibliotece dzieci poniżej 7 roku życia bez opieki dorosłych	0,7	4,0	2,8
3	Niewystarczająca liczba książek poczytnych i lektur szkolnych; zniszczenie, „zacztywanie” zbiorów	1,0	4,0	4,0

cd. tab. 2.4

4	Strona internetowa – chaotyczny układ, brak wyszukiwarki, nie działająca zakładka „Kontakt”	0,7	3,0	2,1
5	Niedostateczne oznaczenie Biblioteki Głównej i filii, brak znaków wskazujących drogę do biblioteki, brak spójności wizerunkowej (np. logo <i>versus</i> kolorystyka budynku i wewnątrz)	0,9	3,0	2,7
6	Niewystarczający budżet	1,0	4,0	4,0
7	Usytuowanie biblioteki poza centrum miasta (oddalenie od rynku, urzędów, instytucji kulturalnych)	0,9	4,0	3,6
8	Niedostateczna liczba stanowisk komputerowych względem zapotrzebowania	0,7	3,0	2,1
9	Wysoka kaucja za wypożyczanie czytników e-booków (ponad 300 zł)	0,6	2,0	1,2
10	Brak komputerowego skatalogowania całości księgozbioru	0,8	2,0	1,6
11	Brak nowości wydawniczych	1,0	3,0	3,0
12	Archaiczność katalogu internetowego – brak narzędzi 2.0 np. opisów treści książek, nieprzejrzysty wygląd, problemy z wyszukiwaniem, awarie techniczne, brak możliwości zdalnego dokonywania zamówień, rezerwacji i prolongaty	0,7	4,0	2,8
13	Brak zabezpieczeń przeciwko kradzieży zbiorów	0,8	3,0	2,4
14	Brak dostatecznego oświetlenia w czytelnicy – brak oświetlenia punkowego przy stolikach	0,6	3,0	1,8
15	Brak windy	0,7	2,0	1,4
16	Stary budynek biblioteki – nieprzystosowany do nowoczesnych wymogów, potrzeb osób niepełnosprawnych	0,9	3,0	2,7

17	Brak dostatecznego nadzoru nad tym, kto przebywa na terenie biblioteki, stąd czasem obecność osób nieporządkanych, np. pod wpływem środków odurzających	0,5	1,0	0,5
18	Brak klimatyzacji	0,2	1,0	0,2
<i>Suma</i>				42,1
Lp.	Szanse wynikające z otoczenia zewnętrznego	Ważność 0–1	Intensywność 1–5	Wynik
1	Rosnący autorytet bibliotek jako źródła rzetelnej informacji (m.in. jako wynik malejącego przekonania o wiarygodności mediów)	0,9	3,0	2,7
2	Popularność zajęć artystycznych, kulturalnych, klubów dla dzieci, projekty popularyzujące czytelnictwo, narodowe programy wsparcia dla bibliotek, „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”, Fundacja Orange	0,9	5,0	4,5
3	Moda na czytanie powodująca wzrost popularności książki i bibliotek	0,6	3,0	1,8
4	Wpisany w polską tradycję szacunek do książki	0,5	1,0	0,5
5	Rosnące znaczenie biblioterapii i arteterapii	0,7	4,0	2,8
6	Wprowadzenie narzędzi biblioteki 2.0	0,8	2,0	1,6
7	Darmowa komunikacja miejska pozwalająca na dojazd do placówek biblioteki	0,7	4,0	2,8
8	Prognozowany wzrost demograficzny mogący spowodować wzrost liczby użytkowników	0,7	1,0	0,7
9	Nacisk na kształcenie ustawiczne, podnoszenie kwalifikacji	0,9	5,0	4,5
10	Popularność książek elektronicznych – dostępność w ofercie biblioteki	0,7	3,0	2,1

cd. tab. 2.4

11	Digitalizacja zbiorów, współpraca z bibliotekami, konsorcjami	0,8	4,0	3,2
12	Wzrost cen książek, filmów, muzyki, kontrole legalności pobranych plików, zmuszające użytkowników albo do ich kupowania, albo do wypożyczania w bibliotekach	1,0	5,0	5,0
13	Jedyna biblioteka w Żorach – brak konkurencji w mieście, oddalenie od bibliotek innych miast	0,8	4,0	3,2
14	Katowicka strefa ekonomiczna, przyczyniająca się do rozwoju miasta i jego instytucji	0,5	2,0	1,0
15	Zapotrzebowanie na usługi dla osób starszych wynikające ze starzenia się społeczeństwa	0,9	4,0	3,6
16	Zapotrzebowanie na usługi dla osób niepełnosprawnych i chorych	0,9	4,0	3,6
17	Rozwój ogólnopolskich konsorcjów bibliotek	0,5	3,0	1,5
18	Możliwość pozyskania funduszy z Unii Europejskiej	0,6	2,0	1,2
<i>Suma</i>				46,3
Lp.	Zagrożenia związane z otoczeniem zewnętrznym	Ważność 0–1	Intensywność 1–5	Wynik
1	Nieprzychylność władz miasta względem biblioteki, niedostrzeganie jej wartości, działań, dążenie do likwidacji lub połączenia biblioteki z Miejskim Ośrodkiem Kultury	1,0	5,0	5,0
2	Wszechobecny konsumpcjonizm, pogoń za dobrami materialnymi, dopiero na dalszym planie wartości kulturalne, artystyczne, intelektualne	0,5	2,0	1,0
3	Brak środków w budżecie miasta, kryzys ekonomiczny państwa wpływający na niedofinansowanie sfery kultury	0,9	4,0	3,6

4	Internet i cyfryzacja, mogące stanowić zagrożenie dla tradycyjnej formy książki, biblioteki jako miejsca udostępniania zbiorów	0,3	1,0	0,3
5	Bogata oferta kulturalna Miejskiego Ośrodka Kultury, Muzeum Miejskiego, będąca konkurencją dla biblioteki	0,8	4,0	3,2
6	Zadłużenie miasta, groźba bankructwa	0,7	3,0	2,1
7	Niekorzystne zmiany w ustawodawstwie, projekty łączenia bibliotek z innymi instytucjami, ich likwidacji	0,7	2,0	1,4
8	Postęp technologiczny – niemożność nadążania za kosztownymi nowinkami	0,8	3,0	2,4
9	Ograniczenia prawne, wynikające z prawa autorskiego, uniemożliwiające m.in. udostępnianie przez biblioteki niektórych zbiorów cyfrowych	0,4	2,0	0,8
10	Rozdzźwięk między dużymi i nowoczesnymi bibliotekami a małymi i niedofinansowanymi	0,3	2,0	0,6
11	Duża liczba księgarń w mieście i atrakcyjność ich oferty, w tym promocyjnej	0,8	3,0	2,4
12	Negatywny wpływ „otwarcia” zawodu bibliotekarza na wizerunek biblioteki, w stronę postrzegania jej jako instytucji niekompetentnej	0,2	1,0	0,2
13	Zmiany priorytetów, patologie związane z bezrobociem w regionie, wymuszające migrację mieszkańców Żor poza teren miasta	0,6	4,0	2,4
14	Nieatrakcyjny wizerunek biblioteki i bibliotekarza w mediach, stereotypy	0,3	1,0	0,3
15	Spadek czytelnictwa	0,7	3,0	2,1
16	Starzenie się społeczeństwa, mieszkańców miasta, „wymieranie” miasta	0,6	3,0	1,8

cd. tab. 2.4

17	Negatywne wspomnienia i złe doświadczenia z przeszłości zniechęcające czytelników do korzystania z biblioteki	0,7	3,0	2,1
18	Wysokie wymagania użytkowników instytucji publicznych przy jednoczesnym niżu demograficznym – coraz mniejsza liczba czytelników	0,4	2,0	0,8
<i>Suma</i>				32,5

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą SWOT, w przypadku MBP w Żorach przeważają słabe strony (w stosunku 31,8 : 42,1). Najsłabszymi stronami biblioteki są: usytuowanie biblioteki poza centrum miasta⁹, niewystarczająca liczba personelu i niekorzystne godziny otwarcia, brak nowości oraz zbyt mała liczba książek poczytnych i lektur szkolnych. Oddalenie Biblioteki Centralnej od centrum Żor, choć zostało ustalone odgórnie, a nie przez kierownictwo placówki, wpływa jednak na postrzeganie tej instytucji wśród użytkowników. Poprzez odseparowanie od instytucji takich jak Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Kultury, Muzeum Miejskie, szkoły czy kino biblioteka pozostaje na uboczu kulturalnego zaplecza miasta. Odległość utrudnia również podjęcie trwałej współpracy z wymienionymi instytucjami. Niemożność zaspokojenia potrzeb uczniów wynika nie tylko ze zbyt małej liczby egzemplarzy lektur, ale również z braku współpracy z bibliotekami szkolnymi. Sytuacja powtarza się za każdym razem, gdy do spisu lektur zostają wprowadzone pozycje spoza funkcjonującego wcześniej kanonu, zwłaszcza jeśli chodzi o publikacje niedawno wydane. W przypadku zarówno nowych lektur szkolnych, jak i nowości wydawniczych widoczna jest zbyt długa „droga książki do odbiorcy”. Skomplikowane procedury zakupu, opracowania i włączania do księgozbioru wydłużają okres oczekiwania i skutkują spadkiem zainteresowania pozycją w chwili, gdy jest już dostępna dla czytelników.

Analiza SWOT pozwoliła także wykazać przewagę szans nad zagrożeniami (46,3 : 32,5). Najważniejszymi możliwościami dla placówki mogą stać się: popularność zajęć artystycznych i kulturalnych, klubów dla dzieci, projekty popularyzujące czytelnictwo, narodowe programy wsparcia dla bibliotek, a także brak konkurencji w mieście, nacisk na kształcenie ustawiczne, podnoszenie kwalifikacji, zapotrzebowanie na usługi biblioteki w grupie osób z niepełnosprawnością oraz chorych czy starszych. MBP w Żorach, wraz ze swymi filiami, jest jedyną

⁹ Biblioteka ma zostać przeniesiona do nowej placówki w 2019 roku.

biblioteką w mieście, a biblioteki okolicznych miast, ze względu na swoje oddalenie i ograniczenia dotyczące zapisu, nie stanowią znaczącej konkurencji. Szansą dla biblioteki o niezbyt dogodnym położeniu stała się także wprowadzona w Żorach darmowa komunikacja. Przystanki autobusowe są usytuowane w pobliżu biblioteki, co może zachęcić użytkowników z oddalonych dzielnic do wizyty w placówce. Darmowa komunikacja może być też ułatwieniem dla rodziców z małymi dziećmi, dziadków opiekujących się wnukami czy niepełnosprawnych, dla których wcześniej dotarcie do biblioteki mogło stanowić barierę.

MBP w Żorach funkcjonuje w sytuacji określanej jako mini-maxi (strategia konkurencyjna). Biblioteka działa we względnie sprzyjających warunkach zewnętrznych i ma duże szanse rozwoju, jednocześnie jednak słabe strony wewnątrz organizacji skutkują niewykorzystaniem okazji w otoczeniu zewnętrznym. Wewnętrzne błędy, wady i niedociągnięcia należy koniecznie zlikwidować lub zmniejszyć, a szanse wynikające z otoczenia zewnętrznego – wykorzystywać w pełniejszym zakresie. W opracowanej strategii trzeba uwzględnić wzmocnienie cieszących się zainteresowaniem pól działalności biblioteki. Należy zatem poszerzyć ofertę zajęć i klubów dla dzieci, jak również możliwości korzystania z gier Play Station 3, Xbox i wypożyczania filmów, muzyki i audiobooków oraz intensyfikować promocję tych usług. Atrakcyjne dla czytelnika mogą być także czytniki e-booków oraz zbiory elektroniczne, będące w ofercie biblioteki od niedawna. Należy zmienić godziny otwarcia biblioteki w soboty, o czym świadczy niewielki ruch między 8.00 a 10.00, zaś wzmożony od godziny 11.00. Biblioteka musi również systematycznie pracować nad stworzeniem swojej marki oraz jednolitego wizerunku. Konieczne są więc nie tylko same działania promocyjne, ale również przyjęcie przez wszystkie filie jednolitych symboli, oznakowania, haseł promocyjnych itp.

Największym zagrożeniem dla MBP w Żorach może być nie do końca przychylny stosunek władz miasta oraz dążenia do połączenia biblioteki z Miejskim Ośrodkiem Kultury. Stała obawa o byt biblioteki zmusza do obierania strategii defensywnej i hamuje rozwój placówki. Ratunkiem dla stale zmniejszanego budżetu może być poszukiwanie funduszy z innych źródeł, takich jak krajowe i zagraniczne programy dla bibliotek i instytucji kulturalnych oraz wsparcie sponsorów. Rozszerzenie współpracy o organizacje o różnorodnym profilu działania może nie tylko wzbogacić ofertę biblioteki (repertuar imprez bibliotecznych promujących książkę dziecięcą), ale również przyczynić się do jej wewnętrznego rozwoju oraz zwiększenia atrakcyjności wizualnej. Ze względu na niepewną sytuację biblioteka nie może sobie pozwolić na długofalowe działania, mimo to należy opracować wizję biblioteki, warunkującą cele, do których, w miarę możliwości, placówka będzie dążyć. Warto skorzystać z różnych narzędzi analizy strategicznej, w tym z macierzy BCG, służącej ustaleniu zasobów w segmentach strategicznych i uzyskaniu jak

najlepszej pozycji w otoczeniu, oraz z macierzy Ansoffa, która pomaga ocenić zyskowność poszczególnych obszarów działalności. Wspomniane narzędzia są użyteczne w trakcie formułowania wariantów strategicznych, ponieważ prowadzą do sprecyzowania celów (Aneks 7). Zapewnienie spójności między celami a podejmowanymi działaniami, a także kontrolę efektów działań strategicznych zapewnia zestaw priorytetów w postaci strategicznej karty wyników (Aneks 8).

Oferta imprez bibliotecznych dla dzieci i młodzieży zamieszczana na stronach internetowych bibliotek jest bardzo bogata. Często jednak zdarza się, że planowane imprezy zostają odwołane. Biblioteki stają przed problemem braku chętnych do udziału w organizowanych zajęciach. O ile do niedawna podkreślano przede wszystkim złą kondycję finansową bibliotek i nią tłumaczono wszelkie spadki zainteresowania ofertą, o tyle zastanawia to, że nawet imprezy przygotowywane z dużym nakładem środków finansowych nie spotykają się z zainteresowaniem potencjalnych odbiorców. Bibliotekarze dostrzegają zmiany w zakresie oczekiwań czytelników i z powodzeniem uwzględniają je w swoich działaniach. W przygotowanie imprezy na ogół włączają się wszyscy pracujący w danej placówce. Aby zakupić nagrody dla czytelników, uruchamia się rezerwy finansowe, a jeśli biblioteka takich rezerw nie posiada, to niejednokrotnie bibliotekarze albo znajdują sponsorów, albo sami składają się choćby na materiały, z których można wykonać symboliczne upominki. Pieczętowanie i z długim wyprzedzeniem planowane są najróżniejsze formy pobudzania aktywności czytelniczej i zachęcania do korzystania z usług biblioteki. Mimo tylu wysiłków nierzadko padają słowa: „Nikt się nie zgłosił”. Wówczas impreza biblioteczna zostaje „przeniesiona” do przedszkola. Współpraca z przedszkolami jest obustronnie korzystna. Pozwala z jednej strony promować bibliotekę i czytelnictwo, a z drugiej strony urozmaica ofertę obu placówek. O ile jednak początkowo owa współpraca aktywizowała przede wszystkim opiekunów przedszkolnych, którzy musieli zabiegać o ustalenie terminu wizyty w bibliotece, o tyle obecnie niejednokrotnie to bibliotekarze zabiegają o możliwość przeprowadzenia zajęć i udają się do przedszkola. Jest to tendencja niekorzystna, ponieważ nie pozwala na promowanie biblioteki jako instytucji kultury.

Dla biblioteki ważnym elementem mikrootoczenia i podmiotem współpracy są również księgarnie zlokalizowane w pobliżu (do 2–5 km od placówki). W ogólnopolskim badaniu taką współpracę deklarowało 15% bibliotek publicznych. Kooperacja z księgarnią ma konkretny wymiar finansowy, ponieważ obejmuje różnego rodzaju rabaty na zakupy nowości. Jeśli biblioteka posiada kartę stałego klienta i może wynegocjować w danej księgarni korzystniejsze ceny niż w innym miejscu, to taka współpraca zwykle owocuje obopólnym zyskiem – bibliotekarz najprawdopodobniej zakupi więcej interesujących go publikacji, a skoro klient akceptuje formę porozumienia, w której rabaty przeważnie uzależnione są od liczby przeprowadzanych transakcji, to księgarnia może liczyć

na zwiększenie obrotów. Podporządkowanie wyborów zakresowi asortymentu jednej sieci może jednak niekorzystnie rzutować na stan księgozbioru, ponieważ każda księgarnia współpracuje z innymi wydawcami i może zdarzyć się sytuacja, w której wybrany partner nie będzie w stanie dostarczyć w danym czasie nowości najbardziej poszukiwanych przez czytelników. Bibliotekarz ma zatem do wyboru dwie drogi – stałej współpracy z lokalnymi dostawcami, która wiąże się ze wspomnianym już ryzykiem, lub każdorazowego poszukiwania najlepszej drogi zakupu, również poprzez monitorowanie ofert na stronach internetowych. Wybieranie różnych dostawców może być korzystniejsze, ale wiąże się z systematycznym porównywaniem cen i szukaniem promocji, dlatego zabiera więcej czasu, a ten niematerialny zasób mógłby zostać inaczej zainwestowany, np. w organizację wydarzeń kulturalnych. Pod uwagę należy również wziąć koszt dostawy zamówionych książek, który w przypadku wysyłek internetowych może przekroczyć wartość rabatu i sprawić, że transakcja w księgarni internetowej okaże się nieopłacalna. Optymalnym rozwiązaniem wydaje się nawiązanie współpracy z jednym, starannie wybranym, lokalnym dostawcą, przy jednoczesnym, okresowym przeglądaniu ofert promocyjnych. Taki przegląd ofert powinien odbywać się przynajmniej raz na kwartał, nawet jeśli środki na zakupy otrzymywane są rzadziej. Analiza pozwala bowiem na interpretację korelacji zjawisk na rynku księgarskim i dostarcza cennych informacji na przyszłość, takich jak: oferta wydawnictw dla dzieci i młodzieży, korzystne źródła zakupu, skale rabatów, sprzyjający czas dla transakcji (darmowe dostawy, okolicznościowe bonifikaty). Bibliotekarzowi powinno zależeć na jak najmniejszym ogólnym bilansie zakupu, zatem stosunek rabatu do czasu poświęconego na transakcję powinien być jak największy. Im czas poświęcony na transakcję będzie dłuższy, tym rabat będzie mniej istotny. Udany zakup można wyrazić wzorem:

$$\text{Bilans zakupu} = \text{Cena detaliczna książki} - \frac{\text{Rabat}}{\text{Czas poświęcony na transakcję}}$$

Bibliotekarz powinien zajmować wieloaspektowe stanowisko odnośnie lokalnych księgarni, które przecież, oprócz roli dostawcy, w otoczeniu bliższym biblioteki będą z powodzeniem pełnić funkcję partnera również poprzez np. wspólną organizację spotkań autorskich czy promocję literatury dziecięcej. Biblioteka i księgarnia mogą nawzajem reklamować swoje działania, ale zdarza się, że są dla siebie konkurencją. Na początku XXI wieku niektóre księgarnie, np. Empik, rozpoczęły proces ocieplania komercyjnego wizerunku poprzez stworzenie na terenie sklepu warunków do lektury. Na dzieci czekają też kredki, kartki oraz zabawki¹⁰. Wygodne pufy, atrakcyjnie przygotowane miejsca na lekturę i moż-

¹⁰ Obserwacje własne w 2010 roku w sklepach sieci Empik znajdujących się w centrum Warszawy, Katowic i Krakowa.

liwość swobodnego czytania nowej książki spowodowały interesujące zjawisko „czytelni sklepowej”. Z drugiej strony bibliotekarze mogliby zainspirować się działaniami podejmowanymi przez księgarnie, które także borykają się z następstwami spadku czytelnictwa oraz wypierania kultury książki przez inne media. Księgarnie jako instytucje komercyjne, aby uchronić się przed bankructwem, częściej prowadzą ewaluację swojej działalności (np. za pomocą analizy SWOT) i szybciej reagują strategicznie niż instytucje państwowe, dla których w teorii zabezpieczone są finanse publiczne.

Warto przyjrzeć się zjawisku powstawania klubokawiarni dla dzieci i młodzieży. W Polsce w szczególności działają 3 duże firmy: Czuły Barbarzyńca w Warszawie (do 2015 roku także filia w Krakowie), kluboksięgarnia dziecięca Badet w dwóch warszawskich dzielnicach, Wilanów i Ursynów (od 2005 roku)¹¹, i najmłodsza – Bookafka w Trójmieście (od 2011 roku). Ponadto warto wspomnieć o działającej na trochę innych zasadach, bo w ramach Muzeum Narodowego, kluboksięgarni Fika w Szczecinie (od 2014 roku), która również zajmuje się organizacją spotkań autorskich, prowadzi kluby czytelnicze (np. Klub Świerszczyka)¹². Księgarnie, w których można czytać, a w których jednocześnie funkcjonuje kawiarnia, okazały się na tyle dobrym pomysłem, że od 2010 roku, w ciągu zaledwie kilku lat w samej Warszawie powstało kilkanaście takich miejsc – dla każdego: Bookoff i Emesen (książki artystyczne i albumy fotograficzne), Kafka (księgarniokawiarnia i galeria), Mito (księgarnia artystyczna i humanistyczna), Wrzenie Świata (księgarnia Instytutu Reportażu) oraz kilka ze specjalną ofertą imprez przygotowywanych z myślą o najmłodszych i z menu dla dzieci: Królikarnia Café – Kij i Marchewka (na warszawskim Mokotowie miejsce z książkami i zabawkami dla dzieci¹³), Dwie Siostry (warsztaty plastyczne i artystyczne inspirowane książkami, czytanki i spotkania z bajarkami, a dla rodziców kąci kawiarniany), Melon Inżynierska (książki kulinarne), Pardon (dla dzieci cyklicznie odbywają się kreatywne warsztaty z animatorkami zajęć plastycznych Kropka w Kropkę), Stacja Falenica (kinokawiarnia w budynku stacji kolejowej oferująca również książki oraz wydarzenia związane z premierami filmowymi), Sto Pociech (fundacja i klubokawiarnia), Tarabuk (różne kultury, tradycje duchowe i postawy światopoglądowe).

11 Badet. <http://www.badet.pl/o-nas/> [dostęp online: 15.09.2018].

12 Kluboksięgarnia Fika. <http://www.fika.szczecin.pl/>. Zob. też: P. TARGASZEWSKA: *Fika - kluboksięgarnia z kawą i przekąskami. W Muzeum Narodowym w Szczecinie*. <http://www.mmszczecin.pl/artukul/fika-kluboksiegarnia-z-kawa-i-przekaskami-w-muzeum,2717034,art,t,id,tm.html> [dostęp online: 18.07.2016].

13 Królikarnia Café. <http://kukbuk.com.pl/miejsca/2125,krolikarnia-caf-kij-i-marchewka> [dostęp online: 18.07.2016].

W całej Polsce powstają kolejne kluboksięgarnie i to często na bazie zamykanych tradycyjnych punktów sprzedaży książek, np. w Krakowie po zamknięciu „Głównej Księgarni Szkolnej” w 2016 roku otwarta została „Księgarnia Pod Szesnastką, vis-à-vis baru mlecznego”, która od początku za kluczowe w swojej działalności uznała warsztaty dla dzieci i spotkania autorskie¹⁴. W związku z tym, że większość organizowanych imprez w tego typu księgarniach jest bezpłatna, w przeciągu kilku kolejnych lat będą one stanowiły największą konkurencję dla bibliotek publicznych. O przewadze kawiarnio-księgarni może zadecydować aktualniejszy księgozbiór, zawierający nowo wydane książki, od razu po premierach, oraz bestsellery. Różnice budżetowe organizacji non profit i tych prowadzących działalność zarobkową zawsze będą nieporównywalne, dlatego biblioteki publiczne, analizując otoczenie zewnętrzne, powinny wiedzieć, co i w jaki sposób oferują kluboksięgarnie (coraz częściej pełniące także funkcje kulturotwórcze), tak aby móc następnie inspirować się tym oraz rozwijać własną ofertę i proponować usługi o jeszcze wyższej jakości.

Pierwsza klubokawiarnia w Polsce, Czuły Barbarzyńca, została założona w warszawskiej dzielnicy Powiśle (ul. Dobra 31) w 2002 roku przez aktorkę Katarzynę Herman oraz jej męża Tomasza Brzozowskiego, który chciał kontynuować swoją działalność wydawniczą¹⁵. Nazwa księgarni pochodzi od tytułu książki Bogumiła Hrabala – ulubionej lektury właścicieli¹⁶. W niezmienionej postaci, z meblami zakupionymi na pchlich targach i twórczej atmosferze, przyciągającej wielu czytelników, w tym ludzi sławnych (takich jak Ryszard Kapuściński czy Krzysztof Krauze, który opowiadał przy kawie o pomysłach na kolejne filmy¹⁷), kluboksięgarnia działała do lutego 2016 roku.

W marcu 2016 roku Czuły Barbarzyńca został przeniesiony na ul. Piwną 20/26 na Starym Mieście, obok filii biblioteki publicznej dla dzieci (od października 2015 roku znajdował się tam antykwariat z książkami pod szyldem Czułego Barbarzyńcy), a dodatkowa filia księgarni została ulokowana w kwietniu 2016 roku we foyer Nowego Teatru Krzysztofa Warlikowskiego. Pozostało jednak to,

14 Nowa księgarnia w Krakowie! <https://bookeriada.pl/nowa-ksiegarnia-w-krakowie/> [dostęp online: 15.09.2018].

15 Tomasz Brzozowski (ur. 1967), polonista, właściciel wydawnictwa Czuły Barbarzyńca Press, założyciel czasopisma „Świat Literacki”, inicjator akcji „Podaj książkę”, która rozpoczęła ideę bookcrossingu w Polsce (J. MIKOŁAJEWSKI: *Tomasz Brzozowski, twórca „Czułego Barbarzyńcy”*. <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,96856,2744773.html?disableRedirects=true> [dostęp online: 15.09.2018]).

16 Czuły Barbarzyńca. <http://hrabal.czuly.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

17 K. BEDNARCZYKÓWNA: *Czuły Barbarzyńca w nowej odsłonie i inne kawiarnie*. http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34861,17523725,Czuly_Barbarzynca_w_nowej_odslonie_i_inne_kawiarnie.html [dostęp online: 15.09.2018].

co przyciągało dzieci i ich rodziców do tego miejsca, a więc profesjonalna obsługa (wszyscy pracownicy posiadający wykształcenie wyższe, pedagodzy, pasjonaci książek), długie godziny otwarcia w weekendy oraz niezmienna oferta kulturalna, w tym niedzielne „Czułe Czytanki”, polegające na głośnym odczytywaniu fragmentów książek przez zaproszonych gości, m.in. aktorów: Małgorzatę Kożuchowską, Piotra Adamczyka, Maję Ostaszewską, Paulinę Holtz, Grzegorza Damięckiego, Sławomir Packa, Łukasza Lewandowskiego. „Czułe Czytanki” często prowadzone są przez specjalistów i badaczy literatury dziecięcej. Gośćmi były m.in. Alicja Baluch oraz Joanna Papuzińska. W ciągu roku odbywa się co najmniej 30 niedzielnych spotkań dla dzieci, podczas których promowane są książki zarówno polskich autorów, takie jak: *Gryzmoł* (2009) Doroty Gellner, *Sowy, Krowy i z Wielorybem rozmowy* (2015) Dominiki Jasińskiej, *Kreska i Kropek* (2010) Jarosława Mikołajewskiego, *Jak zdobyć Nagrodę Nobla?* (2015) Katarzyny Radziwiłł, *Rybak na dzień morza* (2015) Agnieszki Taborskiej z ilustracjami Józefa Wilkonja, *Praktyczny nieporadnik. Młotek* (2009) Wojciecha Widłaka, jak i pisarzy zagranicznych, np.: *Rok z Lineą* (2010) Christiny Björk, *Mój dom* (2012) Delphine Durand, *Olivia i orkiestra* (2009) Iana Falconera, *Zakochana Akiko* (2009) Antoine’a Guilloppé’a, *Chłopiec i pingwin* (2010) Olivera Jeffersa, *Skąd się biorą dziury w serze?* (2013) Petry Marii Schmitt i Christiana Drellera. Prezentowane publikacje zawsze należą do nowości wydawniczych i stanowią wzorzec estetyczno-literacki, w Czułym Barbarzyńcy bowiem polecane są jedynie wydawnictwa nie tylko o wartościowej wychowawczo treści, ale także wzorowe pod względem edytorskim.

Filia Czułego Barbarzyńcy w Krakowie (ul. Powiśle 11) funkcjonowała do grudnia 2015 roku. Jej wystrój różnił się od wnętrza warszawskiej kluboksięgarni (fot. 2.1). Niewiele było elementów, które mogłyby dzieciom kojarzyć się z dobrą zabawą, dlatego raczej rzadko można tam było spotkać małych czytelników. Zarówno w warszawskim, jak i krakowskim Czułym Barbarzyńcy często odbywały się kiermasze książek, a nawet weekendowe Mini Festiwale Książki Dziecięcej, adresowane do rodziców i dzieci w każdym wieku, np. 7 i 8 lipca 2012 roku w Krakowie. Festiwal stał się okazją do nabycia książek dla dzieci oraz poradników o wychowaniu w promocyjnych cenach. Kiermasz wspierały Krakowskie Biuro Festiwalowe oraz wydawnictwa: Bona, Czerwony Konik, Hokus-Pokus i Muchomor. W Czułym Barbarzyńcy wystawiane były także sztuki teatralne (np. *Małe zbrodnie małżeńskie* w Krakowie w 2013 roku), odbywały się wernisaże fotografii, koncerty, promocje wydawnictw literackich oraz spotkania z reżyserami, np. w 2012 roku wyświetlano krótkometrażowe filmy: *Aria Diva* i *Trójka do wzięcia* Agnieszki Smoczyńskiej i Bartosza Konopki.

Działająca od 2011 roku w Gdańsku kluboksięgarnia Bookafka oferowała cykle spotkań z pisarzami oraz ilustratorami książek dla dzieci do 10 roku

Fot. 2.1

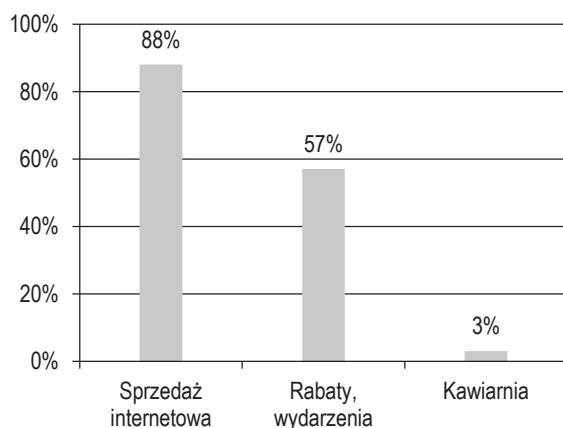
Czuły Barbarzyńca w Krakowie, październik 2013 roku

Fot. M. Gęborska.

życia¹⁸. Pierwsze spotkanie, z Anną Czerwińską-Rydel, odbyło się 8 października 2011 roku o godz. 12.30 i było adresowane do dzieci w wieku 6–12 lat. W Bookafce prowadzono także „Zabawiajki kafko bajki”, czyli cotygodniowe spotkania dla mam z małymi dziećmi (do 18 miesiąca życia). Spośród bibliotek publicznych podobną inicjatywę prowadziły wtedy tylko biblioteki dla dzieci w Olsztynie.

¹⁸ Informacje o Bookafce w serwisie Qlturka.pl: <http://www.qlturka.pl/baza,ksiegarnia,3918.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Od 2013 roku Bookafka przeniosła swoje zajęcia cykliczne „Czytamy Dzieciom” do Zatoki Sztuki w Sopocie. Obecnie zajmuje się głównie dystrybucją książek dla dzieci. Zajęcia w księgarni proponowane były bezpłatnie, ale być może repertuar zajęć wydał się zbyt mało atrakcyjny. W czasach popularności e-booków i konkurencji w postaci sieci księgarskich i hipermarketów utrzymać dochody na dotychczasowym poziomie nie jest łatwo. Interesujące rozwiązania wprowadzane są zagranicą, np. w 2015 roku w Tokio otwarto hotel Book and Bed, który oferuje noclegi wśród książek. Zdaniem tamtejszych publicystów możliwość spania w tego typu miejscach stanie się w przyszłości głównym trendem, dzięki któremu księgarze będą mogli powstrzymać spadek przychodów, wynikający z malejącej sprzedaży książek¹⁹. W tym przypadku biblioteki publiczne wyprzedziły prognozy, ponieważ „noc w bibliotece” już od kilkunastu lat cieszy się niemałą popularnością. Polskim księgarniom obecnie najbardziej opłaca się sprzedaż internetowa. Z tego powodu są zamykane kolejne instytucje, a w samym mieście noblistów, literackich festiwalu i targów książki, czyli w Krakowie, działa jedynie 70 księgarni²⁰. Tylko 57% polskich księgarni decyduje się na

Wykres 2.4

Dodatkowe działania prowadzone przez księgarnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z 26 lutego 2016 roku: <http://obk.pik.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

¹⁹ W Chinach coraz więcej księgarni oferuje noclegi. Będzie nowy trend na rynku księgarskim? <http://booklips.pl/newsy/w-chinach-coraz-wiecej-ksiegarni-oferuje-noclegi-będzie-nowy-trend-na-ryнку-ksiegarskim/> [dostęp online: 15.09.2018].

²⁰ M. SKOWROŃSKA: *Pomysł na księgarnie poszukiwany*. <http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,44425,19478851,pomysl-na-ksiegarnie-poszukiwany-bo-szybko-ich-ubywa.html#ixzz3xQ7dRb33> [dostęp online: 15.09.2018].

dotatkowe działania marketingowe, jak sprzedaż rabatowa lub organizowanie imprez literackich promujących czytelnictwo (wykres 2.4).

Śród wymienionych klubksięgarń najlepsze wyniki (finansowe oraz te związane z liczbą chętnych do zajęć) osiąga warszawska księgarnia dziecięca Badet. Regularnie organizowane są tam warsztaty (m.in. artystyczne, warsawianistyczne, podróżnicze), spotkania edukacyjne i literackie, np. w cyklu „Podróże literackie” mówiono o Afryce, Dalekim Wschodzie, Skandynawii Wikingów, Nibylandii, starożytnym Egipcie, o oceanach, a głośne czytanie połączono z wieloma atrakcjami. Badet zorganizował dotychczas ponad 200 spotkań literackich dla dzieci. Łącznie wzięło w nich udział przeszło 1,5 tys. uczestników. W ramach zajęć „Plastyka dla smyka” dzieci do 2 roku życia poznały bohaterów książek: Pana Kuleczkę, Krecika, Niutusia, Findusa, Kubusia Puchatka. Spotkania autorskie prowadzili: Bohdan Butenko, Sven Nordqvist, Beata Ostrowicka, Renata Piątkowska, Agnieszka Frączek, Iwona Cała, Marta Pokorska, Agata Muszalska, Anna Mikita, Józef Wilkoń. Zajęcia edukacyjne obejmują warsztaty dla niemowląt i ich mam oraz spotkania muzyczne dla 2-, 3-latków. Udział w większości wydarzeń jest odpłatny, ale pracownicy Badetu zapewniają, że w grafiku brakuje już wolnych miejsc na kolejnych kilkanaście wydarzeń.

2.2

Targi książki – możliwości tworzenia wizerunku i nawiązania współpracy

Targi książki po 2010 roku przeżywają prawdziwy renesans. Będąc okazją dla firm do zaprezentowania oferty wydawniczej, jednocześnie wpisują się w program promocji czytelnictwa. Na prezentacji repertuaru korzystają nie tylko oficyny i księgarnie, ale także biblioteki, do których zainteresowany ofertą czytelnik zgłasza się, gdy np. nie może sam nabyć danej publikacji. Przy odpowiednio pokierowanej współpracy bibliotekarzy z księgarzami przyjęta podczas targów książki strategia może mieć wpływ na zainteresowanie środowiska działalnością bibliotek publicznych. Odwiedzający nie tylko oglądają i kupują książki, ale też chętnie biorą udział w spotkaniach z pisarzami, w debatach, wystawach i warsztatach. Kącik zabaw i konkursy dla dzieci także zawsze cieszą się dużą popularnością. W przypadku polskich targów można mówić o rzeczywistym odrodzeniu się tej formy dotarcia do publiczności czytającej.

Targi książki mają długą tradycję, sięgającą niemal czasów wynalazku Gutenberga, i były istotną przyczyną nastania ery książki drukowanej, a z czasem także coraz szerszej dystrybucji i przyspieszenia obiegu publikacji. Rozwój targów znacząco zahamował nie brak zainteresowania czytelników czy opieszałość

wydawców, lecz wybuch pierwszej, a potem drugiej wojny światowej. Po drugiej wojnie światowej rynek książki to już zupełnie inne pole działań, na którym dokonała się, jak to określił Robert Escarpit, „rewolucja książki”²¹. Zalew taniej lektury – związany z kolejnymi progami umasowienia kultury²² – spowodował rozszerzenie kręgów publiczności czytającej i wymusił zmianę na rynku książki, nie pozwalając m.in. na jego zmonopolizowanie. Z tego względu targi zaczęły odbywać się także poza Europą, choć w Stanach Zjednoczonych wyrosły z zupełnie innej tradycji i przybrały inną formę. Odmierna formuła, bazująca na spotkaniach i nawiązywaniu kontaktów z ludźmi książki (autorami, ilustratorami), charakteryzuje również targi niemieckie, które kilkanaście lat po drugiej wojnie światowej odzyskały renomę i wróciły do świetności. Obecnie największymi na świecie targami zarówno książek dla młodych odbiorców, jak i ilustracji są odbywające się od 1964 roku międzynarodowe targi w Bolonii²³, na których polski Instytut Książki rokrocznie organizuje wspólne stoiska polskich wydawców²⁴. Targi książki w Polsce są ważnym wydarzeniem kulturalnym i jedną z powszechnie wykorzystywanych form marketingu, pozwalającą na użycie różnych środków perswazji, szczegółowe zaprezentowanie nowości wydawniczych czy nawet wykreowanie w krótkim czasie marki danego autora lub instytucji. W kontekście promocji książki dziecięcej warto przyjrzeć się targom książki w Polsce oraz przeanalizować obecność na tego typu imprezach autorów oraz bibliotekarzy.

Wraz z drugą dekadą XXI wieku, oprócz targów o wieloletniej tradycji, odbywających się corocznie (od 1956 roku) w Warszawie²⁵, Wrocławiu (Wrocławskie Targi Dobrych Książek, od 1991), Krakowie (od 1996), Poznaniu (od 2001),

21 R. ESCARPIT: *Rewolucja książki*. Przeł. J. PAŃSKI. Warszawa 1969.

22 Przekroczenie „drugiego progu umasowienia” kultury było związane z powstaniem telewizji w latach 40. XX wieku w Stanach Zjednoczonych. Rozwój nowego środka masowego komunikowania rozszerzył zakres wpływu standaryzowanych treści co doprowadziło również do zmiany oczekiwań odbiorców książek. (A. KŁOSKOWSKA: *Kultura masowa. Krytyka i obrona*. Warszawa 1980).

23 M. ZAJĄC: *Raport o książce dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2004, s. 141.

24 *Targi książki*. <http://www.institutksiazki.pl/targi-ksiazki,rynek-ksiazki.html> [dostęp online: 15.09.2018].

25 Targi jako forma prezentacji, połączona ze sprzedażą, są w Polsce organizowane od 1925 roku. Pierwsze targi książki po drugiej wojnie światowej odbyły się w Poznaniu w 1947 roku, jednak książki były tu tylko częścią ekspozycji, obok polskich produktów przemysłowych. Pierwsza samodzielna impreza tego typu, pod nazwą Międzynarodowe Targi Książki, została zorganizowana w Poznaniu w 1956 roku (w ramach XXV Międzynarodowych Targów Poznańskich); potem przeniesiono ją do Warszawy (w 1958 roku), gdzie od tamtej pory odbywa się corocznie. Źródło: K. KALETA: *Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie. Historia i teraźniejszość*. Warszawa 2005.

organizowane są kolejne imprezy, w których czołowe miejsce zajmuje książka: od 2010 roku we Wrocławiu (Targi Książki dla Dzieci i Młodzieży „Dobre Strony”), od 2011 roku w Katowicach (obecnie są to Śląskie Targi Książki), Krakowie (Pierwsze Targi Książki dla Dzieci) i Łodzi (Salon Ciekawej Książki), od 2012 roku w Białymstoku (Międzynarodowe Targi Książki) i Szczecinie (Plener Literacki „Odkryj książkę na nowo”), od 2013 roku w Toruniu (Toruńskie Targi Książki), od 2015 roku w Lublinie (Międzynarodowe Targi Książki), od 2016 roku w Opolu (Festiwal Książki), Rzeszowie (Festiwal Pięknej Książki) i w Olsztynie (Festiwal Książki BookFest). Wydarzenia skierowane są zarówno do specjalistów (branża wydawniczo-księgarska, bibliotekarze, nauczyciele, pisarze), jak i do szerokiej publiczności. Coraz częściej zwraca się uwagę na młodego czytelnika. Nawet jeśli nie są to tak, jak w przypadku Poznania czy Krakowa, targi w całości poświęcone książce dla młodych odbiorców, to w ramach spotkań autorskich zostają wydzielone specjalne seminaria, a wśród targowych stoisk tworzone są kąciaki dla najmłodszych. Wyodrębnia się program dla dzieci i młodzieży, aby jak najskuteczniej dotrzeć z ofertą do młodych czytelników i ich rodzin.

W założeniu w imprezie ma wziąć udział jak największa liczba zwiedzających, w tym całe rodziny, więc targi planowane są zwykle od czwartku do niedzieli i stąd również wynika funkcjonująca w świadomości zwiedzających nazwa Czterodniowe Święto Książki²⁶. W związku z polską prezydencją w Unii Europejskiej, trwającą od 1 lipca do 31 grudnia 2011 roku, powstała lista Krajowego Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji 2011, na której XV Targi Książki w Krakowie pojawiły się jako jedno z najbardziej prestiżowych wydarzeń²⁷. Nie tylko miało to znaczenie dla tej konkretnej imprezy, ale również wpłynęło na podniesienie renomy i zwiększenie popularności wszystkich targów książki. Rok 2011 był wyjątkowy pod względem wzmożonego zainteresowania targami książki, powstawania wielu nowych przedsięwzięć targowych, jak również rozwijania samej idei tych imprez. Można zatem postawić tezę, że był to rok przełomowy i przeanalizować dokładniej wybrane targi książki wówczas zorganizowane (zaproponowana kolejność wiąże się z liczbą wystawców).

W maju 2011 roku w Warszawie odbyły się targi książki. Nie była to jednak LVI edycja Międzynarodowych Targów Książki, organizowanych niezmiennie od 1957 roku przez CHZ Ars Polona SA (firmę wcześniej znaną pod nazwą Centrala

26 Określenie, oprócz nacechowania emocjonalnego, ma również swoje uzasadnienie etymologiczne, bowiem słowo „targi” w językach romańskich wywodzi się z łacińskiego *feriae* – „święto”.

27 *Program Kulturalny Polskiej Prezydencji 2011* [literatura]. http://www.culture.pl/kalendarz-polska?p_p_id=eo_event_asset_publisher_INSTANCE_R7rO&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2 [dostęp online: 15.09.2018].

Handlu Zagranicznego „Prasa i Książka” i CHZ Ars Polona „Prasa-Książka-Ruch”). W warszawskim Pałacu Kultury i Nauki odbyła się konkurencyjna impreza zorganizowana przez Murator EXPO Sp. z o.o. – Warszawskie Targi Książki, co doprowadziło do zawieszenia odbywających się od 53 lat w tym miejscu i czasie Międzynarodowych Targów Książki²⁸. Ostatnie targi zorganizowane przez Ars Polonę w 2010 roku (20–23 maja) zgromadziły wydawców z 29 krajów, a wśród ekspozycji znalazły się publikacje przygotowywane za pomocą najnowszych technik zapisywania i prezentowania treści, czyli różnego rodzaju e-booki, audiobooki i książki przesyłane bezprzewodowo (również do telefonów komórkowych) w technologii Bluetooth. Imprezę odwiedziło około 36,5 tys. osób²⁹. Wśród atrakcji znalazły się m.in.: wystawa „Mistrzowie Ilustracji” z zaczerpniętym od Wydawnictwa „Dwie Siostry” pomysłem pokazania reedycji klasycznych tytułów literatury dziecięcej zilustrowanych przez najwybitniejszych przedstawicieli polskiej grafiki książkowej; rozstrzygnięcie Konkursu na Najlepszą Książkę Dziecięcą „Przecinek i Kropka”; wystawa prac młodych artystów z Poleskiego Ośrodka Sztuki w Łodzi, laureatów konkursu na ilustrację do książki Emilii Kiereś *Srebrny dzwoneczek*; wspólne czytanie i zabawy w Klubie Myszki Norki czy loteria fantowa Fundacji Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”, w której dla wszystkich uczestników przewidziano wygrane – książeczki dla dzieci z płytami, maskotki, gry planszowe, torby lub kubki z postacią Myszki Norki, a dochód ze sprzedaży losów został przekazany na rzecz dzieci chorych i z niepełnosprawnością. Ponadto odbyło się wiele warsztatów twórczych związanych z tematem przewodnim imprezy – „Fryderyk Chopin”. Podczas targów swoje książki jak zwykle podpisywało mnóstwo znanych autorów piszących dla dzieci i młodzieży, np. Dorota Gellner, Dorota Suwalska, Małgorzata Strzałkowska, Joanna Papużyńska.

Firma Murator EXPO Sp. z o.o. w 2010 roku podjęła współpracę z grupą polskich wydawców³⁰, której efektem były kolejne edycje Warszawskich Targów Książki. Podczas I edycji w Warszawie w 2010 roku I Ogólnopolska Wypożyczal-

28 Podobna sytuacja wystąpiła już w 1994 roku, kiedy firma Libri Mundi próbowała przejąć Międzynarodowe Targi Książki, ale wówczas jej działania zakończyły się fiaskiem, pozostał natomiast konflikt związany ze zmianą formuły imprezy. Zob. *Informacja o zawieszeniu 56. Międzynarodowych Targów Książki*. ARS Polona SA. <http://arspolona.com.pl/index.php/s/dokument/doc/268> [dostęp online: 15.09.2018].

29 Informacje pochodzą ze strony WWW organizatora: <http://arspolona.com.pl/index.php/s/dokument/doc/179> [dostęp online: 15.09.2018].

30 Wydawnictwa: Firma Księgarska „Jacek Olesiejuk”, Jeden Świat, Oficyna Edytorska „Ezop”, Oficyna Wydawnicza „Rytm”, Universitas, Wydawnictwo „Bellona”, Wydawnictwo BOSZ, Wydawnictwo „Poligraf”, Wydawnictwo Salezjańskie, ZYSK i S-ka oraz firma Murator EXPO Sp. z o.o. – 9 marca 2010 roku założyły spółkę Targi Książki.

nia Książek Dotykowych w SOSW dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej (sic!) w Lublinie „Tajemnicze Kropki” przygotowała zabawy przybliżające dzieciom pismo dotykowe. Za pomocą Brajlali – lalki-nauczycielki pokazywano dzieciom, jak wygląda sześciopunkt brajlowski i jak powstają litery. Każde dziecko mogło napisać swoje imię na maszynie brajlowskiej. Takim akcentem rozpoczęto budowanie społecznej akceptacji i przestrzeni do działań. II Warszawskie Targi Książki trwały od 12 do 15 maja 2011 roku. Impreza zgromadziła 621 wystawców z Polski oraz 14 innych krajów: Armenii, Australii, Czech, Finlandii, Francji, Grecji, Indii, Izraela, Niemiec, Rosji, Szwecji, Tajwanu, Ukrainy i Wielkiej Brytanii. Na targach obecnych było blisko 360 autorów, a odwiedziło je ponad 35,5 tys. osób. Spółka Targi Książki podjęła ponadto inicjatywę organizacji Wirtualnych Targów Książki³¹. E-targi podobnie, jak te odbywające się w rzeczywistości, można „zwiedzać” jedynie w określone dni w roku. W pozostałym okresie strona nie jest aktywna. W ciągu kolejnych 5 lat Warszawskie Targi Książki ugruntowały swoją pozycję. W ostatnich edycjach dodatkową atrakcją targów jest wybór kraju, który będzie gościem specjalnym (w 2015 roku była to Francja, w 2016 – Węgry).

Od 2013 roku targi odbywają się na Stadionie Narodowym w Warszawie i co roku notują coraz wyższą frekwencję zarówno wystawców, jak i uczestników. IV edycja w 2013 roku odnotowała spektakularną liczbę 6300 młodych czytelników uczestniczących w lekcjach literatury, animacjach, grach, zabawach i przedstawieniach teatralnych realizowanych w ramach programu „Lubię czytać”³². Rekordowa VI edycja, trwająca od 14 do 17 maja 2015 roku, przyciągnęła ponad 850 wystawców, w tym około 600 polskich oraz około 250 zagranicznych z 29 krajów i obszarów kulturowych³³. Zaprezentowało się 800 autorów z kraju i zagranicy (gościem honorowym był Éric-Emmanuel Schmitt). Książki dla dzieci promowali m.in.: Iwona Chmielewska, Dorota Gellner, Grzegorz Kasdepke, Marianna Oklejak, Zofia Stanecka, Agnieszka Tyszką, Wojciech Widłak. Targi odwiedziło ponad 72 tys. osób (czyli odnotowano wzrost zainteresowania o 100% w porównaniu z 2011 rokiem), które wzięły udział w 320 wydarzeniach, z czego prawie połowa (124) była skierowana do dzieci i młodzieży. Interesujące jest to, że tylko jedna z tych imprez odbyła się pod patronatem biblioteki³⁴, natomiast oprócz

31 Wirtualne Targi Książki. <http://www.etargi-ksiazki.waw.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

32 4. Warszawskie Targi Książki. http://www.targi-ksiazki.waw.pl/wtk_2013 [dostęp online: 15.09.2018].

33 6. Warszawskie Targi Książki. <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1019393,title,6-Warszawskie-Targi-Ksiazki-2015-na-Stadionie-Narodowym,wid,17509304,wiadomosc.html?ticaid=116efe> [dostęp online: 15.09.2018].

34 Biblioteka Narodowa zorganizowała prezentację portalu Polona.pl dla gimnazjalistów, pod tytułem: „Internet w bibliotece służy do sprawdzania Facebooka i oglądania memów. Do czego służy biblioteka w Internecie?”

wydawnictw i księgarni skutecznie promowały się takie instytucje, jak: muzea (np. Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Muzeum Kolejnictwa w Warszawie, Muzeum Drukarstwa Warszawskiego, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, Sekcja Poligrafów SIMP), teatry (np. Wiązowski Teatr Amatorski), instytuty (np. Instytut Teatralny, Narodowy Instytut Audiowizualny, Instytut Francuski w Polsce, Uniwersytet im. Kardynała Stanisława Wyszyńskiego), stowarzyszenia i fundacje (np. Polskie Stowarzyszenie Komiksowe, Stowarzyszenie Twórców „Contur”, Stowarzyszenie Pisarzy Polskich, Fundacja „Ludoteka Roszada”) oraz inne, takie jak Gutek Film czy portal internetowy Czas Dzieci³⁵. Biorąc pod uwagę udział wymienionych instytucji, zastanawia brak aktywnego włączenia się bibliotek publicznych w organizację spotkań targowych, skoro warsztaty literacko-plastyczne czy doradzanie przy wyborze książek odpowiednich do wieku i zainteresowań to domena właśnie bibliotekarzy.

Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie to również jedne z największych targów w Polsce. Lista autorów i ilustratorów biorących udział w wydarzeniu jest imponująca. Często są to osoby, które przyjeżdżają na targi do Krakowa niemal każdego roku, jak np. Wanda Chotomska (1929–2017), Ewa Nowak, Marta Fox, Agnieszka Frączek, Edward Lutczyn, Beata Ostrowicka, Izabela Sowa czy Wojciech Widłak. Na ogół imprezie towarzyszą inne wydarzenia kulturalne (od 2009 roku Conrad Festival³⁶). Hasłem przewodnim jubileuszowej XV edycji w 2011 roku (fot. 2.2) stały się słowa Umberto Eco – „Nie myśl, że książki znikną”. Od 3 do 6 listopada swoją ofertę zaprezentowało ponad 500 wystawców i blisko 400 autorów, targi odwiedziło około 34 tys. osób, a więc wówczas były to największe targi książki w Polsce. Organizacją imprez dla najmłodszych zajęli się głównie: portal Czas Dzieci, wydawnictwa Hobbity.eu i Egmont, Instytut Francuski oraz Agencja Wydawnicza Jerzego Mostowskiego, która promowała zabawy i gry interaktywne. W sobotę 5 listopada o godzinie 12.00 odbył się czytelniczy flash mob, który polegał na wspólnym czytaniu fragmentu wiersza *Ale książki* Czesława Miłosza, jednak pomysł nie wzbudził spodziewanego entuzjazmu odwiedzających. Dzieci gromadziły się wokół Joanny Krżyżanek, Doroty Gellner. Młodzież była zainteresowana przede wszystkim spotkaniem z Jackiem Dukajem, nastolatki zdobywały też autografy autorek powieści, m.in. Marty Fox czy Izabeli Sowy.

35 Wykaz instytucji przygotowany na podstawie programu imprez dla dzieci i młodzieży dostępnego na stronie Warszawskich Targów Książki: *Program dla dzieci i młodzieży*. <http://www.targi-ksiazki.waw.pl/program-program-dla-dzieci-i-mlodziezy> [dostęp online: 15.09.2018].

36 Conrad Festival. <http://www.conradfestival.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 2.2

Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie w 2011 roku

Fot. M. Gęborska.

XIX edycja w październiku 2015 roku zgromadziła wystawców z 27 krajów, 700 autorów z Polski i zagranicy, a same targi, mimo utrudnień związanych z równoległe odbywającym się Półmaratonem Królewskim, odwiedziło 68 tys. osób³⁷. Te statystyki oznaczają, że obecnie są to drugie największe książkowe spotkania targowe w Polsce. Jednak podczas tej imprezy, tak jak i w Warszawie, zabrakło motywów bibliotecznych. Organizacją imprez dla najmłodszych zajmował się głównie portal Czas Dzieci. Spośród 700 wystawców swoją ofertę biblioteczną promowały tylko 4 placówki: MBP w Skawinie, MBP w Tarnowie oraz 2 biblioteki pedagogiczne, co stanowi i tak lepszy wynik w porównaniu z 2011 rokiem, kiedy to żadna biblioteka nie skorzystała z takiego sposobu kreowania swojej marki. Wówczas jedynym akcentem był honorowy

³⁷ Raport z XIX Targów Książki w Krakowie. http://event.targi.krakow.pl/users/media/b_sikora/Raport_12_11.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

patronat dyrektora Biblioteki Śląskiej prof. zw. dr. hab. Jana Malickiego nad Salonem „Małe Ojczyzny”, który miał zwrócić uwagę na znaczenie regionów, ich odrębność kulturową, językową, a w 2011 roku w szczególności miał za zadanie promowanie kultury i tradycji ziemi śląskiej, przede wszystkim literaturę poświęconą temu regionowi³⁸.

Wrocławskie Promocje Dobrych Książek powstały z ogólnopolskiej imprezy – Spotkań Wydawców Dobrej Książki – która odbywała się w dużych miastach, m.in. w Gdańsku, Krakowie, Warszawie czy Wrocławiu. Pierwszym organizatorem spotkań we Wrocławiu na początku lat 90. XX wieku było Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, następnie Wydawnictwo Dolnośląskie. Jubileuszowe XX Wrocławskie Promocje Dobrych Książek (1–4 grudnia 2011 roku) zostały zorganizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną we Wrocławiu i Biuro Wrocławskich Promocji Dobrych Książek. Edycja ta została wpisana na listę Krajowego Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji 2011 w UE. Wydarzenie zwykle rozpoczynało się Paradą Moli Książkowych spod pomnika Bolesława Chrobrego. „Mole”, spacerując wrocławskim rynkiem, docierały do Muzeum Architektury, gdzie odbywało się uroczyste otwarcie imprezy. Od 2011 roku do tego muzeum po książkę można było wybrać się z dziećmi w każdym wieku, ponieważ najmłodszymi zajmowali się opiekunowie w sali zabaw Animadło³⁹. Główną atrakcją była Mologra, czyli miejska gra terenowa dla miłośników Wrocławia i związanej z nim literatury. Uczestnicy w grupach wykonywali zadania, a w finale brali udział w przeprowadzonym w Muzeum Architektury quizie wiedzy o literaturze. W 2013 roku wydarzenie zmieniło nazwę na Wrocławskie Targi Dobrych Książek. Wprawdzie podczas spotkań targowych nie odbywały się promocje biblioteczne, ale cała impreza była równocześnie promocją Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, która jako organizator do 2015 roku patronowała temu wydarzeniu również w mediach. W oczywisty sposób budowało to markę biblioteki, gdyż rekordowe targi w 2015 roku gościły 150 wydawców i ponad 50 tys. osób zainteresowanych książką. W 2016 roku prace organizacyjne nad Wrocławskimi Targami Dobrych Książek (jak również Targami Książki dla Dzieci i Młodzieży „Dobre Strony”) przejął Wrocławski Dom Literatury, a spotkania targowe zostały przeniesione do Hali Stulecia.

Pierwsze Targi Książki w Katowicach (fot. 2.3) odbyły się w 2011 roku (20–23 października). W zamierzeniu organizatorów (Miasto Katowice,

38 Targi Książki w Krakowie. <http://targi.krakow.pl/pl/strona-glowna/targi/15-targi-ksiazki-w-krakowie/> kolumna-ii/honorowy-patronat-dyrektora-biblioteki-slaskiej.html [dostęp online: 15.09.2018].

39 M. MATUSZEWSKA: *Ruszają 20. Wrocławskie Promocje Dobrych Książek*. <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/478279,ruszaja-20-wroclawskie-promocje-dobrych-ksiazek,id,t.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Uniwersytet Śląski oraz Expo Silesia) miała to być impreza konkurencyjna w stosunku do targów organizowanych w Krakowie. W Hali Widowiskowo-Sportowej „Spodek” gościło ponad 70 wystawców i odbyło się prawie 100 imprez towarzyszących. W sumie w ciągu czterech dni katowickie targi odwiedziło ponad 7 tys. osób⁴⁰. Odbyły się warsztaty, spotkania z autorami, panele dyskusyjne, wystawy i pokazy filmowe. Hasło przewodnie brzmiało: „Czytanie jest modne”. Jednak impreza nie należała do udanych, wystawcom nie zwróciły się nawet koszty ekspozycji. Katowickie targi w niczym nie przypominały tych z Krakowa czy Warszawy. Niewystarczająca promocja, drogie bilety wstępu i brak ulg dla bibliotekarzy przyczyniły się do niskiej frekwencji.

Choć sama impreza nie należała do udanych, to pasjonaci książek, którzy odwiedzili w tych dniach katowicki Spodek, na pewno zapamiętali działania podjęte przez MBP w Katowicach (dekoracje i kącik dla dzieci), MBP w Sosnowcu oraz MBP w Piekarach Śląskich, której pracownicy rozdawali ulotki

Fot. 2.3

Biblioteki publiczne na Targach Książki w katowickim Spodku w 2011 roku

Fot. M. Gęborska.

⁴⁰ Dane pochodzą ze strony organizatora, Expo Silesia: *Targi Książki w Katowicach. 20–23 października 2011*. <http://www.exposilesia.pl/targiksiazki/o/o/pl/> [dostęp online: 15.09.2012].

dotyczące swojego funkcjonowania, przygotowali Kącik Zaczarowanej Kredki, zachęcali do bookcrossingu, a także, ubrani w baśniowe stroje, częstowali na stoisku ciastem. Najmłodszy uczestnicy, a później także młodzież gimnazjalna, brali udział w warsztatach organizowanych przez Bibliotekę Śląską.

Kolejne edycje Targów Książki w Katowicach, w latach 2012, 2013 i 2014, nie odnotowały lepszych wyników niż te z 2011 roku. Wprawdzie bibliotekarze mogli skorzystać z prawa bezpłatnego wstępu i do Spodka dotarło więcej wydawców (80), ale uczestników targów z roku na rok było mniej. W 2014 roku frekwencja wyniosła 5 tys. osób, co w porównaniu z I edycją stanowiło spadek o 29 punktów procentowych, czyli prawie jedną trzecią, i świadczyło o braku czytelniczego poparcia dla imprezy, wbrew zapewnieniom organizatora⁴¹, że cieszy się ona niesłabnącą popularnością. Mimo że biblioteki publiczne miały pomysły na promocję swojej oferty, przygotowywały interesujące wydarzenia literackie dla dzieci i młodzieży, to jednak brakło przestrzeni do działania (korzystnych warunków i szans wynikających z mikrootoczenia), ponieważ młodzi czytelnicy nie odwiedzali katowickich targów książki, a o imprezie dowiadywano się raczej przypadkowo. W związku z brakiem zainteresowania w 2015 roku zastąpiono dotychczasowe targi inną imprezą – I Śląskie Targi Książki odbyły się w Międzynarodowym Centrum Kongresowym w Katowicach w terminie 6–8 listopada 2015 roku. Bezpłatny wstęp, nowa przestrzeń o wysokim stopniu funkcjonalności i estetyki, oferta 140 wydawców oraz wydarzenia literacko-artystyczne i patronat medialny „Dziennika Zachodniego”⁴² przyczyniły się do ogromnej czytelnicznej frekwencji – targi odwiedziło 30 tys. osób. 97% wystawców było usatysfakcjonowanych takim zainteresowaniem odwiedzających, aż 94% zadeklarowało udział w kolejnej edycji targów⁴³.

Śląskie Targi Książki umocniły pozycję Biblioteki Śląskiej, która jako patron honorowy całego przedsięwzięcia zorganizowała spotkania z pisarzami nominowanymi do Śląskiego Wawrzynu Literackiego 2014 oraz cieszące się dużym zainteresowaniem spotkanie Mariusza Szczygła z przedstawicielami Dyskusyjnych Klubów Książki z województwa śląskiego. Pozytywnie odebrano również udział Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach, która przygotowała,

41 Informacje na stronie Expo Silesia: „Targi Książki w Katowicach to wydarzenie, które na trzy dni przemieniło Halę Widowiskowo-Sportową „Spodek” [...] w najbardziej zacytane miejsce w Polsce!!!”. <http://www.exposilesia.pl/targikisiazki> [dostęp online: 15.09.2018].

42 K. PACHELSKA: *I Śląskie Targi Książki w Katowicach. Atrakcje dla dzieci i młodzieży od 6 do 8.11.2015*. Dziennik Zachodni. <http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/9051157,i-slaskie-targi-ksiazki-w-katowicach-atrakcje-dla-dzieci-i-mlodziezy-od-6-do-8-11-2015,id,t.html> [dostęp online: 15.09.2018].

43 *Dla zwiedzających*. Śląskie Targi Książki. <http://www.slaskczyta.pl/dla-zwiedzajacych/> [dostęp online: 15.09.2018].

m.in. warsztaty literacko-artystyczne „LiterObrazki”, kiermasz taniej książki antykwarycznej, konkurs literacki dla moli książkowych „Tytułomania”, spotkanie autorskie z Ziemowitem Szczerekiem⁴⁴, *novum* w propozycjach bibliotecznych – Książkową PechaKucha Night Katowice vol. 14 (jap. *peczakcza* – pogawędka). Tym co wyróżniło MBP w Katowicach, była również bezpośrednia promocja. Program targów obejmował wydarzenia organizowane w samych placówkach, np. akcja „Żywa Biblioteka” w Filii nr 11 MBP w Katowicach, ul. Grażyńskiego 47 (Koszutka). MBP w Katowicach jako pierwsza biblioteka publiczna w Polsce tak skutecznie wykorzystwała szanse wynikające z aktywnego udziału w tragach książki, które stanowią element jej najbliższego otoczenia i mają bezpośredni wpływ na użytkowników biblioteki. Aktywna obecność na imprezie czytelnicznej oraz podjęte działania wizerunkowe powinny stać się wzorcem dla innych instytucji kultury.

I Salon Ciekawej Książki został zorganizowany w Łodzi w dniach 9–11 grudnia 2011 roku przez Międzynarodowe Targi Łódzkie przy współpracy z Wojewódzką Biblioteką Publiczną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi, dzięki której w pierwszym dniu odbyła się konferencja „Biblioteki publiczne miejscem przyjaznym i inspirującym”. Salon gościł 63 wystawców, wśród których znalazły się wydawnictwa, biblioteki, hurtownie oraz instytucje kultury. Targi odwiedziło prawie 5 tys. osób, relacje pojawiały się codziennie w TVP Łódź oraz TV Toya. Najmłodszy chętnie słuchał czytanej na głos książki Joanny Guszty *O psie, który szukał*, opublikowanej w wydawnictwie Ładne Halo, a następnie w ramach zajęć z bibliodogoterapii brali udział w ćwiczeniach razem z labradorem Harrym. Oglądali także proces czerpania papieru, zaprezentowany przez Muzeum Papieru i Druku z Łodzi. Około 500 młodych czytelników uczestniczyło w zajęciach literackich, plastycznych i warsztatach z zakresu książki artystycznej organizowanych przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”. Młodzież, w trakcie warsztatów prowadzonych przez Akademię Mądrego Życia, miała szansę nauczyć się tworzyć tzw. mapy myśli. Podczas targów odbyło się również spotkanie z Kasią Klich, piosenkarką i autorką książki dla dzieci *Bajkowa drużyna*. Salonowi towarzyszyło wiele imprez i spotkań – największą popularnością cieszyło się spotkanie z Andrzejem Sapkowskim⁴⁵. Uczestnicy salonu wyrażali

44 Ziemowit Szczerek (ur. 1978) – laureat Paszportu Polityki w dziedzinie literatury za rok 2013, nominowany do Nagrody Literackiej Nike 2014, autor książek *Przyjdzie Mordor i nas zje, czyli tajna historia Słowian* (2013), *Rzeczpospolita zwycięska* (2013), *Siódemka* (2015) (*Literatura 2013. Nominowany Ziemowit Szczerek*. <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/paszporty/1563357,1,literatura-2013-nominowany-ziemowit-szczerek.read> [dostęp online: 15.09.2018]).

45 Międzynarodowe Targi Łódzkie. <http://old.targi.lodz.pl/targi/195-salon-ciekawej-ksiazki/informacje/> [dostęp online: 15.09.2018].

pozytywne opinie o wydarzeniu, którego jednak w ogóle nie kojarzyli z biblioteką. WiMBP w Łodzi⁴⁶ poniosła duże nakłady – przede wszystkim jeśli chodzi o czas i zaangażowanie pracowników, ale sama promocja biblioteki nie wypadła najlepiej, głównie przez złą jakość materiałów promocyjnych. Uczestnikom rozdawane były zwykłe kserokopie (fot. 2.5), które szybko trafiały do kosza. Stanowisko biblioteki (fot. 2.4) było również nieatrakcyjne i nie przyciągało uwagi czytelników. Brakło charakterystycznych elementów, mocnego akcentu oraz gadżetów, np. takich, jakie przygotowała MBP Piekary Śląskie podczas Katowickich Targów Książki.

Fot. 2.4

Stoisko WiMBP w Łodzi podczas Salonu Ciekawej Książki w 2011 roku

Fot. M. Gęborska.

⁴⁶ W 2013 roku biblioteka zmieniła nazwę. Obecnie jest to Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. <https://www.wbp.lodz.pl/o-bibliotece/zmiana-nazwy-bibliotekei.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 2.5

Materiały promocyjne WiMBP w Łodzi rozdawane uczestnikom Salonu Ciekawej Książki w 2011 roku

Fot. M. Gęborska.

III Salon Ciekawej Książki (2013 rok) zapoczątkował przeniesienie imprezy w postindustrialne wnętrza Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, co umożliwiło zaproszenie większej liczby wystawców, także spoza miasta. Podczas IV Salonu odbyła się konferencja „W świecie książki dziecięcej – jubileusz 50-lecia Kolekcji Muzeum Książki Dziecięcej w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego”, z inicjatywy łódzkiej WBP, a także zorganizowano dyktando. Natomiast najmłodsi mogli wziąć udział w budowaniu książki z klocków Lego oraz zajęciach „Uwolnij swoją wyobraźnię”, przygotowanych przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi, w trakcie których uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych mieli za zadanie skomponowanie książki artystycznej z tekturowego pudełka. Tym razem biblioteki były obecne i widoczne dla uczestników spotkań targowych, przez co promowały siebie i swój repertuar dla młodych czytelników. W 2015 roku podczas V Salonu Ciekawej Książki zaprezentowało się ponad 60 wydawców, m.in.: Znak, Nasza Księgarnia, Czarna Owca, Agora, Zakamarki, Sonia Draga, Helion, Zeszyty Literackie, Akapit Press, Azymut PWN, Burda Publishing National Geographic, Literatura, Księży Młyn, Galaktyka, oraz 50 autorów,

m.in.: Katarzyna Bonda. Targi odwiedziło wówczas 7 tys. osób, a więc Salon Ciekawej Książki nie tylko nie stracił na zainteresowaniu, ale również można uznać, że zyskał stałą publiczność wśród czytelników z Łodzi i okolic. Niestety w 2015 roku łódzka WBP przestała patronować wydarzeniu, tracąc potencjał promocyjny. Wystąpiła jedynie w roli wystawcy, zresztą – co zastanawiające – jako jedyna biblioteka (ale nie jedyna instytucja non profit wśród wystawców).

Innym przykładem targów książki wartym zaznaczenia są Lubelskie Targi Książki, które choć nie mogą poszczycić się takimi statystykami jak wydarzenia w Warszawie czy Krakowie, to warto je odnotować, ponieważ organizuje je Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Wszystkie spotkania targowe oraz warsztaty literacko-plastyczne dla dzieci odbywają się w budynku biblioteki. Ideą targów jest promocja wydawców (firm wydawniczych, poligraficznych, multimedialnych, stowarzyszeń, fundacji, instytucji kultury i osób prywatnych) oraz twórców z Lublina i Lubelszczyzny, prezentacja bieżącego dorobku wydawniczego regionu lubelskiego szerokiemu kręgowi odbiorców, wymiana doświadczeń z zakresu działalności edytorskiej, prezentacja regionalnych pisarzy oraz samej biblioteki. Wieloletnia tradycja tych spotkań (odbywających się od 2006 roku) stała się impulsem do zorganizowania I Międzynarodowych Targów Książki w Lublinie w 2015 roku⁴⁷.

Dla bibliotekarzy targi książki, z jednej strony, są okazją do zakupu różnych publikacji po atrakcyjnych cenach, z drugiej, pozostają nieocenionym sposobem na zorientowanie się w repertuarze wydawniczym i nawiązanie kontaktów z wydawcami i autorami chętnymi do współpracy w zakresie organizacji spotkań z młodym czytelnikiem. Każdy festiwal książki daje możliwość wyjścia poza taki bierny udział. Podczas dużych imprez czytelnicznych biblioteki powinny promować swoją działalność w każdy możliwy sposób (jako patron, organizator, wystawca). Efekt tej promocji, w przypadku targów o ugruntowanej pozycji w otoczeniu, zależy wyłącznie od inwencji i zaangażowania samych bibliotekarzy. Możliwości jest wiele, ponieważ targi odbywają się we wszystkich regionach Polski i każdy bibliotekarz znajdzie takie wydarzenie w odległości maksymalnie 60 km od swojej filii, a często znacznie bliżej (ryc. 2.1).

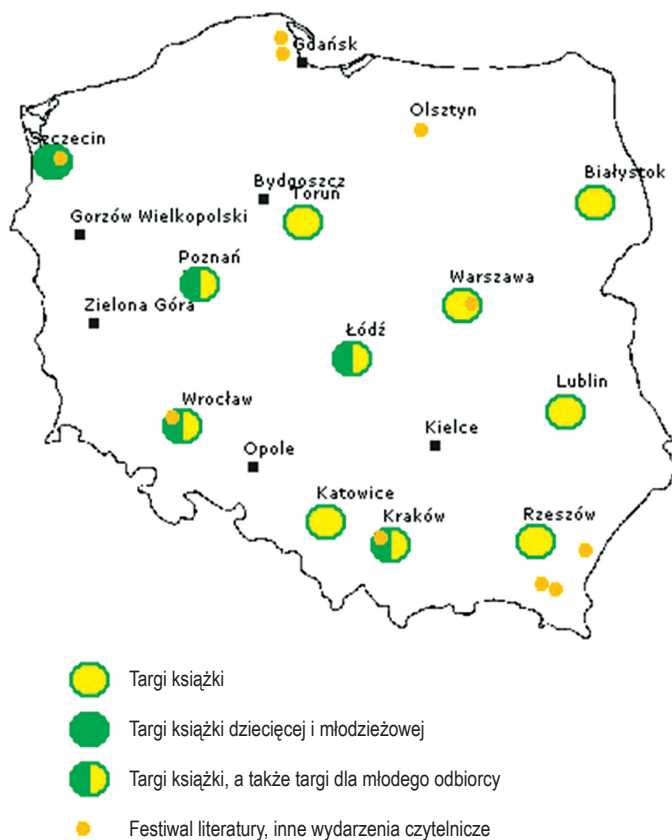
Nie można nieobecności na targach książki tłumaczyć tym, że spotkania odbywają się w niedogodnym terminie, ponieważ w zasadzie festiwal literatury w Polsce trwa cały rok i biblioteki publiczne mogą swobodnie wybierać między różnego typu wydarzeniami (tabela 2.5).

Biblioteki publiczne mogą promować się także podczas targów książki z ofertą zaadresowaną wyłącznie do dzieci i młodzieży. Należy wyszczególnić pięć

---

47 Międzynarodowe Targi Książki w Lublinie. <http://targikisiazkilublin.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

Ryc. 2.1

Targi i festiwale
książki w Polsce

Źródło: opracowanie
własne.

dużych wydarzeń: Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla Dzieci i Młodzieży”, Targi Książki dla Dzieci w Krakowie, Ogólnopolskie Targi Książki dla Dzieci i Młodzieży „Dobre Strony” we Wrocławiu, Salon Książek dla Dzieci w Łodzi oraz Szczecińskie Spotkania z Książką dla Dzieci i Młodzieży.

Do największych wydarzeń poświęconych promocji książki dla najmłodszych i dorastających czytelników od 2001 roku w Polsce największą publiczność gromadzą Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla Dzieci i Młodzieży”, organizowane przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Międzynarodowe Targi Poznańskie oraz Centrum Kultury „Zamek”. Były to pierwsze targi w całości poświęcone książce dla dzieci i młodzieży. W założeniu są skierowane zarówno do profesjonalistów – pisarzy, tłumaczy, ilustratorów, wydawców, księgarzy, bibliotekarzy, jak i do szerokiej publiczności⁴⁸. Konferencje, dysku-

⁴⁸ Międzynarodowe Targi Poznańskie. <http://www.targikniazki.pl/pl/o-targach/> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 2.5

Zestawienie chronologiczne targów książki w Polsce z ofertą dla dzieci i młodzieży

Termin	Nazwa	Strona internetowa z informacjami o wydarzeniu
Luty/marzec	Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla Dzieci i Młodzieży”	http://www.targiksziazki.pl/pl/
Marzec	Targi Książki Edukacyjnej w Warszawie	http://arapolona.com.pl/index.php/s/dokument/doc/13
Kwiecień	Targi Wydawców Katolickich w Warszawie	http://swk.pl/targi2011
	Targi Książki w Białymstoku	http://www.rynek-ksiazki.pl/aktualnosci/zaproszenie-do-bialeghostoku_27233.html
Maj (drugi weekend)	Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie	http://arapolona.com.pl/index.php/s/dokument/doc/183
	Warszawskie Targi Książki	http://www.targi-ksiazki.waw.pl/
Maj (ostatni weekend)	Ogólnopolskie Targi Książki dla Dzieci i Młodzieży „Dobre Strony” we Wrocławiu	http://wpdk.pl/content/view/590/90/lang,polish/
Maj (cały miesiąc)	Festiwal Literatury dla Dzieci (imprezy w Gdańsku, Warszawie, Wrocławiu i Krakowie)	https://fldd.pl/
Czerwiec (pierwszy weekend)	Targi Książki dla Dzieci w Krakowie	http://targi.krakow.pl/pl/stro-na-glowna/targi/1-targi-ksiazki-dla-dzieci/o-imprezie.html
Czerwiec (połowa miesiąca)	Bieszczadzkie Lato z Książką w Przemyślu, Lesku i Sanoku	http://www.bosz.com.pl/page/34/Bieszczadzkie-lato-z-ksiazka/
	Festiwal Pięknej Książki w Rzeszowie	https://event.targi.krakow.pl/pl/stro-na-glowna/targi/targi/festiwal-pieknej-ksiazki/o-festiwalu.html

Czerwiec (połowa miesiąca)	Lubelskie Targi Książki	http://hl.wbp.lublin.pl/wbp/index.php/archiwum/imprezy/2015/1536-fotorelacja-z-9-lubelskich-targow-ksiazki.html
Czerwiec (trzeci weekend)	Imieniny Jana Kochanowskiego w Warszawie	http://www.bn.org.pl/imieninyjana/info
Czerwiec (ostatni lub przedostatni weekend)	Szczecińskie Spotkania z Książką dla Dzieci i Młodzieży	http://www.szczecinczyta.pl/category/szczecinskie-spotkania-z-ksiazka-dla-dzieci-i-mlodziezy/
Sierpień (pierwszy weekend)	Nadmorski Plener Czytelniczy w Gdyni	http://www.muratorexpo.pl/index.php?navi=002,001,022
	Targi Książki w Szczecinie	http://www.nocowanie.pl/targi-ksiazki-w-szczecinie.html
Sierpień (trzeci weekend)	Festiwal Literacki Sopot	http://www.literackisopot.pl/
Wrzesień/ październik	Śląskie Targi Książki	http://www.muratorexpo.pl/index.php?navi=002,001,003
Październik	Salon Książek dla Dzieci w Łodzi	http://www.ksiazkadladzieci.com.pl/index.php?mod=page&id=1360
Październik/ listopad (pierwszy weekend)	Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie	http://targi.krakow.pl/pl/stro na-glowna/targi/15-targi-ksiazki-w-krakowie/o-targach.html
Listopad (połowa miesiąca)	Toruńskie Targi Książki	http://autorzy365.pl/torunskie-targi-ksiazki_a203
Listopad (trzeci weekend)	Międzynarodowe Targi Książki w Lublinie	http://targikszakilublin.pl/
Grudzień	Wrocławskie Targi Dobrych Książek	http://wpdk.pl/content/view/604/59
	Salon Ciekawej Książki w Łodzi	http://www.mtl.lodz.pl/ksiazka

Źródło: opracowanie własne (stan z 3 maja 2016 roku).

sje, spotkania autorskie dotyczą nie tylko tekstów literackich, ale też ilustracji, dlatego co roku odbywa się m.in. Salon Ilustratorów oraz wystawa z cyklu „Mistrzowie ilustracji”, której bohaterem podczas jubileuszowej X edycji w 2011 roku był Bohdan Butenko. Z okazji targów przygotowywane są jeszcze inne wystawy, jak np. poświęcona laureatom Nagrody Polskiej Sekcji IBBY czy przygotowana przez katowicką ASP i Bibliotekę Śląską ekspozycja „Książka dobrze zaprojektowana, zacznijmy od dzieci”⁴⁹. W 2012 roku, w ramach Akademickiego Poznania, został zorganizowany flash mob czytelniczy, podczas którego uczestnicy targów przystawali w dowolnym miejscu i głośno czytali swoje ulubione książki⁵⁰. Od 2005 roku Poznańskim Spotkaniom Targowym „Książka dla Dzieci i Młodzieży” towarzyszy specjalna nagroda, przyznawana w kategorii Przyjaciel Książki dla Dzieci oraz w kategorii Twórca. Pierwsze nagrody Pegazik w 2005 roku odebrały Irena Koźmińska, prezes Fundacji „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”, oraz ilustratorka książek dziecięcych Emilia Waśniowska. W 2006 roku wyróżnienia otrzymali kolejni zasłużeni w zakresie promocji wartościowej książki dziecięcej – Joanna Papużyńska i Bohdan Butenko⁵¹. Od 2010 roku, czyli od IX edycji Poznańskich Spotkań Targowych, podczas imprezy odbywa się także premiera książek nagrodzonych w Konkursie Literackim im. Astrid Lindgren. Wydawnictwa partnerskie: Literatura, Publicat i Stentor gwarantują zwycięzcom rozpowszechnianie ich publikacji, dzięki czemu nagrodzone książki w krótkim czasie trafiają do szerokiego grona młodych czytelników.

Miernikiem znaczenia targów coraz częściej jest liczba wystawców oraz przybyłych na nie osobistości, w tym dziennikarzy i aktorów. To z tego powodu organizatorzy prześcigają się w zapraszaniu sławnych autorów, ilustratorów i wydawców. Dzienniki drukują specjalne dodatki targowe, w których podkreślane są statystyki. Kluczem do sukcesu wydaje się odpowiednio opracowany kalendarz przygotowań oraz działania promocyjne podejmowane przynajmniej rok wcześniej. Oprócz targów, które mają na polskim rynku wydawniczym ugruntowaną pozycję, od 2015 roku coraz popularniejsze stają się festiwale literackie, które obejmują debaty tematyczne, spotkania autorskie, a także kiermasze książek. Najważniejsze to: Nadmorskie Plenery Czytelnicze w Gdyni i Szczecinie, Literacki Sopot, Imieniny Jana Kochanowskiego w Warszawie, Festiwal Conrada w Krakowie, Big Book Festiwal w Warszawie, Big Book Festival w Olsztynie oraz Bieszczadzkie Lato z Książką w Przemyślu, Lesku i Sanoku. Tym co różni

49 10. Poznańskie Spotkania Targowe. <http://culture.pl/pl/wydarzenie/10-poznanskie-spotkania-targowe-ksiazka-dla-dzieci-i-mlodziezy> [dostęp online: 15.09.2018].

50 Relacja z flash mobu czytelniczego w serwisie YouTube. <http://www.youtube.com/watch?v=kInRNhmeBHQ&feature=youtu.be> [dostęp online: 15.09.2018].

51 Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. <http://www.wydawca.com.pl/index.php?s=info&kat=8&dzial=31&poddzial=0&id=760> [dostęp online: 15.09.2018].

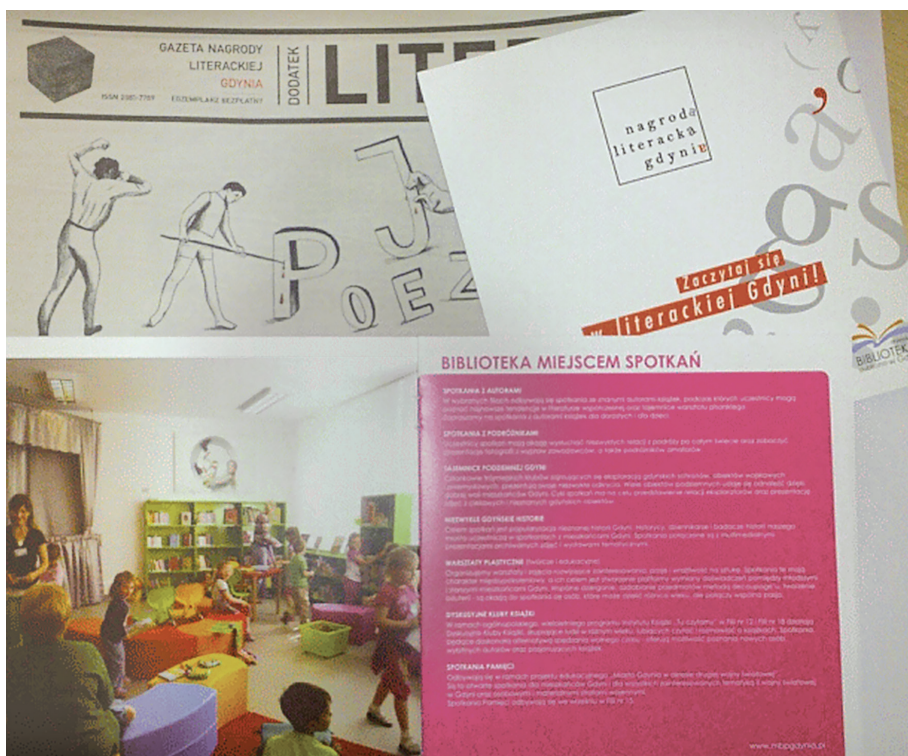
festiwal od targów (choć oba wydarzenia przyczyniają się do promocji książek) jest główne założenie i determinant. Priorytetem targów jest sprzedaż i kupno towarów, więc jednym ze wskaźników skali wydarzenia są dokonywane transakcje. Festiwal jest imprezą artystyczną, która w założeniu ma prezentować twórczość autora lub działalność wydawnictwa, często towarzyszy mu określony konkurs⁵². Zarówno festiwale, jak i targi są również okazją do wyróżnienia i nagrodzenia twórców literatury dziecięcej i młodzieżowej.

Jedną z takich najbardziej docenianych imprez czytelniczych jest organizowany od 2012 roku Nadmorski Plener Czytelniczy w Gdyni. Festiwal od II edycji odbywa się na Bulwarze Nadmorskim im. Feliksa Nowowiejskiego, ale nadal jest imprezą niebiletowaną, odbywającą się pod gołym niebem i przyciągającą przede wszystkim turystów spędzających czas nad polskim morzem. Młodzi letnicy licznie korzystają z dodatkowych atrakcji, takich jak spotkania z autorami (np. Anną Czerwińską-Rydel, Martą Fox, Barbarą Kosmowską, Zofią Stanecką, Agnieszką Taborską, Małgorzatą Wardą, Michałem Zawadką). Dzieci co roku mogą wziąć udział w warsztatach edukacyjnych i plastycznych, a także posłuchać bajek i baśni⁵³. Tym, co odróżnia Nadmorski Plener Czytelniczy w Gdyni od podobnych imprez organizowanych w halach targowych, jest letnia aura – plażowe stroje zwiedzających, plenerowe wystawy i koncerty oraz strefa relaksu, w której można poczytać, nie rezygnując z wakacyjnej atmosfery, czyli siedząc na leżaku i wsłuchując się w szum morza. Mniej oficjalny charakter sprawia, że zainteresowanie targami książki, które osiągnęło punkt kulminacyjny w 2011 roku, od 5 lat stopniowo przechodzi w fascynację festiwalami literackimi, zaczynającymi przypominać biesiady czytelnicze. Warto zaznaczyć, że patronat nad gdyńskim wydarzeniem objęło Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, a Miejska Biblioteka w Gdyni promowała swoją działalność, rozdając informator (wydany na kredowym papierze w formacie kopertowym C6), bezpłatne egzemplarze powieści usuniętych ze zbiorów w wyniku skontrum oraz ulotki dotyczące firmowanej przez bibliotekę Nagrody Literackiej „Gdynia” wraz z bezpłatną gazetą promującą tę nagrodę „Dodatek LITERAcki” (fot. 2.6).

Specjalnym (bo dedykowanym dzieciom) i zarazem największym europejskim festiwalem adresowanym do młodego czytelnika jest organizowany od 2014 roku Festiwal Literatury dla Dzieci, odbywający się w czterech miastach: Gdańsku, Warszawie, Wrocławiu i Krakowie. Organizatorzy podkreślają, że kładą nacisk nie tylko na promocję literatury, ale też na prezentację wzajemnych

52 *Festiwal*. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <http://sjp.pwn.pl/szukaj/festiwal.html> [dostęp online: 15.09.2018].

53 *Murator Expo*. <http://www.muratorexpo.pl/index.php?navi=002,001,022> [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 2.6

Materiały promocyjne MBP w Gdyni

Fot. M. Gęborska.

związków i oddziaływania między różnymi sztukami, łączenie recepcji dzieł z teatrem i sztuką filmową. Podczas festiwalu bibliotekarze występują w uzasadnionej roli ekspertów, np. pracownicy Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku prowadzą spotkania konferencyjne dla nauczycieli przedszkolnych, wczesnoszkolnych, rodziców i bibliotekarzy – przykładem z 2016 roku mogą być „Lektury pogłębione: o typografii, sztuce i doborze tytułów” w Gdańsku⁵⁴. W Krakowie warsztaty prowadzą specjaliści z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie⁵⁵, a wystawy są lokowane w pomieszczeniach udostępnianych przez okoliczne biblioteki, np. wystawa klasyków polskiej ilustracji – w Podgórskiej Bibliotece Publicznej, „Poczytaj mi mamo” –

⁵⁴ Program Festiwalu Literatury dla Dzieci w Gdańsku. http://fldd.pl/2016/program/id,336-spotkania_festiwalowe_gdansk.html [dostęp online: 15.09.2018].

⁵⁵ Program Festiwalu Literatury dla Dzieci w Krakowie. http://fldd.pl/2016/program/id,338-spotkania_festiwalowe_krakow.html [dostęp online: 15.09.2018].

w Nowohuckiej Bibliotece Publicznej. Przy takiej okazji zwiedzający jednocześnie uzupełniają informacje o repertuarze imprez organizowanych w bibliotece. Wspomniane instytucje promują zatem nie tylko książkę dziecięcą, ale także własną działalność, co dla bibliotek jest modelowym i pożądanym połączeniem.

Podczas festiwalu przyznawane są wyróżnienia dla najbardziej wartościowych pozycji literackich dla dzieci. W 2015 roku nagrodę otrzymała książka *Licho i inni* Agnieszki Taborskiej z ilustracjami Lecha Majewskiego. Konkurs na najlepszą książkę dla dzieci w wieku 5–12 lat, napisaną przez polskiego autora w roku poprzedzającym przyznanie nagrody, składający się z dwóch etapów, zakończony zostaje głosowaniem czytelników w trakcie internetowego plebiscytu⁵⁶. Zwycięzcą plebiscytu w 2015 roku została książka *Sto nóg stonogi Fruzi* Agnieszki Horubały z ilustracjami Zosi Dzierżawskiej, a wręczenie nagród odbyło się podczas uroczystej Gali Najlepszej Książki dla Dzieci 2015, podsumowującej Festiwal Literatury dla Dzieci we Wrocławiu. Konkurs podnosi renomę wydarzenia, stanowiąc jednocześnie element reklamy festiwalu, i służy promocji wartościowej książki dziecięcej. Prezentację konkursowych tytułów można znaleźć na stronie festiwalu, w mediach społecznościowych, takich jak Facebook⁵⁷, oraz w innych materiałach reklamowych – ulotkach, plakatach, programach. Zgodnie z informacjami organizatorów podczas festiwalu rodzice pytają głównie o możliwość zakupu publikacji laureatów i autorów nominowanych w konkursie.

Bibliotekarze w ogólnopolskiej ankiecie rzadko wymieniali konkursy, które dostarczają wiedzy o literaturze dla młodego odbiorcy, i w związku z tym pojawiła się wątpliwość co do powszechnej znajomości nagród literackich. Możliwości wyróżnień oraz informacji medialnych ich dotyczących jest wiele. Brakuje jednak publikacji, które syntezowałyby zamieszczane przez organizatorów i dziennikarzy przyczynkowe informacje, dlatego zebrano i krótko scharakteryzowano ważniejsze wyróżnienia w kategorii literatury dziecięcej (Aneks 6). Bibliotekarz, aby móc reagować na potrzeby otoczenia, musi nie tylko uczestniczyć w targach książki i znać aktualną ofertę wydawnictw dla młodego odbiorcy, ale również orientować się w przyznawanych nagrodach literackich. Bibliotekarze powinni stale się doskonalić oraz poszukiwać nowych metod pracy

---

56 Internauci wybierają spośród książek, które zostały wyłonione w pierwszym etapie przez kapitułę nagrody. Członkami kapituły są wybitni polscy twórcy literatury dla młodego odbiorcy, m.in. Barbara Gawryluk, Joanna Olech, oraz krytycy literaccy, w tym Marta Lipczyńska-Gil – redaktor naczelna kwartalnika o literaturze dla dzieci i młodzieży „Ryms” (<http://fldd.pl/2016/nagroda/id,297-kapitula.html> [dostęp online: 15.09.2018]).

57 Festiwal Literatury dla Dzieci. <https://web.facebook.com/FestiwalLiteraturyDlaDzieci/> [dostęp online: 15.09.2018].

z czytelnikiem. Cechy takie jak szeroka wiedza ogólna i odczytanie mają duże znaczenie dla budowania prestiżu tego zawodu. Nie można mówić o modelu aktywnej biblioteki bez oceny tak istotnego elementu, jakim są kompetencje i inicjatywa bibliotekarza.

2.3

Imprezy biblioteczne promujące książkę dziecięcą

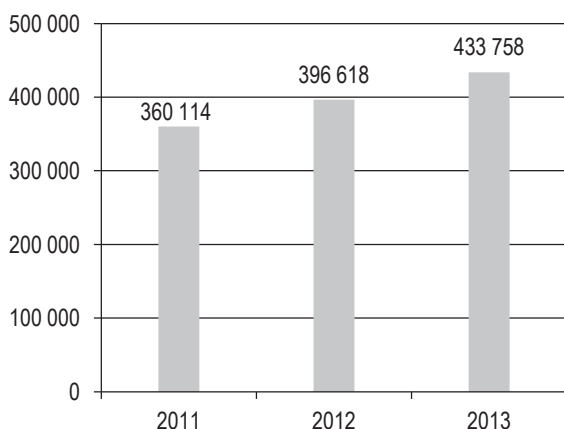
Organizatorzy wydarzeń i imprez bibliotecznych służących promocji książki dziecięcej muszą zmierzyć się z różnego rodzaju trudnościami. W ciągu ostatnich 20 lat diametralnie zmieniły się warunki pracy z dziećmi. Pod koniec lat 90. XX wieku biblioteki zmagaly się przede wszystkim z trudnościami organizacyjnymi (lokal, środki finansowe, wyposażenie, komputeryzacja), natomiast obecnie problem stanowią umiejętności interpersonalne i trudności komunikacyjne dzieci wynikające w istotnej mierze z problemów z koncentracją oraz z nieznamomości języka (leksyka, związki frazeologiczne). Czytanie książek wiąże się ze skupieniem, dlatego niechęć do literatury często może wynikać z kłopotów związanych ze skupieniem uwagi. Tymczasem jednym z najlepszych sposobów na poprawę pamięci i koncentracji jest właśnie lektura, do której awersję czuje dziecko wychowane z tabletem w rękę, zatem koło się zamyka. Młodzi ludzie wolą porozumiewać się za pomocą emotikonów, niż budować zdania złożone, uwzględniając związki przyczynowo-skutkowe. Logopedzi oceniają, że około 300 tys. dzieci w Polsce, czyli 7% populacji w wieku 4–14 lat, ma tzw. specyficzne zaburzenia językowe, które nie są wywołane dysleksją czy zaburzeniami anatomicznymi. Przypuszcza się, że to zjawisko będzie się pogłębiać. Irena Koźmińska podkreśla różnice w psychice dzieci urodzonych 30 lat temu i obecnie, uważa, że młodemu pokoleniu brakuje kontaktu z żywym językiem, a dziecko nie jest w stanie nauczyć się języka z mediów⁵⁸. Tablet pełni często funkcję „elektronicznej niani”, brakuje integracji pokoleń, czasu spędzanego w gronie rodziny, bez podglądania aktywności znajomych z Facebooka, ciągłego robienia zdjęć czy reagowania na komentarze w sieci. Badania przeprowadzone wśród młodzieży licealnej potwierdzają, że sposób korzystania z nowych mediów jest cechą odróżniającą ludzi młodych od pokolenia dorosłych (rodziców, nauczycieli)⁵⁹.

⁵⁸ A. SAŃCZUK: *Obywatel czytelnik. Wywiad z Ireną Koźmińską*. „Gazeta Wyborcza”, 25.01.2014, dodatek „Wysokie Obcasy”, s. 24–26.

⁵⁹ M. FILICIAK et al.: *Młodzi i media. Nowe media a uczestnictwo młodych Polaków w kulturze*. Warszawa 2010. Zob. też S. DYŁAK, S. UBERMANOWICZ, P. CHMIEL: *Działanie*

Przeciwdziałaniu stopniowej, mentalnej akinezji polskiego społeczeństwa mają służyć organizowane kolejne kampanie, takie jak: „Kluby Czytających Rodzin”⁶⁰, „Mądra Szkoła Czyta Dzieciom”, „Generacje – Kreacje. Sztuka w dialogu pokoleń” (projekt polegający na prowadzeniu przez seniorów warsztatów dla dzieci z domów dziecka w Łodzi, Krakowie, Toruniu).

Atrakcyjność biblioteki XXI wieku zaczęła zależeć nie tyle od dobrze wyposażonego księgozbioru, ile od oferty kulturalnej, bowiem zapotrzebowanie na rozrywkę w bibliotece znacznie wzrosło. W 2013 roku w około 434 tys. imprez (literackich, edukacyjnych) wzięło udział blisko 7,5 mln osób. Co oznacza, że statystycznie co piąty Polak uczestniczył w imprezach organizowanych przez biblioteki publiczne. Ponadto biblioteki publiczne przeprowadziły ponad 58 tys. szkoleń dla swoich użytkowników oraz 860 konferencji i seminariów⁶¹. Według danych Instytutu Książki i Czytelnictwa liczba imprez (literackich, edukacyjnych i wystaw) z roku na rok się zwiększa średnio o 10 punktów procentowych (wykres 2.5).

Wykres 2.5

Liczba imprez kulturalnych w bibliotekach (imprezy literackie, edukacyjne, wystawy) na podstawie danych IKiCz

Zródło: opracowanie własne na podstawie: *Stan bibliotek w Polsce 2013 r. Wybrane dane i wskaźniki*. <https://www.bn.org.pl/projekty/raporty-bn/stan-bibliotek-w-polsce/stan-bibliotek-w-polsce-2013> [dostęp online: 15.09.2018].

zmienia mózg, poszukiwania w Internecie także... W: *Komputer w edukacji*. Red. J. MORBITZER. Kraków 2009, s. 28–33.

60 Rodzinne czytanie. <http://www.rodzinneczytanie.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

61 *Stan bibliotek w Polsce 2013. Wybrane dane i wskaźniki*. <https://www.bn.org.pl/aktualnosci/661-stan-bibliotek-w-polsce-2013.-wybrane-dane-i-wskazniki.html> [dostęp online: 15.09.2018].

Można zatem mówić o dynamicznych zmianach w dostępie do potencjalnie interesującej oferty kulturalnej. W zestawieniach Biblioteki Narodowej, dotyczących stanu bibliotek z 2014 roku, teoretycznie występuje mniejsza liczba działań określanych jako *events* (jedynie ponad 317 tys.), jednak nie należy wysnuwać pochopnych wniosków, w tych materiałach bowiem wyodrębniona została dodatkowa, piąta kategoria – „Inne szkolenia i zajęcia edukacyjne”⁶², mierzona liczbą godzin i uczestników – podczas gdy pozostałe cztery kategorie⁶³ utrzymane zostały bez zmian. Na podstawie informacji gromadzonych przez Bibliotekę Narodową od 2014 roku nie jest zatem możliwe porównanie najnowszych danych dotyczących liczby organizowanych wydarzeń z tymi z lat 2011–2013. Punktem odniesienia mogłaby być jedynie ogólna liczba uczestników wszystkich działań promocyjnych i szkoleniowych – w 2014 roku we wszystkich wydarzeniach brało udział w sumie prawie 10 mln użytkowników, czyli o 17 punktów procentowych więcej niż w poprzednim roku.

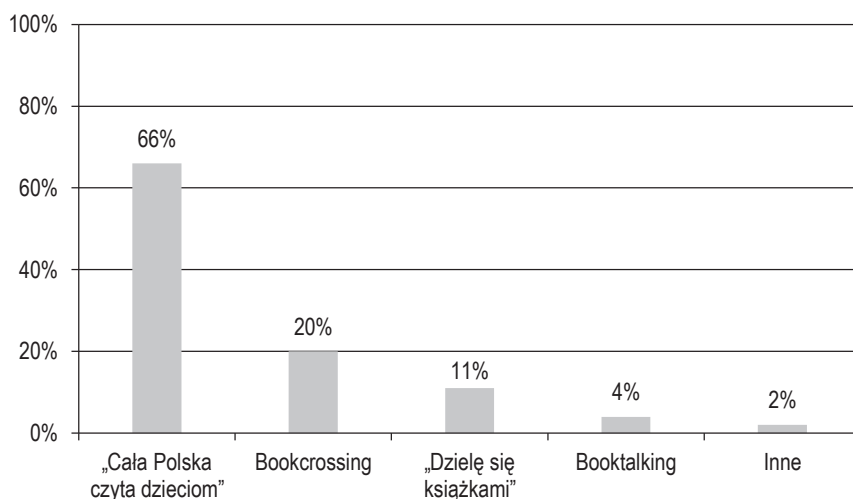
Prawie dwie trzecie badanych bibliotek (588 placówek) bierze udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” i zdecydowanie, jeśli chodzi o inspirację przekładającą się na organizację imprez bibliotecznych, właśnie ta akcja cieszy się wśród bibliotekarzy największym zainteresowaniem (wykres 2.6). Biblioteki chętnie włączają się również w akcje bookcrossingowe. Rzadziej decydują się na booktalking.

Przeprowadzenie ogólnopolskiego badania ankietowego, analiza jego wyników oraz podróże badawcze⁶⁴ pozwoliły na sformułowanie wniosków dotyczących najpopularniejszych imprez bibliotecznych. Termin „popularność” odnosił się zarówno do częstotliwości organizowanych imprez, jak i do zainteresowania nimi. Tym samym zagadnienie zostało przedstawione z dwóch punktów widzenia, przez komparatystyczne zestawienie imprez najczęściej organizowanych (zob. Aneks 1 *Kwestionariusz ogólnopolskiej ankiety*, pytanie 1) oraz imprez cieszących się największym zainteresowaniem wśród użytkowników biblioteki (pytanie 5). Przyjęcie kryterium popularności wśród klientów biblioteki i uznanie go za punkt wyjścia oraz kierunek dalszych rozważań wy-

62 Kategoria ściśle związana jest z imprezami bibliotecznymi, nie obejmuje szkoleń bibliotecznych ani konferencji i seminariów.

63 Cztery kategorie działalności promocyjnej i szkoleniowej bibliotek, które wyszczególniano do 2014 roku: szkolenia biblioteczne użytkowników, szkolenia bibliotekarzy z innych bibliotek i studentów, imprezy organizowane dla użytkowników (*events*), konferencje i seminaria. Stan bibliotek w Polsce 2014. Wybrane dane i wskaźniki. <https://www.bn.org.pl/download/document/1450268934.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

64 Autorka wzięła udział w wielu imprezach bibliotecznych. Przykładowy grafik uwzględniający wyjazdy zrealizowane w samym tylko październiku 2011 roku znajduje się w Aneksie 4.

Wykres 2.6

Udział bibliotek w ogólnopolskich akcjach promujących czytelnictwo

Źródło: opracowanie własne.

dają się uzasadnione, ponieważ biblioteka XXI wieku to przede wszystkim instytucja reagująca na potrzeby swoich użytkowników. Należy także zaznaczyć, że systematyzacja imprez wynika z nazewnictwa stosowanego w bibliotekach i podczas ankiety była jednoznacznie rozumiana przez bibliotekarzy. Dla przykładu konkursy lub czytanie baśni mogą być elementem dowolnej imprezy bibliotecznej, ale już nazwa „Wieczór baśniowy” oznacza wydarzenie, podczas którego czytanie baśni dominuje, a czytelnicy biorący w nim udział doskonale potrafią przewidzieć schemat lub przynajmniej zarys formy takiego spotkania.

Wśród najpopularniejszych imprez organizowanych w bibliotece statystycznie dominują lekcje biblioteczne. Jako formę pracy z czytelnikiem wskazało je aż 768 bibliotek (86% badanych placówek). Bibliotekarze uznają tę formę za najbardziej sprawdzoną, choć w społeczeństwie informacyjnym nawet im samym wydaje się ona reliktem XX wieku. W dobie interaktywności oraz upodabniania się bibliotek do centrów rozrywki lekcje biblioteczne mogą funkcjonować wyłącznie jako uzupełnienie bogatej oferty kulturalnej. Żadna biblioteka publiczna nie wypromuje się i nie zachęci czytelników dzięki ofercie tego typu. A tymczasem dla bibliotek publicznych najistotniejszą częścią działalności wydaje się być edukacja czytelnicza, która od kilku lat jest jedną z podstawowych form dostarczania informacji o funkcjonowaniu, zbiorach i ofercie biblioteki. Bibliotekarze uczą korzystania z katalogów komputerowych i innych źródeł informacji, a przeprowadzając zajęcia tematyczne, wzorują się na ogólnopolskich i światowych wydarzeniach kulturalno-literackich.

Oprócz lekcji bibliotecznych, które wynikają albo z tradycji pracy z czytelnikiem, albo z przejęcia części zadań biblioteki szkolnej, drugą najczęściej organizowaną formą pracy w bibliotekach publicznych są zajęcia podczas wakacji i ferii zimowych (tę odpowiedź wskazało 747 bibliotek, co stanowi 84%). Takie zajęcia cieszą się dużą popularnością przede wszystkim dlatego, że są organizowane w czasie wolnym od nauki i zapewniają twórcze spędzenie czasu dzieciom, które zostają

Wykres 2.7

Imprezy biblioteczne dla dzieci i młodzieży ze względu na liczbę organizujących je bibliotek publicznych

Źródło: opracowanie własne.

w mieście. Według badań CBOS z 2013 roku w miejscu zamieszkania zostaje około 47% dzieci⁶⁵. To, czy dziecko wyjedzie na wakacje, zależy w znacznej mierze od miejsca zamieszkania⁶⁶ oraz od sytuacji materialnej rodziny⁶⁷. Biblioteki publiczne w odpowiedzi na zapotrzebowanie pracujących rodziców organizują tzw. półkolonie biblioteczne, np. Biblioteka Publiczna im. Wiesława Sautera w miejscowości Babimost (województwo lubuskie) co roku organizuje „Półkolonie Lato”, „Półkolonie Podwórkowe” oraz „Ferie Zimowe »Uczymy się, Bawiąc«”.

Trzecią z najpopularniejszych form pracy z czytelnikiem dziecięcym są różnego rodzaju konkursy organizowane w bibliotece (726 bibliotek, 82% badanych). Taka forma jest ponadczasowa, ponieważ z psychologicznego punktu widzenia młodzi ludzie lubią wyzwania i szukają nowych celów. Potrzeby podstawowe (głód, poczucie bezpieczeństwa) motywują do działania w bardzo wąskim zakresie – zaspokojenia potrzeb biologicznych. Potrzeby wyższe mają swoje źródło w rywalizacji. Nawet jeżeli nagroda nie była cenna, to rywalizacja napędza ambicję, a ambicja motywuje do działania. Współzawodnictwo nie powinno być jednak oparte na porównywaniu wyników. Kontrastowanie osiągnięć poszczególnych uczestników zabawy nie motywuje dziecka, a może sprawić, że nie będzie ono w ogóle chętne, by się angażować w taką aktywność⁶⁸.

Popularne (jeśli chodzi o częstotliwość ich organizacji) okazały się imprezy związane z Tygodniem Bibliotek (inicjatywa SBP) – 72% wskazań – oraz imprezy związane z akcjami ogólnopolskimi, w szczególności z obowiązkowymi działaniami wpisanymi w kampanię „Cała Polska czyta dzieciom”, takimi jak: Tydzień Czytania Dzieciom (odpowiedzi w ramach wyboru opcji Dni Głośnego Czytania⁶⁹, 44%), Urodziny Kubusia Puchatka i Urodziny Książkowego Misia (36%), „Mikołaj w bibliotece” (35%). Zaskakująco wiele odpowiedzi dotyczyło form, które dotychczas nie kojarzyły się z biblioteką – kino (26%), piknik (22%) czy zajęcia terapeutyczne. Biblioterapia oferowana jest już w co piątej bibliotece

65 *Ile rodzin wysłało swoje dzieci na wakacje? Badanie CBOS.* <http://www.money.pl/gospodarka/turystyka/artukul/ile;rodzin;wyslalo;swoje;dzieci;na;wakacje;badanie;cbos;207;0,1393615.html> [dostęp online: 15.09.2018].

66 Według badań z większości wiejskich gospodarstw domowych (około 68%) w 2013 roku żadne dziecko nie wyjechało na wakacje.

67 W 2013 ten powód podało 73% ankietowanych, co stanowi wzrost o 7 punktów procentowych w stosunku do roku 2012 i o 12 w stosunku do roku 2011.

68 J. HUDY: *Porównywanie niszczy relacje.* <http://dziecisawazne.pl/porownywanie-niszcz-relacje/> [dostęp online: 15.09.2018].

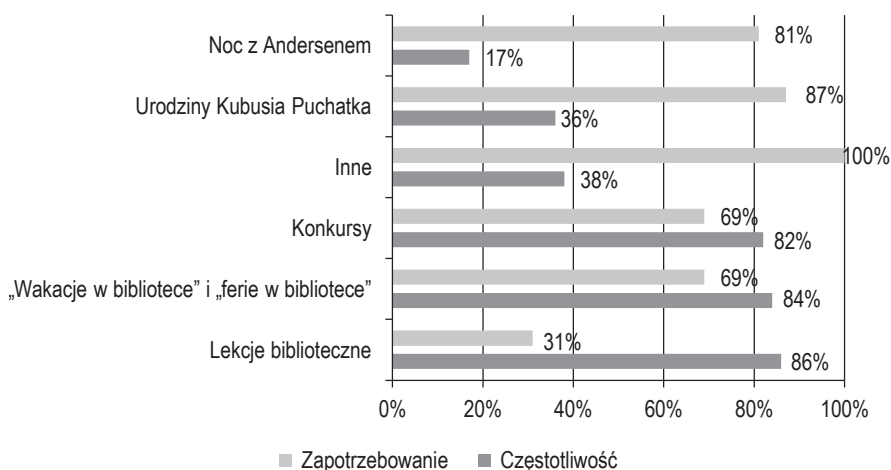
69 Bibliotekarze, którzy włączają do repertuaru imprez głośne czytanie, często nie wyróżniają, czy impreza odbywa się w ramach Dni Głośnego Czytania (organizowanych przez Polską Izbę Książki) czy Tygodnia Czytania Dzieciom (organizowanego przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”). Liczy się rezultat w postaci imprez czytelnicznych, w których często biorą udział znani autorzy, aktorzy, piosenkarze lub lokalne władze, regionalni artyści oraz sami bibliotekarze.

publicznej (21%). Z badań wynika, że bibliotekarze coraz częściej decydują się na przygotowanie imprez, które choć do tej pory miały znaczenie marginalne, to w krótkim czasie stały się modne dzięki nagłośnieniu i pozytywnym reakcjom publiczności bibliotecznej. W ten sposób do bibliotecznego repertuaru na stałe weszła „noc w bibliotece” (Noc z Andersenem, 17%) i biblioteczny happening (10%). Niewielkie znaczenie ma natomiast storytelling (niespełna 1% odpowiedzi badanych), co świadczy o tym, że bibliotekarze wolą sięgać po gotowe scenariusze i utwory literackie, niż zajmować się sztuką opowiadania historii. Z drugiej strony tak niski wynik (6 wskazań) wydaje się nieprawdopodobny i budzi podejrzenia dotyczące właściwego skojarzenia zagadnienia – z opowiadaniem baśni, popularnym jeszcze w latach 90. XX wieku.

Z kolei wśród imprez cieszących się największym zainteresowaniem klientów zewnętrznych biblioteki znalazły się przede wszystkim tzw. inne formy, czyli przedstawienia teatralne, warsztaty kulinarne, pokazy tańca czy rajdy rowerowe. Na drugiej i trzeciej pozycji uplasowały się Urodziny Kubusia Puchatka oraz „noc w bibliotece”. Obie imprezy są związane z akcjami ogólnopolskimi zainicjowanymi przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom” w 2001 roku. Interesujące jest to, że te imprezy są w bibliotekach realizowane stosunkowo rzadko – Urodziny Kubusia Puchatka wskazały 324 placówki (36%), natomiast „noc w bibliotece” organizują 153 placówki (17%). Lekcje biblioteczne, które są najczęstszą formą pracy, plasują się na jednej z najniższych lokat, jeśli chodzi o zainteresowanie użytkowników bibliotek. „Wakacje w bibliotece” i „ferie w bibliotece” oraz konkursy znalazły się w pierwszej piątce imprez cieszących się popularnością, co może być wyrazem argumentów związanych ze spędzaniem w mieście czasu wolnego od szkoły oraz młodzieżowej potrzeby rywalizacji.

Można więc wysnuć wniosek, że najczęściej organizowane są lekcje biblioteczne, zajęcia wakacyjne oraz konkursy, mimo że użytkownicy bibliotek chętniej biorą udział w imprezach, które odbiegają od standardowych realizacji pracy bibliotecznej. Jako atrakcyjne postrzegane są biblioteki, które proponują usługi odnoszące się do innych potrzeb niż te zaspokajane za pomocą form tradycyjnych, takich jak lekcje biblioteczne. Na przestrzeni ostatnich lat przestała dominować funkcja edukacyjna i informacyjna bibliotek oraz ich zadanie polegające na wypełnianiu wolnego czasu. Istotniejsza stały się funkcje: kulturalno-rekreacyjna (rozwijanie zainteresowań, doświadczanie rozwoju osobistego, inspirowanie się), komunikacyjna (w znaczeniu nawiązywania relacji interpersonalnych) i terapeutyczna. Biblioteka staje się miejscem sprzyjającym kontaktom z drugim człowiekiem, miejscem pozwalającym na osvajanie emocji, wzmocnienie własnego ego, współdziałanie z innymi użytkownikami oraz bibliotekarzem, miejscem umożliwiającym konfrontację z otoczeniem, otrzymanie wsparcia emocjonalnego i dostrzeżenie nowej, bezpiecznej przestrzeni do życiowej realizacji.

Wykres 2.8

Porównanie zapotrzebowania i częstotliwości imprez bibliotecznych

Źródło: opracowanie własne.

Można powiedzieć, że podaż nie jest skorelowana z popytem. Biblioteki powinny zainwestować swoje zasoby (także te niematerialne – jak czas pracowników, ich kreatywność i dodatkowe umiejętności) w organizację wydarzeń kluczowych z punktu widzenia użytkownika. Jednocześnie bibliotekarze mogą wykorzystać zainteresowanie użytkowników i tak zmodyfikować tradycyjne formy, np. lekcje biblioteczne, aby wiązały się one z realizacją oczekiwań odbiorców, a symultanicznie pełniły dodatkowe zadania. Funkcja edukacyjna czy informacyjna nie powinny zostać wyrugowane z podstawowej działalności bibliotecznej, ale mogłyby w większym stopniu wiązać się z interesującymi questami, quizami czy klubami⁷⁰. Warto byłoby przyjrzeć się przykładom sprawdzonych inicjatyw podejmowanych przez zagraniczne biblioteki, jakie przedstawiono w rozdziale 3 niniejszej publikacji. Szczegółowe wyniki badań ogólnopolskich dotyczących oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży znajdują się natomiast w książce *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*⁷¹.

⁷⁰ Wszystkie wyniki z ogólnopolskiego badania oraz propozycje dotyczące akcji bibliotecznych w ujęciu funkcjonalnym zostały zawarte w książce M. GĘBORSKA: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*...

⁷¹ Analiza funkcjonalna stanowiąca zakończenie rozdziału pochodzi z publikacji: M. GĘBORSKA: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*..., s. 144–149. Zdecydowano się zamieścić ten fragment w obu, dopełniających się publikacjach – zob. przypis 44 we *Wstępie* (s. 24).

Zgodnie z założeniami funkcjonalizmu (w rozumieniu socjologicznym), społeczeństwo jest systemem składającym się ze wzajemnie powiązanych części, z których każda pełni określoną funkcję wpływającą na działanie całego systemu. Bronisław Malinowski (1884–1942), dostrzegając jako pierwszy taką perspektywę badawczą, zbudował koncepcję kultury wokół teorii potrzeb. Kluczowym terminem w teorii kultury B. Malinowskiego jest pojęcie funkcji, którą można sprowadzić do pięciu płaszczyzn: roli, jaką dany element kultury pełni w całym systemie, sposobu wzajemnego powiązania tychże elementów, sposobu powiązania całego systemu kultury ze środowiskiem fizycznym, sposobu zaspokajania potrzeb przez człowieka, efektu działalności ludzkiej ujętej w ramy instytucji⁷².

Zagadnienie funkcji imprez bibliotecznych można rozważać w dwóch wymiarach – z punktu widzenia celu, jaki wydarzenie pełni w rozwoju instytucji (dotychczas mniej popularne podejście), oraz przez pryzmat korzyści dla klienta zewnętrznego. Funkcje instrumentalne wobec rozwoju biblioteki (przy założeniu, że podlega ona prawom rynku podobnym, jak instytucje komercyjne) to przede wszystkim: pozyskiwanie aktywu bibliotecznego, partnerów i fundatorów (imprezy cykliczne), kształtowanie postaw czytelniczych, wzmacnianie pozycji biblioteki i tworzenie relacji z otoczeniem (imprezy długofalowe), promocja instytucji i pozyskiwanie sponsorów (imprezy okolicznościowe), a także prezentacja oferty (imprezy inicjacyjne). O sukcesie biblioteki wydaje się jednak decydować albo korelacja między funkcjami społecznymi a wspomnianym podejściem wspomagającym rozwój biblioteki, rozumianym jako zsynchronizowane wzajemne wzmacnianie, albo zorientowanie jedynie na potrzeby użytkownika. Funkcjonalizm biblioteczny w odniesieniu do oferty kulturalnej będzie zatem polegał głównie na umotywowaniu artefaktów, zjawisk i podejmowanych działań przez ustalenie funkcji, jaką one pełnią w kulturze otoczenia zewnętrznego. W najogólniejszym aspekcie imprezy biblioteczne pełnią funkcję informacyjno-promocyjną, edukacyjną, rozrywkową, przy czym w przypadku biblioteki XXI wieku należy przyjąć, że każde działanie, także to edukacyjne i rozrywkowe, zorientowane jest na promocję oferty kulturalnej i powinno składać się do jak najczęstszych wizyt w bibliotece. Odwiedziny biblioteki w założeniu mają nie tyle mieć charakter formalny (statystyka), ile być satysfakcjonujące dla czytelnika (zaspokojenie i rozbudzenie potrzeb kulturalnych), bibliotekarza

---

72 B. OLSZEWSKA-DYONIZIAK: *Bronisław Malinowski. Twórca nowoczesnej antropologii społecznej*. Zielona Góra 1996, s. 18. Zob. też. J. TURNER: *Struktura teorii socjologicznej*. Przeł. G. WORONIECKA et al. Warszawa 2005, s. 289; R. MERTON: *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*. Przeł. E. MORAWSKA, J. WERTENSTEIN-ŻUŁAWSKI. Warszawa 2002, s. 103; B. MALINOWSKI: *Szkice z teorii kultury*. Warszawa 1958, s. 29.

(docenienie pracy na rzecz lokalnej społeczności) i społeczeństwa (utrzymywanie instytucji, na którą istnieje zapotrzebowanie społeczne⁷³).

Funkcja informacyjna wiąże się zwłaszcza z imprezami inicjacyjnymi, cyklicznymi (związanymi z akcjami ogólnopolskimi) i poniekąd również okolicznościowymi (pod warunkiem, że zostaną zaadresowane nie tylko do stałych czytelników, ale też do potencjalnych klientów). Wszystkie materiały prezentowane lub rozprowadzane podczas imprezy o takim charakterze powinny być oznaczone odpowiednim logo. Przygotowywane plakaty i ulotki o tematyce nawiązującej do książki, mediów i roli biblioteki powinny zawsze zawierać informację dotyczącą form spędzania czasu wolnego w bibliotece. Przede wszystkim wówczas, gdy biblioteka „wychodzi na zewnątrz”, tzn. podczas pikników literackich i happeningów, należy szczególnie zadbać o rozpoznawalność bibliotecznej marki. Zbyt często zdarza się, że świetnie zorganizowana impreza, która powinna dobrze świadczyć o bibliotece, nie jest z biblioteką zupełnie kojarzona. Jedna z bibliotekarek, pracujących w województwie śląskim, konkludowała: „Ludzie przyszli, pojedli, pobawili się i poszli, czytelnictwo i statystyki odwiedzin nawet nie drgnęły”. Stało się tak, ponieważ przez klientów impreza została skojarzona z dniami miasta i przypisana lokalnym władzom.

Funkcja edukacyjna jest właściwa przede wszystkim zajęciom cyklicznym. W szczególności dyskusyjne kluby książki oraz „kino w bibliotece” są doskonałą okazją do nauki krytycznego myślenia, komparastyki różnych obszarów kultury słowa i obrazu, rozwijania słownictwa i wiedzy o świecie. Umiejętności artystyczne mogą być wzbogacane poznawaniem różnych technik plastycznych, natomiast cykliczne zajęcia muzyczne powinny mieć solidną podstawę kompetencyjną w zakresie rytmiki, dźwięków, pięciolinii i notacji muzycznej (klucz, znaki przykluczowe, akordy), gamy (durowej, molowej), tonacji itp. Wiedza o fotografii, mimo że propagowana w bibliotece również w zakresie podstawowym, powinna obejmować takie pojęcia, jak: kadrowanie, ogniskowa, przesłona, migawka, ISO i głębia ostrości, oraz informacje o różnicach między fotografią tradycyjną a cyfrową. Warto tu wykorzystać zainteresowania samych bibliotekarzy, którzy niejednokrotnie, choć zajmują się wieloma rzeczami jedynie hobbystycznie, to często wiedzą dorównują profesjonalistom.

Podczas imprez tego typu uczestnicy powinni mieć możliwość wglądu do rozłożonych na stolikach, powiązanych tematycznie ze spotkaniem, książek z księgozbioru bibliotecznego. Zgromadzenie takiej biblioteczki, pokazanie, z czego się korzysta i w jaki sposób można samodzielnie powiększyć zasób wiedzy, skutkuje praktycznie stuprocentowym zainteresowaniem dotyczącym wypożyczenia danych publikacji. Nawet jeśli uczestnikami zajęć są dzieci niepotrafiące jeszcze

73 J. WOJCIECHOWSKI: *Biblioteka w komunikacji społecznej*. Warszawa 2010.

pisać, to często rodzice szukają sposobów na kontynuowanie zabawy i ćwiczenie umiejętności w domu. Niestety biblioteki nie wykorzystują tego potencjału, przy okazji imprezy nie prezentują użytkownikowi źródeł z własnych magazynów. Zajęcia biblioterapeutyczne, oprócz oczywistego oddziaływania terapeutycznego, powinny obejmować również informowanie o sposobach odpoczywania i radzenia sobie ze stresem, emocjach, które towarzyszą człowiekowi przez całe jego życie, oraz o działaniach profilaktycznych utrzymujących organizm w dobrej kondycji fizycznej i psychicznej – w tym o odpowiedniej ilości snu, codziennym wysiłku fizycznym, zdrowym odżywianiu, podtrzymywaniu więzi rodzinnych i kontaktów z przyjaciółmi.

Imprezy długofalowe także mogą pełnić funkcję edukacyjną, ale realizacja tego zadania jest utrudniona ze względu na okres, w jakim się odbywają (przeważnie wakacje i ferie szkolne). Dlatego edukacyjność owych zajęć powinna być nakierowana na przyswojenie umiejętności praktycznych i na co dzień obecnych w życiu dziecka. Wakacje są doskonałym czasem na spotkania z przyrodą (lokalna flora i fauna), zagłębienie się w kulturę lokalną (gwara, historia, stroje ludowe, pisarze związani z daną miejscowością), poznawania innych kultur, tradycji i zwyczajów (w szczególności życie społeczne na innych kontynentach, w miejscach najczęściej odwiedzanych na świecie). Podróżowanie stanowi też dla najmłodszych okazję do przypomnienia sobie lub nauczenia się systemu znaków drogowych, czytania rozkładów jazdy autobusów i pociągów.

Najpopularniejsze miejsca wakacyjnych wояży Polaków to Grecja, Turcja, Hiszpania, Bułgaria, Włochy, Portugalia oraz jeszcze do niedawna Egipt czy, obecnie zagrożona terroryzmem, Tunezja, i to właśnie od tych miejsc warto byłoby zacząć zajęcia poszerzające wiedzę o świecie⁷⁴. Ponadto zajęcia mogą obejmować naukę kilkunastu najpotrzebniejszych zwrotów w językach obcych, ciekawostki dotyczące kuchni i klimatu. Cenne będą również informacje o tym, jak wygląda odprawa na lotnisku czy sam lot samolotem. Ile godzin zajmuje przemieszczanie się między poszczególnymi miejscami oraz jakie inne środki transportu są w tym celu używane, np. tramwaj wodny, szybkie pociągi podmiejskie. Można wprowadzić „matematykę na wesoło”, ale tylko w odniesieniu do rzeczywistych zagadnień, takich jak planowanie podróży z przesiadką, kupowanie biletów lub oszczędzanie kieszonkowego. Zajęcia z gramatyki czy słowotwórstwa języka polskiego mogą odnosić się do prowadzenia podróznego dziennika czy redagowania wakacyjnej gazetki. W trakcie ferii zimowych popularyzować można sporty zimowe, organizować wirtualne wycieczki na biegun północny

74 6 mln Polaków planuje urlop za granicą. Gdzie jeżdżą najchętniej? Wakacyjne wyjazdy Polaków w liczbach [sondaż TVN24, 25.06.2015]. <http://tvn24bis.pl/z-kraju,74/wakacyjne-wyjazdy-polakow-w-liczbach,554585.html> [dostęp online: 15.09.2018].

czy też analizować fizyczne i chemiczne właściwości towarzyszące zjawiskom atmosferycznym, takim jak grad, szron, szadź czy powstawanie płatków śniegu. Szczery zachwyt potrafi wzbudzić u dzieci informacja, że największe i najpiękniejsze śnieżynki powstają w przedziale temperatur od -10°C do -20°C przy dużej wilgotności powietrza⁷⁵. Informacje powinny dotyczyć tego, co dzieje się w otoczeniu, z czym dziecko spotyka się każdego dnia i o czym może porozmawiać z rodzicami, co wiąże się z naturalną dziecięcą potrzebą rozwijania zainteresowań, ciekawości.

Funkcja rozrywkowa charakteryzuje przede wszystkim imprezy okolicznościowe, takie jak gry i zabawy literackie, konkursy czy biblioteczne spotkania – z autorem, z przedstawicielem wybranego zawodu, a także z postaciami z wyobraźni (elfy, skrzaty, wróżki, czarodziejki, smoki, bohaterowie literaccy i animowani, Święty Mikołaj, Dziadek Mróz, Śnieżynka, Zębowa Wróżka czy Zajączek Wielkanocny). Z założenia zajęcia o charakterze ludycznym, jak skecze, loterie fantowe, gry towarzyskie czy zabawa w podchody, nie mają większych wartości informacyjnych. To, co musi charakteryzować zajęcia o funkcji rozrywkowej, to dobrowolność udziału, elementy zaskoczenia i niespodzianki oraz fikcyjność i nonsensowność przy jednoczesnym ujęciu w konwencje i reguły, których należy przestrzegać. Roger Caillois dokonał podziału zabaw na cztery kategorie⁷⁶. Przyjmując tę systematykę w odniesieniu do imprez bibliotecznych, można wyróżnić zabawy oparte na: współzawodnictwie (konkursy literackie, promowanie najaktywniejszych czytelników), naśladowaniu (przedstawienia teatralne, sztuczki iluzjonistyczne, warsztaty plastyczne, muzyczne, fotograficzne), przypadku (loterie, zabawy językowe) i w nieco mniejszym natężeniu – na emocjach wywołanych przez adrenalinę (ćwiczenia ruchowe, sztuczki akrobatyczne).

Dodatkowe, niewymienione jeszcze funkcje imprez bibliotecznych to: organizatorska (organizacja życia społecznego, realizowana głównie przez biblioteki działające na wsi, w ramach połączenia z domem kultury lub gminnym ośrodkiem kultury), wychowawcza (transmisja reguł, norm, umiejętności i zasad współdziałania, realizowana przez np. konkursy, dyskusyjne kluby książki, happeningi), terapeutyczna (tworzenie okazji do uwolnienia się od dręczących napięć, lęków, emocji, np. w trakcie głośnego czytania, opowiadania baśni i zajęć biblioterapeutycznych), integracyjna, o której można mówić w różnych aspektach: pokoleniowym (aktywizacja seniorów, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu – np. „bajka z babcią”, literacki piknik rodzinny),

75 Fizyka.net. http://fizyka.net.pl/ciekawostki/ciekawostki_wn2.html [dostęp online: 15.09.2018].

76 *Wprowadzenie do pedagogiki zabawy*. Red. E. KĘDZIOR-NICZYPORUK. Lublin 2003; R. CAILLOIS: *Ludzie i gry*. Przeł. A. TATARKIEWICZ, E. ŻUROWSKA. Warszawa 1997.

językowo-etnicznym (tereny przygraniczne, takie jak Śląsk Cieszyński – np. dwujęzyczne warsztaty artystyczne, gry i zabawy), sprawnościowym (w przypadku dzieci nie tylko z niepełnosprawnością ruchową lub intelektualną, ale również z różnymi deficytami, jak zespół Aspergera, autyzm, zespół Downa, czy dzieci, u których konieczna była stomia – np. zajęcia teatralne).

Ponadto zadaniem każdej aktywnej animacji powinno być zachęcanie do uzewnętrzniania wrażeń i wymiany osobistych doświadczeń za pomocą kreatywnych środków wyrazu oraz stworzenie możliwości doświadczania własnej indywidualności, które jest możliwe jedynie przez kontakt z innymi ludźmi.

Odwołując się do koncepcji B. Malinowskiego, po omówieniu funkcji, jakie imprezy pełnią w systemie, należy rozważyć jeszcze sposób wzajemnego powiązania tych elementów (funkcji) oraz ich wpływ na otoczenie. Jak już wspomniano, każda impreza powinna pełnić funkcję promocyjną, choćby poprzez tworzenie pozytywnego wizerunku placówki oraz umacnianie marki zawodu bibliotekarza, postrzeganego jako fachowiec, specjalista, osoba kompetentna, o odpowiednich predyspozycjach osobowościowych i z przygotowaniem pedagogicznym. Ponadto metodyka pracy z grupą w bibliotece musi opierać się na pedagogice zabawy. Zatem nawet działania o funkcji edukacyjnej i informacyjnej powinny zawierać przynajmniej elementy rozrywki. Zabawa bowiem „staje się impulsem do kreowania atmosfery działania i sprzyja skutecznej komunikacji pomiędzy członkami społeczności, uczy, jak wyrażać emocje”⁷⁷.

W drugiej kolejności rozważać można efekty działalności kulturalnej ujętej w ramach propozycji imprez proponowanych w danej bibliotece. Dobra i trafna oferta kulturalna powinna służyć zdobywaniu określonych umiejętności intelektualnych, emocjonalnych i fizycznych, jednocześnie wzbogacaniu słownictwa, rozwijaniu sprawności myślenia i kreatywności, integracji i tworzeniu lepszych relacji pomiędzy uczestnikami zajęć, zaspokajając psychiczne, fizyczne, duchowe i społeczne potrzeby dziecka. W osiągnięciu tych efektów istotny jest nie tylko wynik (konkursu, warsztatu, lekcji bibliotecznego), ale także sam proces i przeżycia doświadczane w jego trakcie. Scenariusze zajęć powinny być elastyczne, modyfikowane w zależności od potrzeb grupy i wieku jej członków, emocji i panującego nastroju, relacji zachodzących między uczestnikami oraz ich kondycji psychicznej i fizycznej. Zaufanie do bibliotekarza (wypracowany szacunek, będący konsekwencją i wypadkową rzetelnej wiedzy ogólnej oraz życzliwości) oraz pewna biblioteczna konwencjonalność (regulamin biblioteczny, znane pomieszczenia, schematy działań i ich cykliczność) powodują, że biblioteka staje

---

77 Z. HOFMAN: *O możliwościach wykorzystania pedagogiki zabawy w działaniach wychowawczych*. „Grupa i Zabawa” 2000, nr 1, s. 7. Zob. też G. WALCZEWSKA-KLIMCZAK: *Czy pedagogika zabawy potrzebna jest bibliotekarzom?* „Poradnik Bibliotekarza” 1999, nr 3, s. 4.

się dla dziecka miejscem bezpiecznym i przyjaznym. Tylko w takich warunkach możliwe jest czytelnicze oddziaływanie i promowanie książki dziecięcej.

Socjolog Talcott Parsons twierdził, że B. Malinowski skupił się jedynie na analizie opartej na poziomie biologicznym i kulturowym (w aspekcie przekazywania wzorców), natomiast dla pełnego obrazu należałoby wziąć pod uwagę poziom osobowościowy (określany przez przyswojone wartości i wyznaczone cele) oraz analizę systemu interakcji społecznych między jednostkami⁷⁸. Wartości i cele przyjęte w danej społeczności oraz interakcje społeczne stanowią wymiar socjokulturowy makrootoczenia biblioteki, który został opisany w podrozdziale 2.1. Warto dodać, że dobry animator-bibliotekarz bez względu na to, jakie wydarzenia kulturalne organizuje, musi mieć szeroki zasób wiedzy z zakresu psychologii i socjologii. Z punktu widzenia społecznego, biblioteka, a dokładniej spędzanie czasu w bibliotece, staje się formą pewnego rodzaju życia klubowego. Poczucie przynależności wzmacniane jest dzięki cykliczności imprez, stosowaniu marketingu relacyjnego oraz oferowaniu kart bibliotecznych, często pełniących funkcje rabatowe i partycypacyjne wobec innych imprez odbywających się w instytucjach kultury, współpracujących z biblioteką na rzecz promocji książki dziecięcej.

---

78 B. OLSZEWSKA-DYONIZIAK: *Bronisław Malinowski...*, s. 164.

Wybrane inicjatywy zagranicznych bibliotek

Promocją książki dziecięcej i młodzieżowej zajmują się przede wszystkim narodowe i międzynarodowe organizacje wyspecjalizowane w tego typu działaniach, m.in. składająca się z ponad 70 sekcji, działających w różnych krajach – The International Board on Books for Youngsters (rok zał. 1953) czy związana z The University of Wisconsin-Madison – Children's Book Center (USA; rok zał. 1963), wspierająca nauczanie i badania nad książką. Promocją książki dla młodego odbiorcy są również zainteresowane stowarzyszenia bibliotek w poszczególnych krajach, przede wszystkim The American Library Association (USA; rok zał. 1876), The Library Association (Wielka Brytania; rok zał. 1877), Die Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (Austria; rok zał. 1896), Der Verein Deutscher Bibliothekare (Niemcy; rok zał. 1900), L'Association des Bibliothécaires de France (Francja; rok zał. 1906), czy międzynarodowa Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży (istniejąca w ramach The International Federation of Library Associations od 1955 roku)¹. Oprócz promocji „w skali makro”, organizowanej przez instytucje non profit związane z kulturą i edukacją (przedsięwzięcia podejmowane przez wspomniane stowarzyszenia, a także przez zrzeszenia pisarzy, księgarzy i wydawców oraz inne organizacje, m.in. UNESCO), na obraz działań bibliotecznych skierowanych do dzieci i młodzieży w poszczególnych krajach składają się czynniki takie, jak polityka kulturalna danego państwa, narodowe programy adresowane do bibliotekarzy, nauczycieli, młodych czytelników i ich rodziców oraz inicjatywy lokalne poszczególnych bibliotek.

---

1 Serwis informacyjny dla bibliotekarzy. <http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/WWW/bib.nsf/o/161EF407F9F98672C1256E85003CC7A5?Open> [dostęp online: 15.09.2018].

W rozdziale umówiono przykładowe działania bibliotek z Ameryki Północnej (Stany Zjednoczone), Europy Północnej (kraje skandynawskie, Wielka Brytania), Południowej (Hiszpania) i Zachodniej (Francja, Niemcy)². Wybrane kraje związane są z początkami bibliotekarstwa dziecięcego na świecie oraz z prekursorskimi programami (np. inicjacja czytelnicza niemowląt, kluby lektury, nagrody za popularyzację czytelnictwa dziecięcego), projektami (standardy usług dla dzieci) i pomysłami (np. bibliobusy), które następnie powielane były w innych krajach. Poszczególne działania częściowo zostały opisane z autopsji na podstawie obserwacji dokonywanej podczas podróży badawczych do bibliotek w Londynie oraz Berlinie, a także dzięki selekcji informacji z zagranicznych stron internetowych oraz przeprowadzeniu badań ankietowych w latach 2012–2013. Mimo że liczba przesłanych kwestionariuszy pozwoliła na podanie metodą statystyczną tylko wyników dotyczących działalności bibliotek brytyjskich i francuskich (jedynie w przypadku tych krajów została przekroczona ustalona granica minimum 30 wypełnionych kwestionariuszy), to dane zawarte w pozostałych otrzymanych kwestionariuszach (z bibliotek w Niemczech, Danii, Irlandii) stały się istotnym śladem badawczym w dalszych poszukiwaniach. Każdy podrozdział otwiera myśl przewodnia dotycząca omawianego kraju, prezentująca postawę w działalności bibliotekarskiej.

3.1

Stany Zjednoczone

Libraries are powerful. They shape minds, bolster economics, and anchor communities of every size in every corner of America³.

Idea zakładania bibliotek, która narodziła się w czasach Oświecenia, bardzo dobrze przyjęła się na gruncie amerykańskim. Benjamin Franklin był inicjatorem pierwszych bibliotek, które od 1731 roku w Filadelfii działały na zasadzie zbliżonej do dzisiejszego bookcrossingu. Każdy członek elitarnego klubu musiał dostarczyć przynajmniej jedną, własną książkę, aby móc zabrać ze sobą inny egzemplarz. Biblioteki zakładane były przede wszystkim przez organizacje społeczne, dzięki czemu utrzymywały płynność finansową, a w XIX wieku ich

2 Klasyfikacja regionów Europy według ONZ: *Countries or areas / geographical regions*. <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe> [dostęp online: 15.09.2018].

3 Courtney L. Young (przewodnicząca American Library Association); słowa wypowiedziane podczas przemówienia w Omaha Public Library (Nebraska) w 2014 roku. [„Biblioteki są potężne. Kształtują umysły, wzmacniają ekonomię i spajają społeczności ze wszystkich zakątków Ameryki”; tłum. MG].

liczba się podwoiła. W 1876 roku powstało The American Library Association, którego zadaniem była koordynacja dobrze funkcjonujących, ale rozproszonych i zróżnicowanych pod względem finansowym i kulturalnym placówek. Bibliotekarstwo amerykańskie wiele zawdzięcza Melvilowi Deweyowi, dyrektorowi biblioteki stanowej w Nowym Jorku i przewodniczącemu Komisji Bibliotecznej w tym stanie, który zajął się organizowaniem służby bibliotecznej na wsi (opracował listę niezbędnych książek, wśród których jedną czwartą stanowiły publikacje dla młodego odbiorcy), był także inicjatorem założenia najstarszego i najbardziej szanowanego czasopisma bibliotekarskiego – „Library Journal” (1876), na którego łamach bibliotekarze mogli zaprezentować swoją działalność, wymieniać się nowinkami i pomysłami adresowanymi w szczególności do pracowników bibliotek publicznych, oraz założycielem Columbia School of Library Economy – pierwszej na świecie szkoły kształcącej bibliotekarzy⁴. Liczebny rozwój amerykańskich bibliotek publicznych nastąpił na początku XX wieku, w dużej mierze dzięki ALA, które w latach 1911–1923 zainicjowało powstanie 1677 placówek. Wraz z utworzeniem w 1966 roku – dzięki staraniom nauczycielki Margaret McNamary – The Reading Is Fundamental (RIF), organizacji non profit współpracującej z Biblioteką Kongresu, zwrócono szczególną uwagę na czytelnictwo dziecięce, a powstałe wówczas programy czytelnicze, polegające na przekazywaniu książek dzieciom z ubogich rodzin ze wszystkich 50 stanów, stały się załącznikiem dla planów rozwoju czytelnictwa w Wielkiej Brytanii i Argentynie⁵.

W latach 80. XX wieku bibliotekarze dziecięcy zaczęli wypracowywać strategie przygotowywania zajęć dla najmłodszych. Programy dla dzieci od 18 miesiąca do 3 roku życia realizowane w bibliotece w Cumberland (Północna Karolina), obejmujące prezentację książek, często adresowane były również do rodziców (np. młodzi rodzice mogli zdobyć podstawową wiedzę z zakresu higieny czy pielęgnacji dziecka)⁶. Tworzono także programy imprez cyklicznych, jak np. projekt 20 minutowych zajęć prowadzonych raz w tygodniu, realizowanych przez 2,5 miesiąca, adresowanych do dzieci w I i II stadium rozwoju poznawczego według skali Piageta⁷. Dzieci w I stadium rozwijają przede wszystkim inteligencję sensoryczno-motoryczną, natomiast w II stadium – inteligencję

4 J. KOŁODZIEJSKA: *Biblioteki amerykańskie*. Warszawa 1971.

5 Reading Is Fundamental. <http://www.rif.org/us/about/our-history.htm> [dostęp online: 15.09.2018]. Organizacja nadal istnieje, jest najstarszą tego typu i rocznie obsługuje ponad 4,4 mln dzieci, a w ciągu niespełna 50 lat działalności w jej ramach bezpłatnie rozdano ponad 380 mln nowych książek (co oznacza, że do najuboższych trafia średnio prawie 8 mln publikacji rocznie).

6 G. TERWILLIGER: *Dzieci i rodzice. Rola biblioteki publicznej*. W: *Dziecko – książka – biblioteka*. Warszawa 1993, s. 52–56.

7 Jean Piaget wyróżnił 4 stadia rozwoju poznawczego dzieci: 1) sensoryczno-motoryczny, 0–2 rok życia; 2) przedoperacyjny, 2–6 rok życia; 3) operacji konkretnych, 6–12 rok życia;

przedoperacyjną, którą można usprawnić przez celowe eksperymentowanie na przedmiotach i rozwijanie świadomości planowania działań opartych na reprezentacjach przedmiotów. Zajęcia biblioteczne polegały więc na dzwonieniu małym dzwoneczkiem, zapalaniu świecy, zabawach manualnych, grze „otwórz–zamknij”, śpiewaniu prostych piosenek i prezentacji książeczek. Każda zabawa manualna lub ruchowa zajmowała 2 minuty. Bibliotekarze z Henderson w Północnej Karolinie współpracowali z rodzicami na podstawie sporządzanych przez nich zapisków dotyczących pracy z dzieckiem w domu, zadając kolejne ćwiczenia odpowiednio do odnotowywanych postępów⁸. Dzięki takim działaniom bibliotekarze dziecięcy zaczęli być postrzegani przez społeczeństwo jako rzecznicy młodych ludzi i specjaliści od usług dla dzieci. Lata 90. XX wieku przyniosły przede wszystkim pytania o płaszczyznę bibliotecznego działania i odpowiedzialności społecznej oraz o niezbędne kompetencje bibliotekarzy, wśród których wymieniono przede wszystkim twórcze nastawienie, pełną otwartość i umiejętność doskonalenia własnego warsztatu pracy. Promowaniem literatury i czytelnictwa wśród dzieci, rodziców i nauczycieli miały zajmować się okręgowe, regionalne i stanowe *library media center*⁹.

Biblioteki amerykańskie zawsze cieszyły się dobrą opinią użytkowników, jednak dominacja internetu pod koniec lat 90. doprowadziła wśród ustawodawców i administratorów do dezawuacji biblioteki i uznania jej za instytucję anachroniczną, której zasoby powinny być dostępne wyłącznie w sieci internetowej. Przedstawiciele ALA, przeciwdziałając takiemu postrzeganiu biblioteki, nakłonili żonę ówczesnego prezydenta, Laurę Bush, byłą bibliotekarkę, do wzięcia udziału w uroczystej inauguracji kampanii promowanej hasłem „@ your library” (W twojej bibliotece), która odbyła się w czasie Tygodnia Bibliotek Krajowych w kwietniu 2001 roku¹⁰. Hasło promocyjne zostało przejęte przez federację IFLA i zapoczątkowało ogólnoswiatową akcję „Kampania na rzecz Bibliotek na Świecie” (przeprowadzoną przede wszystkim w Meksyku, w krajach Ameryki Południowej – Argentynie, Brazylii, Wenezueli, Urugwaju, oraz w Australii, a dopiero po ponad 10 latach w Wielkiej Brytanii, pod hasłem „We love libraries”¹¹). Początek XXI wieku dla bibliotek oznaczał w głównej mierze włączenie się w realizację

4) operacji formalnych, od 12 roku życia. B.J. WADSWORTH: *Teoria Piageta. Poznawczy i emocjonalny rozwój dziecka*. Warszawa 1998, s. 107.

8 D. YOUNG, Ch. BAAR-LINDSAY: *Dzieci do lat trzech i biblioteki*. W: *Dziecko – książka – biblioteka*. Warszawa 1993, s. 57–61.

9 J. WRÓBLEWSKA: *Bibliotekarze w USA*. „Poradnik Bibliotekarza” 2008, nr 10, s. 14.

10 M. DOWLING: *Kampania na rzecz Bibliotek Amerykańskich*. „Biuletyn EBIB” 2006, nr 2. <http://www.ebib.pl/2006/72/dowling.php> [dostęp online: 15.09.2018].

11 Więcej informacji o akcji społecznej „We love libraries” znajduje się w podrozdziale dotyczącym Wielkiej Brytanii.

narodowego programu walki z analfabetyzmem, gdyż jak w 2006 roku podawała Jadwiga Kołodziejska, 70% czwartoklasistów amerykańskich szkół podstawowych nie potrafiło czytać, a pozostali nie posiadali umiejętności płynnego czytania¹². W pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku nakłady finansowe na program „Teaching Children to Read” wyniosły 1 mld \$¹³. Oprócz bibliotekarzy w program zostali włączeni nauczyciele i rodzice, dla których przygotowano specjalne serwisy zawierające wskazówki, jak pomóc dziecku w nauce czytania, np. powstały w 2010 roku „I can teach my child”¹⁴. Instrukcje zamieszczane na serwisach dotyczyły zarówno zabawek edukacyjnych, jak i konkretnych zajęć, które można wykonywać z dzieckiem, uwzględniając stopień jego rozwoju. Ukazał się specjalny e-book z 10-etapowym programem nauki czytania¹⁵. Propozycje dla kilkumiesięcznych dzieci oraz te dla dzieci w wieku szkolnym mogłyby sprawdzić się również w bibliotekach europejskich¹⁶.

Oferta wielu bibliotek zawiera o wiele więcej niż tylko programy alfabetyzacji. Proponowane są imprezy kulturalne oraz możliwość korzystania z internetu (97,5% placówek bibliotecznych oferuje dostęp bezprzewodowy¹⁷, zaś 98% organizuje szkolenia z zakresu wykorzystania technologii), e-książki (ponad połowa Amerykanów posiada tablet albo jakiś rodzaj e-czytnika), pomoc w poszukiwaniu pracy (ponad 92% bibliotek publicznych zapewnienia usługi dla osób poszukujących pracy)¹⁸. Amerykanie wypożyczają średnio 8 książek rocznie, a średni, roczny koszt utrzymania biblioteki w przeliczeniu na jednego podatnika to jedynie 35,81 \$¹⁹, czyli średnia cena jednej książki w twardej oprawie. Mimo że powszechnie znany jest mechanizm kultury konsumpcyjnej społeczeństwa amerykańskiego, to jednak w 2015 roku liczba bibliotek w USA nadal była większa (około 16,5 tys. filii) niż liczba barów szybkiej obsługi McDonald's

12 J. KOŁODZIEJSKA: *Szerokie okno biblioteki*. Warszawa 2006, s. 96.

13 M. PIETRZAK: *Między tekstem a czytelnikiem. Żywe słowo w bibliotece – tradycja i współczesność*. Toruń 2012, s. 54.

14 I can teach my child. <http://www.icanteachmychild.com> [dostęp online: 15.09.2018].

15 10 Steps to Teaching Your Child to Read. <http://www.icanteachmychild.com/10-steps-to-teaching-your-child-to-read/> [dostęp online: 15.09.2018].

16 I can teach my child 1–2 years. <http://www.icanteachmychild.com/category/ages-and-stages/1-2-years/> [dostęp online: 15.09.2018].

17 W 2012 roku taki dostęp był możliwy w niespełna 89% bibliotek publicznych, a zatem w ciągu 3 lat wzrósł aż o 9 punktów procentowych.

18 *American Libraries. A Report from The American Library Association*. Red. K. ROSA. Chicago 2015, s. 12–19. http://www.ala.org/news/sites/ala.org.news/files/content/0415_StateAmLib_o.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

19 Statystyki ALA z 2012 roku. http://www.ala.org/offices/sites/ala.org.offices/files/content/QF2012_annotatedFINAL_2.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

(około 15 tys.)²⁰ czy kawiarni Starbucks (około 13 tys.)²¹. Tym niemniej podstawowe wyznaczniki tzw. makdonaldyzacji społeczeństwa odnoszą się także do bibliotek i wywierają na te instytucje istotny wpływ. Liczą się cechy kwantytatywne (cena, jakość, czas wykonania usługi), oczekuje się efektywności, przewidywalności (uproszczone systemy i techniki informatyczne, ujednolicenia, standaryzacje), stosuje techniki wywierania wpływu (promocja usług).

Amerykański projekt International Children's Digital Library (2002) zakłada promocję czytelnictwa poprzez zapewnienie bezpłatnego dostępu online do najlepszych pozycji literatury dziecięcej dawnej i współczesnej powstałych na całym świecie oraz propagowanie za pośrednictwem książek dla dzieci poszanowania innych kultur²². Projekt jest realizowany przez University of Maryland i obejmuje 4619 książek w 59 językach. Przykładowe działania, to: Scavenger Hunt (Poszukiwacze) – gra, której uczestnicy identyfikują książkę na podstawie krótkich fragmentów; nauka kreatywnego pisania (realizowana w grupie lub indywidualnie); porównywanie opowiadań (znane opowieści w alternatywnych wersjach z innych kultur i w różnych językach); organizowanie wystaw (w tym oprócz zwiedzania istnieje też możliwość utworzenia własnej kolekcji). W bibliotece ICDL można prezentować książki za pomocą projektora. Można tu znaleźć także polskie publikacje, np. baśń *Filus, Milus i Kizia* Marii Konopnickiej²³.

Jakość usług bibliotecznych w USA monitorowana jest przede wszystkim przez ALA. Wzorcowo działające biblioteki amerykańskie otrzymują od 1992 roku nagrodę Library of the Year (Biblioteka Roku), czyli swoistą „bibliotekarską Nagrodę Nobla”, którą przyznaje najstarsze, opiniotwórcze czasopismo amerykańskie „Library Journal” (publikowane przez ALA). Nominowane biblioteki muszą spełniać trzy główne warunki:

- za priorytetowe uznawać świadczenie usług dla społeczności;
- tworzyć kreatywne i innowacyjne programy działalności bibliotecznej;
- być liderem w programach, które mogłyby zostać wdrożone w innych bibliotekach²⁴.

20 McDonald's Corporation. <https://www.mcdonalds.com/us/en-us.html> [dostęp online: 15.09.2018].

21 Starbucks Company. <http://www.starbucks.pl/about-us/company-information/> [dostęp online: 15.09.2018].

22 International Children's Digital Library. <http://en.childrenslibrary.org/> [dostęp online: 15.09.2018].

23 M. KONOPNICKA: *Filus, Milus i Kizia*. Warszawa 1922. http://www.childrenslibrary.org/icdl/BookPage?bookid=konfilu_01110009&pnum1=6&pnum2=7&twoPage=true&route=text_English_poland&size=0&fullscreen=false&lang=Polish&ilang=English [dostęp online: 15.09.2018].

24 Regulamin nagrody Library of the Year. <http://lj.libraryjournal.com/awards/library-of-the-year-nomination-guidelines/> [dostęp online: 15.09.2018].

Oprócz tej najbardziej prestiżowej nagrody przyznawana jest także m.in. nagroda I Love My Librarian, od 2008 roku fundowana przez Carnegie Corporation of New York we współpracy z The New York Times i ALA, która zastąpiła inną, specjalną nagrodę za popularyzowanie czytelnictwa – The Grolier Society²⁵. W ramach 11 sekcji ALA działają oddzielne jednostki odpowiedzialne za funkcjonowanie bibliotek publicznych (Public Library Association) czy szkolnych (American Associations of School Librarians), ponadto powołano 2 specjalne sekcje, które mają za zadanie wspieranie i popularyzowanie pracy z młodym użytkownikiem. Promowaniem usług bibliotecznych dla dzieci w wieku od 7 do 14 lat zajmuje się wydział Association for Library Service to Children (ALSC), natomiast promocją oferty dla nastolatków (12–18 lat) – odpowiadający mu oddział Young Adult Library Services Association (YALSA), istniejący od 1957 roku w Chicago. Oddział YALSA został utworzony w przekonaniu, że nastolatki to nie „po prostu starsze dzieci”, ale osoby, które osiągnęły stadium rozwoju wymagające innego podejścia strategicznego w skutecznym zrozumieniu potrzeb i w dobraniu m.in. oferty kulturalnej. Tak po raz pierwszy wyróżniono nastolatków jako odrębną grupę odbiorców usług bibliotecznych. Podejście to stopniowo było powielane i przyjęło się również w Europie. Uznano także, że potrzeby i możliwości rozwojowe młodszych nastolatków (13–15 lat), różnią się od tych, które ma starsza młodzież (16–18 lat)²⁶. Biblioteki korzystają z badań prowadzonych przez YALSA oraz z przekazywanych przez oddział dotacji na wakacyjne programy czytelnicze, zatrudnianie nastoletnich stażystów, szkolenia i rozwijanie cyfrowych usług medialnych. ALSC tworzy natomiast listy polecanych książek, organizuje różnego rodzaju konkursy dla osób związanych z książką dziecięcą, jest pomysłodawcą i realizatorem akcji, takich jak: Dzień Książki – Dzień Dziecka (30 kwietnia), „Rzuć wszystko i czytaj” (rodzinne czytanie przez 30 minut dziennie), Tydzień Książki Dziecięcej (sponsorowany przez The Children’s Book Council²⁷ od 1919 do 2007 roku, odbywający się

25 The Grolier Club jest działającym od 1884 roku w Nowym Yorku prywatnym stowarzyszeniem miłośników książki. To największe w Ameryce Północnej stowarzyszenie bibliofilii organizuje różne wykłady i wystawy książek dziecięcych drukowanych od 1600 roku do współczesności. Wydaje również publikacje naukowe oraz przyznaje stypendia. Działająca w jego ramach biblioteka naukowa skupia się przede wszystkim na zagadnieniu sztuki książki. Nagroda The Grolier Society, oprócz certyfikatu i korzyści finansowych, miała wpływ na prestiż zwycięskiej placówki.

26 Young Adult Library Services Association. <http://www.ala.org/yalsa/> [dostęp online: 15.09.2018].

27 The Children’s Book Council (Rada Książki Dziecięcej) to stowarzyszenie wydawców, działające non profit na rzecz promocji książek dla dzieci i czytelnictwa. Istnieje od 1944 roku i już na samym początku działalności stowarzyszenia jego współzałożyciel Frederick Melcher (zasłużony księgarz, inicjator nagród – medali Newbery i Caldecott) powierzył

w listopadzie, a od 2008 roku – w maju) czy Narodowy Dzień Dziecka w Bibliotece (oprowadzanie dzieci po zakamarkach bibliotek organizowane w pierwszą niedzielę sierpnia, akcja sponsorowana przez Boys & Girls Clubs of America)²⁸.

Ponadto każda stowarzyszona biblioteka w latach 2006–2010 mogła ubiegać się w ALSC o pomoc w promowaniu swojej działalności, dzięki czemu otrzymywała plan organizacji imprez bibliotecznych dla dzieci, wsparcie w tworzeniu strony WWW oraz w przygotowaniu zasobów, które znajdują się na tej stronie lub posłużą promocji. Akcję nieoficjalnie reklamowało hasło „By Librarians, for Librarians” (Przez bibliotekarzy i dla bibliotekarzy), a kampania była zaprojektowana tak, aby pomóc dotrzeć do dzieci, ich rodziców i opiekunów. Wiele z przygotowanych narzędzi jest nadal udostępnionych na stronie internetowej²⁹. Kampania, oprócz wymiernych efektów w postaci setek stron WWW powstałych do 2010 roku, przyniosła również niemierzalne, ale dostrzegalne zmiany w spojrzeniu na młodego użytkownika, bibliotekę i jej promocję.

Warto przeanalizować motywacje jury oraz ofertę kulturalną skierowaną do dzieci i młodzieży, którą proponowały amerykańskie biblioteki wyróżnione na początku drugiej dekady XXI wieku wspomnianą już, postrzeganą jako najbardziej prestiżowa, nagrodą Library of the Year³⁰.

Każda spośród nagrodzonych bibliotek prowadzi działania wyjątkowe, jest pionierem usług zarówno tradycyjnych, jak i tych online (np. aplikacje na smartfony), umiejętnie reaguje na zmiany w otoczeniu i dostosowuje ofertę do potrzeb społeczności lokalnej. Ponadto biblioteki wypracowały wizerunek instytucji bezpiecznych (Ferguson Municipal Public Library), godnych zaufania (San Diego County Library), funkcjonujących dla dobra ludzi (King County Library System), wspomagających edukację (Howard County Library System) oraz oferujących nowoczesne usługi (Edmonton Public Library). Inferencja dotycząca bibliotecznych wzorców musi uwzględniać efektywne sposoby działania, które sprawdziły się w praktyce. Niniejsze rozważania prowadzą do konstatacji, że biblioteka modelowa powinna posiadać wszystkie wskazane atrybuty.

---

stowarzyszeniu organizację Children's Book Week (zapoczątkowanego w 1919 roku). Należą do niego popularni na całym świecie wydawcy, jak np. Egmont Publishing, Penguin Young Readers Group, Scholastic Inc., National Geographic Children's Books, Disney Publishing Worldwide. Por. Children's Book Council: <http://www.cbcbooks.org/> [dostęp online: 15.09.2018]. Analogicznie działa australijska organizacja The Children's Book Council of Australia, założona w 1945 roku; zob. The Children's Book Council of Australia. <http://cbca.org.au/index.htm> [dostęp online: 15.09.2018].

²⁸ *About ALSC*. <http://www.ala.org/alsc/aboutalsc> [dostęp online: 15.09.2018].

²⁹ *ALSC's Kids! @ your library*. <http://www.ala.org/alsc/issuesadv/kidscampaign> [dostęp online: 15.09.2018].

³⁰ Lista zwycięzców w konkursie Library of the Year: *Past Winners*. *Library Journal*. <http://lj.libraryjournal.com/awards/past-winners/> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 3.1

Nagroda Library of the Year za wyjątkowe usługi dla młodych czytelników

2015	
Ferguson Municipal Public Library (USA, Missouri, hr. St. Louis)	
argumentacja jury	oferta kulturalna dla dzieci i młodzieży
<p>Doceniono działalność biblioteki w momentach trudnych dla lokalnej społeczności, tj. akcje podczas tornada w Joplin i w czasie huraganów w New England, a także w trakcie protestów związanych z pogrzebem Freddiego Graya – Afroamerykanina, który zmarł w policyjnym areszcie. Mimo zamieszek biblioteka pozostała otwarta. Podczas chaosu, który panował na ulicach, zamknięte były szkoły, a biblioteka jako jedyna zapewniła bezpieczne miejsce do nauki. W niej spotykali się uczniowie i nauczyciele. Atutem biblioteki jest dobre wykorzystanie własnych zasobów, mimo funkcjonowania w jednym z najbiedniejszych miast w stanie Missouri. Doceniono zaangażowanie, ideę oferty usług i poświęcenie dla społeczności.</p>	<p>Regularnie przyjmowani wolontariusze dyżurują w specjalnym pokoju i pomagają w odrabianiu zadań domowych. Współpraca z nauczycielami gwarantuje zaplecze edukacyjne, informacyjne oraz pomoc psychologiczną. Biblioteka wspiera wszelkie przejawy kreatywności, m.in. poprzez kącik poetycki. Dział dziecięcy wyposażony jest w nietypowe meble, takie jak specjalnie wyścielona wanna do czytania.</p>
2014	
Alberta's Edmonton Public Library – EPL (Kanada) ^(a)	
argumentacja jury	oferta kulturalna dla dzieci i młodzieży
<p>Biblioteka, funkcjonująca od ponad 100 lat w różnych warunkach, nie tylko przetrwała w zmieniającym się otoczeniu, ale również przyczyniła się do rozwoju miasta. W 1941 roku EPL była pierwszą biblioteką publiczną w Ameryce Północnej, która zaoferowała <i>bookmobile</i>, czyli usługę biblioteczną przy użyciu środka komunikacji miejskiej – tramwaju. W 1979 roku EPL była pierwszą biblioteką publiczną w Kanadzie, która zdecydowała się na zainstalowanie zintegrowanego systemu wypożyczeń, a w 2007 – pierwszą, w której wdrożono technologię RFID. Każda z 17 filii zatrudnia</p>	<p>W 2013 roku w ramach programu „Welcome Baby!” przygotowano książki dla dzieci, broszury nt. żywienia niemowląt, a także zaproszenia do odebrania bezpłatnej karty bibliotecznej, co w sumie złożyło się na 1700 paczek dla 2-miesięcznych dzieci, których matki zgłosiły szczyptę w miejskich ośrodkach zdrowia publicznego. Biblioteka jako jedyna prowadzi specjalny klub książki – bibliotekarze dostarczają publikacje do ośrodków, w których przebywają młodociani przestępcy. EPL jako pierwsza zaoferowała: Treehouse (kursy nauki online z zakresu budowania stron WWW i wykorzystania</p>

cd. tab. 3.1

<p>bibliotekarza codziennie działającego w otoczeniu, konsultującego się z klientami, badającego potrzeby społeczności, identyfikującego i eliminującego bariery oraz ustanawiającego politykę usług bibliotecznych. EPL jest widoczna w otoczeniu, współpracuje z wieloma organizacjami, zajmującymi się np. przedwczesnym rodzicielstwem, ubóstwem, bezdomnością, bezpieczeństwem, edukacją prozdrowotną i konfliktami na tle narodowościowym. Pracownicy wszystkich szczebli mają możliwość kontaktowania się z liderem poprzez wykłady, spotkania i rozmowy. System okazał się tak skuteczny, że do EPL skierowano prośbę o przygotowanie koncepcji szkoleniowej dla bibliotek w całym kraju.</p>	<p>technologii informatycznych), Freading (aplikacja umożliwiająca m.in. czytanie książek w formacie PDF; jej nazwę tworzą połączone słowa <i>free</i> oraz <i>reading</i>), Freegal Music (aplikacja do legalnego pobierania muzyki), Simon & Schuster e-books (dostęp do książek jednego z największych wydawnictw anglojęzycznych) i <i>hoopla streaming video</i> (cyfrowa usługa medialna, umożliwia wypożyczanie filmów, oglądanie programów telewizyjnych, filmów edukacyjnych, szkoleniowych i dokumentalnych, słuchanie muzyki i audiobooków za pomocą przeglądarki w smartfonie lub tablecie). Jest pierwszą miejską biblioteką w Kanadzie oferującą iPhone app, czyli usługi na smartfony, oraz pierwszą, która zainstalowała <i>lending machine</i> (automat wypożyczający książki, nazwa utworzona na wzór <i>vending machine</i> – automatów vendingowych, czyli popularnych również w Polsce, samoobsługowych maszyn sprzedających przekąski, napoje czy bilety loterii).</p>
<p>2013 Howard County Library System – HCLS (USA, Maryland)</p>	
<p>argumentacja jury</p>	<p>oferta kulturalna dla dzieci i młodzieży</p>
<p>Głównym zadaniem, jakie stawiają sobie bibliotekarze, jest oferowanie wysokiej jakości edukacji dla wszystkich grup wiekowych. HCLS wraz ze szkołami tworzy sieć edukacyjną, powiązaną funkcjonalnie. Program „The A+ Partnership” zainicjowany przez HCLS został wdrożony w innych stanach. Biblioteka zdobyła 5 gwiazdek w dorocznym Indeksie Library Journal za Public Library Service, ponieważ w ciągu roku obecność użytkowników na zajęciach i imprezach HCLS zwiększyła się trzykrotnie, do około 250 tys. Tym, co wyróżnia tę instytucję, jest zatrudnianie 300 profesjonalnych</p>	<p>Każda szkoła podstawowa i gimnazjum ma przypisany swój oddział HCLS oraz osobę kontaktową. Wycieczki do biblioteki wpisane są w program nauczania. Na początku edukacji uczniowie otrzymują kartę biblioteczną. Początkowy sprzeciw rodziców zmienił się w entuzjazm pod wpływem badań nad wynikami w nauce uczniów uczęszczających do biblioteki. Aż 90% mieszkańców ma kartę biblioteczną i z niej korzysta. W bibliotece jest organizowana nauka czytania oraz pomoc w zadaniach domowych. Biblioteka stanowi pomost między światem nauki a światem</p>

<p>nauczycieli, współpraca z wieloma partnerami biznesowymi oraz wyróżniająca się obsługa klienta. HCLS nazwano modelową biblioteką, odpowiadającą na wyzwania XXI wieku.</p>	<p>biznesu – odbywa się w niej wiele praktycznych zajęć nastawionych na samokształcenie, prace badawcze i nauczanie oraz wymianę doświadczeń. Dzieci biorą udział w zajęciach z zakresu organizacji czasu i osiągania celów. Miejscem edukacji ekologicznej jest ogród, a eksperymentów – cyfrowe laboratorium. Zapewnia się również edukację w zakresie finansów, zdrowia oraz języka obcego.</p>
<p>2012 San Diego County Library (USA, Kalifornia)</p>	
<p>argumentacja jury</p>	<p>oferta kulturalna dla dzieci i młodzieży</p>
<p>W 2008 roku w hrabstwie San Diego wielu mieszkańców padło ofiarą oszustw hipotecznych i mieszkaniowych. Trwał kryzys, gdyż ludzie stracili dorobek życia. Wielu czuło się wykluczonych i zawstydzonych swoją naiwnością. Biblioteka w odpowiedzi na problemy lokalnej społeczności zaczęła organizować bezpłatne porady prawne, spotkania ze specjalistami od rynku nieruchomości oraz doradcami kredytowymi. Zgodnie z mottem instytucji, które brzmi: „Najszlachetniejszym motywem jest dobro publiczne”, zorganizowano m.in. programy wsparcia dla kobiet zakładających firmy czy nauczanie posługiwania się komputerem dla byłych więźniów. Mimo problemów finansowych, w bibliotece w 2010 roku wprowadzono wiele nowoczesnych usług, np. system <i>self-checkout</i>, drukowanie bezprzewodowe, <i>e-commerce</i> (handel z płatnością online), zastosowanie karty bibliotecznej w internecie, automatyczny przeładunek materiałów i książek, sortowniki (umożliwiające pakowanie książek do kartonów), <i>telere renewals</i> (prolongata przez telefon), <i>teleforms</i> (formularze do ankiet online) oraz identyfikację częstotliwości radiowej (RFID).</p>	<p>Oferta dla dzieci związana jest z nauką czytania i tak w zasadzie adresowana do całych rodzin. W ciągu 4 lat odbyło się aż 29 imprez cyklicznych tego typu. Młodzież może wybierać w zróżnicowanej ofercie, określanej przez bibliotekarzy SDCL „społecznościowym szwedzkim stołem” – od zajęć fitnessu i zumby po kluby szachowe i naukowe laboratoria. W 2012 roku co dziesiąta impreza wiązała się z promocją zdrowego stylu życia, np. można było wykonać badania pomiaru glukozy czy sprawdzić stan uzębienia.</p>

cd. tab. 3.1

2011 King County Library System – KCLS (USA, Waszyngton)	
argumentacja jury	oferta kulturalna dla dzieci i młodzieży
<p>Biblioteka pobiła rekord odwiedzin: 10 mln w ciągu roku, wobec liczby 1,3 mln mieszkańców King County. Wydano ponad 100 tys. nowych kart bibliotecznych, strona WWW KCLS zanotowała 31 mln odwiedzin, natomiast 77 tys. osób uczestniczyło w różnych programach. Ponadto bibliotekarze za priorytet uznali gromadzenie wartościowych kolekcji (książek, nagrań) oraz rozwój technologiczny, który sprostaby zapotrzebowaniu na usługi online. Aby obniżyć koszty, zdecydowano się na żarówki LED, ograniczenie zużycia wody, recykling oraz systemy korekty temperatury i oświetlenia. Uznano, że najważniejszą zasadą bibliotekarstwa jest prawo użytkowników biblioteki do wolności intelektualnej i prywatności w ich dążeniu do wiedzy i z tego powodu z biblioteki usunięto wszystkie kamery. KCLS została doceniona przez lokalną społeczność, m.in. za organizację warsztatów poszukiwania pracy, zakładania i prowadzenia małych firm oraz poświęconych ochronie środowiska.</p>	<p>Chcąc dotrzeć z ofertą usług mobilnych do najbardziej potrzebujących w miejscu ich zamieszkania, zorganizowano pięć pojazdów w ramach programu „Library2Go!” (m.in. bezprzewodowy dostęp do internetu) oraz jeden w realizacji projektu „Digital Discovery Zone” (narzędzia do tworzenia grafiki komputerowej, gry i animacje dla grup w każdym wieku). W przedsięwzięciach tych uwzględniono m.in. domy dziecka i domy kultury, w ramach misji budowania wsparcia ze strony biblioteki. KCLS przeprowadziło także kampanię czytelnictwa dla osób, które mają na lekturę tylko kilka minut dziennie. Przygotowano krzesła i zbiory do „szybkiego czytania” w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach medycznych i innych ruchliwych miejscach.</p>

(a) Po raz pierwszy wyróżniono bibliotekę kanadyjską. Wcześniej wszystkie zwycięskie biblioteki funkcjonowały w USA.

Źródło: opracowanie własne.

Według raportu YALSA *The Future of Library Services for and with Teens. A Call to Action*, opublikowanego w 2014 roku, nastolatki oczekują, że biblioteka XXI wieku zapewni warunki do nauki w bezpiecznym otoczeniu (nie tak stresującym jak szkoła, w której praca skoncentrowana jest na testach), podczas zajęć zorganizowanych i indywidualnych zniweluje przepaść cyfrową, ucząc młodych, jak korzystać z baz danych, wyszukiwarek i innych nowoczesnych narzędzi. Biblioteki powinny oferować szkolenia dla młodzieży, które ułatwią jej start na rynku pracy. Mogłyby również pośredniczyć między nastolatkami a innymi

organizacjami³¹. Podano listę umiejętności, które powinny być rozwijane poprzez usługi biblioteczne, oraz wspomniano o zmianie podejścia do alfabetyzacji – postrzeganie jej już nie tylko jako kompetencji technicznych, lecz raczej jako praktyki społecznej, która zmienia się wraz z kontekstem zachowań kulturowych. Uznano, że do tej pory bibliotekarze pracowali z młodzieżą w wąskim zakresie, tzn. koncentrując się tylko na promocji literatury i przysposobieniu do korzystania z biblioteki. Zamiast tego bibliotekarze powinni skupić się na pomaganiu w rozwoju nastolatków, wdrażając o wiele bardziej znaczący i istotny kulturowo zestaw kwalifikacji, które młodzi ludzie mogą wykorzystać w życiu codziennym. Wyróżniono rozszerzone umiejętności czytania i pisania:

- *multiple literacies* (wielopoziomowe), realizowane przez zapewnienie młodzieży sposobów dostępu, nabywania, budowy, wyrażania, udostępniania i korzystania z wiedzy, jak również opracowanie metod współpracy z innymi dla synergii i dobra wspólnego;

- *critical literacies* (krytyczne, opiniotwórcze), związane z formułowaniem tzw. trudnych pytań dotyczących nierówności społecznych oraz badania rzeczywistych problemów w celu transformacji działań społecznych;

- *digital literacies* (cyfrowe), definiowane jako zdolność do poruszania się w internecie, modyfikowania i wyprzedzania wschodzących technologii komputerowych, a jednocześnie do korzystania z tych technologii odpowiedzialnie i etycznie.

Pomysły na imprezy biblioteczne często inspirowane są publikacjami, takimi jak *A Year of Programs for Teens*³². Sednem nowych umiejętności zdobywanych podczas zajęć cyklicznych w bibliotece nie jest kwestia wykorzystania i łączenia wielu możliwości (np. odbioru tekstu, grafiki i dźwięku), ale adaptacja nowych praktyk alfabetyzacji do nietradycyjnych sposobów myślenia (np. nowych nawyków umysłu) i tworzenia lepszych sposobów interakcji z innymi ludźmi. Biblioteki tradycyjnie mają także za zadanie jednoczenie Amerykanów (m.in. przez integrację językową³³), wyrównywać szanse dzieci z różnych stanów, kształtować w nich poczucie tożsamości narodowej i wspólnoty, które to często zaciera się z powodu rozległego terytorium kraju i występujących różnic kulturowych i ekonomicznych.

---

31 *The Future of Library Services for and with Teens: "A Call to Action"*. http://www.ala.org/yaforum/sites/ala.org/yaforum/files/content/YALSA_nationalforum_Final_web_o.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

32 A.J. ALESSIO, K.A. PATTON: *A Year of Programs for Teens*. Chicago 2007. Zob. też A.J. ALESSIO, K.A. PATTON: *A Year of Programs for Teens 2*. Chicago 2011.

33 J. KOŁODZIEJSKA: *Szerokie okno biblioteki*. Warszawa 2006, s. 20.

3.2

Marzenie bibliotekarza – biblioteki w Danii, Szwecji, Norwegii i Finlandii

Gdzie jest wysoki poziom czytelnictwa? Tam, gdzie są silne i dobrze zaopatrzone biblioteki, czyli przede wszystkim w krajach skandynawskich [...]. Biblioteka jest tam często centralnym miejscem w mieście, najbardziej okazałym obiektem. U nas jest nim z reguły urząd gminy. W Skandynawii wypożyczanie książek stanowi część codziennego życia. Niemal każdy Fin co kilka dni odwiedza bibliotekę. Idzie do sklepu, a po drodze wpada wymienić książki³⁴.

Tym, co charakteryzuje biblioteki Europy Północnej, jest założenie, że najważniejszym czynnikiem brany pod uwagę powinna być tak zwana użyteczność społeczna. Użytkownik powinien odczuwać wyraźne korzyści płynące z odwiedzania biblioteki, ponieważ przestępując próg tej instytucji, pragnie wzbogacić swoją wiedzę lub nabyć umiejętności, które pomogą mu w domu, szkole lub pracy. Nie interesują go natomiast statystyki wypożyczeń. Z tego powodu panuje przekonanie, że bibliotekarze powinni mierzyć efektywność swoich działań nie liczbą wypożyczeń, ale tym, czy użytkownicy dzięki skorzystaniu z usług ich biblioteki zwiększyli swoją wiedzę lub się zrelaksowali. W krajach skandynawskich, czyli Norwegii, Danii i Szwecji, mimo korzystnej sytuacji ekonomicznej, odnotowuje się największy współczynnik zachorowań na depresję, związaną z czynnikami meteorologicznymi (brakiem słońca i długą zimą)³⁵. W założeniu zatem wizyty w placówkach bibliotecznych powinny stanowić element systemowej profilaktyki zdrowia psychicznego³⁶. Drugim istotnym celem działalności skandynawskich bibliotek jest wspieranie idei społeczeństwa informacyjnego, którego obywatele posiadają wysoki poziom *information literacy skills* (umiejętności informacyjne). Bibliobusy dostarczają zamówione książki do mniejszych miejscowości, a specjalnie wyposażone autobusy z nowoczesnymi komputerami zapewniają dostęp do internetu. Bardzo popularny jest booktalking, odbywa się wiele spotkań z dziećmi i dorosłymi nie tylko w bibliotekach, ale też w innych instytucjach, które są zainteresowane współpracą.

34 Makowski: *Nie wygrasz wyborów, fotografując się z książką* [z Tomaszem Makowskim rozmawia Magdalena Majewska]. Krytyka Polityczna. <http://www.krytykapolityczna.pl/artykuly/czytaj-dalej/20130103/nie-wygrasz-wyborow-fotografujac-sie-z-ksiazka> [dostęp online: 15.09.2018].

35 Dane Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).

36 P. TUOMI: *Reading, libraries and well-being*, „Scandinavian Library Quarterly” 2016, vol. 49, no. 1–2. <http://slq.nu/?article=volume-49-no-1-2-2016-7> [dostęp online: 15.09.2018].

Dania jest krajem ze stuletnią tradycją bibliotekarską, ponieważ już w 1920 roku została uchwalona pierwsza ustawa. Natomiast powstałe w 1905 roku Stowarzyszenie Bibliotekarzy Duńskich cieszy się autorytetem i ma wpływ na uchwalane normy prawne oraz opracowywane standardy usług. Do stowarzyszenia należą nie tylko bibliotekarze, ale także członkowie różnych organizacji działających na rzecz kultury, studenci Królewskiej Szkoły Bibliotekarskiej oraz politycy. Kooperację między bibliotekami koordynuje Krajowa Rada Biblioteczna, czyli instytucja państwowa istniejąca przy Ministerstwie Kultury, zbierająca dane statystyczne, administrująca tantiemami autorskimi, organizująca współpracę międzynarodową i zajmująca się wydawaniem czasopisma fachowego „Scandinavian Public Library Quarterly”³⁷. Parlament Duński w maju 2000 roku przyjął nową ustawę o zasadach funkcjonowania bibliotek, według której zarząd gminy zobowiązany jest do utrzymywania bibliotek (wraz z oddziałami dla dzieci).

Model duński przypomina wzory amerykańskie, tzn. jego podstawą jest dążenie do wyeliminowania analfabetyzmu funkcjonalnego wśród nastolatków. Badania PISA³⁸ z 2003 roku wykazały, że w Danii średnia liczba młodych ludzi potrafiących sprawnie czytać jest jedną z najniższych w krajach nordyckich i aż 15% duńskich uczniów kończących edukację to analfabeci funkcjonalni. Podobnie było w Norwegii (15%) oraz w Szwecji (18%); dla porównania w Finlandii ten problem dotyczył jedynie 8% nastolatków³⁹. W związku z tym w duńskich bibliotekach zaczęto realizować projekty dotyczące wyrabiania nawyku czytania już u małych dzieci. Podkreślono również, że nie można lekceważyć znaczenia dostępności biblioteki, która musi znajdować się tam, gdzie mieszkają użytkownicy, lub tam, gdzie bywają w codziennych sprawach. Dania – niewielki kraj na północy Europy (dla porównania: 1/7 powierzchni Polski, tylko około 5 mln mieszkańców, podobnie jak w Finlandii) zachwyca nie tylko wzorcową organizacją pracy, ale także wyposażeniem bibliotek dziecięcych. Ze względu na dobre warunki materialne wykluczono wpływ kwestii finansowych na współczynnik analfabetyzmu funkcjonalnego i przygotowano kampanie motywujące do czytania, uznając brak bodźców do samorozwoju za główny powód niekorzystnego wyniku. Ministerstwo kultury podjęło się realizacji ogólnokrajowego projektu „Glæden ved at læse” (Radość czytania) w latach 2003–2007, który w zasadzie

37 Scandinavian Public Library Quarterly. <http://slq.nu/> [dostęp online: 15.09.2018].

38 „Programme for International Student Assessment” – międzynarodowe badanie koordynowane przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Program powstał w 1997 roku, polega na badaniu umiejętności i wiedzy istotnej z perspektywy wyzwań, przed jakimi 15-latkowie staną w dorosłym życiu (Programme for International Student Assessment. <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/> [dostęp online: 15.09.2018]).

39 Duński Instytut Kultury w Polsce. <http://www.dik.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

funkcjonował do 2010 roku. Głównym celem było inspirowanie młodych ludzi, aby czytali z własnej inicjatywy, a strategia obejmowała tworzenie nowych form współpracy między bibliotekami a szkołami, przedszkolami, domami kultury i świetlicami. Finansowane były szczególnie trzy obszary działań: biblioteki przedszkolne na terenie całego kraju, krajowa kampania czytelnicza adresowana do dzieci w wieku szkolnym oraz działania związane z literaturą adresowane do młodzieży. Wśród podjętych działań znalazły się m.in.: program „Początki z książką”, czyli prezenty książkowe dla dzieci w wieku 6, 12, 18 i 36 miesięcy; organizacja czytelniczego quizu dla dzieci w wieku szkolnym pt. „Gotów do odpowiedzi – start!”; szkoły pisarskie dla młodych; możliwość spotkań z profesjonalnymi pisarzami i wydawcami; projekt „Odrabiaj lekcje w kafejce”; pomoc online w odrabianiu zadań domowych. Kampania przyniosła oczekiwane rezultaty, ponieważ działania nie były jednorazowymi akcjami, miały charakter kontynuacyjny, a niejednokrotnie przeradzały się w stałą ofertę.

Postawiono na wizerunek biblioteki otwartej, przytulnej i przestronnej, z wolnym dostępem do półek, w której można wypożyczyć zarówno czasopisma, filmy, albumy ze sztuką, obrazy, płyty z muzyką, jak i czytniki e-booków oraz laptopy. Przykładem może być biblioteka w Odense, której motto brzmi „You can ask your librarian about everything under the sun” (Możesz poprosić bibliotekarza o wszystko pod słońcem)⁴⁰. Tym, co wyróżnia duńskie biblioteki w 2015 roku, jest fakt, że mimo iż ich zbiory są praktycznie w całości zdigitalizowane, to codziennie w bibliotekach przebywa mnóstwo młodych ludzi. Przykładem może być Biblioteka Królewska w Kopenhadze⁴¹. Część przeznaczona dla studentów, tzn. Legal Knowledge Centre, otwarta jest 7 dni w tygodniu, do późnych godzin wieczornych. Użytkowników nie brakuje i można wysnuć wniosek, że większość przebywających tam 20-latków to młodzi ludzie, którzy jako pierwsi brali udział w projekcie „Glæden ved at læse” (Radość czytania). W duńskich bibliotekach, zgodnie z zasadą maksymalnej otwartości, użytkownicy nie muszą korzystać z szatni, przy bibliotece znajduje się zwykle stołówka oraz punkt ksero. Przestrzeń musi być wygodna – stanowiska przypominają domowe biurka, obok których znajdują się łóżka (meblościanki), aby można było odpocząć i się zrelaksować. Fotele zwykle są lekkie, dzięki czemu łatwo je przestawiać, natomiast stoły można łączyć jak puzzle, tworząc powierzchnie dowolnej wielkości, co przydaje się w przypadku pracy w grupie. Rezygnuje się z niewielkich, wydzielonych czytelni na rzecz dużych pomieszczeń, w których mogą odbywać się wydarzenia kulturalne, natomiast na co dzień są tam

40 Odense Bibliotekerne. <https://www.odensebib.dk/node/7> [dostęp online: 15.09.2018].

41 Jedna z dwóch bibliotek (wraz z biblioteką w Aarhus) pełniących funkcje biblioteki narodowej (Det Kongelige Bibliotek. <http://www.kb.dk/da/index.html> [dostęp online: 15.09.2018]).

dostępne konsole i telewizory wraz z słuchawkami. W gminie Gladsaxe, obok głównej biblioteki powstaje plac zabaw. Celem oryginalnego przedsięwzięcia jest połączenie zabawy i nauki. Na obszarze 3,5 tys. m² zaplanowano zieloną oazę, w której znajdują się tematyczne place zabaw. Biblioteka bierze czynny udział w projektowaniu parku, ponieważ jest on jednym ze sposobów, aby przyciągnąć nowych czytelników. Huśtawki, zjeżdżalnie i drabinki będą miały formę stojących koło siebie książek wielkich rozmiarów, których „okładki” będą wypełnione postaciami, motywami i cytatami z literatury dziecięcej. Plac zabaw ma służyć także jako przestrzeń do organizacji koncertów i spektakli teatralnych oraz wszelkich inicjatyw wspierających czytanie, uczenie się i rozwój zdolności językowych u dzieci. W duńskich bibliotekach pojawiają się oryginalne aranżacje, np. w filii dziecięcej Åby Library (oddział biblioteki w Aarhus) udostępniono apteczkę pierwszej pomocy językowej, w której znajdują się „lekarstwa”, tj. publikacje dotyczące gramatyki, oraz „recepty”, czyli np. skrócone opracowania prezentujące odmianę czasowników.

Biblioteka Państwowa w Aarhus⁴² funkcjonuje jako centrala bibliotek publicznych – koordynuje działania, udostępnia swoje materiały, pośredniczy w sprowadzaniu dokumentów z zagranicy. Z kolei Center for The Arts and Libraries (tak, jak niegdyś Danish Agency for Libraries and Media)⁴³ gromadzi informacje o najlepszych praktykach, a opracowane przykłady przekazuje do bibliotek publicznych i szkolnych, by w ten sposób motywować pracowników do rozwijania własnych pomysłów. Dodatkowo w latach 2009–2012 utworzona została sieć wymiany innowacji i doświadczeń – Sieć Nordyckich Bibliotek Publicznych (serwis wspierający współpracę między Danią a Szwecją, Norwegią, Islandią i Finlandią), mająca działać na rzecz podniesienia umiejętności bibliotekarzy⁴⁴. W 2016 roku uruchomiono również specjalne miejsce w sieci internetowej,

---

42 Podobnie jak Biblioteka Królewska pełniącą funkcję narodowej. Nowoczesna biblioteka w Aarhus otrzymała od IFLA prestiżową nagrodę Public Library of the Year 2016, czyli tytuł najlepszej nowej biblioteki publicznej na świecie. W tworzeniu centrum Dokki został zastosowany tzw. model czterech przestrzeni: *experience* (doświadczenie), *involvement* (zaangażowanie), *empowerment* (wzmocnienie), *innovation* (innowacja) oraz metoda tzw. prototypowania, polegająca na rozpoczęciu od zbudowania prostego systemu pełniącego część funkcji, który następnie jest modyfikowany w miarę poznawania wymagań użytkowników tak, aby ostatecznie prototyp stał się kompletnym systemem, w kształcie, którego oczekiwano. W 2014 roku, w ciągu 7 miesięcy od otwarcia nowego budynku Dokki odwiedziło aż ponad 1 mln osób.

43 Center for The Arts and Libraries jest komórką organizacyjną utworzonej w 2016 roku The Agency for Culture and Palaces, która to zastąpiła Danish Agency for Libraries and Media. <http://slks.dk/english/> [dostęp online: 15.09.2018].

44 Nordisk Biblioteketsnetværk. <https://www.aakb.dk/node/230> [dostęp online: 15.09.2018].

tym razem dla czytelników – biblo.dk⁴⁵, w którym można zostawić recenzję lub wystawić ocenę danej książki i gdzie działa ponad 160 grup dyskusyjnych. Tematyka waha się od gry Minecraft, przez klub sportowy FC Barcelona, po opiekę nad zwierzętami. Każdy zalogowany użytkownik może utworzyć własną grupę, której członkowie będą mogli udostępniać sobie zdjęcia, filmy oraz linki, na zasadach podobnych, jakie stosuje na przykład Facebook. Platforma biblo.dk jest przeznaczona dla młodych ludzi poniżej 14 roku życia, dlatego zadbano przede wszystkim o kwestie bezpieczeństwa. Moderatorem każdej grupy jest bibliotekarz, mailowe dyżury przy „kontakcie w nagłej sprawie” są prowadzone 24 godziny na dobę (moderator@biblo.dk), usuwa się posty zawierające wulgarne słownictwo. W serwisie można zamawiać książki, filmy i gry do wypożyczenia w dowolnej bibliotece (dzięki powiązaniu w ramach jednej sieci). Książkę można nawet zamówić z dostawą do domu, ale ta usługa jest płatna. Bibliotekarze, promując książkę dziecięcą w taki sposób, chcą dotrzeć do możliwie największego grona młodzieży generacji Z, pokazać młodym ludziom, że istnieje platforma oferująca treści interesujące i rozwijające. Serwis, za którego pośrednictwem można brać udział w konkursach, rozstrzyganych później w lokalnych bibliotekach. Dla przykładu, tak funkcjonuje największy duński konkurs czytelniczy (co roku ponad 4 tys. uczestników), zatytułowany „Książka na lato”⁴⁶.

Szwedzką bibliotekę narodową, zlokalizowaną w Sztokholmie, założono w 1661 roku, a od 1935 roku budynek Biblioteki Królewskiej uzyskał status zabytku państwowego. Gromadzi ona nie tylko wszystkie publikacje wydane w Szwecji, ale także zapisy wybranych emisji radiowych i telewizyjnych oraz materiałów internetowych⁴⁷. Misją szwedzkich bibliotek publicznych jest promowanie idei *open access*. Biblioteki publiczne charakteryzują się wysokim poziomem automatyzacji, bibliotekarze są zobligowani do tworzenia i udostępniania baz danych, a każda placówka oferuje bezpłatny dostęp do internetu (sieć Sunet). Zgodnie z ustawą o bibliotekach z grudnia 1996 roku każdy obywatel (około 9 mln osób) powinien mieć zapewniony dostęp do biblioteki, więc funkcjonują one w każdej z ponad 2 tys. gmin i, podobnie jak w Danii, przywiązuje się w nich szczególną wagę do tworzenia warunków umożliwiających właściwą obsługę osób niepełnosprawnych (np. windy dla wózków inwalidzkich, przystosowane miejsca przy komputerze). Ponadto działają biblioteki okręgowe w poszczególnych regionach, a do sieci należy również jedna biblioteka depozytowa.

45 Serwis cieszy się dużą popularnością, w ciągu pierwszych 3 dni funkcjonowania zapisało się do niego 1,5 tys. duńskich dzieci.

46 Platforma bibliotek w Danii: Biblo. <https://biblo.dk/> [dostęp online: 15.09.2018].

47 J. HAGERLID: *The role of the national library as a catalyst for an open access agenda: the experience in Sweden*. „Interlending & Document Supply” 2011, vol. 39, no. 2, s. 115–118.

Mimo że w każdej placówce wyodrębnia się dział dziecięcy, to zgodnie z nowym prawem szkolnym (obowiązującym od lipca 2011 roku) każda szkoła (zarówno prywatna, jak i państwowa) musi mieć własną, dobrze wyposażoną bibliotekę. Bibliotekarze są specjalistami w zakresie wyszukiwania informacji i w tym kraju ten zawód ma duży prestiż. Nauczyciele bibliotekarze nie oprawiają książek ani ich nie opracowują, wszystkim zajmuje się działająca od lat 50. XX wieku firma zewnętrzna Bibliotekstjänst AB (BTJ, dawniej Library Service)⁴⁸, tak aby mogli się oni skupić na współpracy z pedagogami i pomocy w lekcjach, które często odbywają się w bibliotece. Podobnie jak w Danii, w Szwecji kładzie się nacisk na promocję książki obejmującą dzieci najmłodsze. Osobisty numer ewidencyjny nowonarodzonego dziecka trafia automatycznie do biblioteki rejonowej, a w dniu pierwszych urodzin bibliotekarki odwiedzają malucha, obdarowując go pierwszą książką i zaproszeniem na wydarzenia biblioteczne organizowane w czytelnii. Na promocję książki dla najmłodszych przeznaczają się duże nakłady finansowe, uznając, że te pierwsze kontakty z książką są kluczowe w kształtowaniu postaw czytelniczych.

Pośród działań na rzecz promocji czytelnictwa można wyróżnić: „BOOKFACE piątek”, czyli odtwarzanie scen z okładek książek i fotografowanie się z tymi książkami w taki sposób, aby bibliotekarz stanowił integralny element danej okładki, czy też promocję literackiej aplikacji mobilnej Litterap, dzięki której użytkownicy będą mogli czytać i słuchać powieści, uzyskać informacje na ich temat, zobaczyć mapy, zdjęcia i ilustracje do czytanych historii. Koordynatorem projektu jest The County Library of Västerbotten, która rozpoczęła już prace nad powiązaniem w aplikacji utworów literackich z lokalną historią i regionalnymi autorami (w ramach promocji kultury lokalnej). Samoobsługowa Biblioteka Publiczna, do której użytkownicy mają dostęp również poza godzinami pracy lokalnej biblioteki, jest już stałym elementem systemu bibliotecznego w całej Skandynawii. Ponadto pojawiają się różne dodatkowe inicjatywy, takie jak nowa koncepcja *self-service* w gminie Alingsås. W 2016 roku biblioteka główna i jej galeria sztuki zostały otwarte dla 40 tys. mieszkańców – książki do samoobsługowego wypożyczenia są dostępne w centrum handlowym, sklepach spożywczych i w muzeum miejskim. Gazety są umieszczane w lokalnych kawiarniach i, co istotne, aby je wypożyczyć, czytelnicy nie mają obowiązku zakupienia kawy czy ciasta⁴⁹.

48 T. LESNIAK: *Dzisiejsza Szwecja – wielokulturowa i wielojęzyczna*. „Biuletyn EBIB” 2004, nr 3. <http://www.ebib.pl/2004/54/szwecja.php> [dostęp online: 15.09.2018].

49 Alingsås bibliotek. <http://www.alingsaskulturhus.se/alingsas-bibliotek> [dostęp online: 15.09.2018].

Analizując szwedzką działalność biblioteczną, warto dodać, że w 2015 roku przyznawany przez IFLA tytuł najlepszej biblioteki publicznej na świecie uzyskała biblioteka mieszcząca się w jednym ze sztokholmskich centrów handlowych – Kista Galleria⁵⁰. Biblioteka dysponuje specjalnymi pomieszczeniami, w których dzieci mogą rozwijać swoją kreatywność, używając różnego rodzaju narzędzi zarówno tradycyjnych, jak i multimedialnych, a także kilkanaście scenami, na których organizowane są wydarzenia kulturalne. Dostępne są nie tylko stanowiska przy stołach oraz przesuwane pufy, ale również hamaki, w których można czytać i odpoczywać. Ze względu na to, że Sztokholm jest miastem wielokulturowym, w bibliotece zatrudniony został wykwalifikowany personel posługujący się kilkoma językami, a 40% wszystkich zbiorów stanowią książki obcojęzyczne.

Norwegia jest jedynym z najsłabiej zaludnionych krajów europejskich (około 5 mln osób na obszarze 385 tys. km²). W związku z tym, aby usprawnić system wypożyczeń międzybibliecznych w niektórych regionach, np. w Østfold (okolicie Oslo), zatrudniono specjalną firmę, która codziennie odbiera z różnych bibliotek materiały i własnym transportem dostarcza je do zamawiającej biblioteki. W krajach skandynawskich popularne są także biblioteki ruchome, które stanowią część lokalnej sieci bibliotecznej. W Norwegii od 1959 roku funkcjonuje pływająca biblioteka – Epos. Tak zwana Biblioteka na Łodzi obsługuje zachodnie wybrzeże Norwegii, z fiordami i odseparowanymi wyspami. Świadczy ona wspólne usługi na obszarze działania 3 bibliotek regionalnych w Hordaland, Møre og Romsdal i Sogn og Fjordane (do września 2015 roku). Na statku mieści się około 6 tys. książek. Oprócz kapitana i marynarzy płyną bibliotekarze, którzy w trakcie postojów organizują różnego rodzaju imprezy dla dzieci i młodzieży. Często są to jedyne wydarzenia kulturalne, w których młodzi ludzie mogą wziąć udział, ponieważ w okolicy nie ma biblioteki czy innego ośrodka kultury. Rejs wykonywany jest 2 razy w okresie od września do kwietnia, podróż za każdym razem trwa 1,5 miesiąca, a plan odwiedzin obejmuje 150 małych społeczności⁵¹. Promocja książki często jest prowadzona za pomocą urządzeń mobilnych, np. Sølverget Public Library w 2016 roku jako pierwsza w Norwegii zaoferowała dostęp do opowiadań przez SMS⁵². Każde opowiadanie jest podzielone na kilka wiadomości, a użytkownik nie zna dokładnych terminów otrzymania następnych SMS-ów. Każdy tytuł składa

50 Slots-og Kulturstyrelsen. <http://slks.dk/english/news/the-best-new-public-library-in-the-world/> [dostęp online: 15.09.2018].

51 Bokbåten „Epos”. <http://bokbaten.no/information-in-english/> [dostęp online: 15.09.2018].

52 Sølverget Bibliotek og Kulturhus. <http://www.stavanger-kulturhus.no/SOELVBERGET> [dostęp online: 15.09.2018].

się z maksymalnie 5 wiadomości tekstowych dziennie, otrzymywanych przez co najwyżej 5 dni. Usługę taką już wcześniej wprowadziło ponad 40 duńskich bibliotek, tworząc system SMSpress.

Podjęmowane przez bibliotekarzy działania mają na celu jak najbardziej usprawnić dostarczanie oferty bibliotecznej do czytelników, bez względu na to, czy chodzi o materiały czy usługi. Wszystkie norweskie biblioteki uniwersyteckie, biblioteka narodowa, biblioteki kolegów oraz inne biblioteki naukowe pracują w jednym, opracowanym specjalnie na ich potrzeby systemie BIBSYS. Ujednolicenie systemu przyspiesza pracę oraz umożliwia wymianę danych.

W bibliotekach publicznych wydzielone są miejsca, w których znajdują się kawiarenki umożliwiające zjedzenie posiłku i wypicie kawy lub herbaty. Miejsca do spożycia własnych kanapek czy wręcz nawet catering biblioteczny jest tym, co wyróżnia wszystkie skandynawskie biblioteki. Ponadto w budynkach znajdują się przestronne pokoje do pracy grupowej i indywidualnej, strefy odpoczynku, a bezprzewodowy dostęp do internetu jest standardem.

Norweskie biblioteki biorą aktywny udział w promocji zdrowia. Z inicjatywy bibliotek w Bærum rozpoczęto w 1991 roku realizację projektu „Centra Zdrowia”, którego celem było dotarcie do rodziców oczekujących potomstwa oraz rodziców małych dzieci. W przychodni zdrowia w Bærum informowano o wpływie książki na rozwój dziecka. Współpraca biblioteki i przychodni gwarantowała, że wszyscy rodzice otrzymywali informacje dotyczące oferty kulturalnej (personel rozdawał broszury rodzicom noworodków oraz 2- i 4-latków podczas bilansu). Akcja ta wpłynęła na liczbę dzieci zapisywanych do biblioteki i z tego powodu w 2002 roku podjęto decyzję o jej systematycznym kontynuowaniu⁵³. Inną inicjatywą, dotyczącą zdrowia psychicznego, było zaproponowanie przez Bergen Public Library Narodowego Dnia Milczenia (2 maja). Ustalono, że w dniu tym poziom hałasu w bibliotece nie może przekraczać 10 dB. W bibliotece na sufitach zainstalowano mierniki poziomu dźwięku, które migają, gdy poziom hałasu przekracza określony limit na danym obszarze, tj. 25 dB w dziale dla dzieci, 20 dB w kawiarni i 10 dB w tzw. cichej czytelni. Ta inicjatywa została podjęta ze względu na niepokojące wiadomości dotyczące wpływu hałasu na jakość życia⁵⁴. Kolejną inicjatywą są przerwy na lunch, podczas których odbywają się interesujące debaty, np. Levanger Public Library organizuje w południe spotkania dyskusyjne (przy bezpłatnej kawie) poświęcone bieżącym problemom społeczno-ekonomicznym, jak np. wybory konsumenckie, opieka zdrowotna

53 Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat). <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

54 Bergen Offentlige Bibliotek. <http://bergenbibliotek.no/flerspraklig/spraak/engelsk> [dostęp online: 15.09.2018].

czy przemysł naftowy⁵⁵. Oprócz promocji zdrowia w Norwegii popularne są idee dotyczące ekologii oraz ochrony środowiska i w związku z tym niektóre biblioteki preferują meble z materiałów pochodzących z recyklingu, np. w Tøyen Library w Oslo lampy są wykonane z metalowych garnków i patelni.

Jeżeli biblioteki mają nadal odgrywać istotną rolę na polu kultury, to muszą w lokalnym środowisku stworzyć przestrzeń dla dialogu kulturalnego młodych. Bibliotekom skandynawskim sprzyja polityka rządów, które to biblioteki postrzegają jako istotne ogniwo w procesie kształcenia ustawicznego. Podobnie jest w innych krajach Europy Północnej, na przykład w Finlandii, bibliotekarstwo ściśle związane jest z systemem oświaty. Nadzór nad bibliotekami sprawuje ministerstwo oświaty, a biblioteki publiczne często pełnią funkcje bibliotek szkolnych (w szkołach nie tworzy się specjalnych bibliotek). Spośród tych placówek dwie trzecie finansowanych jest przez samorządy lokalne i w tym systemie dobrze funkcjonują. Wyniki badań Projektu Międzynarodowej Oceny Uczniów (PISA), organizowanego przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju⁵⁶, pokazują, że uczniowie zajmują pierwsze miejsce w testach badających alfabetyzm funkcjonalny, przy czym realizują program szkolny w ramach tylko 5 tys. godzin lekcyjnych rocznie (dla porównania w Polsce jest to ponad 8 tys. godzin), a resztę czasu przeznaczanego na edukację spędzają na dodatkowych, zgodnych z zainteresowaniami zajęciach, inspirowanych przez nauczycieli i bibliotekarzy, z wykorzystaniem zaplecza naukowego biblioteki i szkoły⁵⁷.

Badanie porównawcze bibliotek w Finlandii, Norwegii i Holandii wykazało, że najszerszy wachlarz usług oferują biblioteki fińskie. Bogata oferta była też czynnikiem, który u użytkowników determinował dostrzeganie większych korzyści płynących z odwiedzania bibliotek publicznych właśnie w Finlandii⁵⁸.

55 Levanger Bibliotek. <http://www.levanger.kommune.no/bibliotek/> [dostęp online: 15.09.2018].

56 BIBE. Baza Informacji o Badaniach Edukacyjnych. <http://bibe.ibe.edu.pl/badania-miedzynarodowe.html> [dostęp online: 15.09.2018]. Zob. też *Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD PISA. Wyniki badania 2009 w Polsce*. Red. M. FEDEROWICZ. 2009. http://www.ifispan.waw.pl/pliki/pisa_2009.pdf [dostęp online: 15.09.2018]; *Wyniki badania 2012 w Polsce*. 2013. <http://www.ibe.edu.pl/pl/o-instytucie/aktualnosci/293-pisa-2012-wyniki> [dostęp online: 15.09.2018]; *PISA Country Profiles*. <http://pisacountry.acer.edu.au/> [dostęp online: 15.09.2018]; *PISA. W: OECD: Better Policies for Better Life*. <http://www.pisa.oecd.org> [dostęp online: 15.09.2018].

57 K. GRADZIK: *Szkoły i biblioteki w Finlandii – refleksje z podróży*. „Biuletyn EBIB” 2007, nr 7. <http://www.ebib.info/2010/88/a.php?gradzik> [dostęp online: 15.09.2018].

58 P. VAKKARI, S. AABØ, R. AUDUNSON, F. HUYSMANS, M. OOMES: *Perceived outcomes of public libraries in Finland, Norway and the Netherlands*. „Journal of Documentation” 2014, vol. 70, issue 5, s. 927–944.

Finlandia, której biblioteki uznaje się za jedne z najlepszych w Unii Europejskiej, to kraj pod względem powierzchni zbliżony do Polski, ale posiadający siedmioletnie mniejszą liczbę ludności (około 5 mln)⁵⁹, zamożny, o wysokim produkcie krajowym brutto, dynamiczny gospodarczo i kładący szczególny nacisk na edukację i zdrowie. W 1999 roku przyjęto ustawę o bibliotekach, obligując je, aby w takim samym stopniu zaspokajać potrzeby osób porozumiewających się w języku fińskim i szwedzkim, ze względu na to, że kraj jest dwujęzyczny. Placówki dotowane są przez państwo i samorządy, a podstawowe usługi, zgodnie z ustawą, pozostają bezpłatne. Dotacje od sponsorów stanowią jedynie margines pozyskiwanych finansów. Sieć biblioteczną tworzą biblioteki centralne (w każdym spośród 429 miast funkcjonuje biblioteka), filie biblioteczne oraz ponad 200 bibliobusów.

W 2012 roku Pertti Vakkari i Sami Serola opublikowali wyniki badania dotyczącego postrzegania usług bibliotecznych⁶⁰. Autorzy dokładnie zdefiniowali obszary życia powiązane z korzystaniem z oferty bibliotecznej, takie jak: edukacja (zwiększenie szans edukacyjnych, ukończenie edukacji formalnej, uzyskanie stopnia naukowego), rozwój związany z pracą edukacyjną, samodoskonalenie się w czasie wolnym, praca i biznes (znalezienie pracy, wykonywanie określonych zadań zawodowych, rozwijanie umiejętności pracy), codzienne czynności (prowadzenie gospodarstwa domowego, opieka nad dziećmi, prace remontowo-budowlane, w tym bieżące naprawy, sprawy konsumenckie, zdrowie, podróże i wakacje, stosunki społeczne), czas wolny (czytanie fantastyki, literatury faktu, aktywność kulturalna, np. wyjście do teatru, na koncert), działania twórcze (np. gra na instrumencie, śpiew), zajęcia na świeżym powietrzu, ćwiczenia, sport, korzyści z natury (np. zbieranie grzybów), zainteresowanie historią i społeczeństwem, uczestnictwo w dyskusji społecznej. Wyniki badania ankietowego okazały się zgodne z ustaleniami wcześniejszych badaczy. Pokazały, że rekreacja, w tym czytanie dla przyjemności, jest najczęstszą korzyścią wskazywaną przez użytkowników bibliotek publicznych oraz że edukacja i praca są pod tym względem na drugim miejscu⁶¹. Wskaźnik dostrzegania profitów w odniesieniu do pracy i kariery zawodowej rośnie wraz z poziomem wykształcenia. Jednocześnie osoby z wyższym wykształceniem nie uważają większych korzyści związanych z codziennymi czynnościami (taką korelację stwierdzały osoby mniej wykształcone). Dodatkowo, wspomniany

59 Statistic Finland 2015. http://www.stat.fi/til/vamuu/2015/11/vamuu_2015_11_2015-12-17_tie_001_fi.html [dostęp online: 15.09.2018].

60 P. VAKKARI, S. SEROLA: *Perceived outcomes of public libraries*. „Library & Information Science Research” 2012, vol. 34, issue 1, s. 37–44. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740818811000934> [dostęp online: 15.09.2018].

61 Ibidem.

wskaźnik dostrzegania korzyści w obszarze pracy i kariery zawodowej zazwyczaj zmniejszał się z wiekiem respondentów, za wyjątkiem najmłodszej grupy wiekowej, tj. 15–24-latków. Mniejsza motywacja do korzystania z usług bibliotecznych w przypadku młodych ludzi wiąże się zapewne z ukończeniem edukacji formalnej, w przypadku osób starszych – z zakończeniem aktywności zawodowej. Najwięcej profitów dla swojej codziennej działalności odnotowywały osoby w średnim wieku (35–64 lat). Ponadto im młodszy był respondent, tym większe korzyści dostrzegał w zakresie oferty kulturalnej.

Za organizację wydarzeń kulturalnych odpowiada fińska Biblioteka Narodowa, a dokładnie jedna z jej 3 komórek – Research Library⁶² (Biblioteka Naukowa). W Finlandii przepisy dotyczące funkcjonowania ustala się odrębnie w każdej bibliotece i każda jest zarządzana przez lokalne organizacje, które samodzielnie decydują o jej budżecie i działalności⁶³. Należy także dodać, że bibliotekom w Europie Północnej udało się wprowadzić duże oszczędności dotyczące systemu i oprogramowania komputerowego, ponieważ w ramach projektu „BibOSi” zdecydowano się nie korzystać z ofert komercyjnych i to zaowocowało pozyskaniem niemałych funduszy na cele związane z promocją czytelnictwa. W bibliotekach zamiast produktów firmy Microsoft⁶⁴ wprowadzono bezpłatne systemy typu Linux oraz zajęto się rozwijaniem aplikacji *open source*. Inicjatywę Agencji ds. Bibliotek wsparły również samorządy, które we wszystkich instytucjach publicznych, szkołach, urzędach etc. instalują wyłącznie systemy z wolnym i otwartym oprogramowaniem (FLOSS)⁶⁵.

---

62 Pozostałe komórki to Center for Preservation and Digitisation (Centrum Ochrony i Digitalizacji Zbiorów) oraz Library Network Service (Biblioteczne Usługi Sieciowe). Zob. <https://www.kansallis.kirjasto.fi/en> [dostęp online: 15.09.2018].

63 A. NOWAKOWSKA: *Sieć bibliotek w Finlandii*. „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 2007, nr 3, s. 54–59.

64 W polskich realiach, zakładając, że średni koszt systemu firmy Microsoft dla jednego stanowiska wynosi 300 zł, w przypadku np. 10 stanowisk komputerowych oszczędności na samym systemie wynosiłyby ok. 3 tys. zł, a do tego dochodzą jeszcze koszty oprogramowania (m.in. edytory tekstu) i innych aplikacji, które również można byłoby zastąpić bezpłatnymi pakietami biurowymi, np. Open Office lub Libre Office.

65 GNU [system operacyjny]. <https://www.gnu.org/philosophy/floss-and-foss.html> [dostęp online: 15.09.2018].

3.3

Bibliotekarstwo dziecięce
w Wielkiej Brytanii

Libraries are one of the marks of civilization. [...] They may be large or small. What they contain may, indeed should, be contradictory, puzzling, at time shocking, frequently outrageous. Above all, their contents must stimulate the mind, provoke original thinking and suggest new ways of looking at the world⁶⁶.

Biblioteki publiczne zaczęto tworzyć w Wielkiej Brytanii w połowie XIX wieku i wkrótce stały się ważnym narzędziem w realizacji dążeń do społecznego i materialnego postępu. W Wielkiej Brytanii uchwalono jedną z pierwszych ustaw bibliotecznych (1851), która po nowelizacji z 1964 roku zobowiązuje samorządy lokalne do tworzenia bibliotek publicznych nadzorowanych przez Departament Kultury, Mediów i Sportu. Od 1979 roku funkcjonuje w kraju Public Lending Right Act, na podstawie którego rząd wypłaca autorom książek pieniądze za bezpłatne udostępnianie ich książek w bibliotekach publicznych, w zależności od liczby wypożyczeń⁶⁷. Wielka Brytania to państwo o bogatej tradycji związanej z bibliotekarstwem dziecięcym. Wszystkie biblioteki posiadają działy dla najmłodszych, w których księgozbiory dla dzieci stanowią przynajmniej 22% całości zbiorów. Nie ma obowiązku prowadzenia bibliotek szkolnych, ale jeśli takie oddziały istnieją, to są nowoczesne i dobrze wyposażone. Od kilkudziesięciu lat podejmuje się wiele działań na rzecz bibliotek i promocji książki dziecięcej – w 1992 roku zaczął funkcjonować „Bookstart”, czyli pierwszy na świecie program polegający na zapewnieniu każdemu dziecku bezpłatnego dostępu do książek od najmłodszych lat⁶⁸. Od wprowadzenia w 2004 roku Children Act

66 P. BROPHY: *The library in the twenty-first century. New services for the information age*. London, 2001, s. 3. [„Biblioteki są jednym ze stopni rozwoju cywilizacji. [...] Mogą być większe lub mniejsze. To, co zawierają, czasami powinno być sprzeczne, zagadkowe, niekiedy szokujące, często skandaliczne. Jednak przede wszystkim ich zawartość musi stymulować umysł, prowokować oryginalną myśl i wyzwać nowe sposoby patrzenia na świat”; tłum. MG].

67 PLR Act. <https://www.plr.uk.com/allaboutplr/aboutUs/aboutus.htm> [dostęp online: 15.09.2018].

68 Bookstart (1992) – jeden z najbardziej udanych i najdłużej prowadzonych programów promocji czytelnictwa, który rozprzestrzenił się na całym świecie. Brytyjska organizacja charytatywna Book Trust rozpoczęła pilotażowy projekt z udziałem 300 dzieci w 1992 roku we współpracy z profesorami University of Birmingham – Barrym Wade’em i Maggie Moore, którzy prowadzili badania dotyczące znaczenia czytania dla rozwoju niemowląt. Paczka Bookstart jest wręczana rodzinom podczas kontroli zdrowia u dziecka między 7 a 9 miesiącem życia i po 20 latach od pierwszej akcji obejmuje już milion niemowląt. Od 2006 roku

oraz w 2005 roku polityki określonej w dokumencie „Liczy się każde dziecko” władze lokalne mają obowiązek mianować dyrektora ds. usług na rzecz dzieci, odpowiedzialnego zarówno za edukację, jak i za pomoc społeczną. Przeprowadzono ogólnokrajową kampanię, wspieraną przez rząd: cały rok czytania (2008), pod hasłem „Reading for Life” (Czytanie przez całe życie), w ramach której książki, zwłaszcza dla dzieci, udostępniono bezpłatnie do pobrania z sieci. Ponadto brytyjskie biblioteki w wysokim stopniu uwzględniają wytyczne IFLA dotyczące obsługi młodego czytelnika i kreowania pozytywnego obrazu biblioteki jako miejsca spotkań całych pokoleń, bezpiecznej instytucji, integrującej społeczności lokalne, mimo ogromnych różnic kulturowych i językowych.

Zjednoczone Królestwo to państwo wielu kontrastów, m.in. kulturowych, związanych z unią polityczną czterech krain (Szkocji, Walii, Anglii i Irlandii Północnej od 1800 roku) oraz z najwyższym w Europie wskaźnikiem imigracji⁶⁹. Obejmuje obszar zbliżony do powierzchni Polski, jednak charakteryzuje się ponad dwukrotnie większą gęstością zaludnienia oraz ponad czterokrotnie wyższą wartością PKB. Mimo tak dobrych wskaźników i uznania Wielkiej Brytanii za piątą potęgę świata, od kilku lat brytyjskie biblioteki borykają się z podobnymi problemami, jak biblioteki w Polsce. Brakuje funduszy, rządu nie stać na utrzymywanie sieci bibliotek publicznych, czego konsekwencją jest zamykanie kolejnych placówek. Od 1 kwietnia 2015 roku do końca marca 2016 zamknięto

---

w Anglii funkcjonuje też „Bookstart Plus”, dla dzieci 1,5-letnich, i „Mój kufer ze skarbami”, czyli „Bookstart” dla dzieci 3-letnich. Por. <http://www.bookstart.org.uk/about/history/> [dostęp online: 15.09.2018].

⁶⁹ Jeszcze w 2001 roku 13,1% populacji stanowiły osoby pochodzące spoza Wielkiej Brytanii. Już wtedy był to jeden z najwyższych wskaźników w Europie, a w niektórych miastach Wielkiej Brytanii mniejszości narodowe stanowiły prawie połowę ludności danego miasta (imigranci w Leicester stanowili 41,7% mieszkańców, w Londynie 40,1%, w Birmingham 34,4%). Por. Nomis. https://www.nomisweb.co.uk/query/construct/analysis_adv.asp?menuopt=25 [dostęp online: 18.07.2016]. Wyniki kolejnego spisu powszechnego w 2011 roku zszokowały Brytyjczyków, bowiem okazało się, że w ciągu 10 lat zaszło więcej zmian demograficznych niż dotychczas w całej historii Wielkiej Brytanii. W tym czasie do Anglii przyjechało 0,5 mln Polaków. W latach 2011–2013 do Wielkiej Brytanii przybyło co najmniej kolejne 0,5 mln imigrantów z różnych krajów. Największa liczba cudzoziemców w państwach członkowskich UE 1 stycznia 2014 roku mieszkała w Niemczech (7,0 mln osób), Wielkiej Brytanii (5,0 mln), Włoszech (4,9 mln), Hiszpanii (4,7 mln) i Francji (4,2 mln). Cudzoziemcy mieszkający w tych pięciu państwach członkowskich stanowili w sumie aż 76% łącznej liczby cudzoziemców we wszystkich państwach członkowskich UE. Statystyki nie obejmują 2015 roku, kiedy to do Europy masowo napłynęli Arabowie. Wpływ tych ruchów migracyjnych na sytuację Wielkiej Brytanii wykaże zapewne dopiero spis powszechny w 2021 roku. Por. *Statystyki dotyczące migracji i populacji migrantów*. Eurostat. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/pl [dostęp online: 15.09.2018].

19 oddziałów bibliotecznych i zlikwidowano 5 bibliobusów, a kolejnych 90 filii i 6 bibliobusów zostało wpisanych na specjalną listę jako zagrożone kasacją w 2017 roku. W latach 2010–2015 w Wielkiej Brytanii w sumie zamknięto 463 biblioteki. Likwidowano średnio aż 92 placówki rocznie, przy czym najgorszym sezonem był przełom lat 2011/2012, kiedy w ciągu zaledwie kilku miesięcy zamknięto 201 bibliotek⁷⁰. Jako powód podaje się słabe statystyki wypożyczeń. Dla przykładu w Anglii (którą według spisu powszechnego z 2011 roku zamieszkuje 84% mieszkańców Wielkiej Brytanii) w 2015 roku książki wypożyczało aż 30% mniej mieszkańców tego regionu niż 10 lat wcześniej (2005). Model brytyjski zakłada bowiem wynagrodzenie adekwatne do wkładu pracy (brak popytu na usługi oznacza redukcję funduszy), jednak nie daje wyczerpujących odpowiedzi, jak mierzyć sukces w przypadku biblioteki publicznej⁷¹. W Polsce zjawisko likwidacji bibliotek obserwowane jest już od dawna – rocznie zamyka się ponad 50 placówek, w tym w większości biblioteki dla dzieci i młodzieży, których liczba w ciągu ostatnich 10 lat została zredukowana aż o jedną piątą⁷².

Mimo wszystko sytuacja brytyjskich bibliotek jest lepsza, ze względu na dwa czynniki. Pierwszym jest tradycja wspierania różnych działań (w Wielkiej Brytanii istnieje aż ponad 185 tys. organizacji charytatywnych, część z nich znana jest na całym świecie, np. założona w 1865 roku w Londynie Armia Zbawienia). W Londynie działa The Library Campaign, organizacja charytatywna wspierająca użytkowników bibliotek, finansowana w całości z darowizn i składek członkowskich (10–30 £ rocznie)⁷³. Celem organizacji jest wdrażanie idei kształcenia ustawicznego przez promocję, wsparcie i poprawę funkcjonowania bibliotek. Wolontariusze regularnie spotykają się z organami krajowymi odpowiedzialnymi za biblioteki, w tym z Arts Council England⁷⁴, przedstawicielami Stowarzyszenia

70 The Public Libraries News. <http://www.publiclibrariesnews.com/about-public-libraries-news/information> [dostęp online: 15.09.2018].

71 Według Brytyjczyków (wywiady przeprowadzone w 2012 roku) za kryzys instytucji kulturalnych odpowiada utworzony po wyborach w 2010 roku rząd koalicyjny (Konserwatyści i Liberalni Demokraci) z Davidem Cameronem jako premierem, jednak w 2015 roku Partia Konserwatywna ponownie wygrała wybory parlamentarne i tym razem uzyskała większość w Izbie Gmin pozwalającą na samodzielne rządy. W lipcu 2016 roku po referendum, w którym Brytyjczycy opowiedzieli się za opuszczeniem Unii Europejskiej, D. Cameron podał się do dymisji, a funkcję premiera objęła Theresa May. Zapowiadany od kilku lat tzw. brexit jeszcze bardziej komplikuje sytuację bibliotek brytyjskich.

72 Dane GUS.

73 The Library Campaign. <http://www.librarycampaign.com/what-we-do/> [dostęp online: 15.09.2018].

74 Arts Council England wspiera działalność muzeów i bibliotek. Patronuje wydarzeniom artystycznym z zakresu czytelnictwa, tańca, teatru, muzyki, literatury, rzemiosła, a nawet sztuki cyfrowej. Organizacja jest odpowiedzialna m.in. za projekt współpracy

Bibliotekarzy, a także rozmawiają z parlamentarzystami i rządem, przedstawiając wyniki konsultacji społecznych dotyczących bibliotek. Członkowie organizacji 3 razy w roku otrzymują jedyny krajowy magazyn poświęcony wyłącznie bibliotekom publicznym. Mogą także śledzić bieżące wydarzenia na stronie WWW⁷⁵ oraz otrzymać wskazówki dotyczące prowadzenia kampanii na rzecz bibliotek. Dzięki zaangażowaniu tej organizacji aż 10% dotowanych przez Arts Council England to organizacje zajmujące się promocją literatury (i lokalnych bibliotek), np. powołane do życia przez nauczycieli i pisarzy Children's Discovery Centre.

Drugim z korzystnych czynników jest sympatia społeczna. Według raportu sporządzonego na zlecenie Rady Muzeów, Bibliotek i Archiwów dla 74% respondentów biblioteki są bardzo ważne (w takim samym stopniu jak szkoły i szpitale), a tylko 11% badanych nie wskazuje potrzeby korzystania z biblioteki. W Polsce tego typu statystyki wypadają znacznie gorzej. Ponad połowa społeczeństwa nie korzysta z bibliotek, ponad 60% w ogóle nie czyta książek⁷⁶, a dodatkowo prestiż zawodu bibliotekarza jest o wiele niższy niż w Wielkiej Brytanii.

Wspomniane czynniki bezpośrednio przekładają się na korzystną sytuację brytyjskich bibliotek, które z jednej strony mogą liczyć na pomoc filantropów, a z drugiej strony są niejako chronione przez społeczeństwo. Za każdym razem, gdy pojawia się rządowy pomysł likwidacji lokalnej biblioteki, Brytyjczycy reagują różnymi formami agitacji na rzecz bibliotek publicznych. Jedna z ogólnokrajowych akcji tego typu została przeprowadzona w 2011 roku, czego śladem były filmy w serwisie YouTube pt. *We Love Libraries*⁷⁷. W jednym z nagrań wzięli udział zarówno przedstawiciele różnych zawodów (m.in. profesorowie, biznesmeni), jak i więźniowie, a ponadto dzieci, ich rodzice, dziadkowie i nauczyciele, przedstawiając następujące argumenty: biblioteki są jak tlen dla demokracji i stanowią jej

---

„Wielkie muzea i biblioteki dla każdego”, plan dziesięcioletni dla bibliotek (do 2021 roku) oraz za bezpłatną 45-stronnicową publikację do pobrania ze strony <http://www.artscouncil.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018]. Organizacja przygotowuje dla dzieci warsztaty pisania (prace można wysłać do oceny, a następnie opublikować w elektronicznym czasopiśmie), a dla bibliotekarzy warsztaty opowiadania, tak aby potrafili pracować z dziećmi poniżej 5 roku życia. Drugą, równie istotną organizacją charytatywną jest Newcastle City Council, która prowadzi aktywny dialog w ramach programu „Inwestowanie w dzieci”, realizując 6 projektów dla niepełnosprawnych młodych ludzi oraz tworząc na bieżąco aktualizowaną bazę informacji praktycznych o współpracujących bibliotekach (godziny otwarcia, dojazd, parking, terminarz imprez bibliotecznych).

⁷⁵ Libraries in the News [zakładka]. <http://www.librarycampaign.com/category/libraries-in-the-news/> [dostęp online: 15.09.2018].

⁷⁶ Instytut Książki. <http://www.bookinstitute.pl/wydarzenia,aktualnosci,24301,55-lat-badan-czytelnictwa.html> [dostęp online: 15.09.2018].

⁷⁷ We Love Libraries. <https://www.youtube.com/watch?v=m5UTxZ3rTTs> [dostęp online: 15.09.2018].

najlepsze odzwierciedlenie (korzystają z nich biedni i bogaci, kobiety i mężczyźni, starsi i młodszy), otwierają umysły, pomagają rozwinąć wyobraźnię i umiejętności czytelnice, są centralnym punktem życia miasta, miejscem, w którym można pomyśleć, odcinając się od hałasu i codziennego pośpiechu, stanowią „wolny uniwersytet” w idei samokształcenia. Nagranie trwa 10 minut, emocjonalne wypowiedzi mieszkańców Zjednoczonego Królestwa przeplatają się z cytatami słów znanych osób, które potwierdzają, jak istotną rolę biblioteki odgrywają w społeczeństwie. W sieci są publikowane także piosenki promujące biblioteki⁷⁸ oraz poradniki, jak przeciwdziałać likwidacji tych instytucji⁷⁹. Ogłoszono nawet Library Lover's Day (Dzień Miłośników Biblioteki), pod hasłem „Okaż troskę, okaż zainteresowanie”. W lutym 2011 roku odbył się London Flashmob, podczas którego agitowano na ulicach z mottem: „Zamykanie bibliotek jest lekceważeniem dzieci”⁸⁰. Flash moby są w Wielkiej Brytanii popularną formą promocji usług bibliotecznych⁸¹. Za każdym razem, gdy konkretna biblioteka zagrożona jest likwidacją, są organizowane lokalne protesty, np. w 2016 roku zebrali się mieszkańcy wsi Lymm⁸², którzy wystosowali petycję z przesłaniem, że „biblioteki są czymś więcej niż tylko przechowalnią książek”⁸³.

Wyrazem zrozumienia znaczenia czytelnictwa najmłodszych jest również istnienie społecznych organizacji promocji książki dziecięcej, takich jak Children's Book Foundations, stanowiącej oddział Book Trust, której celem jest m.in. wspieranie bibliotek. Ponadto działają popierające się nawzajem organizacje zawodowe bibliotekarzy (np. Wydział Bibliotek Młodzieżowych Brytyjskiego Stowarzyszenia

---

78 Sly and Reggie: *We Love Libraries* (2011). <https://www.youtube.com/watch?v=NvcVWkyWf5Q> [dostęp online: 15.09.2018].

79 *How To Save Your Library*. <https://www.youtube.com/watch?v=FL9XEMWjReI> [dostęp online: 15.09.2018].

80 *We Love Libraries. FlashMob!* <https://www.youtube.com/watch?v=vkc66oGXCjs> [dostęp online: 15.09.2018].

81 Moda na biblioteczny flash mob pojawiła się po tym jak flash moby w Stanach Zjednoczonych przyczyniły się do wypromowania nowoczesnego wizerunku (np. w 2010 roku w Downtown Seattle Library; zob. *STOMP Flashmob @ Downtown Seattle Library*. <https://www.youtube.com/watch?v=ELN722BIRcw> [dostęp online: 15.09.2018]) lub uratowania kilkudziesięciu bibliotek (np. powodzeniem zakończyła się akcja użytkowników nowojorskiej Southeast Steuben County w październiku 2014 roku, którą można zobaczyć w serwisie YouTube: *We Need Libraries flash mob*. <https://www.youtube.com/watch?v=CPynPRDFq2M> [dostęp online: 15.09.2018]).

82 Wieś w Anglii położona 263 km na północny zachód od Londynu. W spotkaniu przeciwko zamianieniu biblioteki w market Tesco wzięło udział 150 osób.

83 *Lymm residents launch petition over plans to close library*. Warrington Guardian. http://www.warringtonguardian.co.uk/news/14758901.Lymm_residents_launch_petition_over_plans_to_close_library/ [dostęp online: 15.09.2018].

Bibliotekarzy), wydawców, księgarzy oraz nauczycieli⁸⁴. Kierowany przez samorządy program „The Future Libraries Programme” został utworzony w 2010 roku, wobec trudnej sytuacji finansowej bibliotek, aby pomóc w promocji ich usług. Składał się z dwóch etapów – pierwszy rozpoczął się w sierpniu 2010 roku, a drugi w 2012 roku. Za podstawowy kierunek działań przyjęto modernizację. W założeniu do bibliotek miały zostać wprowadzone dodatkowe usługi płatne, takie jak kursy językowe, a ponadto zaczęto przenosić biblioteki do budynków innych instytucji⁸⁵. Skrajnym przypadkiem stała się minibiblioteka w Hudson (Anglia, North Yorkshire) ulokowana w lokalnym pubie. Dodatkowym elementem promocyjnym dla brytyjskich bibliotek była Olimpiada Kulturalna (2008–2012), w trakcie której odbyły się setki imprez, a w przedsięwzięciu wzięło udział około 18 mln ludzi, którzy śledzili ponad 9 tys. projektów realizowanych w okresie 4 lat⁸⁶. Akcja nawiązywała do Letnich Igrzysk Olimpijskich, które odbyły się między 27 lipca a 12 sierpnia 2012 roku właśnie w Londynie⁸⁷. Biblioteki dla dzieci dobrze wykorzystały ten czas – przygotowywały wyzwania czytelnicze na wzór konkurencji sportowych. Dzieci nagradzane były brązowymi, srebrnymi i złotymi medalami. Doskonale wykorzystano możliwość nawiązania do marki olimpijskiej, wywołując jednocześnie konotację: biblioteka, czyli wartości, mistrzostwo, wysiłek w dążeniu do celu, zachowanie *fair play* i medale⁸⁸.

---

84 Wśród organizacji charytatywnych i stowarzyszeń można wymienić np. Chartered Institute of Library & Information Professionals (zawodowa organizacja dla bibliotekarzy wszystkich typów), Chartered Institute of Public Finance & Accountancy (odpowiedzialna za zmiany w bibliotekach i satysfakcję użytkowników), Museums, Libraries & Archives Council (stowarzyszenie pracowników muzeów, bibliotek i archiwów), National Literacy Trust (organizacja promująca czytanie dla przyjemności), The Reading Agency (rozwijanie czytelnictwa dzięki bibliotekom), Unison (związek zawodowy bibliotekarzy, prowadzący badania i rozprowadzający materiały promocyjne). Z kolei organizacje rządowe, które mają wpływ na sytuację bibliotek, to Department for Communities & Local Government (centralny departament rządowy odpowiedzialny za samorządy i zapewniający finanse, ale nie określający, jak wiele funduszy zostanie przeznaczonych na biblioteki), Department for Culture, Media & Sport (kieruje polityką rządu w sprawie bibliotek, ale nie ma wpływu na ich finansowanie), Local Government Association (samorząd, który określa, ile funduszy otrzymają konkretne biblioteki).

85 Local Government Association. http://www.local.gov.uk/culture-tourism-and-sport/-/journal_content/56/10180/3510698/ARTICLE [dostęp online: 15.09.2018].

86 *Wielka olimpiada kulturalna w Londynie*. Oprac. O. PIŚKLEWICZ. Portal Rynek i Sztuka. Sztuka Inwestowania w Sztukę. <http://rynekisztuka.pl/2012/07/31/wielka-olimpiada-kulturalna-w-londynie/> [dostęp online: 15.09.2018].

87 XXX Letnie Igrzyska Olimpijskie były trzecimi, które odbyły się w Londynie – wcześniej w 1908 i 1948 roku.

88 W Polsce w tym samym czasie trwała inna istotna impreza sportowa, tzn. Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Por. UEFA. <http://www.uefa.org/keytopics/>

Ulokowana w Londynie The British Library, będąca biblioteką narodową, w ramach swojej działalności prowadzi tzw. *children's zone*, czyli strefę dziecka, jednak nie odbywa się tu zbyt wiele imprez dla najmłodszych, ponieważ nie są one priorytetem w działalności. Instytucja promuje jednak rodzinne spędzanie czasu⁸⁹, oferując w czasie wakacji wiele bezpłatnych warsztatów i wystaw tematycznych, np. poświęconych grom dziecięcym z lat 1900–2011. Na warsztaty nie trzeba rezerwować miejsca, wystarczy wybrać odpowiednią dla siebie grupę, jak: dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, uczniowie szkół średnich, studenci, nauczyciele i rodzice. Dla najmłodszych odbywały się np. w dniach 23–25 sierpnia 2011 roku warsztaty pisania *science fiction*. W trakcie roku szkolnego często organizowane są lekcje biblioteczne. Oprócz miejsc do pracy indywidualnej i grupowej udostępnia się w bibliotece czytelnikom pokój-informatorium, z drukami ulotnymi dotyczącymi wydarzeń w Londynie oraz ogłoszeniami, np. o korepetycjach, spotkaniach i możliwościach wymiany książek, a także zadaszony taras, pełniący funkcję wypoczynkową.

Fot. 3.1

The British Library

Fot. M. Gęborska.

kind=4194304/newsid=364810.html [dostęp online: 15.09.2018]. W dniu 18 kwietnia 2007 roku w tajnym głosowaniu w Cardiff bezwzględną większością głosów wygrała wspólna oferta Polski i Ukrainy, zatem polskie instytucje kultury miały podobny czas na przygotowanie dodatkowej akcji promocyjnej. Niestety polskie biblioteki nie wykorzystały tej szansy. Wprawdzie IX Tydzień Bibliotek (8–15 maja 2012) odbył się pod hasłem „Biblioteka ciągle w grze”, ale był to pojedynczy akcent, niemający większego znaczenia przy takiej promocji jaka odbyła się w Londynie.

89 Miejsce jednak nie jest przyjazne dla kobiet w ciąży i małych dzieci, brakuje miejsc do karmienia i przewijania niemowląt.

Najbardziej liczne w Wielkiej Brytanii są biblioteki dzielnicowe i rejonowe finansowane przez państwo⁹⁰, bezpłatne dla czytelników, z reguły dostępne 7 dni w tygodniu. Placówki te stanowią ośrodek życia artystycznego, urządzane są w nich wernisaże i koncerty. Często, aby pozyskać dodatkowe fundusze na zakup nowości wydawniczych, prowadzi się sprzedaż zaczytanych tytułów lub dubletów. Ceny wyprzedawanych książek dla dzieci i młodzieży wynoszą średnio 2–4 £.

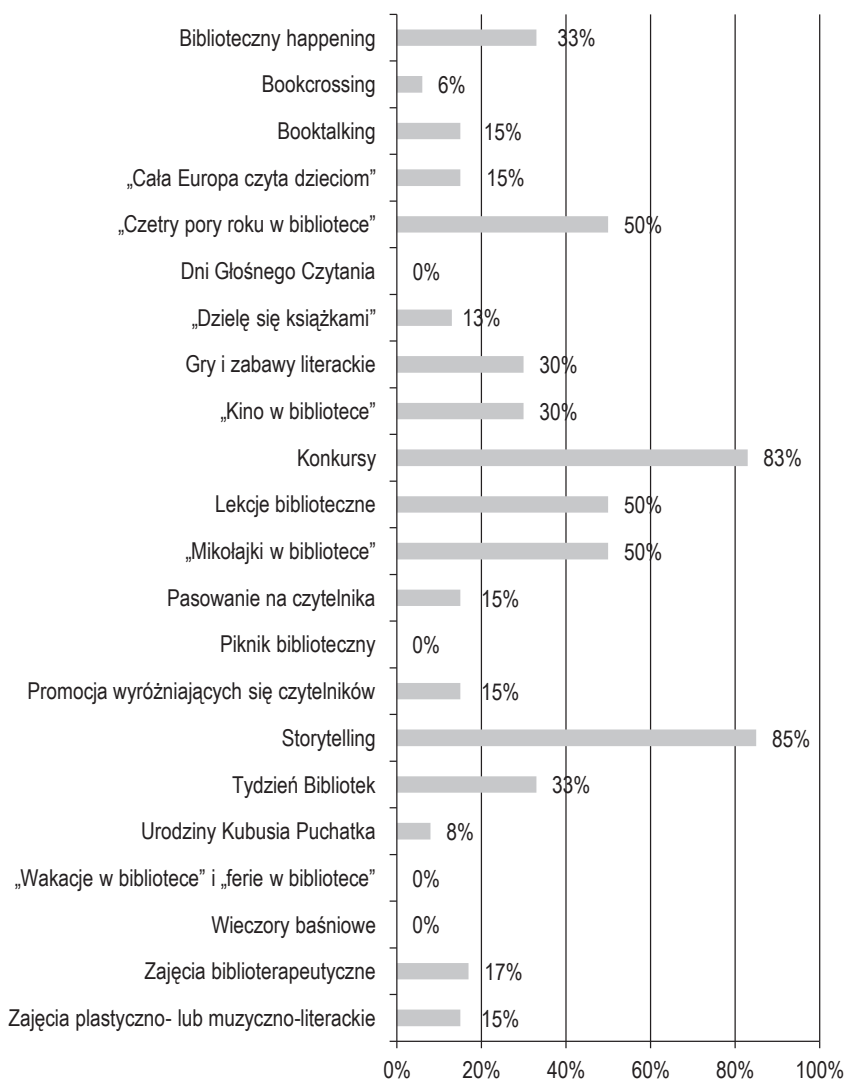
W badaniu ankietowym udział wzięły 54 londyńskie biblioteki⁹¹. Co interesujące, wypełniony kwestionariusz odesłały w większości (83%) filie dla dzieci i młodzieży. Niewielki zwrot (z 400 wysłanych kwestionariuszy odesłano tylko 61, z czego 54 zostało poddanych analizie) mógł zatem wynikać z interpretacji załączonej wiadomości, jakoby prośba dotyczyła wyłącznie bibliotek dziecięcych, a nie wszystkich, które w ramach różnorodnej oferty organizują także imprezy dla młodych czytelników. W przypadku każdej z badanych bibliotek zadeklarowano, że placówka bierze udział w programie „Summer Reading Challenge” (Wakacyjnym wyzwaniu książkowym)⁹². Dzieci w wieku 4–11 lat mają za zadanie przeczytanie 6 książek podczas wakacji. Za każdym razem wyznaczany jest temat przewodni (np. kosmos, cyrk), a biblioteki kupują przed akcją książki o wskazanej tematyce. W 2011 roku ponad 765 tys. dzieci podjęło wyzwanie. Najpopularniejszą (85%) imprezą biblioteczną jest storytelling (dla porównania, w Polsce ta forma zajęła w ankiecie ostatnie miejsce, wskazał ją niespełna

90 W Wielkiej Brytanii nakłady na biblioteki publiczne nie są takie, jak się oczekuje. Z tego powodu, aby móc kupować nowości wydawnicze, bibliotekarze pobierają niewielkie opłaty za specjalne usługi, z których dochód stanowi 10% budżetu instytucji.

91 Kwestionariusz ankiety identyczny jak ten, który był wysyłany do polskich bibliotek, został sformułowany w języku angielskim. Zdecydowano się przedstawić wyniki ankiety z londyńskich bibliotek i w pewnym stopniu zestawzić je z wynikami polskimi ze względu na fakt, że Londyn jest jednym z najbardziej zróżnicowanych etnicznie i kulturowo miast Unii Europejskiej, a aglomeracja londyńska, łącznie ze wszystkimi przyległymi miejscowościami, liczy aż około 13 mln mieszkańców, co stanowi 21% populacji Wielkiej Brytanii, może więc być traktowana jako materiał egzemplifikacyjny i jednocześnie porównawczy. Por. Eurostat. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=met_pjanaggr3&lang=en [dostęp online: 15.09.2018].

92 Akcja zainicjowana przez The Reading Agency. Jednym ze sponsorów akcji jest Arts Council England. Dzieci muszą zarejestrować się w bibliotece, a następnie logują się na stronę WWW konkursu i tworzą swoje konto. Dzięki temu mogą znaleźć dla siebie nowe książki do czytania, które zostaną im polecone przez inne dzieci, oglądać filmy autorskie, wziąć udział w innych konkursach oraz korzystać z dostępu do gier. Autorzy strony główny nacisk kładą na bezpieczeństwo. Dzieci posługują się awatarami i pseudonimami, nie mogą prywatnie komunikować się między sobą, wszystkie wiadomości wysyłane na stronę są filtrowane przez moderatora, który nie pozwala, aby na forum były publikowane prawdziwe dane dzieci (nazwisko, adres, telefon). Por. Summer Reading Challenge. <https://summerreadingchallenge.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].

1% bibliotek – wykres 3.1). Co roku 13 września świętuje się dzień, w którym urodził się brytyjski pisarz Roald Dahl, uznawany za jednego z najwybitniejszych gawędziarzy w wymiarze międzynarodowym. Na drugim miejscu znalazły się konkursy dla dzieci i młodzieży (83%) i wynik ten jest zbliżony do odpowiedzi polskich bibliotekarzy (82%).

Wykres 3.1

Imprezy dla dzieci i młodzieży w londyńskich bibliotekach

Źródło: opracowanie własne.

Co druga biblioteka organizuje lekcje biblioteczne, nikołajki oraz imprezy tematyczne związane z porami roku. Co interesujące, w odróżnieniu od polskich realiów, w Londynie „wakacje w bibliotece” i „ferie w bibliotece” nie cieszą się popularnością. Imprezy są kontynuowane zgodnie z rocznym grafikiem, przy jednoczesnej próbie wykorzystania faktu, że w okresie wolnym od zajęć młodzi ludzie mają więcej czasu na czytanie, więc wówczas na bibliotecznych wystawach i stronach WWW pojawia się więcej propozycji lektur do wypożyczenia. W trakcie roku szkolnego prezentowane są głównie nowości, które zostały zakupione do biblioteki. Aż jedna trzecia bibliotek przynajmniej raz w roku zorganizowała happening, co może się wiązać ze wspomnianymi już flash mobami. Seanse filmowe, według respondentów, organizowane są w 30% placówek. Podobnie jak dyskusyjne kluby książki. Zajęcia biblioterapeutyczne wskazało 17% bibliotekarzy i ten wynik jest nieznacznie niższy od uzyskanego w polskim badaniu (21%), jednak należy zaznaczyć, że w Polsce biblioterapia staje się coraz bardziej popularna i prawdopodobnie w ciągu kilku lat będzie standardem w bibliotecznej ofercie. Natomiast w Wielkiej Brytanii terapia poprzez lekturę znana jest już od kilkunastu lat i przybrała zupełnie inne oblicze, ponieważ grupą docelową nie są już tylko dzieci, lecz osoby w każdym wieku. Coraz częściej zajęcia biblioterapeutyczne kieruje się wyłącznie do dorosłych. W Londynie powstała instytucja The School of Life, specjalizująca się m.in. w prowadzeniu biblioterapii indywidualnej oraz skierowanej do par. W co szóstej bibliotece publicznej można wziąć udział w zajęciach booktalkingu, zajęciach plastyczno- lub muzyczno-literackich oraz uzyskać tytuł wyróżniającego się czytelnika. Jedynie 16% bibliotek organizuje wydarzenia promujące region i tradycję, co zapewne jest odzwierciedleniem problemów z integracją społeczności wynikających z multikulturowości Londynu⁹³. Żadna z badanych bibliotek nie wskazała, że organizuje biblioteczne pikniki.

Tematy imprez przede wszystkim inspirowane są doświadczeniami i zainteresowaniami samych pracowników (100%) i działalnością innych bibliotek (100%), czyli londyńscy bibliotekarze kładą nacisk na wymianę doświadczeń oraz organizowanie tych wydarzeń, które sprawdziły się już w innym miejscu. W co drugiej bibliotece korzysta się z poradników (scenariusze imprez, zagadnienia pedagogiczne, gry i zabawy), natomiast w co trzeciej dodatkowo sięga się do opisów imprez zamieszczonych w czasopismach bibliotekarskich oraz w internecie. Interesujące wydaje się to, że internet znalazł się na jednym z ostatnich miejsc, podczas gdy w polskim badaniu było to drugie źródło inspiracji (75%), zaraz po doświadczeniach własnych (89%).

---

93 Dla porównania w Polsce promocję regionu zadeklarowało 54% bibliotek.

Podczas organizacji imprez biblioteki najczęściej współpracują ze szkołami podstawowymi (98%), często także ze szkołami ponadpodstawowymi (70%) lub przedszkolami (65%). Co druga biblioteka współpracuje z domem kultury, a tylko co trzecia z inną biblioteką (37%) lub inną instytucją (34%), wśród których najczęściej wymieniano organizacje rządowe. Wszyscy respondenci deklarowali jakiś rodzaj kooperacji z otoczeniem zewnętrznym i, podobnie jak w przypadku kwestionariuszy dotyczących placówek w Polsce, nikt nie zaznaczył odpowiedzi „biblioteka nie współpracuje z innymi instytucjami”. Jeśli chodzi o instytucje w otoczeniu zewnętrznym, to brytyjscy bibliotekarze wskazali je w podobnej kolejności jak polscy (szkoły, przedszkola, domy kultury, inne biblioteki i instytucje), natomiast, co zaskakujące, w ogóle nie pojawiły się w tej grupie księgarnie. W Londynie praktycznie na każdej ulicy znajduje się przynajmniej jedna księgarnia, często gromadząca zbiory tematyczne, np. przy Bloomsbury Street ma swoją siedzibę księgarnia socjalistyczna z literaturą dziecięcą oraz, zaraz naprzeciwko, księgarnia-antykwarjat Oxfam Books⁹⁴, w którym 7 dni w tygodniu odbywają się wieczorki poetyckie i inne wydarzenia kulturalne. Być może w Londynie księgarnie nie są traktowane jako partner, gdyż, ze względu na swoją liczebność, popularność i podobną ofertę, stanowią raczej konkurencję dla bibliotek.

Wśród potencjalnych partnerów brytyjskich bibliotek należy wskazać przede wszystkim instytucje promujące książkę dziecięcą, takie jak Seven Stories, czyli krajowe centrum książki dziecięcej w Wielkiej Brytanii (2005)⁹⁵, oraz Museum of Childhood (1974)⁹⁶. Seven Stories jest jedynym brytyjskim muzeum w całości

94 Oxfam Bloomsbury Booksshop. <https://oxfambloomsburybooks.wordpress.com/> [dostęp online: 15.09.2018].

95 Początkowo, tzn. od 1996 roku Seven Stories było organizacją charytatywną, którą założyły Elizabeth Hammill i Mary Briggs, a dopiero po 10 latach działalności, przy wsparciu Newcastle City Council i Arts Council England, stało się Narodowym Centrum Książek dla Dzieci. Wpływ na powstanie tej instytucji miał fakt, że w latach 90. XX wieku nie było literackiego archiwum, więc oryginalne rękopisy i rysunki niektórych, wpływowych autorów brytyjskich były sprzedawane zagranicznym kolekcjonerom, co istotnie zagrażało dziedzictwu narodowemu. W 2010 roku Seven Stories otrzymało prestiżową Eleanor Farjeon Award za zasługi dla dziedzictwa literackiego, a w 2013 roku National Lottery Awards przyznało złoty medal w kategorii najlepszy projekt edukacyjny. Por. Seven Stories. <http://www.sevenstories.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].

96 Od 1974 roku obiekt funkcjonuje jako Museum of Childhood, ale muzeum i biblioteka działały w tym miejscu już od końca XIX wieku, natomiast w 1922 roku rozpoczęto reorganizację, która miała sprawić, że instytucja będzie przyjazna dzieciom. W trakcie drugiej wojny światowej muzeum wykorzystywano jako stołówkę. Dopiero w latach 50. XX wieku rozpoczęto zbiórkę przedmiotów związanych z dzieciństwem, która stała się zaczątkiem prezentowanych wystaw. W 2004 roku Muzeum zdobyło Kids Visit London Award dzięki nominacji przyznanej przez uczniów i zwycięstwo w głosowaniu opinii publicznej,

poświęconym książce dziecięcej⁹⁷. Zbierane są tu rękopisy oraz wszystkie wersje – od pierwszych pisarskich notatek po opublikowane dzieła. Muzeum czynne jest 7 dni w tygodniu. W każdy wtorek odbywają się tu imprezy organizowane dla różnych grup wiekowych, ale by wziąć w nich udział, trzeba zapłacić za bilet oraz za wstęp do muzeum⁹⁸. Mimo to, miejsca bardzo szybko zostają zarezerwowane. Ogromną popularnością cieszą zajęcia dla najmłodszych, np. „Story Party”⁹⁹ dla dzieci w wieku od 1,5 do 5 lat, prowadzone rano w maksymalnie 16-osobowych grupach, czy „Bookworm” (Mole książkowe), przeznaczone dla dzieci, które jeszcze nie potrafią chodzić. Są to godzinne zajęcia dotyczące nowych sposobów zabawy z książkami. Oprócz imprez przygotowywane są roczne wystawy, np. ekspozycja udostępniana od 14 października 2010 do 29 września 2011 roku była poświęcona 70-leciu popularnego wydawnictwa Puffin Books¹⁰⁰. Przy okazji wystaw pracownicy zbierają od zwiedzających informacje dotyczące ich ulubionych książek.

Museum of Childhood (Muzeum Dzieciństwa) jest jednym z najbardziej lubianych muzeów w Londynie. Ulokowane blisko metra, w wiktoriańskim, dwupiętrowym budynku, wewnątrz przypomina gigantyczny pokój dziecięcy (fot. 3.2). Wstęp do muzeum od października do marca jest bezpłatny. Misja tej instytucji wiąże się przede wszystkim z celami edukacyjnymi, ale też z budowaniem u najmłodszych poczucia własnej wartości. W muzeum obowiązuje indywidualne podejście do każdego dziecka, bo jak powtarzają pracownicy:

---

a w 2009 roku – Nagrodę Stanford za wprowadzone udogodnienia oraz za wybitne zasługi dla ochrony dziedzictwa narodowego. Por. <https://www.vam.ac.uk/moc/> [dostęp online: 15.09.2018].

97 Polskim odpowiednikiem jest Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie, jednak w Polsce to miejsce zorganizowane zostało jako dział specjalny i czytelnia naukowa Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, co wiąże się z bezpłatnym udostępnianiem. Nie jest także prowadzony specjalny dział promocji, a jedyne dodatkowe środki finansowe pochodzą z usług ksero.

98 W przeliczeniu na złotówki – cena biletu waha się między 10 zł a 60 zł (bilet musi wykupić także opiekun, ponieważ małe dzieci są przyjmowane tylko z osobą dorosłą), a za wstęp trzeba zapłacić około 25 zł za osobę. Korzystną opcją są karnety roczne oraz bilety rodzinne. Bilety kupuje się przez serwis WWW, gdzie znajduje się koszyk, taki jak we wszystkich sklepach internetowych.

99 Co potwierdza wcześniejszą obserwację dotyczącą brytyjskiego zainteresowania storytellingiem, wymienianym przez bibliotekarzy jako jedna z najczęściej organizowanych imprez.

100 Pierwszą książkę dla dzieci opublikowano w 1941 roku. Por. Puffin. <https://www.penguin.co.uk/puffin/> [dostęp online: 15.09.2018]. Wydawnictwo Puffin (1939) stanowiło oddział Penguin Books, czyli największego wydawcy książek dla dzieci i młodzieży w Wielkiej Brytanii i większości krajów anglojęzycznych. Charakterystyczne „logo z pingwinem” rozpoznawane jest na całym świecie. Por. Penguin Books. <https://www.penguin.co.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 3.2

Museum of Childhood – zabytkowy budynek (po lewej) i wnętrze (po prawej)

Fot. M. Gęborska.

„Nie ma dwóch takich samych dzieciństw”. Wystawy czasowe, przygotowywane 2 razy w roku, na wiosnę i na jesień, to zgromadzone w salach o łącznej powierzchni około 400 m² eksponaty z całego świata. Ponadto funkcjonują tak zwane „Podróżujące wystawy”. Wśród ekspozycji Museum of Childhood, które można było wypożyczyć do biblioteki, znalazła się np. wystawa zorganizowana z okazji 40-lecia działalności twórczej pisarki Judith Kerr (1923–2019), od maja do września 2011 roku, której książki *The Tiger Who Came to Tea* sprzedały się w 5 mln egzemplarzy i zostały przetłumaczone na 11 języków (nieznane polskiemu czytelnikowi), czy też wystawa „The Stuff of Nightmares” (lipiec 2011 – luty 2012), w klimacie historii o nocnych zjawach, zawierająca m.in. odniesienia do, uważanych za najbardziej okrutne, baśni braci Grimm, podczas której w Muzeum Dzieciństwa opowiadano i czytano baśnie (zajęcia były dostosowane do dzieci w wieku 3–12 lat). Jedną z najchętniej odwiedzanych była zorganizowana w 2011 roku wystawa ponad 100 pluszowych misiów z całego świata, której towarzyszyła kolekcja popularnych książek o misiach. W czasie trwania ekspozycji odbywały się imprezy bezpośrednio z nią związane. Na otwarcie przygotowano głośne czytanie baśni o Złotowłosej i trzech niedźwiadkach.

Biblioteki publiczne, nie tylko brytyjskie¹⁰¹, mogłyby wykorzystać pomysły, które sprawdziły się już podczas organizacji wydarzeń kulturalnych w Muzeum

101 W Polsce wystawę „Jestem sobie mały miś... Bohaterowie dobranoczek PRL-u” zorganizowało w 2011 roku Muzeum Górnośląskim w Bytomiu. Na wystawie zgromadzono około 300 różnych eksponatów wypożyczonych ze zbiorów m.in. Muzeum Dobranoczek PRL-u w Rzeszowie, Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach, Studia Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej, Muzeum Bajki Se-ma-for w Łodzi, Muzeum Lalek w Pilźnie, Muzeum w Tarnowskich Górach i od prywatnego kolekcjonera Wojciecha Jamy. Ekspozycja była udostępniona zwiedzającym od 6 maja do 13 lipca tak, aby wydarzenia wiązały się

Dzieciństwa. Przede wszystkim wizyta w tym miejscu jest propozycją rodzinną, dla całej rodziny. Miejsce jest przyjazne, w czytelnicy można mieć ze sobą butelkę wody, przestrzenie są funkcjonalnie zaprojektowane, dla matek został przygotowany pokój, w którym znajduje się nie tylko przewijak, ale też podgrzewacz do butelek oraz miejsca dla karmiących. Przewidziano wejścia dla grup zorganizowanych, jak również specjalne zwiedzanie dla dzieci autystycznych, w spokojniejszych godzinach – w dni powszednie od 14.00 do 17.00 oraz w weekend od 10.00 do 11.00. Często organizowane są konkursy dla dzieci z możliwością wygrania drobnej nagrody (do 30 £). Instytucja w ramach dodatkowej promocji prowadzi sklep internetowy, w którym można nabyć książki dla dzieci.

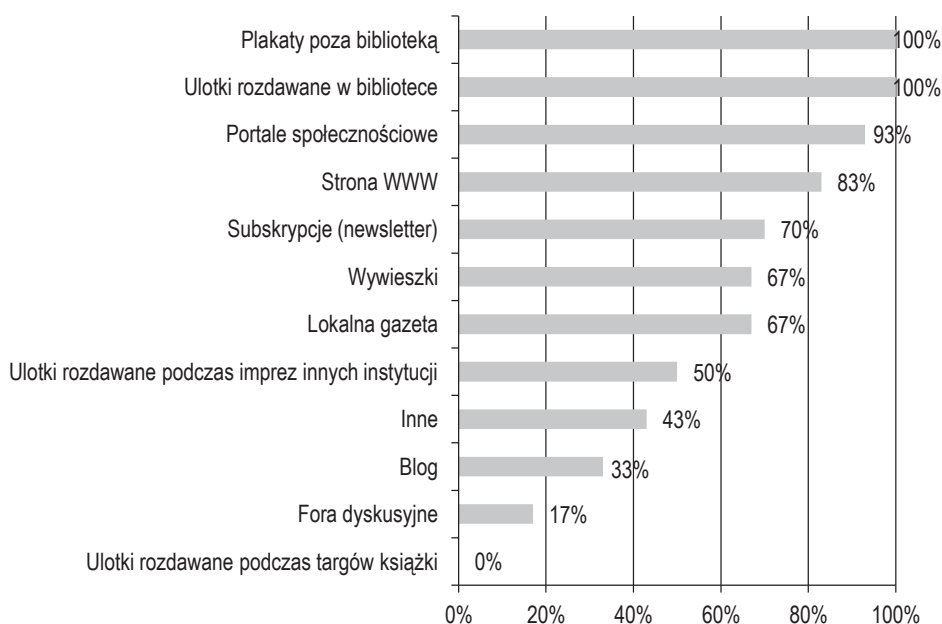
Fot. 3.3

Popularny w Wielkiej Brytanii sposób informowania o ofercie kulturalnej – przykładowa tablica w Peckham Library (Londyn)

Fot. M. Gęborska.

z Nocą Muzeów oraz Dniem Dziecka. Muzeum realizowało ten projekt samodzielnie, wystawa nie miała kontynuacji, a po jej zakończeniu eksponaty wróciły do muzeów w całej Polsce. Nie wykorzystano potencjału, który mógł wynikać ze współpracy z bibliotekami. Por. Muzeum Górnośląskie w Bytomiu. http://mgb.nazwa.pl/muzeum_mbtmedia/index.php?option=com_content&view=article&id=36:jestem-sobie-maly-mis-bohaterowie-dobranoczek-prl-u&catid=21:archiwum-wystaw&Itemid=112 [dostęp online: 15.09.2018].

Biblioteki londyńskie promują swoją ofertę dla młodego odbiorcy przede wszystkim przez plakaty, ulotki rozdawane w bibliotece (fot. 3.3) oraz informacje zamieszczane na stronie WWW i w mediach społecznościowych. Wszyscy respondenci wskazali, że biblioteka ma swoje miejsce w internecie – albo jest to własna strona (70%), albo przynajmniej biblioteczna oferta umieszczona została na podstronie miasta czy innej placówki kulturalnej (30%). W Polsce wciąż jeszcze 9% bibliotek nie ma takiego miejsca w sieci, co w dobie społeczeństwa informacyjnego wpływa na wizerunek i status tych instytucji.

Wykres 3.2

Formy promocji imprez bibliotecznych w Londynie

Źródło: opracowanie własne.

Jedyną z form promocji stosowanych przez bibliotekarzy londyńskich są spotkania autorskie. Dokonując wyboru autora, przede wszystkim realizują oni zalecenia biblioteki sprawującej nad spotkaniem opiekę merytoryczną (70%), zasięgają porady w stowarzyszeniu pisarzy (15%), a także u znajomych (13%), czasem autor sam inicjuje spotkanie (9%). Ani raz nie wskazano odpowiedzi, jakoby nagrody czy recenzje determinowały wybór zapraszanego gościa. Jedynie w 35% przypadków biblioteki współpracują z pisarzem dla dzieci i młodzieży, zapraszając go ponownie na spotkanie autorskie. Wśród

najchętniej zapraszanych pojawili się tacy pisarze, jak Sophie McKenzie¹⁰² czy Nick Hesketh¹⁰³.

Początek XXI wieku okazał się otwarciem ery komercjalizacji i postmodernizmu epoki cyfrowej oraz przebranżawiania się bibliotek i reinterpretacji ich roli w społeczeństwie wiedzy. Mimo że wiele brytyjskich bibliotek publicznych wciąż umiejscowiona jest w budynkach z epoki wiktoriańskiej lub z okresu lat 1939–1979 (fot. 3.4), czyli czasów budowania zgodnie z ideami „fordowskiego” modelu produkcji (uniwersalizmu, standaryzacji i wydajności), architektonicznego modernizmu i funkcjonalności, to jednocześnie w bibliotecznym designie pojawiły się projekty nietypowe, łamiące utarte schematy¹⁰⁴.

Warto wspomnieć o bibliotece Glasgow Caledonian University (Szkocja), która otwarta jest 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu. Funkcjonalne zorganizowanie tej biblioteki jest związane z przekonaniem, że każdy użytkownik powinien móc załatwić wszystkie swoje sprawy możliwie jak najszybciej. Na każdym z czterech pięter są automaty do wypożyczania i kserokopiarki, w bibliotece można korzystać z własnego komputera, prowadzić rozmowy telefoniczne, a na parterze znajduje się kawiarnia (tabela 3.2).

Biurko bibliotekarza odsunięte jest jak najdalej od wejścia, tak aby czytelnik mógł czuć się swobodnie. Bibliotekarz jest na tyle widoczny, aby użytkownicy wiedzieli do kogo zwrócić się o pomoc, ale jednocześnie jego stanowisko jest wycofane, aby nie stanowiło centralnego punktu w pomieszczeniu. Legitymacja studencka pełni jednocześnie funkcję karty bibliotecznej, więc nie trzeba się zapisywać, aby skorzystać ze zbiorów. W bibliotece znajdują się miejsca do pracy grupowej – na niższych poziomach oraz do cichej nauki – na wyższych piętrach. Podobnie jak w Danii, dostępne są lekkie pufy, które można przenosić

102 Była dziennikarka, po zwolnieniu z pracy zajęła się pisanie książek, które od 2006 roku wydawane są nakładem Simon & Schuster Children's Books. Autorka niezwykle popularnych i wielokrotnie nagradzanych powieści dla młodzieży, takich jak *Zaginiona*, która zdobyła również uznanie polskich czytelników (publikacji podjęło się Wydawnictwo Akapit Press). Nagrodzona prestiżową nagrodą przyznaną przez młodych brytyjskich czytelników dla najlepszych autorów Red House Children's Book Award for Older Readers (2007), a także Richard and Judy's Best Kids' Book (2007), Manchester Book Award (2008), Bolton Children's Book Award (2007), Grampian Children's Book Award (2008), John Lewis Solihull Book Award (2008), przyznaną przez International School Libraries of Japan Sakura Medal Award (2008) czy Lewisham Children's Book Award (2008). Por. Akapit Press. <http://www.akapit-press.com.pl/sophie-mckenzie-27> [dostęp online: 15.09.2018].

103 Szkocki pisarz dla dzieci i młodzieży, urodzony w 1958 roku. Prowadzi warsztaty pisania dla dzieci oraz patronuje edukacyjnej akcji antynikotynowej. W 1988 roku ukazała się jego pierwsza powieść *The Story of Mull and Iona*.

104 A. BLACK, S. PEPPER: *From civic place to digital space: the design of public libraries in Britain from past to present*. „Library Trends” 2012, vol. 61, no. 2, s. 440–470.

Fot. 3.4

Biblioteka dla dzieci w Dulwich (Londyn), ulokowana w wiktoriańskim budynku z 1897 roku

Fot. M. Gęborska.

w każdą strefę oraz łączyć w większe fotele do leżenia. Zdarza się, że młodzi ludzie śpią w tych miejscach. Funkcjonują także mobilne „białe namioty” wykorzystywane jako miejsce do prowadzenia korepetycji, wyposażone w tablice interaktywne. Ponadto, na życzenie czytelników, stanowiska komputerowe zamieniono w boksy, aby ułatwić skupienie się na pracy. Już przeszło 100 lat wcześniej w *Katechizmie biblioteki* (*Katechismus der Bucherei*, 1914) niemiecki bibliotekarz Paul Ladewig twierdził, że „publiczność domaga się wygody”¹⁰⁵. O potrzebie projektowania miejsc przyjaznych pisał również włoski filozof, powieściopisarz i bibliofil Umberto Eco (*De Bibliotheca* – tekst wystąpienia z 1981 roku) oraz amerykański socjolog Ray Oldenburg (*The Great Good Place*, 1989). W XXI wieku, gdy większość zbiorów jest już zdigitalizowana, biblioteka

¹⁰⁵ Niemiecki propagator reformy bibliotek publicznych w XX wieku, przepowiedział otwarcie tych instytucji dla wszystkich grup społecznych i konieczność wprowadzenia przyjaznych rozwiązań architektonicznych. Por. Z. GĘBOŁYŚ: *Wyimki prawne z Katechizmu Biblioteki Paula Ladewiga*. „Elektroniczne Czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” 2013, nr 4, s. 5.

Tabela 3.2
 Układ funkcjonalny biblioteki Glasgow Caledonian University

Funkcja	Parter	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Poziom 4
Przejsięcie do hotelu George Moore	–	tak	–	–	tak
Dostęp do budynków Caledonian University	–	tak	–	–	tak
Archiwum	tak	–	–	–	–
Kawiarnia	tak	–	–	–	–
Kopiarńka, skaner, drukarka	tak	centrum drukowania	tak	tak	tak
Bibliotekarz	tak	–	–	–	–
Dozwolone prowadzenie rozmów telefonicznych	tak	tak	nie	nie	nie
Możliwość wypożyczenia netbooka	zapytaj bibliotekarza	–	–	–	–
Komputery	tak	zabierz własne urządzenie	tak	tak	zabierz własne urządzenie
Maszyny do zwrotu książek	tak	tak	tak	tak	tak
Sala konferencyjna	–	sala 1	sala 2	–	sala 4
Numerary półek	650–999	–	600–649	340–599	000–399
Interaktywne tablice	tak	–	tak	tak	tak
Typ użytkowania	grupa	grupa	grupa	cisza	cisza
Pokój przystosowany do potrzeb niewidomych	–	–	–	tak	–

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: *About the library*, <http://www.gcu.ac.uk/library/usingthelibrary/aboutthelibrary/> [dostęp online: 15.09.2018].

musi oferować o wiele więcej niż tylko dostęp do publikacji. Architekturę brytyjskich instytucji, tak jak innych tego typu budowli¹⁰⁶, można traktować zatem jako wyznacznik aspiracji, potrzeb i systemu wartości społeczeństwa danej epoki oraz odzwierciedlenie transformacji, jakim podlegały cele ruchu bibliotecznego oraz zachodzących zmian społecznych. Biblioteki publiczne obsługujące młodego czytelnika muszą również oferować nowoczesny design i przyjazne przestrzenie. Z uwagi na zajęcia dla niemowląt powinna istnieć możliwość wejścia do biblioteki z wózkiem dziecięcym, tak jak w Peckham Library (fot. 3.5).

Fot. 3.5

Czytelnia dla dzieci w Peckham Library

Fot. M. Gęborska.

W bibliotekach Wielkiej Brytanii oddziały dziecięce często oddzielone są od reszty pomieszczeń szybą lub stanowią szklany pokój (fot. 3.6). Problemem, z którym od 2010 roku zmagają się brytyjscy bibliotekarze, stało się przebywanie

¹⁰⁶ Polskie biblioteki akademickie pod tym względem w niczym nie ustępują zagranicznym placówkom, można w tym miejscu wymienić np. Bibliotekę Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu czy Bibliotekę Politechniki Łódzkiej.

Fot. 3.6

Oddział dla Dzieci wydzielony w Victoria Library (Londyn)

Fot. M. Gęborska.

Fot. 3.7

Informacja z prośbą o niepozostawianie dzieci poniżej 8 roku życia samych w Victoria Library

Fot. M. Gęborska.

Fot. 3.8

Kącik dla młodzieży w Dulwich Library (Londyn)

Fot. M. Gęborska.

Fot. 3.9

Kącik dla młodzieży w Peckham Library

Fot. M. Gęborska.

w bibliotece małych dzieci bez opieki¹⁰⁷. W związku z tym w brytyjskich bibliotekach zaczęto wywieszać ogłoszenia z prośbą, aby nie pozostawiać samych dzieci poniżej 8 lat (fot. 3.7). Kąciaki dla młodzieży zorganizowane są natomiast tak jak miejsca dla dorosłych: z wygodnymi fotelami lub kanapami, a czasami nawet ekspresem do kawy (fot. 3.8, 3.9).

W Birmingham (Anglia, hrabstwo West Midlands), w którym m.in. wychował się J.R.R. Tolkien, drugim co do wielkości mieście po Londynie, znajduje się ważny europejski ośrodek biblioteczny – największa, bo aż dziesięciopiętrowa, biblioteka publiczna (31 tys. m²). W czasie kiedy w całej Wielkiej Brytanii likwidowane są kolejne biblioteki, liczące ponad 1 mln mieszkańców Birmingham zainwestowało w obiekt kulturalny, traktując to jako najlepszy pomysł na rewitalizację centrum miasta¹⁰⁸. Otwarta w 2013 roku Library of Birmingham przygotowuje ofertę dla wszystkich grup wiekowych, posiada również oddział dla dzieci¹⁰⁹. Na parterze znajduje się Centrum Dziecka, otwarte od poniedziałku do soboty, które jest jedną z największych bibliotek dziecięcych w Europie

107 W Polsce to zjawisko zaistniało niecałe 2 lata później. Kartki z informacją, że małe dziecko nie może cały dzień przebywać samo na terenie biblioteki, pojawiły się m.in. w mediotece Abecadło w Olsztynie.

108 I. ANSTICE: *What's going on? The top UK public library trends of 2013*. „The Library Campaigner” 2014, no. 89, s. 6.

109 Library of Birmingham. <http://www.libraryofbirmingham.com/childrenslibrary> [dostęp online: 15.09.2018].

(ponad 100 tys. książek dla dzieci i młodzieży). Oferta obejmuje ponadto bezpłatny dostęp do internetu, a także miejsca do pracy indywidualnej (biurka) oraz wygodne przestrzenie (fotele, pufy), możliwość wypożyczenia książek obrazkowych i plansz edukacyjnych dla najmłodszych, powieści i romansów dla nastolatków, publikacji dotyczących częstych problemów (jak np. zastraszanie) lub kwestii z zakresu zdrowia (np. anoreksji) i dobrego samopoczucia. Gromadzone są tytuły w 52 językach, w tym w rumuńskim i somalijskim, a także książki brailowskie, zwłaszcza podręczniki i literatura dziecięca. Regularnie odbywają się zajęcia, w tym storytelling, oraz wizyty autorów. Przygotowywana jest lista najlepszych książek roku, odbywają się konkursy o tytuł młodego poety oraz warsztaty pisanie. Bibliotekarze są zobowiązani do przestrzegania „Obietnicy dla dzieci”, czyli zredagowanej wspólnie z młodymi czytelnikami deklaracji tego, co biblioteka robi dla najmłodszych. Birmingham znane jest również z obsługującego młodych czytelników od lat 90. XX wieku, najpopularniejszego, wielokrotnie nagradzanego bibliobusa. Ponadto od lat 50. XX wieku bibliobusy regularnie odwiedzają szkoły, domy kultury, centra społeczne i patronują specjalnym wydarzeniom w gminie. W całej Wielkiej Brytanii na początku XXI wieku aż 5 tys. placówek dysponowało bibliobusami¹¹⁰. W Polsce wiele emocji wzbudza sama inicjatywa, rzadziej znaczenie ma jakość, cele czy programy¹¹¹.

W odróżnieniu od krajów skandynawskich, w których nierówności ekonomiczne są znikome, w Wielkiej Brytanii istnieje duża rozpiętość zarobków pomiędzy płacą minimalną a maksymalną, co skutkuje podziałami klasowymi (klasa robotnicza, klasa średnia, z podziałem na *lower middle class*, *middle middle class* i *upper middle class*, oraz arystokracja). Biblioteki publiczne z obowiązkowymi oddziałami dla dzieci i młodzieży są jednak dostrzegalne i zadbane w całym Londynie, nawet w najbiedniejszych dzielnicach. Dla przykładu jedna z najnowocześniejszych bibliotek (fot. 3.10), czynna 7 dni w tygodniu, powstała w dzielnicy Peckham (południowo-wschodni Londyn), zamieszkałej przez

110 J. KACPRZAK: *Biblioteki publiczne w Unii Europejskiej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2003, nr 5, s. 4–8.

111 Książkobus zorganizowany przez Media Rodzinę z okazji 20-lecia istnienia tego wydawnictwa, pojawił się podczas targów książki „Dobre Strony” 26–27 maja 2012 roku we Wrocławiu. Reklamowany był słowami: „Podczas dni miast, na festynach, autobus ustawiony w centrum, na rynku lub przed centralną biblioteką staje się ośrodkiem zabaw i warsztatów dla dzieci”. Podczas swoistego *tournee* po Polsce autobus miał dotrzeć do 20 miast, w których każda główna biblioteka otrzymywała w prezencie książki dla młodego czytelnika. Akcja wzbudziła duże zainteresowanie, jednak nastawienie wydawnictwa było ściśle marketingowe, a nie związane z promocją czytelnictwa, ponieważ nie wybrano tych miejsc, gdzie jest rzeczywiście utrudniony dostęp do książki (mniejsze miejscowości), a jedynie centra, w których będzie przebywała duża liczba ludzi, mogących dokonać ewentualnego zakupu.

Fot. 3.10
Peckham Library
oraz ulice Peckham
w październiku
2012 roku
Fot. M. Gęborska.

potomków niewolników z Afryki oraz imigrantów¹¹². W dzielnicy szerzy się przestępczość, panuje bieda jak w krajach Trzeciego Świata (wielu bezdomnych, ponad połowa mieszkańców pobiera zasiłki, na ulicach stragany z wiszącym upierzonym drobiem, „społeczne sklepy” sprzedające nadwyżki żywności z Tesco oraz lokale z fast foodami za mniej niż jednego funta).

W Londynie, oprócz bibliotek finansowanych przez państwo, funkcjonują również niezależne instytucje. The London Library, umiejscowiona w samym centrum londyńskiej dzielnicy Westminster, jest największą niezależną biblioteką na świecie¹¹³. Ufundowana przez Thomasa Carlyle’a w 1841 roku, funkcjonująca od ponad 170 lat i ciesząca się ogromnym zainteresowaniem nie tylko mieszkańców Londynu, ale i turystów, promuje swoją działalność, podkreślając, że w swoich murach gościła najwybitniejszych twórców literatury, takich jak: Karol Dickens (181–1870), George Eliot (1819–1880), Henry James (1843–1916), George Bernard Shaw (1856–1950), Virginia Woolf (1882–1941), T.S. Eliot (1888–1965), Agatha Christie (1890–1976). Użytkownicy The London Library mają dostęp do ponad 1 mln woluminów, stanowiących kolekcję z zakresu 2 tys. przedmiotów, przy czym preferowane są nauki humanistyczne – historia, literatura, filozofia, sztuka (ogółem rocznie dodawane jest ponad 8 tys. nowych książek), oraz do ponad 850 tytułów bieżących wydawnictw ciągłych¹¹⁴. Biblioteka otwarta jest 6 dni w tygodniu (od poniedziałku do soboty). W każdy poniedziałek turyści mogą skorzystać z bezpłatnego zwiedzania wszystkich pomieszczeń z przewodnikiem (przeszkolonym bibliotekarzem). W placówce zapewniony jest także bezpłatny dostęp do sieci wi-fi. Korzystanie z czytelni nie wymaga uzyskania statusu użytkownika. The London Library jest przyjazna dla odwiedzających Londyn, ponieważ ze względu na lokalizację zwiedza ją wielu podróżnych zmierzających do głównych atrakcji turystycznych, takich jak Pałac Buckingham, Opactwo Westminsterkie czy Scotland Yard. Od 2009 roku informacje o nowościach książkowych każdy zainteresowany może znaleźć na stronie biblioteki umieszczonej na portalu Facebook.com, natomiast informacje o bieżących imprezach bibliotecznych są udostępniane wyłącznie zapisanym czytelnikom, po podaniu numeru karty członkowskiej. Członkowie otrzymują również informacje za pośrednictwem poczty elektronicznej. E-biuletyn przesyłany jest co 3 miesiące i zawiera informacje o nowościach, wydarzeniach oraz ofertach specjalnych dla czytelników.

112 H. SARGEANT: *How Labour turned London into a foreign city*. Daily Mail. <http://www.dailymail.co.uk/columnists/article-3412616/How-Labour-turned-London-foreign-city.html> [dostęp online: 15.09.2018].

113 The London Library. Plac 14 St James, Londyn SW1Y 4LG.

114 The London Library. <http://www.londonlibrary.co.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].

Aby zostać użytkownikiem The London Library, należy opłacić roczny abonament – 475 £ (według kursu funta z kwietnia 2014 roku – około 2,5 tys. zł). W przypadku gdy ktoś z rodziny ma wykupiony abonament indywidualny, to roczna opłata wynosi 238 £ (1,2 tys. zł). Podobna zniżka obowiązuje młodzież pomiędzy 16 a 24 rokiem życia. Można wykupić również bilet dzienny (15 £) lub tygodniowy (50 £), a w przypadku osób, które ukończyły 18 lat – opłacić dożywotnie członkostwo (1–20 tys. £, w zależności od wieku osoby składającej wniosek). Najniższą kwotę (1 tys. £) płać osoby powyżej 80 roku życia. Opłata jest zatem odwrotnie proporcjonalna do wieku i zmniejsza się średnio o 1 tys. £ co 5 lat. Dzieci do 16 roku życia posiadające obywatelstwo brytyjskie mogą korzystać z biblioteki bezpłatnie. Wszelkie opłaty wynikają z charakteru prawnego biblioteki, która jest niezależną organizacją charytatywną, instytucja nie otrzymuje żadnych dotacji od państwa.

Biblioteki w Wielkiej Brytanii pełnią rolę ważnej instytucji pośredniej pomiędzy szkołą a domem, mają rozbudzać zainteresowanie czytelnictwem wśród młodzieży nie tylko ze względu na tzw. *skills literacy*¹¹⁵, ale także po to, by przeciwdziałać agresji oraz zapobiegać patologiom społecznym i zachowaniom ryzykownym, takim jak alkoholizm i przedwczesne macierzyństwo, które w brytyjskim społeczeństwie stanowią istotny problem¹¹⁶. Z badań wynika, że biblioteki to instytucje, które – po szkołach i szpitalach – są najważniejszą częścią życia publicznego Wielkiej Brytanii. W tym kraju promocja czytelnictwa wśród dzieci bardzo wyraźnie przekłada się na wzrost zapotrzebowania na książkę. Natomiast program „Bookstart” jest nie tylko kampanią społeczną, ale także światopoglądem i drogą wychowywania czytelnika od niemowlęcia. W Polsce podejmowanych jest wiele podobnych działań, w odróżnieniu jednak od bibliotek brytyjskich brakuje pozytywnego wizerunku bibliotekarzy, którzy przekładałby się na sympatię i wsparcie ze strony lokalnych społeczności.

¹¹⁵ Por. *The Top Skills Your Child Needs to Learn to Read and Write*. www.verywell.com/literacy-skills-1449194 [dostęp online: 15.09.2018].

¹¹⁶ M. BECKFORD: *Britain leads the world in under-age drinking, OECD study shows*. The Telegraph. <http://www.telegraph.co.uk/news/health/news/6121619/Britain-leads-the-world-in-under-age-drinking-OECD-study-shows.html> [dostęp online: 15.09.2018].

3.4

Przykłady bibliotek
francuskich i hiszpańskich

Amener l'enfant au livre, développer une passerelle vivante, un lieu d'accès entre l'enfant et le monde de la fiction, ou encore faire que l'enfant en lisant [s'affranchisse] de son maître et s'enseigne à lui-même : autant de prophéties autocréatrices que le monde des bibliothèques françaises n'a cessé de véhiculer depuis la première salle de lecture inaugurée à la fin de la Première Guerre mondiale dans l'Aisne. Après l'idéal de pacification des plus jeunes, succédant à deux guerres mondiales, les temps de paix qui suivirent développèrent une mission de démocratisation culturelle et de pédagogie active pour ces établissements. Développer et nourrir l'entrée dans la culture de l'écrit des plus jeunes revient à marteler l'idée-force selon laquelle « on n'est jamais trop petit pour lire ! »¹¹⁷.

Już w latach 60. XX wieku we Francji (na wzór Stanów Zjednoczonych) zaczęto przywiązywać coraz większą wagę do rozwoju bibliotek i dzięki temu nadal są one jednymi z najnowocześniejszych w Europie. W samym tylko Paryżu funkcjonują 4 duże mediateki. Bibliotekarstwo we Francji nastawione jest głównie na oryginalne, indywidualne projekty. Niewiele odbywa się tam akcji promujących czytelnictwo. Na podstawie przeprowadzonej ankiety można stwierdzić, że stosunek liczebny imprez bibliotecznych organizowanych w Polsce do tych organizowanych we Francji wynosi 10:1. Od 1975 roku biblioteki są zarządzane przez ministra kultury, a od 1983 roku finansowane przez samorządy lokalne. W 1993 roku rząd francuski przyznał bibliotekom publicznym subwencję pokrywającą wydatki bieżące i koszty wyposażenia (automatyzacja i modernizacja sprzętu, budowa i rozbudowa, podłączenie sieci internetowej) oraz

---

117 B. WATY: *Des tout-petits usagers de la section jeunesse*. „Biuletin des bibliothèques de France” 2013, n° 2. <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2013-02-0020-004> [dostęp online: 15.09.2018]. [„Przyprowadź dziecko do książki, rozciągnij pomost między dzieckiem a światem literackim lub spraw, aby dziecko przerosło w czytaniu swojego mistrza i nauczyło się twórczego spojrzenia, którego to idea jest przekazywana w świecie bibliotek francuskich od czasów otwarcia pierwszej czytelnicy w Aisne pod koniec pierwszej wojny światowej. W spokojniejszych czasach, po drugiej wojnie światowej, opracowano misję demokratyzacji kultury i aktywności pedagogicznej tych instytucji. Rozwijanie, wprowadzanie i pielęgnowanie kultury piśmienniczej najmłodszych przybiera postać kluczowej idei, zgodnie z którą »nikt nie jest za mały, aby czytać!«”; tłum. MG].

przeznaczoną na działalność bibliotek regionalnych¹¹⁸. W 2000 roku wydano ponad 4 mln F na biblioteki, których najwięcej powstało w niewielkich gminach (do 2 tys. mieszkańców). Z jednej strony zbudowano najwięcej gmachów bibliotecznych w Europie w krótkim czasie, ale z drugiej strony były to niewielkie instytucje, w których szybko zaczęło brakować miejsc dla czytelników, a nawet pomieszczeń do przechowywania zbiorów. Biblioteka Narodowa, zgodnie z dekretem z 3 stycznia 1994 roku, pełni funkcję przede wszystkim repozytorium dla materiałów bibliotecznych (publikacji ukazujących się we Francji¹¹⁹), a także stanowi agregat prawie 2 mld plików dotyczących tego kraju, które znalazły się w sieci internetowej. Głównym jej zadaniem jest konserwacja i digitalizacja zbiorów, a nie opieka nad bibliotekami publicznymi.

Baza wszystkich paryskich bibliotek *Bibliothèques municipales de prêt et spécialisées* (Biblioteki miejskie i specjalne)¹²⁰ dostępna jest w serwisie Paris.fr, który umożliwia przeszukiwanie nie tylko ze względu na rodzaj biblioteki (dla młodych, dla dorosłych, płytoteki, filmoteki, centra muzyczne i językowe, fachowe), ale również z uwzględnieniem godzin otwarcia. We Francji działają trzy typy sieci bibliotek publicznych: biblioteki miejskie (często zrzeszające się z pobliskimi bibliotekami naukowymi, publicznymi i mediatekami), centralne biblioteki wypożyczeń (w gminach powyżej 10 tys. mieszkańców) i biblioteki szkolne (na ogół pracują w nich nauczyciele¹²¹, a nie wykwalifikowani bibliotekarze). Bibliotekarze szkolni nie prowadzą lekcji bibliotecznych. W 1992 roku Rada Najwyższa Bibliotek¹²², jako niezależny organ, zaproponowała przyjęcie tzw. karty bibliotek, która potwierdza zasady demokratycznego funkcjonowania bibliotek w społeczeństwie, ustala podział zadań i odpowiedzialności za biblioteki między różne szczeble jego administracji państwowej a samorządy. Ponadto nie przygotowano ustawy bibliotecznej, więc istnieje pewnego rodzaju dowolność wyboru priorytetów działalności w poszczególnych placówkach publicznych.

Pierwsze francuskie biblioteki dla dzieci powstały dopiero po I wojnie światowej. Na wzór amerykański, 12 listopada 1924 roku, otwarto w Paryżu pierwszą bibliotekę publiczną z czytelnią dla dzieci, Bibliothèque „L'Heure joyeuse” (Szczęśliwa godzina). Obecnie literatura dla młodego odbiorcy stanowi jeden z działów każdej biblioteki i z reguły nie zakłada się oddziałów dziecięcych czy

118 J. KACPRZAK: *Biblioteki publiczne...*, s. 4–8.

119 Bibliothèque nationale de France. http://www.bnf.fr/fr/la_bnf/missions_bnf.html [dostęp online: 15.09.2018].

120 Bibliothèques municipales de prêt et spécialisées. <http://meslieux.paris.fr/bibliothèques> [dostęp online: 15.09.2018].

121 B. STANIÓW: *Biblioteka szkolna dzisiaj*. Warszawa 2012, s.31.

122 Powołana w 1989 roku przez Ministerstwa: Kultury, Edukacji oraz Badań.

młodzieżowych (takich jak np. w Wielkiej Brytanii), ale za to istnieją dziecięce biblioteki specjalne w muzeach, szpitalach, świetlicach i przedszkolach¹²³. W latach 60. XX wieku prywatny sponsor, Anne Gruner-Schlumberger, chciała otworzyć miejsce inspirowane modelem brytyjskim, które promowałoby czytelnictwo wśród najmłodszych. Tym sposobem współcześnie Dział Literatury i Sztuki Biblioteki Narodowej Francji sprawuje nadzór nad działającym od 1963 roku *Le Centre national de la littérature pour la jeunesse* – *La Joie par les livres* (Narodowe Centrum Literatury Dziecięcej – Radość Płynąca z Książek), czyli wydziałem specjalizującym się w identyfikacji i promowaniu wysokiej jakości literatury dla dzieci¹²⁴. Centrum wydaje w formie drukowanej czasopismo „*La Revue des livres pour enfants*” (Recenzje książek dla dzieci) oraz w formie elektronicznej „*Takam Tikou*”¹²⁵, stanowiące tematyczne przewodniki po literaturze dziecięcej i bibliotekach. Organizuje także wiele kursów, warsztatów i konferencji dotyczących promocji książki dziecięcej, np. „*Komiks – nowe trendy, nowe horyzonty*”. W ramach programu szkoleniowego oferowane są spotkania z zainteresowanymi stronami, w tym z autorami, ilustratorami, wydawcami i gawędziarzami. Dla młodzieży systematycznie przygotowywane są publiczne prezentacje nowości wydawniczych wraz z krytycznym komentarzem badaczy literatury¹²⁶. Ponadto organizowane są dodatkowe trzy sesje tematyczne: jedna poświęcona międzynarodowym nowościom dla młodzieży (maj) oraz dwie dotyczące aplikacji oraz gier wideo (marzec i październik). Każda biblioteka może również odpłatnie wypożyczyć wystawy, m.in. ukazującą bogactwo i różnorodność książki afrykańskiej czy też odkrycie świata arabskiego (wybór 100 cenionych książek dla dzieci w języku francuskim i arabskim¹²⁷).

Wśród inicjatyw bibliotek publicznych warto wspomnieć o promocji w *Bibliothèque du Val d'Auron* w Bourges, usytuowanej między jeziorem a centrum handlowym, w której organizowane są nietypowe wystawy dla najmłodszych i prezentacje, np. na temat czekolady i chleba połączone z degustacją. W *Bibliothèque du Val d'Auron* młodzi czytelnicy mogą wypożyczyć powieści,

123 Informacje dot. działalności bibliotek francuskich dostępne są na portalu Paris.fr: <http://www.paris.fr/bibliotheques> [dostęp online: 15.09.2018].

124 *Le Centre national de la littérature pour la jeunesse*. <http://lajoieparleslivres.bnf.fr/masc/?INSTANCE=JOIE&SYNCMENU=Accueil> [dostęp online: 15.09.2018].

125 *Takam Tikou*. <http://takamtikou.bnf.fr/> [dostęp online: 15.09.2018].

126 *Présentations critiques*. http://lajoieparleslivres.bnf.fr/masc/portal.asp?INSTANCE=JOIE&PORTAL_ID=HTML.xml&URL=integration/JOIE/statique/pages/o8_coups_de_coeur/presentation_critique.htm [dostęp online: 15.09.2018].

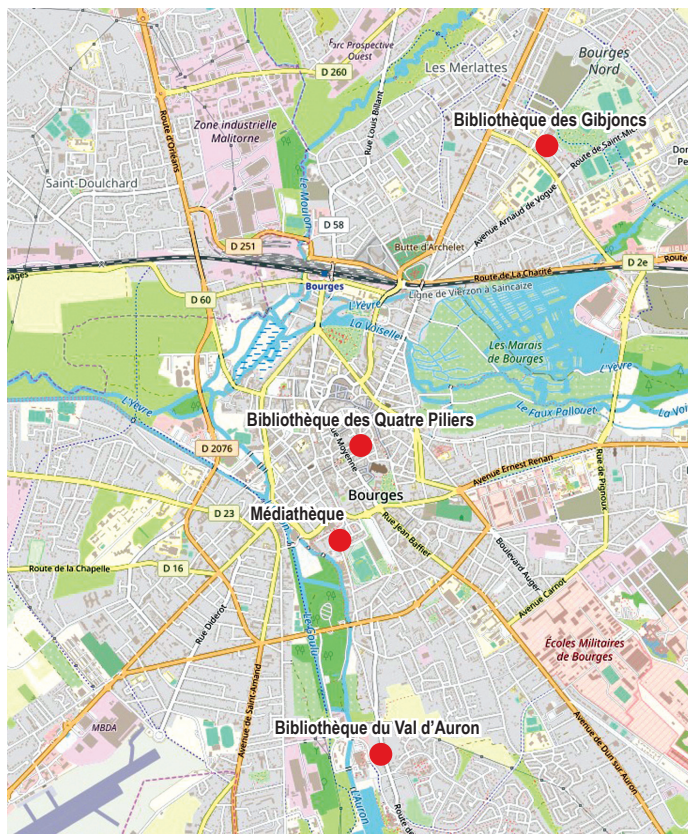
127 *Expositions*. http://lajoieparleslivres.bnf.fr/masc/portal.asp?INSTANCE=JOIE&PORTAL_ID=HTML.xml&URL=integration/JOIE/statique/pages/o7_nous_connaitre/o75_expositions/nos-expos.htm [dostęp online: 15.09.2018].

filmy dokumentalne, bajki, opowiadania, płyty kompaktowe (od rocka po muzykę współczesną, od klasyki do jazzu). Mogą także słuchać muzyki na miejscu dzięki tzw. stacjom odsłuchu. Ta biblioteka stanowi typowy dla francuskich realiów przykład instytucji skonsolidowanej z innymi o podobnych zadaniach, w tym wypadku z Bibliothèque des Quatre Piliers i Bibliothèque des Gibjoncs oraz Médiathèque, które znajdują się w gminie Bourges (ryc. 3.1)¹²⁸. Biblioteki osiągnęły efekt synergiczny i cieszą się dużą popularnością wśród młodych ludzi, ponieważ oferują wiele atrakcji, takich jak „kino w bibliotece” czy rozgrywki gier planszowych, a dla dzieci w wieku od 1,5 do 5 lat prezentacje wierszy, których recytację prowadzący wzbogacają ruchem, gestem i dźwiękonaśladownictwem oraz piosenkami dla dzieci¹²⁹.

Ryc. 3.1
Rozlokowanie
4 bibliotek
w gminie Bourges

Copyright
© by autorzy
OpenStreetMap.
Źródło: <https://www.openstreetmap.org/relation/470997#map=14/47.0819/2.3866>.

¹²⁸ Bibliothèques – Réseau [zakładki]. Bibliothèques de Bourges. <http://www.media-theque-bourges.fr/EXPLOITATION/DEFAULT/bib-reseau.aspx> [dostęp online: 15.09.2018].

¹²⁹ Jeunesse – Animations [zakładki]. Bibliothèques de Bourges. <http://mediatheque.ville-bourges.fr/EXPLOITATION/jeunesse/jeunesse-animations.aspx> [dostęp online: 18.07.2016].

Bibliotekarze dziecięcy z Paryża razem z artystą Alixem Romero stworzyli „L'arbre à histoires” (Drzewo opowieści), czyli makietę drzewa o wysokości 1,5 m z dołączonymi 10 plastikowymi pudełkami w kształcie domków, w których znajdują się figurki bohaterów i przedmioty odpowiadające jednej baśni, autorów takich jak: John Burningham, Michel Gay, Helen Oxenbury, Mary Wabbes. Bibliotekarz czyta baśń dzieciom, jednocześnie pokazując ilustracje i wyjmując figurki z plastikowego domku. Spotkania są przeznaczone dla dzieci w wieku 1–3 lat. Inicjatywa ma na celu oswojenie najmłodszych z książką i rozbudzenie wyobraźni. Dzieci mogą bawić się zarówno książeczkami, jak i wszystkimi dekoracjami, figurkami i przedmiotami¹³⁰.

Na podstawie ankiety uzyskano informacje, że w największym stopniu do rozwoju bibliotek przyczyniają się regionalne programy, takie jak „Programme culturel parisien pour les bibliothèques”. Rzadko prowadzone są imprezy regionalne, natomiast w co drugiej bibliotece znajduje się klub książki lub klub filmowy. Biblioteki ustalają repertuar wyłącznie lokalnie, ewentualnie w porozumieniu ze stowarzyszoną instytucją (inną biblioteką w okolicy). Bibliotekarze najczęściej korzystają z własnych pomysłów, ewentualnie posilkują się poradnikami (20%) lub wzorują na działalności innych bibliotek (15%). Zupełnie odmiennym rodzajem inspiracji są motywy przewodnie, takie jak smaki i zapachy, książęta i księżniczki czy podróże. Podobnie jak w Polsce i Wielkiej Brytanii, francuskie biblioteki chętnie nawiązują stałą współpracę z przedszkolami i szkołami. Co piąta biblioteka współpracuje również z centrum kulturalnym oraz z inną instytucją – najczęściej wymieniano stowarzyszenie bibliotekarzy oraz Lire à Paris¹³¹ (Czytaj w Paryżu). Wśród odpowiedzi pojawiła się również informacja, że biblioteki podejmują współpracę z opiekunkami do dzieci. Imprezą, która cieszy się największą popularnością, jest „L'heure du conte”, czyli storytelling, oraz „Cinéma des tout petits” – projekcje filmowe dla dzieci w wieku od 2 do 6 lat, organizowane w niedzielne poranki¹³². Autorzy książek dla dzieci rzadko odwiedzają biblioteki po raz drugi. Jeśli zaistnieje współpraca, to raczej dotyczy ona działań podejmowanych z bibliotekarzami czy rodzicami, a nie spotkań z dziećmi. Mediateki obsługują średnio 8 tys. użytkowników, z czego jedną

130 Culturine.net. http://www.culturine.net/?page_id=119 [dostęp online: 15.09.2018].

131 Celem działalności jest tworzenie projektów uświadamiających znaczenie książki dla bardzo małych dzieci, ich zdrowia i socjalizacji. Prowadzone od 1998 roku przez Stowarzyszenie ACCESS (założone w 1982 roku). Wśród założycieli było trzech psychiatrów i psychoanalityków: René Diatkine, Tony Laine i Marie Bonnafé. Por. Lire à Paris. <https://lireaparis.wordpress.com/> [dostęp online: 15.09.2018].

132 Alsace des petits. http://www.alsace-des-petits.fr/experiences_et_decouvertes/cinema_des_tout_petits_cinema_adapte_pour_les_2_6_ans_a_erstein [dostęp online: 15.09.2018].

czwartą stanowią nastolatki (do 19 roku życia). Biblioteki chętnie reklamują swoją ofertę na portalu Facebook (90%), wysyłają newslettery oraz, podobnie jak w Polsce, promują się za pomocą plakatów i ulotek.

* * *

Hiszpania składa się z 17 autonomicznych regionów, a ponieważ nie ma ogólnokrajowej ustawy bibliotecznej, to sprawy bibliotek pozostają w gestii samorządów. Siecią bibliotek w każdym regionie zarządza Rada Biblioteczna. Bibliotekarze na stronach WWW publikują czasopisma dla dzieci poświęcone promocji czytelnictwa oraz przygotowują specjalne narzędzia internetowe przystosowane dla młodych odbiorców. Regionem o najlepiej zorganizowanej sieci bibliotek jest Katalonia. Bibliotekarstwo dziecięce w Katalonii, leżącej na granicy z Francją, a będącej wspólnotą autonomiczną Hiszpanii, zostało dostrzeżone przez twórców standardów międzynarodowych. Podawane jako przykład owocnej działalności „Kluby lektury dla nowych rodziców”, działające w ośrodku kulturalnym Katalonii, czyli w Barcelonie, cieszą się niesłabnącą popularnością. Innym znanym projektem prowadzonym przez biblioteki katalońskie jest program „Urodzony, żeby czytać”. Kryzys gospodarczy w 2008 roku spowolnił jednak rozwój nie tylko infrastruktury, ale i instytucji działających w sektorze kultury. Ograniczono nakłady finansowe na projekty związane z działalnością bibliotek. Dopiero w 2014 roku, gdy sytuacja stała się stabilniejsza, przywrócono dofinansowanie dla części programów.

W przypadku tego kraju można również mówić o istnieniu tzw. kultury książki. Patronem samej Katalonii jest św. Jerzy, obchody jego święta 23 kwietnia stały się prawdziwym wydarzeniem kulturalnym dla wydawców i okazją do promocji nowych tytułów, w tym dniu bowiem, zgodnie z tradycją, każdy mężczyzna, który obdaruje kobietę kwiatami, otrzymuje od wybranki książkę¹³³. W Katalonii działa wiele księgarń, które zwykle połączone są z niewielkimi kawiarniami, np. Casa del Libro (Passeig de Gràcia 62), Laie (Carrer de Pau Claris 85), oraz punktów wymiany książek, np. Elephant (Carrer de la Creu dels Molers 12), Hibernian Books (Carrer del Montseny 17)¹³⁴. Istnieją także dwa duże skupiska antykwariatów, powstałe przy centrach handlowych (Bulevard des Antiquaris i Carrer dels Banys Nous¹³⁵).

Biblioteki hiszpańskie zmierzają w kierunku prywatyzacji. Zgodnie z ustawą z 1 sierpnia 2014 roku – uchwaloną zgodnie z obligacjami zawartymi

133 D. SIMONIS: *Barcelona*. Przeł. J. SIKORA. Warszawa 2011, s. 45.

134 D. SIMONIS: *Catalunya & the Costa Brava*. Melbourne 2003, s. 93.

135 Yelp.es. <https://www.yelp.es/biz/heritage-barcelona> [dostęp online: 15.09.2018].

w dyrektywie Unii Europejskiej – w miastach powyżej 5 tys. mieszkańców instytucja publiczna musi uiścić opłatę od każdej wypożyczonej książki. Biblioteki ponoszą te wydatki, obcinając nakłady na promocję czytelnictwa oraz modernizację systemów komputerowych¹³⁶.

3.5

Oferta bibliotek niemieckich

Wir wenden internationale Standards und Regeln an und arbeiten im Interesse des deutschen Bibliothekswesens aktiv an ihrer Entwicklung mit. Ihre Anwendung koordinieren wir gemeinsam mit unseren nationalen und internationalen Partnern. Wir führen die Gemeinsame Normdatei. In den Bereichen Erschließung, Bestandserhaltung, Datenformate, Kommunikationsschnittstellen und Langzeitarchivierung setzen wir Schwerpunkte für die Standardisierungsarbeit und fungieren als Kompetenzzentrum. Wir entwickeln unsere Leistungen, unsere Verfahren und unsere Arbeitsorganisation zielorientiert weiter. Deshalb stellen wir hohe Anforderungen an unsere fachlichen und sozialen Kompetenzen und nehmen unsere Verantwortung wahr, stetig dazuzulernen und uns fortzubilden¹³⁷.

Republika Federalna Niemiec jest najludniejszym krajem Unii Europejskiej, zamieszkuje go ponad 81 mln ludzi. Jest to czołowe pod względem gospodarczym i politycznym państwo Europy. Dariusz Grygowski pisze o pewnego rodzaju paradoksie, ponieważ logika podpowiadałaby, że im kraj zamożniejszy, tym większe wydatki może ponieść w sferze kultury i zagęszczania sieci bibliotecznej.

136 A. ÁLAMO: *El principio del fin de las bibliotecas españolas*. <http://www.lecturalia.com/blog/2014/08/06/el-principio-del-fin-de-las-bibliotecas-espanolas/> [dostęp online: 15.09.2018].

137 Misja Deutsche Nationalbibliothek (Niemieckiej Biblioteki Narodowej) realizowana i również widoczna w bibliotekach publicznych sformułowana przez Barbarę Fisher: http://www.dnb.de/DE/Wir/Leitbild/leitbild_node.html [dostęp online: 15.09.2018]. [„Stosujemy międzynarodowe standardy i zasady oraz jesteśmy aktywnie zaangażowani w ich rozwój dla dobra niemieckiego systemu bibliotecznego. Wspólnie z partnerami krajowymi i międzynarodowymi koordynujemy ich stosowanie oraz realizujemy założenie standaryzacji w kartotece wzorcowej. Określamy główne obszary prac normalizacyjnych jako centrum kompetencji w dziedzinach, takich jak: katalogowanie, przechowywanie i ochrona zbiorów, formaty danych i interfejsy komunikacyjne. Ciągłe rozwijamy nasze usługi, procesy oraz organizację pracy. Z tego powodu przywiązujemy dużą wagę do umiejętności technicznych i społecznych naszych pracowników, którzy są zobligowani do ciągłego uczenia się i doskonalenia zawodowego”; tłum. MG].

Tymczasem jest całkiem odwrotnie. Mimo dwukrotnie wyższej liczby mieszkańców, samorządowych bibliotek publicznych jest o około 3 tys. mniej niż w Polsce¹³⁸. Biblioteki miejskie tworzone w epoce Oświecenia były z upływem czasu przekształcane w publiczne lub uniwersyteckie, jak np. Universitätsbibliothek Frankfurt am Main (Biblioteka Uniwersytecka we Frankfurcie nad Menem). Niektóre zakładała szlachta, chcąc zapewnić dostęp do książek niższemu warstwowi społeczeństwa¹³⁹. Biblioteki ukształtowało otoczenie zewnętrzne i jego przemiany. Instytucje publiczne w całych Niemczech po upadku muru berlińskiego (9 listopada 1989 roku) zmagaly się z restrukturyzacją związaną z połączeniem części wschodniej i zachodniej. W przypadku bibliotek problem stanowiły przede wszystkim nieodpowiednie budynki i mały wybór książek w placówkach Berlina Wschodniego. Struktura bibliotek publicznych w Republice Federalnej Niemiec jest zdeterminowana przez system polityczny. Ze względu na dużą niezależność funkcjonowania 16 landów składających się na państwo istnieje wiele różnych typów bibliotek i kilkanaście systemów bibliotecznych, co uniemożliwia utworzenie centralnych katalogów, takich jakie wprowadziły kraje skandynawskie. Deutsche Nationalbibliothek (Niemiecka Biblioteka Narodowa)¹⁴⁰ zajmuje się kolekcjonowaniem, archiwizowaniem, dokumentowaniem oraz opisem bibliograficznym wszystkich niemieckich i niemieckojęzycznych publikacji od 1913 roku. Zadania te wypełniane są przez centra w Lipsku (dawniej Deutsche Bücherei) i Frankfurcie nad Menem (dawniej Deutsche Bibliothek). Do 2010 roku funkcjonowała jeszcze biblioteka w Berlinie (Deutsches Musikarchiv), ale została ona przeniesiona do Lipska i stała się oddziałem tamtejszej Deutschen Nationalbibliothek (Niemieckiej Biblioteki Narodowej). Nie istnieje natomiast system koordynacji bibliotek samorządowych ani jednostka centralna planująca inwestycje biblioteczne.

138 Autor zaznacza, że zestawienia danych polskich i niemieckich bibliotek wprowadzają w błąd, ponieważ w „Roczniku GUS” podawane są liczby bibliotek głównych, filii i punktów bibliotecznych, których organizatorami są samorządy. Natomiast w danych niemieckich z serwisu HBZ z Kolonii uwzględnia się nie tylko biblioteki samorządowe, ale też biblioteki o statusie publicznych, organizowane przez kościoły i inne podmioty. Gdyby obliczenia prowadzone były według polskich kryteriów, to liczba bibliotek publicznych wynosiłaby 5149, czyli o około 3 tys. mniej niż w Polsce. Por. D. GRYGROWSKI: *Megabiblioteki czy sieć małych placówek? Falszywa alternatywa*. W: *Megabiblioteki. Wybrane tendencje w bibliotekarstwie publicznym*. Red. D. PIETRZKIEWICZ, E.B. ZYBERT. Warszawa 2015, s. 11–34.

139 E. SIMON: *Biblioteki Publiczne w Niemczech. Ich pozycja i rola – usługi i założenia na przyszłość*. W: *Biblioteki publiczne wobec Unii Europejskiej. Materiały pokonferencyjne Przysiek–Chełmża 17–19 września 2001*. Toruń 2002, s. 100.

140 Otwarta w 1912 roku w Lipsku, ale „Narodową” nazwana dopiero w 1946 roku, kiedy to powstała biblioteka we Frankfurcie nad Menem. Obowiązującą nazwę zatwierdzono w 2006 roku.

W Niemczech idea rozwoju bibliotek nie trafiła na podatny grunt (podobnie jak na Węgrzech czy w Rosji). W większości są to placówki otwarte 6 dni w tygodniu, odmienne od koncepcji „trzeciego miejsca”, których głównym zadaniem pozostaje wypożyczanie zbiorów. Ograniczenie liczby pracowników oraz automatyzacja wszystkich procesów widoczna jest w każdej bibliotece (fot. 3.11 i 3.12). Bibliotekarz pełni rolę niewidocznego asystenta, czuwającego nad porządkiem. Popularne stało się wypożyczanie za pomocą stanowiska *self-check*, duża część zbiorów biblioteki umieszczona jest w ogólnodostępnych, otwartych strefach, czytelnicy mogą swobodnie korzystać z książek i czasopism umieszczonych na regałach. Praktyczne kontenery, stoliki i krzesła na kółkach umożliwiają indywidualne przystosowanie przestrzeni do pracy. Coraz więcej bibliotek publicznych zmienia swój wizerunek poprzez instalację wyposażenia i technologii Q-thek (5 założeń: nauka, informacja, komunikacja, obecność i relaks)¹⁴¹. Modułowy system wyposażenia biblioteki umożliwia szybkie zmiany funkcjonalne przestrzeni i dopasowanie ich do potrzeb poszczególnych grup odbiorców, w tym dzieci.

Kultura książki, tak widoczna chociażby na ulicach Londynu, przejawiająca się w liczbie bibliotek, księgarni oraz imprez czytelniczych, w Berlinie praktycznie jest niedostrzegalna. Biblioteki często pozostają „ukryte” w krużgankach, znajdują się w budynkach stojących na uboczu, brakuje reklamy i wskazówek dotyczących wejścia (fot. 3.13). Nie tworzy się małych powierzchniowo bibliotek, sieć bibliotek publicznych składa się z mniejszej liczby większych i zasobniejszych instytucji.

Fot. 3.11

Schiller Bibliothek (Berlin)

Fot. M. Gęborska.

¹⁴¹ Bibliotheksfachstellen. http://www.fachstellen.de/media/PDF_Dateien/Bau-Seminar/2012/11_09_26_Praesentation_rw_Versand.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 3.12

Bibliothek am Luisenbad (Berlin)

Fot. M. Gęborska.

Fot. 3.13

Wejście (na górze) ulokowane przy głównej ulicy, prowadzące na dziedziniec, przy którym znajduje się Bibliothek am Luisenbad (Berlin), oraz budynek biblioteki (na dole)

Fot. M. Gęborska.

Nie praktykuje się wynajmowania księgarniom czy antykwariatom powierzchni lokalowych w marketach, tak jak ma to miejsce w Polsce czy Wielkiej Brytanii. Wprawdzie „tanią książkę” (w cenie kilku euro) można nabyć w licznie rozlokowanych kioskach z prasą (fot. 3.14), ale przeważnie do wyboru jest tylko kilka tytułów z zakresu literatury kobiecej (np. *Dziennik Bridget Jones*) oraz młodzieżowej (np. powieści Stephenie Meyer, Meg Cabot). Niemcy zaopatrują się w książki głównie w księgarniach wysyłkowych, prowadzonych m.in. przez wydawnictwa. Niemniej te również przeżywają trudności finansowe. Mimo że Wydawnictwo Weltbild (działające w Polsce od 1994 roku jako grupa wydawnicza Świat Książki) wcześniej dysponowało w Niemczech siecią 300 sklepów i prowadziło szeroką działalność wysyłkową, to aby mogło funkcjonować,

Fot. 3.14

„Kosz z książkami” w punktach sprzedających prasę w Berlinie

Fot. M. Gęborska.

w większości oprócz książek sprzedawane było praktycznie wszystko – nawet bielizna¹⁴². W styczniu 2014 roku wydawnictwo ogłosiło upadłość w związku ze spadkiem obrotów i przewidywanym spadkiem zysków w ciągu kolejnych lat. Brak zapotrzebowania na książkę wpływa również na zamykanie bibliotek publicznych. Z drugiej strony funkcjonują nieliczne, ale znane w całej Europie księgarnie tematyczne z fachową obsługą, np. w Berlinie (dzielnica Kreuzberg) mieści się Otherland¹⁴³, jedna z najlepszych księgarni specjalizująca się w gatunkach takich, jak *science fiction*, *fantasy* (m.in. dla dzieci i młodzieży) i horror, głównie po niemiecku, ale dostępna jest tu także literatura anglojęzyczna oraz filmy na DVD.

Niemiecki model zakłada podporządkowanie bibliotek publicznych władzom lokalnym, które o nich decydują, ponieważ biblioteki publiczne w Niemczech, podobnie jak we Francji, nie dysponują własnym prawodawstwem. Na gminach spoczywa obowiązek utrzymania bibliotek, więc to od władzy oraz społeczności lokalnej zależy, czy w ogóle zostanie utworzona biblioteka publiczna¹⁴⁴. Jeśli placówka powstanie, to zakres jej funkcjonowania jest uzależniony od potrzeb środowiska lokalnego (determinującego rodzaj gromadzonych materiałów), miejsca zamieszkania i stopnia zamożności obywateli. Dodatkowym problemem jest to, że według danych statystycznych z 2013 roku 20% ludności Niemiec (16,3 mln osób) stanowią imigranci, przy czym aż 9,7 mln uzyskało obywatelstwo niemieckie¹⁴⁵. W 2007 roku rząd Niemiec rozpoczął wdrażanie Nationalen Integrationsplan (Krajowego planu integracji społecznej), ponieważ, jak ogłosiła kanclerz Angela Merkel, koncepcja wielokulturowego społeczeństwa nie sprawdziła się i imigranci na ogół słabo znają język niemiecki, przeważnie pozostają bezrobotni i nie dostrzegają wartości innych kultur poza własną. Dla bibliotek publicznych oznaczało to zmiany związane z zadaniami, jakie władze przed nimi postawiły, w szczególności w obszarze obsługi bibliotecznej mniejszości etnicznych. Wydzielono działy przeznaczone dla imigrantów (takie jak np. biblioteka turecka w Public Library Stuttgart), które zaczęto przekształcać w ośrodki społeczno-kulturalne¹⁴⁶. Bibliotekarze stali się odpowiedzialni za nauczanie i doskonalenie znajomości języka niemieckiego oraz dokształcanie dzieci i organizowanie kulturalnych imprez integracyjnych.

142 Wydawnictwo Weltbild ogłosiło upadłość. <http://biznes.onet.pl/wydawnictwo-weltbild-oglosilo-upadlosc,18512,5597503,news-detat> [dostęp online: 15.09.2018].

143 Otherland. <http://www.otherland-berlin.de/en/> [dostęp online: 15.09.2018].

144 J. KACPRZAK: *Biblioteki publiczne...*, s. 51.

145 Większość z nich to Europejczycy (69,4%), ale aż 13% stanowią Turcy.

146 I.S. BOLDYREVA: *Povyšenie Źytkovoj i informacionnoj kompetencii migrantov v procesie mul'tikul'turnogo obsluživaniä. Opyt publicnyh bibliotek FRG. „Bibliotekovedenie” 2015, n° 2, s. 85–90.*

Od wielu lat, a szczególnie w okresie słabej koniunktury gospodarczej, jednostki finansujące biblioteki w Niemczech ograniczały wydatki na potrzeby kultury i edukacji¹⁴⁷. W najlepszym wypadku ustalony budżet pozostawał przez wiele lat na tym samym poziomie, ale przy jednoczesnym wzroście cen książek (cena nowości to około 20–30 €)¹⁴⁸. Biblioteki w małych miastach nie otrzymują żadnego wsparcia, tym samym zwiększa się przepaść między bibliotekami w wielkich miastach i centrach miejskich a placówkami zlokalizowanymi w mniejszych miejscowościach, już zresztą redukowanymi. Dla dzieci i młodzieży oznacza to, że rośnie odległość do biblioteki, a wychowanie biblioteczne jest zaniedbywane. Wielu z tych, którzy jako dzieci nie nauczyli się doceniać bibliotek, nigdy nie będzie z nich korzystało¹⁴⁹. W bibliotekach niemieckich nie ma specjalnych oddziałów dla dzieci, wszyscy czytelnicy mają dostęp do tematycznie pogrupowanych zbiorów. Biblioteki dbają jednak o tworzenie kolekcji literatury (fot. 3.15) oraz dokumentów elektronicznych adresowanych do młodych czytelników, pod tym względem stanowią bowiem główne wsparcie dla systemu edukacji pierwszego i drugiego stopnia, pozbawionego wystarczająco rozbudowanej sieci bibliotek szkolnych¹⁵⁰. Skoro jednak te oddziały często nie znajdują się w pobliżu miejsca zamieszkania dzieci, to nie pełnią swojej funkcji. Tym, co wyróżnia biblioteki niemieckie, jest kącik z poradnikami dla rodziców, zwykle umieszczony blisko działu z literaturą dla najmłodszych, tak aby opiekunowie mogli usiąść i poczytać publikacje z zakresu psychologii dziecięcej, podczas gdy ich podopieczni wybierają dla siebie książki.

W 1978 roku powołano Deutsche Bibliotheksinstitut (Niemiecki Instytut Biblioteczny), który do 1999 roku zajmował się inicjowaniem i prowadzeniem

147 B. KWOKA: *Systemy kształcenia i wynagradzania bibliotekarzy w Niemczech*. Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych Wrocław, 4–6 lipca 2007. W: „EBIB. Materiały Konferencyjne”. Nr 17. [2007]. <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/kwoka.php#do24> [dostęp online: 15.09.2018].

148 Nie ma możliwości negocjacji, ponieważ obowiązuje Buchpreisbindungsgesetz (Ustawa o stałej cenie książki).

149 W. KESSLER: *Biblioteki Publiczne w Niemczech*. „Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski” 2000, nr 1–2. http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/1-2_00-ie/de.htm [dostęp online: 15.09.2018].

150 Niemiecki system edukacji również jest bardzo rozdrobniony. Daje znaczącą dowolność w zakresie kształtowania programów nauczania nie tylko landom, ale też poszczególnym szkołom. Kompetencje informacyjne uczniów zależą więc w dużej mierze od zaangażowania nauczycieli w kształtowanie *information literacy*. Najwięcej elementów edukacji informacyjnej teoretycznie (zgodnie z wytycznymi) powinno być realizowanych na zajęciach z języka ojczystego oraz wiedzy o społeczeństwie. Por. J. JASIEWICZ: *Kompetencje informacyjne młodzieży*. Warszawa 2012, s. 128–139. Niemcy, podobnie jak Wielka Brytania czy Luksemburg, nie mają aktów prawnych wymuszających istnienie bibliotek szkolnych, ale szkoły są zachęcane do tworzenia tych instytucji, które w istotny sposób mogą im pomóc w rozwijaniu *media literacy* i *information literacy*. Zob. S. STANIÓW: *Biblioteka szkolna dzisiaj*. Warszawa 2012, s. 31.

Fot. 3.15

Aranżacja miejsc dla dzieci w Bibliothek am Luisenbad

Fot. M. Gęborska.

badan nad stanem bibliotek oraz publikacją czasopisma „Buch und Bibliothek” (Książka i Biblioteka)¹⁵¹. Od 2000 roku jego funkcje przejęło Berufsverband Information Bibliothek (Stowarzyszenie Zawodowe Pracowników Bibliotek

¹⁵¹ Czasopismo założone w 1948 roku, które jest najpopularniejszym niemieckojęzycznym dziennikiem z zakresu bibliotekarstwa i informacji naukowej. Forum Bibliothek und Information. <http://b-u-b.de/> [dostęp online: 15.09.2018].

i Centrów Informacyjnych). Natomiast Deutschen Bibliotheksverband (Niemieckie Stowarzyszenie Biblioteczne) promuje współpracę między różnymi typami bibliotek na poziomie regionalnym i narodowym¹⁵². Organizacji i stowarzyszeń bibliotekarskich jest w Niemczech wiele, często obejmują one tylko kilka landów, co sprawia, że w trudno uzyskać usystematyzowane informacje dotyczące struktur i prowadzonej działalności¹⁵³.

Wydawałoby się, że w takim otoczeniu promocja książki dla dzieci i młodzieży w ogóle nie ma prawa zaistnieć, a jednak to właśnie w Niemczech utworzono Internationale Jugendbibliothek (Międzynarodową Bibliotekę Młodzieżową)¹⁵⁴ w Monachium, stanowiącą największy w Europie ośrodek badawczy nad książką dziecięcą. Prowadzi on prestiżową listę The White Ravens (Białych Kruków), na którą co roku trafiają najlepsze książki z całego świata (por. Aneks 6). The White Ravens wyznaczają nowe trendy, stanowią przykłady publikacji o wysokiej wartości językowej, poznawczej, artystycznej. Co dwa lata, w lipcu organizowany jest The White Ravens Festival, podczas którego odbywa się wiele spotkań z autorami i ilustratorami z Niemiec i zagranicy, a także warsztaty i dyskusje panelowe. Internationale Jugendbibliothek została założona przez niemiecką pisarkę i dziennikarkę Jellę Lepman (1891–1970) w 1949 roku¹⁵⁵.

Internationale Jugendbibliothek przez cały rok proponuje programy czytelnicze, warsztaty pisania i warsztaty na temat książkowych eksponatów oraz motywów literackich, organizowane dla dzieci i młodzieży, w tym odpłatnie dla całych szkół oraz grup. Prowadzone są programy, takie jak: dwa kluby książki, kluby narracyjne, zajęcia z emisji głosu, warsztaty malarskie, spotkania młodych

152 Deutsche Bibliotheksverband (DBV). <http://www.bibliotheksverband.de/dbv/> [dostęp online: 15.09.2018].

153 Dorota Otwinowska zebrała adresy serwisów najważniejszych niemieckich organizacji bibliotekarskich. Por. D. OTWINOWSKA: *Niemieckie serwisy WWW dla bibliotekarzy*. „Biuletyn EBIB” 2005, nr 2. <http://www.ebib.pl/2005/63/otwinowska.php> [dostęp online: 15.09.2018].

154 Internationale Jugendbibliothek. <http://www.ijb.de/home.html> [dostęp online: 15.09.2018].

155 W 1946 roku Jella Lepman zorganizowała „Youth Library”, pierwszą międzynarodową wystawę w Niemczech po wojnie. Wystawa zainicjowała powstanie 14 września 1949 roku Internationale Jugendbibliothek. W 1952 roku odbyła się konferencja w celu promowania międzynarodowego porozumienia osiągniętego poprzez książki dla dzieci. J. Lepman, pochodząca z żydowskiej rodziny, przed wojną była zmuszona wyemigrować do Anglii. Po powrocie w 1945 roku zajęła się propagowaniem wśród dzieci idei odrodzenia Niemiec jako państwa miłości i pokoju. Podejmowała wiele działań, m.in. w 1956 roku była jednym z inicjatorów przyznawania Nagrody im. Hansa Christiana Andersena. Już w latach 60. XX wieku doceniano jej wkład w promocję książki dziecięcej, a w Polsce pojawiały się publikacje opisujące jej działalność; zob. np. S.M. CHURCHWARD: *Dwadzieścia lat Międzynarodowej Biblioteki dla Młodzieży*. W: *Biblioteki dla dzieci i młodzieży za granicą*. Red. H. WIĄCEK. Warszawa 1971, s. 142–154.

twórców i autorów. Internationale Jugendbibliothek nieprzerwanie od początku swojej działalności odpłatnie wypożycza wystawy do bibliotek, muzeów, szkół i innych instytucji edukacyjnych w kraju i za granicą oraz na targi książki i festiwale literackie. „Wędrujące wystawy” składają się z reprodukowanych płyt i książek, niektóre zawierają również wysokiej jakości oryginalne fotografie, szkice i inne obiekty.

Istotny wpływ na promocję czytelnictwa mają również odbywające się we Frankfurcie nad Menem jedne z największych targów książki, gromadzące zwykle około 7 tys. wystawców z ponad 100 krajów. Frankfurter Buchmesse (Targi Książki we Frankfurcie nad Menem) to spotkanie branży wydawniczej, bibliotekarzy, księgarzy, ilustratorów, autorów, jak również dostawców oprogramowania, podczas którego zaprezentowane zostaje ponad 400 tys. tytułów. Wydawany jest również katalog „New Children’s Books” (Nowe Książki dla Dzieci). Z kolei organizowane od 1985 roku Leipziger Messe (targi książki w Lipsku, Saksonia) są jedną z najważniejszych imprez wydawniczych w Europie. W 2014 roku uczestniczyło w nich ponad 2 tys. wystawców z 42 krajów, odwiedziło je 237 tys. ludzi, w tym 53 tys. przedstawicieli branży wydawniczej i prawie 3 tys. dziennikarzy. Towarzyszący targom, organizowany od 1992 roku, festiwal „Leipzig liest” (Lipsk czyta) to największy festiwal czytelniczy w Europie – w 2014 roku odbyło się ponad 3 tys. spotkań autorskich¹⁵⁶.

Leibniz-Institut für Bildungsforschung und Bildungsinformation (Instytut Badań Edukacyjnych i Informacji Edukacyjnej Leibniz) we współpracy z Stiftung Lesen (Fundacja Czytania) stworzyły portal Reading Worldwide, zawierający informacje o akcjach, kampaniach i projektach, które są realizowane w różnych krajach, aby zachęcić ludzi do czytania. Projekt był finansowany przez niemieckie Bundesministerium für Bildung und Forschung (Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych) w latach 2008–2012. Od maja 2012 roku projekt jest koordynowany przez Stiftung Lesen¹⁵⁷. Wśród ważniejszych instytucji mających wpływ na działalność niemieckich bibliotek można wymienić Landesfachstelle für öffentliche Bibliotheken in Thüringen (centrum metodyczno-informacyjne dla bibliotekarzy kraju związkowego Turynii, graniczącej z Saksonią i Bawarią, w stolicy landu, czyli Erfurcie) oraz bibliotekę uniwersytecką Sächsische Landesbibliothek – Staats und Universitätsbibliothek (Saksońska Biblioteka Stanowa) w Dreźnie (stolicy Saksonii), którą zalicza się do największych bibliotek naukowych w Niemczech. Innym istotnym ośrodkiem jest także Stadtbibliothek

156 Leipziger Messe. <http://www.targilipskie.pl/index.php?p=news&kid=14&pkid=115&nid=369> [dostęp online: 15.09.2018].

157 Reading Worldwide. <http://www.readingworldwide.com/index.php?id=6424> [dostęp online: 15.09.2018].

Köln (Biblioteka Miejska w Kolonii w kraju związkowym Nadrenia Północna-Westfalia), która rocznie gości ponad 2 mln użytkowników i jest jedną z najczęściej odwiedzanych placówek kulturalnych miasta. Oferuje różnorodne usługi dla wszystkich grup wiekowych, specjalizuje się w programach wspierania czytelnictwa, organizuje zajęcia poświęcone nowym mediom, wydarzenia kulturalne, wystawy. W 2015 roku została wyróżniona tytułem Bibliothek des Jahres (Biblioteki Roku) przyznawanym przez Deutschen Bibliotheksverband.

Od 1995 roku oficjalnie obchodzony jest Dzień Bibliotek (24 października), w którym aktywnie uczestniczą zarówno biblioteki gminne lokalnych landów i regionów, jak i biblioteki kościelne, szkolne i akademickie. Z informacji zawartych na stronach internetowych poszczególnych placówek wynika, że w tym dniu odbywają się konkursy literackie, rodzinne pikniki w bibliotecznych ogródkach, spotkania z autorami i ilustratorami książek dla dzieci. Dla bibliotekarzy organizowane są konferencje metodyczne z zakresu promocji książki dziecięcej, a ponadto przyznawana jest nagroda dla Bibliothek des Jahres¹⁵⁸.

W XXI wieku biblioteki zostały zobligowane są działań związanych z promocją czytelnictwa, ponieważ w zeszłej dekadzie – według wyników przedstawionych przez Uwe Schlichta – ponad jedna piąta badanych 15-latków nie posiadała odpowiednich kompetencji czytelniczych. Okazało się, że nastolatki nie radzą sobie ze zrozumieniem czytanego tekstu, kojarzeniem i interpretacją podstawowych faktów, ani też z formułowaniem wniosków¹⁵⁹. Pojawiło się zatem wiele programów, takich jak „Bücherbabys – Babys lieben Bücher” (Książki dla dzieci – Maluchy kochają książki) prowadzony przez Stadtbücherei Würzburg (Bibliotekę miejską w Würzburgu), polegający na tym, że raz w tygodniu bibliotekarze prowadzą dla dzieci poniżej 3 roku życia spotkanie poświęcone bajkom, piosence i zabawom tematycznym¹⁶⁰. Ponadto, na wzór brytyjskiego „Bookstart”, w 2006 roku uruchomiono program „Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen”¹⁶¹ (Czytelnicze początki – trzy etapy do czytania). Finansowany przez Bundesministerium für Bildung und Forschung, a koordynowany przez Stiftung Lesen. Program zakłada, że rodzice otrzymają w sumie trzykrotnie „starter czytelniczy”, ze wskazówkami na temat codziennego czytania dzieciom. Pilotażowy program „Lesestartaktion – Wachsen Sie mit dem Buch” (Rozpocznij

158 „Deutschland Liest. Treffpunkt Bibliothek”. Deutsche Bibliotheksverband (DBV). <http://www.bibliotheksverband.de/dbv/aktuelles.html> [dostęp online: 15.09.2018].

159 U. SCHLICHT: *Wie das Kind zum Buch kommt*. „Der Tagesspiegel” 2007. <http://www.tagesspiegel.de/magazin/wissen/Schule-Lesen;art304,2353446> [dostęp online: 15.09.2018].

160 Stad Würzburg. <http://www.wuerzburg.de/de/buerger/stadtbuecherei/index.html> [dostęp online: 15.09.2018].

161 Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen. <http://www.lesestart.de/> [dostęp online: 15.09.2018].

czytanie – rośnij z książką) rozpoczął się w listopadzie 2006 roku w Saksonii¹⁶². W ciągu kolejnych lat następne biblioteki przystępowały do akcji, np. pierwsze zestawy w Stadtbibliothek Flensburg (Bibliotece miejskiej w Flensburgu) były rozdawane od 2011 do 2013 roku rodzicom, którzy zgłosili się z rocznym dzieckiem na obowiązkową wizytę u pediatry. Drugie zestawy rozdawano w 2013 i 2015 roku, gdy dzieci miały 3 lata. Trzeci etap, w 2016 roku, dotyczył 6-latków, czyli uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej¹⁶³. Program „Lesestart” zakończył się sukcesem, ponieważ o 30 punktów procentowych zwiększyły się wyniki nauki czytania, a 25% rodziców częściej rozmawiało z dzieckiem na temat wizyt w bibliotece, decydowało się na zakup książek lub je wypożyczało.

Piąte badanie PISA w 2013 roku pokazało w Niemczech niewielką poprawę w zakresie umiejętności czytania. Uczniowie niemieccy osiągnęli wyniki powyżej średniej OECD i wypadli lepiej niż w badaniu PISA z lat 2000 i 2009. W szczególności w obszarze najsłabszych wyników zaobserwowano pozytywną zmianę – wprawdzie 14% 15-latków to wciąż analfabeci funkcjonalni, posiadający jedynie podstawowe umiejętności czytania, ale udział ten zmniejszył się w ciągu 12 lat aż o 8 punktów procentowych.

Z uwagi na to, że wyniki PISA są znakiem skuteczności czytelnicznych działań promocyjnych dla dzieci i młodzieży, coraz więcej bibliotek zaczęło organizować i włączać się w różne kampanie¹⁶⁴. Jedną z najpopularniejszych ogólnokrajowych akcji promujących niemiecką literaturę dla młodego odbiorcy jest organizowana przez Deutschen Bibliotheksverband – „Wer Liest, gewinnt” (Kto czyta, ten wygrywa). W ramach konkursu przygotowany zostaje wykaz wartościowej literatury popularnej dla dzieci oraz pytania dotyczące jej treści, tak aby różne biblioteki mogły przeprowadzić eliminacje. W efekcie powstają drużyny złożone z trzech zawodników – uczniów klas V lub VI szkoły podstawowej. Konkurs składa się z trzech rund (dwa quizy dotyczące publikacji nowych i uznanych za wartościowe oraz, na ostatnim etapie, dowolna forma prezentacji ulubionej książki) i wywołuje wiele emocji, przeważnie od razu po jego ogłoszeniu zapelnia się lista uczestników, mimo że spotkania czytelniczne dla biorących udział odbywają się w weekendy¹⁶⁵.

162 Po kilkunastu latach został zastąpiony programem „Lesestart 1-2-3” adresowanym do dzieci rocznych, później dwuletnich, a w trzecim etapie trzyletnich. Sächsische Landesfachstelle für Bibliotheken https://www.lds.sachsen.de/bibliothek/?ID=4515&art_param=388 [dostęp online: 15.07.2019].

163 Stadtbibliothek Flensburg. <http://stadtbibliothek.flensburg.de/kinder/> [dostęp online: 15.09.2018].

164 P. WILDERMANN: *Die Bibliothek muss zur vertrauten Umgebung werden*. Goethe Institut. <https://www.goethe.de/de/kul/bib/20759587.html> [dostęp online: 15.09.2018].

165 *Gesellschaftliche Verantwortung übernehmen*. Das Telefonbuch. <http://www.dastelefonbuch.de/werliestgewinnt> [dostęp online: 15.09.2018].

Wśród innych popularnych projektów znajdują się badania dotyczące wpływu głośnego czytania, akcje typu „Mój tata mi czyta”, projekt integracji międzypokoleniowej „Książki budują mosty”, akcje „Czasopisma do szkół” czy różnego rodzaju kluby czytelnicze, np. Czytelniczy Skauci, którego członkowie promują książki wśród swoich rówieśników¹⁶⁶. Od 2008 roku w Niemczech, na wzór austriacki, odbywa się Bibliothekswoche (Tydzień Bibliotek). Pierwsza taka akcja realizowana była pod hasłem „Deutsche lesen. Treffpunkt Bibliothek” (Niemcy czytają. Biblioteka miejscem spotkań)¹⁶⁷. W ramach kampanii „Treffpunkt Bibliothek” (Biblioteka miejscem spotkań) od 2011 roku powstają filmiki promujące bibliotekę, np. w 2012 roku spot *Der Erfolg eine Idee* (Sukces pomysłu)¹⁶⁸, a w 2013 roku nagranie z bibliotecznym hymnem, przygotowane z udziałem młodych ludzi¹⁶⁹. Warto też wskazać animacje promujące pierwszą wizytę w bibliotece publicznej – *Bibliotheksangebote für Alle* (Biblioteka z ofertą dla wszystkich), w których ukazane jest m.in. głośne czytanie oraz możliwość odrabiania zadań domowych¹⁷⁰.

Wszystko to prowadzi do konkluzji, że choć w Niemczech działań jest niewiele, to jeśli już się pojawiają, są prowadzone z rozmachem i stanowią istotny wkład w promocję czytelnictwa dziecięcego w skali światowej. Świadczy o tym zarówno działalność Internationale Jugendbibliothek, jak i Leipzig liest czy Frankfurter Buchmesse, programy tworzone przez duże ośrodki oraz projekt portalu informacyjnego Reading Worldwide.

* * *

Mimo że krajowe inicjatywy na rzecz promocji czytelnictwa już niemal stały się standardem na całym świecie, to do tej pory nie ma platformy zapewniającej międzynarodową informację o działaniach i imprezach kulturalnych mających na celu promocję czytelnictwa. Biblioteki z różnych stron świata dzielą się jednak swoimi doświadczeniami i inspirują do podejmowania kolejnych przedsięwzięć. Podsumowaniem przedstawionych rozważań może być stwierdzenie, że model

166 *Promoting Reading in Germany*. EU Read. <http://www.readingworldwide.com/index.php?id=6482> [dostęp online: 15.09.2018].

167 Deutscher Bibliotheksverband (DBV). http://www.bibliotheksverband.de/dbv/aktuelles/archiv/archiv-details/archive/2009/december/article/deutschland-liest-treffpunkt-bibliothek-online-umfrage-zur-evaluierung.html?tx_ttnews%5Bday%5D=17&cHash=942705abedcb670c9c45e6c5cfaa392 [dostęp online: 18.07.2016].

168 *Der Erfolg eine Idee*. <https://www.youtube.com/watch?v=k984fBGfJSM> [dostęp online: 15.09.2018].

169 *Eine Hymne*. <https://www.youtube.com/watch?v=pqWnny8bJQ> [dostęp online: 15.09.2018].

170 *Bibliotheksangebote für Alle*. Zob. fragment 1'26"–1'33". <https://www.youtube.com/watch?v=5ITVqFbuuMk> [dostęp online: 15.09.2018].

bibliotecznej działalności wszędzie na świecie kształtuje się w ten sam sposób. Bibliotekarze szukają pomysłów na działania, na które jest zapotrzebowanie w ich otoczeniu, a następnie wprowadzają je, pozyskując partnerów i sojuszników, np. duńskie biblioteki w realizacji programu „Glæden ved at læse” (Radość czytania), ponieważ jeśli ludzie nie będą dostrzegać społecznych korzyści z funkcjonowania bibliotek i nie zaczną wymagać zwiększenia nakładów finansowych na te instytucje, to żaden rząd nie będzie z własnej inicjatywy przeznaczał na nie pieniędzy.

Biblioteki w Polsce od początku swojego istnienia korzystały z wzorców zagranicznych. Prowadzony „Program Rozwoju Bibliotek” miał duży wpływ na funkcjonowanie polskich placówek, które zaczęły istotnie poszerzać repertuar usług kulturalnych. Można dostrzec inspirację rozwiązaniami w szczególności zaczerpniętymi z bibliotek skandynawskich, np. MBP we Wrocławiu organizuje nad Odrą rejsy, podczas których dzieciom są czytane książki (na wzór norweskich Bokbåten „Epos”), konsoliduje się czytelnie, tworząc otwarte przestrzenie (jak w Danii), oraz od 2010 roku próbuje się wdrożyć na dużą skalę akcję wyprowadki książkowej dla noworodka (rozwiązanie z powodzeniem praktykowane w bibliotekach duńskich i szwedzkich, zaczerpnięte z doświadczeń bibliotekarzy brytyjskich). Mediateka „Abecadło” w Olsztynie przy zbiorach dla dzieci utworzyła dział z poradnikami dla rodziców, podobnie jak praktykuje się to w Niemczech. Na wzór francuskiego Centre national de la littérature pour la jeunesse (Narodowe Centrum Literatury Dziecięcej) w 2012 roku powstało, pełniące podobne funkcje, Centrum Literatury Dziecięcej w Oświęcimiu¹⁷¹. W MBP w Chorzowie, podobnie jak w bibliotekach norweskich, propaguje się zdrowy styl życia oraz ideę recyklingu. Do ogólnoswiatowych akcji, które przyjęły się również w Polsce, należy Dzień Bibliotek i Tydzień Bibliotek (w Europie obchodzony m.in. w Austrii¹⁷², a na świecie m.in. w USA¹⁷³, Australii¹⁷⁴, Kanadzie¹⁷⁵, Republice Południowej Afryki¹⁷⁶).

171 Pomysł pojawił się już w latach 90. XX wieku, ale dopiero pod wpływem członków Polskiej Sekcji IBBY skonkretyzował się na początku XXI wieku. Zob. *Działy Biblioteki. Zbiory i usługi*. Biblioteka „Galeria Książki” Oświęcim. <http://mbp-oswiecim.pl/o-bibliotece/dzialy-biblioteki-zbiory-i-uslugi/> [dostęp online: 15.09.2018].

172 „Österreich liest. Treffpunkt Bibliothek”. Deutsche Bibliotheksverband (DBV). <http://www.oesterreichliest.at/> [dostęp online: 15.09.2018].

173 *National Library Week*. ALSC – Association for Library Service to Children. <http://www.ala.org/ala/pio/natlibraryweek/nlw.cfm> [dostęp online: 15.09.2018].

174 *Library and Information Week 2019*. Australian Library and Information Association. <https://www.alia.org.au/liw> [dostęp online: 15.09.2018].

175 *Canadian Library Month*. Canadian Library Association – Association canadienne des bibliothèques. <http://www.cla.ca/clmo7/index.htm> [dostęp online: 15.09.2018].

176 *South African Library Week Opening 2015: Message from IFLA*. LIASA – Library and Information Association of South Africa. <http://www.liasa.org.za/south-african-library-week-opening-2015-message-from-ifla/> [dostęp online: 15.09.2018].

Warto czerpać z doświadczeń innych, ale należy też pamiętać o własnej specyfice wynikającej z kultury lokalnej i potrzeb środowiska. Rejsy bibliolodzie sprawdziły się w Norwegii, ponieważ transport wodny jest podstawowym środkiem komunikacji w tym kraju. W Polsce być może większym powodzeniem cieszyłaby się biblioteka samochodowa (książkowa taksówka) lub biblioteczna lokomotywa, która z kilkoma wagonami księgozbioru mogłaby zatrzymywać się na stacjach w mniejszych miejscowościach. Przede wszystkim należy jednak podkreślić, że potrzeby lokalnej społeczności nie są stałe, a więc istnieje konieczność ciągłej aktualizacji oferty bibliotecznej i poszerzania jej także o usługi oferowane w sieci. Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą musi zatem obserwować otoczenie oraz współpracować z innymi instytucjami.

Model aktywnej biblioteki

W *Słowniku języka polskiego PWN* „model” jest definiowany jako m.in.: „konstrukcja, schemat lub opis ukazujący działanie, budowę, cechy, zależności jakiegoś zjawiska lub obiektu” oraz „typowy dla jakiegoś okresu, miejsca lub jakiejś grupy i potem naśladowany sposób realizacji czegoś”, a także „wzór, według którego coś jest lub ma być wykonane”¹. Potrzeba przygotowania modelu biblioteki aktywnej, na miarę XXI wieku, została wyrażona w 2007 roku we wnioskach końcowych raportu *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich*, przygotowanego na zlecenie Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. W punktach 6.11 *Pokazywanie bibliotekarzom i samorządowcom modelowych bibliotek* oraz 6.12 *Położenie nacisku na działania mające na celu wzmocnienie wizerunku bibliotek w ich lokalnych środowiskach* zaproponowano utworzenie kilkudziesięciu (2 lub 3 w każdym województwie) modelowych małych centrów, które będą różniły się między sobą profilem działania i metodami pracy na rzecz otoczenia społecznego. Pomysłodawcy założyli, że udostępnienie informacji o działalności, zaprezentowanie i spopularyzowanie owych małych centrów będzie inspirujące i zmotywuje bibliotekarzy do pracy we własnym środowisku².

Do 2014 roku nie udało się jednak zmodernizować polskich bibliotek na tyle, aby można było mówić o powstawaniu mediatek na szeroką skalę. Wykształciła się natomiast dostrzegalna wśród bibliotek publicznych „moda” na akcentowanie posiadania kolekcji zbiorów multimedialnych, które ma uzasadniać nadanie

---

1 *Model*. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <http://sjp.pwn.pl/slownik/2484153/model> [dostęp online: 15.09.2018].

2 *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich*. http://www.biblioteki.org/repository/PLIKI/DOKUMENTY/RAPORTY/Ocena_potencjalu_instytucjonalne_go_bibliotek_wojewodzkich.pdf, s. 41 [dostęp online: 15.09.2018].

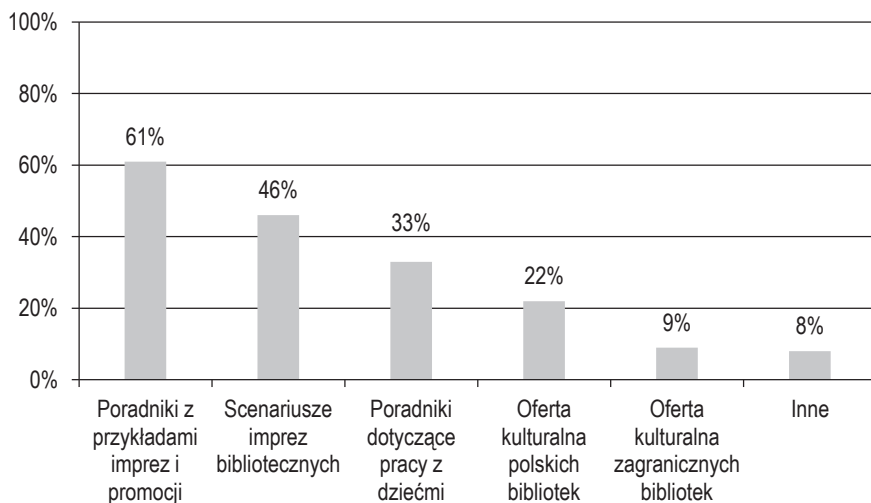
placówce – coraz częściej nadużywanej – nazwy „mediateka”. Tymczasem, aby biblioteka była interaktywnym multicentrum, które wspiera naukę dzięki zróżnicowanemu dostępowi do wiedzy, nie wystarczą odpowiednie zasoby. Musi stanowić miejsce, gdzie oferuje się dostęp do wiedzy w atrakcyjnej formie i tworzy kreatywną atmosferę do pracy, posiadać zarówno stronę WWW, z dokładnym opisem zbiorów i informacją o bieżących atrakcjach, jak i odpowiednie wyposażenie lokalu. Reorganizacji wymagają przede wszystkim placówki obsługujące najmłodszych czytelników.

Idea biblioteki wzorowej, którą jeszcze przed I wojną światową propagowała Maria Gutry, była przejmowana przez kolejnych badaczy, m.in. Grażynę Lewandowicz-Nosal, jednak w drugiej połowie XX wieku nie trafiła na podatny grunt i nie została urzeczywistniona³. Od 1996 roku Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP) organizowało wiele seminariów i warsztatów na temat przywrócenia powiatowego nadzoru nad bibliotekami, ale mimo tych wysiłków nie udało się wypracować ogólnie akceptowalnych koncepcji modeli bibliotek poszczególnych szczebli, adekwatnych do nowych warunków administracyjnych i ustrojowych. Natomiast po roku 2000 możemy mówić o swoistym renesansie działalności bibliotecznej i kroku milowym w postrzeganiu polityki promocyjnej biblioteki⁴. W XXI wieku potrzeba tworzenia modeli i wskazywania pozytywnych przykładów pozostaje szczególnie aktualna ze względu na zmiany w otoczeniu społecznym i pojawienie się nowego typu użytkownika, jakim jest dziecko wychowane w kulturze 2.0. Wyniki ogólnopolskiej ankiety przeprowadzonej w grudniu 2012 i powtórzonej w grudniu 2013 roku jednoznacznie pokazały, że bibliotekarzom pracującym z młodymi ludźmi brakuje na rynku wydawniczym przede wszystkim poradników z przykładami imprez bibliotecznych i sposobami skutecznej promocji takich imprez i samej biblioteki (61%), scenariuszy imprez bibliotecznych (46%) oraz materiałów informacyjnych dotyczących oferty kulturalnej polskich i/lub zagranicznych bibliotek (31%). Szczegółowe dane zawiera wykres 4.1.

Niniejszy rozdział, stanowiący niejako konstatację, do której zmierzały wszystkie części pracy, ma na celu przedstawienie modelu aktywności urzeczywistnianej poprzez realizację akcji bibliotecznych i rozpatrywanej w kontekście promocji oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży. W dwóch pierwszych podrozdziałach zagadnienie zostało ukazane przez pryzmat konkretnych przykładów (*case study*) – działalności nagrodzonych bibliotekarzy oraz polskich medialek. Trzeci podrozdział prowadzi do scalenia wniosków płynących z analizy

3 M. GUTRY: *Biblioteka wzorowa dla dzieci. Oddział Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. Warszawa 1930.

4 Szczegółowe omówienie zagadnienia promocji bibliotecznej znajduje się we *Wstępie*.

Wykres 4.1

Typy publikacji, jakich zdaniem bibliotekarzy brakuje na rynku wydawniczym

Źródło: opracowanie własne.

zaprezentowanych przypadków (metoda indukcyjna) oraz eksplikacji ustaleń, które poczyniono podczas badań empirycznych i w refleksji nad literaturą przedmiotu (metoda dedukcyjna). Uzupełnieniem rozdziału jest kalendarium zamieszczone w aneksie 5.

4.1

Bibliotekarze nagrodzeni w konkursie Polskiej Sekcji IBBY i w konkursach SBP

Nie można rozpatrywać modelu aktywnej biblioteki bez jakiegokolwiek związku z samym bibliotekarzem – jego osobowością i aktywnością. W XXI wieku rozważania na powrót koncentrują się na działalności pracowników merytorycznych, ponieważ w bibliotece pretendującej do miana „trzeciego miejsca” to właśnie ich aktywność stała się nieodzowna. Bibliotekarz, reagując na potrzeby otoczenia, buduje prestiż swojego zawodu i instytucji, w której pracuje, a trzeba pamiętać, że szacunek jest elementem decydującym o marce każdej firmy.

Osoby fizyczne i prawne zasłużone w propagowaniu czytelnictwa i działające w bibliotekach, ośrodkach akademickich czy też medialnych mogą otrzymać nagrodę Książka Roku – za upowszechnianie czytelnictwa, przyznawaną przez Polską Sekcję IBBY. Kandydaci oceniani są przede wszystkim według kryterium zasięgu działania i nowatorstwa środków, w myśl zasady „nowe metody

na nowe czasy”⁵. Nagroda przyznawana jest od 1995 roku (kilka razy jednego roku nagradzano 2 osoby) i w tym czasie, oprócz dziennikarzy i redaktorów, wyróżniono nią wielu bibliotekarzy. W latach 1995–2015 bibliotekarze stanowili 46% laureatów, choć można zaobserwować interesujący trend. Po prawie 10 latach rokowalnych nominacji, od 2004 roku w ciągu kolejnych 15 lat nagrodę tę otrzymała tylko 1 bibliotekarka (tabela 4.1). Zjawisko to można wytłumaczyć coraz większym zainteresowaniem akcjami promującymi czytelnictwo, okazywanym przez instytucje komercyjne, których istnienie pośrednio uwarunkowane jest popytem na książki czy rozwojem kulturalnym społeczeństwa, jak np. krakowska kawiarnia artystyczna Cafe Szafe (nagrodzona w 2007), czasopismo „Świerszczyk” (nagroda dla redakcji w 2009), czasopismo „Ryms” (w 2013 roku nagrodzono jego redaktorkę Martę Lipczyńską-Gil) czy klubksięgarnia Fika w Szczecinie (w 2018 roku nagrodzono właścicielkę, Małgorzatę Narożną).

Tabela 4.1

Bibliotekarze laureaci nagrody Książka Roku – za upowszechnianie czytelnictwa (1995–2015)

Rok	Bibliotekarz	Afiliacja
1995	Stanisława Niedziela	MBP – Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży w Oświęcimiu
1996	Maria Kościńska	MBP w Radomiu
1997	Mirosława Fabijaniak	Biblioteka Publiczno-Szkolna w Warszawie
1998	Maria Łykowska (Okrasa)	Książnica Płocka
1999	Anna Piasecka	MBP w Katowicach
	Barbara Szczesna	BP Publiczna w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy
2000	Elżbieta Rychlicka	Filia Dziecięco-Młodzieżowa nr 2 BP w Legnicy
2001	Ewa Ziniewicz-Siergiejko	Książnica Podlaska
2002	Danuta Masiak	MBP w Legionowie
2003	Mariola Łukasiuk	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku (dyrektor)
2004	Helena Legowicz	Oddziału Literatury Polskiej w Bibliotece Regionalnej w Karwinie (Czechy)
2012	Ewa Gruda	Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie (kierownik)

Źródło: opracowanie własne, na podstawie „Książka Roku” – za upowszechnianie czytelnictwa. http://www.ibby.pl/?page_id=56 [dostęp online: 15.09.2018].

⁵ Regulamin nagrody PS IBBY za upowszechnianie czytelnictwa. http://www.ibby.pl/files/IBBY_Regulamin_Nagroda_zu_upowszechnianie.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

W 2009 roku, niejako w odpowiedzi na brak bibliotekarskich nominacji w konkursie organizowanym przez Polską Sekcję IBBY, zapoczątkowano inny konkurs, skierowany wyłącznie do bibliotekarzy. Każda biblioteka może wziąć udział w ogólnopolskim konkursie organizowanym przez Polską Izbę Książki, a w praktyce realizowanym przez SBP, w którym rokrocznie wyłoniony zostaje Mistrz Promocji Czytelnictwa. Bibliotekarze przesyłają dokumentację zawierającą ogólną charakterystykę realizowanych działań promujących czytelnictwo. Biblioteki oceniane są według kryteriów zarówno ilościowych, jak i jakościowych:

- „[...] oryginalność, różnorodność, liczba i jakość imprez
- liczebność i różnorodność uczestników imprez (oceniana odpowiednio do zasięgu czytelniczego biblioteki)
- zaangażowanie innych środowisk (księgarze, wydawcy, organizacje pozarządowe, inni partnerzy, sponsorzy, współorganizatorzy)
- formy promocji imprez popularyzujących czytelnictwo realizowanych przez bibliotekę (oryginalność i skuteczność form: np. ulotki, plakaty, animacje, e-maile, strona WWW, bezpośrednie kontakty, itp.)
- udział lokalnych mediów w akcjach promocji czytelnictwa organizowanych przez bibliotekę”⁶.

Tabela 4.2

Biblioteki wyróżnione tytułem Mistrz Promocji Czytelnictwa w latach 2009–2015

Za rok	Mistrz promocji czytelnictwa
2008	WBP im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie (woj. warmińsko-mazurskie)
2009	MBP w Wągrowcu (woj. wielkopolskie)
2010	MBP we Wrocławiu (woj. dolnośląskie)
2011	MBP w Chrzanowie (woj. małopolskie)
2012	MBP im. Jana Pawła II w Opolu (woj. opolskie)
2013	MBP w Olsztynie (woj. warmińsko-mazurskie)
2014	Książnica Beskidzka w Bielsku Białej (woj. śląskie)

Źródło: opracowanie własne, na podstawie *Archiwum konkursów*. <http://www.sbp.pl/konkursy/archiwum> [dostęp online: 15.09.2018].

W konkursie udział biorą przede wszystkim biblioteki publiczne, sporadycznie wśród finalistów znajduje się biblioteka szkolna lub pedagogiczna. Pierwszą nagrodę otrzymują zazwyczaj ośrodki ulokowane w dużych miastach, jak do

⁶ *Mistrz Promocji Czytelnictwa 2015. Regulamin*. http://www.sbp.pl/konkurs/regulamin?konkurs_id=15663 [dostęp online: 15.09.2018].

tej pory żadna biblioteka gminna nie uzyskała tytułu Mistrza Promocji Czytelnictwa, a do 2015 roku nawet nie zajęła drugiego miejsca. Oferta kulturalna wybranych bibliotek zostanie omówiona w kolejnym podrozdziale.

Pracownicy bibliotek mogą także wziąć udział w ogólnopolskim konkursie „Bibliotekarz Roku”, organizowanym przez SBP od 2011 roku⁷. Wzięcie udziału w finale na szczeblu ogólnopolskim, według formuły konkursu, musi zostać poprzedzone zwycięstwem w pierwszym etapie organizowanym na szczeblu wojewódzkim. Finalistów wyłaniają zarządy okręgów wojewódzkich SBP, a następnie biorą oni udział w ogólnopolskim plebiscycie, który trwa około 30 dni (zwykle na przełomie kwietnia i maja) – na każdego z kandydatów można oddać głos tylko raz, po uprzednim zalogowaniu się na portalu SBP. Udział w konkursie jest doskonałą formą promocji biblioteki i prowadzi do jej nobilitacji w oczach społeczności lokalnej. Wskazane kryteria merytoryczne, jakie musi spełniać dany kandydat, odnoszą się do dokonań, które w znaczący sposób usprawniły działanie biblioteki lub przyczyniły się do jej lepszego postrzegania w otoczeniu zewnętrznym. Osiągnięcia mogą dotyczyć wszystkich aspektów działania, a więc zarządzania biblioteką, organizacji pracy, rozwoju czytelnictwa, rozszerzania usług bibliotecznych, modernizacji biblioteki i procesów bibliotecznych (np. wdrażania nowych technologii), organizacji szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego, współpracy z bibliotekami lub instytucjami kultury i nauki (polskimi i zagranicznymi), publikacji materiałów promujących bibliotekę i jej osiągnięcia oraz sam zawód bibliotekarza⁸. Każdy kandydat, oprócz spełnienia wymogów formalnych (co najmniej 5-letni staż pracy w bibliotece dowolnego typu), musi posiadać cechy takie, jak profesjonalizm, kreatywność, zaangażowanie, odpowiedzialność, oraz postępować zgodnie z Kodeksem etyki bibliotekarskiej.

Często nagradzane są osoby pracujące w oddziałach dla dzieci i młodzieży. W 2011 roku, podczas I edycji, Bibliotekarzem Roku 2010 została Barbara Kuprel, reprezentująca okręg podlaski, kierownik Oddziału dla Dzieci i Młodzieży

7 Wydarzenie inspirowane konkursem „Librarian of the Year”, zainicjowanym przez ALA. Nagrodę Librarian of the Year (Bibliotekarz Roku) od 1988 roku przyznaje najstarsze i najbardziej uznane amerykańskie czasopismo bibliotekarskie „Library Journal”. Ponadto organizowane są konkursy o pokrewnej tematyce, m.in. z nagrodami takimi jak: od 2000 roku – Paralibrarian of the Year (Niepełnosprawny Bibliotekarz Roku); od 1992 roku – Library of the Year (Biblioteka Roku), wspomniana w podrozdziale 3.1; od 2005 roku – Best Small Library in America (Najlepsza Mała Biblioteka w Ameryce), czyli uhonorowanie najlepszej biblioteki obsługującej do 25 tys. użytkowników; oraz od 2013 roku – LibraryAware Community Award (nagroda dla biblioteki efektywnie współpracującej z otoczeniem społecznym). Por. *Awards & Grants*. American Association of School Librarians. <http://www.ala.org/aasl/awards/> [dostęp online 15.09.2018].

8 Informacje dotycząca konkursu „Bibliotekarz Roku” zob. *Bibliotekarz Roku*. http://www.sbp.pl/konkursy/bibliotekarz_roku [dostęp online: 15.09.2018].

Biblioteki Publicznej w Mońkach⁹. Drugie miejsce zdobyła Małgorzata Wojtaluk, reprezentująca okręg zachodniopomorski, co warto zaznaczyć: również bibliotekarka dziecięca¹⁰. Laureatką III edycji została bibliotekarka szkolna – Anna Kulińska. Bibliotekarzy zajmujących najwyższą lokatę we wszystkich edycjach organizowanych w latach 2011–2015 łączy to, że pracują z dziećmi i młodzieżą, uznając za priorytet propagowanie czytelnictwa wśród najmłodszych. Kandydaci do tytułu, wyłonieni z okręgów, to przeważnie przedstawiciele bibliotek publicznych (około 80%), czasem pracownicy bibliotek szkolnych i naukowych. Wśród nagradzanych są zarówno dyrektorzy większych oddziałów (kilkusetatowych) – np. Witold Gagacki (Bibliotekarz Roku 2014), jak i pracownicy bibliotek gminnych, którzy niejednokrotnie sami muszą czuwać nad funkcjonowaniem biblioteki (np. Śląski Bibliotekarz Roku oraz Bibliotekarz Roku 2011 – Małgorzata Kępka¹¹).

Listy rankingowe, zawierające nazwiska kandydatów, pozwalają na wysnucie wniosku dotyczącego okręgów, z których kandydaci najczęściej zajmują najwyższe miejsca, czyli otrzymują największą liczbę głosów w internetowym plebiscycie. W rankingach wyróżnia się okręg zachodniopomorski, z którego bibliotekarze podczas pierwszych trzech edycji konkursu (w latach 2011–2013) zawsze plasowali się w pierwszej piątce (drugie, trzecie i piąte miejsce), a w czwartej (2014) bibliotekarka reprezentująca ten okręg zajęła siódme miejsce. Kandydaci z okręgów: łódzkiego, dolnośląskiego, i pomorskiego, do ostatniego uwzględnianego roku (2015), nie znaleźli się wśród pierwszych pięciu finalistów. Okręg lubuski przedstawił kandydata tylko w trzech edycjach „Bibliotekarza Roku”. Okręg świętokrzyski zaistniał tylko w dwóch edycjach konkursu, dwukrotnie na odległym, dwunastym miejscu¹².

Każda kolejna edycja konkursu cieszy się coraz większym zainteresowaniem, ze strony zarówno kandydatów, jak i internautów. W przypadku II edycji odnotowano prawie trzykrotny wzrost liczby osób biorących udział w głosowaniu. Natomiast w przypadku IV edycji, w porównaniu do II i III, liczba oddanych głosów była większa o 28 punktów procentowych. Można zatem uznać, że

9 Barbara Kuprel. http://www.sbp.pl/konkursy/bibliotekarz_roku/szczegoly/?cid=2272 [dostęp online: 15.09.2018].

10 Sylwetki wszystkich kandydatów w tej edycji zob. *Bibliotekarz Roku 2010. Głosowanie*. http://www.sbp.pl/konkurs/zgloszenia?konkurs_id=1486 [dostęp online: 15.09.2018].

11 B. JAMRÓZ: *Śląski bibliotekarz roku 2011 w Programie Rozwoju Bibliotek. Wywiad z Małgorzatą Kępką*. <http://www.cal.org.pl/slaski-bibliotekarz-roku-2011-w-programie-rozwoju-bibliotek> [dostęp online: 15.09.2018].

12 Wyniki internetowego głosowania w 2014 roku zob. E. STACHOWSKA-MUSIAŁ: *Ogólnopolski Konkurs Bibliotekarz Roku 2013 rozstrzygnięty!* <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=11313&prev=503> [dostęp online: 15.09.2018].

dopiero po kilku pierwszych edycjach konkurs stał się popularny, zyskał sympatyków i zaczął być uznawany za coraz bardziej prestiżowy. Nieliczne negatywne opinie, które pojawiają się pod adresem organizatorów konkursu, warto zebrać, przytoczyć i skomentować:

~bibliotekarka w stanie spoczynku 08/07/2012

Gratuluję Pani Małgosi serdecznie, chociaż uważam, że konkurs jest delikatnie mówiąc źle zrobiony, a liczba głosów świadczy jedynie o zaangażowaniu środowiska i samej zainteresowanej a także o dostępie do komputera. Taki konkurs to nie festiwal piosenki ani wybory miss piękności. Dlatego uważam, że konkurs powinien być rozstrzygnięty przez jury składające się z autorytetów bibliotekarstwa. Serdecznie pozdrawiam, życząc wielu sukcesów w pracy zawodowej i życiu osobistym¹³.

Opinia jest dyskusyjna ze względu na charakter samego konkursu, w którym chodzi o aktywność w promowaniu swojej działalności i który, jak większość działań związanych z wizerunkiem biblioteki i każdej innej instytucji XXI wieku, w pewnym sensie jest, jak „festiwal piosenki” czy „wybory miss piękności”. Niejako w odpowiedzi na tego typu głosy w 2016 roku (Bibliotekarz Roku 2015) nastąpiła istotna zmiana w wyłanianiu zwycięzcy. Od VI edycji w II etapie obok głosowania internautów wprowadzono wybór Bibliotekarza Roku przez zarządy okręgów lub powołane przez nich kapituły, które w etapie I wybrały wojewódzkiego Bibliotekarza Roku. W etapie II głosują one z pominięciem „swojego” finalisty¹⁴.

POL 14/05/2014

Apeluję o zachowanie parytetu. Przez wszystkie edycje trochę go brakuje¹⁵.

W konkursach rzeczywiście rzadko startują mężczyźni (w omawianych latach wśród nominowanych bibliotekarzy okręgowych 94% stanowiły kobiety), co poniekąd wiąże się z feminizacją zawodu bibliotekarza. Jednak kandydaci muszą wykazać się odpowiednimi osiągnięciami, w żadnym punkcie regulaminu mężczyźni nie są dyskryminowani, zatem ustalanie parytetu nie ma uzasadnienia merytorycznego¹⁶.

13 E. STACHOWSKA-MUSIAŁ: *Konkurs na Bibliotekarza Roku 2011 rozstrzygnięty!* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=5469&prev=503> [dostęp online: 15.09.2018]. W przytoczonych opiniach internautów zachowano oryginalną pisownię i interpunkcję, poprawki wprowadzono jedynie w przypadku odstępów międzywyrazowych.

14 Nowy regulamin: http://www.sbp.pl/repository/newsy/BR_Regulamin.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

15 E. STACHOWSKA-MUSIAŁ: *Konkurs na Bibliotekarza Roku 2011...*

16 *Regulamin konkursu „Bibliotekarz Roku 2013”*. http://www.sbp.pl/repository/konkurs/bibliotekarz_roku/Bibliotekarz_Roku_-_regulamin.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

~córka | 10/05/2014

dysproporcja między głosami ... a przepraszam ... głosy mają być oddawane wprost proporcjonalnie do przyrostu głosów innych uczestniczek konkursu? nielogiczne ... Strzelce Opolskie – ponad 15 tysięcy mieszkańców, woj. opolskie – ponad 1 mln mieszkańców, POLSKA – 40 mln mieszkańców (bo przecież to konkurs krajowy) – można zadać sobie tylko jedno pytanie: Dlaczego tak MAŁO głosów? Choć z drugiej strony procedura głosowania jest na tyle skomplikowana, że odstrasza wielu chętnych a także uniemożliwia oddanie głosów starszym osobom. Dziękuję głosującym za cierpliwość i wytrwałość w tej procedurze. Wygrana będzie inauguracją ponad 30letniego stażu pracy na którą moja mama zasłużyła. Nie ma co krytykować i domniemać oszustwa, kiedy w dzisiejszych czasach jest tyle sposobów na rozreklamowanie konkursu¹⁷.

~gość | 14/05/2014

Cieszę się, że Pani wygra ten plebiscyt (wszystko na to wskazuje) i już Gratuluję. Przy okazji naszła mnie taka myśl – Pani staruje w konkursie SBP „Bibliotekarz Roku” jak najbardziej zasłużenie, ale dyrektorzy bibliotek, czy bibliotekarze bibliotek uczelnianych powinni mieć osobny konkurs, gdyż nie da się porównać pracę Pani – zwykłej bibliotekarki (przepraszam za nazwę, ale nie mam nic złego na myśli) z ich pracą. Zarządzanie bibliotekami i wieloma pracownikami, czy obsługa studentów to zupełnie inna para kaloszy. Pani praca to wszechstronna codzienna „walka na pierwszej linii frontu” o poziom czytelnictwa połączona z sympatią wdzięcznych czytelników małych i dużych. Widać, że Pani kocha ludzi i swój zawód. Taka powinna być Bibliotekarka 2013 roku¹⁸.

Odnosząc się do obu opinii, należy uznać, że rzeczywiście trudno ustalić kryteria odpowiadające pracy bibliotekarzy wszystkich placówek. Niemniej jednak ideą konkursu nie jest tworzenie sztucznych i nierealnych wytycznych spełnianych przez nieliczne jednostki, ale nagradzanie osób, które usprawniły działanie biblioteki lub przyczyniły się do jej lepszego postrzegania w otoczeniu. Owa specyfika otoczenia (i jego uwarunkowania) również jest brana pod uwagę podczas oceny dokonań bibliotekarza. Warto obserwować nominacje w konkursie i przyglądać się sylwetkom zwycięzców, bo stanowią one pozytywne przykłady działania, które mogą inspirować innych (tabela 4.3).

17 Renata Pańska. <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=11041> [dostęp online: 15.09.2018].

18 Ibidem.

Tabela 4.3

Bibliotekarze wyróżnieni tytułem Bibliotekarz Roku – nagrody przyznane w latach 2011–2015

Bibliotekarz roku	Bibliotekarz	Afiliacja, sprawowana funkcja	Liczba głosów	Zarządzanie biblioteką	
2010	Barbara Kuprel ^(a)	Biblioteka Publiczna w Mońkach (okręg podlaski), kierownik Oddziału dla Dzieci i Młodzieży	909 z 2709 (33%)	<ul style="list-style-type: none"> – nowa aranżacja wnętrza Oddziału – poszerzenie oferty o różnorodne zajęcia edukacyjne – współpraca z rodzicami – propagowanie czytelnictwa od pierwszych miesięcy życia dziecka 	
2011	Małgorzata Kępka ^(b)	Gminna Biblioteka Publiczna w Koszarawie (okręg śląski), dyrektor	1550 z 7129 (22%)	<ul style="list-style-type: none"> – mimo samodzielnego prowadzenia biblioteki (1 etat) organizuje różnorodne przedsięwzięcia – idea prężnego centrum kulturalno-edukacyjnego – priorytet: edukacja regionalna – pozyskanie funduszy na remont oraz zakup mebli bibliotecznych i sprzętu multimedialnego, a także organizację kącika dla najmłodszych (dzięki projektowi „W koszarawskiej czytelni spotkania literackie i edukacyjne pod Lachowym Groniem”, w ramach programu MKiDN „Infrastruktura Bibliotek”) 	

	Inicjatywy w ocenianym roku	Promocja biblioteki	Szkolenia	Publikacje
	<ul style="list-style-type: none"> – 27 lekcji bibliotecznych – 2 spotkania autorskie – 3 przedstawienia teatralne – 9 konkursów – 9 wystaw – 50 imprez bibliotecznych – 47 zajęć cyklicznych dla dzieci poniżej 6 roku życia 	<ul style="list-style-type: none"> – utworzenie i prowadzenie strony WWW – 3 gazetki – 94 plakaty – 250 zaproszeń – współpraca z 15 instytucjami 	<ul style="list-style-type: none"> – udział w „Programie Rozwoju Bibliotek” – autorskie szkolenie „Gipsowe wyroby artystyczne” dla bibliotekarzy z powiatu monieckiego – wystąpienia na 3 konferencjach wojewódzkich i podczas międzynarodowego kongresu naukowego ISKO (Międzynarodowego Towarzystwa Organizacji Wiedzy; ang. International Society for Knowledge Organization) w 2009 roku 	<ul style="list-style-type: none"> – około 30 artykułów – scenariusze imprez i lekcji bibliotecznych
	<ul style="list-style-type: none"> – III Koszarawskie Spotkania Literackie pod Lachowym Groniem – „ferie w bibliotece” – nauka gry na dudach – spotkania górali – Tydzień z Internetem – konkursy plastyczne – spektakle – wystawa „586 dni stanu wojennego” – „Biblioteka pełna filmu” (ścieżka tematyczna realizowana wraz z Centrum Edukacji Obywatelskiej) – projekt „Godko nasza godko” – nauka angielskiego na platformie Fun English 	<ul style="list-style-type: none"> – informacje w prasie – założenie i moderacja strony WWW – aktywny profil placówki na portalu Facebook – współpraca z różnymi podmiotami na terenie powiatu (m.in. z Fundacją Braci Golec, Agencją Autorską „Autograf”, Agencją Artystyczną Nehrebecy, Katowickim Oddziałem IPN, z innymi bibliotekami, np. Biblioteką Śląską) 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczka warsztatów planowania rozwoju biblioteki w drugiej rundzie „Programu Rozwoju Bibliotek”, realizowanych przez Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL – cykl szkoleniowy dla dzieci ze szkół podstawowych „Bezpieczeństwo w Internecie” – uczestnictwo w szkoleniach „Biblioteka+” – wystąpienie na konferencji „Nowoczesna edukacja regionalna szansą na zrównoważony rozwój Żywiecczyny” 	<ul style="list-style-type: none"> – liczne projekty imprez bibliotecznych – artykuły w prasie lokalnej – publikacja dotycząca deklaracji podatkowych

cd. tab. 4.3

Biblio- tekarz roku	Bibliotekarz	Afiliacja, sprawowana funkcja	Liczba głosów	Zarządzanie biblioteką	
2012	Anna Kulińska ^(c)	Biblioteka I Liceum Ogólnokształcącego im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie (okręg małopolski), kierownik	2244 z 7068 (32%)	<ul style="list-style-type: none"> – modernizacja biblioteki szkolnej – wydzielenie wypożyczalni oraz czytelni z 3 stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu dla uczniów – ukończenie komputeryzacji księgozbioru 	
2013	Renata Pańska ^(d)	Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna Strzeleckiego Ośrodka Kultury w Strzelcach Opolskich (okręg opolski), kierownik Filii nr 1	1976 z 9172 (20%)	<ul style="list-style-type: none"> – nowa, przyjazna użytkownikom aranżacja filii, z usprawnieniami dla osób niepełnosprawnych – regał do wymiany prywatnych książek między czytelnikami – oferta skierowana do użytkowników z różnych grup wiekowych – aktywne pozyskiwanie sponsorów 	

	Inicjatywy w ocenianym roku	Promocja biblioteki	Szkolenia	Publikacje
	<ul style="list-style-type: none"> – 7 imprez bibliotecznych – spotkania autorskie – wystawy – promocja książek – konkursy (np. „Exlibris Biblioteki Nowodworskiej”, „Potyczki z językiem”) – wdrożenie autorskiego programu „Wychowanie dla poezji” (cykl 9 spotkań autorskich z członkami Związku Literatów Polskich w Krakowie) – warsztaty z literatury i poezji 	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca z Wojewódzką Biblioteką Publiczną, Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką, Państwową Wyższą Szkołą Teatralną, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie – współpraca z Jagiellońską Biblioteką Cyfrową – promocja podczas dni otwartych I Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie 	<ul style="list-style-type: none"> – udział w 9 warsztatach, seminariach i konferencjach (m.in. takich, jak: seminarium „Biblioterapia w szkole”, warsztaty „Jak realizować nową podstawę programową w oparciu o współpracę z muzeami”, „Jak zorganizować udane wydarzenie artystyczne i nie wpaść w kłopoty”, szkolenie „Analiza dzieła sztuki”) 	<ul style="list-style-type: none"> – artykuły w „Rocznikach Nowodworskich”
	<ul style="list-style-type: none"> – cykliczne spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki – konkursy czytelnicze – własne projekty: „Piątki z Bajką”, Klub Zainteresowań Artystycznych (bez ograniczeń wiekowych, zajęcia dla całej rodziny) – coroczny Bal Przebierańców 	<ul style="list-style-type: none"> – informacje na stronie lokalnej gazety – prowadzenie kroniki – współpraca z Osiedlową Krainą Zabaw oraz z przedszkolami i szkołą podstawową 	<ul style="list-style-type: none"> – udział w szkoleniach organizowanych przez WBP w Opolu z zakresu technologii informacyjnych, co przedkłada się na przygotowywanie materiałów i prezentacji – certyfikat Animatora Kultury Gminy Strzelce Opolskie (2013 rok) 	<ul style="list-style-type: none"> – artykuły, notki i inne publikacje dotyczące działalności Filii nr 1

cd. tab. 4.3

Biblio- tekarz roku	Bibliotekarz	Afiliacja, sprawowana funkcja	Liczba głosów	Zarządzanie biblioteką	
2014	Witold Gagacki ^(e)	Miejska Biblioteka Publiczna im. Woj- ciecha Kętrzyńskiego w Kętrzynie (okręg warmińsko-mazurski), dyrektor	1993 z 7997 (25%)	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie autorskiego projektu: „Remont i wyposażenie siedziby MBP w Kętrzynie” oraz uzyskanie potrzebnych na jego realizację funduszy – wykonanie prac remontowo-modernizacyjnych w bibliotece i przeprowadzenie w związku z tym zasadniczych zmian w strukturze organizacyjnej biblioteki – uroczyste otwarcie biblioteki po remoncie (26 lipca 2014 roku) 	

(a) *Barbara Kuprel*. http://www.sbp.pl/konkursy/bibliotekarz_roku/szczegoly/?cid=2272 [dostęp online: 15.09.2018].

(b) B. JAMRÓZ. *Śląski Bibliotekarz Roku 2011 w Programie Rozwoju Bibliotek* [wywiad z Małgorzatą Kępką]. <http://www.cal.org.pl/slaski-bibliotekarz-roku-2011-w-programie-rozwoju-bibliotek> [dostęp online: 15.09.2018]; *Małgorzata Kępka*. http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=5065 [dostęp online: 15.09.2018]; Gminna Biblioteka Publiczna w Koszarawie. <http://www.bibliotekakoszarawa.pl/pisza-o-nas.html> [dostęp online: 15.09.2018]; [wywiad z Małgorzatą Kępką]. „Poradnik Bibliotekarza” 2012, nr 9, s. 29–32: <http://issuu.com/sbp.pl/docs/poradnik-2012-9> [dostęp online: 15.09.2018].

(c) *Finalistki Konkursu SBP Bibliotekarz Roku 2012*. http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=8025 [dostęp online: 15.09.2018]; *Anna Kulińska*. <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=8045> [dostęp online: 15.09.2018].

	Inicjatywy w ocenianym roku	Promocja biblioteki	Szkolenia	Publikacje
	<ul style="list-style-type: none"> – Biblioteczny Klub Teatralny, w tym: język angielski dla dzieci i młodzieży w formie teatralnej, język angielski dla dzieci i młodzieży w formie kursu – Dyskusyjny Klub Książki i Filmu dla dzieci i dorosłych, w tym: poranki filmowe dla dzieci, kętrzyńskie spotkania z historią z udziałem pracowników UWM w Olsztynie – wieczory literackie, muzyczne, autorskie, publicystyczne, spotkania i odczyty 	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca z lokalnymi mediami (artykuły, wywiady, reportaże z wydarzeń – kontynuacja współpracy z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim, Warmińsko-Mazurską Filharmonią im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Teatrem im. S. Jaracza, Muzeum Prus Wschodnich w Lüneburgu i ambasadą Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> – zorganizowanie szkoleń dla wszystkich pracowników biblioteki 	brak

(d) [Renata Pańka – informacje o Renacie Pańce na stronie Radia Opole; nagranie dźwiękowe]. <http://www.radio.opole.pl/2014/kwiecien/kultura-i-rozrywka/zaglosuj-na-bibliotekarke-roku.html>; *Renata Pańka*. SBP. <http://www.sbp.pl/artykul/?cid=11041> [dostęp online: 15.09.2018]; R. PAŃKA: *Dyskusyjne Kluby Książki – spotkanie z Jackiem Hugo-Baderem*. „Bibliotekarz Opolski” 2011, nr 1, s. 55–58. <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bo111.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

(e) *Witold Gagacki*. <http://www.sbp.pl/artykul/?cid=13838> [dostęp online: 15.09.2018].

Źródło: opracowanie własne, na podstawie publikacji wskazanych w przypisach do tabeli.

W praktyce aktywność i zaangażowanie każdego bibliotekarza oceniają przede wszystkim użytkownicy. Każdy indywidualny, bezpośredni kontakt w bibliotece lub podczas e-konwersacji, możliwej dzięki kanałom komunikacyjnym używanym w przestrzeni internetowej (zgłoszona potrzeba informacyjna), oraz w trakcie realizowanych wydarzeń kulturalnych przekłada się na wizerunek danego pracownika i również całej instytucji. Co więcej, w badaniach przeprowadzonych w latach 2011–2013 przyjąłm tezę, zgodnie z którą realizacja i przebieg dowolnej imprezy bibliotecznej odzwierciedla funkcjonowanie i organizacyjną sprawność całej instytucji. Obserwacja kilkudziesięciu imprez na terenie całej Polski i analiza funkcjonowania organizujących je bibliotek potwierdziły, że teza sprawdza się praktycznie w każdym przypadku. Wszystkie imprezy, które zakończyły się niepowodzeniem, ukazywały silne uchybienia w zarządzaniu placówką (brak autorytetu dyrektora, zła organizacja czasu pracy, brak polityki promocyjnej, źle ulokowane fundusze etc.)¹⁹.

Chcąc sprawdzić, jak instytucja i jej pracownicy są postrzegani w otoczeniu, nie trzeba zatem przeprowadzać złożonych badań i stawiać teoretycznych, na ogół zbyt ogólnych pytań, typu: „Co Pan/Pani sądzi o naszej bibliotece?”. Wystarczy dokładnie przeanalizować oceny, jakie po udziale w dowolnym wydarzeniu kulturalnym wystawią jego uczestnicy. Ocena imprezy bibliotecznej mogłaby odbywać się za pomocą zmodyfikowanej metody dyferencjału semantycznego i przy użyciu krótkiego formularza (tabela 4.4 i 4.5)²⁰. Powinna jednak być przeprowadzona w dwóch grupach. Pierwszy formularz (tabela 4.4) wypełniają bibliotekarze, dokonując niejako samooceny. Drugi, analogiczny formularz (tabela 4.5) wypełniają uczestnicy wydarzenia. Ponadto należy pamiętać o ewaluacji – dobrze byłoby takie badanie przeprowadzać przynajmniej raz na kwartał. Wyniki z jednej strony pozwolą poznać obraz biblioteki, jaki mają jej użytkownicy (poprzez analizę kryteriów z tabeli 4.5), z drugiej strony, na podstawie komparacji wyników badania, możliwe będzie porównanie tożsamości biblioteki (samoocena bibliotekarzy) z jej wizerunkiem w otoczeniu (ocena użytkowników).

19 Wszystkie informacje na temat badania znajdują się we *Wstępie*. Wyniki natomiast zostały dodatkowo zebrane i podsumowane w *Zakończeniu*.

20 Metoda dyferencjału semantycznego służy obliczaniu metodą statystyczną cech jakościowych. Jej twórcą jest amerykański psycholog Charles E. Osgood. Metoda początkowo wykorzystywana była w badaniach psycholingwistycznych. Z czasem przystosowano ją do badania postaw i ocen. Ocena wrażenia, jakie wywołuje dana usługa lub produkt, jest wyrażana w 5- lub 7-stopniowej skali interwałowej, której zakres określają dwa antonimy. Po przeliczeniu wartości i wyciągnięciu średnich arytmetycznych następuje analiza graficzna. Powodzenie metody przede wszystkim zależy od poprawności i doboru antonimów oraz od prawidłowej interpretacji uzyskanych danych.

Tabela 4.4

Formularz samooceny bibliotekarzy przygotowujących imprezę

Oryginalność imprezy bibliotecznej (kryterium jakościowe)	1–5
Atrakcyjność imprezy (kryterium frekwencji uczestników)	1–5
Różnorodność organizowanych wydarzeń kulturalnych (kryterium uwzględnia różnorodność otoczenia społecznego)	1–5
Kreatywność i skuteczność form promocji (kryterium ilościowe i jakościowe)	1–5
Współpraca z innymi instytucjami (kryterium ilościowe – liczba wspólnych działań)	1–5

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.5

Formularz oceny wypełniany przez użytkowników biorących udział w imprezie bibliotecznej

Oryginalność imprezy bibliotecznej (kryterium jakościowe)	1–5
Atrakcyjność imprezy	1–5
Różnorodność organizowanych wydarzeń kulturalnych (uwzględnianie potrzeb indywidualnych)	1–5
Dostrzegalność działań na rzecz promocji imprezy (np. informacja na stronie WWW, plakaty, ulotki)	1–5
Obecność biblioteki w otoczeniu (np. współpraca ze szkołami, przedszkolami, domem kultury, inną biblioteką)	1–5

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki każdego z tych dwóch badań przeliczane są oddzielnie. Wypełnienie wskazanych formularzy polega na wstawieniu w prawej kolumnie cyfr w pięciostopniowej skali ocen (1 – niedostatecznie, 2 – dopuszczająco, 3 – trudno powiedzieć, 4 – dobrze, 5 – bez zastrzeżeń). Użytkownik przyzwyczajony jest do oceniania w tego typu skali, więc bez trudu wypełni formularz. Jednak podczas przeliczania będzie potrzebna inna postać skali. Przy opracowaniu wyników wszystkie wystawione oceny przeliczane są odpowiednio na wartości całkowite z przedziału od –2 do 2, gdzie –2 odpowiada cyfra 1 w formularzu. Następny etap polega na obliczeniu średniej arytmetycznej dla każdej cechy, która była

poddana badaniu, obliczeniu średniej wszystkich cech oraz podaniu odchylenia standardowego, które oddaje stopień rozproszenia uzyskanych wyników.

Metoda została tu przedstawiona na przykładzie oceny imprezy zorganizowanej w Bibliotece Miejskiej w Imielinie w 2012 roku (przykład 1, schemat 4.1).

Przykład 4.1

Ocena dokonana przez uczestników imprezy bibliotecznej
(Biblioteka Miejska w Imielinie, maj 2012 roku)

Kryterium: Jak ocenia Pan/Pani...	Średnia z ocen ($\bar{x}$) w skali od -2 do 2
oryginalność imprezy bibliotecznej	0,75
atrakcyjność zorganizowanego wydarzenia	1,15
różnorodność organizowanych wydarzeń kulturalnych (uwzględnianie potrzeb indywidualnych)	1,50
działania na rzecz promocji imprezy (np. informacja na stronie WWW, plakaty, ulotki)	0,90
obecność biblioteki w otoczeniu (np. współpraca ze szkołami, przedszkolami, domem kultury, inną biblioteką)	1,00

Źródło: opracowanie własne.

Ogólna średnia arytmetyczna²¹ wszystkich wartości ze wskazanych pięciu kryteriów obliczona według wzoru:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

wynosi 1,06. Odchylenie standardowe obliczone za pomocą wzoru:

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

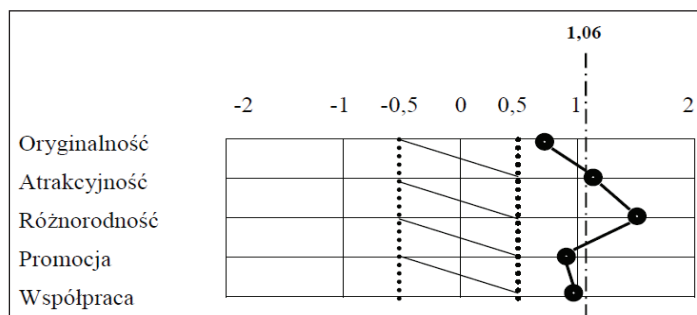
wyniosło 0,25.

Analiza graficzna uzyskanych wyników z wyznaczonym neutralnym obszarem w przedziale od -0,5 do 0,5 wygląda następująco:

²¹ W użytych wzorach litera n oznacza liczbę wszystkich wystawionych ocen x , natomiast zmienna x_i określa kolejne, pojedyncze oceny, które są uporządkowane w kolejności od 1 do n .

Schemat 4.1

Analiza graficzna
wyników
badania metodą
dyferencjału
semantycznego
Źródło: opracowanie
własne.

Formułując wnioski końcowe z przedstawionego badania, należy wskazać, że użytkownicy pozytywnie ocenili badaną bibliotekę (ogólna średnia 1,06 uplasowała się powyżej przedziału neutralnego). Odchylenie standardowe wynosi 0,25, a zatem ma niską wartość (poniżej 1,00), co oznacza, że większość wyników bliska jest średniej arytmetycznej (rozproszenie jest niewielkie). Ma to swoje odzworowanie w przypadku poszczególnych badanych kwestii, bowiem każda cecha z osobna (każda średnia arytmetyczna z tabeli) uzyskała powyżej 0,50, a zatem została oceniona zdecydowanie pozytywnie. Uczestnicy najbardziej docenili różnorodność imprez, które znajdują się w ofercie biblioteki (1,50). Uznali również, że widoczna jest współpraca z innymi podmiotami w otoczeniu zewnętrznym biblioteki (1,00). Doceniona została atrakcyjność zarówno samej imprezy (1,15), jak i działań ją promujących (0,90). Najgorzej (ale nadal pozytywnie) oceniona została oryginalność w przygotowaniu imprezy (0,75), co może świadczyć o tym, że użytkownicy biblioteki, mimo że doceniają ofertę kulturalną, chętnie wzięliby udział w wydarzeniu opartym na nowatorskich pomysłach.

Badania jakościowe są trudne ze względu na subiektywność ocen (często stawia się pytanie o możliwość mierzalności), jednak nabierają coraz większego znaczenia z punktu widzenia benchmarkingu²². Propozycja użycia metody dyferencjału semantycznego zamiast powszechnego kwestionariusza pytań zamkniętych jest uzasadniona tym, że ocenie podlegają w większości czynniki, których nie można ująć w ramy standardowych badań statystycznych. Metoda jakościowa zapewnia interpretację „wrażenia odniesionego przez użytkowników”, a więc wskazuje nie tyle na tożsamość biblioteki (rzeczywista liczba i różnorodność imprez), co na jej wizerunek (postrzeganie oferty biblioteki przez jej klientów).

22 E. GŁOWACKA: *Ocena jakości w zarządzaniu jakością bibliotek*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych*. Red. E. GONDEK, D. PIETRUCH-REIZES. Katowice 2007, s. 217–230. Por. norma ISO 9001:2000.

Analogicznie metodą dyferencjału semantycznego można dokonać oceny kompetencji bibliotekarza (jakość pracy). Formularz (tabela 4.6) najpierw wypełnia bibliotekarz pracujący w danej placówce (samoocena), a następnie ten sam formularz może posłużyć ocenie dokonanej przez uczestników imprezy. Tak jak w poprzednim przykładzie, każdy ankietowany ma do dyspozycji szkolną skalę ocen od 1 do 5 (1 – niedostatecznie, 2 – dopuszczająco, 3 – trudno powiedzieć, 4 – dobrze, 5 – bez zastrzeżeń).

Tabela 4.6

Formularz oceny kompetencji bibliotekarza

Profesjonalizm	1–5
Zaangażowanie	1–5
Etyka pracy	1–5
Kreatywność w doborze metod pracy	1–5
Pozytywny wizerunek	1–5

Źródło: opracowanie własne.

Można podsumować, że kandydaci pretendujący do nagród związanych z upowszechnianiem czytelnictwa powinni przede wszystkim posiadać osiągnięcia zbliżone do wymienionych w tabeli 4.3 oraz spełniać kryteria zebrane w tabelach 4.4 i 4.6. Według informacji zawartych w regulaminach, szczególnie ceniona jest kreatywność i nowatorskie pomysły, co pozwala na sformułowanie wniosku, że polskie kryteria pokrywają się z wytycznymi, które stosują zagraniczne organizacje²³.

23 Warto zestawić uzasadnienia dotyczące przyznania nagrody Librarian of The Year z polskimi kryteriami. Dla przykładu w 2014 roku Corinne Hill otrzymała nagrodę za reaktywowanie biblioteki publicznej w Chattanooga (Tennessee), jako jej dyrektor. The Chattanooga Public Library (CPL) miała zostać zlikwidowana z powodu braku zainteresowania lokalnej społeczności, ale nowa dyrektor zrewolucjonizowała metody pracy w tej bibliotece i sprawiła, że stała się ona renomowaną placówką, chętnie odwiedzaną przez czytelników i jedną z pierwszych bibliotek w Stanach Zjednoczonych oferujących bezpłatny, szybki dostęp do internetu dla wszystkich mieszkańców. Zmiany w organizacji pracy biblioteki i urzędzeniu przestrzeni objęły również dział dziecięcy i młodzieżowy. Utworzono centrum nauki i zabawy dla młodzieży, wyposażone w komputery, gry wideo i konsole. W dziale dziecięcym rozpoczęto realizację nowatorskiego programu dla niemowląt „Baby Bounce”, zgodnie z głównym założeniem urzeczywistnianym przez Corinne Hill, jakim jest jak najwcześniejszy kontakt dziecka z literaturą. J.N. BERRY III: *Corinne Hill: LJ's 2014 Librarian of the Year*. <http://lj.libraryjournal.com/2014/01/awards/corinne-hill-ljs-2014-librarian-of-the-year/>

Kompetencje poszczególnych pracowników można również badać innym sposobem, wykonując test Belbina²⁴, który zakłada, że mając odpowiednią wiedzę na temat ludzkich charakterów i zdolności, które składają się na zespół pracujący w danej bibliotece, można przewidzieć działalność tego zespołu w kategoriach sukcesu lub porażki²⁵. Odwołując się ponownie do wprowadzonego w rozdziale 1 rozróżnienia zakresu pojęć tożsamości i wizerunku, należy jednak dodać, że test Belbina pozwala ustalić role ludzi przydatnych w zespole (ich mocne strony i słabe punkty), dostarczając wiadomości intrapersonalnych (tożsamość), a nie informacji związanych z postrzeganiem przez otoczenie.

Ryc. 4.1
Fragment testu
Belbina

Źródło: P. PIOTEREK:
*Budowanie
efektywnego zespołu
w bibliotece*.
Warszawa 2008,
s. 40–42.

5. **Jestem usatysfakcjonowany z pracy ponieważ:**
  - (a) Lubię analizować sytuacje i oszacowywać wszystkie możliwości.
  - (b) Interesuję się znalezieniem praktycznych rozwiązań problemów.
  - (c) Lubię czuć, że wpływam wydajnie na dobre wzajemne stosunki.
  - (d) Mam duży wpływ na podejmowanie decyzji.
  - (e) Mogę spotkać ludzi, którzy mogą wnieść coś nowego.
  - (f) Potrafię spowodować, że ludzie zgodzą się na podjęcie potrzebnej akcji.
  - (g) Czuję się dobrze, jeśli mogę poświęcić zadaniu pełną uwagę.
  - (h) Lubię znaleźć działalność pobudzającą moją wyobraźnię.

6. **Jeśli niespodziewanie dostanę trudne zadanie do wykonania w ograniczonym czasie i z nieznaną mi grupą ludzi:**
  - (a) Będę się czuł jak zepchnięty do kąta w celu wypracowania wyjścia z impasu, zanim wypracuję sobie sposób postępowania
  - (b) Będę gotów do współpracy z osobą, która wykaże najbardziej pozytywne podejście, choćby nie wiem jak było to trudne.
  - (c) Znajdę sposób na zredukowanie rozmiarów zadania poprzez ustalenie, co mogą zrobić poszczególne osoby.
  - (d) Moje naturalne poczucie odpowiedzialności za sprawę pomoże mi zapewnić, że nie zostaniemy w tyle za planem.
  - (e) Wierzę, że zachowam spokój i uruchomię moje zdolności do logicznego myślenia.
  - (f) Zapewnię stałość celów, pomimo napięć.
  - (g) Będę przygotowany na przyjęcie przewodnictwa grupie, jeśli dostrzegę brak postępów w pracy.
  - (h) Sprowokuję dyskusje w celu stymulowania nowych pomysłów i wprowadzenia ich w czyn.

[dostęp online: 15.09.2018]. W Polsce już w 1976 roku o znaczeniu wczesnego kontaktu z literaturą dla kształtowania kompetencji czytelniczych pisała Joanna Papuzińska: J. PAPUZIŃSKA: *Inicjacje literackie*. Warszawa 1976. W Wielkiej Brytanii pierwszą istotną publikację stanowiła pozycja A. CHAMBERS: *Booktalk. Occasional writing on literature & children*. London 1985. Podobny projekt, promujący literaturę i czytelnictwo wśród dzieci w wieku do 3 lat, realizowany jest w Polsce od maja 2011 roku (jako innowacyjny) przez MBP w Olsztynie, pod nazwą „Laboratorium Aktywnego Bibliotekarza” (LAB); zob. MBP w Olsztynie. http://www.mbp.olsztyn.pl/index.php?menu_id=105&art=lab_projekt [dostęp online: 15.09.2018].

24 Od nazwiska Mereditha Belbina (ur. 1926), brytyjskiego teoretyka zarządzania.

25 P. PIOTEREK: *Budowanie efektywnego zespołu w bibliotece*. Warszawa 2008.

Oba badania (badanie jakościowe metodą dyferencjału semantycznego i test Belbina) powinny być zatem komplementarne względem siebie, przez co dostarczą tak kluczowych informacji, jak: 1) czy tożsamość pracownika pokrywa się z wykreowanym przez niego wizerunkiem, 2) czy ów wizerunek jest pozytywny. Negatywne postrzeganie pracownika biblioteki zawsze będzie skutkowało negatywnym przyjęciem działań przez niego podejmowanych i zawężeniem percepcji do popełnianych przez niego błędów, co w oczywisty sposób przełoży się na ocenę działalności całej instytucji. Negatywny wizerunek trudno zmienić, ale jest to możliwe. Nominacja do nagrody związanej z promocją czytelnictwa, czy nawet sam udział we wspomnianych na początku podrozdziału konkursach, może pomóc w przełamaniu niekorzystnego lub neutralnego wizerunku i wpłynąć na funkcjonowanie biblioteki pośrednio (propagowanie działalności instytucji w otoczeniu społecznym) lub/i bezpośrednio (realny wzrost liczby klientów i uczestników wydarzeń kulturalnych, partnerów czy sponsorów oraz darowizn, subwencji i dotacji).

4.2

Analiza aktywności polskich mediatek

W myśl maksymy „Wszystkie biblioteki są dobre, niektóre są świetne”²⁶ omówiono działalność wybranych polskich bibliotek, które można uznać za wzorcowe. Przedstawiona została działalność kulturalna prowadzona w mediatekach pod względem aktywności związanej z promocją książki dziecięcej. Oprócz oferty kulturalnej przeanalizowano również regulaminy udostępniania zbiorów (Aneks 9) oraz strony WWW.

Biblioteczne centra multimedialne powstały w celu uatrakcyjnienia dostępu do wiedzy, promowania czytelnictwa, a także tworzenia kreatywnej atmosfery do pracy, rozrywki i edukacji indywidualnej oraz grupowej. Mediateki cieszą się szczególną popularnością wśród osób od 13 do 25 roku życia²⁷. W Polsce do 2014 roku, czyli w ciągu 10 lat, powstało i działało 11 mediatek²⁸, które ulokowane

²⁶ Optymistyczne motto zaczerpnięte z przesłania towarzyszącego konkursom dla bibliotek i bibliotekarzy w Stanach Zjednoczonych.

²⁷ Badania przeprowadzone przez komercyjną firmę przygotowującą projekty bibliotek multimedialnych: <http://nowaedukacja.slask.pl/mediateki.html> [dostęp online: 15.09.2018].

²⁸ Mediateka, definiowana jako „zbiór druków, nagrań i materiałów multimedialnych służących celom dydaktycznym i naukowym” (*Mediateka*. W: *Słownik języka polskiego* PWN. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/mediateka.html> [dostęp online: 15.09.2018]), rozumiana jest w tym rozdziale jako instytucja powołana do gromadzenia i udostępniania multimediów

były w 7 dużych miastach, będących równocześnie stolicami województw: w Gdańsku (woj. zachodniopomorskie), Lublinie (woj. lubelskie), Olsztynie (woj. warmińsko-mazurskie), Opolu (woj. opolskie), Warszawie (woj. mazowieckie), Wrocławiu (woj. dolnośląskie) i Zielonej Górze (woj. lubuskie). Pierwszą polską mediatekę, dzięki projektowi Fundacji Bertelsmanna, otwarto we Wrocławiu 25 czerwca 2004 roku. Można zauważyć, że od tego czasu w ciągu kolejnego dziesięciolecia otwierana była średnio 1 mediateka rocznie. O ile początkowo zakładano mediateki adresowane do dzieci lub do dzieci i młodzieży, o tyle od 2009 roku powstają wyłącznie mediateki z księgozbiorem ogólnym, uwzględniające potrzeby różnych grup użytkowników.

W niniejszym rozdziale podstawą opisu wszystkich mediatek jest obserwacja własna, z wykorzystaniem metody jakościowej typu tajemniczy klient (*mystery shopping*), przeprowadzona podczas podróży odbytych w latach 2011–2014. Ponadto źródłem informacji były strony WWW mediatek oraz dane dostępne na portalach społecznościowych i w innych miejscach e-promocji biblioteki. Podczas analizy oferty kulturalnej, biorąc pod uwagę grupy użytkowników, wyodrębniono: mediatekę dziecięcą (Olsztyn), dziecięco-młodzieżową (Warszawa), młodzieżową (Olsztyn), mediatekę dla użytkowników od 16 roku życia (Opole) i 7 mediatek przeznaczonych dla wszystkich (Gdańsk, Lublin, Warszawa [2], Wrocław, Zielona Góra [2]). W tej właśnie kolejności zostanie przedstawiona ich oferta kulturalna. Dodatkowo w rozdziale uwzględniono Centrum Literatury Dziecięcej – MBP im. Łukasza Górnickiego „Galeria Książki” w Oświęcimiu, ponieważ jest to jedyna polska biblioteka, która znalazła się na międzynarodowej liście wzorcowych bibliotek przygotowanej przez serwis World Architecture News i zajęła wysoką, 16. lokatę (spośród 73 wyróżnionych placówek z 16 europejskich krajów)²⁹.

Abecadło

Biblioteka Multimedialna dla Dzieci „Abecadło” działa w Olsztynie od 2006 roku (do tego czasu funkcjonowała pod nazwą Filia nr 10 Miejskiej Biblioteki Publicznej). Przeznaczona jest głównie dla dzieci do 13 roku życia. Znajduje się na trzecim poziomie Centrum Handlowego „Aura” (przy al. Józefa Piłsudskiego 16), czyli ulokowana jest w samym centrum Olsztyna, blisko Starego Miasta. Dobra

---

o charakterze ogólnym. Zgodnie z tą definicją nie uwzględniono krakowskiej ARTETEKI, czyli powstałej w 2013 roku mediateki specjalistycznej przeznaczonej dla miłośników teatru i innych dziedzin sztuki.

²⁹ Fundusze Europejskie w Małopolsce 2007–2013. <http://www.fundusze20072013.malopolska.pl/SitePages/DisplayEvent.aspx?List=0a55224a-2816-4e42-a523-717f99b3a7e8&ID=556> [dostęp online: 18.07.2016].

lokalizacja i liczne atrakcje powodują, że mediateka cieszy się dużą popularnością. W centrum handlowym brakuje jednak znaków wskazujących główne wejście do mediateki, a pierwsze wrażenie, jakie wywołują drzwi wejściowe, wychodzące na klatkę schodową, z napisem „Biblioteka dla dzieci”, nie do końca jest pozytywne. Natomiast aranżacja mediateki, jej umeblowanie oraz dostosowanie do potrzeb najmłodszych czytelników (wysokość regałów, wygodne sofy i opony do siedzenia) sprawiają, że jest to miejsce niezwykle przyjazne i atrakcyjne wizualnie.

Fot. 4.1

Regały z książkami dla dzieci w Abecadle

Fot. M. Gęborska.

Mediateka jest podzielona tiulowymi zasłonami na kilka części (fot. 4.2) – w tym kąciki zabawy dla najmłodszych (bezpieczne miejsca, w których dzieci mogą korzystać z książek-zabawek, klocków, puzzli, pacynek, zabawek edukacyjnych i zjeżdżalni) oraz miejsca do pracy grupowej dla starszych dzieci. W razie potrzeby (w trakcie imprez bibliotecznych) te podziały można usunąć, przymocowane do sufitu szyny pozwalają różnorodnie kształtować przestrzeń biblioteczną (fot. 4.3).

Mediateka dysponuje sprzętem multimedialnym – telewizorem, odtwarzaczem audio. Na miejscu można skorzystać z 3 stanowisk do odsłuchu muzyki. Ponadto w bibliotece znajduje się miejsce do prac plastycznych oraz 12 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu (fot. 4.4).

Fot. 4.2

Abecadło – miejsca do zabawy

Fot. M. Gęborska.

Fot. 4.3

Przestrzeń Abecadła

Fot. M. Gęborska.

Fot. 4.4

Stanowiska komputerowe w Abecadle

Fot. M. Gęborska.

Bibliotekarze Abecadła, podobnie jak pracownicy bibliotek w Wielkiej Brytanii (choć jeszcze nie na tak dużą skalę), musieli zmierzyć się z problemem przebywania w placówce małych dzieci pozostawionych tu przez rodziców na czas zakupów w Aurze. W bibliotece wywieszono więc prośbę, aby nie pozostawiać dziecka bez opieki.

W mediatece oprócz księgozbioru i zabawek dla dzieci, wzorem m.in. bibliotek niemieckich, znajduje się również kącik z literaturą dla rodziców, w której zgromadzona jest literatura z zakresu psychologii i pedagogiki dziecięcej, w szczególności są to poradniki i publikacje dotyczące rozwijania dziecięcych zainteresowań. Oprócz tego w Abecadle organizowane są spotkania dotyczące wychowania, zdrowia i rozwoju dziecka oraz zajęcia integrujące (w formie zabawy) dla całych rodzin. Rodzice mogą wziąć udział w cyklicznych spotkaniach Klubu Mam i Klubu Kangura³⁰.

Ofertę kulturalną Abecadła oraz pozostałych placówek uwzględnionych w analizie przedstawiono w tabelach sporządzonych według jednego wzoru. Jeśli dana mediateka podejmuje współpracę z otoczeniem zewnętrznym i zachowuje w tym autonomię względem sieci bibliotek, w ramach której funkcjonuje, to w tabeli umieszczono również informacje o organizacjach partnerskich.

30 Abecadło. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/index.php> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 4.7

Oferta kulturalna mediateki Abecadło

 	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Tydzień Bibliotek, Światowy Dzień Książki, Urodziny Kubusia Puchatka; od 2009 roku udział w finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy – „Serduszkowy Bal w bibliotece”; profilaktyczna kampanii „Jadę, NIE TANKUJĘ” Miejskiego Zespołu Profilaktyki i Terapii Uzależnień.
Cykliczne lokalne	„Bajkowe Przedszkole” (poniedziałek, godz. 11.30; dla dzieci w wieku 3–5 lat nieuczęszczających do przedszkola); zajęcia plastyczne, teatralne lub muzyczne (poniedziałek–czwartek, godz. 17.00); „Artystyczna kraina” (poniedziałek; działania plastyczne i teatralne dla dzieci w wieku 4–6 lat); „Bajkoteka malucha” (wtorek i czwartek; dla dzieci w wieku od 1,5 roku do 3 lat; głośne czytanie, projekcje bajeczek oraz zabawy plastyczno-muzyczne przygotowane na podstawie utworów literackich dla najmłodszych); „Sztuczki ze sztuką” (środa; warsztaty plastyczne dla dzieci od 6 roku życia); „Godziny dla Rodziny” (spotkania m.in. z rehabilitantami, lekarzami, pielęgniarkami, dietetykami, pedagogami); „Klub Myszk Norki” (zajęcia taneczne); warsztaty programowania dla uczniów szkół podstawowych.
Długofalowe	„Wakacje w Abecadle”; „ferie zimowe w bibliotece” (gry planszowe i książki tematyczne, np. w ciągu 2 tygodni czytanie książek, których tematem jest strach); „ferie świąteczne w bibliotece”.
Okolicznościowe	Wystawy poświęcone pisarzom dla dzieci (np. z okazji okrągłej rocznicy urodzin autora); wystawy pokonkursowe; wernisaże wystaw twórczości dziecięcej, m.in. z pracowni malarskiej Wesołe Farby Svetlany Maksimovej w Autonomii „Polonia” (Rosja, Kaliningrad); wystawy prac uczniów z Gimnazjów nr 11 i nr 13; wystawy z bibliotecznych zajęć cyklicznych; wakacyjne konkursy plastyczne; konkursy tematyczne (np. zdrowe odżywianie); wybory Mistera Abecadła z okazji Dnia Chłopaka; piknik rodzinny nad Jeziorem Długim („Piknik z Kłobukiem”, „Piknik Pszczeli”); gra miejska ze zbieraniem pieczętek; spektakle teatrzku

cd. tab. 4.7

	Kamishibai; przedstawienia teatralne na zakończenie sezonu; imprezy w ramach Dni Literatury Dziecięcej; zabawy taneczne; „Dzień Dziecka na Warmińską Nutę”; powitanie wiosny; „jesień w bibliotece”; „Mikołaj w bibliotece”; spotkania z obcokrajowcami, którzy opowiadają o kulturze i zwyczajach swoich krajów.
Inicjacyjne	Bajkoterapia; lekcje biblioteczne dla przedszkoli i szkół podstawowych („Spotkania z lekturą”; edukacja regionalna; podstawy projektowania i wykonywanie różnych form komunikatów medialnych, media i ich rodzaje; katalogi, kartoteki, zautomatyzowany system wyszukiwania danych; wydawnictwa informacyjne: tradycyjne, multimedialne, internetowe; „Od papirusu do książki elektronicznej” – dzieje książki, pisma, bibliotek).
Współpraca z instytucjami	
Przedszkole Artystyczno-Teatralne „Dorotka”, Dwujęzyczne Przedszkole Kreatywnego Rozwoju „Family Preschool”; Klub Myszek Norki, Władca Gier, Pracownia Rozwoju Osobistego „Szklarnia”, Centrum Edukacji dla Dzieci i Dorosłych „Strefa Rozwoju”, Kreatywka, Centrum Hiszpańskie „Centre Culturas”, Centrum Helen Doron, Centrum Technologii Edukacyjnych „Leonardo School”, Piłkarskie Maluszki „Socatots”, Football Bambini, szkoła języków obcych Alicja.	

Źródło: opracowanie własne.

Warto dodać, że Abecadło, dzięki projektowi Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, gościło u siebie wolontariuszy z państw Unii Europejskiej (Francji, Hiszpanii, Niemiec, Austrii, Łotwy)³¹. Podczas kilkumiesięcznego pobytu w Olsztynie goście brali udział w bibliotecznych imprezach cyklicznych. Wolontariusze prowadzili m.in. spotkania dla dzieci, podczas których opowiadali ciekawostki o swoich krajach. Na przykład na spotkaniach w roku szkolnym 2011/2012 czytelnicy mogli obejrzeć prezentację o Francji, wykleić własną wieżę Eiffla, przygotować pocztówki, wziąć udział w paryskim pokazie mody i scenkach w języku francuskim, zrobić wachlarze – rekwizyt do hiszpańskiego tańca flamenco. Goście (Marina i Guillaume) nie tylko opowiadali o swoich krajach, ale też uczyli młodzież podstawowych zwrotów w języku hiszpańskim i francuskim.

³¹ Projekt napisany przez bibliotekę zaakceptowała Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, a Komisja Europejska przyznała środki na realizację działań w ramach programu „Młodzież w działaniu” (2006–2012). Wolontariusze pracowali nie tylko w Abecadle, ale także w Placnie 11, MultiCentrum oraz w pozostałych filiach MBP.

Nautilus

Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr LVI „Nautilus” działa w Warszawie od października 2007 roku (jako filia Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Białoleka m.st. Warszawy)³². Przeznaczona jest dla dzieci i młodzieży i proponuje, oprócz tradycyjnych zbiorów książkowych i czasopiśmienniczych, bogaty wybór filmów, książki mówionej i programów komputerowych. Oferta kulturalno-edukacyjna obejmuje różnorodne zajęcia dla dzieci popularyzujące książkę, spotkania autorskie, imprezy teatralne, plastyczne i muzyczne. W ciągu jednego roku Nautilusa odwiedza około 18 tys. czytelników. Biblioteka czynna jest od poniedziałku do piątku, w godzinach 10.00–19.00. Trudno ją zlokalizować, znajduje się w jednym z bloków na osiedlu w dzielnicy Białoleka (przy ul. Pancera 18). W ciasnym pomieszczeniu (jednym z mieszkań), które służyło jako placówka biblioteczna, w 2007 roku przeprowadzono generalny remont i wykonano nową aranżację, tworząc placówkę niezwykle klimatyczną i przyjazną dla młodego użytkownika.

Nazwa Nautilus ma związek z wystrojem, przypominającym łódź podwodną, a pochodzi od nazwy, jaką takiej łodzi nadał Juliusz Verne w książce *Dwadzieścia tysięcy mil podmorskiej żeglugi*. Na dość nisko zawieszonym suficie znajduje się ogromna mapa. W całym lokalu można dostrzec pluszowe maskotki zaplątane w rybackie sieci.

Fot. 4.5

Wnętrze Nautilusa

Fot. Rea Design: <http://www.realizujemy.com/kontakt.html>. Źródło: <http://www.bialoleka.e-bp.pl/galeria.php> [dostęp online: 15.09.2018].

³² *Historia*. Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Białoleka m.st. Warszawy. <http://www.bialoleka.e-bp.pl/historia.php> [dostęp online: 15.09.2018].

Oferta wydarzeń kulturalnych proponowanych w Nautilusie jest bardzo bogata. Dzieci mają okazję rozwijać najróżniejsze zainteresowania – plastyczne, muzyczne, teatralne etc. W bibliotece organizowanych jest także wiele interesujących spotkań dla najmłodszych czytelników.

Tabela 4.8

Oferta kulturalna mediateki Nautilus

<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Białołęka m. st. Warszawy </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	„Cała Polska czyta dzieciom”; „Bezpieczny Internet”
Cykliczne lokalne	„Bajkowe popołudnia” (czytanie baśni, wykonywanie do nich ilustracji, które następnie zostają wydane jako publikacja biblioteki); „Dwanaście miesięcy” (zajęcia plastyczne); „Zręczne paluszki” (zajęcia dla młodszych dzieci); „Z Nautilusem przez cały rok” (różnorodne zajęcia plastyczne i techniczne, np. przygotowywanie z rolek po papierze toaletowym m.in. myszek, pustynnych kaktusów, dżdżownic, smoków, sów, kogutów, świerszczy, doniczek, imitacji greckiej porcelany, kukielek, choinek i bombek, wiatraczków, medalionów); zajęcia ruchowe (tradycyjne zabawy, np. „Uciekaj myszko do dziury”); „Warsztaty rękodzieła” (przygotowywanie m.in. prawdziwej biżuterii, koszy z papierowej wikliny, szydełkowanie); koncerty instrumentalne (np. utwory na skrzypce i trąbkę „Skaczące nutki”, kolędowanie przy dźwiękach gitary i skrzypiec, koncert na skrzypce i gitarę „Babcine piosenki i zabawy dziadków”); zajęcia cykliczne o Pszczółce Mai dla Przedszkola nr 64, w tym oglądanie filmów animowanych popularnych w latach 80. i 90. XX wieku (np. <i>Pszczółka Maja</i>); zajęcia dla Przedszkola „Zaczarowany Dom”; „Naukowy zawrót głowy” (zajęcia edukacyjne z eksperymentami); zajęcia dla Szkoły Podstawowej nr 344 „Ciekawe dlaczego...?”; „Literackie środy” (spotkania poetyckie przy herbacie dla młodzieży i dorosłych).
Długofalowe	„Ferie w bibliotece” (każdy dzień tygodnia związany z poznawaniem innego kraju, np. „Arabski poniedziałek”); „Lato w mieście”.

Okolicznościowe	Spotkania autorskie (m.in. w 2010 roku z Joanną Olech, Łukaszem Wierzbickim, w 2011 roku z Pawłem Pawlakiem, Zofią Stanecką, Marianną Oklejak); przedstawienia teatralne (np. wielkanocne przedstawienie Teatru „Wariacja”, przedstawienie „Legenda o Smoku Wawelskim”); koncerty małych czytelników; „powitanie wiosny”; „Mikołaj w bibliotece”, „Boże Narodzenie w bibliotece”; „Wielkanoc w bibliotece”; zabawa andrzejkowa; wieczór andrzejkowy.
Inicjacyjne	Lekcje biblioteczne: Jak zdobyć kartę czytelnika, Jak znaleźć książkę w bibliotece.

Źródło: opracowanie własne.

Planeta 11

Multimedialna biblioteka młodych Planeta 11 w Olsztynie ulokowana jest przy al. Piłsudskiego 38, a zatem w pobliżu centrum miasta, obok olsztyńskiego planetarium (stąd pomysł na nazwę i wystylizowanie mediateki na kosmiczny obiekt latający³³).

Biblioteka powstała 3 września 2004 roku w ramach projektu „Biblioteki dla młodych klientów”, przy wsparciu Fundacji Bertelsmanna i Urzędu Miasta Olsztyn. Jej partnerami są zarówno lokalne instytucje (m.in. Lokalne Centrum Technik Komputerowych „Hexnet”, gazeta „Nasz Olsztyniak”, „Gazeta Olsztyńska”, Olsztyński Oddział Drużyny Wikingów „Nidhogg”, olsztyński MOSiR, kancelaria prawna „Easy Lex”, Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie, Fundacja „Żak”, olsztyński OHP, „Eranova” Miejsce Kreatywnej Aktywności), jak i duże przedsiębiorstwa z branży medialnej (np. Radio Eska, „Gazeta Wyborcza”, TVP Olsztyn, serwis Gazeta Turystyczna Warmii i Mazur). Stanowiska z dostępem do internetu oraz możliwością użycia skanerów i urządzeń do odczytu tekstu znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie regałów z książkami (wolny dostęp do półek), a ich ulokowanie w specjalnie wydzielonym kokpicie zapewnia spokojną pracę przy komputerze. Mediateka jest prowadzona z myślą o młodzieży, ale posiada również kącik przygotowany dla młodszych użytkowników.

³³ Zdjęcia zrobiono podczas wizyty w listopadzie 2013 roku. W sierpniu 2014 roku, z okazji 10-lecia istnienia, mediateka została odświeżona i wyremontowana.

Fot. 4.6

Stanowiska komputerowe w Planecie 11

Fot. M. Gęborska.

Fot. 4.7

Kącik dla najmłodszych w Planecie 11

Fot. M. Gęborska.

Wystrój Planety 11 charakteryzuje się „kosmiczną” aranżacją, osiągniętą za pomocą oryginalnego umeblowania, a także okolicznościowymi dekoracjami (tematycznie związanymi z porą roku czy aktualnymi wydarzeniami kulturalnymi), plakatami z dowcipnymi scenkami oraz bardzo dobrym oznaczeniem działów, na które użytkownik powinien zwrócić uwagę.

Fot. 4.8

Plakaty i oznaczenia w Planecie 11

Fot. M. Gęborska.

Nie brakuje również elementów promocyjnych, takich jak wystawa dyplomów, które otrzymała mediateka, czy ulotki dotyczące jej działalności (np. w postaci zakładek do książki). Na stronie internetowej umieszczono informację zachęcającą do współtworzenia oferty kulturalnej: „Chcemy, aby biblioteka stała się nie tylko miejscem wypożyczeń, ale również miejscem Waszych spotkań, alternatywą wobec zalegania przed TV i innych form jałowego spędzania czasu. Chcemy ciągle wzbogacać naszą ofertę, więc rzucajcie pomysłami, jesteśmy na nie otwarci”³⁴.

Olsztyńską bibliotekę wyróżnia obecność w radiowej przestrzeni medialnej. Radio UWM FM³⁵ jest rozgłośnią akademicką, więc bibliotekarze mogą wykorzystać atrybuty odbiorcy takie, jak podobieństwo (olsztynianie, ludzie młodzi, zainteresowani tym, co dzieje się w mieście) oraz dopasowanie (profile adresatów są zgodne z członkami grupy docelowej biblioteki). Program radiowy, oprócz przyznawanego od 2008 roku medalu dla osób, które szczególnie zasłużyły się dla biblioteki, hasła „Kulturalne orbitowanie” oraz hip-hopowego hymnu biblioteki, jest kolejną formą promocji, dzięki której Planeta 11 stała się rozpoznawalna.

34 Planeta 11. <http://www.planeta11.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

35 Radio UWM FM. <http://tunein.com/radio/Radio-UWM-FM-959-s9034/> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 4.9

Oferta kulturalna mediateki Planeta 11

<div> <div> MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA w Olsztynie </div> </div> <div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Ogólnopolskie Dyktando; Noc Naukowców (warsztaty); Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu (konkursy); Tydzień Bibliotek; Noc Bibliotek; Noc Muzeów; Światowy Dzień Książki.
Cykliczne lokalne	„Tabletowy zawrót głowy”; kawiarenki językowe (język angielski, francuski, rosyjski, niemiecki); wernisaże i wystawy grafik, fotografii i obrazów; prelekcje „Horyzonty fantastyki” (np. „Warsztaty tworzenia postaci do gier RPG”); prelekcje „Ptasie trele – zajęcia o odgłosach ptaków i nie tylko!” (od 10 roku życia); warsztaty, np. ekologiczne, redakcyjne, autoprezentacji, twórczego myślenia, warsztaty z analizą tekstów piosenek „Piosenka musi posiadać tekst”; Planetarny Klub Filmowy (bezpłatna projekcja filmu oraz dyskusja) oraz projekcje kina rodzinnego dla grup zorganizowanych; spotkania DKK „Zaczytani”; „Teatr przy stoliku”; konkursy internetowe „Zagadki literackie”; piątkowe zajęcia plastyczne dla dzieci – „zMalowane Planety”; zajęcia plastyczne dla młodzieży; nauka gry na gitarze i na bębnach; turnieje gier komputerowych (konsola; WRC, Fifa); pokazy gier bitewnych; spotkania poetyckie; spotkania autorskie; wizyty podróżników; spotkania klubu brydżowego; pikniki; debaty (np. „Młodzi chcą”, „Koniec z hipokryzją. Disco polo na salony?”, „Słowa mają moc”).
Długofalowe	„Ferie zimowe w bibliotece”; „wakacje w bibliotece” (np. „Zaczytani-Zabiegani” – relaksacyjny bieg z książką); konsultacje zawodowe w ramach Ochotniczych Hufców Pracy.
Okolicznościowe	Urodziny Planety 11 (koncert, pokaz filmu i inne atrakcje); „Walentynki w Planecie 11”; happeningi; wernisaże (np. „Faces of Burning Man” Macieja Gryko); uroczystość losowania nagród w ramach plebiscytu „Orbity Planety 11”; spotkanie fanów Star Wars; eliminacje do „Wielkiej Gry z Harrym Potterem”; Dzień Rodziny; konferencje i seminaria (np. Ogólnopolska konferencja „Nie zmuszajmy dzieci do czytania – nowe spojrzenia na czytelnictwo dziecięce”).

Inicjacyjne	Bibliotekarze w czwartki o godz. 13.00 w akademickim radiu UWM FM prowadzą audycję radiową „Przystanek Planeta 11”, w którym opowiadają o bibliotece, nowościach oraz propozycjach kulturalnych.
Współpraca z instytucjami	
TVP Olsztyn, Radio ESKA, Olsztyn24, „Gazeta Wyborcza”, „Nasz Olsztyński”, „Gazeta Olsztyńska”, „Gazeta Turystyczna Warmii i Mazur” (online), Radio Plus, Radio UWM FM, English Perfect, portal student.uwm.pl, czytay.pl, OSiR Olsztyn, kancelaria prawna Easy Lex, IEESN (International Exchange Erasmus Student Network), Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie, kino Helios, Fundacja „Żak”, Ochotnicze Hufce Pracy, Eranova – Miejsce Kreatywnej Aktywności, Kołodrom – Centrum Turystyki Aktywnej, Aquasfera Galeria Warmińska, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie ^(a) , Fangloose Caffé, Białozor – Olsztyński Oddział Drużyny Wikingów, Książnica Polska, Hobbiton, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3 w Olsztynie.	

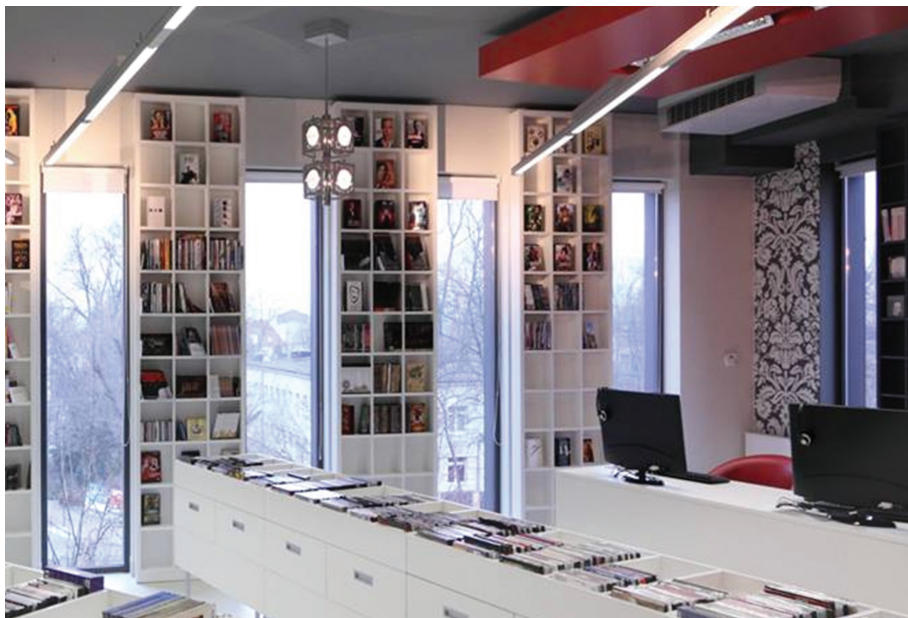
(a) CEiK jest wojewódzką instytucją kultury organizującą wystawy, warsztaty, koncerty, pokazy filmowe, zajęcia w ramach teatru amatorskiego. Zob. CEiIK. Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie. <http://ceik.eu/> [dostęp online: 15.09.2018].

Źródło: opracowanie własne.

Mediateka w Opolu

Opolska Mediateka działa od 2011 roku w nowym budynku przy ul. Minorytów 4, na drugim piętrze gmachu głównego Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Pawła II. Stanowi osobny multimedialny dział biblioteki, którego zbiór tworzy ponad 8 tys. dokumentów: filmy, audiobooki, płyty z muzyką i koncertami oraz komiksy. Oferta skierowana jest do użytkowników w wieku od 16 lat. W Mediatece znajduje się 5 stanowisk komputerowych oraz 3 urządzenia Czytak, czyli specjalistyczny sprzęt dla osób niewidomych i niedowidzących, i około 1000 tytułów książki mówionej w formacie odtwarzanym przez te urządzenia³⁶.

³⁶ Mediateka MBP w Opolu. <http://mbp.opole.pl/affiliates/view/mediateka/> [dostęp online: 15.09.2018].

Fot. 4.9

Mediateka w Opolu

Fot. A. Zatwarnicki. Źródło: archiwum MBP w Opolu: <http://www.mbp.opole.pl>.**Tabela 4.10**

Oferta kulturalna opolskiej Mediateki skierowana do młodzieży

<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. Jana Pawła II w Opolu</p> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Noc Kultury (impreza „Morderstwo w bibliotece”).
Cykliczne lokalne	„Language Zone” – darmowe konwersacje w języku angielskim (wtorek); „Ulice Kultury” (6 edycji do 2014 roku) ^(a) ; jesienny festiwal komiksowy „Operacja Komiks” (spotkania z twórcami komiksu, wystawy, warsztaty i konkursy); cykl warsztatów rysowania komiksu dla dzieci i młodzieży „K#mix!”.
Długofalowe	Letnie i zimowe pokazy filmowe w bibliotece („Wielki kanon filmowy”).

Okolicznościowe	Wystawy; wernisaże; zimowy konkurs „Złote forszipany, czyli niepoważne nagrody filmowe”; Dzień Jokera; Urodziny Mediateki.
Inicjacyjne	–

(a) Projekt realizowany od 2009 roku przez Stowarzyszenie OPAK w przestrzeni miejskiej Opola (ul. Strzelców Bytomskich). Celem było łączenie różnych dziedzin sztuki w interakcji z widownią. Akcja została zawieszona w 2014 roku ze względów finansowych. Por. *Ulica kultury*. OPAK. <http://opak.org.pl/causes/ulica-kultury/> [dostęp online: 15.09.2018].

Źródło: opracowanie własne.

Manhattan

Biblioteka „Manhattan”, działająca od marca 2012 roku w gdańskiej dzielnicy Wrzeszcz, była pierwszą mediateką na Pomorzu³⁷. Powstała jako jedna z trzyczęściu filii Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku, ale, w odróżnieniu od pozostałych punktów bibliotecznych, ulokowano ją w centrum handlowym – CH Manhattan (ul. Grunwaldzka 82). Wkrótce otrzymała tytuł Modernizacji Roku 2012. Mediateka znajduje się na drugim z czterech pięter, w charakterystycznym miejscu, bezpośrednio przy ruchomych schodach. Wypożyczalnia, czytelnia, miejsce zajęć warsztatowych dla dorosłych, młodzieży i dzieci zajmują w sumie 800 m². Powstanie mediateki, do której można wstąpić przy okazji codziennych zakupów, zostało określone jako „prawdziwa czytelnicza rewolucja”³⁸. Zainteresowanie ofertą mediateki jest tak duże (jedna czwarta ruchu bibliotecznego w Gdańsku, średnio 1,2–1,3 tys. osób dziennie), że aby utrzymać wysokie standardy przestrzeni, z których korzystają czytelnicy, już pod koniec 2015 roku podjęto decyzję dotyczącą remontu placówki³⁹. Kolorystyka, z charakterystycznymi czerwonymi akcentami, stała się znakiem rozpoznawczym mediateki i dlatego zdecydowano się na jej powielenie również w innych filiach WiMBP w Gdańsku.

37 Następnie powstały m.in.: pierwsze *media center* w Gdyni, które swoje miejsce znalazło na Pogórze, przy ul. Porębskiego (maj 2012 roku), mediateka w Malborku czy też mediateka w Straszynie (w listopadzie 2016 roku, pierwsza w Polsce mediateka ulokowana na wsi, znajdująca się w budynku dawnego dworca kolejowego Straszyn-Przędziszyn, przy nieczynnej linii kolejowej nr 229, Pruszcz Gdański – Łeba.

38 J. WIERCIŃSKI: *Gdańsk: Rok temu we Wrzeszczu otwarto Mediatekę. Eksperyment się udał*. <http://gdansk.naszemiasto.pl/artukul/gdansk-rok-temu-we-wrzeszczu-otwarto-mediateke-eksperyment,1762799,artgal,t,id,tm.html> [dostęp online: 15.09.2018].

39 W listopadzie 2016 odnowiono i przemalowano ściany, wymieniono wykładziny, meble oraz część sprzętu, który został wyeksploatowany lub zniszczony.

Fot. 4.10

Wejście do Biblioteki „Manhattan”

Fot. M. Gęborska.

Fot. 4.11

Regały z literaturą dziecięcą i sala gier dla dzieci i młodzieży w Bibliotece „Manhattan”

Fot. M. Gęborska.

Mediateka otwarta jest 12 godzin dziennie, od poniedziałku do soboty. W zbiorach znalazł się 50-tysięczny księgozbiór dla dzieci i dorosłych z dotychczasowych Filii nr 1, 21, 38 oraz kolekcja komiksów z Pracowni Komiksowej na Suchaninie. Ponadto udostępnia się kolekcję 1,5 tys. propozycji filmów, płyt (także winylowych), audiobooków, e-booków. Czytelnicy mogą korzystać z kawiarenki internetowej oraz strefy gier. Biblioteka wyposażona jest w instrumenty muzyczne: gitarę, perkusję i pianino elektroniczne oraz w konsole do gier. Wypożyczenia są realizowane po okazaniu Metropolitalnej Karty do Kultury, która umożliwia wypożyczanie książek nie tylko we wszystkich filiach gdańskiej biblioteki, ale też w Bibliotekach Publicznych w Gdyni, Sopocie, Redzie, Rumi, Wejherowie, Bolszewie, Pucku, Starogardzie

Gdańskim, Bobowie, Trąbkach Wielkich, Luzinie. Koszt takiej karty wynosi 1 zł, a dodatkowo pełni ona funkcje karty rabatowej, uprawniając do zniżek w instytucjach kultury, np. w teatrze, muzeum, kinie i w wielu innych, takich jak kawiarnie czy szkoły językowe.

Tabela 4.11

Oferta kulturalna Biblioteki „Manhattan” skierowana do dzieci i młodzieży

<div> <div> WOJEWÓDZKA I MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. JOSEPHA CONRADA KORZENIOWSKIEGO W GDAŃSKU </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Współpraca z biblioteką główną Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku.
Cykliczne lokalne	„Akademia Pani Bajki” (dla dzieci w wieku 2–4 lat); „Spotkania z Panią Bajką” (dla dzieci w wieku od 4 lat); Klub Origami (dla dzieci w wieku od 6 lat); „Bajkowe czwartki” (zajęcia dla zorganizowanych grup przedszkolnych i wczesnoszkolnych); Teatrzyk „Wesoły”; warsztaty szachowe; spotkanie speedcuberów (dla fanów kostki Rubika); Dyskusyjny Klub Książki (czytanie bajek, wspólne śpiewanie, zajęcia plastyczne, bajkowe zabawy i quizy dla dzieci w wieku szkolnym); Dyskusyjny Klub Książki dla młodzieży.
Długofalowe	Współpraca z biblioteką główną Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku.
Okolicznościowe	Urodziny Mediateki; spektakle teatralne dla dzieci; spotkania autorskie i promocje książek; udział w Bałtyckim Festiwalu Komiksu; część spotkań festiwalu „Sztuka Czytania”, organizowanego przez WiMBP.
Inicjacyjne	Warsztaty dla najmłodszych.

Źródło: opracowanie własne.

Fot. 4.12

Biblioteka „Manhattan” w 2012 roku

Fot. M. Gęborska.

Biblio

Biblioteka multimedialna Biblio działa od 19 czerwca 2012 roku. Funkcjonująca jako Filia nr 32 Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie jest pierwszym obiektem od początku zaplanowanym i kompleksowo przystosowanym do potrzeb działalności bibliotecznej. Dodatkowym atutem jest interesujący design placówki. Wnętrze przypomina skatepark, wyróżniają się siedziska w kształcie ramp, stylizowane biurka komputerowe oraz beczki pełniące funkcję stolików. Hasło przyświecające otwarciu mediateki brzmiało:

„Biblio łamie stereotyp nudnej, szarej biblioteki!”. W mediatece znajduje się 8 stanowisk komputerowych, 6 odsłuchowych oraz 2 stanowiska z konsolami Playstation 4 i Xbox. W Biblio znajduje się urządzenie do obróbki dźwięku wyposażone w kontrolery i gramofon. Dostępny jest tzw. elektroniczny spray, który pozwala na tworzenie wirtualnego graffiti.

W ciągu pierwszego roku funkcjonowania Biblio odwiedziło ponad 110 tys. osób, co stanowi jedną trzecią ogólnej liczby mieszkańców. Warto zaznaczyć, że ponad połowę z zapisanych użytkowników stanowią czytelnicy do 18 roku życia. Wynika to z polityki promocyjnej Biblio, polegającej na zapraszaniu dzieci i młodzieży z przedszkoli, szkół i świetlic z całego Lublina. Mediateka gości średnio 2 lub 3 wycieczki tygodniowo. Największym zainteresowaniem cieszą się konsole i stanowiska do odsłuchu muzyki. Najmłodsze dzieci chętnie korzystają z różnego typu książek, od dźwiękowych po wydania z trójwymiarowymi ilustracjami. Siłą napędową mediateki jest zgrany zespół pasjonatów pracy z młodym czytelnikiem. Próbuje oni zainteresować młodych literaturą w wersji multimedialnej, przekonując, że audiobooki są równie dobrą formą kontaktu ze słowem pisanym, jak głośne czytanie.

Tabela 4.12

Oferta kulturalna mediateki Biblio skierowana do dzieci i młodzieży

<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. HIERONIMA ŁOPACIŃSKIEGO W LUBLINIE</p> </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Noc Bibliotek.
Cykliczne lokalne	<p>Imprezy towarzyszące w ramach kolejnych edycji Festiwalu Słowa i Obrazu (od II edycji, 2012 rok); zajęcia teatralno-recytatorskie; gry planszowe (sobota, godz. 10.00–17.00); zajęcia plastyczne dla stałej grupy dzieci, podczas których uczestnicy oglądają filmy, poznają techniki animacyjne i plastyczne (wtorek); zajęcia otwarte „Bajki na dobry dzień”, czyli czytanie i wymyślanie własnych baśni; zajęcia dla dzieci z pobliskiego przedszkola „Odkrywczy talentów” (środa); spotkania „Edukacja Przez Sztukę” (dla dzieci w wieku 5–10 lat); cykle zajęć dla dzieci promujące Biblio i poszerzające słownictwo z języka angielskiego w zakresie mediateki (piątek) („do czego służą <i>headphones</i>,</p>

cd. tab. 4.12

	dłaczego płyty trzymamy w <i>boxes</i> , jakie <i>types of films</i> można wypożyczyć w mediatece, czy słuchanie <i>books</i> jest krótsze od <i>reading</i> książek?”); zajęcia dla młodzieży z zakresu analizy tekstu, pracy scenicznej i aktorstwa; cykl „Seminaria z wyobraźni” (we współpracy z Lubelskim Stowarzyszeniem Fantastyki „Cytadela Syriusza”); zajęcia z cyklu „Wielkie dzieła literatury w filmie” (dwa razy w miesiącu).
Długofalowe	„Ferie w Biblio” (codzienne zajęcia dla dzieci); „Ferie filmowe”; „Lipiec w Biblio”; projekcje wakacyjne „Wielkie dzieła literatury w filmie”.
Okolicznościowe	Wystawy fotografii, grafiki i malarstwa; wystawy prac plastycznych najmłodszych czytelników; turnieje gier komputerowych (konsola; Fifa); wieczory autorskie; spotkania, np. warsztaty z pisania scenariuszy filmowych prowadzone przez Zbigniewa Masternaka; spektakle teatralne; warsztaty, np. mappingu 3D, ceramiczne, ilustracji książkowej, filmowe; zajęcia z robotyki dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych; konkursy organizowane przy współpracy z inną instytucją (np. konkurs „Radości Świąt Bożego Narodzenia” – z Przedszkolem nr 45); spotkania przedświąteczne dla dzieci.
Inicjacyjne	Dzień otwarty Biblio (sobotnie prezentacje, oprowadzanie po bibliotece, wyświetlanie filmu dotyczącego początków mediateki); zajęcia prowadzone dla współpracujących przedszkoli i szkół.

Źródło: opracowanie własne.

Przystanek Książka

Placówka działa w warszawskiej dzielnicy Ochota od 17 kwietnia 2009 roku. Stanowi filię Biblioteki Publicznej, a w jej skład wchodzi Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr 41 oraz Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży Nr 93. Mediateka do 2016 roku otwarta była od poniedziałku do piątku, od września 2016 roku czynna jest również w soboty⁴⁰. Wystylizowano ją na dworcową poczekalnię z początków XX wieku, co stanowi kontrast dla umieszczonego w niej najnowocześniejszego sprzętu elektronicznego. Księgozbiór biblioteczny jest na bieżąco uzupełniany o nowości wydawnicze, wiele publikacji pochodzi

⁴⁰ Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy. <http://www.bpochota.waw.pl/index.php/placowki/113-biblioteka-przystanek-ksiazka> [dostęp online: 15.09.2018].

z darów. W związku z wprowadzeniem ochockiego budżetu partycypacyjnego i przeznaczeniu w 2015 roku części dzielnicowego budżetu na nowości każdy czytelnik może zaproponować zakup danego tytułu przez formularz dostępny na stronie internetowej⁴¹. Bibliotekarze od 2009 roku prowadzą blog „Na Przystanku”, zawierający recenzje książek dziecięcych dostępnych w media-tece. Blog adresowany jest przede wszystkim do młodych czytelników oraz ich rodziców⁴². Na ofertę kulturalną Przystanku Książka, skierowaną głównie do ludzi młodych i seniorów, wpływ mają wolontariusze, którzy zgłaszają się do mediateki, aby poprowadzić warsztaty i spotkania. Istotnym elementem polityki bibliotecznej jest promowanie dzielnicy i jej literackiej mapy, np. w ramach cyklu „Barwy Ochoty”.

Ryc. 4.2

Wizualizacja projektu wypożyczalni Przystanek Książka

Proj. Rea Design. Źródło: <http://www.realizujemy.com/kontakt.html>.

⁴¹ Zaproponuj zakup [formularz]. BP w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy. <http://www.bpochota.waw.pl/index.php/zaproponuj-zakup> [dostęp online: 15.09.2018].

⁴² A. JACHOWSKA: Na Przystanku [blog]. <http://naprzystanku.blogspot.com/> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 4.13

Oferta kulturalna mediateki Przystanek Książka skierowana do dzieci i młodzieży

 Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy 	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Dzień Pluszowego Misia; Urodziny Kubusia Puchatka; Europejski Dzień Języków; Tydzień Bibliotek.
Cykliczne lokalne	Konwersatoria językowe (angielski, niemiecki); „Spotkania z Mistrzami” – aktorami, reżyserami, dziennikarzami, ludźmi sukcesu (czwartek); Dyskusyjny Klub Filmu Brytyjskiego; spotkania z dietetykami i trenerami „Przystanek: Odżywianie”; spotkania z filozofią w literaturze pt. „Przystanek: Filozofia” (raz w miesiącu); warsztaty komputerowe „Poszukaj w sieci”; cykl dla uczniów szkół średnich „Wykielkuj na rynku pracy”, podczas którego prezentowane są sposoby na skuteczne wyszukiwanie informacji o pracy i pracodawcy.
Długofalowe	–
Okolicznościowe	Święta po sąsiedzku „Podwórkowa Gwiazdka – święto aktywności lokalnej”; wieczory poetyckie; wystawy; wieczory gier planszowych.
Inicjacyjne	Lekcje dla przedszkolaków dotyczące reguł i zwyczajów panujących w bibliotece.

Źródło: opracowanie własne.

Start-Meta

Misją Mediateki „Start-Meta”, działającej od 2010 roku jako filia Biblioteki Publicznej im. Stanisława Staszica w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, jest udostępnianie wiedzy ze wszystkich dziedzin nauki. Organizowane zajęcia mają formę wspomaganych komputerowo warsztatów, z wykorzystaniem najnowszej generacji sprzętu oraz oprogramowania, natomiast zajęcia edukacyjne prowadzone są w formie animowanych warsztatów dla młodszych dzieci oraz interaktywnych warsztatów dla młodzieży. Wszystkie wydarzenia są bezpłatne, ale ze względu na duże zainteresowanie, obowiązują zapisy telefoniczne. Dzieci poniżej 7 roku życia mogą wziąć udział w zajęciach jedynie pod opieką rodziców.

Fot. 4.13

Wejście do Mediateki „Start-Meta”

Fot. M. Gęborska.

Tabela 4.14

Oferta kulturalna Mediateki „Start-Meta” skierowana do dzieci i młodzieży

<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="text-align: left;"> <p>Biblioteka Publiczna im. Stanisława Staszica W DZIELNICY BIELANY M.ST. WARSZAWY</p> </div> <div style="text-align: right;"> </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Noc Bibliotek.
Cykliczne lokalne	<p>„Groteka” – nauka zasad gier planszowych, rozgrywki, turnieje (poniedziałek); Bielańska Akademia Filmowa dla najmłodszych; spotkania Klubu Książki dla Młodzieży (wtorek); spotkania autorskie; wystawy i wernisaże; koncerty; „LogiKit – Robotyka” (poniedziałek; dla dzieci w wieku 7–12 lat); zabawy plastyczno-techniczne (wtorek; dla dzieci w wieku 6–9 lat); Akademia Małego Odkrywcy (wtorek i czwartek; 2 grupy wiekowe: 2,5–3,5 roku oraz 4–6 lat); „Mistrzowie kodowania” (środy; 2 grupy wiekowe: 8–10 oraz 11–13 lat); „MultiArt” (zajęcia z grafiki, dla dzieci w wieku 7–10 lat); „MultiMusic” (klub muzyka, dla dzieci w wieku 7–12 lat); „Gry Bitewne” (piątek; dla dzieci od 10 roku życia); spotkania „MultiNauka”, podczas których gimnazjaliści wraz z instruktorem przeprowadzają skomputeryzowane doświadczenia naukowe; zajęcia dla grup zorganizowanych odbywają się od poniedziałku do piątku, w godzinach 9.00–12.30; „Rodzinne soboty w MultiCentrum”.</p>
Długofalowe	<p>„Zima w mieście”; „Lato w mieście”; w okresie wakacyjnym codzienne zajęcia „MultiCentrum dla każdego”, z wykorzystaniem dostępnego w mediatece sprzętu i oprogramowania, dostosowane do zainteresowań i preferencji obecnych uczestników.</p>

cd. tab. 4.14

Okolicznościowe	Urodziny Mediateki; bale karnawałowe; walentynkowe karaoke; Dzień Dziecka; wystawy prac uczestników zajęć plastycznych; teatrzyk dla dzieci; koncerty; spotkania autorskie.
Inicjacyjne	Uroczystość wręczenia bielańskim dzieciom pierwszych kart bibliotecznych przez burmistrza Bielan; zajęcia z edukacji medialnej dla dzieci z klas I–III szkoły podstawowej; „Necio – bezpieczeństwo w sieci” (dla dzieci w wieku 5–6 lat).
Współpraca z instytucjami	
Fundacja „Akcja Animacja”, huta ArcelorMittal, patroni medialni: serwisy Dla Studenta, Nasze Bielany, Bliżej Przedszkola, Rodzinne Miasto, Bibliosfera.net, Reporter.pl.	

Źródło: opracowanie własne.

Mediateka we Wrocławiu

Mediateka – Filia nr 58 Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu powstała 25 czerwca 2004 roku. Jest zlokalizowana przy pl. Teatralnym 5, w miejscu dawnej palarni kawy Otto Stieblera. W zamierzeniu miała proponować głównie ofertę dla dzieci i młodzieży. Repertuar imprez, zasoby oraz wystrój wskazują jednak na użytkowników powyżej 16 lat (Aneks 10). Mediateka pełni funkcję edukacyjną i naukową.

Fot. 4.14

Wejście do Mediateki we Wrocławiu

Fot. M. Gęborska.

Fot. 4.15

Czytelnia wrocławskiej Mediateki

Fot. M. Gęborska.

Tabela 4.15

Oferta kulturalna wrocławskiej Mediateki skierowana do młodzieży

<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>MBP MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA WE WROCŁAWIU</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>mediateka</p> </div> </div>	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	W ramach projektu „Rozwój Żywych Bibliotek na Dolnym Śląsku”, ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego, co roku (od 2007) realizowana jest „Żywa Biblioteka” ^(a) , trwająca dwa dni (piątek i sobotę) w godz. od 12.00 do 20.00 ^(b) .
Cykliczne lokalne	Konwersacje językowe „Language Cafe”; warsztaty dla szkół gimnazjalnych i średnich (np. „Naucz się uczyć – czyli o metodach skutecznego zapamiętywania”); wykłady (np. „Skandal w sztuce dawnych mistrzów”); od 2012 roku Wrocławski Festiwal Podróżniczy im. Olgierda Budrewicza „Równoleżnik Zero” (opowieści, pokazy filmów, wystawy zdjęć, koncerty muzyki etnicznej, warsztaty o tematyce kulturowej).

cd. tab. 4.15

Długofalowe	Miesiąc Spotkań Autorskich, w którym bierze udział ponad 60 pisarzy z Polski i zagranicy; w ramach festiwalu codziennie przez cały lipiec odbywają się spotkania z pisarzami.
Okolicznościowe	Wystawy; spotkania autorskie.
Inicjacyjne	–
Współpraca z instytucjami	
TVP Wrocław, Radio RAM, Księgarnia Podróżnika, biuro podróży Grancanaria oraz Fuerteventura, ZOO we Wrocławiu, ścianka wspinaczkowa Eiger, Rowery Stylowe, szkoła języka hiszpańskiego Casa de España, restauracja Chinkalnia, Centrum Flamenco, Sky Bowling, MPK Miasto Przeciw Korkom, Etno Café, Wrocławskie Centrum SPA, Dziecięce Biuro Podróży, KAMP Kantory Walutowe, Kino Nowe Horyzonty, wydawnictwa Dwie Siostry, Czarne, Bezdroża, Lacerta (gry planszowe), miesięcznik „Poznaj Świat”, serwis podróżniczy Globtroter, serwisy Imprezy Podróżnicze, Planszoweczka.pl, dlaStudenta.pl.	

(a) Żywa Biblioteka Polska. <http://zywabibliotekapolska.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

(b) Spotkanie z człowiekiem pełniącym rolę „Żywej Książki”, które ma na celu budowanie dialogu międzyludzkiego i zrozumienia dla inności, przeciwdziałania niechęci i nienawiści wobec tego, co obce. „Wypożyczenia odbywają się wyłącznie na terenie Mediateki i trwają 30 minut. Zabrania się używania przemocy fizycznej i psychicznej wobec »Książek«. »Żywa Książka« może w każdej chwili przerwać rozmowę, jeśli uzna, że czytelnik przekroczył granice prywatności lub był dla niej niemiły. [...] [W 2007 roku – MG] Udostępniliśmy 21 »Żywych Książek«: Były Bezdomny, Były Bezrobotny, Była Narkomanka, Były Więzień, Egzaminator na prawo jazdy, Feministka, Gej, Ksiądz, Lesbijka, Muzułmanka, Niemiec i Niemka, Osoba Niepełnosprawna, Rom, Strażnik Miejski, Trzeźwiejący Alkoholik, Żyd i Żydówka, Zakonnica. Przyszło ponad 600 osób”. *Żywa Biblioteka*. MBP we Wrocławiu. <http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka/zywa-biblioteka> [dostęp online: 15.09.2018].

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto przy ul. Powstańców Śląskich, w siedzibie Filii nr 44, działa MultiCentrum – Interaktywne Centrum Edukacyjne, które realizuje zajęcia dla przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych. Spotkania mają na celu kształcenie zdolności technicznych z wykorzystaniem zasobów multimedialnych, więc w MultiCentrum możliwe jest bezpłatne korzystanie z zainstalowanych programów oraz użytkowanie materiałów dydaktycznych⁴³. W oferowanych zajęciach mogą uczestniczyć, oprócz grup zorganizowanych ze szkół, także osoby indywidualne – dzieci, młodzież i dorośli, ale jedynie po uprzednim zarezerwowaniu miejsca. Dzieciom, które indywidualnie biorą udział w zajęciach opatrzonych

⁴³ Ministerstwo Edukacji Narodowej w 2011 roku wpisało wrocławskie MultiCentrum na listę „Miejsca Odkrywania Talentów”.

tytułem „Oferta rodzinna”, zgodnie z regulaminem, powinni towarzyszyć opiekunowie, których obowiązkiem jest także udzielenie informacji o ograniczeniach i dysfunkcjach dziecka, takich jak np. nadpobudliwość. Regulamin jest restrykcyjny i nie pozwala na korzystanie z własnych nośników, takich jak pendrive. Ponadto wymagana jest zgoda na upublicznienie wizerunku – brak takiej zgody wyklucza możliwość przebywania w MultiCentrum, co stanowi wzorcowy przykład, jak praktyki znane z portali społecznościowych przenikają do instytucji, np. użyteczności publicznej. Tym niemniej w Polsce zakazane jest wymuszanie zgody na marketing podczas korzystania z usług⁴⁴. Taka zgoda może być zawarta w regulaminie, jednak musi być możliwość zaznaczenia: „wyrażam zgodę / nie wyrażam zgody” i niewyrażenie zgody nie powinno pozbawiać prawa do usługi.

Góra Mediów i Szklana Pułapka

Góra Mediów w Zielonej Górze funkcjonuje od 2010 roku. Nazwa nawiązująca do Zielonej Góry wskazuje na aspekt regionalności całego projektu z pierwszą mediateką powstałą w województwie lubuskim. Celem pomysłodawców Góry Mediów było stworzenie miejsca spotkań mieszkańców, łączącego kulturę z rozrywką. Projekt mógł być zrealizowany dzięki darczyńcom, uhonorowanych wpisem na ścianę pamiątkową mediateki. Interesującym pomysłem było także umieszczenie osobistych rekomendacji darczyńców przy sprzętach przez nich ufundowanych. W 2012 roku otwarto drugą zielonogórską mediatekę – Szklaną Pułapkę. Nowa filia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida została ulokowana w zielonogórskiej Palmiarni. Kierownik, Marta Bielawa, nastawiona jest przede wszystkim na ofertę dla młodzieży, stąd w repertuarze od razu znalazły się warsztaty dla DJ-ów oraz koncerty w klimacie elektro, realizowane przy wsparciu klubu Straszny Dwór. W Szklanej Pułapce organizowanych jest więcej wydarzeń dla najmłodszych, często zapraszane są

---

44 Zgodnie z Kodeksem cywilnym, wizerunek stanowi dobro osobiste i obejmuje go ochrona na zasadach ogólnych dotyczących dóbr. W prawie autorskim zostały natomiast uszczegółowione zasady rozpowszechniania wizerunku: „Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku: 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych; 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza”. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83, art. 81.

grupy przedszkolaków oraz całe klasy uczniów okolicznych szkół podstawowych oraz gimnazjalnych. Obie mediateki cieszą się dużym zainteresowaniem młodych ludzi, często są odwiedzane przez całe rodziny.

Tabela 4.16

Oferta kulturalna Góry Mediów i Szklanej Pułapki skierowana do dzieci i młodzieży

  		
Imprezy biblioteczne		
Cykliczne ogólnopolskie		Międzynarodowy Dzień Czytania Tolkienu; obchody rocznic ustalonych przez Sejm (np. Rok Tuwima).
Cykliczne lokalne	Góra Mediów	Głośnie czytanie literatury autorów takich, jak J.R.R. Tolkien, J.K. Rowling; konwersacje językowe Café Language.
	Szklana Pułapka	DKK dla dzieci (3–7 lat); warsztaty plastyczne z muzyką (inspirowane wybranymi kulturami świata; dla dzieci w wieku 6–12 lat); cykliczne spotkania z młodzieżą z Gimnazjum nr 3.
Długofalowe		Zajęcia literacko-plastyczne w okresie ferii świątecznych „Zimowe bajki”; świąteczne warsztaty plastyczne; „Ekowakacje”; wakacyjne „pogotowie językowe” w Café Language (język angielski).
Okolicznościowe	Góra Mediów	Turniej gry „League of Legends”; bezpłatne projekcje dla klas (do 25 osób) obejmujące filmy z zakresu historii, biologii, geografii, plastyki, fizyki oraz ekranizacje lektur szkolnych; turniej „League of Legends” między drużynami Szklanej Pułapki i Góry Mediów.
	Szklana Pułapka	Wystawy i wernisaże; Dzień Babci i Dziadka; zajęcia dla 3-latków z przedszkola Hakuna Matata; spotkania z dziećmi z miejskiego przedszkola Wesołe Nutki; mikołajkowe warsztaty plastyczne; jasełka; Walentynki; „karnawał w mediatece”; Dzień Kobiet; przedstawienia dla dzieci przygotowywane przez uczniów szkół podstawowych; spotkania autorskie; spotkania z podróżnikami (często

	zapraszani są studenci z zagranicy, którzy mogą przedstawić tradycję i kulturę swojego kraju); „spotkania z subkulturami” i warsztaty hip-hopu w ramach realizacji projektu unijnego „Młodzież w działaniu”; zajęcia relaksacyjne (np. „Warsztaty Śmiechu”, poprowadzone przez Jacka Golańskiego); turniej gry w Scrabble (dwie kategorie wiekowe: do 17 i powyżej 17 lat); turniej „League of Legends” między drużynami Szklanej Pułapki i Góry Mediów.
Inicjacyjne	Spotkania dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalistów na temat działalności, dostępnych w mediatach książek, filmów, gier oraz wyszukiwania informacji w źródłach różnego typu.
Współpraca z instytucjami	
Gimnazjum nr 3, przedszkola Hakuna Matata, Wesołe Nutki, szkoły podstawowe, „Gazeta Lubuska”, Radio Eska, Radio RMF Maxxx, Radio Zachód, Radio Zielona Góra, Akademickie Radio Uniwersytetu Zielonogórskiego „Index”, TVP Gorzów Wielkopolski, RTV Lubuska, serwis News365.pl, portal województwa lubuskiego Lubuskie.pl, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, Zielonogórski Klub Fantastyki, Elektrociepłownia „Zielona Góra”, Poszukiwania Naftowe „Diamant”, Mikrofilm-Center, Kancelaria Radców Prawnych Wozniński Kulisz, Nordis Chłodnie Polskie, Stabil Group, Cyberion, Grupa Filmowa „Sky Piastowskie”, San-bud Nieruchomości.	

Źródło: opracowanie własne.

Mediateka Góra Mediów oferuje zaplecze techniczne zainteresowanym, którzy chcą zorganizować własną imprezę kulturalną. Jeśli wstęp na takie wydarzenie będzie możliwy dla wszystkich czytelników, to biblioteka może zyskać nie tylko partnera, ale również dodatkową formę promocji oraz nową propozycję w repertuarze. Należy jednak uważnie przyglądać się przyjmowanym ofertom i oceniać je pod kątem oddziaływania na czytelnika. Każde bowiem wydarzenie na terenie biblioteki zostanie jej przypisane i będzie wpływało na wizerunek placówki. Interesującym sposobem promocji jest serwis News365.pl⁴⁵ – będący portalem wymiany informacji dla dziennikarzy i organizatorów wydarzeń medialnych, na którym zamieszczane są m.in. informacje o wydarzeniach organizowanych przez WiMBP w Zielonej Górze (w tym mediateki).

45 News365. <http://www.news365.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

* * *

Warto zauważyć, że omówione mediateki z reguły funkcjonują nie jako samodzielne placówki, ale jako filie bibliotek publicznych, i co się z tym wiąże – udostępniają swoje zasoby na ogólnych warunkach, określonych w regulaminach obowiązujących w całej sieci (Aneks 9). Mimo że mediateka kojarzy się z multimediami, to jednak polskie mediateki oferują przede wszystkim zbiory drukowane. Zbiory multimedialne wypożyczane są na krótkie okresy, od 2 lub 3 (w Zielonej Górze, Opolu) do maksymalnie 7 dni (w Gdańsku, Olsztynie). Z reguły istnieje też możliwość jednorazowej prolongaty, ale ogranicza się ona do okresu podobnego jak w przypadku wypożyczenia. Czytelnicy mogą być zobowiązani do podpisania umowy (Przystanek Książka w Warszawie), wpłacenia kaucji (Lublin, Opole, Wrocław) lub opłacenia specjalnej karty abonamentowej (Olsztyn). Mediateki nie ograniczają się jedynie do wypożyczania zbiorów multimedialnych, są także miejscem spotkań, często łączą kulturę z edukacją i rozrywką. Oprócz zasobów materialnych oferują bogaty program wydarzeń kulturalnych. Imprezy dla dzieci i młodzieży stanowią podstawę tego repertuaru. W mediatekach takich wydarzeń odbywa się zwykle więcej niż w innych filiach danej biblioteki, a zakres tematyczny obejmuje najczęściej kinematografię, muzykę, programowanie, naukę języków obcych, co w dużej mierze wiąże się z gromadzonymi zbiorami, ale także wynika z dodatkowych możliwości oferowanych w mediatekach, np. dostępu do sprzętu elektronicznego najnowszej generacji.

Galeria Książki

Najbliższą koncepcji biblioteki wzorcowej jest Miejska Biblioteka Publiczna im. Łukasza Górnickiego „Galeria Książki” w Oświęcimiu, która została oficjalnie otwarta 4 lipca 2011 roku. Powstała z połączenia biblioteki głównej i kilkunastu filii⁴⁶, które zostały przeniesione do nowego budynku o powierzchni ponad 5 tys. m². Twórcy Galerii Książki wzorowali się na zagranicznych bibliotekach, inspirację stanowiła także nowa, popularna forma spędzania wolnego czasu – w galeriach handlowych. Młodzi użytkownicy mogą korzystać ze zbiorów multimedialnych w różnych przestrzeniach, w tym w dwóch salach kinowych. Dla najmłodszych przygotowano bawialnię Mikroświat Zabawy,

---

46 Wśród przeniesionych filii znalazła się utworzona w 1993 roku Filia nr 5 dla Dzieci i Młodzieży. Por. Z. GĘBOŁYŚ, S. NIEDZIELA: *Miejska biblioteka Publiczna w Oświęcimiu 1948–1998. Zarys dziejów*. Oświęcim 1998, s. 58.

a dla młodzieży – Bibliotekę Młodych (na pierwszym piętrze), w której ustawiono m.in. samochód marki Fiat 126p, pełniący funkcję minicytelnii. We wszystkich wnętrzach dominują jasne kolory, przestrzenie są przeszklone i dostępne dla osób z niepełnosprawnością⁴⁷.

Biblioteka, pełniąc funkcje Biblioteki Powiatowej dla powiatu oświęcimskiego, nie tylko monitoruje funkcjonowanie innych bibliotek, ale też prowadzi prężną działalność kulturalną i promuje książkę dziecięcą na wiele sposobów⁴⁸. Do najważniejszych sposobów promocji należy działalność Centrum Literatury Dziecięcej oraz akcje podejmowane w związku z Ogólnopolską Nagrodą Literacką im. Kornela Makuszyńskiego. Istotną rolę odgrywa strona WWW biblioteki, a także profil instytucji na portalu Facebook oraz blog „Biblioteka Młodych”⁴⁹, na którym od 2012 roku zamieszczane są relacje z imprez, informacje o konkursach oraz zaproszenia do udziału w warsztatach i spotkaniach. Według opublikowanych w 2015 roku statystyk, w 2014 roku bibliotekę odwiedzono prawie 300 tys. razy, wypożyczono ponad 200 tys. książek, a największym zainteresowaniem wśród młodych czytelników cieszyły się bajki i wierszyki dla najmłodszych, książki edukacyjne, powieści *fantasy* dla młodzieży powyżej 15 roku życia oraz opowiadania dla dzieci w wieku 9–12 lat⁵⁰. Na stronie internetowej biblioteki znajduje się informacja dotycząca poszukiwania wolontariuszy. Dotychczas dzięki ich udziałowi w ofercie mediateki mogły się znaleźć np. korepetycje z matematyki czy zajęcia plastyczne dla najmłodszych. Wolontariusze wspomagają również organizację i obsługę imprez kulturalnych. Niewątpliwym atutem Galerii Książki jest umiejętność pozyskiwania partnerów do swoich działań. Możliwe jest to dzięki pozytywnemu wizerunkowi nowoczesnego i otwartego miejsca, które pozyskało sympatię otoczenia. Dla skutecznej działalności ma znaczenie także to, że biblioteka proponuje bogaty repertuar wydarzeń kulturalnych, jednocześnie dokładnie określając tematykę i wiek adresatów każdego spotkania tak, by nikt nie czuł się zawiedziony wydarzeniem, w którym bierze udział.

---

47 M. TALEWICZ: *Biblioteka „Galeria Książki” w Oświęcimiu nową przestrzenią w życiu społeczności lokalnej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 9, s. 32–33.

48 M. RACZYŃSKA: *Piękny Świat w Galerii Książki*. „Poradnik Bibliotekarza” 2012, nr 12, s. 13.

49 „Biblioteka Młodych” [blog MBP w Oświęcimiu]. <http://bibliotekamlodych.blogspot.com/> [dostęp online: 15.09.2018].

50 *Biblioteka w liczbach*. MBP w Oświęcimiu. <http://mbp-oswiecim.pl/o-bibliotece/biblioteka-w-liczbach-2/> [dostęp online: 15.09.2018].

Tabela 4.17

Oferta kulturalna Galerii Książki skierowana do dzieci i młodzieży

 BIBLIOTEKA GALERIA KSIĄŻKI OŚWIECIM	
Imprezy biblioteczne	
Cykliczne ogólnopolskie	Imprezy w ramach kampanii „Cała Polska czyta dzieciom”; „Zaczytani”; Noc z Andersenem (dla dzieci w wieku 8–12 lat); Code Week; Ogólnopolska Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego.
Cykliczne lokalne	„Od stóp do głów” (raz w miesiącu; dla dzieci w wieku 2–7 lat); „Będę kim zechcę” (raz w miesiącu; 2–7 lat); „Radość działania” (dwa razy w miesiącu; do 7 lat); „Bajkowe podróże” (dwa razy w miesiącu; do 7 lat); „Gimnastyka dla ciała i języka” (zajęcia z języka obcego; 5–7 lat); „Mistrzowie kodowania Junior” (nauka programowania; raz w tygodniu; 5–7 lat); „Mistrzowie kodowania – zajęcia w języku Scratch” (9–11 lat); „Wyczytaj to!” (tematem są książki wyróżnione w Ogólnopolskiej Nagrodzie Literackiej im. Kornela Makuszyńskiego; raz w miesiącu; 8–10); wykłady w ramach Uniwersytetu Bibliotecznych Żaków (8–12 lat); „Wyklikaj to!” (zajęcia z wyszukiwania informacji; 10–12 lat); konsultacje matematyczne (piątek); manualne zajęcia artystyczne „Kreatornia literacka” (raz w miesiącu; 10–14 lat); spotkania autorskie (raz w miesiącu); „Perspektywa dla Ambitnych”; klub filmowy oraz rozmowy o filmie (raz w miesiącu; dla gimnazjalistów); Noc Maturzystów (raz w roku, w marcu); Nocny Maraton Wiedzy (raz w roku, w listopadzie; 18–19 lat); DKK; „Fun English”.
Długofalowe	Festiwal gier planszowych – letni (czerwiec) i zimowy (luty); „ferie w bibliotece”; turnieje gier komputerowych, w tym rozgrywki hokejowe (konsola; 4 dni; 5–17 lat).
Okolicznościowe	Baśniowy Bal Karnawałowy; Dzień Babci; Dzień Dziadka; Walentynki; Dzień Matki (występy przedszkolaków); Dzień Dziecka – Festyn Rodzinny; warsztaty w Strefie WMC (Wizji Młodego Człowieka); Międzyszkolny Turniej Literacki.
Inicjacyjne	Zajęcia dla grup przedszkolnych „Co w książkach piszczy?”; lekcje biblioteczne dla wszystkich grup wiekowych.

Współpraca z instytucjami
Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, portal Kultura Dostępna, FRSI, Radio Oświęcim.

Źródło: opracowanie własne.

* * *

Ze względu na to, że w omówionych centrach bibliotecznych jest realizowana koncepcja multimedialności uznano, że również strony WWW tych instytucji powinny być pod tym względem wzorcowe. Własna strona WWW jest oczywiście głównym narzędziem promocji w internecie. W dobrej strategii należy uwzględniać pełną specyfikację społeczności, dla której strona jest tworzona. Już na etapie jej planowania należy zadać sobie kilka podstawowych pytań:

- Jak często będą wprowadzane aktualizacje?
- Jaki jest wiek adresatów?
- Jakie mogą być ich oczekiwania?
- Jakie treści powinny znaleźć się na stronie?
- Kto mógłby pomóc w tworzeniu strony i zarządzaniu nią?

Podobny zamysł musi towarzyszyć oficjalnemu profilowi w serwisach społecznościowych, założonemu forum bibliotekarskiemu czy półprywatnemu blogowi bibliotecznemu. Oczywiście istnieją inne formy promocji – długopisy, kalendarze, zakładki do książek, breloczki. Są one jednak relatywnie drogie, a mogą wydawać się tandetne i pełnić funkcję wręcz odwrotną do zamierzonej. Internet jest skuteczniejszy i pozwala wyeksponować więcej niż tylko treść. Wymaga nie tyle nakładu środków finansowych (istnieje przecież darmowy hosting), ile czasu i zaangażowania bibliotekarzy. Jeśli biblioteka pozyska dodatkowe fundusze, to wówczas może wykupić własną domenę, dzięki czemu adres nie będzie stanowił reklamy komercyjnego usługodawcy. Zaangażowanie musi polegać na stałym monitorowaniu i moderacji strony. W większych bibliotekach publicznych często w tym celu tworzone jest odrębne stanowisko pracy – webmaster. Bibliotekarz, który nie zna podstaw programowania, może skorzystać z szablonu dostępnego w jednym z serwisów dla początkujących, jak np. Republika WWW, dostępnym na portalu onet.pl⁵¹. Ze strony SBP można natomiast pobrać bezpłatny poradnik z zakresu tworzenia stron internetowych *Strony WWW dla bibliotek. WordPress dla początkujących*, autorstwa Łukasza Stochniała i Konrada Stepanajtysa⁵².

51 Republika WWW. <http://republika.onet.pl/> [dostęp online: 10.03.2011].

52 Ł. STOCHNIAŁ, K. STEPANAJTYS: *Strony WWW dla bibliotek. WordPress dla początkujących*. <http://pliki.sbp.pl/wordpress/podrecznik-full.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

W celu sprawdzenia, jak funkcjonują strony WWW mediatek, jednocześnie dążąc do przeglądu ich treści i środków związanych z eksponowaniem oferty kulturalnej, przyjęto następujące kryteria oceny: funkcjonalność struktury, estetyka i atrakcyjność, aktualność publikowanych informacji i ich jakość, zamieszczenie danych kontaktowych (w szczególności funkcje interaktywne), a w związku z samą promocją oferty kulturalnej – zamieszczone kalendarium imprez, galeria zdjęć, archiwum oraz informacje o wyróżnieniach przyznanych placówce, oryginalny pomysł wykonania strony oraz odsyłacze do innych, interesujących stron WWW. Początkowo za trzy podstawowe wyznaczniki uznano aktualność informacji, ich jakość oraz atrakcyjny sposób prezentowania treści, aczkolwiek po analizie porównawczej stron WWW wywnioskowano, że trudno byłoby hierarchizować przyjęte kryteria i mówić o ich mniejszej czy większej istotności. Kryteria zatem jedynie umownie podzielono na odnoszące się do zawartości (tabela 4.18) oraz na decydujące o jakości funkcjonowania (tabela 4.19). Nawet najoryginalniejsza, jakościowo i estetycznie dobra strona WWW nie będzie pełniła swojej funkcji, jeśli nie zostanie jej nadana logiczna struktura. Troska o wysoką jakość merytoryczną informacji i ich aktualność bez dbałości o estetykę wykonania strony i wyposażenie jej w elementy atrakcyjne dla użytkownika również nie przyniesie pożądanego efektu. Prowadzi to do konstatacji, że wymienione kryteria są ze sobą skorelowane i dopiero spełnienie ich wszystkich może zagwarantować, że strona WWW stanie się wizytówką przyciągającą użytkownika. W obu tabelach zawierających informacje na temat stron internetowych, w ustalaniu kolejności analizowanych mediatek zastosowano układ chronologiczny, uwzględniając rok powstawania danej placówki.

Elementami, które często pojawiają się na stronach internetowych, są odesłania do fanpage'ów, informacje o współpracujących instytucjach, linki kierujące do lokalnych aktualności, notatki o możliwościach wzięcia udziału w konkursach bibliotecznych, promocje aktualnych wydarzeń kulturalnych oraz tytuły pozyskanych nowości. Rzadko pojawiają się apele dotyczące możliwości materialnego wsparcia biblioteki czy też sposobności zaprezentowania indywidualnego doświadczenia użytkowników w formie wystawy lub prelekcji.

Mediateki powstały w celu tworzenia kreatywnej przestrzeni dla czytelników. Wygląd strony internetowej jest jednym z elementów składających się na wizerunek biblioteki. Do najbardziej cenionych informacji udostępnianych w sieci internetowej należą informacje podstawowe (kontakt, godziny otwarcia, katalog) oraz informacje dotyczące pracy instytucji (podejmowanych działań, ogłoszonych konkursów). Dzięki rozwojowi technologii informacyjnej stało się możliwe również pozyskiwanie informacji od użytkowników (coraz popularniejsze stają się różnego rodzaju sondaże i krótkie ankiety). Dobra strona WWW powinna charakteryzować się logiczną strukturą, dobrze dobraną kolorystyką

(estetyczną i niemęczącą oczu), aktualnością zamieszczanych treści. Oprócz katalogów należy publikować informacje o nowościach, interesujące wpisy, ogłoszenia dotyczące konkursów czy wywiady. Zamieszczone mogą być statystki, quizy, a także liczniki wskazujące, ile dni pozostało do przerwy świątecznej lub wakacyjnej. Bardzo ważne jest zaproponowanie kontaktu przez komunikatory i pocztę elektroniczną, ponieważ jak wspomniano w rozdziale 1, każdy taki kontakt procentuje i pozwala zmniejszyć „lęk przed biblioteką”.

Warto inspirować się przykładami już działających stron WWW. Jednak najlepiej sprawdzają się nowatorskie pomysły łączące estetykę i użyteczność. Trzeba pamiętać, że budowanie wizerunku i promocja biblioteki w sieci internetowej jest także sposobem pozyskania sponsorów, którzy zdecydują się np. na dofinansowanie nagród w konkursach czytelniczych. Łatwiej pozyskać owo dofinansowanie, kiedy oferuje się możliwość monitorowania działalności placówki. Na stronie WWW może zostać zamieszczone ogłoszenie o przyjmowaniu darów, a nawet spisy konkretnych książek, nagrań audiowizualnych czy gier multimedialnych, których brakuje w bibliotece. Martyna Różycka w publikacji *Strony internetowe dla dzieci i młodzieży* zwraca uwagę, że w państwach zachodnich coraz częściej do zespołu konstruktorów stron włącza się dzieci, które mają świeższe spojrzenie na to, co zainteresuje ich rówieśników⁵³. Być może rodzice dzieci, które przy okazji zaangażowania we współtworzenie strony WWW mogą rozwijać swoją pasję, dołączą do grona sponsorów biblioteki.

Tym bardziej dziwi to, że część mediatek nie posiada własnej strony WWW. Korzystanie z podstrony biblioteki głównej jest uzasadnione brakiem wyodrębnienia mediatek ze struktury danej biblioteki miejskiej. Mimo wszystko szkoda, że bibliotekarze często rezygnują ze strony WWW, zakładając jedynie oficjalny profil na Facebooku. Jeśli natomiast funkcjonuje zarówno strona WWW, jak i facebookowy profil, to zdarza się, że informacje są po prostu powielane. Oba przypadki wpływają niekorzystnie na wizerunek i utrudniają promocję. Idealnie byłoby gdyby oprócz istniejącej strony WWW funkcjonował również profil lub blog, na którym zamieszczane byłyby informacje mniej oficjalne. Stosowanie bezpośrednich zwrotów do czytelnika, personalizacja treści, wprowadzenie słów o charakterze ekspresyjnym zwiększyłyby perswazyjność przekazu.

---

53 M. RÓŻYCKA: *Strony internetowe dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2006.

Tabela 4.18

Zawartość stron internetowych wybranych polskich mediów (według ustalonych kryteriów oceny stron WWW)

Dane kontaktowe, interaktywność	Kalendarium imprez	Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane mediatece	Dodatkowe informacje	Odsyłacze
Wrocław – Mediateka – 2004 – Dzieci i młodzież ^(a) http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka				
W lewym górnym rogu wyeksponowane informacje dotyczące adresu, numeru telefonu, e-maila oraz profili społecznościowych. Stałym elementem jest też informacja o godzinach otwarcia mediateki, umieszczona w prawym górnym rogu. Możliwość powrotu z każdego miejsca do początku strony (hiperłącze). Możliwość otrzymywania internetowego newslettera (po wpisaniu imienia i adresu w okienku ulokowanym na samym dole strony).	Bardzo dobrze przygotowane kalendarium. Wykorzystano program Kalendarz Google (ikonka kalendarza po prawej stronie). Użytkownik ma dostęp do informacji o tym, jakie imprezy odbędą się w ciągu miesiąca, a dodatkowo każda impreza oznaczona jest kolorem przypisującym ją do kategorii (m.in. „Dzieci”, „Impreza rodzinna”, „Młodzież”, „DKK”, „Warsztaty”). Dzięki tej aplikacji na stronie dodatkowo codziennie, automatycznie wyświetla się informacja o bieżącej imprezie.	Archiwum obejmuje jedynie 3 realizowane projekty. Na stronie dostępna jest galeria fotografii okładek zakupionych nowości. Wszystkie zdjęcia związane z działalnością mediateki znajdują się na stronie placówki w serwisie Instagram (ikonka jako hiperłącze w lewym górnym rogu). Brak informacji o wyróżnieniach przyznanych mediatece.	Użytkownik może wybrać język, w którym będzie przeglądał informacje w witrynie. Dodatkowo dostępna jest wyszukiwarka informacji (artykuły, doniesienia, kontakty, załączniki). Dostęp do katalogu ogólnego i dziecięcego oraz do okna logowania. Zamieszczony licznik odwiedzin, wskazujący, ile osób aktualnie odwiedza stronę (z podziałem na gości oraz zalogowanych czytelników).	Linki do strony MBP we Wrocławiu oraz do portalu informacyjnego o mieście Wrocław. Z lewej strony wyświetlają się banery partnerów biblioteki (np. KAMP, Etno Café, Kino Nowe Horyzonty, Wrocławskie Centrum SPA).

Olsztyn – Planeta 11 – 2004 – Młodzież http://www.planeta11.pl/				
Na stronie podano podstawowe dane kontaktowe (adres i numer telefonu), mapkę Google „Jak trafić?“, a także formularz kontaktowy do poszczególnych osób pracujących w Planecie 11. Do 2015 roku na stronie WWW widniały adresy e-mailowe wszystkich pracowników, a bezpośrednio ze strony (klikając „Zapytaj bibliotekarza“) można było rozpocząć rozmowę przez komunikator internetowy Gadu-Gadu. Jednym kliknięciem (rozszerzenie po prawej), bezpośrednio ze strony można zamówić e-mailowy newsletter, a ponadto wybrać kategorie wiadomości, jakie mają być przesyłane na skrzynkę pocztową (kawiarinki językowe, doradztwo zawodowe, imprezy, nowości muzyczne, nowości książkowe, nowości filmowe).	Kalendarz przygotowany w aplikacji iCalendar, kompatybilny z kalendarzem Google, dostępny w zakładce „Aktualności“, a także w formie miesięcznego spisu umieszczanego w „Wydarzeniach“ (panel po lewej stronie).	Brak archiwum. W zakładce „Oferta“ brak podstawowych informacji o organizowanych wydarzeniach (dla kogo, w jakim celu), podstrony służą raczej informowaniu o aktualnych spotkaniach lub ich odwołaniu. Widoczna pewna niekonsekwencja. W informacjach kontaktowych (zakładka „O nas“) jest dostępny tzw. wirtualny spacer po mediatece. Na stronie głównej znajduje się minigaleria. W zakładce „Promocja“ można znaleźć galerię dyplomów i podziękowań.	Do 2015 roku na stronie zamieszczone były zdjęcia wszystkich pracowników, zatytułowane: „Na czym pomoć możesz liczyć?“. W prawym, górnym rogu znajduje się lokalna wyszukiwarka, za pomocą której można znaleźć dowolną informację na zasadzie podobnej jak w Google (przeszukiwanie według słowa lub wyrażenia). Zamieszczony licznik odwiedzin (z podziałem na aktywnych użytkowników, liczbę odwiedzających w danym dniu oraz statystykę ogólną).	Do 2015 roku po lewej stronie w różnych podkategoriach kategorii „Propozycje“ znajdowały się „Linkownie“, czyli zbiór linków do stron poświęconych muzyce, filmom, sportowi etc. Po prawej stronie odsyłano do stron partnerów biblioteki („Na plakacie“). Nie były to strony edukacyjne czy rozrywkowe, cel był czysto marketingowy (zapewnienie sobie sponsorów). Po zmianach na stronie pojawiła się kategoria „Wspieramy akcję“, w której użytkownik odsyłany jest do stron różnych akcji charytatywnych.

cd. tab. 4.18

Dane kontaktowe, interaktywność	Kalendarium imprez	Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane mediatece	Dodatkowe informacje	Odsyłacze
<p>Do października 2015 roku dane umożliwiający zlokalizowanie placówki, numer telefonu i e-mail podane były w zakładce „O nas”.</p> <p>Brakowało nowoczesnych środków komunikacji (np. komunikatorów), nie było formularza umożliwiającego wysłanie wiadomości przez stronę WWW. Obecnie możliwy jest dostęp do wersji archiwalnej tej strony (http://www.abecadlo.olsztyn.pl/oldwww/).</p>	<p>Do 2015 roku brak aplikacji. Wszystkich informacji należało szukać w kategoriach „Popołudnia” oraz „Klub”. Od 2015 roku udostępnione jest „Kalendarium”, przygotowane w aplikacji iCalendar. Informacje o nadchodzących wydarzeniach dodatkowo zamieszczone są na stronie głównej, w menu po prawej stronie.</p>	<p>Na stronie istnieje archiwum prowadzone od czerwca 2015 roku oraz minigaleria. Brak informacji o wyróżnieniach przyznanych mediatece.</p>	<p>Brakowało elementów, które uatrakcyjniłyby stronę, takich jak wyszukiwarka, licznik odwiedzin. Dobrym pomysłem było umieszczenie kategorii „Zabawa”, w której znajdowały się 2 gry – „Mały Zecer” i „Latająca rakietka”. Od 2015 roku w lewym, górnym rogu znajduje się lokalna wyszukiwarka, za pomocą której można znaleźć dowolną informację na zasadzie podobnej jak w Google (przeszukiwanie według słowa lub wyrażenia). Zamieszczono element informujący, ile osób aktualnie odwiedza stronę (z podziałem na aktywnych użytkowników, liczbę odwiedzających w danym dniu oraz statystykę ogólną).</p>	<p>Bezpośrednio ze strony mediateki można było przejść na stronę WWW MBP w Olsztynie oraz na strony partnerów współpracujących z placówką. Brak wykazu linków tematycznych, np. do bezpiecznych stron adresowanych do dzieci. Od 2015 roku zamieszczony odsyłać do strony Centrum Handlowego „Aura”, ponadto u dołu strony znajdują się banery MBP w Olsztynie, akcji „Olsztyn czyta” oraz projektu „Antologia Warmińska”.</p>

Warszawa (Białoleka) – Nautilus – 2007 – Dzieci i młodzież http://www.bialoleka.e-bp.pl/				
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numer telefonu, e-mail, godziny otwarcia) na stronie BP w Dzielnicy Białoleka m.st. Warszawy. Zamieszczona także mapka Google wskazująca, jak trafić do biblioteki. Możliwość wysłania maila za pomocą programu pocztowego systemu Windows.	-	-	-	-
Warszawa (Ochoła) – Przystanek Książka – 2009 – Dzieci http://www.bpochoła.waw.pl/index.php/placowki/113-biblioteka-przystanek-ksiazka				
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numer telefonu, e-mail, godziny otwarcia) i regulamin są zamieszczone na podstronie BP w Dzielnicy Ochoła m.st. Warszawy.	-	-	-	-

cd. tab. 4.18

Dane kontaktowe, interaktywność	Kalendarium imprez	Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane mediatece	Dodatkowe informacje	Odsyłacze
Warszawa (Bielany) – Start-Meta – 2010 – Dzieci http://www.mediateka.waw.pl/				
W głównym menu znajduje się zakładka „Kontakt”, zawierająca: adres, numery telefonów, e-mail, numery komunikatorów Gadu-Gadu, godziny otwarcia, adres i mapkę ułatwiającą lokalizację. Wiadomość można wysłać poprzez formularz kontaktowy. W prawym górnym rogu znajduje się okienko umożliwiający zapisanie się do newslettera.	Zakładka „Zajęcia i imprezy” zawiera harmonogram zajęć oraz informacje o ofercie zajęć dla szkół i przedszkoli.	Archiwum wiadomości znajduje się w zakładce „Start”. Zakładka „Galeria” zawiera uporządkowane kategorie i filmy. Brak informacji o wyróżnieniach przyznanych mediatece, podczas gdy w placówce wiele jest wyeksponowanych dyplomów.	Brakuje elementów, które uatrakcyjniłyby stronę, takich jak wyszukiwarka, licznik odwiedzin.	Zamieszczone linki do stron partnerów oraz strony BP w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy.
Zielona Góra – Góra Mediów – 2010 – Dzieci http://goramediotw.pl				
Strona powstała w 2012 roku. Informacje kontaktowe dostępne są w menu głównym („Kontakt”), oprócz adresu, numeru telefonu i e-maila udostępniono również mapkę z lokalizacją placówki. Strona pozwala na przysyłanie wiadomości przy użyciu	Brak kalendarium imprez.	Brak ogólnodostępnego archiwum, galerii oraz informacji o wyróżnieniach przyznanych bibliotece. W zakładce „e-mEDIATEKA” dostępny jest tzw. wirtualny spacer po mediatece.	Szeroko omówiona jest oferta mediateki. Wyodrębniono kategorie: „Gry”, „Audioobooki i e-booki”, „Muzyka”, „Filmy”, „Bazy danych”, „e-mEDIATEKA (usługi)”. W ramach każdej kategorii dostępne są również informacje o nowościach w zbiorach mediateki.	Wyodrębniona u góry strony kategoria „Linki” pozwala przejść bezpośrednio do stron sponsorów i partnerów medialnych. U dołu strony znajduje się logo WiMBP w Zielonej Górze, zawierające link do strony WWW.

formularza kontaktowego. Na stronie można się zalogować lub też zamówić subskrypcję newslettera.					
Opole – Mediateka – 2011 – Młodzież powyżej 16 roku życia i dorośli http://mbp.opole.pl/affiliates/view/mediateka/					
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numery telefonów, e-mail, godziny otwarcia) i regulamin dostępne na podstronie MBP w Opolu.	-	-	-	-	-
Oświećcim – Galeria Książki – 2011 – Dzieci http://mbp-oswiecim.pl/					
W menu głównym znajduje się zakładka „Kontakt”, zawierająca adres i mapkę, e-mail oraz numery telefonów do wszystkich działów biblioteki. U góry każdej podstrony zawsze wyświetla się pełna nazwa biblioteki, numer telefonu oraz podstawowy adres e-mailowy. U dołu strony zawsze widnieją godziny otwarcia.	W menu głównym dostępny jest profesjonalnie wykonany kalendarz imprez kulturalnych.	W menu głównym znajduje się zakładka „Galeria”. Zdjęcia podzielono na 4 grupy: biblioteka, wydarzenia, wystawy, filmy. Archiwum stanowią podstrony w kategorii „Aktualność”. Informacje o wyróżnieniach dla biblioteki nie są dostępne z pozycji w menu głównym, ale można je zlokalizować („O biblioteczce” – „Kronika” – „Osiągnięcia”).	W menu głównym podstrony w kategorii „Aktualność”. Informacje o wyróżnieniach dla biblioteki nie są dostępne z pozycji w menu głównym, ale można je zlokalizować („O biblioteczce” – „Kronika” – „Osiągnięcia”).	Na stronie głównej zamieszczane są statystyki odwiedzin i wypożyczeń za poprzedni rok. Dodatkowo dostępna jest wyszukiwarka (słowa kluczowe).	Na stronie znajduje się odesłanie do Biuletynu Informacji Publicznej oraz do oficjalnego konta Galerii Książki na Facebooku. Na stronie głównej zamieszczone są logo partnerów biblioteki, stanowiące hiperłącza.

cd. tab. 4.18

Dane kontaktowe, interaktywność	Kalendarium imprez	Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane mediatece	Dodatkowe informacje	Odsyłacze
Gdańsk – Manhattan – 2012 – Dzieci http://www.wbpg.org.pl/biblioteka_manhattan				
W 2016 roku mediateka nie prowadziła już własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numer telefonu, e-mail, godziny otwarcia) i regulamin dostępne na podstronie WiMBP w Gdańsku. Informacje o bieżących wydarzeniach wyświetlają się w ramach wyodrębnienia z ogólnej oferty w dziale „Powiązane aktualności”.	-	-	-	-

Lublin – Biblio – 2012 – Dzieci http://www.biblio.lublin.pl/				
Dane kontaktowe (adres, numer telefonu, e-mail) oraz godziny otwarcia są na stałe „przypięte” do każdej otwieranej podstrony. Podstawowe informacje zostały umieszczone również w jednej z 5 głównych kategorii menu (zakładka „Kontakt”), gdzie dodatkowo znajduje się formularz kontaktowy umożliwiający wysłanie zapytania do bibliotekarzy (wymagane jest podanie imienia i nazwiska oraz adresu e-mail, na stronie wyświetla się informacja o numerze IP komputera, co również stanowi sygnał, że wysyłający wiadomość nie jest anonimowy). W górnym menu można zobaczyć wskazówki dotyczące dojazdu do mediateki (zakładka „Lokalizacja”).	Brak kalendarium (istniejąca zakładka nie jest interaktywna). Informacje znajdują się w aktualnościach, na Facebooku oraz na stronie MBP w Lublinie, w „Kalendarium wydarzeń”, gdzie jednak nie wyodrębniono filii, informacje podane są zbiorczo.	Na stronie działu archiwum, w którym znajdują się wszystkie posty publikowane od 2012 roku, ale nie ma możliwości przeszukiwania archiwum według kategorii. Funkcjonuje galeria zdjęć z imprez bibliotecznych. Brak informacji o wyróżnieniach przyznanych mediatece.	Każda informacja posiada metryczkę (data publikacji, dane pracownika odpowiedzialnego za wprowadzenie treści oraz liczba osób, które ją wyświetliły).	U góry strony widnieje logo MBP w Lublinie odsyłające do strony biblioteki głównej. Odsyłacze na dole strony kierują do Fundacji „Widzaln!” oraz Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji (strona została opracowana w ramach projektu realizowanego przez tę instytucję).

cd. tab. 4.18

Dane kontaktowe, interaktywność	Kalendarium imprez	Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane mediatece	Dodatkowe informacje	Odsyłacze
Zielona Góra – Szklana Pułapka – 2012 – Dzieci http://szklanapulapka.zgora.pl				
Informacje kontaktowe dostępne są w menu głównym (zakładka „Kontakt”), oprócz adresu, numeru telefonu i e-maila zamieszczono mapkę z lokalizacją mediateki. Strona pozwala na przysyłanie wiadomości przy użyciu formularza kontaktowego (wymagane jest jedynie podanie swojego adresu e-mail). Istnieje możliwość zarejestrowania się i uzyskania własnego konta na stronie.	Brak kalendarium. Informacje znajdują się w specjalnej podkategorii „Zapowiedzi” w zakładce „Wydarzenia”.	Archiwum znajduje się w zakładce „Wydarzenia”, w podkategorii „Relacje”. Nie została wyodrębniona zakładka zawierająca galerię zdjęć. Fotografie są dostępne jako dołączone do relacji z wydarzeń. Brak informacji o wyróżnieniach przyznanych mediatece.	W menu głównym, w zakładce „Godziny otwarcia”, można ocenić czas otwarcia, w skali 1-5. Wyświetlana jest średnia ocena użytkowników dotycząca godzin otwarcia oraz ogólna liczba wyświetleń. Użytkownik może wydrukować wizytówkę zawierającą te informacje lub też wysłać drugiej osobie odnośnik do tej zakładki (bepośrednio przez dostępny formularz). Podobnie można oceniać wydarzenia, dodatkowo, oprócz skali 1-5, istnieje opcja „Dodaj komentarz” (który może się składać z tekstu i emotikonów) oraz możliwość wyboru e-mailowego powiadomienia o pojawianiu się kolejnych komentarzy. Na stronie widoczne są statystyki dotyczące liczby przeglądanych użytkowników, dostępnych artykułów i zakładek.	Po naciśnięciu znajdującego się u dołu strony logo WiMBP w Zielonej Górze następuje przekierowanie do strony WWW.

(a) Wyszczególniono: miasto, nazwę mediateki, rok utworzenia, docelową grupę użytkowników, adres strony internetowej.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4.19

Funkcjonowanie stron internetowych wybranych polskich mediatek (według ustalonych kryteriów oceny stron WWW)

Funkcjonalność struktury	Aktualność informacji	Jakość informacji	Estetyka, atrakcyjność	Inne formy e-promocji
Wrocław – Mediateka – 2004 – Dzieci i młodzież http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka				
Strona mediateki działa jako jedna z zakładek MBP we Wrocławiu. Mimo to podstrona dobrze funkcjonuje – Mediateka posiada odrębne menu (po prawej) oraz własną kolorystykę nawiązującą do wystroju i logo. Kategorie (m.in.: „O mediatece”, „Nowości”, „Obsługa konta”, „Wolontariat europejski”, „Oferta edukacyjna dla młodzieży”) powinny zostać uporządkowane i zhierarchizowane. Strona zapewnia wiele rodzajów wyszukiwania materiałów, m.in. według słowa lub wyrażenia. Przeszukiwane mogą być tylko artykuły, wydarzenia, załączniki etc. Zawartość dostępna dla gości, niewymagane logowanie.	Na bieżąco zamieszczane są informacje o nowościach, z podziałem na książkowe, muzyczne, filmowe etc. Wpisy są aktualne, publikowane średnio co 2 tygodnie. Dodatkowo na stronie znajduje się odesłanie do kanału RSS. Od 2016 roku umieszczane są daty publikacji postów.	Informacje skrótowe, brakuje szczegółowych danych dotyczących funkcjonowania i aktualnych wydarzeń. Strona przeznaczona dla ogółu użytkowników, nie jest dostosowana do adresata dziecięcego.	Strona internetowa o przemysłowej formie oraz wyrazistej kolorystyce. Kolor biały dominuje, część elementów jest w kolorze czerwonym (uważanym za wywołujący emocje, ale także za aktywizujący). W części centralnej znajduje się baner z animacjami – logo, z zdjęciami. Strona pomyślana tak, by użytkownik otrzymał niezbędne informacje.	Oficjalne profile na portalu Facebook i Instagram oraz oficjalny kanał w serwisie YouTube (w ciągu 8 lat opublikowano jedynie 4 filmy).

cd. tab. 4.19

Funkcjonalność struktury	Aktualność informacji	Jakość informacji	Estetyka, atrakcyjność	Inne formy e-promocji
Olsztyn – Planeta 11 – 2004 – Młodzież http://www.planeta11.pl/				
Strona do 2015 roku mogła być uznana za wzorcową. Zwracała uwagę logicznie przygotowaną strukturą oraz multimedialność. Na stronie po lewej znajdowało się główne menu, złożone z 3 kategorii: „Propozycje”, „Usługi”, „Zwiedzanie”. Zmiany struktury strony w 2015 roku odbyły się niekorzystnie na funkcjonalności, informacje są rozlokowane chaotycznie. Na stronie głównej zamiast aktualności, pod słowem „Wydarzenia”, bez nadania kategorii, są dostępne wybrane informacje, które można znaleźć również w innym miejscu i w innej formie w zakładkach menu.	Na bieżąco publikowane są relacje z wydarzeń kulturalnych. Od 2015 roku wpisy opatrywane są datami.	Informacje bardzo szczegółowe. Do 2015 roku użytkownik otrzymywał nie tylko dane dotyczące zasobów, ale też napisaną w przystępny sposób instrukcję, jak z nich skorzystać. Na stronie znajdowało się wiele ciekawostek, np. w podkategorii „Czytać każdy może” umieszczono „Zagadki literackie”. Po zmianach brakuje tego typu elementów, strona zawiera tylko podstawowe informacje.	Strona internetowa do 2015 roku wyglądem nawiązywała do aranżacji mediateki. Była estetyczna – stonowane kolory, tło niebiesko-granatowe przypominało niebo, katalog graficznie oznaczony był jako Słońce. Główny baner składał się z animacji gwiazd i napisu (hasła) „Kulturalne orbitowanie”. Po zmianach strona WWW straciła na atrakcyjności. Szaro-białe tło, bez grafiki i ze stałym banerem – zdjęcie książek (tradycyjne postrzeganie biblioteki).	Oficjalny profil na portalu Facebook oraz (od 2015 roku) kanał w serwisie YouTube (zawierający jedynie 4 filmy promocyjne). Ponadto na stronie WWW znajduje się specjalna zakładka „Promocja”, w której umieszczono materiały promujące mediatekę.

Olsztyn – Abecadlo – 2006 – Dzieci http://www.abecadlo.olsztyn.pl/				
Do 2015 roku nieskomplikowana, czytelna struktura. Menu (umieszczone po lewej stronie) tworzyło 10 kategorii, które można było uporządkować, takich jak: „Aktualności” (o mediatece), „Ciekawostki” (ogólne), „Klub” (działalność mediateki), „O nas” (dopiero na 4 pozycji), „Popołudnia” (informacje o imprezach). Informacja o godzinach otwarcia umieszczona w stopce u dołu strony była widoczna na wszystkich otwieranych podstronach.	Do 2015 roku na stronie na bieżąco zamieszczano relacje z imprez bibliotecznych, brakowało jednak daty dodania informacji. Na nowej stronie wpisy są podane z datami. Występuje problem z aktualnością informacji: plakaty umieszczone w menu po lewej stronie dotyczą minionych wydarzeń.	Krótkie, nośne informacyjnie notki. Istniejąca do 2015 roku kategoria „Coś dla rodziców” była pusta.	Do 2015 roku ciepłe, pastelowe kolory (niebieskie tło), w wielu miejscach widniało rozpoznawalne logo. Zamieszczano wiele zdjęć z imprez. Animacje praktycznie nie występowały. Od 2015 roku na stronie dominują kolory szary i biały. Strony ujednolicono w całej sieci bibliotek olsztyńskich.	Do 2014 roku strona WWW była jedyną formą promocji. Na stronie brak informacji o profilu na portalach społecznościowych.
Warszawa (Białoleka) – Nautilus – 2007 – Dzieci i młodzież http://www.bialoleka.e-bp.pl/				
Brak własnej strony WWW. Fotorelacje z wydarzeń kulturalnych umieszczone na stronie BP w Dzielnicy Białoleka m.st. Warszawy, w galerii obejmującej wszystkie placówki: http://www.bialoleka.e-bp.pl/galeria.php?D=35 .	–	–	Dobrym pomysłem jest tworzenie i umieszczanie „w chmurze” własnych, dodatkowych galerii podsumowujących to, co działo się w danym miesiącu w bibliotece. Albumy od marca 2011 roku są przygotowywane w programie	Brak kont w mediach społecznościowych.

cd. tab. 4.19

Funkcjonalność struktury	Aktualność informacji	Jakość informacji	Estetyka, atrakcyjność	Inne formy e-promocji
W planach od 2013 roku było przygotowanie własnej strony WWW; ale do 2016 roku link http://www.nautilus.hb.pl/ nadal nie był aktywny. Brakuje informacji o działalności Nautilusa. Na stronie BP kilka szczątkowych i rozproszonych informacji.			Picassa, a wirtualnym właścicielem profilu jest pracownik posługujący się nickiem Nemo Kapitan (galeria zdjęć: https://plus.google.com/photos/111553035288217689130?ba_nner=pwa). Linki odsyłające do comiesięcznych fotorelacji umieszczone są jednak w aktualnościach BP, co powoduje rozproszenie informacji nt. działalności Nautilusa.	
Warszawa (Ochota) – Przystanek Książka – 2009 – Dzieci http://bpochota.waw.pl/				
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numer telefonu, e-mail, godziny otwarcia) znajdują się na podstronie BP w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy.	-	-	-	Oficjalny profil na portalu Facebook (od 2009 roku). Jest on głównym źródłem informacji o mediach. Aktualizacje statusu mają charakter nieformalny (zawierają emotikony, pytania np. typu: „Przystanki, a Wy za co lubicie swoją Bibliotekę?” [25.06.2015]) i następują niemalże codziennie.

Warszawa (Bielany) – Start-Meta – 2010 – Dzieci http://www.mediateka.waw.pl/				
Czytelna struktura strony z odpowiednio dobranymi kategoriami menu („O nas”, „Kontakt”, „Zajęcia i imprezy”, „Galeria”, „Katalog online”). Do „Aktualności” przypięty post „Ważne informacje”.	Informacje są publikowane na bieżąco, jednak często ze zbyt małym wyprzedzeniem, np. informacja o danej imprezie zostaje zamieszczona danego dnia rano lub dzień wcześniej, co uniemożliwia użytkownikom wpisanie wydarzenia w plan swoich zajęć.	Informacje faktyczne wzbogacone plakatami i zdjęciami.	Strona o przemysłanej formule, w niebieskiej, stonowanej kolorystyce. Istnieje możliwość zmiany rozmiaru wyświetlanej czcionki.	Oficjalny profil na portalu Facebook.
Zielona Góra – Góra Mediów – 2010 – Dzieci http://goramediwow.pl/				
Struktura strony jest czytelna. Menu główne znajduje się u góry. Pod menu wyodrębniono kategorie udostępnianych zbiorów. Interfejs jest intuicyjny, łatwo znaleźć potrzebne informacje.	Istnieje zakładka „Ostatnio dodane newsy”, która jest przypięta do prawej strony i widoczna podczas otwierania każdej podstrony (z wyjątkiem katalogu).	Informacje o charakterze opisowym, strona w dużym stopniu pozwala zorientować się w działalności mediateki.	Strona o przemysłanej estetyce. Biała kolorystyka została przełamana żywymi kolorami ikonek reprezentujących poszczególne rodzaje mediów.	Oficjalny profil na portalu Facebook. Na stronie WWW znajduje się ikonka przekierowująca do profilu.
Opole – Mediateka – 2011 – Młodzież powyżej 16 roku życia i dorośli http://mbp.opole.pl/affiliates/view/mediateka/				
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numery telefonów, e-mail, godziny otwarcia) i regulamin dostępne na podstronie MBP w Opolu.	–	–	–	Oficjalny profil na portalu Facebook oraz Twitter (od 2015 roku).

cd. tab. 4.19

Funkcjonalność struktury	Aktualność informacji	Jakość informacji	Estetyka, atrakcyjność	Inne formy e-promocji
Oświęcim – Galeria Książki – 2011 – Dzieci http://mbp-oswiecim.pl				
Strona posiada logiczną strukturę i jest funkcjonalna.	Na bieżąco zamieszczane są informacje o nadchodzących wydarzeniach, dodatkowo wyświetla się kategoria „Powiązane aktualności”, obejmująca wydarzenia o podobnej tematyce. Brakuje informacji o datach umieszczania wpisów.	Informacje wyczerpujące, strona może być traktowana jako wzorcową.	Strona w kolorach logo mediateki. W części centralnej znajduje się baner z animacjami – zdjęcia budynku oraz uśmiechniętych, młodych ludzi.	Oficjalny profil na portalu Facebook oraz oficjalny kanał w serwisie YouTube.
Gdańsk – Manhattan – 2012 – Dzieci http://www.wbpg.org.pl/biblioteka_manhattan				
Brak własnej strony WWW. Podstawowe informacje (adres, numer telefonu, e-mail, godziny otwarcia) i regulamin dostępne na podstronie WiMBP w Gdańsku.	–	–	–	Informacje nt. biblioteki dostępne jedynie na ogólnych profilach WiMBP w Gdańsku.
Lublin – Biblio – 2012 – Dzieci http://biblio.lublin.pl				
Strona o prostej strukturze, zawierająca 6 głównych kategorii („Co się dzieje?”, „Kto, po co i dlaczego?”, „Co mamy?”, „Katalog online”, „Kontakt” i, od 2016 roku, również „Wypożycz rower”	Informacje o nadchodzących wydarzeniach publikowane są z około tygodniowym wyprzedzeniem. Zwykle po kilkunastu godzinach	Informacje o charakterze faktycznym. Takie same teksty znajdują się na profilu w portalu Facebook, brak osobistych zwrotów	Strona w przemyślanej formie i stonowanej kolorystyce. Dostosowana do potrzeb osób z dysfunkcjami wzroku (możliwość powiększenia czcionki oraz zmiany	Oficjalny profil na portalu Facebook. Możliwość wstawienia wpisu z adresem WWW Biblio w serwisie Twitter oraz tzw. polubienia

– usługa dla pełnoletnich). Dodatkowe menu stanowi „Kalendarium”, „Galeria” i „Lokalizacja”. Informacje te są dostępne i widoczne z każdej podstrony. Można byłoby przemysleć wyróżnione kategorie i ich kolejność. Uzupełnienia wymagają lako- niczne informacje o historii, celach i adresatach działal- ności Biblio. Strukturę można śledzić za pomocą zakładki „Mapa strony”. Istnieje moż- liwość przeszukiwania zawar- tości strony przy użyciu słów z tekstu, dat publikacji lub przez wpisanie danych osoby, która wprowadziła informację.	od zakończenia imprezy bibliotecznej na stronie są zamieszczane krótkie sprawozdania i zdjęcia.	nacechowanych emocjonalnie.	kontrastu), a także do przeglądania za pomocą smartfona (wersja mobilna). Strona istnieje od 10 maja 2012 roku, została opracowana w ramach projektu „Polska Akademia Dostępności”, realizowanego przez Fundację „Widzialni” i Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Wdrożenie serwisu internetowego zlecono profesjonalnej firmie (ftee.pl).	i udostępnienia wiado- mości na Facebooku bezpośrednio ze strony Biblio.
Zielona Góra – Szklana Pułapka – 2012 – Dzieci http://szklanapulapka.zgora.pl/				
Strona o prostej strukturze, za- wierająca 4 kategorie w menu głównym („Start”, „Godziny otwarcia”, „O nas”, „Wydarze- nia”). U góry strony znajdują się dodatkowe tzw. skróty, pozwalające na bezpośredni dostęp do najczęściej poszu- kiwanych funkcji, tzn. „Start” (powrót do strony głównej), „e-katalog” oraz „Kontakt”.	Na bieżąco publikowane są relacje z wydarzeń kulturalnych w mediatece.	Informacje podawane w formie skrótowej. Brakuje dat publikacji. Zdarza się, że nie ma również informacji podstawowej, tzn. kiedy dana impreza się odbyła.	Strona o jasnej kolorystyce (biało-szara), brak elementów wyróżniających i zapadających w pamięć.	Oficjalny profil na Facebooku i możliwość tzw. polubienia tego profilu bezpośrednio ze strony mediateki.

(a) Wyszczególniono: miasto, nazwę mediateki, rok utworzenia, docelową grupę użytkowników, adres strony internetowej.

Źródło: opracowanie własne.

4.3

Wzorzec (wskazówki dotyczące polityki promocyjnej)

Model musi być osadzony w polskich realiach (ustawodawstwo biblioteczne, możliwości lokalowe i finansowe, aspekt socjokulturowy), a jednocześnie zawierać odniesienia do znanych z bibliotek zagranicznych rozwiązań, które można byłoby z powodzeniem wdrożyć w polskich placówkach. W ogólnym zarysie sprowadza się do założenia szerokiej aktywizacji i wszechstronnej stymulacji odbiorczej młodych ludzi. Realizacja tego postulatu powinna wynikać z wykorzystania własnej oferty biblioteki i możliwości jej partnerów. Ponadto w proces planowania powinni zostać włączeni klienci zewnętrzni (jako grupa docelowa, której potrzeby warunkują istnienie instytucji publicznej) oraz klienci wewnętrzni (pracownicy), których satysfakcja z wykonywanej pracy przekłada się na osiągane wyniki. Jacek Wojciechowski w poradniku dotyczącym pracy z użytkownikiem w bibliotece zaleca, aby zawsze, gdy to możliwe, przygotowywać plan, przyszły model, który podwyższy skuteczność działań i tym samym wpłynie na jakość ich realizacji. J. Wojciechowski przedstawił krótki schemat zawierający obligatoryjne kwestie, które należy przemyśleć przed rozpoczęciem pracy z użytkownikiem⁵⁴. Tworząc model aktywnej biblioteki, skorzystano z przedstawionego ideogramu, rozszerzono go i zmodyfikowano tak, aby mógł posłużyć do opisu aktywności biblioteki.

Warto także przemyśleć dwa aksjomaty prakseologiczno-systemowe, z jednej strony – zasadę wyłaniania (*emergence*): „[...] każda zorganizowana całość wyłania nowe właściwości nieznane przedtem, często na innym poziomie”⁵⁵, czego przykładem mogłaby być współpraca bibliotek z mniejszych miejscowości, np. w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych, dzięki czemu owe wydarzenia stałyby się bardziej atrakcyjne dla wszystkich czytelników. Z drugiej strony – zasadę suboptymalizacji: „[...] jeśli każdy subsystem rozpatrywany oddzielnie jest nastawiony na maksymalną efektywność, to system jako całość nie osiągnie maksymalnej efektywności”⁵⁶. Zgodnie z tą zasadą, jeśli jeden z działów będzie funkcjonował o wiele lepiej niż pozostałe, to wówczas będzie to utrudniało pełne wykorzystanie potencjału placówki. Przykładem może być świetnie zorganizowane spotkanie promocyjne, które zakłóci pracę w cichej czytelni. Należy

54 J. WOJCIECHOWSKI: *Praca z użytkownikiem w bibliotece*. Warszawa 2000, s. 138.

55 L. SKYTTNER: *General Systems Theory – ideas & application*. Singapore 2001, s. 460.

56 B. NIEDBAŁA: *Controlling w przedsiębiorstwie zarządzanym przez projekty*. Kraków 2008, s. 49.

zatem dążyć do mobilizacji całej biblioteki w jednym celu, znanym wszystkim pracownikom, i oczekiwać nastawienia na synergię.

W przypadku realizacji promocji książki dziecięcej istnieje możliwość wykorzystania wiedzy ekspertów z różnych działów (gromadzenie, promocja, udostępnianie) oraz filii w kilku zbieżnych ze sobą przedsięwzięciach realizowanych w podobnym czasie czy też współdzielenia innych zasobów, np. pomieszczeń, mebli, sprzętu elektronicznego. Racjonalna wydaje się zatem ścisła współpraca m.in. między oddziałami dla dorosłych a filiami dla dzieci i młodzieży. Sztuczne wyodrębnianie kategorii „młodzież” przy jednoczesnym braku oferty skierowanej do nastoletnich czytelników lub przygotowaniu oferty zbyt dziecięcej może zniechęcić tę grupę do korzystania z bibliotek publicznych.

Analiza struktury organizacyjnej bibliotek, repertuaru ich wydarzeń oraz konkretnych imprez bibliotecznych wykazała, że zwiększeniu skuteczności działań bibliotecznych służyłoby rozróżnienie biblioteki dla dzieci w sensie przestrzennym (odpowiednio wyposażone i przystosowane miejsca, w których dziecko mogłoby bezpiecznie spędzić czas, odrobić lekcje, skorzystać z księgozbioru i multimediów) od biblioteki dla dzieci w sensie koncepcyjnym (promocja książki dziecięcej, imprezy kulturalne i rekreacyjne). Takie rozróżnienie pozwoliłoby na zachowanie *status quo*, jeśli chodzi o istnienie filii i oddziałów dziecięcych w obrębie struktury biblioteki publicznej, a nawet ograniczenie widocznej od kilkunastu lat likwidacji tych placówek, związanej m.in. z niżem demograficznym.

Jednocześnie uzasadnione wydawałoby się rozszerzenie możliwości prezentacji oferty kulturalnej dostępnej w placówce, w której taka impreza została przygotowana, na jak największą liczbę pobliskich bibliotek, które niejako „wypożyczałyby” dane wydarzenie. Bibliotekarze niejednokrotnie wykorzystują swoje talenty artystyczne, naukowe czy sportowe i wkładają sporo zaangażowania w przygotowanie konkretnej imprezy. Z tego punktu widzenia korzystniejsza byłaby cyrkulacja przygotowywanych wydarzeń w ramach powiatu, województwa czy nawet regionu. Takie „wędrujące imprezy” można byłoby skategoryzować tematycznie oraz wiekowo pod względem adresata, z dokładnym określeniem przedziału „od–do”.

Pozwoliłoby to w oczywisty sposób na rozszerzenie repertuaru imprez, a przede wszystkim wpłynęłoby na bardziej relewantną odpowiedź na potrzeby młodych czytelników, jak bowiem do tej pory, organizatorzy imprezy „dla młodzieży” przeważnie nie uwzględniają uwarunkowań związanych z psychofizycznym kształtowaniem się młodego człowieka, przepaści między np. 11 a 17 rokiem życia⁵⁷. Często zdarza się, że na imprezy „dla młodych” przychodzą zarówno

57 Zmodyfikowany podział Piageta na stadia: 1) myślenia przedoperacyjnego, 1–6 rok życia; 2) myślowych operacji konkretnych, 7–12 rok życia; 3) myślowych operacji formalnych

dzieci w wieku przedszkolnym, jak i nastolatki ze szkół średnich. Można byłoby wskazać korzyści takiej sytuacji, np. taką, że młodsze dzieci mają zapewnione dodatkowe wsparcie w realizacji zadań, ale – zdaniem autorki tej książki – przynosi to przede wszystkim straty i generuje czynniki wzmacniające negatywny stosunek do biblioteki. Skrajnym przykładem konsekwencji takiej rozbieżności stała się impreza zorganizowana w jednej z polskich bibliotek. Źle adresując propozycję spotkań biblioterapeutycznych, doprowadzono do wycofania się praktycznie wszystkich spośród 25 zadeklarowanych uczestników. Młodsze dzieci czuły się skrępowane, a wręcz przestraszone ze względu na obecność gimnazjalistów, a z kolei nastoletni uczestnicy przejawiali uzasadnione znudzenie formą spotkań, która musiała zostać przystosowywana do potrzeb i możliwości najmłodszych (dodatkowe tłumaczenia, wyjaśnianie trudnych słów, więcej obrazków, wolniejsze tempo, spełnianie prośb o możliwość rysowania). Tym sposobem z zajęć nikt nie skorzystał, a część użytkowników początkowo nastawionych entuzjastycznie, w obawie o powtórzenie się wspomnianych okoliczności, nie była zainteresowana kolejnymi propozycjami biblioteki.

Jak wykazały przeprowadzone badania, oferta bibliotek z mniejszych miejscowości – wbrew możliwym przypuszczeniom, związanym chociażby z niedostatkiem środków finansowych – wcale nie jest mniej atrakcyjna. Bibliotekarze muszą po prostu przyjmować na siebie więcej obowiązków, żeby doprowadzić wydarzenie do skutku. „Dzielenie się” imprezami bibliotecznymi mogłoby znacznie odciążyć placówki, w których nie działa kilkusobowy zespół. Koordynacja takich przedsięwzięć powinny zająć się biblioteki powiatowe i wojewódzkie. Przygotowanie informacji o możliwościach każdej instytucji – czyli dotyczących imprez, które jest ona w stanie przeprowadzić w innym miejscu, i możliwych terminów – a następnie umieszczenie ich w bazie danych i udostępnienie bibliotekarzom pozwoliłoby na rezerwację i sprawną organizację międzybibliotecznych „wypożyczeń” imprez. Korzyścią byłaby także specjalizacja i możliwość lepszego przygotowania spotkania (np. warsztaty ekspozycji wynikające z pasji fotograficznej bibliotekarza), przy jednoczesnym proponowaniu użytkownikom „wypożyczonych” imprez pozwalających na poszerzanie wiedzy także z innych zakresów (np. zajęcia teatralne realizowane przez pracowników pobliskiej biblioteki czy filii). Optymalizacja nakładu sił mogłaby funkcjonować również w przypadku wystaw czasowych, o czym wspomniano w poprzednich rozdziałach. Fundusze na pokrycie kosztów organizacyjnych (np. podróży, transportu) można byłoby zdobyć, zostając beneficjentem 1% podatku jako organizacja

---

(rozwój myślenia abstrakcyjnego), od 12 roku życia; 4) kształtowania się kompetencji komunikacyjnych, 15–20 rok życia. Por. E. GUTTMEJER: *Rozumienie treści symbolicznych przez dzieci z klas III–V. Czytanie ze zrozumieniem*. Warszawa 1982, s. 46–47.

pożytku publicznego⁵⁸, ponadto na utworzone subkonto potencjalni darczyńcy (zadowoleni czytelnicy) mogliby wpłacać dobrowolne darowizny.

Często bibliotekarze nie chcą składać wniosków o dofinansowania, ponieważ wiąże się to z wcześniejszymi niepowodzeniami. Zamiast na bazie zdobytych doświadczeń doskonalić projekty i opracować nowe plany działania, często po jednej nieudanej próbie i stwierdzeniu, że „zdobycie funduszy nie jest możliwe”, zarzucona zostaje aktywność na tym polu. W natłoku obowiązków bibliotecznych łatwo stracić z oczu priorytety (zadowolenie i rozwój użytkowników, zapisy do biblioteki i wypożyczenia wśród najmłodszych czytelników, stworzenie przestrzeni dla młodzieży), a to ściśle wiąże się krótkowzrocznością w wyznaczaniu celów, która jest jedną z głównych przyczyn każdej porażki. Powszechne przyzwyczajenie do trybu hipertekstowego oducza dostrzegania szerszej perspektywy, co przekłada się na różne dziedziny życia, w tym także na organizację pracy w bibliotece. Nie dostrzegając, że osiągnięcie sukcesu (skuteczna promocja, efektywna współpraca, zbieranie funduszy) to proces długofalowy, wymagający cierpliwości, bardzo łatwo jest się poddać, ponieważ każda porażka wydaje się druzgocąca. Przykładem może być przygotowanie projektu na konkurs, w którym nagrodą są środki finansowe na organizację spotkań autorskich w bibliotece. Jak wynika z rozmów z bibliotekarzami, porażka w którejś z edycji często zniechęcała do uczestnictwa w konkursie w następnym roku. Sytuacja ekonomiczna, w jakiej znajdują się polskie biblioteki, nie jest najlepsza, wysokość subwencji zwykle nie pozwala na wdrożenie nowych rozwiązań, więc bibliotekarz nie powinien rezygnować z żadnej możliwości pozyskania funduszy.

W tworzeniu repertuaru imprez istotny jest wybór promowanych książek, jak bowiem obliczają francuscy znawcy czytelnictwa, dzieciństwo wystarcza w najlepszym razie na lekturę 150 książek – potem zostaje się dorosłym czytelnikiem albo w ogóle rezygnuje z tej formy aktywności⁵⁹. Dyskusje nad kanonem lektur trwają w polskim szkolnictwie od kilkunastu lat. Dokonując selekcji, należy wybierać utwory interesujące, sprawdzone w odbiorze oraz zadbać o różnorodność form i tematów literackich. Dobrym pomysłem mogłaby być cykliczna (raz na kwartał) ankieta wśród czytelników dotycząca ulubionej książki. Na podstawie utworzonego rankingu można byłoby przygotowywać kolejne imprezy. Analizie warto byłoby poddać również czas otwarcia biblioteki oraz godziny, w których odbywają się imprezy dla młodych czytelników. Biblioteki nie powinny ograniczać adresatów imprez do wybranej placówki przedszkolnej lub szkolnej, która podjęła współpracę. Jeśli wydarzenie sygnalizowane jest na

⁵⁸ Skorzystano z takiej możliwości np. w olsztyńskiej Planecie 11.

⁵⁹ J. PAPUZIŃSKA: *Książki pierwsze. Antologie dla dzieci*. W: *Książka i biblioteka w środowisku edukacyjnym*. Red. E.B. ZYBERT. Warszawa 2002, s. 102–116.

stronie internetowej, to powinno odbywać się w czasie, gdy biblioteka otwarta jest dla wszystkich użytkowników. Nie bez znaczenia są pory dnia, nie powinno być tak, że większość imprez dla najmłodszych odbywa się w godzinach porannych.

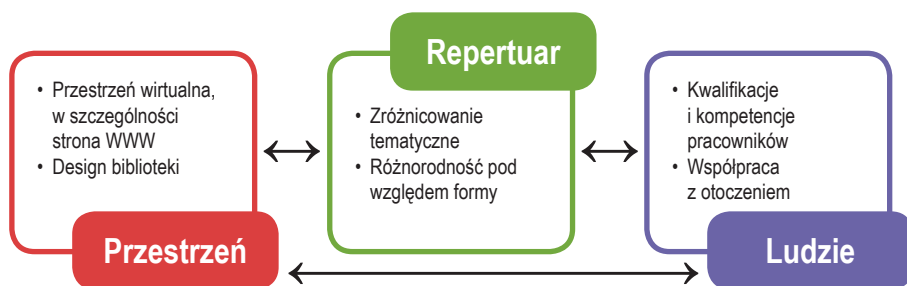
Tym, co oprócz relacji z imprez, aktualności i galerii zdjęć dobrze wspomagałoby promocję na stronie internetowej biblioteki, mogłyby być krótkie artykuły na temat funkcjonowania danej placówki. Anegdoty połączone z ciekawostkami stanowiłyby atrakcyjny element treści publikowanych również w takich miejscach, jak profil na Facebooku czy biblioteczny blog. Pomogłyby ocieplić wizerunek biblioteki i go spersonalizować, budowanie relacji z młodym czytelnikiem wymaga bowiem większej liczby działań nieformalnych.

Młodzi ludzie dobrze czują się tam, gdzie mogą zachowywać się swobodnie. Przestrzeń biblioteczną należałoby zatem „oswoić” dla nastolatków, nie tylko wirtualnie, ale również poprzez oznakowania, które młodzi rozumieją i akceptują. Broszury w formie przypinek czy naklejek, etykiety złożone jednym krojem pisma i z zastosowaniem tych samych reguł typograficznych, stosowanie emotikonów oraz dowcipnych haseł pozostawi lepsze wrażenie niż regulaminowe wyciągi rozpoczynające się od sformułowań „nie wolno”, „nie można”, „nie powinno się”. Kolorystyka, najlepiej oparta na harmonii i kontraście, oraz meblowanie powinny być wpisane w charakter danego miejsca oraz jego możliwości architektoniczne. Obecnie funkcjonujące przestrzenie typu *makerspace*, *co-working* są projektowane przede wszystkim z myślą o zadowoleniu użytkownika. Każdy czytelnik szuka prostego, czytelnego systemu informacji w bibliotece. Aranżacja wnętrza bibliotecznych jest więc niewiele mniej ważna od gromadzonego księgozbioru⁶⁰. Trzeba wziąć pod uwagę warunki klimatyczne, akustyczne oraz estetyczne, np. związane z oświetleniem⁶¹. Istotna jest funkcjonalność miejsca oraz zgodność idei stanowiącej podstawę projektu architektoniczno-wnętrzarskiego ze specyfiką działalności placówki, a także dbałość o detale, która nadaje bibliotece przyjazny wizerunek i tworzy atmosferę danego miejsca. Można zatem sformułować podsumowujące stwierdzenie, że atrakcyjność biblioteki wynika ze spójności i interakcji przestrzeni, usług oraz postaw (schemat 4.2).

Na opisywany model składają się cztery podstawowe kategorie, wyodrębnione na podstawie przedstawionych w rozprawie form pracy z młodym czytelnikiem cieszących się największą popularnością, roli udziału polskich bibliotek w akcjach promujących książkę i czytelnictwo, egzemplifikacji nowoczesnych centrów multimedialnych oraz działań bibliotekarzy (schemat 4.3).

60 Profesjonalnie zajmuje się tym np. firma GROPIUS. Zob. GROPIUS hop! biblioteka. <http://biblioteki.gropius.com.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

61 D. MATYSIAK: *Przestrzeń biblioteczna odpowiedź na potrzeby czytelnika*. W: *Biblioteka na miarę. Przestrzeń, zasoby, usługi*. Red. M. ŚWIRAD, B. ŻMIGRODZKA. Wrocław 2016, s. 11–25.

Schemat 4.2

Powiązanie oferty kulturalnej z przestrzenią biblioteczną i kompetencjami pracowników

Źródło: opracowanie własne.

Schemat 4.3

Elementy modelu biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą

Źródło: opracowanie własne.

W założeniu aktywność biblioteki wzmacnia jej promocję, skutkując większym popytem czytelnictwem, który z kolei skłania do wzbogacania zbiorów i rozszerzenia zakresu i liczby podejmowanych działań. Nabywanie nowości książkowych i umiejętne wkomponowywanie ich w zajęcia z zakresu kultury zarówno duchowej (sztuki plastyczne, teatr, muzyka, film), jak i fizycznej (sport, rekreacja, rehabilitacja, turystyka) prowadzi do powstania bogatej oferty, obejmującej personalizację usług bibliotecznych, i zachęca młodych ludzi do podejmowania aktywności czytelnictwa, tym samym dynamizując działalność biblioteki. Biorąc pod uwagę to harmonijne zespolenie, wzorzec biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą można byłoby nazwać modelem symfonicznym. Symfonia jako utwór muzyczny trzy- lub czteroczęściowy dobrze ilustruje połączenie zróżnicowanych elementów, które składają się na promocyjny system bibliotecznych działań. Orkiestra symfoniczna, czyli bibliotekarze, muszą dobrze orientować się w rodzaju muzyki, którą wykonują, a dyrygent-dyrektor powinien zabiegać o dobre relacje między pracownikami, wpływające na jedność tożsamości i pozytywnego wizerunku. Takie zaś wspólne działanie ma prowadzić do powstania poematu symfonicznego, czyli starannie zaplanowanego repertuaru imprez dla młodych odbiorców. Imprezy promujące książkę dziecięcą powinny cechować zróżnicowanie pod względem zarówno tematyki, jak i formy. Bibliotekarz, z jednej strony, jest zobowiązany być „krok przed młodym czytelnikiem”, wiedzieć, czego użytkownik będzie potrzebował i co potencjalnie może go zainteresować. Z drugiej strony, musi stawiać użytkownikowi biblioteki wyzwania, zawsze zachęcając do czegoś więcej niż to, na co przy pierwszym kontakcie wskazują możliwości danej osoby. W przypadku użytkowników o niewielkich kompetencjach czytelnictwa nie należy zaczynać od złożonych zadań i ambitnych dzieł literackich, ale zawsze zwiększenie wymagań poprzez dodanie dodatkowych 5% trudności będzie decydowało o rozwoju młodego człowieka. Modelowy repertuar imprez bibliotecznych znajduje się w tabeli 4.20.

Tabela 4.20

Przykładowy repertuar wydarzeń dla młodego odbiorcy

Cykliczne ogólnopolskie	Tydzień Bibliotek; Światowy Dzień Książki; Urodziny Kubusia Puchatka; „Dzielę się książkami”; Noc Bibliotek; Noc Muzeów; Noc Kultury; Noc Naukowców; Europejski Dzień Języków; imprezy w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”; „Bezpieczny Internet”; społeczne kampanie profilaktyczne; „Ogólnopolskie Dyktando”; Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu; bookcrossing; booktalking; konkursy fotograficzne „Przylapani na czytaniu”.
-------------------------	---

Cykliczne lokalne	<p>Zajęcia literackie, plastyczne, teatralne czy muzyczne o szerokim zakresie tematycznym: bezpieczeństwo, botanika, dieta, etnografia, fotografia, garncarstwo, grafika, graffiti, gry komputerowe i planszowe, ilustracja, język migowy, języki obce, kabaret, karaoke, kino, komiks, krasomówstwo, kulinaria, kultura lokalna, moda, muzyka, piłka nożna, polityka, przyroda, „randki z książką”, rękodzieło, savoir-vivre, sport, subkultury, taniec, teatr, wolontariat, zawody (np. grafik, pisarz, reżyser filmowy); warsztaty i spotkania autorskie; warsztaty plastyczno-techniczne (np. z wykorzystaniem rolek po papierze toaletowym – przygotowywanie myszek, pustynnych kaktusów, dżdżownic, smoków, sów, kogutów, świerszczy, doniczek, imitacji greckiej porcelany, kukiełek, choinek, bombek itp.); zajęcia ruchowe obejmujące dawne zabawy (np. „Uciekaj myszko do dziury”); warsztaty mappingu 3D; programowanie; nauka gry na instrumentach; warsztaty rękodzieła (np. przygotowywanie biżuterii, koszy z papierowej wikliny, szydełkowanie); dyskusyjne kluby książki; wykonywanie ilustracji do czytanych baśni, które następnie zostaną wydane jako publikacja biblioteki; przygotowywanie przedstawień teatralnych np. dla domów pomocy społecznej, nagrywanie edukacyjnych filmów krótkometrażowych z udziałem dzieci i młodzieży.</p>
Długofalowe	<p>„Godziny dla rodziny” (spotkania m.in. z rehabilitantami, lekarzami, pielęgniarkami, dietetykami, pedagogami); biblioterapia; arteterapia; couching; konsultacje zawodowe w ramach Ochotniczych Hufców Pracy; doradztwo zawodowe; „wakacje w bibliotece”, „ferie w bibliotece”; letnie i zimowe pokazy filmowe („Wielki kanon filmowy”); edukacja regionalna; włączenie dzieci i młodzieży w tworzenie strony WWW biblioteki, prowadzenie bibliotecznych audycji radiowych oraz publikację gazetki bibliotecznej (np. w bezpłatnym serwisie Junior Media).</p>
Okolicznościowe	<p>Urodziny biblioteki; kiermasze bożonarodzeniowe; rajdy piesze i rowerowe; wernisaże i premiery; plebiscyty; spotkania fanów; wystawy poświęcone pisarzom dla dzieci (np. z okazji okrągłej rocznicy urodzin autora); wystawy pokonkursowe; wernisaże wystaw twórczości dziecięcej; konkursy tematyczne (np. zdrowe odżywianie); pikniki rodzinne; gry miejskie; przedstawienia teatralne; koncerty instrumentalne; zabawy taneczne; „powitanie wiosny”; „jesień w bibliotece”; „Mikołaj w bibliotece”; „Wielkanoc w bibliotece”; zabawa andrzejkowa; „walentynki w bibliotece”; Dzień Rodziny 1. Czerwca; turnieje gier komputerowych (konsola); spotkania z obcokrajowcami, którzy opowiadają o kulturze i zwyczajach swoich krajów; konferencje i seminaria.</p>

cd. tab. 4.20

Inicjacyjne	Lekcje biblioteczne; cykle zajęć dla dzieci promujące bibliotekę i jednocześnie pozwalające na poszerzenie słownictwa z języka angielskiego; audycje radiowe prowadzone przez bibliotekarzy poświęcone bibliotece, nowościom książkowym oraz propozycjom kulturalnym; dzień otwarty biblioteki (sobotnio-niedzielne prezentacje); uroczystość wręczenia dzieciom pierwszych kart bibliotecznych przez burmistrza lub prezydenta miasta.
-------------	---

Źródło: opracowanie własne.

Z praktyki bibliotekarskiej wynika, że najpopularniejsze wydarzenia wymagają wcześniejszych rezerwacji, które usprawnią rozlokowanie uczestników w przygotowanej przestrzeni. Dobrym pomysłem są karnety kulturalne na imprezy biblioteczne, które wprowadziła już Biblioteka Publiczna w Barcinie. Biorąc udział w imprezach dostępnych z karnetem rodzinnym, uczestnicy będący w różnym wieku mogliby synchronicznie brać udział w podobnych zajęciach, dostosowanych do ich kategorii wiekowej, aby następnie w domu móc wzajemnie motywować się do zgłębiania danej tematyki. Biblioteki po 15 latach organizacji wydarzeń kulturalnych dla dzieci i młodzieży powinny skierować się w stronę imprez dla całych rodzin. Oferta kulturalna powinna zawierać wydarzenia łączące pokolenia, angażujące ludzi starszych, którzy stanowią drugą pod względem liczebności grupę użytkowników biblioteki.

Powracając do symfonicznej eksplikacji – nie bez znaczenia jest miejsce, w którym wykonywane są utwory muzyczne. Nawet jeśli występuje najlepsza orkiestra i z mistrzowskim repertuarem, to zupełnie inny odbiór będzie w filharmonii, mającej możliwość prezentowania utworów wymagających największych obsad wykonawczych, jak również najbogatszego instrumentarium, niż np. na torze kartingowym czy w miejskim parku. Zarówno przestrzeń virtualna, jak i rzeczywista muszą sprzyjać bibliotecznej działalności i tworzyć całość. Strona internetowa oraz biblioteczny design powinny stanowić czołowy element polityki promocyjnej. Szczegółne uwzględnienie zaleceń dla młodego odbiorcy znajduje się w tabelach 4.21 i 4.22.

Tabela 4.21

Zalecenia dotyczące wystroju biblioteki dla dzieci i młodzieży

Wejście	Czytelne, estetyczne drogowskazy zrozumiałe dla młodego użytkownika (np. sygnalizacja w postaci emotikonów czy system przypominający oprogramowanie smartfona). Od wejścia widoczne logo, wyróżnienia i dyplomy oraz motyw przewodni identyfikujący bibliotekę (np. Łódź podwodna, statek kosmiczny, dworzec PKP, przystanek autobusowy, las, siłownia, skatepark).
Hol	Wystawy, czytelne informacje dotyczące funkcjonowania biblioteki oraz aktualnych wydarzeń (plakaty promujące imprezy czytelnicze), wygodne i bezpieczne dojście do pomieszczeń dla najmłodszych. Szerokie korytarze. Toalety i miejsca do przewijania niemowląt. Elementy dodatkowe*: szafki lub szatnia, miejsce na parasole, możliwość przypięcia roweru.
Wypożyczalnia	Dyskretne ulokowanie miejsc pracy bibliotekarzy, wysokość biurka bibliotekarza dostosowana do wzrostu dzieci i młodzieży. Ekspozycja nowości wydawniczych, okolicznościowe dekoracje. Zakładki do książek z logo biblioteki i informacją o organizowanych wydarzeniach cyklicznych.
Księgozbiór	Oświetlenie półek i regałów i ich wysokość dostosowana do wzrostu młodych użytkowników. Czytelne oznaczenia, interesujący system wizualnych sygnatur księgozbioru dziecięcego (np. serduszka, samoloty, zwierzęta). Elementy niespodzianki (np. książka owinięta szarym papierem z zakładką informującą, że spodoba się czytelnikowi, który pasjonuje się daną tematyką).
Pomieszczenia dla dzieci	Przyjazne oświetlenie o ciepłej barwie, możliwość przesuwania kotar i łączenia powierzchni, miękkie siedziska na podłodze (poduszki, dywany), obszerne i modelowane pufy, niskie stoliki, kolorowe meblowanie z nietypowymi siedziskami (np. lokomotywa, samolot, statek), wyznaczone miejsce na materiały i gry edukacyjne, miejsca do swobodnej zabawy, bezpieczne zabawki o odpowiedniej wadze, miejsca do prezentowania prac wykonanych podczas zajęć w bibliotece, kosze na papiery i inne odpady. Elementy dodatkowe*: kącik z poradnikami dla rodziców i opiekunów, zaplecze dla bibliotekarza (na wyposażeniu rekwizyty, które umożliwią wcielanie się w różne role podczas czytania książek), poczekalnia dla rodziców (krzesła, stoły, dostępna prasa), znajdująca się za przeszkloną ścianą.

cd. tab. 4.21

Pomieszczenia dla młodzieży	Pastelowe kolory na ścianach. Przyjazne oświetlenie o ciepłej barwie, górne i punktowe. Możliwość swobodnego siedzenia na pufach, fotelach i kanapach. Nietypowe siedziska (np. wanna, fiat 126p, rower treningowy, gokart, łódź). Wygodne blaty z możliwością zmiany konfiguracji, przesuwane biurka. Łatwo dostępne gniazda do podpięcia laptopa lub naładowania telefonu, łatwy dostęp do komputera, skanera, odtwarzacza, drukarki. Dostosowanie sprzętu do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Humorystyczne oznaczenia, np. w postaci komiksów. Elementy dodatkowe*: możliwość skorzystania z letniej czytelnicy w ogrodzie, ekspres do kawy, możliwość zaparzenia herbaty.
Kącik multimedialny*	Miejsce na zbiory audiowizualne, wygodne siedziska, konsole, sprzęt do odtwarzania muzyki i filmów, komputery przeznaczone wyłącznie do gier.
Sala konferencyjna*	Możliwość przysłonięcia okien i zaciemnienia pomieszczenia, ekran projekcyjny, tablica interaktywna, tablica typu <i>flipchart</i> .

* Gwiazdką oznaczono elementy, które mogą zostać pominięte w przypadku mniejszej placówki bibliotecznej.

Źródło: opracowanie własne. Formułując zalecenia, zainspirowano się listą sprawdzającą umieszczoną w publikacji FRIS *Biblioteka. Małe pomysły na wielkie zmiany*. Warszawa 2009, s. 45–48.

Tabela 4.22

Zalecenia dotyczące przygotowania strony WWW biblioteki

Dane kontaktowe, interaktywność	Na stronie głównej wyeksponowane informacje dotyczące adresu, numeru telefonu, e-maila oraz godzin otwarcia. Mapka Google „Jak trafić?”, a także formularz kontaktowy do poszczególnych osób pracujących w bibliotece. Możliwość powrotu z każdego miejsca do początku strony (hiperłącze). Możliwość otrzymywania internetowego newslettera po wpisaniu adresu e-mail. Dane kontaktowe (adres, numer telefonu, e-mail) oraz godziny otwarcia są na stałe przypięte do każdej otwieranej podstrony.
Kalendarium imprez	Użytkownik ma dostęp do informacji o tym, jakie imprezy odbędą się w ciągu najbliższego miesiąca, a dodatkowo każda impreza oznaczona jest kolorem przypisującym ją do kategorii, m.in.: dzieci, impreza rodzinna, młodzież, DKK, warsztaty. Dzięki aplikacji takiej jak iCalendar czy Kalendarz Google na stronie dodatkowo automatycznie wyświetla się informacja o imprezie w danym dniu.

Archiwum, galeria zdjęć, wyróżnienia przyznane bibliotece	Archiwum wiadomości, które można przeszukiwać pod względem tematyki i daty wydarzenia. Na stronie dostępna jest galeria zdjęć uporządkowana kategoriami poszczególnych wydarzeń. Zdjęcia uśmiechniętych pracowników. Dostępny wirtualny spacer po bibliotece, a także galeria dyplomów i podziękowań oraz zakupionych nowości.
Dodatkowe informacje	Użytkownik może wydrukować sobie wizytówkę biblioteki zawierającą godziny otwarcia. Szeroko omówiona jest oferta biblioteki. Wyodrębnione kategorie: gry, audiobooki i e-booki, muzyka, filmy, bazy danych, usługi. W ramach każdej kategorii dostępne są również informacje o nowościach. Każda informacja posiada metryczkę z datą publikacji, danymi pracownika odpowiedzialnego za wprowadzenie treści oraz liczbą osób, które informację wyświetliły. Istnieje możliwość oceny każdego wydarzenia w skali 1–5, dostęp do średniej oceny użytkowników oraz opcja „dodaj komentarz”, zawierająca emotikony i możliwość wyboru e-mailowego powiadomienia o pojawianiu się komentarzy innych użytkowników. Statystyki obejmujące liczbę osób aktualnie odwiedzających stronę oraz informacja o numerze IP komputera użytkownika stanowiąca sygnał, że wysyłający wiadomość za pośrednictwem strony WWW nie jest anonimowy. Dodatkowo dostępna jest wyszukiwarka, w której użytkownik może zdecydować o sposobie selekcji informacji (artykuły, doniesienia, kontakty, załączniki). Umieszczenie zakładki „Zabawa”, w której znajdowałyby się gry, takie jak „Mały Zecer”.
Odsyłacze	Banery partnerów i sponsorów biblioteki, strona miasta, gminy, lub powiatu. W ramach propozycji zbiór linków do bezpiecznych stron dla dzieci poświęconych muzyce, filmom, sportowi etc.
Funkcjonalność struktury	Kategorie uporządkowane hierarchicznie i rozłączne znaczeniowo. Interfejs jest intuicyjny, łatwo można znaleźć potrzebne informacje. Strukturę można śledzić za pomocą zakładki „Mapa strony”. U góry strony znajdują się tzw. skróty, przyspieszające dostęp do najczęściej poszukiwanych funkcji: powrót do strony głównej, e-katalog oraz kontakt.
Aktualność informacji	Minimum jeden wpis w tygodniu. Na bieżąco pojawiają się informacje o nowościach. Publikowanie dat postów. Funkcjonowanie zakładki „Ostatnio dodane newsy”, która jest widoczna podczas otwierania każdej podstrony. Odesłanie do kanału RSS.

cd. tab. 4.22

Jakość informacji	Szczegółowość, słownictwo i forma informacji dostosowana do adresata dziecięcego. Nie tylko dane dotyczące zasobów, ale również napisana w przystępny sposób instrukcja, jak z nich skorzystać. Można umieścić ciekawostki, np. „Zagadki literackie”. Powinna funkcjonować podstrona z informacjami dla rodziców.
Estetyka, atrakcyjność	W części centralnej baner z animacjami, logo, zdjęcia. Przemyślana forma, wyrazista kolorystyka z kontrastem. Całość wykorzystująca koncepcję i motyw przewodni, którym posługuje się biblioteka, np. morze, galaktyka, las. Elementy wyróżniające i zapadające w pamięć. Istnieje możliwość zmiany rozmiaru wyświetlanej czcionki. Strona dostosowana jest do potrzeb osób z dysfunkcjami wzroku, a także do przeglądania za pomocą smartfona (wersja mobilna).
Inne formy e-promocji	Konto na portalach społecznościowych: Facebook, Instagram, Twitter oraz oficjalny kanał w serwisie YouTube, blog biblioteczny zawierający mniej oficjalne wpisy, kolokwialne słownictwo, wymagane codzienne aktualizacje statusu.

Źródło: opracowanie własne.

Modele są powszechnie stosowane w biznesie, ponieważ umożliwiają efektywniejsze podejmowanie decyzji. W związku z dynamicznymi przeobrażeniami usług bibliotecznych warto w działalności bibliotek zastosować to, co sprawdziło się już w innych organizacjach, także tych komercyjnych. Model, stanowiąc uproszczone i jednocześnie precyzyjne ujęcie opisywanej rzeczywistości, pozwala na szybsze podejmowanie słusznych decyzji, tym samym wspomagając skuteczniejsze zarządzanie biblioteką. Promocja książki dziecięcej w bibliotece wymaga nie tylko samej aktywności, ale przede wszystkim właściwego jej ukierunkowania.

Zakończenie

Już w 1878 roku w „Library Journal”, założonym przez Melvila Deweya, podkreślano, że warto publikować raporty z działalności bibliotek dotyczące wprowadzonych rozwiązań, które się sprawdziły, tak aby inne instytucje mogły skorzystać z „kosztownego doświadczenia i praktycznych porad”. Niniejsza praca może stanowić źródło inspiracji dla bibliotekarzy, a zarazem przyczynek do dalszych badań nad rozwojem oferty kulturalnej w XXI wieku. Choć w ciągu 15 lat biblioteki osiągnęły apogeum wzrostu imprez kulturalnych związanych z promocją książki dziecięcej, to jednak niemożliwa wydaje się stagnacja w tym zakresie. Coraz bardziej wymagający młodzi czytelnicy z pokolenia Z skłaniają bibliotekarzy nie tylko do nieustającego uatrakcyjniania zasobów materialnych (powierzchnie, księgozbiór, sprzęt, multimedia), ale także do podnoszenia kompetencji (jako animator czasu wolnego, instruktor zabaw ruchowych, opiekun osoby niepełnosprawnej, terapeuta, a także artysta).

W piśmiennictwie fachowym w kontekście poszukiwania najlepszych rozwiązań często przywoływane są pojęcia standardów i jakości. Biblioteki implementujące założenia dotyczące wysokich standardów do swojej pracy można byłoby nazywać bibliotekami jakości, wzorem certyfikowanych placówek oświatowych¹ określanych mianem szkół jakości. Podczas analizy polityki promocyjnej istotne stają się pytania o efektywną kontrolę wartości oferty dla młodego odbiorcy. Wdrażanie filozofii jakości totalnej, ujętej przez Williama Edwardsa Deminga w 14 punktach, można byłoby odnieść do bibliotek publicznych, tworząc nowy paradygmat w bibliotekarstwie dziecięcym, obejmujący: koncepcję *lifelong*

---

¹ J.J. BONSTINGL: *Szkoły jakości. Wprowadzenie do Total Quality Management w edukacji*. [Przeł. M. UMIŃSKA]. Warszawa 1999, s. 39.

learning (element tzw. strategii lizbońskiej, oznaczający uczenie się przez całe życie)², nastawienie na usługi i ich jakość, zrozumienie wpływu i powiązań systemu otwartego, jakim jest biblioteka, z otoczeniem zewnętrznym (szczególnie biorąc pod uwagę aspekt technologiczny i socjokulturowy) oraz, przy wykorzystaniu TQM, zmiana postrzegania bibliotekarzy bardziej jako partnerów dla rodziców i opiekunów, a zarazem trenerów dzieci i młodzieży (coaching umysłowy), niż jako wyizolowanych pracowników, zamkniętych na wszelkiego rodzaju innowacje i sugestie. Istotą biblioteki jakości jest możliwość oceny poziomu usług przez użytkowników. Mierzenie jakości wymaga ustalenia kryteriów (np. dostęp, komfort, wygląd, czystość) oraz używania obiektywnych narzędzi, warto więc posłużyć się arkuszem z metodą dyferencjału semantycznego, omówionym w rozdziale 4. Z kolei badania ankietowe, oprócz dostarczania bibliotekarzowi informacji usprawniających jego pracę, pełnią także funkcję promocyjną, gdyż użytkownicy często nie wiedzą, co dokładnie biblioteka może im zaoferować.

Najbardziej pożądanym efektem działań informacyjnych i promocyjnych byłoby stopniowe przekształcenie klientów z „użytkowników przypadkowych” w „użytkowników nawykowych”. W tym znaczeniu każda jedna impreza biblioteczna powinna być czynnikiem skłaniającym młodego użytkownika do podjęcia kolejnej aktywności. Pokolenia Y i Z szukają w bibliotece dostępu do nowoczesnego i drogiego sprzętu elektronicznego, np. konsoli Xbox, i interesują się taką ofertą biblioteki, która umożliwia korzystanie z multimedialnych. To, co w roku 2015 mogły zaoferować najlepiej wyposażone polskie mediateki, według użytkowników drugiej dekady XXI wieku, niewątpliwie powinno stanowić wyposażenie każdej placówki bibliotecznej. Promocja książki wśród młodzieży wymaga połączenia oferty bogatego księgozbioru ze znanym współczesnym nastolatkom „przedłużeniem” świata rzeczywistego w postaci technologii elektronicznych. Imprezy dla tej grupy, np. spotkania w ramach dyskusyjnego klubu książki, mogłyby zawierać więcej elementów audiowizualnych oraz hipertekstualnych, a jednocześnie być pomyślane tak, żeby emblematy nie przesłoniły rzeczywistości (trzecia faza symulakrum³), czyli aby młodzi ludzie mogli osobiście poznać pisarza, ilustratora czy wydawcę. Zjawisko komplementarności powinno dotyczyć również imprez dla najmłodszych użytkowników, tak aby wrodzona dziecięca ciekawość skłaniała ich do poszukiwań inspiracji zewnętrznych w rozmaitych środkach przekazu (społeczeństwo wiedzy).

2 Rada Europejska podczas posiedzenia w Lizbonie w 2000 roku przyjęła plan rozwoju dla Unii Europejskiej, zwany strategią lizbońską. Jedno z jego najistotniejszych założeń stanowi dążenie do powstania społeczeństw wiedzy, w których będzie się inwestowało w samokształcenie. Nacisk położono na zachęcenie do nauki od wczesnego dzieciństwa. Por. Portal Innowacji. www.pi.gov.pl/PARP [dostęp online: 15.09.2018].

3 Zgodnie z teorią symulakrów Jeana Baudrillarda.

Wyniki wielu badań zawsze potwierdzały, że nieczytający preferują głównie lub wyłącznie jeden środek przekazu – w XX wieku była nim telewizja, natomiast w XXI wieku stał się nim internet w jego aspekcie rozrywkowym (gry, komunikatory, śmieszne filmiki, media społecznościowe). Paradoksem XXI wieku jest fakt, że gdyby ktoś z początku XX wieku pojawił się w dzisiejszych czasach, to prawdopodobnie to, co najtrudniej byłoby mu wytłumaczyć, można opisać w jednym zdaniu: „Mam w kieszeni urządzenie, dzięki któremu posiadam dostęp do wiedzy całej ludzkości, używam go do oglądania śmiesznych kotów”. Głównym zadaniem bibliotek nie jest konkurowanie z technologiami, ale wykorzystywanie ich w pracy z czytelnikiem, ponieważ czytający książki także oglądają telewizję i korzystają z internetu. Można więc ukierunkowywać ich aktywność w sieci na użyteczne, rzetelne i atrakcyjne źródła wiedzy czy rozrywki.

Aspekt promocji bibliotecznej w internecie również nie może pozostać niezauważony, ponieważ nie są już potrzebne środki finansowe, aby wykorzystać istniejące możliwości informacyjne czy reklamowe i zaistnieć w świadomości potencjalnych i rzeczywistych klientów. Młodego odbiorcę interesuje nie tyle wartość oferowanych materiałów i usług, ile ich pożądane skutki i rezultaty, np. dobra rozrywka, uzyskanie informacji, miłe spędzenie czasu, poznanie nowych ludzi. Użytkownicy chcą centrum multimedialnego, miejsca spotkań, kontaktów z innymi ludźmi oraz fachowej obsługi i organizacji czasu wolnego. Orientacja na młodego czytelnika i skuteczne zarządzanie relacją z nim warunkują jego zadowolenie i lojalność (powrót do biblioteki, systematyczne korzystanie z usług). Z amerykańskich badań wynika, że 70% przyczyn utraty klientów wiąże się z niskim poziomem obsługi oraz brakiem zainteresowania potrzebami odbiorcy⁴. Komunikaty zamieszczane w ramach promocji muszą więc odnosić się do wspomnianych wartości, zaspokajanych potrzeb, osiągniętych celów i rozwiązywanych problemów, które są dla czytelnika istotne. Oferowane usługi powinny mieć różne formy – od najprostszych (np. zajęcia okolicznościowe, inicjacyjne) po złożone (cykliczne i długofalowe projekty), od indywidualnych po zbiorowe.

Według danych z początku XXI wieku to młodzież stanowiła największą grupę czytelniczą w bibliotece. Użytkownicy do 15 roku życia stanowili prawie 30% czytelników, natomiast do 19 roku życia – prawie 50%⁵. Nie może zatem dziwić to, że rozwój oferty kulturalnej objął przede wszystkim tę grupę wiekową i że bibliotekarze robili wszystko, aby zapewnić młodym ludziom realizację

4 A. JESKE: *Orientacja na czytelnika wyzwaniem dla nowoczesnej biblioteki*. W: *Rola bibliotek w polskim systemie edukacyjnym*. Red. D. MIERZEJEWSKI, B. OCHODEK. Piła 2007, s. 47–48.

5 „Biblioteki Publiczne w Liczbach” 2003, s. 30.

przeróżnych życiowych aspiracji i zainteresowań, od warsztatów garncarskich po hip-hop w bibliotece. Zadanie nie było proste, wymagało wnikliwego myślenia o odbiorcach i zakwestionowania wiedzy potocznej oraz stereotypów, np.: młodzież funkcjonuje wyłącznie w wirtualnym świecie, interesuje się tylko grami komputerowymi, nie lubi czytać, niechętnie podejmuje jakąkolwiek aktywność. Rutynowe i powierzchowne myślenie o klientach, brak elastyczności i niedostosowywanie się do zmian w otoczeniu można nazwać „bibliotecznym efektem Titanica”, czyli porażką w zakresie świadczenia nowych usług oraz utratą zadowolenia i zaufania czytelników wskutek braku niekonwencjonalnego podejścia do tego, co niewidoczne. Błędne jest także przekonanie, że klienci w swoim zachowaniu kierują się wyłącznie racjonalnym myśleniem i biorą pod uwagę oczywiste korzyści z czytania, odwiedzania biblioteki, udziału w wydarzeniach kulturalnych. Proces podejmowania decyzji w dużym stopniu wynika z przyzwyczajeń oraz z wpływu otoczenia, udział biorą w nim emocje, które mają zasadnicze znaczenie⁶. Z tego powodu tak istotna jest dbałość o wizerunek i markę biblioteki, dążenie do sukcesu w przypadku każdej imprezy, kształcenie nawyków czytelniczych. Mimo że zysk nie jest celem bibliotecznej działalności, to istnieje potrzeba posługiwania się narzędziami marketingowymi. Dobra reputacja instytucji jest trudna do utrzymania, czasami wystarczy moment nieuwagi lub błąd w zarządzaniu (patologia organizacyjna, fikcja organizacyjna, niewłaściwe rozlokowanie potencjału, umiejętności czy energii pracowników) i biblioteka może stracić dobrą opinię, a niezwykle trudno potem odzyskać uznanie młodych czytelników⁷.

Bibliotekarz w trakcie tworzenia oferty kulturalnej, przygotowania przestrzeni bibliotecznej i rozwijania relacji z młodym użytkownikiem powinien stosować podejście interdyscyplinarne. Korzystać z dorobku takich dziedzin, jak filozofia, muzykologia, neurologia, pedagogika, psychologia, socjologia. Czynnikiem potężnym, a zarazem praktycznie niewidocznym, jest moda, transmitowana i kształtowana m.in. poprzez wspólne symbole. W ciągu kilku ostatnich lat modne stało się np. czytanie kryminałów norweskiego pisarza Jo Nesbø⁸, organizowanie zabaw detektywistycznych w kategorii „morderstwo w firmie” podczas imprez integracyjnych czy też zgłębianie literatury z zakresu rozwoju osobistego. Warto wykorzystać owe trendy, budując repertuar usług. Promocja

6 A. DAMASIO: *Błąd Kartezjusza. Emocje, rozum i ludzki mózg*. Przeł. M. KARPIŃSKI. Poznań 2002.

7 A. ICHNIOWSKA: *Wizerunek polskich organizacji pozarządowych*. „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing” 2006, nr 225, s. 109.

8 Urodzony w Oslo w 1960 roku, autor cyklu powieści o komisarzu Harrym Hole (wydawanego w Polsce od 2005 roku), a także cyklu książek dla dzieci o Doktorze Proktorze (polskie wydania od 2011 roku).

literatury interesującej młodych ludzi staje się jednocześnie kołem napędowym promocji samej biblioteki, uruchamia swoiste *perpetuum mobile*, w którym książka i biblioteka funkcjonują w symbiozie. Modę można wykorzystywać w konstruowaniu zarówno tożsamości, jak i odmienności⁹. Wykreowana moda „na bibliotekę” mogłaby zaspokajać potrzebę przystosowania społecznego, potrzebę wyróżnienia się, bycia innym czy też dokonania zmiany, ale musi znaleźć swoich naśladowców. Dla młodego czytelnika przyjdzie do biblioteki nie powinno być ujmą, a aktywność czytelnicza powinna nobilitować.

Wiek XXI przyniósł w bibliotekarstwie publicznym wiele zmian, badacze nie mają wątpliwości, że założenia takie, jak „biblioteka trzecim miejscem”, „biblioteka 2.0”, „biblioteka 3.0”, „centrum multimedialne”, „biblioteka przyjazna”, „biblioteka otwarta”, nie są już wyłącznie koncepcjami. W bibliotekach publicznych deklaruje się i realizuje nowe idee projektowania i udostępniania usług. Aktywna promocja książki dziecięcej również powinna wpisać się we wspomniane koncepcje, ponieważ „promocja 2.0” możliwa jest dzięki interaktywnym właściwościom nowych technologii komunikacyjnych, umożliwiających uczestnictwo szerokiej publiczności oswojonej z formą współlistnienia rzeczywistości i świata wirtualnego, w których zanika podział na twórcę i odbiorcę informacji. A wręcz, jak wynika z badań, pokolenia Y i Z w ogóle nie rozróżniają tych sfer, bowiem stanowią one komplementarny twór składający się na jedno określenie: rzeczywistość. Media społecznościowe stały się dla młodego pokolenia forum wyrażania opinii oraz narzędziem kreatywnej ekspresji. Doprowadziły do zmiany postaw i otworzyły nowe perspektywy. W tej rzeczywistości usługi biblioteczne są proponowane i dostarczane przez samych użytkowników, często oceniane i aktualizowane według zmieniających się potrzeb młodego pokolenia. Tym, co już się sprawdziło, jest korzystanie z osiągnięć bibliotek z całego świata, promocja biblioteki poprzez udział w ogólnopolskich akcjach promujących książkę i czytelnictwo, ofensywny i dobrze przygotowany aktywny udział w targach, współpraca z autorami, ukazywanie pasjonatów książki i nie tylko oraz tworzenie imprez tematycznych z myślą o lokalnych społecznościach.

W świetle materiałów empirycznych można sformułować następującą konstatację: model biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą realizowany jest przez funkcjonalne ujęcie repertuaru wydarzeń kulturalnych, różnorodność tych wydarzeń, kreatywne podejście w realizacji tematów, dostosowanie sposobu promocji do wieku i możliwości percepcyjnych oraz zainteresowań użytkowników, które poznać można jedynie przez aktywną współpracę z otoczeniem. Młodzi użytkownicy, decydując się na przyjdzie do biblioteki, wykazują zaufanie

9 B. CZARNIAWSKA: *Trochę inna teoria organizacji*. Warszawa 2010, s. 174–178.

antycypujące¹⁰ (żywią nadzieję, że działanie bibliotekarzy będzie dla nich korzystne), którego nie wolno zawieść. Istotny jest również społeczny wymiar rewolucji informatycznej. Dalsza ewolucja cyfrowego konsumenta, czyli tzw. *Homo informaticus*¹¹, oraz zapowiadana podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos w 2016 roku czwarta rewolucja przemysłowa będą prowadzić do jeszcze ściślejszego połączenia komunikacji, łączności i automatyzacji, pogłębiając problem izolacji i osamotnienia jednostek. Model biblioteki usług 4.0 musi zatem obejmować nie tylko realizację usług (biblioteka 1.0), wspomnianą interaktywność i kulturę partycypacji (2.0), inteligencję i unifikację zasadniczo odmiennych kanałów, formatów i środowisk informacyjnych, tak aby umożliwić dostęp, wyszukiwanie i użytkowanie wiarygodnej informacji (3.0), ale także personalizację bibliotecznych usług, przestrzeni, personelu, produktów (np. indywidualizację przystosowania strony internetowej, systemy rekomendacyjne) i współdzielenie doświadczeń z rówieśnikami.

---

¹⁰ P. SZTOMPKA: *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*. Kraków 2007, s. 82.

¹¹ *Homo informaticus: Jak cyfrowi konsumenci zachowują się w sieci? Raport EY* [Ernst & Young Global Limited]. <http://www.ey.com/pl/pl/services/advisory/jak-cyfrowi-konsumenci-zachowuja-sie-w-sieci> [dostęp online: 15.09.2018].

Aneksy

Spis aneksów

- Aneks 1. Kwestionariusz ankiety w języku polskim 301
- Aneks 2. Kwestionariusz ankiety w języku angielskim 303
- Aneks 3. Kwestionariusze zagraniczne. Przykłady 305
- Aneks 4. Grafik podróży badawczych autorki. Przykład – październik 2011 roku 315
- Aneks 5. Kalendarz wydarzeń w mediatece. Przykład – MBP we Wrocławiu 317
- Aneks 6. Konkursy literackie dotyczące twórczości dla dzieci i młodzieży (wybór) 319
- Aneks 7. Narzędzia analizy strategicznej. Przykład – MBP w Żorach 323
- Aneks 8. Strategiczna karta wyników. Przykład – MBP w Żorach 328
- Aneks 9. Porównanie regulaminów wybranych polskich mediatek (stan z września 2018 roku) 329
- Aneks 10. Design polskich mediatek 332

Kwestionariusz ankiety w języku polskim

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

ANKIETA

Badanie obejmuje biblioteki z całej Polski. Podane informacje będą wykorzystane w pracy doktorskiej dotyczącej oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży.
Kwestionariusz składa się z metryczki i 14 pytań (trzynastu pytań zamkniętych lub półotwartych oraz pytania otwartego). W pytaniach zamkniętych proszę o dokonywanie wyboru przy wykorzystaniu **pogrubienia** **czcionki** lub **podkreślenia**.
W KAŻDYM PYTANIU MOŻNA WYBRAĆ WIĘCEJ NIŻ JEDNĄ ODPOWIEŹ.

1. Które z akcji/imprez dla dzieci i młodzieży zorganizowano w 2013 roku w Państwa bibliotece?

☐ Urodziny Kubusia Puchatka	☐ Konkursy dla dzieci i młodzieży
☐ Bookcrossing	☐ Mikołaj w bibliotece
☐ Biblioteczny happening	☐ Pasowanie na czytelnika (np. akcja „pierwsza książka”)
☐ Piknik biblioteczny	☐ Promocja wyróżniających się czytelników
☐ Tydzień bibliotek	☐ Lekcje biblioteczne
☐ Storytelling	☐ „Cała Polska czyta dzieciom”
☐ Zajęcia biblioterapeutyczne	☐ akcja „Dziele się książkami”
☐ Kino w bibliotece	☐ Booktalking
☐ Wiosna/lato/jesień/zima w bibliotece	☐ Dni Głośnego Czytania
☐ Wakacje i ferie w bibliotece	☐ Noc z Andersenem
☐ Wieczory baśniowe	☐ Zajęcia plastyczno- lub muzyczno-literackie
☐ Gry i zabawy literackie	
☐ Inne (Proszę wskazać jakie?).....	

2. Czy udział Państwa biblioteki w Programie Rozwoju Bibliotek wpłynął na ilość organizowanych imprez dla dzieci i młodzieży?

- ☐ tak
☐ nie
☐ biblioteka nie brała udziału w tym programie

3. Czy w bibliotece funkcjonuje dyskusyjny klub książki dla dzieci i młodzieży

- ☐ tak
☐ nie

4. Czy w ofercie Państwa biblioteki w 2013 roku znalazły się imprezy dla dzieci promujące region (jego historię, kulturę, legendy etc.)?

- ☐ tak (Proszę wskazać jakie?).....
☐ nie

5. Proszę wymienić 1 imprezę/akcję biblioteczną, która w Państwa bibliotece cieszy się największą popularnością

.....

6. Imprezy są planowane:

- ☐ centralnie przez bibliotekę wojewódzką
☐ centralnie przez bibliotekę powiatową
☐ centralnie przez bibliotekę główną
☐ lokalnie (biblioteka sama dodatkowo wyznacza dla siebie plan imprez na kolejny rok)

7. Tematy imprez i pomysły na nowe akcje są czerpane z:

- ☐ opisów imprez bibliotecznych w czasopismach bibliotekarskich
☐ Internetu
☐ doświadczeń i zainteresowań samych bibliotekarzy
☐ różnego rodzaju poradników
☐ działalności kulturalnej innych bibliotek
☐ inne rodzaje inspiracji (jakie?).....

8. Przy organizacji imprez dla dzieci i młodzieży biblioteka współpracuje z:

- ☐ domem kultury
☐ szkołą podstawową
☐ szkołą ponadpodstawową
☐ przedszkolem
☐ księgarnią
☐ inną biblioteką
☐ inną instytucją kultury (jaką?).....
☐ inną organizacją (jaką?).....
☐ biblioteka nie współpracuje z innymi instytucjami

9. Czy któryś z autorów dla dzieci i młodzieży gościł w Państwa bibliotece co najmniej dwa razy?

- ☐ tak (Proszę wymienić kto?).....
- ☐ nie

10. W jaki sposób wybierani są autorzy na spotkania dla dzieci i młodzieży?

- ☐ uwzględniane są prośby czytelników
- ☐ autor sam inicjuje spotkanie
- ☐ biblioteka współpracuje ze Stowarzyszeniem Pisarzy Polskich
- ☐ ważne są recenzje książek danego autora (jeśli tak, to gdzie zamieszczone?.....)
- ☐ ważna jest nominacja do nagrody literackiej (jeśli tak, to jakiej?.....)
- ☐ decyduje nazwisko pisarza
- ☐ decyduje nazwisko ilustratora
- ☐ rozmowy ze znajomymi i porady innych bibliotekarzy
- ☐ zalecenie z biblioteki wojewódzkiej/powiatowej

11. Czy biblioteka posiada własną stronę internetową?

- ☐ tak
- ☐ nie
- ☐ nie, ale oferta biblioteki umieszczona jest na stronie miasta/gminy, innej placówki kulturalnej etc.

12. W jaki sposób promowane są imprezy biblioteczne dla dzieci i młodzieży?

- ☐ portale społecznościowe typu Facebook, NK.pl
- ☐ plakaty poza biblioteką
- ☐ strona internetowa biblioteki
- ☐ ulotki rozdawane w bibliotece
- ☐ blog poświęcony działalności biblioteki
- ☐ ulotki podczas targów książek
- ☐ subskrypcje (newsletter)
- ☐ ulotki podczas innych imprez
- ☐ informacja na drzwiach
- ☐ informacje w lokalnej gazecie
- ☐ fora internetowe (jakie?).....
- ☐ inne formy promocji (jakie?).....

13. Jakiego typu publikacji według Państwa brakuje na rynku wydawniczym:

- ☐ materiałów informacyjnych dotyczących oferty kulturalnej polskich bibliotek
- ☐ materiałów informacyjnych dotyczących oferty kulturalnej zagranicznych bibliotek
- ☐ scenariuszy imprez bibliotecznych
- ☐ poradników dotyczących pracy z dziećmi
- ☐ poradników z przykładami imprez bibliotecznych oraz sposobami skutecznej promocji takich imprez i samej biblioteki
- ☐ żadnych z powyższych lub innych (jeśli tak, to jakich?.....)

14. Jakie działania dla dzieci i młodzieży ponadto wyróżniają Państwa bibliotekę?

.....

.....

.....

Dane będą interpretowane metodą statystyczną dla danego powiatu/województwa. Biblioteka zostanie wymieniona z nazwy tylko dla podkreślenia pozytywnych praktyk i zaangażowania w organizację imprez kulturalnych dla dzieci i młodzieży.

Nazwa biblioteki:.....

Ulica, Miasto: .....

Powiat, Województwo: ....., ...

Rodzaj placówki:

- ☐ Publiczna (główna) z oddziałem dla dzieci i młodzieży
- ☐ Punkt biblioteczny
- ☐ Filia dziecięca
- ☐ Biblioteka dla dzieci i młodzieży
- ☐ Inna (jaka?).....

Liczba etatów/zatrudnionych bibliotekarzy: .....

Liczba bibliotekarzy, którzy posiadają uprawnienia do prowadzenia biblioterapii:.....

Czy w bibliotece istnieje dział lub wyznaczona osoba zajmująca się organizacją imprez/akcji dla dzieci i młodzieży? TAK/NIE

Ogólna liczba mieszkańców zapisanych do biblioteki (dane za 2012 r.): .....

W tym liczba dzieci i młodzieży do 18 r.ż.: .....

Serdecznie dziękuję za wypełnienie kwestionariusza!

Kwestionariusz ankiety w języku angielskim

University of Silesia in Katowice
Department of Library and Information Science

The Questionnaire

A research includes libraries for children and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Information will be placed in a doctoral dissertation about libraries for children/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic information and 14 questions. Please, choose answers by underlining the text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

1. Which event(s) for children or young people were organized in this library in 2013?

☐ Winnie the Pooh's Birthday	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	☐ Competitions for children and youth
☐ Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
☐ Storytelling	☐ Lessons Library
☐ Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
☐ Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ Booktalking
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Night fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify)	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Does that participation in the program affect the number of organized events for children and young people?

- ☐ yes (to what? .....
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Does a controversial book club for children and youth function in the library?

- ☐ yes
- ☐ no

4. Did your library's offer in 2013 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ yes (What?).....
- ☐ no

5. Please list one library event / action, which is the most popular in your library?

.....

6. Events are planned:

- ☐ centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- ☐ locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- ☐ descriptions of events in journals librarian library
- ☐ Internet
- ☐ experiences and interests of librarians themselves
- ☐ various instructions
- ☐ the cultural activities of other libraries
- ☐ other inspiration (please specify) .....

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ cultural centre
- ☐ primary school
- ☐ post-primary school

- ☐ kindergarten
- ☐ bookshop
- ☐ a different library
- ☐ other cultural institution (what?) .....
- ☐ other organization (what?) .....
- ☐ the library does not work with other institutions

9. Were any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?

- ☐ yes (who?).....
- ☐ no

10. How are authors selected to meet children and young people?

- ☐ takes into account the requests of readers
- ☐ the author himself initiates the meeting
- ☐ the library collaborates with the Association of Writers
- ☐ important book reviews the author (if so, where posted? .....
- ☐ is important literary award nomination (if so, which one? .....
- ☐ determines the name of the writer
- ☐ determines the name of the illustrator
- ☐ conversations with friends and do other librarians
- ☐ the recommendation of the provincial library / county

11. Does the library have its own website?

- ☐ yes
- ☐ no
- ☐ no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions

12. How are library events for children and youth promoted?

- ☐ social networking sites like Facebook
- ☐ the library website
- ☐ blog dedicated to library operations
- ☐ subscriptions (newsletter)
- ☐ information on the door
- ☐ forums (please specify) .....
- ☐ other forms of promotion (please specify) .....
- ☐ posters outside the library
- ☐ leaflets in the library
- ☐ leaflets during the book fair
- ☐ leaflets during other events
- ☐ the information in the local newspaper

13. What type of publications are missing out on the publishing market in your opinion?

- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
- ☐ materials for cultural offer foreign libraries
- ☐ scenarios library events
- ☐ instructions for working with children
- ☐ instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
- ☐ any of the above or other (if so, which ones? .....

14. What activities for children and young people also stand your library?

.....

.....

.....

.....

This information will be interpreted statistically for a country. The name of library is necessary only for presentation of positive examples.

The library name:.....

Street, City:.....

County, State: .....

Type of institution:

- ☐ Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughter
- ☐ Other (specify) .....
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees - librarians: .....

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"):.....

Does the library have a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES / NO

Total number of people enrolled in the library (data for 2012):.....

Including - the number of children and young people up to 18 years of age:.....

Thank you for your participation!

Kwestionariusze zagraniczne

Przykłady

University of Silesia in Katowice
Department of Library and Information Science

The Questionnaire

A research includes libraries for children and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Information will be placed in a doctoral dissertation about libraries for children/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic information and 14 questions. Please, choose answers by underlining the text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

Questions

1. Which event(s) for children or young people were organized in this library in 2013/2014?

☐ Winnie the Pooh's Birthday	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	☐ Competitions for children and youth
☐ Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
☐ Storytelling	☐ Lessons Library
☐ Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
☐ Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ Booktalking
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Night fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify)	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Does that participation in the program affect the number of organized events for children and young people?

- ☐ yes (to what? ...*small libraries cultural program*)
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Does a controversial book club for children and youth function in the library?

- ☐ yes
- ☐ no

4. Did your library's offer in 2013 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ yes (What?) .....
- ☐ no

5. Please list one library event / action, which is the most popular in your library?

..... *One Book - petits - Movies for the smallest - show around short movies*

6. Events are planned:

- ☐ centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- ☐ locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- ☐ descriptions of events in journals librarian library
- ☐ Internet
- ☐ experiences and interests of librarians themselves
- ☐ various instructions
- ☐ the cultural activities of other libraries
- ☐ other inspiration (please specify) .....

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ cultural centre
- ☐ primary school
- ☐ post-primary school

- ☐ kindergarten
- ☐ bookshop
- ☐ a different library
- ☐ other cultural institution (what?)
- ☐ other organization (what?)
- ☐ the library does not work with other institutions

9. Were any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?

- ☐ yes (who?)
- ☐ no

10. How are authors selected to meet children and young people?

- ☐ takes into account the requests of readers
- ☐ the author himself initiates the meeting
- ☐ the library collaborates with the Association of Writers
- ☐ important book reviews the author (if so, where posted?)
- ☐ is important literary award nomination (if so, which one?)
- ☐ determines the name of the writer
- ☐ determines the name of the illustrator
- ☐ conversations with friends and do other librarians
- ☐ the recommendation of the provincial library / county

11. Does the library have its own website?

- ☐ yes
- ☐ no
- ☐ no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions

12. How are library events for children and youth promoted?

- ☐ social networking sites like Facebook
- ☐ the library website
- ☐ blog dedicated to library operations
- ☐ subscriptions (newsletter)
- ☐ information on the door
- ☐ forums (please specify)
- ☐ other forms of promotion (please specify)
- ☐ posters outside the library
- ☐ leaflets in the library
- ☐ leaflets during the book fair
- ☐ leaflets during other events
- ☐ the information in the local newspaper

13. What type of publications are missing out on the publishing market in your opinion?

- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
- ☐ materials for cultural offer foreign libraries
- ☐ scenarios library events
- ☐ instructions for working with children
- ☐ instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
- ☐ any of the above or other (if so, which ones?)

14. What activities for children and young people also stand your library?

- Different types of shows -
- Scientific workshops for kids

Basic information

This information will be interpreted statistically for a country. The name of library is necessary only for presentation of positive examples.

The library name: Médiathèque Edmond - Rostand

Street, City: 11, rue Nicolas Chuquet - 75017 PARIS

County, State: FRANCE

Type of institution:

- ☐ Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughter
- ☐ Other (specify)
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees - librarians: 25

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"): 0

Does the library have a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES ~~NO~~

Total number of people enrolled in the library (data for 2013): 8000

Including - the number of children and young people up to 18 years of age: 3

Thank you for your participation!

The Questionnaire

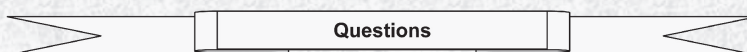
A research includes libraries for childrens and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Informations will be placed in a doctoral disertation about libraries for childrens/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic informations and 14 questions. Choose answers by an underlining of text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

1. Which from evants for childrens or young people it organized in this library in 2012 year?

☐ Birthday Winnie the Pooh	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	X Competitions for children and youth
☐ Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
X Storytelling	☐ Lessons Library
☐ Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
X Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ Booktalking
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Nights fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify)	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Is that participation in the program affected the number of organized events for children and young people?

- X yes (to what? .Summer reading Challenge.....)
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Is the library functions controversial book club for children and youth?

- X yes
- ☐ no

4. Do you offer your library in 2012 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ yes (What?).....
- x no

5. Please list one event / action library, which in your library is the most popular?

Bookbug Rhymetime.....

6. Events are planned:

- X centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- x locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- X descriptions of events in journals librarian library
- X Internet
- X experiences and interests of librarians themselves
- X various instructions
- X the cultural activities of other libraries
- other inspiration (please specify) .....

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ home culture
- x primary school
- x post-primary school

- ☒ kindergarten
- ☐ bookshop
- ☐ a different library
- ☐ other cultural institution (what?) .....
- ☐ other organization (what?) .....
- ☐ the library does not work with other institutions

9. Do any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?

- ☒ yes (who?)...Nick Hesketh.....
- ☐ no

10. How are selected authors to meet children and young people?

- ☐ takes into account the requests of readers
- ☐ the author himself initiates the meeting
- ☐ the library collaborates with the Association of Writers
- ☐ important book reviews the author (if so, where posted? .....
- ☐ is important literary award nomination (if so, which one? .....
- ☐ determines the name of the writer
- ☐ determines the name of the illustrator
- ☐ conversations with friends and do other librarians
- ☒ the recommendation of the provincial library / county

11. Is the library has its own website?

- ☐ yes
- ☐ no
- ☒ no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions

12. How are promoted library events for children and youth?

- ☒ social networking sites like Facebook
- ☐ the library website
- ☐ blog dedicated to library operations
- ☐ subscriptions (newsletter)
- ☒ information on the door
- ☐ forums (please specify) .....
- ☐ other forms of promotion (please specify) .....
- ☒ posters outside the library
- ☒ leaflets in the library
- ☐ leaflets during the book fair
- ☒ leaflets during other events
- ☒ the information in the local newspaper

13. What type of publication by you are missing out on the publishing market?

- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
- ☐ materials for cultural offer foreign libraries
- ☐ scenarios library events
- ☐ instructions for working with children
- ☐ instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
- ☐ any of the above or other (if so, which ones? .....

14. What activities for children and young people also stand your library?

..... Chatterbooks, Chess
Club, Craft afternoons, Summer Reading Challenge, Bookbug Library Challenge.....

Basic informations

This informations will interpret statistically for a coutry. The name of library is necessary only for presenting of positive examples.

The library name: Brechin Library...

Street, City:...St Ninians Square,...

County, State: Brechin, Angus, Scotland, UK.....

Type of institution:

- ☒ Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughter
- ☐ Other (specify) .....
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees librarians: ...1 + 5 library assistants.....

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"):...0...

Is the library has a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES /

Total number of people enrolled in the library (data for 2012):...2633.....

In this - the number of children and young people up to 18 years of age:...350.....

Thank you for answers!

The Questionnaire

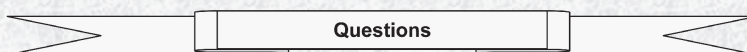
A research includes libraries for childrens and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Informations will be placed in a doctoral disertation about libraries for childrens/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic informations and 14 questions. Choose answers by an underlining of text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

1. Which from evants for childrens or young people it organized in this library in 2012 year?

☐ Birthday Winnie the Pooh	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	☐ Competitions for children and youth
☐ Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
☐ Storytelling	☐ Lessons Library
☐ Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
☐ Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ Booktalking
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Nights fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify)	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Is that participation in the program affected the number of organized events for children and young people?

- ☐ yes (to what? .....
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Is the library functions controversial book club for children and youth?

- ☐ yes
- ☐ no

4. Do you offer your library in 2012 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ yes (What?).....
- ☐ no

5. Please list one event / action library, which in your library is the most popular?

.....Summer reading challenge.....

6. Events are planned:

- ☐ centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- ☐ locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- ☐ descriptions of events in journals librarian library
- ☐ Internet
- ☐ experiences and interests of librarians themselves
- ☐ various instructions
- ☐ the cultural activities of other libraries
- ☐ other inspiration (please specify) ...Grant funding.....

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ home culture
- ☐ primary school
- ☐ post-primary school

- ☐ kindergarten
  - ☐ bookshop
  - ☐ a different library
  - ☐ other cultural institution (what?) .....
  - ☐ other organization (what?) .....Welsh Government..
  - ☐ the library does not work with other institutions
9. Do any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?
- ☐ yes (who?).....
  - ☐ no
10. How are selected authors to meet children and young people?
- ☐ takes into account the requests of readers
  - ☐ the author himself initiates the meeting
  - ☐ the library collaborates with the Association of Writers
  - ☐ important book reviews the author (if so, where posted? .....)
  - ☐ is important literary award nomination (if so, which one? .....)
  - ☐ determines the name of the writer
  - ☐ determines the name of the illustrator
  - ☐ conversations with friends and do other librarians
  - ☐ the recommendation of the provincial library / county
11. Is the library has its own website?
- ☐ yes
  - ☐ no
  - ☐ no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions
12. How are promoted library events for children and youth?
- ☐ social networking sites like Facebook
  - ☐ the library website
  - ☐ blog dedicated to library operations
  - ☐ subscriptions (newsletter)
  - ☐ information on the door
  - ☐ forums (please specify) .....
  - ☐ other forms of promotion (please specify) .....
  - ☐ posters outside the library
  - ☐ leaflets in the library
  - ☐ leaflets during the book fair
  - ☐ leaflets during other events
  - ☐ the information in the local newspaper
13. What type of publication by you are missing out on the publishing market?
- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
  - ☐ materials for cultural offer foreign libraries
  - ☐ scenarios library events
  - ☐ instructions for working with children
  - ☐ instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
  - ☐ any of the above or other (if so, which ones? .....)
14. What activities for children and young people also stand your library?
- .....
- .....
- .....

Basic informations

This informations will interpret statistically for a coutry. The name of library is necessary only for presenting of positive examples.

The library name:.....Carmarthenshire Libraries.....

Street, City:.....

County, State: .....Carmarthenshire.....

Type of institution:

- ☐ Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughten
- ☐ Other (specify) .....
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees librarians: .....

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"):.....

Is the library has a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES / NO

Total number of people enrolled in the library (data for 2012):.....

In this - the number of children and young people up to 18 years of age:.....

Thank you for answers!

The Questionnaire

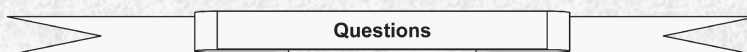
A research includes libraries for childrens and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Informations will be placed in a doctoral disertation about libraries for childrens/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic informations and 14 questions. Choose answers by an underlining of text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

1. Which from evants for childrens or young people it organized in this library in 2012 year?

☐ Birthday Winnie the Pooh	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	☐ X Competitions for children and youth
☐ X Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ X Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
☐ X Storytelling	☐ X Lessons Library
☐ X Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
☐ Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ Booktalking
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Nights fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify)	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Is that participation in the program affected the number of organized events for children and young people?

- ☐ X yes (to what? .....The Library has hosted all the above events. I personally did not take part)
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Is the library functions controversial book club for children and youth?

- ☐ yes
- ☐ X o

4. Do you offer your library in 2012 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ X yes (What?)...Event based on the Mabinogion stories.....
- ☐ no

5. Please list one event / action library, which in your library is the most popular?

.....Storytelling with face painting and treasure hunt.....

6. Events are planned:

- ☐ centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- ☐ X Locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- ☐ X descriptions of events in journals librarian library
- ☐ Internet
- ☐ X experiences and interests of librarians themselves
- ☐ various instructions
- ☐ X the cultural activities of other libraries
- ☐ other inspiration (please specify) .....

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ X home culture
- ☐ X primary school

- ☐ post-primary school
  - ☒ X kindergarten
  - ☐ bookshop
  - ☒ X a different library
  - ☐ other cultural institution (what?) .....
  - ☐ other organization (what?) .....
  - ☐ the library does not work with other institutions
- 9. Do any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?**
- ☐ yes (who?).....
  - ☒ X no
- 10. How are selected authors to meet children and young people?**
- ☐ takes into account the requests of readers
  - ☐ the author himself initiates the meeting
  - ☒ X the library collaborates with the Association of Writers
  - ☐ important book reviews the author (if so, where posted? .....
  - ☐ is important literary award nomination (if so, which one? .....
  - ☐ determines the name of the writer
  - ☐ determines the name of the illustrator
  - ☐ conversations with friends and do other librarians
  - ☐ the recommendation of the provincial library / county
- 11. Is the library has its own website?**
- ☐ yes
  - ☐ no
  - ☒ X no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions
- 12. How are promoted library events for children and youth?**
- ☒ X social networking sites like Facebook
  - ☒ X the library website
  - ☒ X blog dedicated to library operations
  - ☐ subscriptions (newsletter)
  - ☒ X information on the door
  - ☐ forums (please specify) .....
  - ☐ other forms of promotion (please specify) .....
  - ☒ X posters outside the library
  - ☒ X leaflets in the library
  - ☐ leaflets during the book fair
  - ☐ leaflets during other events
  - ☐ the information in the local newspaper
- 13. What type of publication by you are missing out on the publishing market?**
- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
  - ☐ materials for cultural offer foreign libraries
  - ☐ scenarios library events
  - ☐ instructions for working with children
  - ☒ X instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
  - ☐ any of the above or other (if so, which ones? .....
- 14. What activities for children and young people also stand your library?**
- .....
- .....

Basic informations

This informations will interpret statistically for a coutry. The name of library is necessary only for presenting of positive examples.

The library name:... Tredegar Library.....

Street, City: The Circle Tredegar Blaenau Gwent.....

County, State: .....United kingdom.....

Type of institution:

- ☐ x Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughter
- ☐ Other (specify) .....
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees librarians: .....5.....

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"):.....0...

Is the library has a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES

Total number of people enrolled in the library (data for 2012):.....

In this - the number of children and young people up to 18 years of age:.....

Thank you for answers!

Statistics for the last 2 questions are not available to me our system is computerized.

The Questionnaire

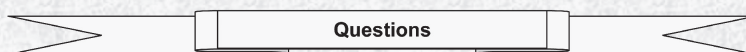
A research includes libraries for children and young people or public libraries which deal with promotion of children's reading. Information will be placed in a doctoral dissertation about libraries for children/young people and their cultural offers.

The questionnaire is composed of basic information and 14 questions. Please, choose answers by underlining the text, please. **IT IS POSSIBLE TO CHOOSE MORE THAN ONE ANSWER (IN EACH QUESTION).**

For example:

Which from events?

- ☐ Birthday Winnie the Pooh
- ☐ Bookcrossing
- ☐ Picnic library
- ☐ Library happening

1. Which event(s) for children or young people were organized in this library in 2013/2014?

☐ Winnie the Pooh's Birthday	☐ Literary Fun and Games
☐ Bookcrossing	☐ <u>Competitions for children and youth</u>
☐ Library happening	☐ Claus in a library
☐ Picnic library	☐ Fit the reader (eg the action "the first book")
☐ Library Week	☐ Promotion of distinguished readers
☐ <u>Storytelling</u>	☐ Lessons Library
☐ Bibliotherapy	☐ "All Reads to Kids"
☐ Cinema in the library	☐ Action "I share books"
☐ Spring / Summer / Autumn / Winter in a library	☐ <u>Booktalking</u>
☐ Vacations and holidays at the library	☐ Days Loud Reading
☐ Night fairytale	☐ Night with Andersen
☐ Other (please specify) ..Performances/playgames session.....	☐ Classes and arts and music and literature

2. Did you take part in a program for libraries? Does that participation in the program affect the number of organized events for children and young people?

- ☐ yes (to what? Various Ville de Paris programs.....)
- ☐ no
- ☐ the library did not participate in any program

3. Does a controversial book club for children and youth function in the library?

- ☐ yes
- ☐ no

4. Did your library's offer in 2013 included events for children to promote the region (its history, culture, legends, etc..)?

- ☐ yes (What?).....
- ☐ no

5. Please list one library event / action, which is the most popular in your library?

"L'heure du conte" (storytelling by the librarians).....

6. Events are planned:

- ☐ centrally by the provincial library
- ☐ centrally by the county library
- ☐ centrally by the central library
- ☐ locally (library itself also determines for itself the plan of events for the next year)

7. Topics of events and ideas for new shares are derived from:

- ☐ descriptions of events in journals librarian library
- ☐ Internet
- ☐ experiences and interests of librarians themselves
- ☐ various instructions
- ☐ the cultural activities of other libraries
- ☐ other inspiration (please specify) network themes (like tastes and flavours, princes and princesses.....)

8. When organizing events for children and youth library works with:

- ☐ cultural centre
- ☐ primary school

- ☐ post-primary school
- ☐ kindergarten
- ☐ bookshop
- ☐ a different library
- ☐ other cultural institution (what?) .nannies, Lire à Paris.....
- ☐ other organization (what?) .....
- ☐ the library does not work with other institutions

9. Were any of the authors for children and youth hosted in your library at least twice?

- ☐ yes (who?).....
- ☐ no

10. How are authors selected to meet children and young people?

- ☐ takes into account the requests of readers
- ☐ the author himself initiates the meeting
- ☐ the library collaborates with the Association of Writers
- ☐ important book reviews the author (if so, where posted? .....
- ☐ is important literary award nomination (if so, which one? .....
- ☐ determines the name of the writer
- ☐ determines the name of the illustrator
- ☐ conversations with friends and do other librarians
- ☐ the recommendation of the provincial library / county

11. Does the library have its own website?

- ☐ yes
- ☐ no
- ☐ no, but the offer library is located on the city / municipality, other cultural institutions

12. How are library events for children and youth promoted?

- ☐ social networking sites like Facebook
- ☐ the library website
- ☐ blog dedicated to library operations
- ☐ subscriptions (newsletter)
- ☐ information on the door
- ☐ forums (please specify) .....
- ☐ other forms of promotion (please specify) .....
- ☐ posters outside the library
- ☐ leaflets in the library
- ☐ leaflets during the book fair
- ☐ leaflets during other events
- ☐ the information in the local newspaper

13. What type of publications are missing out on the publishing market in your opinion?

- ☐ materials for libraries, cultural events in the country
- ☐ materials for cultural offer foreign libraries
- ☐ scenarios library events
- ☐ instructions for working with children
- ☐ instructions with examples of library events and ways to effectively promote these events and the same library
- ☐ any of the above or other (if so, which ones? .....

14. What activities for children and young people also stand your library?

.....

.....

.....

Basic information

This information will be interpreted statistically for a country. The name of library is necessary only for presentation of positive examples.

The library name: Bibliothèque François Villon.....

Street, City:75010 Paris.....

County, State: ...France.....

Type of institution:

- ☐ Public (Main) with the team for children and youth
- ☐ Children Daughter
- ☐ Other (specify) .....
- ☐ Point Library
- ☐ Library for children and young people

Number of Employees - librarians: ...24.....

Number of librarians who have the power to teach bibliotherapy ("therapy with a book"):.....

Does the library have a designated person or department that organizes events / actions for children and young people? YES / NO

Total number of people enrolled in the library (data for 2013):...7770.....

Including - the number of children and young people up to 18 years of age:1990.....

Thank you for your participation!

Grafik podróży badawczych autorki

Przykład – październik 2011 roku

Data	Dzień tyg.	Godzina	Biblioteka	Realizacja	Impreza
3.10	Pn.	9.00	MBP im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu	Filia nr 13	Z książką po Europie
		16.00–17.00	MBP im. Juliusza Ligonia w Świętochłowicach	Filia nr 1	Klub Młodego Artysty „Plastus”
5.10	Śr.	12.30	MBP im. Teodora Heneczka w Piekarach Śląskich	Filia nr 9	Głośnie czytanie bajek
7.10	Pt.	10.00	MBP im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu	Filia nr 18	Klub Włóczykija
		16.00–18.00	MBP w Siemianowicach Śląskich	Oddział dla dzieci	Klub Przyjaciół Pluszowego Misia
14.10	Pt.	10.00–11.00	MBP w Żorach	Biblioteka Główna	Ogólnopolski Dzień Książkowego Misia
		11.30–13.30		Oddział dla dzieci	XIV edycja spotkań z książkami Wandy Chotomskiej i Ewy Chotomskiej
		20.15–6.00	MBP w Chorzowie	Filia nr 19	Noc z Wikingami (8–12 lat)
15.10	Sob.	10.00	BP Miasta Rydułtowy im. Henryka Mikołaja Góreckiego	Biblioteka Główna	Urodziny książkowego misia
17.10	Pn.	10.00	MBP im. Gustawa Daniłowskiego w Sosnowcu	Filia nr 5	Puchatek wiecznie młody
20.10	Czw.		MBP w Katowicach	Biblioteka Główna	Imprezy towarzyszące odbywającym się w mieście Targom Książki

cd. tabeli

Data	Dzień tyg.	Godzina	Biblioteka	Realizacja	Impreza
21.10	Pt.	8.00	Powiatowa i Miejska BP im. Konstantego Prusa w Rybniku	Biblioteka Główna	Spotkanie z Ewą Nowak
		10.30		Filia nr 20	
		17.00	Książnica Beskidzka (Bielsko-Biała)	Biblioteka Główna	Klub Smoczków Literackich
24.10	Pn.	10.00	MBP w Knurowie		Konkurs czytelniczy i plastyczny „Brzechwa”
28.10	Pt.	17.00	MBP im. Marii Nogajowej w Czeladzi	Biblioteka Główna	Spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki dla dzieci i młodzieży
29.10	Sob.	15.30	MBP w Strumieniu	Biblioteka Główna	Spotkanie autorskie z Katarzyną Enerlich

Kalendarz wydarzeń w mediatece

Przykład - MBP we Wrocławiu

listopad

grudzień

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

listopad 2013

list

18	19	20	21	22	23	24
<p>10:00 Karoliny Landoronskiej (1898-2002) Życie w służbie Najjaśniejszej Rzeczypospolitej</p> <p>17:00 Sardynia we wspomnieniach Janiny Bednarskiej</p>	<p>18:00 Radość życia w pieśniach i opowieściach - koncert poetycko-muzyczny</p>	<p>08:00 Czwartkowe warsztaty robienia na drutach</p>	<p>17:00 Klub Młodych Czytelników - Tajemnice wrocławskich kościołów</p> <p>17:00 Bajkowe stworzy wychodzą z norki, czyli piątkowe spotkania z książeczką (głośne czytanie)</p>	<p>11:00 "Mała Syrenka" w Bajkowej Bibliotece</p>		
25	26	27	28	29	30	1
<p>16:00 Rodziny Klub Konstruktora</p>	<p>17:30 Zagadkowe watki Powstania Listopadowego - wykład dr Sławomira Węgrzynowicza</p>	<p>08:00 Czwartkowe warsztaty robienia na drutach</p> <p>18:00 O książce Haruki Murakamiego "Bezbarwny Tsukuru Tazaki i lata jego pielgrzymstwa"</p> <p>19:00 Koncert Kameralny Muzyków Filharmonii Wrocławskiej</p>	<p>17:00 Bajkowe stworzy wychodzą z norki, czyli piątkowe spotkania z książeczką (głośne czytanie)</p>	<p>11:00 Niewidzialna biblioteka ? tur niej gler planszowych i str ategicznych</p> <p>16:15 Ber kowe zabawy i figliki ? zajęcia dla najmłodszych</p>		

Dzieci

Impreza rodzinna

Młodzież

Seniory

Spotkanie autorskie

DKK - Dyskusyjny Klub Książki

Warsztaty

Wystawa

Gry planszowe

Konkurs

Spotkanie edukacyjne

Wykład

Kiermasz

Wrocławski Festiwal Podróżnicy

Panel dyskusyjny

Wszystkie kategorie...

Konkursy literackie dotyczące twórczości dla dzieci i młodzieży (wybór)

Konkursy międzynarodowe

Konkurs, nagroda	Dodatkowe informacje	Instytucja sprawcza	Rok I edycji	Polscy laureaci
Hans Christian Andersen Award (Medal im. Hansa Christiana Andersena, tzw. Mały Nobel)	Nominowane książki trafiają na Listę Honorową IBBY	IBBY	1956 (odbywa się co dwa lata)	Zbigniew Rychlicki, ilustrator (1982)
White Ravens (Białe Kruki)	Utytułowane książki trafiają na listę Białych Kruków – książek wartościowych, uniwersalnych, ciekawych literacko i dobrze zaprojektowanych*	Internationale Jugendbibliothek w Monachium**	1993	M.in.: Iwona Chmielewska, Roksana Jędrzejewska-Wróbel, Grzegorz Kasdepke, Dorota Gellner, Emilia Kiereś, Joanna Papuzińska, Małgorzata Strzałkowska
Astrid Lindgren Memorial Award (Nagroda Pamięci Astrid Lindgren)	Nagroda przyznawana pisarzom, ilustratorom lub organizacjom propagującym czytelnictwo wśród najmłodszych, których praca jest zgodna z duchem Astrid Lindgren	Swedish Arts Council	2002	Nominacje, m.in.: Liliana Bardijewska, Joanna Kulmowa, Małgorzata Musierowicz, Krystyna Siesicka, Józef Wilkoń
Bologna Ragazzi Award	Nagroda za książkę dla dzieci interesującą pod względem graficznym i edytorskim	Bologna Children's Book Fair	2008	M.in.: Iwona Chmielewska, Marta Ignerska, Urszula Palusińska

* Zob. wyszukiwarka Białych Kruków: <http://whiteravens.ijb.de/list> [dostęp online: 15.07.2019].

** Internationale Jugendbibliothek to największy w Europie ośrodek badań nad książką dla dzieci i młodzieży.

Konkursy ogólnopolskie

Konkurs, nagroda	Dodatkowe informacje	Organizator	Rok I edycji
Konkurs PTKW Najpiękniejsze Książki Roku w kategorii książki dla dzieci i młodzieży	Do konkursu mogą być zgłaszane książki opublikowane przez wydawnictwa mające swoją siedzibę w Polsce oraz opracowane przez twórców (grafików, typografów) zamieszkałych na stałe w Polsce. Wręczenie nagród i wyróżnień odbywa się podczas Warszawskich Targów Książki	Polskie Towarzystwo Wydawców Książek	1957
Ogólnopolska Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego	Nagroda dla polskiego autora za książkę literacką dla młodszych dzieci, która nawiązuje do wizji twórczości patrona nagrody – Kornela Makuszyńskiego	Miejska Biblioteka Publiczna im. Łukasza Górnickiego w Oświęcimiu	1994
Konkurs literacki im. Astrid Lindgren	Najlepsza praca konkursowa jest dodatkowo uhonorowana Grand Prix. Autor najlepszej pracy otrzymuje rzeźbę Doroty Dziekiewicz-Pilich, przedstawiającą Pippi Pończoszankę podnoszącą konia	Fundacja ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom	2007 (odbywa się co trzy lata)
Nagroda Literacka m.st. Warszawy w kategorii „Literatura dla dzieci i młodzieży” / „Literatura dziecięca – tekst i ilustracje”	–	Miasto Stołeczne Warszawa	2008 (reaktywacja nagrody przyznawanej z przerwami w latach 1926–1980)

Konkurs „Książka dobrze zaprojektowana – zacznijmy od dzieci”	Uczestnikami konkursu na ilustrację lub projekt książki mogą być studenci i absolwenci wyższych uczelni artystycznych i projektowych. Rozstrzygnięciu towarzyszą liczne wydarzenia artystyczne oraz konferencja poświęcona projektowaniu książek dla najmłodszych	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	2008 (odbywa się co dwa lata)
Nagroda Prezydenta Wrocławia „Dobre Strony”	Za najlepszą pod względem edytorskim książkę dla dzieci i młodzieży. Nagrodę otrzymuje wydawca za książkę doskonałą pod względem graficznym, typograficznym i artystycznym	Wrocławski Dom Literatury	2010
Konkurs na Najlepszą Książkę Dziecięcą „Przecinek i Kropka”	Plebiscyt, czytelnicy wybierają książkę roku dla dzieci	Empik	2010
Nagroda Pary Prezydenckiej za osiągnięcia w twórczości dla dzieci i młodzieży	Nagroda przyznawana w pięciu kategoriach: literackiej, muzycznej, plastycznej, filmowej, teatralnej	Para Prezydencka oraz instytucje kultury (do zgłaszania kandydatów są uprawnione: Polski Instytut Sztuki Filmowej, Instytut Książki, Instytut Muzyki i Tańca, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego)	2014

Konkursy ogólnopolskie obecnie zawieszone

Konkurs, nagroda	Dodatkowe informacje	Organizator	Lata
Nagroda Donga (Duży Dong, Mały Dong)	W konkursie nagradzani byli wydawcy. Nagrodami były statuetki Donga, postaci literackiej wymyślonej przez Edwarda Leara i narysowanej przez Bohdana Butenkę	Polska Sekcja IBBY	1992–2011
Konkurs Literacki PTWK w kategorii literatura dla dzieci i młodzieży	W Konkursie mogli brać udział autorzy mający w swoim dorobku nie więcej niż trzy publikacje dla dzieci i młodzieży. Nagrodzone książki były prezentowane na Warszawskich Targach Książki, a także podczas Poznańskich Spotkań Targowych Książka dla Dzieci i Młodzieży	Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. Od 1998 roku współorganizatorem konkursu była Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu	1992 (biennale) – 2015
Guliwer w Krainie Liliputów, Guliwer w Krainie Olbrzymów	Nagroda była przyznawana podczas Katowickich Prezentacji Bibliotecznych	Redakcja „Guliwera. Czasopisma o książce dla dziecka”, Biblioteka Śląska w Katowicach	2004–2017
Konkurs Literatury Dziecięcej im. Haliny Skrobiszewskiej	Nagrodzone tytuły trafiają na Listę Skarbów Muzeum Książki Dziecięcej. Pomysłodawczynią i organizatorką konkursu była Ewa Gruda, wieloletnia kierowniczka Muzeum	Muzeum Książki Dziecięcej w Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy	2009–2017
Nagroda Zielonej Gąski	Za najlepszą książkę dla dzieci	Fundacja Zielona Gęś im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego	2010–2014

Narzędzia analizy strategicznej

Przykład – MBP w Żorach

Macierz BCG

		Udział w rynku	
		wysoki	niski
Tempo wzrostu zainteresowania	wysokie	<ul style="list-style-type: none"> – audiobooki – bookcrossing – e-booki – filmy – Galeria „Foto-Ton” – Klub Czytających Rodzin „Czytalińscy” – Klub Moli Książkowych „Młodzi Odkrywczy” – kursy komputerowe – „Library Isn’t Scary” – Play Station 3, Xbox, gry wideo – spotkania autorskie – Towarzystwo Fotograficzne „Excursor” – Żorskie Koło Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – blog Oddziału dla Dzieci – katalog internetowy – profil na Facebooku – strona internetowa – wypożyczanie czytników e-booków – wystawy
	niskie	<ul style="list-style-type: none"> – czasopisma – Dyskusyjny Klub Książki – Klub Dyskusyjny w języku angielskim – Klub Miłośników Dobrej Książki – książka na telefon – książki w formie tradycyjnej – udostępnianie komputerów i internetu – usługi kserograficzne – wieczory literacko-muzyczne – wydruki – zajęcia dla dzieci w okresie ferii, wakacji – zajęcia dla szkół i przedszkoli – zajęcia plastyczne dla dzieci: „Kuznia Talentów”, „W kręgu sztuki”, „Zaczarowany Ołówek” – „Chatting with tea” 	<ul style="list-style-type: none"> – forum internetowe – katalog kartkowy – nieskomputeryzowane zbiory – zbiory zniszczone, zaczytane

Macierz Ansoffa

		Usługa/produkt	
		dotychczasowa	nowa
Rynek	dotychczasowy	<ul style="list-style-type: none"> – audiobooki – bookcrossing – czasopisma – Dyskusyjny Klub Książki – filmy – Galeria „Foto-Ton” – Klub Czytających Rodzin „Czytalińscy” – Klub Dyskusyjny w języku angielskim – Klub Miłośników Dobrej Książki – Klub Moli Książkowych „Młodzi Odkrywczy” – kluby – książki w formie tradycyjnej – kursy komputerowe – Play Station 3, Xbox, gry wideo – spotkania autorskie – udostępnianie komputerów i internetu – usługi kserograficzne – wydruki – wystawy, wystawki, gazetki – zajęcia dla dzieci w okresie ferii, wakacji – zajęcia dla szkół i przedszkoli – „Chatting with tea” 	<ul style="list-style-type: none"> – e-booki – blog Oddziału dla Dzieci – „Library Isn’t Scary” – możliwość wypożyczania czytników e-booków – podjazd dla niepełnosprawnych – Towarzystwo Fotograficzne „Excursor” – Żorskie Koło Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego
	nowy	<ul style="list-style-type: none"> – książka na telefon – kursy komputerowe 50+ – możliwość wypożyczania dla osób spoza Żor 	<ul style="list-style-type: none"> – książki mówione

Cel główny

Zaspokajanie potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych mieszkańców Żor i okolic.

Cele strategiczne

- I. Usprawnienie organizacji pracy i zarządzania
  1. Wprowadzenie systemu ocen okresowych
  2. Cykliczne przygotowywanie kart strategicznych
  3. Poprawa systemu motywacyjnego
  4. Opracowanie systemu szkoleniowego dla pracowników
  5. Standaryzacja pracy wszystkich działów i filii biblioteki
  6. Podjęcie starań o dodatkowy etat, stażystów
- II. Pozyskiwanie środków finansowych
  1. Poszukiwanie i staranie się o dotacje, środki zewnętrzne
  2. Pozyskiwanie sponsorów stałych
  3. Pozyskiwanie sponsorów dla wybranych imprez bibliotecznych
  4. Starania o rozbudowę biblioteki, nowy budynek w centrum miasta jako siedzibę Biblioteki Głównej
- III. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komputerowej, multimedialnej
  1. Organizacja stacjonarnego dostępu do internetu
  2. Udostępnianie bezprzewodowego dostępu do internetu
  3. Modernizacja dostępu do internetu w filiach, zwiększenie przepustowości łączy
  4. Powiększenie serwera centrali
  5. Przebudowa strony internetowej
  6. Likwidacja forum internetowego biblioteki
  7. Poszerzenie oferty baz danych i programów multimedialnych
  8. Zwiększenie liczby stanowisk komputerowych w Bibliotece Głównej i filiach
  9. Systematyczne poszerzanie oferty gier komputerowych, Play Station 3, Xbox
  10. Wymiana kserokopiarki w Dziale Zbiorów Specjalnych
- IV. Komputeryzacja biblioteki
  1. Komputerowe skatalogowanie wszystkich zbiorów
  2. Komputerowe ubytkovanie zaczytanych zbiorów
  3. Likwidacja nieaktualnych katalogów kartkowych
  4. Umożliwienie zamawiania, rezerwowania i przedłużania zbiorów poprzez katalog OPAC
  5. Ujednolicenie opisów katalogowych, haseł przedmiotowych

- V.   Ochrona dziedzictwa kulturowego Żor
  1.   Tworzenie bibliografii publikacji dotyczącej miasta
  2.   Współpraca ze Śląską Biblioteką Cyfrową przy digitalizacji zbiorów o tematyce związanej z miastem i jego mieszkańcami oraz dzieł Żorzan
  3.   Promowanie twórczości lokalnych autorów poprzez wystawy, wystawki, spotkania autorskie
- VI.   Promocja biblioteki, kreowanie wizerunku i marki
  1.   Ujednolicenie wizerunku biblioteki poprzez logo, kolorystykę
  2.   Współpraca z lokalnymi i regionalnymi mediami
  3.   Pozyskanie partnera medialnego
  4.   Aktualizacja i modernizacja strony internetowej
  5.   Współpraca z Urzędem Miasta, instytucjami kulturalnymi, szkołami
  6.   Opracowanie materiałów promocyjnych
  7.   Wydawanie materiałów promocyjnych
  8.   Wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi: wydarzenia na portalu Facebook, newsletter
  9.   Promocja biblioteki poprzez filmy promocyjne, prezentacje multimedialne, galerie zdjęć
  10.   Wykorzystanie bezpłatnej komunikacji miejskiej w promocji placówek biblioteki (ukazywanie tras, informacje o możliwości dotarcia nawet do filii oddalonych od centrum miasta)
- VII.   Udoskonalenie obsługi użytkowników bibliotek
  1.   Zdefiniowanie grupy użytkowników i potencjalnych użytkowników pod względem wieku, płci
  2.   Analiza zainteresowań i potrzeb obecnych użytkowników biblioteki
  3.   Analiza zainteresowań i potrzeb potencjalnych użytkowników
  4.   Dostosowywanie oferty biblioteki do rzeczywistych potrzeb obecnych i potencjalnych użytkowników
  5.   Poprawa i ujednolicenie systemu wizualnej informacji o zbiorach
  6.   Ujednolicenie godzin otwarcia filii
  7.   Zmiana godzin otwarcia biblioteki w soboty
  8.   Reorganizacja stanowisk pracy dla czytelników w Czytelni Głównej, zakup oświetlania punktowego
- VIII.   Gromadzenie i opracowywanie zbiorów
  1.   Zwiększenie wskaźników zakupów w przeliczeniu na 1 mieszkańca Żor
  2.   Selekcja księgozbioru, ubytkowanie zbiorów zniszczonych, zdezaktualizowanych, niewykorzystywanych
  3.   Gromadzenie nowości wydawniczych zbiorów tradycyjnych, elektronicznych, multimedialnych
  4.   Systematyczne powiększanie zbiorów biblioteki

- IX. Rozwój oferty i popularyzacja dokumentów elektronicznych, zbiorów specjalnych
  - 1. Popularyzacja wypożyczania czytników e-booków
  - 2. Systematyczne poszerzanie oferty e-booków
  - 3. Systematyczne poszerzanie oferty filmów, muzyki, audiobooków
  - 4. Organizacja warsztatów dotyczących bibliotek cyfrowych, e-booków
  - 5. Zmniejszenie kwoty kaucji za korzystanie ze zbiorów specjalnych
- X. Działalność kulturalna i edukacyjna biblioteki
  - 1. Organizacja i zwiększenie liczby imprez dla szkół i przedszkoli
  - 2. Organizacja spotkań autorskich dla dorosłych, dzieci i młodzieży
  - 3. Prowadzenie klubów i zajęć dla dzieci, młodzieży, dorosłych
  - 4. Prowadzenie i rozszerzenie oferty zajęć komputerowych dla seniorów
  - 5. Prowadzenie kursów językowych dla dzieci, dorosłych, seniorów
  - 6. Podjęcie współpracy z żorskim oddziałem Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej
  - 7. Podjęcie bliższej współpracy ze szkołą specjalną, klasami integracyjnymi w zakresie biblioterapii, arteterapii
- XI. Poprawa infrastruktury biblioteki
  - 1. Dostosowanie obiektów biblioteki do potrzeb osób z niepełnosprawnością
  - 2. Nowoczesna i funkcjonalna aranżacja wnętrza
  - 3. Wymiana wyposażenia biblioteki
  - 4. Wymiana i zakup dodatkowych regałów do przechowywania zbiorów
  - 5. Poprawa oznakowania biblioteki
- XII. Wzrost czytelnictwa i liczby użytkowników biblioteki
  - 1. Wprowadzenie możliwości korzystania ze zbiorów przez czytelników spoza Żor
  - 2. Promocja biblioteki na terenach przylegających do Żor
  - 3. Współpraca ze szkołami oraz bibliotekami szkolnymi
  - 4. Organizacja konkursów czytelniczych dla dzieci i dorosłych
  - 5. Organizacja akcji promujących czytelnictwo w mieście
  - 6. Prowadzenie lekcji bibliotecznych
  - 7. Organizacja warsztatów dotyczących korzystania z katalogu internetowego, elektronicznych źródeł informacji
  - 8. Współpraca z innymi instytucjami kultury oraz prywatnymi partnerami przy promocji czytelnictwa

Strategiczna karta wyników

Przykład – MBP w Żorach

Sektor	Mapa strategii	Cel	Mierniki	Wartości	Plan działania	Budżet [zł]
Promocja biblioteki	System informacji wizualnej	Przygotowanie oznaczeń i tablic informacyjnych	Liczba tablic i znaków informacyjnych	5 wewnątrz biblioteki, 2 w otoczeniu	Wyznaczenie lokalizacji tablic zewnętrznych i wewnętrznych, zaprojektowanie oznaczeń, przygotowanie i montaż tablic	5 500
	Strona internetowa	Zmiana i unowocześnienie strony internetowej	Ankieta wśród czytelników	Zadowolenie ze strony internetowej	Przygotowanie koncepcji nowej strony, informacji do zamieszczenia, przygotowanie nowego szablonu, przeniesienie informacji na nową stronę, uruchomienie nowej strony, zbadanie jej przydatności	7 500
	Newsletter informujący o wydarzeniach, nowościach	Uruchomienie aplikacji newslettera	Liczba zapisanych użytkowników	300	Przygotowanie aplikacji, uruchomienie jej na stronie internetowej, zachęcenie użytkowników do zapisu, regularne i aktualne informowanie o wydarzeniach	100
	Informacja w mediach	Zacieśnienie lub nawiązanie współpracy z lokalnymi mediami	Częstotliwość pojawiania się informacji o bibliotece w mediach	2 razy w miesiącu	Nawiązanie współpracy z lokalnymi i regionalnymi mediami, informowanie o ciekawych wydarzeniach, zapraszanie telewizji regionalnej i internetowej, nadsyłanie informacji do prasy lokalnej, stron internetowych miejskich	200
	Dostosowana oferta	Dostosowanie oferty do potrzeb lokalnej społeczności	Zwiększenie zainteresowania biblioteką i jej działaniami	30% więcej	Rozeznanie w poszczególnych grupach społeczności lokalnej (np. dzieci przedszkolne i szkolne, emeryci, osoby z niepełnosprawnością i starsze, rodzice z dziećmi, osoby samotne, studenci i maturzyści), zbadanie potrzeb w poszczególnych grupach, przygotowanie oferty wydarzeń kulturalnych i usług zgodnie z zapotrzebowaniem, kierowanie reklamy do konkretnych grup użytkowników	4 500

Porównanie regulaminów wybranych polskich mediatek (stan z września 2018 roku)

Mediateka	Warunki wypożyczania zbiorów	Zbiory niewypożyczane	Udostępnianie prezencyjne i korzystanie ze sprzętu
Mediateka „Start- Meta” – BP im. Stanisława Staszica w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy	<p>Użytkownik w jednej placówce jednorazowo może wypożyczyć nie więcej niż 5 książek i 2 książki mówione, 2 filmy i 2 inne media.</p> <p>Maksymalny okres wypożyczenia: książki i książki mówione – 30 dni, książki naukowe – 14 dni, płyty z muzyką – 7 dni, gry – 7 dni, filmy – 2 dni. Prolongaty można dokonać jednokrotnie (okres taki sam, jak w przypadku pierwszego wypożyczenia).</p> <p>Do wypożyczenia księgozbioru naukowego lub innych, szczególnie cennych zbiorów upoważnia wpłacona kaucja zwrotna</p>	<p>Księgozbiór podręczny, zbiory Czytelnia Naukowej, książki zniszczone, wymagające konserwacji, płyty analogowe, gry komputerowe, bieżące numery czasopism</p>	<p>Każdy posiadający Kartę Czytelnika</p>
Mediateka – MBP we Wrocławiu	<p>Książki, książki mówione i materiały do nauki języków – jednorazowo maksymalnie 5 sztuk na okres 30 dni; lub 5 mediów: filmy, płyty muzyczne, 1 gra planszowa – na okres nie dłuższy niż 5 dni (możliwa jest prolongata, ale również na maksymalnie 5 dni).</p> <p>Materiały oznaczone na pomarańczowo wypożyczane są pod warunkiem wpłacenia kaucji</p>	<p>Bieżące numery czasopism, książki i media oznaczone kolorem czerwonym</p>	<p>Każdy gość</p>
Planeta 11 oraz Abecadło – MBP w Olsztynie	<p>Zbiory multimedialne są wypożyczane po opłaceniu specjalnej karty abonamentowej (50 zł rocznie, 10 zł za miesiąc). Książki i programy edukacyjne wypożycza się na 1 miesiąc, książki mówione – na 2 tygodnie, gry komputerowe, muzykę, filmy – na 1 tydzień. Prolongaty można dokonać jednokrotnie (okres taki sam, jak w przypadku pierwszego wypożyczenia). Czytelnik może wypożyczyć „na noc” nie więcej niż 5 książek lub mediów z czytelnia, wpłacając stosowną kaucję</p>	<p>Czytelnik może korzystać w bibliotece z własnego komputera zasilanego baterią (nie może korzystać z bibliotecznych gniazd sieciowych i elektrycznych)</p>	<p>Każdy posiadający aktualną identyfikacyjną kartę biblioteczną (5 zł)</p>

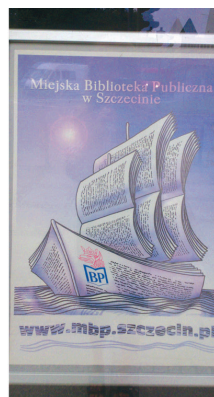
cd.

Mediateka	Warunki wypożyczania zbiorów	Zbiory niewypożyczane	Udostępnianie prezenacyjne i korzystanie ze sprzętu
Mediateka – MBP im. Jana Pawła II w Opolu	Wszystkie zbiory wypożyczane są bezpłatnie. Bibliotekarz posiada prawo wglądu do materiałów, z których korzysta użytkownik. Jednorazowo wypożycza się do 5 woluminów, na okres nie dłuższy niż 30 dni, oraz do 3 multimedialnych (kompakty muzyczne, multimedia, filmy DVD), na okres nie dłuższy niż 3 dni, książki mówione – na okres nie dłuższy niż 15 dni. Poza regulaminem okolicznościowo organizowana jest też akcja 7/7, czyli możliwość wypożyczenia 7 filmów na 7 dni. Zbiory oznaczone kolorem pomarańczowym można wypożyczyć po wpłaceniu kaucji, jej wielkość zależy od wartości multimedialium	Książki i media oznaczone kolorem czerwonym	Każdy powyżej 16 roku życia zapisany do biblioteki
Manhattan – WIMBP im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku	Oprócz 3 książek można wypożyczyć: 2 filmy DVD, 2 kompakty muzyczne, 2 gry edukacyjne, 1 e-book. Łączna liczba wypożyczonych pozycji nie może przekraczać 10 sztuk. Książki, książki mówione i e-booki wypożycza się na okres nieprzekraczający 30 dni; filmy, płyty CD, gry edukacyjne – nie dłuższy niż 7 dni (te same terminy obowiązują przy prolongacie). Przy wypożyczaniu zbiorów szczególnie cennych pobierana jest kaucja w wysokości równej wartości inwentarzowej danego egzemplarza	–	Każdy posiadający ważną Kartę do Kultury (ważna przez rok kalendarzowy)
Przystanek Książka – BP w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy	Oprócz innych materiałów bibliotecznych można wypożyczyć jednorazowo 2 filmy. Możliwa prolongata dwukrotna, ale łączny czas wypożyczenia nie może przekroczyć: 84 dni dla książek i książek mówionych, 21 dni dla czasopism i płyt z muzyką, 6 dni dla filmów	–	Każdy zapisany czytelnik, który podpisał umowę

Biblio – MBP im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie	Brak regulaminu na stronie internetowej Biblio. Informacje na podstawie ogólnego regulaminu MBP w Lublinie. Wypożyczać można jednocześnie 4 dokumenty (bez względu na nośnik informacji: książka, CD, MP3, VCD itp.), na okres nie dłuższy niż: książki, książki mówione – 30 dni, filmy – 3 dni, płyty z muzyką, dokumenty elektroniczne – 7 dni. Prolongata maksymalnie dwukrotna, możliwa, jeśli dokument nie jest zamówiony ani zarezerwowany przez innego czytelnika. Za wybrane materiały może być pobrana kaucja 20 zł	–	Każdy posiadający zameldowanie na terenie Polski
Góra Mediów i Szklana Pułapka – WiMBP im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze	Jednorazowo można wypożyczyć: 6 książek mówionych (na taśmach lub płytach) na okres 4 tygodni, 2 płyty CD z muzyką na okres 1 tygodnia, 2 płyty DVD lub blue-ray z filmami na okres 2 dni lub 2 serie na okres 1 tygodnia, 2 płyty z grami na PC	Gry Play Station 3 i Play Station 4.	Każdy zapisany do mediateki posiadający ważną kartę biblioteczną

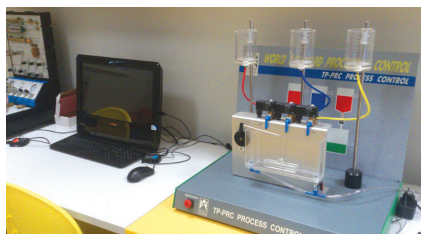

Aneks **10**
Design polskich mediatek

Szczecin (fot. M. Gęborska)

Warszawa (fot. M. Gęborska)

Zielona Góra (fot. M. Gęborska)

Wrocław (fot. M. Gęborska)

Bibliografia i netografia

Bibliografia

Artykuły w wydawnictwach ciągłych

- ADAMIEC-KAWKA M.: *Polityka bezpieczeństwa informacji*. „Bibliotekarz” 2012, nr 1, s. 4–5.
- ANSTICE I.: *What's going on? The top UK public library trends of 2013*. „The Library Campaigner” 2014, no. 89, s. 6.
- ANTCZAK-KĘSY M.: *Lektury mojego dzieciństwa. Poczytam ci, babciu, poczytam ci, dziadku... Scenariusz przedstawienia dla babć i dziadków*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 12, s. 21.
- BABICKA L.: *Popularyzowanie czytelnictwa w pracy z kółkiem teatralnym*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 11, s. 8–9.
- BANACH B., MACOCHA H.: *Godzina bajek: program dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III szkoły podstawowej)*. „Wszystko dla Szkoły” 2005, nr 5, s. 15–22.
- BEDNARCZYK D., MURZYNOWSKA D.: *Promocja zasobów polskich bibliotek cyfrowych w mediach społecznościowych*. „Bibliotekarz” 2011, nr 11, s. 13–16.
- BIENKOWSKA B.: *II wojna światowa. Wstępny bilans strat bibliotek polskich*. „Cenne – Bezценne – Utracone” 2012, nr 3, s. 10–11.
- BLACK A., PEPPER S.: *From civic place to digital space: the design of public libraries in Britain from past to present*. „Library Trends” 2012, vol. 61, no. 2, s. 440–470.
- BOJARCZYK A., SŁOWICKA J.B., ZALEWSKA E.: *Wielki duński czarownik: program edukacyjny metodą projektu dla szkoły podstawowej*. „Wszystko dla Szkoły” 2005, nr 11, s. 10–11.
- BOLDYREVA I.S.: *Povyšenie ažykovoj i informacionnoj kompetencii migrantov v processie mul'tikul'turnogo obsluživaniä. Opyt publičnyh bibliotek FRG*. „Bibliotekovedenie” 2015, n° 2, s. 85–90.
- BOŃCZA-TOMASZEWSKI N., KOWALSKA A.: *Cyfryzacja dokumentów narodowej pamięci [rozmowa]*. „Biblioteka Szkolne Centrum Informacji” 2011, nr 5, s. 21–23.

- BORYCZKA B.: *Ogólnopolska konferencja „E-learning wyzwaniem dla bibliotek”*. „Bibliotekarz” 2009, nr 12, s. 16–18.
- BREWCZYŃSKA M., SAFIAN A.: *Cloud computing w pracy bibliotekarza*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 2, s. 12–15.
- CZUB M.: *E-learning w bibliotece – praktyczne wskazówki*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 9, s. 35–37.
- FERDYN G.: *Klub Motyli Książkowych*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 6, s. 27.
- FILICIAK M. et al.: *Młodzi i media. Nowe media a uczestnictwo młodych Polaków w kulturze*. Warszawa 2010.
- GAJCY E.: *Jak zmieniły się biblioteki dla dzieci?* „Guliwer” 2005, nr 2, s. 90.
- GARAPICH A.: *Dziś FB a jutro – kto wie*. „Press Magazyn Extra” 2011, nr 23, s. 19.
- GĘBORSKA M.: *Bariery w procesie planowania – prakseologiczne podstawy zarządzania organizacją*. „Nowa Biblioteka” 2014, nr 1, s. 33–59.
- GĘBORSKA M.: *Dekada e-learningu w Polsce*. „Bibliotheca Nostra” 2012, nr 4 (30), s. 10–27.
- GĘBORSKA M.: *Książka czy komputer? Czyli o wyborach bohaterów literackich i stereotypie książki w literaturze dla dzieci i młodzieży XXI wieku*. „Nowa Biblioteka” 2011, nr 2, s. 41–58.
- GRABOWSKA M.: *Kuku, kuku jestem na fejsbuku, czyli o serwisach społecznościowych jako nowej epoce w rozwoju mediów*. „Biblioteka Szkolne Centrum Informacji” 2011, nr 5, s. 10–11.
- GRUCA A.N.: *Wybrane aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 3, s. 10–13.
- HAGERLID J.: *The role of the national library as a catalyst for an open access agenda: the experience in Sweden*. „Interlending & Document Supply” 2011, vol. 39, no. 2, s. 115–118.
- HAJDUK Z.: *Ogólna metodologia nauk*. Lublin 2005.
- HOFMAN Z.: *O możliwościach wykorzystania pedagogiki zabawy w działaniach wychowawczych*. „Grupa i Zabawa” 2000, nr 1, s. 7.
- HOLLENDER H.: *Światowa Biblioteka Cyfrowa*. „Poradnik Bibliotekarza” 2009, nr 10, s. 20–21.
- ICHNIEWSKA A.: *Wizerunek polskich organizacji pozarządowych*. „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing” 2006, nr 225, s. 109.
- JACHIMCZAK B.W.: *„Polały się łzy me czyste...”*. Scenariusz słowno-muzyczny wykorzystujący twórczość Adama Mickiewicza. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 12, s. 22–23.
- JACHIMCZAK B.W.: *„Przebiegam w marzeniu góry moje domowe...”*. Scenariusz słowno-muzyczny poświęcony Stefanowi Żeromskiemu. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 11, s. 24–25.
- JESKE A.: *Czas na zmiany: na horyzoncie – model Cloud computing*. „Bibliotekarz” 2010, nr 7–8, s. 3–8.
- JUSZCZAK W.: *Czy znasz baśnie Andersena? (konkurs)*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 10, s. 10–11.
- KACPRZAK J.: *Biblioteki publiczne w Unii Europejskiej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2003, nr 5, s. 4–8.
- KAROLIK S.: *Pokazy filmowe w bibliotece*. „Poradnik Bibliotekarza” 2012, nr 4, s. 17–18.
- KIBITLEWSKA B.: *Czytelnicza lista przebojów. Scenariusz imprezy czytelniczej*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 2, s. 10.

- KLUKOWSKI B.: *Google – globalny dobroczyńca czy monopolistyczny rozbójnik?* „Poradnik Bibliotekarza” 2009, nr 11, s. 25.
- KLUKOWSKI B.: *Jubileuszowe Targi Książki*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005 nr 7/8, s. 27.
- KONTKIEWICZ A.: *Narodowe Archiwum Cyfrowe dla dzieci*. „Biblioteka Szkolne Centrum Informacji” 2012, nr 1, s. 20–21.
- KOREK R.T.: *Trzebiatowskie „Czytanie uroczyste”, czyli o tym dlaczego czytamy dzieciom*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 5, s. 27.
- KORONA R.: *Znane i ulubione książki Astrid Lindgren. Konkurs czytelniczy*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 5, s. 35.
- KRÓL K.: *Polskie portale społecznościowe promujące czytelnictwo*. „Bibliotekarz” 2012, nr 4, s. 1–6.
- KUCAB D.: *Zagadki – baśnie, bajki i wiersze*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 2, s. 32.
- KULIK M.: *Moje doświadczenia z „booktalkingiem”*. „Guliwer” 2001, nr 54, s. 69–70.
- LANGER H.: *Booktalking może przygotować każdy. Rady dla początkujących gawędziarzy*. „Poradnik Bibliotekarza” 2004, nr 11, s. 31–33.
- LANGER H.: *Booktalking może przygotować każdy początkujący gawędziarz*. „Poradnik Bibliotekarza” 2004, nr 10, s. 28–30.
- MACIEJEK A.: *Baśniowi bohaterowie Andersena. Konkurs czytelniczy dla klasy IV i V*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 10, s. 8–9.
- MICHALCZYK M.: *Noce z Andersenem*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 6, s. 22.
- MILEWSKA M.I.: *Czy mnie kochasz? Scenariusz walentynkowego spotkania poetyckiego*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 12, s. 26.
- MUCHA D.: *Twórczość Danuty Wawiłow w opinii krytyków i badaczy literatury*. „Guliwer” 2005, nr 2, s. 19.
- NARWOYSZ A.: *Współpraca biblioteki publicznej z drużyną harcerską*. „Poradnik Bibliotekarza” 1961, nr 12, s. 380–381.
- NAZIEMIEC D.: *„Czytanie jest dla mnie jak oddychanie”. Dlaczego czytamy książki?* „Poradnik Bibliotekarza” 2009, nr 9, s. 35–38.
- Nie przechodzę obojętnie. Z Krzysztofem Petkiem rozmawia Anna Maria Krajewska*. „Guliwer. Czasopismo o książce dla dziecka” 1999, nr 2, s. 20.
- NIWIŃSKA J.: *BookCrossing. Echa II Świeta Wolnych Książek*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 10, s. 16.
- NOWAKOWSKA A.: *Sieć bibliotek w Finlandii*. „Bibliotekarz Zachodniopomorski” 2007, nr 3, s. 54–59.
- POPŁAWSKA W.: *Konkurs recytatorski dla klas I–III*. „Życie Szkoły” 2005, nr 6, s. 365–366.
- PRENKUS H.: *Wiem, bo czytałem. Konkurs czytelniczy dla dzieci w wieku 8–14 lat*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 12, s. 38.
- RACZYŃSKA M.: *Piękny Świat w Galerii Książki*. „Poradnik Bibliotekarza” 2012, nr 12, s. 13.
- REED D.: *The law of the pack*. „Harvard Business Review” 2001, no. 2, s. 23–24.
- ROZKOSZ E.: *Facebook – serwisy społecznościowe okiem praktyka*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 9, s. 35–38.
- RZĘPAŁA T.: *Google – miłość bywa ślepa*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 1, s. 8–10.
- SADOWSKI R., SOBOCZAK U.: *Zjawisko library anxiety*. „Zeszyty Naukowe WSHE” 2007, t. 24, s. 127–141.

- SAŃCZUK A.: *Obywatel czytelnik. Wywiad z Ireną Koźmińską*. „Gazeta Wyborcza”, 25.01.2014, dodatek „Wysokie Obcasy”, s. 24–26.
- SIEŃSKI H.: *Final XII edycji konkursu „Wydajemy własną książkę”*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 9, s. 23.
- SKWARA A.: *Lekturomania. Turniej znajomości „Ani z Zielonego Wzgórza”*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 5, s. 22.
- SZYLEROWSKA E.: *Z książką przez epoki – pokaz mody książkowej. Scenariusz przedstawienia*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 2, s. 24–25.
- ŚWIGOŃ M.: „Library anxiety”, czyli lęk przed biblioteką. „Bibliotekarz” 2002, nr 4, s. 11–15.
- ŚWIGOŃ M.: *Library anxiety. Teoria, założenia, modele*. „Przegląd Biblioteczny” 2009, t. 77, z. 2, s. 177–189.
- ŚWIGOŃ M.: *Polska Skala Niepokoju Związanego z Korzystaniem z Biblioteki. Wyniki badań*. „Przegląd Biblioteczny” 2011, t. 79, z. 2, s. 231–243.
- TALEWICZ M.: *Biblioteka „Galeria Książki” w Oświęcimiu nową przestrzenią w życiu społeczności lokalnej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 9, s. 32–33.
- TROJANOWSKA M.W.: „Radość czytania”, czyli blogi czytelnicze a bibliotekarze. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 12, s. 39–41.
- ULJASZ A.: *Bibliotekarze na blogu*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 1, s. 38–39.
- URBAN A.: *Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom w MBP w Mysłowicach*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005 nr 5, s. 34.
- VAKKARI P., AABØ S., AUDUNSON R., HUYSMANS F., OOMES M.: *Perceived outcomes of public libraries in Finland, Norway and the Netherlands*. „Journal of Documentation” 2014, vol. 70, issue 5, s. 927–944.
- WAJNOR M.: *Reklama książki metodą book-talking w szkole podstawowej*. „Biblioteka w Szkole” 2004, nr 10, s. 9–10.
- WALCZAK-NIEWIADOMSKA A.: *Niemowlak w bibliotece. Historia i perspektywy rozwoju usług w Polsce*. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2015, t. 8, nr 2 (15), s. 115–135.
- WALCZEWSKA-KLIMCZAK G.: *Czy pedagogika zabawy potrzebna jest bibliotekarzom?* „Poradnik Bibliotekarza” 1999, nr 3, s. 4.
- WĘGROWSKA D.: *Cała Polska Czyta Dzieciom – i my też czytamy*. „Poradnik Bibliotekarza” 2005, nr 5, s. 26.
- WILCZEK A., KOZAK T.: *Kocham Ciebie, Mamo. Scenariusz konkursu recytatorskiego*. „Biblioteka w Szkole” 2005, nr 2, s. 15–16.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Biblioteka pierwszego kontaktu*. „Biblioteka w szkole” 1994, nr 6, s. 4.
- WRÓBLEWSKA J.: *Bibliotekarze w USA*. „Poradnik Bibliotekarza” 2008, nr 10, s. 14.

Artykuły w wydawnictwach zwartych

- DUNAJ E.: *Pokolenie Y – wyzwaniem dla systemu edukacji*. W: *Ewolucja czy rewolucja? Czas przemian – czas zmian*. Red. W. KOWALCZEWSKI, Z. KALISIAK. Warszawa 2012, s. 285–292.
- DYLAŁ S., UBERMANOWICZ S., CHMIEL P.: *Działanie zmienia mózg, poszukiwania w Internecie także...* W: *Komputer w edukacji*. Red. J. MORBITZER. Kraków 2009, s. 28–33.

- GĘBORSKA M.: *Bibliografia: encyklopedie, słowniki, czasopisma, serwisy internetowe*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Warszawa 2013, s. 691–707.
- GĘBORSKA M.: *Laureaci nagród państwowych za twórczość literacką dla dzieci i młodzieży w PRL-u*. W: *Literatura dla dzieci i młodzieży (1945–1989)*. T. 3. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ, K. TAŁUĆ. Katowice 2013, s. 190–215.
- GŁOWACKA E.: *Ocena jakości w zarządzaniu jakością bibliotek*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych*. Red. E. GONDEK, D. PIETRUCH-REIZES. Katowice 2007, s. 217–230.
- GOSIEWSKI J.: *Wybrane zagadnienia prawa bibliotecznego krajów Unii Europejskiej*. W: *Biblioteki publiczne przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji, Chorzów, 26–28 kwietnia 1999 r.* Warszawa 1999, s. 34–39.
- GRABOWSKA D.: *Zmiany w publicznych bibliotekach dziecięcych w Polsce pod wpływem wybranych nurtów we współczesnej kulturze*. W: *Biblioteki – Tożsamość – Kultura*. Red. I.H. PUGACEWICZ, E.B. ZYBERT. Warszawa 2013, s. 15–28.
- GRYGROWSKI D.: *Megabiblioteki czy sieć małych placówek? Fałszywa alternatywa*. W: *Megabiblioteki. Wybrane tendencje w bibliotekarstwie publicznym*. Red. D. PIETRZKIEWICZ, E.B. ZYBERT. Warszawa 2015, s. 11–34.
- GUTRY M.: *Warszawskie biblioteki dla dzieci*. W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*. Red. S. TAZBIR. Warszawa 1961, s. 704–725.
- GWADERA M.: *Czytelnictwo i jego badania*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Warszawa 2013, s. 542–553.
- JASIEWICZ J.: *Biblioteka – „trzecie miejsce”*. W: *Biblioteka i informacja w aktywizacji regionalnej*. Red. D. GRABOWSKA, E.B. ZYBERT. Warszawa 2012, s. 13–27.
- JAZDON A.: *Zarządzanie marką w bibliotece*. W: *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*. Red. M. NOWAK, P. PIOTEREK, J. PRZYBYSZ. Poznań 2004, s. 71–78.
- JESKE A.: *Orientacja na czytelnika wyzwaniem dla nowoczesnej biblioteki*. W: *Rola bibliotek w polskim systemie edukacyjnym*. Red. D. MIERZEJEWSKI, B. OCHODEK. Piła 2007, s. 47–48.
- KISIŁOWSKA M.: *Komunikacja w bibliotece*. W: *Biblioteka w otoczeniu społecznym*. Red. E. ZYBERT. Warszawa 2000, s. 23–38.
- KOSZOWSKA A.: *Nowe media w bibliotece*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Katowice 2013, s. 417–433.
- KRAJEWSKI M.: *Instytucje kultury a uczestnicy kultury. Nowe relacje*. W: *Strategie dla kultury. Kultura dla rozwoju. Zarządzanie strategiczne instytucją kultury*. Red. M. ŚLIWA. Warszawa 2011, s. 27–38.
- LANGER H.: *Biblioteki publiczne dla dzieci i młodzieży w PRL-u*. W: *Literatura dla dzieci i młodzieży (1945–1989)*. T. 4. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ, K. TAŁUĆ. Katowice 2014, s. 224–252.
- LANGER H.: *Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce w świetle form pracy z czytelnikiem*. W: *Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980)*. T. 2. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ. Katowice 2009, s. 189–200.
- LANGER H.: *Rozwój bibliotek szkolnych w Polsce w latach 1945–1980*. W: *Literatura dla dzieci i młodzieży (1945–1989)*. T. 3. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ, K. TAŁUĆ. Katowice 2013, s. 328–351.

- LEPKOWSKA E., POPŁAWSKA K.: *Wizerunek Biblioteki Politechniki Poznańskiej w kontekście działań promocyjnych i etyki zawodu bibliotekarza*. W: *Sfera kultury. Sfera nauki. Współczesny obraz biblioteki*. Red. M. WOJCIECHOWSKA. Gdańsk 2014, s. 152–175.
- ŁOPIŃSKA H.: *Lokalizacja, lokal i urządzenie biblioteki dla dzieci*. W: *W Bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny*. Red. I. NIECZOWA. Warszawa 1965.
- ŁOPIŃSKA H.: *Z dziejów bibliotek dla dzieci w Warszawie*. W: *W Bibliotece dla dzieci. Poradnik metodyczny*. Red. I. NIECZOWA. Warszawa 1965.
- MALESA R.: *Działalność bibliotek publicznych wobec wyzwań społeczeństwa wiedzy i informacji*. W: *Kulturotwórcze i edukacyjne funkcje bibliotek publicznych. Teoria i praktyka*. Red. A. HAS-TOKARZ, R. MALESA. Lublin 2011, s. 13–22.
- MATYSIAK D.: *Przestrzeń biblioteczna odpowiedź na potrzeby czytelnika*. W: *Biblioteka na miarę. Przestrzeń, zasoby, usługi*. Red. M. ŚWIRAD, B. ŻMIGRODZKA. Wrocław 2016, s. 11–25.
- OCHMAŃSKI M.: *Finansowanie lokalnych bibliotek publicznych w Polsce*. W: *Biblioteka i informacja w aktywizacji regionalnej*. Red. D. GRABOWSKA, E.B. ZYBERT. Warszawa 2012, s. 139–182.
- PAPUZIŃSKA J.: *Księgi pierwsze. Antologie dla dzieci*. W: *Książka i biblioteka w środowisku edukacyjnym*. Red. E.B. ZYBERT. Warszawa 2002, s. 102–116.
- PRZASTEK-SAMOKOWA M.: *Rozmowa na temat, czyli wywiad jako narzędzie komunikacji z użytkownikiem*. W: *Spółczesność informacyjna i jej technologie*. Red. B. SOSIŃSKA-KALATA, K. MATERSKA, W. GLIŃSKI. Warszawa 2004, s. 140–150.
- SIMON E.: *Biblioteki Publiczne w Niemczech. Ich pozycja i rola – usługi i założenia na przyszłość*. W: *Biblioteki publiczne wobec Unii Europejskiej. Materiały pokonferencyjne Przysiek–Chełmża 17–19 września 2001*. Toruń 2002, s. 99–106.
- STANIÓW B.: *Młodzież w bibliotece szkolnej: edukacja, wspomaganie, relaks*. W: *Między dzieciństwem a dorosłością. Młodzież w bibliotece*. Red. A.M. KRAJEWSKA. Warszawa 2012, s. 123–131.
- TERWILLIGER G.: *Dzieci i rodzice. Rola biblioteki publicznej*. W: *Dziecko – Książka – Biblioteka*. Red. G. LEWANDOWICZ. Warszawa 1993.
- TOKARSKA A.: *Biblioteka w przestrzeni informacyjnej*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Warszawa 2013, s. 22–32.
- WOLFF K.: *Potrzeby i oczekiwania czytelników wobec bibliotek – w świetle badań*. W: *Sieć bibliotek publicznych wobec potrzeb społeczeństwa informacyjnego. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*. Lublin, 27–29 września 2005 r. Warszawa 2006, s. 23–41.
- YOUNG D., BAAR-LINDSAY Ch.: *Dzieci do lat trzech i biblioteki*. W: *Dziecko – Książka – Biblioteka*. Warszawa 1993.
- ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL B.: *Znaczenie tożsamości i kultury organizacyjnej w kształtowaniu wizerunku biblioteki*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych. Prace dedykowane Barbarze Stefaniak*. Red. E. GONDEK, D. PIETRUCH-REIZES. Katowice 2007, s. 254–262.

Opracowania

- A place for children. Public libraries as a major force in children's reading.* Ed. J. ELKIN, M. KINNELL. [Great Britain] 2000.
- ALESSIO A.J., PATTON K.A.: *A Year of Programs for Teens.* Chicago 2007.
- All our children. Social inclusion and children's libraries.* Ed. L. SIM. [Great Britain] 2001.
- ANDRZEJEWSKA J.: *Bibliotekarstwo szkolne. Teoria i praktyka.* T. 2. Warszawa 1996.
- ANDRZEJEWSKA J.: *Edukacja czytelnicza i medialna: poradnik metodyczno-programowy dla wszystkich typów szkół i bibliotek.* Warszawa 2003.
- Animacja czytelnictwa dziecięcego. Koncepcje – doświadczenia – postulaty.* Red. J. PA-PUZIŃSKA, G. WALCZEWSKA-KLIMCZAK. Płock 2004.
- Animacja kulturalna i społeczno-wychowawcza w środowiskach lokalnych.* Red. J. ŻEBROWSKI. Gdańsk 2003.
- Animacja społeczno-kulturalna wobec przemian cywilizacyjnych. Animacja – animator i jego kształcenie.* Red. K. HRYCYK. Wrocław 2000.
- Animacja współpracy środowiskowej.* Red. M. MENDEL. Toruń 2004.
- ANTCZAK M.: *Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych.* Łódź 2010.
- APANOWICZ J.: *Metodologia badań.* Toruń 2003.
- APANOWICZ J.: *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej.* Warszawa 2005.
- Artykuły i informacje prasowe o bibliotekach publicznych w powiecie kłodzkim zamieszczone na łamach prasy w latach 2003–2012.* Oprac. G. BILSKA. Kłodzko 2014.
- BABBIE E.: *Badania społeczne w praktyce.* Przeł. W. BETKIEWICZ et al. Warszawa 2003.
- Badanie, dojrzewanie, rozwój (na drodze do doktoratu). Tożsamość naukowa lub dojrzałość metodologiczna jako konieczne warunki dobrej koncepcji badań własnych.* Red. F. SZLOSEK. Warszawa–Radom 2012.
- BAREFOOT D., SZABO J.: *Znajomi na wagę złota. Podstawy marketingu w mediach społecznościowych.* Przeł. J. ANDRUSIEWICZ. Warszawa 2011.
- BETTELHEIM B.: *Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni.* Przeł. D. DANIEK. Warszawa 1985.
- BEVERIDGE W.J.: *Sztuka badań naukowych.* Przeł. L. ŻEBROWSKI. Warszawa 1963.
- Bibliologia. Problemy badawcze nauk humanistycznych.* Red. D. KUŹMINA. Warszawa 2007.
- Bibliologia i informatologia.* Red. D. KUŹMINA. Warszawa 2011.
- Biblioteka. Małe pomysły na wielkie zmiany.* Red. M. KUBECKA, D. ŚMIECHOWSKI. Warszawa 2009.
- Biblioteka jako „trzecie miejsce”. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne.* Red. M. WROCŁAWSKA, J. JERZYK-WOJTECKA. Łódź 2011.
- Biblioteka w otoczeniu społecznym.* Red. B. ZYBERT. Warszawa 2000.
- Bibliotekarstwo.* Red. A. TOKARSKA. Warszawa 2013.
- Bibliotekarstwo publiczne w krajach Unii Europejskiej. Materiały z konferencji, Poznań–Sieraków, 2–4 października 2002 r.* Red. J. STOLTMANN-PRĘDKA. Poznań 2002.
- Biblioteki dla dzieci i młodzieży za granicą.* Red. H. WIĄCEK. Warszawa 1971.
- Biblioteki pedagogiczne wobec wyzwań współczesnej oświaty. Materiały konferencji naukowej, Kalisz 11–12 maja 2006.* Red. D. WAŃKA. Kalisz 2008.

- Biblioteki powiatowe w Polsce. Informator.* Warszawa 2002.
- Biblioteki powiatu szamotulskiego w I dekadzie XXI wieku.* Red. M.P. URBAŃSKI, D. DEKIERT, D. KŁACZKIEWICZ. Szamotuły 2013.
- Biblioteki publiczne wielkich miast. Ogólnopolska konferencja,* Wrocław 5–7.11.2002 r. Red. J. SŁOWIK. Wrocław 2002.
- Biblioteki publiczne wobec Unii Europejskiej. Materiały pokonferencyjne. Przesiek–Chełmża,* 17–19.09.2001 r. Red. J. KRAJEWSKI, D. SAWICKA. Toruń 2002.
- Biblioteki szkolne. Wytyczne IFLA/UNESCO.* Warszawa 2003.
- Biblioteki w reformie administracyjnej państwa. Materiały z ogólnopolskiej konferencji dyrektorów WBP nt. „Zmiany w prawie bibliotecznym”.* Radom 15–17 VI 1998. Red. M. SZYSZKO. Warszawa 1998.
- Biblioteki w systemie kultury łączącej się Europy.* Red. M. ZAJĄC, E.B. ZYBERT. Warszawa 2007.
- Biblioteki wobec nowych zadań.* Red. E. GŁOWACKA. Toruń 2004.
- Bibliotheken strategisch steuern. Projekte, Konzepte, Perspektiven.* Hrsg. A. MITTROWANN, M. MOTZKO, P. HAUKE. Bad Honnef 2011.
- BIELSKI L., TRĄBA M.: *Tablice historyczne.* Bielsko-Biała 2005
- BILIŃSKI L.: *Biblioteki publiczne końca XX wieku.* Warszawa 2001.
- BONSTINGL J.J.: *Szkoły jakości. Wprowadzenie do Total Quality Management w edukacji.* [Przeł. M. UMIŃSKA]. Warszawa 1999.
- Bridging the Digital Divide. ICT in children's libraries.* Ed. S. JONES. [Great Britain] 2001.
- BRIEN J.: *Dienstleistungen für Kinder und Jugendliche an öffentlichen Bibliotheken Standortbestimmung und Perspektiven.* Berlin 2003.
- BROPHY P.: *The library in the twenty-first century. New services for the information age.* London 2001.
- BUDYŃSKA B., KRAJEWSKA A.M.: *Biblioteki publiczno-szkolne. Biblioteki usytuowane w szkołach.* Warszawa 2002.
- BUTTLE D.: *Polski komizm językowy.* Warszawa 2001.
- CAILLOIS R.: *Ludzie i gry.* Przeł. A. TATARKIEWICZ, E. ŻUROWSKA. Warszawa 1997.
- Cała Polska czyta dzieciom: scenariusz imprezy czytelnicznej.* Oprac. J. KUMIEGA. Wrocław 2002.
- CEMPEL C.: *Nowoczesne zagadnienia metodologii i filozofii badań. Wybrane zagadnienia dla studiów magisterskich, podyplomowych i doktoranckich. Poradnik.* Radom 2003.
- CHAMBERS A.: *Booktalk. Occasional writing on literature & children.* London 1985.
- CHARMAZ K.: *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej.* Przeł. B. KOMOROWSKA. Warszawa 2009.
- Children's plus. A national standard for surveying children and young people in public libraries and the community.* London 1997.
- CIECHORSKI J.: *Ustawa o bibliotekach – komentarz.* Warszawa 2012.
- Contemporary juvenile reading habits. A study of young people's reading at the end of the century.* [Great Britain] 1994.
- CZARNIAWSKA B.: *Trochę inna teoria organizacji.* Warszawa 2010.
- CZYŻEWSKA M.: *Kształtowanie wizerunku biblioteki.* Białystok 2007.

- DAMASIO A.: *Błąd Kartezjusza. Emocje, rozum i ludzki mózg*. Przeł. M. KARPIŃSKI. Poznań 2002.
- DASZKIEWICZ D., MICHALAK P.R., MUSZ A.: *Marketing wirusowy w internecie*. Gliwice 2009.
- DOBROŁĘCKI P., TENDERENDA-OŻÓG E.: *Rynek książki w Polsce 2011. Who is who*. Warszawa 2011.
- DOBROWOLSKI Z.: *Organizacja i zarządzanie. Zarys problematyki i metod*. Sulechów 2008.
- DRZEWIECKI M.: *Nowoczesna biblioteka*. Warszawa 2010.
- DZIADKIEWICZ-ILKOWSKA A.: *Targi jako narzędzie kreowania wizerunku firmy*. Toruń 2010.
- Działalność bibliotek publicznych. Standardy międzynarodowe IFLA/UNESCO*. Red. M. KISIŁOWSKA. Warszawa 2002.
- Dzieci, Młodzież, Internet, Biblioteka. Wytoczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży*. Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL, E.B. ZYBERT. Warszawa 2009.
- Dziecko i książka. Materiały z ogólnopolskiej konferencji Biblioteka Narodowa 27–28 października 2003 r.* Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL. Warszawa 2004.
- Education and training of librarians in children's librarianship*. Ed. E. GLISTRUP. Ballerup 1986.
- Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego*. Red. B. BIAŁKOWSKA. Warszawa 1999.
- ESCARPIT R.: *Rewolucja książki*. Przeł. J. PAŃSKI. Warszawa 1969.
- EVERALL A.: *Stories from the Web* <http://www.storiesfromtheweb.org/>. *A project investigating the use of the Internet in children's libraries to stimulate creative reading among children aged 8–11*. [Great Britain] 2000.
- GAWRYLUK B.: *Wanda Chotomska. Nie mam nic do ukrycia*. Warszawa 2016.
- GEBOŁYS Z., NIEDZIELA S.: *Miejska biblioteka Publiczna w Oświęcimiu 1948–1998. Zarys dziejów*. Oświęcim 1998.
- GĘBORSKA M.: *Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą*. Warszawa 2018.
- GENDINA N., FARMER L.: *Youth-serving libraries in Japan, Russia, and the United States*. Lanham 2012.
- GMITEREK G.: *Biblioteka 2.0*. Warszawa 2012.
- GOŁĘBIEWSKI Ł., FROŁOW K., WASZCZYK P.: *Rynek książki w Polsce 2011. Wydawnictwa*. Warszawa 2011.
- GÓRALSKA M.: *Książki, nowe media i ich czasoprzestrzeń*. Warszawa 2009.
- GRONIEWSKA B., GUTRY M.: *Biblioteki dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 1954.
- GUTRY M.: *Biblioteka wzorowa dla dzieci. Oddział Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. Warszawa 1930.
- GUTTMEJER E.: *Rozumienie treści symbolicznych przez dzieci z klas III–V. Czytanie ze zrozumieniem*. Warszawa 1982.
- HOWORKA B.: *Bibliotekarz i prawo. Podstawowe informacje o prawie dla pracowników bibliotek*. Warszawa 2010.
- Informator o stratach bibliotek i księgozbiorów domowych na terytoriach polskich okupowanych w latach 1939–1945 (bez Ziemi Wschodnich)*. Red. B. BIEŃKOWSKA. Poznań 2000.

- Innowacyjność organizacyjna i zawodowa w bibliotekach: materiały z konferencji bibliotekarzy województwa lubuskiego „Organizacja i zarządzanie biblioteką”, Kalsk, 21–22 września 2004 r.* Zielona Góra 2005.
- Internet w bibliotece dla dzieci i młodzieży. Od teorii do praktyki. Poradnik.* Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL. Warszawa 2009.
- JASIEWICZ J.: *Kompetencje informacyjne młodzieży.* Warszawa 2012.
- JEDLEWSKA B.: *Animatorzy kultury wobec wyzwań edukacyjnych.* Lublin 2003.
- Jugend und Bibliotheken Fachtagung. Zum 2 Oktoberseminar des fjs am 14.10.1992.* Hrsg. P. GERSTENBERGER. Berlin 1992.
- KALETA K.: *Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie: historia i teraźniejszość.* Warszawa 2005.
- KARGUL J.: *Od upowszechniania kultury do animacji kulturalnej.* Toruń 1998.
- KARTAJAYA H., KOTLER P., SETIAWAN I.: *Marketing 3.0. Dobry produkt? Zadowolony klient? Spełniony człowiek!* Przeł. D. GASPER. Warszawa 2011.
- KELLER-LOIBL K.: *Handbuch Kinder- und Jugendbibliotheksarbeit.* Niemcy 2009.
- KISIŁOWSKA M.: *Biblioteka w sieci – sieć w bibliotece.* Warszawa 2010.
- KLUKOWSKI B.: *Książnice narodowe świata.* Warszawa 2005.
- KLUKOWSKI B.: *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce.* Warszawa 2008.
- KŁOSKOWSKA A.: *Kultura masowa. Krytyka i obrona.* Warszawa 1980.
- KOLMAN R.: *Poradnik dla doktorantów i habilitantów.* Bydgoszcz 1996.
- KOŁODZIEJSKA J.: *Biblioteki amerykańskie.* Warszawa 1971.
- KOŁODZIEJSKA J.: *Biblioteki publiczne w strukturze społecznej.* Warszawa 2010.
- KOŁODZIEJSKA J.: *Szerokie okno biblioteki.* Warszawa 2006.
- KONECKI K.: *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana.* Warszawa 2000.
- Konteksty animacji społeczno-kulturalnej.* Red. K. HRYCYK. Wrocław 2004.
- KORYŚ I., DAWIDOWICZ-CHYMKOWSKA O.: *Społeczny zasięg książki w Polsce w 2010 r. Bilans dwudziestolecia.* Warszawa 2012.
- KOTLER P.: *Marketing. Analiza, planowanie, wdrażanie i kontrola.* Poznań 2005.
- KUCZMIEROWSKA L.: *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich.* Warszawa 2008.
- KUHN T.S.: *Dwa bieguny. Tradycja i nowatorstwo w badaniach społecznych.* Przeł. S. AMSTERDAMSKI. Warszawa 1996.
- Kultura organizacyjna w bibliotece. Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Białystok 4–6 czerwca 2007.* Red. H. BRZEZIŃSKA-STEC. Białystok 2008.
- LEWANDOWICZ G.: *Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce. Raport z badań.* Warszawa 2003.
- LEWANDOWICZ G.: *W bibliotece dla dzieci.* Warszawa 1994.
- LEWANDOWICZ-NOSAL G.: *Biblioteki dla dzieci wczoraj i dziś. Poradnik.* Warszawa 2008.
- LINDSTROM M.: *Dziecko reklamy.* Przeł. A.M. KAWALEC. Warszawa 2005.
- Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980).* T. 2. Red. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ. Katowice 2009.
- LITOROWICZ A.: *Subkultura hipsterów. Od nowoczesnej etyki do ponowoczesnej estetyki.* Warszawa–Gdańsk 2012.

- LOMBARD D.: *Globalna wioska cyfrowa. Drugie życie sieci*. Przeł. J. HUTYRA. Warszawa 2009.
- LUTOSTAŃSKI M.J.: *Brzydkie słowa, brudny dźwięk. Muzyka jako przekaz kształtujący styl życia subkultur młodzieżowych*. Warszawa 2015.
- MAC A.: *E-przyjaciele. Zobacz, co media społecznościowe mogą zrobić dla Twojej firmy*. [Przeł. A. ROMANEK]. Gliwice 2011.
- Marketing targowy. Vademecum wystawcy*. Red. H. MRUK, A. KUĆA. Poznań 2006.
- MASZKE A.: *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Rzeszów 2008.
- MATYJEWICZ M.: *Animacja kulturalna. W poszukiwaniu obszarów współczesnego wychowania*. Olsztyn 2010.
- MAZUREK G.: *Promocja w Internecie – narzędzia, zarządzanie, praktyka*. Warszawa 2007.
- MERTON R.: *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*. Przeł. E. MORAWSKA, J. WERTENSTEIN-ŻUŁAWSKI. Warszawa 2002.
- MICHAŁSKI E.: *Marketing. Podręcznik akademicki*. Warszawa 2003.
- MIERZWIŃSKA-SZYBKĄ Z.: *Praca pedagogiczna bibliotekarza*. Warszawa 1995.
- Między dzieciństwem a dorosłością. Młodzież w bibliotece*. Red. A.M. KRAJEWSKA. Warszawa 2012.
- Między przeszłością a przyszłością. Książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków*. Red. M. PRÓCHNICKA, A. KORYCIŃSKA-HURAS. Kraków 2007.
- Między teorią a praktyką. Wybrane zagadnienia z zakresu kultury książki dzieci i młodzieży*. Red. M. ANTČAK, J. KONIECZNA. Łódź 2011.
- NAGÓRSKA I.: *W 50-lecie powstania pierwszej w Polsce biblioteki publicznej dla dzieci i młodzieży 1922–1972. Katalog wystawy*. Łódź 1972.
- Nastolatki i kultura w drugiej połowie lat 90*. Red. A. PRZECŁAWSKA, L. ROWICKI. Warszawa 2000.
- NIEDBAŁA B.: *Controlling w przedsiębiorstwie zarządzanym przez projekty*. Kraków 2008.
- NOWAK S.: *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 2007.
- Nowoczesna biblioteka. Materiały z ogólnopolskiej konferencji SBP 29–30 maja 2009*. Red. M. DRZEWIECKI. Warszawa 2009.
- Nowoczesne tendencje w kształceniu oświatowych kadr kierowniczych w Polsce i Wielkiej Brytanii*. Red. D. EKIERT-GRABOWSKA, D. OLDROYD. Katowice 1998.
- Nowy leksykon metodologiczny*. Red. K. CZARNIECKI. Sosnowiec 2009.
- Oferta Wydawnicza Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich*. Warszawa 2016.
- OLSZEWSKA-DYONIZIAK B.: *Bronisław Malinowski. Twórca nowoczesnej antropologii społecznej*. Zielona Góra 1996.
- Organizacja zakupu nowości książkowych, zbiorów audiowizualnych oraz dokumentów elektronicznych w bibliotekach publicznych*. Red. B. BUDYŃSKA, Z. ZASACKA. Warszawa 2011.
- PAPUZIŃSKA J.: *Inicjacje literackie*. Warszawa 1981.
- PAPUZIŃSKA J.: *Książki, dzieci, biblioteka. Z zagadnień upowszechniania czytelnictwa i książki dziecięcej*. Warszawa 1992.
- Pedagogika biblioteczna w społeczeństwie informacyjnym*. Red. M. MAJEWSKA, M. WALCZAK. Warszawa 2006.

- Pedagogika w Europie i na świecie. Bibliografia pedagogiczna 1989–1998*. Red. R. MAŁACHOWSKI. Warszawa – Zielona Góra 2004.
- PIETER J.: *Metodologia pracy naukowej*. Katowice 1965.
- PIETRZAK M.: *Między tekstem a czytelnikiem. Żywe słowo w bibliotece – tradycja i współczesność*. Toruń 2012.
- PIOTEREK P.: *Budowanie efektywnego zespołu w bibliotece*. Warszawa 2008.
- Po potopie. Dziecko, książka i biblioteka w XXI wieku. Diagnozy i postulaty*. Red. D. ŚWIERCZYŃSKA-JELONEK, G. LESZCZYŃSKI, M. ZAJĄC. Warszawa 2008.
- Polska literatura dla dzieci i młodzieży 1989–1998. Książki i autorzy*. Red. M. MARJAŃSKA-CZERNIK. Warszawa 1998.
- Polskie bibliotekarstwo w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji towarzyszącej Krajowemu Zjazdowi Delegatów SBP*. Warszawa–Miedzeszyn 8–9 czerwca 2001 r. Red. M. SZYSZKO. Warszawa 2001.
- Prognozy dla książki*. Red. Ł. GOŁĘBIEWSKI, K. MASŁOŃ. Warszawa 1999.
- PRZYBYSZ-STAWSKA M.: „To się czyta”. *Promocja książki w dodatkach do wybranych polskich gazet codziennych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku*. Łódź 2006.
- Przyszłość bibliotek w Polsce. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*, Warszawa, 12–13.10.2007 r. Red. J. SADOWSKA. Warszawa 2008.
- Public relations. Biblioteki, wydawnictwa, informacja naukowa, uczelnie*. Red. M. KOCÓJOWA. Kraków 2004.
- RATAJEWSKI J.: *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa, czyli wiedza o bibliotece w różnych dawkach*. Warszawa 2002.
- RAY S.G.: *Children's librarianship*. London 1979.
- Read smarter not harder. Reading promotions for children's libraries*. Ed. Ch. HALL. [Great Britain] 2000.
- Reading remixed. New approaches to library services for teenagers*. Ed. I. DODDS. [Great Britain] 2003.
- Rola biblioteki publicznej w edukacji dzieci i młodzieży*. Kielce/Cedzyna 9–11 października 2006 r. Red. Z. SZCZERBA. Kielce 2006.
- RÓŻYCKA M.: *Strony internetowe dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2006.
- SALMEN H.: *Die Internationale Jugendbibliothek in München*. Niemcy 1992.
- SIEKIERSKI S.: *Książka we współczesnej kulturze polskiej*. Pułtusk 2006.
- SIMONIS D.: *Barcelona*. Przeł. J. SIKORA. Warszawa 2011.
- SIMONIS D.: *Catalunya & the Costa Brava*. Melbourne 2003.
- SITARSKA A.: *Systemowe badanie bibliotek. Studium metodologiczne*. Białystok 2005.
- SKYTTNER L.: *General Systems Theory – ideas & application*. Singapore 2001.
- SMITH M., TREADAWAY Ch.: *Godzina dziennie z Facebook marketingiem*. [Przeł. A. JURCZAK]. Gliwice 2011.
- SÓJKA J.: *Promocja w strategii marketingowej biblioteki*. Poznań 1994.
- Spacerownik po Europie. Projekt edukacyjno-kulturalny dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2011.
- Społeczeństwo informacyjne i jego technologie*. Red. B. SOSIŃSKIEJ-KALATY. Warszawa 2004.
- Społeczeństwo informacyjne. Istota, rozwój, wyzwania*. Red. M. WITKOWSKA, K. CHOLAWO-SOSNOWSKA. Warszawa 2006.

- Standardy Biblioteczne. Wzorce i doświadczenia Unii Europejskiej*. Red. J. WOŁOSZ. Warszawa 2003.
- STANIÓW B.: *Biblioteka szkolna dzisiaj*. Warszawa 2012.
- STĘPIEŃ K.: *Falksonomie, czyli społecznościowe opisywanie treści. Poradnik*. Warszawa 2010.
- STRAUS G., WOLFF K., WIERNY S.: *Czytanie, kupowanie, surfowanie*. Warszawa 2008.
- Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 r.* Warszawa 2013.
- SZTABIŃSKI F.: *Ankieta pocztowa i wywiad kwestionariuszowy*. Warszawa 1997.
- SZTOMPKA P.: *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*. Kraków 2007.
- SZTUMSKI J.: *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice 2005.
- SZULC W.: *Sztuka i terapia*. Warszawa 1993.
- Take them to the library! Early years provision in children's libraries*. Ed. S. WILKIE. [Great Britain] 2002.
- Targi jako instrument marketingu*. Katowice 2001.
- TASNER M.: *Blitz marketing. Praktyczny przewodnik po narzędziach Web 3.0*. Przeł. Z. ZAWADZKI. Warszawa 2011.
- The children's book market: an overview*. [Great Britain] 1995.
- TOMASIK E.: *Czytelnictwo i biblioterapia w pedagogice specjalnej*. Warszawa 1994.
- TOMCZYK D.: *Pedagogiczna rola bibliotekarza w dobie europeizacji*. Gorzów Wielkopolski 2011.
- TRELEIGH J.: *Reading-Aloud Handbook*. New York 1982.
- TURNER J.: *Struktura teorii socjologicznej*. Przeł. G. WORONIECKA et al. Warszawa 2005.
- Tworzyć, zmieniać, aktywizować... Animacja społeczno-kulturalna jako mobilizowanie potencjału indywidualnego i przeciwdziałanie bezradności społecznej*. Red. E. ZIERKIEWICZ. Wrocław 2006.
- Twórcy dzieciom 1990–2005. Almanach Polskiej Sekcji IBBY*. Red. M. MARJAŃSKA-CZERNIK. Warszawa 2006.
- UNGEHEUER-GOŁĄB A.: *Rozwój kontaktów małego dziecka z literaturą. Podręcznik*. Warszawa 2011.
- WADSWORTH B.J.: *Teoria Piageta. Poznawczy i emocjonalny rozwój dziecka*. Warszawa 1998.
- Warsztaty edukacji twórczej*. Red. E. OLINKIEWICZ, E. REPSCH. Wrocław 2001.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa 2010.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Marketing w bibliotece*. Warszawa 1993.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Organizacja i zarządzanie w bibliotekach*. Warszawa–Kraków 1998.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Podstawy pracy z czytelnikiem*. Warszawa 1991.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Praca z użytkownikiem w bibliotece*. Warszawa 2000.
- WOLFF K.: *Książka w społecznej przestrzeni polskiej wsi*. Warszawa 2008.
- Wprowadzenie do pedagogiki zabawy*. Red. E. KĘDZIOR-NICZYPORUK. Lublin 2003.
- ZAJĄC M.: *Promocja książki dziecięcej*. Warszawa 2000.
- ZAJĄC M.: *Raport o książce dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2002.
- ZALTMAN G.: *Jak myślą klienci? Podróż w głąb umysłu rynku*. Przeł. K. CHMIEL. Poznań 2003.
- Zarządzanie biblioteką. Najnowsze kierunki w bibliotekarstwie brytyjskim. Wybór tekstów*. Red. I. KEMP, T. WILDHARDT. Warszawa 1998.

- ZARZĘBSKI T.: *Polskie prawo biblioteczne 1773–1990*. Warszawa 1991.
- ZARZĘBSKI T.: *Polskie prawo biblioteczne*. Aneks 1: 1990–2000. Warszawa 2000.
- ZARZĘBSKI T.: *Prawo biblioteczne w okresie zaborów 1795–1918, 1939–1945*. Warszawa 1997.
- ZASACKA Z.: *Nastoletni czytelnicy*. Warszawa 2008.
- ZYBERT E.B.: *Kultura organizacyjna w bibliotekach. Nowe i stare idee w zarządzaniu biblioteką*. Warszawa 2004.
- ŻUKOWSKA I.: *Praca z aktywnym bibliotecznym. Poradnik metodyczny dla nauczycieli*. Warszawa 2002.

Wydawnictwa ciągłe

- „Biblioteki Publiczne w Liczbach” 1999–2015.
- „Międzynarodowe Targi Książki” [Warszawa] 1959.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2007, nr 1, dodatek *Usługi w bibliotekach dla dzieci*. Wytyczne IFLA. Przeł. E.B. ZYBERT.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2007, nr 7/8, dodatek „Świat Książki Dziecięcej”.
- „Poradnika Bibliotekarza” 2009, nr 10, dodatek „Dyskusyjne Kluby Książki”.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 7–8, dodatek spec. *Młodzież w bibliotece*.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 11, dodatek spec. *Nowe media w bibliotece*.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 10, dodatek spec. *Przedszkolak w bibliotece*.
- „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 6, dodatek spec. *Spacerownik po Europie*.

Regulacje prawne, wytyczne

- Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 21 sierpnia 1944 r. o trybie powołania władz administracji ogólnej I i II instancji. Dz.U. 1944, nr 2, poz. 8.
- Dekret z dnia 17 kwietnia 1946 r. o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi. Dz.U. 1946, nr 26, poz. 163.
- ISO 9001:2015-10 Systemy zarządzania jakością – Wymagania.
- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. Dz.U. 1957, nr 46, poz. 212, załącznik.
- Ochrona dóbr kultury według konwencji podpisanej w Hadze 14 maja 1954 roku*. http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Haga.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- PN-EN ISO 9001:2009 Systemy zarządzania jakością – Wymagania.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego. Dz.U. 1999, nr 14, poz. 129.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych. Dz.U. 2003, nr 89, poz. 824.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dz.U. 2009, nr 4, poz. 17.
- Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020”. M.P. 2013, poz. 378
- Ustawa z dnia 31 października 1951 r. o przekazaniu Ministrowi Kultury i Sztuki zakresu działania Ministra Oświaty w przedmiocie bibliotek i zbiorów bibliotecznych. Dz.U. 1951, nr 58, poz. 400.
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach. Dz. U. 1968, nr 12, poz. 63.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425.
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Dz.U. 1991, nr 110, poz. 721.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539.
- Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2011, nr 207, poz. 1230.
- Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież*. <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci*. <https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)*. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-pl.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

Netografia¹

Akcje czytelnicze

- Bookcrossing Polska [portal fundacji]. <http://www.bookcrossing.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bookcrossing w MBP w Kędzierzynie-Koźlu. <https://mbpkk.pl/bookcrossing.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bookcrossing w MBP w Piastowie. <http://www.piastow.naszabiblioteka.com/bookcrossing-wymien-ksiazki> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bookcrossing w MBP w Świętochłowicach. http://www.mbp.swietochlowice.pl/menu/001_aktualnosci.html [dostęp online: 18.07.2016].
- Bookcrossing w MBP w Żorach. <http://mbpzory.pl/bookcrossing/> [dostęp online: 18.07.2016].
- Bookcrossing w PBP w Łowiczu. <http://pbplowicz.blogspot.com/2014/06/uwolnij-makuszynskiego.html> [dostęp online: 15.09.2018].

¹ Netografia, ze względu na swoją obszerność, została przedstawiona w podziale tematycznym. Każda strona internetowa została przypisana wyłącznie do jednej, umownej kategorii.

- „Cała Polska czyta dzieciom”. Elektroniczne wersje materiałów do pobrania i wydruku przygotowane przez Fundację „ABCXXI wieku – Cała Polska czyta dzieciom”. <http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/materialy-do-pobrania> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Cała Polska czyta dzieciom”. Lista komitetu honorowego oraz ambasadorów akcji. <http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/Patronaty> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Cała Polska czyta dzieciom”. *Regulamin współpracy Lidera / Koordynatora kampanii społecznej „Cała Polska czyta dzieciom” z Fundacją „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”*. http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/ckfinder_pliki/files/Regulamin%20KiL/regulamin%20www%20_1_.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- „Czytam sobie”. <https://czytamsobie.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Czytam wszędzie”. *Czytam wszędzie*. <http://wolnelektury.pl/info/czytamy-wszedzie/> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Deutschland Liest. Treffpunkt Bibliothek”. <http://www.bibliotheksverband.de/dbv/aktuelles.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Dyskusyjne Kluby Książki zgłoszone w Instytucie Książki. <http://instytutksiazki.pl/kluby-ksiazki,6,abc-dkk,10.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Dzielę się książkami”. <http://www.dzielesieksiazkami.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Dzień Wolnych Książek. *Dzień Wolnych Książek*. <http://ekoszalin.pl/index.php/impreza/5057-Dzien-Wolnych-Ksiazek> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Escape room”. *Konkurs na najciekawsze wydarzenie organizowane w ramach programu Tydzień Bibliotek 2015: Biblioteczny Escape Room* [prezentacja zwycięskiej biblioteki]. http://www.sbp.pl/repository/dokumenty/TB2015/Akademia_Morska_w_Szczecinie_-_I_miejsce.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Festiwal Literatury dla Dzieci. <https://web.facebook.com/FestiwalLiteraturyDlaDzieci/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Konkursy organizowane z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich. Komunikat biura PIK z 18.05.2007 roku. <http://www.ksiazka.net.pl/?id=archiwum09&uid=10089> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Lesestart”. Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen. <http://www.lesestart.de/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Naukowa Noc z Andersenem. *W badaczy i eksperymentatorów wcieliło się 200 dzieci*. <http://www.mmsilesia.pl/artukul/naukowa-noc-z-andersenem-w-badaczy-i-eksperymentatorow,2773774,art,t,id,tm.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Noc 1000 i jednej baśni”: *Storytelling – gawędziarstwo wraca do łask*. <http://wiadomosci.onet.pl/warszawa/storytelling-gawedziarstwo-wraca-do-lask/ggerw> [dostęp online: 15.09.2018].
- Noc z Andersenem. <http://dabrowagornicza.naszemiasto.pl/artukul/dabrowa-gornicza-noc-z-andersenem-2014-niesamowita-noc-w,2223244,art,t,id,tm.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Olej stado! Bądź czarną owcą!”. <https://pl-pl.facebook.com/olejstado/> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Österreich liest. Treffpunkt Bibliothek”. <http://www.oesterreichlied.at/> [dostęp online: 15.09.2018].

- „Podaj książkę”. Wystartowała akcja „Podaj książkę”. Wywiad z Tomaszem Brzozowskim. „Gazeta Wyborcza” 2003. <http://wyborcza.pl/1,75248,1738127.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Promocja literatury i czytelnictwa”. *Wyniki naboru 2013 – Promocja literatury i czytelnictwa – Promocja czytelnictwa*. http://www.mkidn.gov.pl/media/po2013/decyzje/20130211karta_publicacji_Promocja_czytelnictwa_2013_N1.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Promoting Reading in Germany*. EU Read. <http://www.readingworldwide.com/index.php?id=6482> [dostęp online: 15.09.2018].
- Przemysł: Konkurs fotograficzny „Przylapani na czytaniu”. <http://e-biblioteka.rzeszow.pl/pl-PL/zapowiedzi-impresz/item/1430-przemysl-konkurs-fotograficzny-przylapani-na-czytaniu> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Reading Is Fundamental”. <http://www.rif.org/us/about/our-history.htm> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Reading Worldwide”. <http://www.readingworldwide.com/index.php?id=6424> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Rodzinne czytanie”. <http://www.rodzinneczytanie.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Summer Reading Challenge”. <https://summerreadingchallenge.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Święto Wolnych Książek. <http://www.swietowolnychksiazek2015.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Tydzień Bibliotek. https://www.youtube.com/watch?v=cVQPwY9ahZc&feature=player_embedded [dostęp online: 15.09.2018].
- „We Love Libraries”. <https://www.youtube.com/watch?v=m5UTxZ3rTTs> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Wer Liest, gewinnt”. *Gesellschaftliche Verantwortung übernehmen*. <http://www.dastelefonbuch.de/werliestgewinnt> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Zaczytani”. <http://zaczytani.org/> [dostęp online: 15.09.2018].

Artykuły branżowe (bibliotekarstwo)

- ÁLAMO A.: *El principio del fin de las bibliotecas españolas*. <http://www.lecturalia.com/blog/2014/08/06/el-principio-del-fin-de-las-bibliotecas-espanolas/> [dostęp online: 15.09.2018].
- ALEKSANDROWICZ R.: *Książka w życiu i kulturze Polaków – 50 lat serii Z Badań nad Czytelnictwem*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2007, nr 2, s. 3–18. <http://bbc.uw.edu.pl/Content/431/zin2007nr2.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- American Libraries. A Report from The American Library Association*. Red. K. ROSA. Chicago 2015, s. 12–19. http://www.ala.org/news/sites/ala.org.news/files/content/0415_StateAmLib_o.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliotheksfachstellen. http://www.fachstellen.de/media/PDF_Dateien/Bau-Seminare/2012/11_09_26_Praesentation_rw_Versand.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

- BŁASZCZYK J.: *Region i regionalizm w działalności bibliotek*. „Biuletyn EBiB” 2008, nr 4. <http://www.ebib.pl/2008/95/a.php?blaszczyk> [dostęp online: 15.09.2018].
- Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów bibliotecznych. <http://www.bn.org.pl/programy-i-uslugi/centrum-kompetencji-w-zakresie-digitalizacji-materia-low-bibliotecznych> [dostęp online: 15.09.2018].
- CHYMKOWSKI R.: *Wyłączeni z kultury pisma. Komentarz do badań społecznego zasięgu książki*. <http://www.bn.org.pl/download/document/1297852774.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- DERFERT-WOLF L.: *Blogi i RSS dla bibliotekarzy i bibliotek*. http://eprints.rclis.org/14336/1/derfert_blogi.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Dobre praktyki [zakładka]. http://www.sbp.pl/dla_bibliotekarzy/dobre_praktyki [dostęp online: 15.09.2018].
- DOWLING M.: *Kampania na rzecz Bibliotek Amerykańskich*. „Biuletyn EBIB” 2006, nr 2. <http://www.ebib.pl/2006/72/dowling.php> [dostęp online: 15.09.2018].
- Electronic Information for Libraries. <http://www.eifl.net/eifl-plip-innovation-award/award-5-women-girls> [dostęp online: 15.09.2018].
- The European Library. <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Forum Bibliothek und Information. <http://b-u-b.de/> [dostęp online: 15.09.2018].
- The Future of Library Services for and with Teens. “A Call to Action”*. http://www.ala.org/yaforum/sites/ala.org.yaforum/files/content/YALSA_nationalforum_Final_web_o.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- GĘBORSKA M.: *Bariery w procesie planowania – prakseologiczne podstawy zarządzania organizacją*. http://www.knb.ibin.us.edu.pl/wp-content/uploads/2014/08/nowa-biblioteka_1_14.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- GRADZIK K.: *Szkoły i biblioteki w Finlandii – refleksje z podróży*. „Biuletyn EBIB” 2007, nr 7. <http://www.ebib.info/2010/88/a.php?gradzik> [dostęp online: 15.09.2018].
- Granty dla bibliotek*. EBIB. http://www.ebib.pl/?page_id=896 [dostęp online: 15.09.2018].
- HANE P.J.: *Blogs are a Natural for Librarians*. „NewsLink” 2001, issue 24/October. <http://www.infotoday.com/newslink/newslink0110.htm> [dostęp online: 15.09.2018].
- KESSLER W.: *Biblioteki Publiczne w Niemczech*. „Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski” 2000, nr 1–2. http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/1-2_00-ie/de.htm [dostęp online: 15.09.2018].
- „Książka Roku” – za upowszechnianie czytelnictwa. http://www.ibby.pl/?page_id=56 [dostęp online: 15.09.2018].
- KUCZMIEROWSKA L.: *Ocena potencjału instytucjonalnego bibliotek wojewódzkich*. [2008]. http://programrozwojubibliotek.org/wp-content/uploads/2015/08/Ocena_potenc_jalu_instytucjonalnego_bibliotek_wojewodzkich.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- KWOKA B.: *Systemy kształcenia i wynagradzania bibliotekarzy w Niemczech*. W: *Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych Wrocław, 4–6 lipca 2007*. W: „EBIB. Materiały Konferencyjne”. Nr 17. <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/kwoka.php#do24> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Laboratorium Aktywnego Bibliotekarza” (LAB). MBP w Olsztynie. http://www.mbp.olsztyn.pl/index.php?menu_id=105&art=lab_projekt [dostęp online: 15.09.2018].
- LESNIAK T.: *Dzisiejsza Szwecja – wielokulturowa i wielojęzyczna*. „Biuletyn EBIB” 2004, nr 3. <http://www.ebib.pl/2004/54/szwecja.php> [dostęp online: 15.09.2018].

- Libraries in the News [zakładka]. <http://www.librarycampaign.com/category/libraries-in-the-news/> [dostęp online: 15.09.2018].
- The Library Campaign. <http://www.librarycampaign.com/what-we-do/> [dostęp online: 15.09.2018].
- LUBIŃSKA T.: *Biblioterapia – nowa szansa książki*. <http://www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=1002> [dostęp online: 15.09.2018].
- Lymm residents launch petition over plans to close library*. Warrington Guardian. http://www.warringtonguardian.co.uk/news/14758901.Lymm_residents_launch_petition_over_plans_to_close_library/ [dostęp online: 15.09.2018].
- OTWINOWSKA D.: *Niemieckie serwisy WWW dla bibliotekarzy*. „Biuletyn EBIB” 2005, nr 2. <http://www.ebib.pl/2005/63/otwinowska.php> [dostęp online: 15.09.2018].
- PAŃKA R.: *Dyskusyjna Kluby Książki – spotkanie z Jackiem Hugo-Baderem*. „Bibliotekarz Opolski” 2011, nr 1. <http://www.bibliotekarzopolski.pl/arch/bo111.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- PAWEŁKA E.: *Rola biblioteki szkolnej w pokonywaniu „library anxiety”*. <http://jjk.nazwa.pl/www/silesia4forum/libraryanxiety.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Program Biblioteki Narodowej. Zakup nowości wydawniczych do bibliotek. Priorytet 1 – Zakup nowości wydawniczych do bibliotek* [regulamin; 2014]. <http://www.bn.org.pl/download/document/1399470858.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Przepis na współpracę w bibliotece*. Red. E. CHROMNIAK, U. ENGELMAYER: www.biblioteki.org/dam/jcr.../przepis_na_wspolprace_w_bibliotece.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- The Public Libraries News. <http://www.publiclibrariesnews.com/about-public-libraries-news/information> [dostęp online: 15.09.2018].
- Regulamin nagrody PS IBBY za upowszechnianie czytelnictwa*. Polska Sekcja IBBY. http://www.ibby.pl/files/IBBY_Regulamin_Nagroda_za_upowszechnianie.pdf [dostęp online: 05.11.2016].
- Regulamin Ogólnopolskiego Konkursu SBP Bibliotekarz Roku*. http://www.sbp.pl/repository/konkurs/bibliotekarz_roku/Bibliotekarz_Roku_-_regulamin.pdf [dostęp online: 05.11.2016].
- Regulamin programu Biblioteki Narodowej „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek”* [2010]. <http://www.bn.org.pl/download/document/1264170394.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Slots-og Kulturstyrelsen. <http://slks.dk/english/news/the-best-new-public-library-in-the-world/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Sprawozdanie z działalności Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego*. http://frsi.org.pl/wp-content/uploads/2012/07/SPRAWOZDANIE_Z_DZIALALNOSCI_FRSI_ZA_2008_ROK.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Stan bibliotek publicznych w Polsce*. <http://www.mkidn.gov.pl/pages/posts/stan-bibliotek-publicznych-w-polsce-4503.php> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stan bibliotek w Polsce 2013 r. Wybrane dane i wskaźniki*. <https://www.bn.org.pl/aktualnosci/661-stan-bibliotek-w-polsce-2013.-wybrane-dane-i-wskazniki.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stan czytelnictwa w Polsce. Najnowsze wyniki*. <http://www.bn.org.pl/zasoby-cyfrowe-i-linki/elektroniczne-publickacje-bn/biblioteki-publiczne-w-liczbach> [dostęp online: 15.09.2018].

- ŚWIGOŃ M.: „*Library anxiety*” – bariera informacyjna w bibliotekach akademickich. <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/nba/swigon.marzena.php#1> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Takam Tikou” [czasopismo online]. <http://takamtikou.bnf.fr/> [dostęp online: 15.09.2018].
- TELplus Project. <http://www.theeuropeanlibrary.org/confluence/display/wiki/TELplus+project> [dostęp online: 15.09.2018].
- TUOMI P.: *Reading, libraries and well-being*. „Scandinavian Library Quarterly” 2016, vol. 49, no 1–2. <http://slq.nu/?article=volume-49-no-1-2-2016-7> [dostęp online: 15.09.2018].
- VAKKARI P., SEROLA S.: *Perceived outcomes of public libraries*. „Library & Information Science Research” 2012, vol. 34, issue 1, s. 37–44. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740818811000934> [dostęp online: 15.09.2018].
- WATY B.: *Des tout-petits usagers de la section jeunesse*. „Biuletyn des bibliothèques de France” 2013, n° 2. <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2013-02-0020-004> [dostęp online: 15.09.2018].
- WIERCIŃSKI J.: *Gdańsk: Rok temu we Wrzeszczu otwarto Mediatekę. Eksperyment się udał*. <http://gdansk.naszemiasto.pl/artykul/gdansk-rok-temu-we-wrzeszczu-otwarto-mediateke-eksperyment,1762799,artgal,t,id,tm.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- WILDERMANN P.: *Die Bibliothek muss zur vertrauten Umgebung werden*. Goethe Institut. <https://www.goethe.de/de/kul/bib/20759587.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- World's Most Literate Nations (WMLN) 2016. <http://www.ccsu.edu/wmln/rank.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wspierany przez Prezesa UKE Program Rozwoju Bibliotek nagrodzony. <https://www.uke.gov.pl/wspierany-przez-prezesa-uke-program-rozwoju-bibliotek-nagrodzony-8486> [dostęp online: 15.09.2018].
- Zestawienie zbiorcze o stanie i działalności sieci bibliotek publicznych w 2012 r. <http://www.bn.org.pl/download/document/1395236752.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

Artykuły – społeczeństwo, kultura, księgarnie, informacja, badania, projekty, serwisy, inne

- Alsace des petits. http://www.alsace-des-petits.fr/experiences_et_decouvertes/cinema_des_tout_petits_cinema_adapte_pour_les_2_6_ans_a_erstein [dostęp online: 15.09.2018].
- Bazgroszt.pl. Ręka rysuje, główka pracuje! <http://www.bazgroszyt.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- BECKFORD M.: *Britain leads the world in under-age drinking. OECD study shows*. The Telegraph. <https://www.telegraph.co.uk/news/health/news/6121619/Britain-leads-the-world-in-under-age-drinking-OECD-study-shows.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- BEDNARCZYKÓWNA K.: *Czuły Barbarzyńca w nowej odsłonie i inne kawiarnie*. http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34861,17523725,Czuły_Barbarzynca_w_nowej_odslonie_i_inne_kawiarnie.html [dostęp online: 15.09.2018].
- Biuletyn Informacji Publicznej – Miasto Ruda Śląska. www.rudaslaska.bip.info.pl [dostęp online: 15.09.2018].
- Biuro regionalne woj. śląskiego w Brukseli. http://www.silesia-europa.pl/?jezyk=pl&grupa=9&dzi=1274874923&art=1274875989&id_menu=69 [dostęp online: 18.07.2016].

- „CGK – Co/Gdzie/Kiedy w Częstochowie”. <http://www.cgk.czystochowa.pl/page/2552,miesieczniki.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Countries or areas / geographical regions. <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe> [dostęp online: 15.09.2018].
- Culturine.net. http://www.culturine.net/?page_id=119 [dostęp online: 15.09.2018].
- CYWIŃSKI P.: *Jak zostać Travelbrytą? Przewodnik krytyczny*. <http://post-turysta.pl/arttykul/jak-zostac-travelbryta-przewodnik-krytyczny> [dostęp online: 15.09.2018].
- Festiwal. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <http://sjp.pwn.pl/szukaj/festiwal.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Filip z tęczą w kieszeni [scenariusz w ramach kursu zorganizowanego przez Fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej]. sszpitalne.edu.pl/pdf/filip%20z%20tecza%20w%20kieszeni.doc [dostęp online: 15.09.2018].
- Fundusze Europejskie w Małopolsce. <http://www.fundusze20072013.malopolska.pl/SitePages/DisplayEvent.aspx?List=0a55224a-2816-4e42-a523-717f99b3a7e8&ID=556> [dostęp online: 18.07.2016].
- GNU [system operacyjny]. <https://www.gnu.org/philosophy/floss-and-foss.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- HECKATHORN J.: *Kupono kids celebrate founder's birthday*. „Star Bulletin” 2008, vol. 13, no. 195. <http://archives.starbulletin.com/2008/07/13/news/heckathorn.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- HUDY J.: *Porównywanie niszczy relacje*. <http://dziecisawazne.pl/porownywanie-niszczy-relacje/> [dostęp online: 15.09.2018].
- I can teach my child. <http://www.icanteachmychild.com/10-steps-to-teaching-your-child-to-read/> [dostęp online: 15.09.2018].
- I can teach my child 1–2 years*. <http://www.icanteachmychild.com/category/ages-and-stages/1-2-years/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Ile rodzin wysłało swoje dzieci na wakacje? Badanie CBOS. <http://www.money.pl/gos-podarka/turystyka/arttykul/ile;rodzin;wyslalo;swoje;dzieci;na;wakacje;badanie;cbos,207,0,1393615.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Infrastruktura – Śląska Regionalna Sieć Szkieletowa [zakładki]. <http://www.e-slask.pl/article/infrastruktura> [dostęp online: 15.09.2018].
- Jak czytają zagranicą – informacje przygotowane przez Fundację Commitment To Europe. http://www.cte.org.pl/dokument142_jak_czytaja_zagranica.html [dostęp online: 15.09.2018].
- „Jasne, że Częstochowa”. <http://cgk.czystochowa.pl/page/2528,0-miesieczniku.html> [dostęp online: 18.07.2016].
- JAŚKO A.: *Katowice kontra Sosnowiec – trudna sąsiedzka miłość*. <https://natemat.pl/78849,katowice-i-sosnowiec-czyli-sasiedzka-milosc-na-zarty> [dostęp online: 15.09.2018].
- JURKOWSKA B.: *Rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego u dzieci przedszkolnych*. <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU1639> [dostęp online: 15.09.2018].
- Kamishibai. <http://zielonagrupa.pl/kamishibai-2/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Kapitał ludzki – Elektroniczne Doskonalenie i Edukacja Informatyczna Nauczycieli – eDeN [zakładki]. Śląskie Centrum Społeczeństwa Informatycznego. http://www.e-slask.pl/article/kapital_ludzki [dostęp online: 15.09.2018].

- Kapitał ludzki – WEBski Nauczyciel [zakładki]. http://www.e-slask.pl/article/kapita_l_ludzki [dostęp online: 15.09.2018].
- KLIMOWICZ-SIKORSKA M.: *Kraków i Łódź pójda śladem Gdańska? Trwa walka o książki*. <http://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Krakow-i-Lodz-pojda-sladem-Gdanska-Trwa-walka-o-ksiazki-n65483.html#tri> [dostęp online: 15.09.2018].
- LEMo – internetowa gazetka Gimnazjum nr 12. <http://www.juniormedia.pl/wp-content/newspaper/9788/lemo-12.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Lubimyczytać.pl. <http://lubimyczytac.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Makowski: *Nie wygrasz wyborów, fotografując się z książką* [z Tomaszem Makowskim rozmawia Magdalena Majewska]. Krytyka Polityczna. <http://www.krytykapolityczna.pl/artykuly/czytaj-dalej/20130103/nie-wygrasz-wyborow-fotografujac-sie-z-ksiazka> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Mały Rocznik Statystyczny Polski” 2015. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2015,1,16.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Mediateka. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/mediateka.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- MIKOŁAJEWSKI J.: *Tomasz Brzozowski, twórca „Czulego Barbarzyńcy”*. <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,96856,2744773.html?disableRedirects=true> [dostęp online: 15.09.2018].
- Model. W: *Słownik języka polskiego PWN*. <http://sjp.pwn.pl/slownik/2484153/model> [dostęp online: 15.09.2018].
- News365. <http://www.news365.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Nomis. https://www.nomisweb.co.uk/query/construct/analysis_adv.asp?menuopt=25 [dostęp online: 18.07.2016].
- Nowa księgarnia w Krakowie! <https://bookeriada.pl/nowa-ksiegarnia-w-krakowie/> [dostęp online: 15.09.2018].
- OECD. Better Policies for Better Life. <http://www.pisa.oecd.org> [dostęp online: 15.09.2018].
- Opening the Book Team. <http://www.openingthebook.com/about/team> [dostęp online: 15.09.2018].
- Polska – wskaźniki makroekonomiczne. <http://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Portal Innowacji. www.pi.gov.pl/PARP [dostęp online: 15.09.2018].
- Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD PISA. Wyniki badania 2009 w Polsce. Red. M. FEDEROWICZ. 2009. http://www.ifispan.waw.pl/pliki/pisa_2009.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Programme for International Student Assessment. <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/> [dostęp online: 15.09.2018].
- RASZ H.: *Euroregiony na granicach Polski*. <http://biurose.sejm.gov.pl/teksty/i-686.htm> [dostęp online: 15.09.2018].
- SARGEANT H.: *How Labour turned London into a foreign city*. Daily Mail. <http://www.dailymail.co.uk/columnists/article-3412616/How-Labour-turned-London-foreign-city.html> [dostęp online: 15.09.2018].

- SCHLICHT U.: *Wie das Kind zum Buch kommt*. „Der Tagesspiegel” 2007. <http://www.tagesspiegel.de/magazin/wissen/Schule-Lesen;art304,2353446> [dostęp online: 15.09.2018].
- SKARUL B.: *Ponad 60 procent Polaków nie czyta książek*. <http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100311/KRA/23575044> [dostęp online: 15.09.2018].
- SKOWROŃSKA M.: *Pomysł na księgarnie poszukiwany*. <http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,44425,19478851,pomysl-na-ksiegarnie-poszukiwany-bo-szybko-ich-ubywa.html#ixzz3xQ7dRb33> [dostęp online: 15.09.2018].
- Statistic Finland 2015. http://www.stat.fi/til/vamuu/2015/11/vamuu_2015_11_2015-12-17_tie_001_fi.html [dostęp online: 15.09.2018].
- SZAFRANIEC K.: *Młodzi 2011*. Warszawa 2011. http://zds.kprm.gov.pl/sites/default/files/pliki/mlodzi_2011_printerfriendly.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- SZCZEPAŃCZYK M.: *Innowacyjne sposoby wykorzystania serwisów społecznościowych w komunikacji wewnętrznej zewnętrznej organizacji*. <http://docplayer.pl/9662804-Innowacyjne-sposoby-wykorzystania-mediow-spoecznosciowych-w-komunikacji-wewnetrznej-i-zewnetrznej-organizacji.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- 6 mln Polaków planuje urlop za granicą. Gdzie jeżdżą najchętniej? Wakacyjne wyjazdy Polaków w liczbach [sondaż TVN24, 25.06.2015]. <http://tvn24bis.pl/z-kraju,74/wakacyjne-wyjazdy-polakow-w-liczbach,554585.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- TARGASZEWSKA P.: *Fika – kluboksięgarnia z kawą i przekąskami*. W Muzeum Narodowym w Szczecinie. <http://www.mmszczecin.pl/arttykul/fika-kluboksiegarnia-z-kawa-i-przekaskami-w-muzeum,2717034,art,t,id,tm.html> [dostęp online: 18.07.2016].
- 10 Steps to Teaching Your Child to Read. <http://www.icanteachmychild.com/10-steps-to-teaching-your-child-to-read/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Tomaszów Lubelski i okolice, moja mała ojczyzna. <https://www.youtube.com/watch?v=1fEMGfQxEJc> [dostęp online: 15.09.2018].
- The Top Skills Your Child Needs to Learn to Read and Write*. www.verywell.com/literacy-skills-1449194 [dostęp online: 15.09.2018].
- UEFA. <http://www.uefa.org/keytopics/kind=4194304/newsid=364810.html> [dostęp online: 08.09.2016].
- W Chinach coraz więcej księgarni oferuje noclegi. Będzie nowy trend na rynku księgarskim? <http://booklips.pl/newsy/w-chinach-coraz-wiecej-ksiegarni-oferuje-noclegi-bedzie-nowy-trend-na-ryнку-ksiegarskim/> [dostęp online: 15.09.2018].
- WAŚ-SMYRGALA J.: *Internet w biznesie. Przegląd najpopularniejszych platform społecznościowych*. <http://jagiellonski.pl/internet-w-biznesie-joanna-was-smyrkala/> [dostęp online: 15.09.2018].
- What is PISA? <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/> [dostęp online: 15.09.2018].
- WiOO w Jaworznie – jak radzi sobie Linux w szkołach? [rozmowa z Maciejem Bąkiem]. <http://www.dobreprogramy.pl/WiOO-w-Jaworznie-jak-radzi-sobie-Linux-w-szkolach,News,19005.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wydawnictwo Weltbild ogłosiło upadłość. <http://biznes.onet.pl/wydawnictwo-weltbild-oglosilo-upadlosc,18512,5597503,news-detat> [dostęp online: 15.09.2018].
- Yelp.es. <https://www.yelp.es/biz/heritage-barcelona> [dostęp online: 15.09.2018].

Bazy danych, bibliografie

- BIBE. Baza Informacji o Badaniach Edukacyjnych. <http://bibe.ibe.edu.pl/badania-miedzynarodowe.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliothèques municipales de prêt et spécialisées. <http://meslieux.paris.fr/bibliotheques> [dostęp online: 15.09.2018].
- ENCORE. <http://katalogi.bn.org.pl/iii/encore/?lang=pol> [dostęp online: 15.09.2018].
- Internetowy System Aktów Prawnych. <http://isap.sejm.gov.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Mazowiecki System Informacji Bibliotecznej. <http://www.msib.pl/biblioteki/bp/Warszawa/MKD2/Strony/HistoriaMuzeum.aspx> [dostęp online: 18.07.2016].
- NUKAT. <http://centrum.nukat.edu.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Ogólnopolska Baza Księgarń. <http://obk.pik.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Paris.fr. <http://www.paris.fr/bibliotheques> [dostęp online: 15.09.2018].
- Polska Bibliografia Bibliologiczna. <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?Bm=12> [dostęp online: 15.09.2018].
- Statystyki dotyczące migracji i populacji migrantów. Eurostat. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=met_pjanaggr3&lang=en [dostęp online: 15.09.2018].

Internet a dziecko

- Dzieci aktywne online*. <http://gemius.pl/pl/raporty/2007-10/01> [dostęp online: 15.09.2018].
- EU NET ADB. *Badanie nadużywania internetu przez młodzież w Polsce* [raport Fundacji Dzieci Niczyje]. Warszawa 2012 roku. <https://www.saferinternet.pl/pliki/publikacje/raport-eu-net-adb-pl-final.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- FILICIAK M. et al.: *Młodzi i media. Nowe media a uczestnictwo w kulturze. Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną SWPS*. Warszawa 2010. <http://bi.gazeta.pl/im/6/7600/m7600446.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].
- Homo informaticus: Jak cyfrowi konsumenci zachowują się w sieci? Raport EY* [Ernst & Young Global Limited]. <http://www.ey.com/pl/pl/services/advisory/jak-cyfrowi-konsumenci-zachowuja-sie-w-sieci> [dostęp online: 15.09.2018].
- ŁUSZCZEK K.: *Pedagogiczne aspekty uczestnictwa dzieci i młodzieży w serwisach społecznościowych*. „Zeszyty Naukowe. Studia Informatica” 2011, nr 28, s. 129–148. https://wneiz.pl/nauka_wneiz/studia_inf/28-2011/si-28-129.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- MALINOWSKI M.: *Blogi, blogomania, blogosfera*. „Biuletyn EBIB” 2007, nr 7. <http://www.ebib.pl/2007/88/a.php?malinowski> [dostęp online: 15.09.2018].
- Safer Internet [polskie centrum programu]. <http://www.saferinternet.pl/pl/co-to-jest-dbi> [dostęp online: 15.09.2018].
- Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2004–2007*. http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/NTS_spoleczenstwo_informacyjne_w_Polsce_2004_2007.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007–2011*. http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/nts_spolecz_inform_w_polsce_2007-2011.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

- Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r.* <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2014-r-,2,4.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- UNOLD J.: *Wykorzystanie efektu sieciowego w rozwoju społeczności wirtualnej*. „Zeszyty Naukowe. Studia Informatica” 2011, nr 28, s. 101–112. http://www.wneiz.pl/nauka_wneiz/studia_inf/28-2011/si-28-101.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

Materiały promujące biblioteki i bibliotekarzy

- Anna Kulińska. <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=8045> [dostęp online: 15.09.2018].
- Awards & Grants. American Association of School Librarians. <http://www.ala.org/aasl/awards/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Barbara Kurpel. http://www.sbp.pl/konkursy/bibliotekarz_roku/szczegoly/?cid=2272 [dostęp online: 15.09.2018].
- BERRY III J.N.: *Corinne Hill: LJ's 2014 Librarian of the Year*. <http://lj.libraryjournal.com/2014/01/awards/corinne-hill-ljs-2014-librarian-of-the-year/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Roku* [rozstrzygnięcie konkursu na Bibliotekę Roku powiatu bielskiego]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RTCBm7TaK28> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliotekarz Roku 2010. Głosowanie*. http://www.sbp.pl/konkurs/zgloszenia?konkurs_id=1486 [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliotheksangebote für Alle*. <https://www.youtube.com/watch?v=5lTVqFb uuMk> [dostęp online: 15.09.2018].
- Eine Hymne*. <https://www.youtube.com/watch?v=pqWnnyy8bJQ> [dostęp online: 15.09.2018].
- Der Erflog eine Idee*. <https://www.youtube.com/watch?v=k984fBGfjSM> [dostęp online: 15.09.2018].
- Finalistki Konkursu SBP Bibliotekarz Roku 2012*. http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=8025 [dostęp online: 15.09.2018].
- How To Save Your Library*. <https://www.youtube.com/watch?v=FL9XEMWjReI> [dostęp online: 15.09.2018].
- JAMRÓZ B.: *Śląski bibliotekarz roku 2011 w Programie Rozwoju Bibliotek* [wywiad z Małgorzatą Kępką]. <http://www.cal.org.pl/slaski-bibliotekarz-roku-2011-w-programie-rozwoju-bibliotek> [dostęp online: 15.09.2018].
- Konkurs SBP z okazji Tygodnia Bibliotek: *Tydzień Bibliotek 2012*. http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=4818 [dostęp online: 15.09.2018].
- Library and Information Week 2019*. Australian Library and Information Association. <https://www.alia.org.au/liw> [dostęp online: 15.09.2018].
- Małgorzata Kępka*. http://www.sbp.pl/konkurs/informacje?konkurs_id=5065 [dostęp online: 15.09.2018].

- Mistrz Promocji Czytelnictwa 2015. Regulamin.* http://www.sbp.pl/konkurs/regulamin?konkurs_id=15663 [dostęp online: 15.09.2018].
- Najciekawsze wydarzenie organizowane w ramach Tygodnia Bibliotek 2014 – wyniki konkursu.* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=11827&prev=540> [dostęp online: 15.09.2018].
- National Library Week.* ALSC – Association for Library Service to Children. <http://www.ala.org/ala/pio/natlibraryweek/nlw.cfm> [dostęp online: 15.09.2018].
- Past Winners.* Library Journal. <http://lj.libraryjournal.com/awards/past-winners/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Plakat na Tydzień Bibliotek 2012 – komunikat.* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=4649&prev=409> [dostęp online: 15.09.2018].
- Relacja z flash mobu czytelniczego w serwisie YouTube. <http://www.youtube.com/watch?v=kInRNhmeBHQ&feature=youtu.be> [dostęp online: 15.09.2018].
- Radio Centrum. <http://www.rc.fm/polityczne/biblioteka-w-grze.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- [Renata Pańska – informacje o Renacie Pańce na stronie Radia Opole; nagranie dźwiękowe]. <http://www.radio.opole.pl/2014/kwiecien/kultura-i-rozrywka/zaglosuj-na-bibliotekarke-roku.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Renata Pańska.* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=11041> [dostęp online: 05.11.2016].
- Sly and Reggie: *We Love Libraries.* 2011. <https://www.youtube.com/watch?v=NvcVWkyWf5Q> [dostęp online: 15.09.2018].
- STACHOWSKA-MUSIAŁ E.: *Konkurs na Bibliotekarza Roku 2011 rozstrzygnięty!* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=5469&prev=503> [dostęp online: 15.09.2018].
- STACHOWSKA-MUSIAŁ E.: *Ogólnopolski Konkurs Bibliotekarz Roku 2013 rozstrzygnięty!* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=11313&prev=503> [dostęp online: 15.09.2018].
- STOMP Flashmob @ Downtown Seattle Library.* <https://www.youtube.com/watch?v=ElN722BIRcw> [dostęp online: 15.09.2018].
- Tydzień bibliotek 2013.* http://www.sbp.pl/konkurs/nagrodzeni?konkurs_id=8082 [dostęp online: 15.09.2018].
- We Love Libraries. FlashMob!* <https://www.youtube.com/watch?v=vkc660GXCjs> [dostęp online: 15.09.2018].
- We Need Libraries flash mob.* <https://www.youtube.com/watch?v=CPynPRDFq2M> [dostęp online: 15.09.2018].
- Witold Gagacki.* <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=13838> [dostęp online: 15.09.2018].
- [Wywiad z Małgorzatą Kępką]. „Poradnik Bibliotekarza” 2012, nr 9, s. 29–32. <http://issuu.com/sbp.pl/docs/poradnik-2012-9> [dostęp online: 15.09.2018].

Media społecznościowe, przydatne narzędzia

- Best Digital Tools for Teaching & Learning. AASL. <http://www.ala.org/aasl/awards/best> [dostęp online: 15.09.2018].
- Edmodo. <https://www.edmodo.com/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Facebook Newsroom. <http://newsroom.fb.com/company-info/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Glogster. <http://edu.glogster.com/?ref=com> [dostęp online: 15.09.2018].

- GROPIUS hop! biblioteka. <http://biblioteki.gropius.com.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Lightning Librarian [gra internetowa]. <http://www.humorpape.neostrada.pl/gyr/biblio.swf> [dostęp online: 15.09.2018].
- PowToone [poradnik]. <https://www.youtube.com/watch?v=ldY3USp8I8g> [dostęp online: 15.09.2018].
- Platforma e-learningowa kampanii społecznej „Bezpieczny Internet w bibliotece”. <http://www.fdn.pl/kursy/biblioteki/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Republika WWW. <http://republika.onet.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Serwis e-learningowy WBPiCAK w Poznaniu. wbp.poznan.ekursy.eu [dostęp online: 15.09.2018].
- STOCHNIAŁ Ł., STEPANAJTYS K.: *Strony WWW dla bibliotek. WordPress dla początkujących*. <http://pliki.sbp.pl/wordpress/podrecznik-full.pdf> [dostęp online: 15.09.2018].

Relacje z wydarzeń kulturalnych, targi książki

- Conrad Festival. <http://www.conradfestival.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Dla zwiedzających*. Śląskie Targi Książki. <http://www.slaskczyta.pl/dla-zwiedzajacych/> [dostęp online: 15.09.2018].
10. Poznańskie Spotkania Targowe. <http://culture.pl/pl/wydarzenie/10-poznanskie-spotkania-targowe-ksiazka-dla-dzieci-i-mlodziezy> [dostęp online: 15.09.2018].
- E-inclusion Award 2012 – nagroda Komisji Europejskiej dla naszej fundacji!* <http://frsi.org.pl/e-inclusion-award-2012/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Echodnia.eu świętokrzyskie, radomskie, podkarpackie. <http://www.echodnia.eu/radomskie/wiadomosci/radom/art/8775514,licze-na-babcie-ktore-poczytaja-wnukom-zenon-gierala-promowal-nowa-ksiazke-zdjecia,id,t.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Leipziger Messe. <http://www.targilipskie.pl/index.php?p=news&kid=14&pkid=115&nid=369> [dostęp online: 15.09.2018].
- MATUSZEWSKA M.: *Ruszają 20. Wrocławskie Promocje Dobrych Książek*. <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/478279,ruszaja-20-wroclawskie-promocje-dobrych-ksiazek,id,t.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Międzynarodowe Targi Książki w Lublinie. <http://targiokszakilublin.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Międzynarodowe Targi Łódzkie. <http://www.targi.lodz.pl/targi/318-vii-salon-ciekawej-ksiazki/informacje/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Międzynarodowe Targi Poznańskie. <http://www.targiokszaki.pl/pl/o-targach/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Nagroda Alchemika. www.nagrodaalchemika.pl [dostęp online: 15.09.2018].
- Noc Muzeów 2015 – co warto zobaczyć?* <http://rynekisztuka.pl/2015/05/07/noc-muzeow-2015-co-warto-zobaczyc/> [dostęp online: 15.09.2018].
- „Ojczysty – dodaj do ulubionych”. <http://www.jezyk ojczysty.pl/artykuly/nabor-do-programu-%E2%80%9Eojczysty-%E2%80%93-dodaj-do-ulubionych-123324.html> [dostęp online: 15.09.2018].

- Okno na książkę [wydarzenie ogłoszone w 2014 roku na facebook.com]. <https://www.facebook.com/events/617680484963970/> [dostęp online: 15.09.2018].
- PACHELSKA K.: *I Śląskie Targi Książki w Katowicach. Atrakcje dla dzieci i młodzieży od 6 do 8.11.2015*. Dziennik Zachodni. <http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/9051157,i-slaskie-targi-ksiazki-w-katowicach-atrakcje-dla-dzieci-i-mlodziezy-od-6-do-8-11-2015,id,t.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Polska jest fajna :) akcja bibliotek publicznych. Jeden dzień w Polsce*. <https://www.youtube.com/watch?v=FhoNu7Ftzt0> [dostęp online: 15.09.2018].
- Program dla dzieci i młodzieży*. Warszawskie Targi Książki. <http://www.targi-ksiazki.waw.pl/program-program-dla-dzieci-i-mlodziezy> [dostęp online: 15.09.2018].
- Program Festiwalu Literatury dla Dzieci w Gdańsku. http://fldd.pl/2016/program/id,336-spotkania_festiwalowe_gdansk.html [dostęp online: 15.09.2018].
- Program Festiwalu Literatury dla Dzieci w Krakowie. http://fldd.pl/2016/program/id,338-spotkania_festiwalowe_krakowie.html [dostęp online: 15.09.2018].
- Program Kulturalny Polskiej Prezydencji 2011* [literatura]. http://www.culture.pl/kalendarz-polska?p_p_id=eo_event_asset_publisher_INSTANCE_R7rO&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2 [dostęp online: 15.09.2018].
- „Przecinek i kropka”. <http://www.przecinekikropka.pl/o-programie> [dostęp online: 15.09.2018].
- Raport z XIX Targów Książki w Krakowie. http://event.targi.krakow.pl/users/media/b_sikora/Raport_12_11.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- Targi Książki w Katowicach. 21–23 listopada 2014*. Expo Silesia. <http://www.exposilesia.pl/targi ksiazki> [dostęp online: 15.09.2018].
- Targi Książki w Krakowie. <http://targi.krakow.pl/pl/strona-glowna/targi/15-targi-ksiazki-w-krakowie/kolumna-ii/honorowy-patronat-dyrektora-biblioteki-slaskiej.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Ulica kultury*. OPAK. <http://opak.org.pl/causes/ulica-kultury/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Warszawskie Targi Książki. <http://www.targi-ksiazki.waw.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wielka olimpiada kulturalna w Londynie*. Oprac. O. PIŚKLEWICZ. Portal Rynek i Sztuka. Sztuka Inwestowania w Sztukę. <http://rynekisztuka.pl/2012/07/31/wielka-olimpiada-kulturalna-w-londynie/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wirtualne Targi Książki. <http://www.etargi-ksiazki.waw.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wojewódzki Przegląd Małych Form Teatralnych „Bajkowisko”. <http://bajkowisko.cba.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Żywa Biblioteka*. <http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka/zywa-biblioteka> [dostęp online: 15.09.2018].

Strony autorów literatury dziecięcej i młodzieżowej, literatura

- Agnieszka Frączek. <https://www.wyd-literatura.com.pl/tworcy/autorzy/agnieszka-fraczek> [dostęp online: 15.09.2018].
- Agnieszka Tyszką. <http://www.agnieszkatyszka.com/> [dostęp online: 15.09.2018].
- BĄDOWSKA M.: *Dariusz Lis i nasze lektury*. <http://braniewo.com.pl/post,1331,dariusz-lis-i-nasze-lektury.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Beata Ostrowicka. <http://www.ostrowicka.art.pl/autorka/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego. <http://eazpp.bn.org.pl/eazpp/pages/mainPage.seam> [dostęp online: 15.09.2018].
- Ewa Musiorska. http://www.stk.decoart.pl/?pl_ewa-musiorska,104 [dostęp online: 15.09.2018].
- GOŁĘBIEWSKI Ł.: *Na fantastykę zawsze jest moda*. „Rzeczpospolita” 30.08.2007. <http://archiwum.rp.pl/artykul/709756-Na-fantastyke-zawsze-jest-moda.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- i-ksiazka.pl. http://www.i-ksiazka.pl/view_autor.php?a_id=12194 [dostęp online: 18.07.2016].
- JURGAŁA-JURECZKA J.: *Gdzieś na końcu świata*. Cieszyn 2011. http://www.biblioteka.cieszyn.pl/publikacje/gdzies_na_koncu_swiatek.pdf [dostęp online: 15.09.2018].
- KONOPNICKA M.: *Filuf, Miluf i Kizia*. Warszawa 1922. http://www.childrenslibrary.org/icdl/BookPage?bookid=konfilu_01110009&pnum1=6&pnum2=7&twoPage=true&route=text_English_poland&size=0&fullscreen=false&lang=Polish&ilang=English [dostęp online: 15.09.2018].
- Walentyna Pawelec. http://www.walentyna-pawelec.radom.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=2192&Itemid=277 [dostęp online: 15.09.2018].
- Wiesław Drabik. <http://www.bajeczki.net/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wioletta Piasecka. <http://www.wiolettapiasecka.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Złota Lista „Cała Polska czyta dzieciom”. http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/ckfinder_pliki/files/Z/C5%82ota%20Lista%20-%203.03.2015.pdf [dostęp online: 15.09.2018].

Strony, blogi, kanały multimedialne bibliotek i mediów

- Abecadło. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/index.php> [dostęp online: 15.09.2018].
- Alingsås bibliotek. <http://www.alingsaskulturhus.se/alingsas-bibliotek> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bergen Offentlige Bibliotek. <http://bergenbibliotek.no/flerspraklig/spraak/engelsk> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblo. <https://biblo.dk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Galeria Książki Oświęcim. <http://mbp-oswiecim.pl/o-bibliotece/dzialy-biblioteki-zbiory-i-uslugi/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Młodych [blog MBP w Oświęcimiu]. <http://bibliotekamlodych.blogspot.com/> [dostęp online: 15.09.2018].

- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Łabiszynie. <https://www.youtube.com/channel/UCOyfmlKeW2om3Z69zhTGvcQ> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Chełmie. <https://www.youtube.com/user/ChBPtv> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Białołęka m.st. Warszawy. <http://www.bialoleka.e-bp.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy. <http://www.bpochota.waw.pl/index.php/placowki/113-biblioteka-przystanek-ksiazka> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Kaliszu. https://www.youtube.com/channel/UC1MRGzediD8RryJoCKE_MOg [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Kaliszu Pomorskim. <https://www.youtube.com/watch?v=uxpo5Mi35c8> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Kościanie. https://www.youtube.com/channel/UC-_zeUbpHeLxGoPGQ5-UO9g [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Publiczna w Kotlinie. <http://www.bibliotekakotlin.pl/content/spotkanie-autorskie-z-pani%C4%85-joann%C4%85-olech> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka Sopocka. <https://www.youtube.com/user/BibliotekaSopocka> [dostęp online: 15.09.2018].
- Biblioteka w liczbach*. MBP w Oświęcimiu. <http://mbp-oswiecim.pl/o-bibliotece/biblioteka-w-liczbach-2/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliothèque nationale de France. http://www.bnf.fr/fr/la_bnf/missions_bnf.html [dostęp online: 15.09.2018].
- Bibliothèques – Réseau [zakładki]. Bibliothèques de Bourges. <http://www.mediatheque-bourges.fr/EXPLOITATION/DEFAULT/bib-reseau.aspx> [dostęp online: 15.09.2018].
- Chotomek – Biblioteka dla dzieci im. Wandy Chotomskiej. <http://chotomek.ksiaznica.plocka.pl/www/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Epos. <http://bokbaten.no/information-in-english/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Glasgow Caledonian University About the library*. <http://www.gcu.ac.uk/library/usingthelibrary/aboutthelibrary/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Gminna Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu. <http://www.jastrzab.naszabiblioteka.com/aktywna-biblioteka/poznali-tworczo-joanny-olech-spotkanie-przed-autorskie> [dostęp online: 15.09.2018].
- Gminna Biblioteka Publiczna w Kobylnicy. <http://bibliotekakobylnica.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Gminna Biblioteka Publiczna w Koszarawie. <http://www.bibliotekakoszarawa.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Gminna Biblioteka Publiczna w Mielniku [reportaż]. <https://www.youtube.com/watch?v=w7Yf7zE3mBc> [dostęp online: 15.09.2018].
- Gminna Biblioteka Publiczna w Uchaniach. <http://www.biblioteka-uchanie.pl/aktualnosci-top/150-spotkanie-autorskie-agnieszka-fraczek-2014> [dostęp online: 15.09.2018].
- International Children's Digital Library. <http://en.childrenslibrary.org/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Internationale Jugendbibliothek. <http://www.ijb.de/home.html> [dostęp online: 15.09.2018].

- JACHOWSKA A.: „Na Przystanku” [blog]. <http://naprzystanku.blogspot.com/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Jeunesse – Animations [zakładki]. Bibliothèques de Bourges. <http://mediatheque.ville-bourges.fr/EXPLOITATION/jeunesse/jeunesse-animations/> [dostęp online: 18.07.2016].
- Det Kongelige Bibliotek. <http://www.kb.dk/da/index.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Levanger Bibliotek. <http://www.levanger.kommune.no/bibliotek/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Library of Birmingham. <http://www.libraryofbirmingham.com/childrenslibrary> [dostęp online: 15.09.2018].
- London Library. <http://www.londonlibrary.co.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu. Mediateka. <http://mbp.opole.pl/affiliates/view/mediateka/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie. <https://www.youtube.com/channel/UCqnPClR4MZS4s2maySWIclg> [dostęp online: 15.09.2018].
- Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu. <http://www.biblioteka.wroc.pl/home/2013-10-17-10-18-39/na-dobry-poczek> [dostęp online: 15.09.2018].
- Nautilus. Galeria zdjęć Nemo Kapitana. <https://plus.google.com/photos/111553035288217689130?banner=pwa> [dostęp online: 15.09.2018].
- Nordisk Biblioteketsnetværk. <https://www.aakb.dk/node/230> [dostęp online: 15.09.2018].
- Odense Bibliotekerne. <https://www.odensebib.dk/node/7> [dostęp online: 15.09.2018].
- Planeta 11. <http://www.planeta11.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Scandinavian Public Library Quarterly. <http://slq.nu/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Sølvberget Bibliotek og Kulturhus. <http://www.stavanger-kulturhus.no/SOELVBERGET> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stad Würzburg. <http://www.wuerzburg.de/de/buerger/stadtbuecherei/index.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stadtbibliothek Flensburg. <http://stadtbibliothek.flensburg.de/kinder/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Więś rozwija Grzegorza [blog]. <http://wlodowice.blogspot.com/2013/06/dziele-sie-ksiazkami-dziekujemy.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. <http://www.wbp.lodz.pl/index.php/o-bibliotece/kalendarium.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie. <https://www.youtube.com/channel/UCs2PBdL7AA-KnuXnZLkCBKA> [dostęp online: 15.09.2018].

Strony WWW związane z działalnością innych instytucji

- About ALSC. <http://www.ala.org/alsc/aboutalsc> [dostęp online: 15.09.2018].
- ACADEMICA. <http://academicon.pl/serwisy/bibliologia/publikacje> [dostęp online: 15.09.2018].
- Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce. <http://filantropia.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

- Akapit Press. <http://www.akapit-press.com.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- ALA – American Library Association. <http://www.ala.org/> [dostęp online: 15.09.2018].
- ALSC's *Kids! @ your library*. <http://www.ala.org/alsc/issuesadv/kidscampaign> [dostęp online: 15.09.2018].
- Ars Polona. <http://arspolona.com.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Arts Council England. <http://www.artscouncil.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Association of American Publishers. <http://www.getcaughtreading.org/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Badet. Księgarnia Dziecięca. <http://www.badet.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- CAL – Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej. <http://www.cal.org.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- Canadian Library Month*. Canadian Library Association – Association canadienne des bibliothèques. <http://www.cla.ca/clmo7/index.htm> [dostęp online: 15.09.2018].
- CEiK. Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie. <http://ceik.eu/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Le Centre national de la littérature pour la jeunesse. <http://lajoieparleslivres.bnf.fr/mas c/?INSTANCE=JOIE&SYNCMENU=Accueil> [dostęp online: 15.09.2018].
- The Children's Book Council of Australia. <http://cbca.org.au/index.htm> [dostęp online: 15.09.2018].
- Cieszyn.pl [strona WWW Cieszyńskiego Centrum Informacji]. <http://www.cieszyn.pl/?p=addressesShow&iAddress=223> [dostęp online: 15.09.2018].
- Danish Agency for Culture and Palaces. <http://slks.dk/english/> [dostęp online: 15.09.2018].
- DBV – Deutscher Bibliotheksverband. <http://www.bibliotheksverband.de/dbv/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Duński Instytut Kultury– Dansk Kulturinstitut. <http://www.dik.org.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Fundacja Bookcrossing Polska. <https://web.facebook.com/BookCrossingPl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. http://frsi.org.pl/dwie-nagrody-dla-kampanii-biblioteka-miejsce-bezpiecznego-internetu/#.U8b5HJR_voc [dostęp online: 15.09.2018].
- Instytut Książki w Krakowie. <http://www.instytutksiazki.pl/p,o-nas.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- Instytut Książki w Krakowie. <http://www.instytutksiazki.pl/pl,ik,site,6,4,11717.php> [dostęp online: 15.09.2018].
- Klubksięgarnia Fika. <http://www.fika.szczecin.pl/>.
- Królikarnia Café. <http://kukbuk.com.pl/miejsc/2125,krolikarnia-caf-kij-i-marchewka> [dostęp online: 18.07.2016].
- Local Government Association. http://www.local.gov.uk/culture-tourism-and-sport/-/journal_content/56/10180/3510698/ARTICLE [dostęp online: 15.09.2018].
- McDonald's Corporation. <https://www.mcdonalds.com/us/en-us.html> [dostęp online: 15.09.2018].
- MuBaBao. <http://mubabao.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

- Murator Expo. <http://www.muratorexpo.pl/index.php?navi=002,001,022> [dostęp online: 15.09.2018].
- Muzeum Górnośląskie w Bytomiu. <http://mgb.nazwa.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Narodowe Centrum Kultury. <http://www.nck.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Otherland. <http://www.otherland-berlin.de/en/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Oxfam Bloomsbury Booksshop. <https://oxfambloomsburybooks.wordpress.com/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Penguin Books. <https://www.penguin.co.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. <http://www.wydawca.com.pl/index.php?s=info&kat=8&dzial=31&poddzial=0&id=760> [dostęp online: 15.09.2018].
- Polska Sekcja IBBY. <http://www.ibby.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Puffin. <https://www.penguin.co.uk/puffin/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Qlturka.pl. <http://www.qlturka.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Radio UWM FM. <http://tunein.com/radio/Radio-UWM-FM-959-s9034/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Seven Stories. <http://www.sevenstories.org.uk/> [dostęp online: 15.09.2018].
- South African Library Week Opening 2015: Message from IFLA*. LIASA – Library nad Information Association of South Africa. <http://www.liasa.org.za/south-african-library-week-opening-2015-message-from-ifla/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Starbucks Company. <http://www.starbucks.pl/about-us/company-information/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stowarzyszenie „Pro Silesia”. <https://silesion.pl/woj-slaskie-zlikwiduje-swoje-biuro-regionalne-w-brukseli-19-06-2017> [dostęp online: 15.09.2018].
- Stowarzyszenie Twórców Kultury w Jaworznie. <http://www.stk.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- ŚCSI – Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego. <http://www.e-slask.pl/> [dostęp online: 18.10.2016].
- Wydawnictwo „Literatura”. <http://www.wyd-literatura.com.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”. <http://nk.com.pl> [dostęp online: 15.09.2018].
- YALSA – Young Adult Library Services Association. <http://www.ala.org/yalsa/> [dostęp online: 15.09.2018].
- Żywa Biblioteka Polska. <http://zywabibliotekapolska.pl/> [dostęp online: 15.09.2018].

Wykaz wykresów, tabel, fotografii, rycin i schematów

Wykresy

- W.1 Badanie ankietowe – liczba otrzymanych kwestionariuszy z poszczególnych województw 25
- 2.1 Współpraca bibliotek z innymi instytucjami 68
- 2.2 Współpraca bibliotek z innymi instytucjami – cała Polska i województwo śląskie 79
- 2.3 Współpraca bibliotek z innymi instytucjami – cała Polska, województwo lubuskie i województwo śląskie 80
- 2.4 Dodatkowe działania prowadzone przez księgarnie 98
- 2.5 Liczba imprez kulturalnych w bibliotekach (imprezy literackie, edukacyjne, wystawy) na podstawie danych IKiCz 121
- 2.6 Udział bibliotek w ogólnopolskich akcjach promujących czytelnictwo 123
- 2.7 Imprezy biblioteczne dla dzieci i młodzieży ze względu na liczbę organizujących je bibliotek publicznych 124
- 2.8 Porównanie zapotrzebowania i częstotliwości imprez bibliotecznych 127
- 3.1 Imprezy dla dzieci i młodzieży w londyńskich bibliotekach 167
- 3.2 Formy promocji imprez bibliotecznych w Londynie 173
- 4.1 Typy publikacji, jakich zdaniem bibliotekarzy brakuje na rynku wydawniczym 207

Tabele

- 2.1 Podstawowe wymiary makrootoczenia bibliotek w województwie śląskim 70
- 2.2 Instytucje partnerskie śląskich bibliotek statystycznie najistotniejsze 80
- 2.3 Analiza otoczenia MBP w Żorach 82
- 2.4 Przykładowa analiza SWOT – MBP w Żorach 84

- 2.5 Zestawienie chronologiczne targów książki w Polsce z ofertą dla dzieci i młodzieży 114
- 3.1 Nagroda Library of the Year za wyjątkowe usługi dla młodych czytelników 143
- 3.2 Układ funkcjonalny biblioteki Glasgow Caledonian University 176
- 4.1 Bibliotekarze laureaci nagrody Książka Roku – za upowszechnianie czytelnictwa (1995–2015) 208
- 4.2 Biblioteki wyróżnione tytułem Mistrz Promocji Czytelnictwa w latach 2009–2015 209
- 4.3 Bibliotekarze wyróżnieni tytułem Bibliotekarz Roku – nagrody przyznane w latach 2011–2015 214
- 4.4 Formularz samooceny bibliotekarzy przygotowujących imprezę 221
- 4.5 Formularz oceny wypełniany przez użytkowników biorących udział w imprezie bibliotecznej 221
- 4.6 Formularz oceny kompetencji bibliotekarza 224
- 4.7 Oferta kulturalna mediateki Abecadło 231
- 4.8 Oferta kulturalna mediateki Nautilus 234
- 4.9 Oferta kulturalna mediateki Planeta 11 238
- 4.10 Oferta kulturalna opolskiej Mediateki skierowana do młodzieży 240
- 4.11 Oferta kulturalna Biblioteki „Manhattan” skierowana do dzieci i młodzieży 243
- 4.12 Oferta kulturalna mediateki Biblio skierowana do dzieci i młodzieży 245
- 4.13 Oferta kulturalna mediateki „Przystanek Książka” skierowana do dzieci i młodzieży 248
- 4.14 Oferta kulturalna Mediateki „Start-Meta” skierowana do dzieci i młodzieży 249
- 4.15 Oferta kulturalna wrocławskiej Mediateki skierowana do młodzieży 251
- 4.16 Oferta kulturalna Góry Mediów i Szklanej Pułapki skierowana do dzieci i młodzieży 254
- 4.17 Oferta kulturalna Galerii Książki skierowana do dzieci i młodzieży 258
- 4.18 Zawartość stron internetowych wybranych polskich mediatek (według ustalonych kryteriów oceny stron WWW) 262
- 4.19 Funkcjonowanie stron internetowych wybranych polskich mediatek (według ustalonych kryteriów oceny stron WWW) 271
- 4.20 Przykładowy repertuar wydarzeń dla młodego odbiorcy 284
- 4.21 Zalecenia dotyczące wystroju biblioteki dla dzieci i młodzieży 287
- 4.22 Zalecenia dotyczące przygotowania strony WWW biblioteki 288

Fotografie

- 2.1 Czuły Barbarzyńca w Krakowie, październik 2013 roku 97
- 2.2 Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie w 2011 roku 105
- 2.3 Biblioteki publiczne na Targach Książki w katowickim Spodku w 2011 roku 107
- 2.4 Stoisko WiMBP w Łodzi podczas Salonu Ciekawej Książki w 2011 roku 110
- 2.5 Materiały promocyjne WiMBP w Łodzi rozdawane uczestnikom Salonu Ciekawej Książki w 2011 roku 111

- 2.6 Materiały promocyjne MBP w Gdyni 118
- 3.1 The British Library 165
- 3.2 Museum of Childhood – zabytkowy budynek (po lewej) i wnętrze (po prawej) 171
- 3.3 Popularny w Wielkiej Brytanii sposób informowania o ofercie kulturalnej – przykładowa tablica w Peckham Library (Londyn) 172
- 3.4 Biblioteka dla dzieci w Dulwich (Londyn), ulokowana w wiktoriańskim budynku z 1897 roku 175
- 3.5 Czytelnia dla dzieci w Peckham Library 177
- 3.6 Oddział dla Dzieci wydzielony w Victoria Library (Londyn) 178
- 3.7 Informacja z prośbą o niepozostawianie dzieci poniżej 8 roku życia samych w Victoria Library 178
- 3.8 Kącik dla młodzieży w Dulwich Library (Londyn) 178
- 3.9 Kącik dla młodzieży w Peckham Library 179
- 3.10 Peckham Library oraz ulice Peckham w październiku 2012 roku 181
- 3.11 Schiller Bibliothek (Berlin) 192
- 3.12 Bibliothek am Luisenbad (Berlin) 193
- 3.13 Wejście ulokowane przy głównej ulicy, prowadzące na dziedziniec, przy którym znajduje się Bibliothek am Luisenbad (Berlin) (na górze), oraz budynek biblioteki (na dole) 193
- 3.14 „Kosz z książkami” w punktach sprzedających prasę w Berlinie 194
- 3.15 Aranżacja miejsc dla dzieci w Bibliothek am Luisenbad 197
- 4.1 Regały z książkami dla dzieci w Abecadle 228
- 4.2 Abecadło – miejsca do zabawy 229
- 4.3 Przestrzeń Abecadła 229
- 4.4 Stanowiska komputerowe w Abecadle 230
- 4.5 Wnętrze Nautilusa 233
- 4.6 Stanowiska komputerowe w Planecie 11 236
- 4.7 Kącik dla najmłodszych w Planecie 11 236
- 4.8 Plakaty i oznaczenia w Planecie 11 237
- 4.9 Mediateka w Opolu 240
- 4.10 Wejście do Biblioteki „Manhattan” 242
- 4.11 Regały z literaturą dziecięcą i sala gier dla dzieci i młodzieży w Bibliotece „Manhattan” 242
- 4.12 Biblioteka „Manhattan” w 2012 roku 244
- 4.13 Wejście do Mediateki „Start-Meta” 249
- 4.14 Wejście do Mediateki we Wrocławiu 250
- 4.15 Czytelnia wrocławskiej Mediateki 251

Ryciny

- 2.1 Targi i festiwale książki w Polsce 113
- 3.1 Rozlokowanie 4 bibliotek w gminie Bourges 187
- 4.1 Fragment testu Belbina 225
- 4.2 Wizualizacja projektu wypożyczalni Przystanek Książka 247

Schematy

- 4.1 Analiza graficzna wyników badania metodą dyferencjału semantycznego 223
- 4.2 Powiązanie oferty kulturalnej z przestrzenią biblioteczną i kompetencjami pracowników 283
- 4.3 Elementy modelu biblioteki aktywnie promującej książkę dziecięcą 283

Indeks osobowy

Indeks osobowy zawiera prawie 300 haseł w układzie alfabetycznym. Zindeksowano nie tylko tekst główny, ale również informacje zawarte w przypisach oraz załącznikach. Przy opracowaniu przyjęto następujące zasady:

- Jeśli w tekście znalazły się dodatkowe informacje na temat osoby, to numery stron kierujące do tych informacji wyróżniono pogrubieniem.

- Odsyłacze całkowite (zob.) przekierowują od odmiennej formy nazwiska, jego postaci oryginalnej (gdy postać spolszczona jest bardziej znana) lub pseudonimu do nazwiska i imienia w indeksie przyjętych za referencyjne.

- Pominęto nazwiska i imiona, które występują w tytułach lub nazwach własnych.

- Jeśli postać występuje pod samym imieniem lub gdy uznano, że imię i nazwisko może budzić wątpliwość dotyczącą powiązania ich z właściwą osobą, to wówczas hasło zawiera dopowiedzenie identyfikujące.

A

Adamczyk Piotr (1972–) 96
Andrzejewska Jadwiga 18

B

Baluch Alicja 44, 96
Barbie (postać fikcyjna) 20
Bardijewska Liliana 319
Batorowska Hanna 15
Baudrillard Jean 292
Belbin Meredith (1926–) **225**
Bielawa Marta 253
Björk Christina 96
Bonda Katarzyna 112
Bonnafé Marie (nauki medyczne) 188

Briggs Mary 169

Brzechwa Jan 75

Brzozowski Tomasz (1967–) **95**

Budyńska Barbara 42

Burningham John (pisarz) 188

Bush Laura 138

Butenko Bohdan (1931–2019) 99, 116, 322

C

Caillois Roger (socjolog ; 1913–1978) 131

Cała Iwona (ilustrator) 99

Cameron David 161

Carlyle Thomas 182

Chmielewska Iwona 103, 319

Chotomska Ewa 315

Chotomska Wanda (1929–2017) 104, 315
 Christie Agatha (1890–1976) 182
 Chrobak Małgorzata 44
 Czerwińska-Rydel Anna 97, 117

D

Damiński Grzegorz 96
 Dąbrowska-Obrodzka Danuta (bibliotekarz) 74
 Dąbrowski Konstanty (1906–1975) 32
 Deming W.E. zob. Edwards Deming William (1900–1993)
 Deming W. Edwards zob. Edwards Deming William (1900–1993)
 Deming William E. zob. Edwards Deming William (1900–1993)
 Deming William Edwards (1900–1993) zob. Edwards Deming William (1900–1993)
 Dewey Melvil 137, 291
 Diatkine René (nauki medyczne) 188
 Dickens Charles 73, 182
 Dickens Karol zob. Dickens Charles
 Doktor Proktor (postać literacka) 294
 Dreller Christian 96
 Dukaj Jacek 104
 Durand Delphine 96
 Dziadek Mróz (postać fikcyjna) 131
 Dziekiewicz-Pilich Dorota 320
 Dzierżawska Zosia (ilustratorka; 1983–) 119

E

Eco Umberto 104, 175
 Edwards Deming William (1900–1993) 12, 291
 Eliot George (1819–1880) 182
 Eliot T.S. (1888–1965) 182
 Enerlich Katarzyna 316
 Escarpit Robert 100

F

Fabijaniak Mirosława 208
 Falconer Ian 96
 Farmer Lesley 22
 Ferdyn Gabriela (bibliotekarz) 77

Findus (postać literacka) 99
 Fisher Barbara 190
 Fox Marta 104, 117
 Franklin Benjamin 136
 Frączek Agnieszka 99, 104

G

Gagacki Witold (bibliotekarz) 211, 218–219
 Galant Daria 317
 Gates Bill 48
 Gates Melinda 48
 Gawryluk Barbara 119
 Gay Michel (pisarz) 188
 Gellner Dorota 96, 102, 103, 104, 319
 Gendina Natalia 22
 Gendina Natalia I. zob. Gendina Natalia
 Gray Freddi Carlos (1990–2015) 143
 Grimm Jacob Ludwig Karl 171
 Grimm Wilhelm Karl 171
 Gruda Ewa 208, 322
 Gruner-Schlumberger Anne 186
 Grygowski Dariusz 190
 Gryko Maciej (artysta) 238
 Guilloppé Antoine (1971–) 96
 Gusza Joanna 109
 Gutry Maria 18, 30, 33, 206

H

Hammill Elizabeth 169
 Herman Katarzyna 95
 Heska-Kwaśniewicz Krystyna 44
 Hesketh Nick 174, 308
 Hill Corinne (bibliotekarz) 224
 Hole Harry (postać literacka) 294
 Holtz Paulina 96
 Horubała Agnieszka (1962–) 119
 Hrabal Bogumił (1914–1997) 95

I

Ignerska Marta 319

J

Jama Wojciech 171
 James Henry (1843–1916) 182

Jasińska Dominika 96
 Jeffers Oliver (1977–) 96
 Jerzy (św., męczennik) 189
 Jędrzejewska-Wróbel Roksana 319

K

Kaczurak-Kozak Monika 38
 Kapuściński Ryszard 45, 95
 Kasdepke Grzegorz 103, 319
 Kerr Judith (1923–2019) 171
 Kępka Małgorzata (bibliotekarz) 211, **214–215**
 Kiereś Emilia 102, 319
 Kiernik Władysław (1879–1971) 32
 Klich Kasia 109
 Klukowski Bogdan 21
 Kocek Małgorzata (bibliotekarz) 73
 Kołodziejska Jadwiga 35, 139
 Konopka Bartosz (reżyser ; 1972–) 96
 Konopnicka Maria 140
 Kosmowska Barbara 117
 Kostecki Janusz 41
 Kościńska Maria 208
 Kowalski Władysław (1894–1958) 32
 Koźmińska Irena 116, **120**
 Kozuchowska Małgorzata (1971–) 96
 Krajewska Anna Maria 44–45
 Kramer Teodor 53
 Krauze Krzysztof 95
 Krecik (posiać fikcyjna) 99
 Królowa Śnieżka (postać fikcyjna) 20
 Kruszewski Tomasz 20
 Krzyk Urszula (bibliotekarz) 82
 Krzyżanek Joanna 104
 Kubuś Puchatek (posiać fikcyjna) 99, 124, 125, 126, 127, 167, 231, 248, 284, 315
 Kulik Maria 45
 Kulińska Anna (bibliotekarz) 211, **216–217**
 Kulmowa Joanna 319
 Kuprel Barbara (bibliotekarz) 210, **214–215**

L

Ladewig Paul (1858–1940) 175
 Laine Tony (nauki medyczne) 188

Lanckorońska Karolina (1898–2002) 318
 Lear Edward 322
 Legowicz Helena 208
 Lepman Jella (1891–1970) **198**
 Leszczyński Grzegorz 45
 Lewandowicz Grażyna zob. Lewandowicz-Nosal Grażyna
 Lewandowicz-Nosal Grażyna 18, 45, 206
 Lewandowski Łukasz 96
 Lindgren Astrid 319
 Lipczyńska Marta zob. Lipczyńska-Gil Marta
 Lipczyńska-Gil Marta **119**, 208
 Lutczyn Edward 104

Ł

Łopińska Halina 33
 Ługowska Jolanta 45
 Łukasiuk Mariola 208
 Łykowska Maria 208

M

Majewski Lech (ilustrator) 119
 Maksimova Svetlana 231
 Makuszyński Kornel 320
 Malicki Jan 45, 106
 Malinowski Bronisław (1884–1942) **128**, 132, 133
 Markowska Jolanta (bibliotekarz) 75
 Masiak Danuta 208
 Masternak Zbigniew 246
 Matuszewski Stefan (1905–1985) 32
 May Theresa 161
 McKenzie Sophie **174**
 McNamara Margaret 137
 Melcher Frederic zob. Melcher Frederick (wydawca ; 1879–1963)
 Melcher Frederick (wydawca ; 1879–1963) **141–142**
 Melcher Frederick G. zob. Melcher Frederick (wydawca ; 1879–1963)
 Merkel Angela (1954–) 195
 Mikita Anna 99
 Mikołajewski Jarosław 96

Miłosz Czesław (1911–2004) 45, 104
 Moore Maggie (badacz) 159
 Murakami Haruki (1949–) 318
 Musierowicz Małgorzata 319
 Muszalska Agata (grafik) 99
 Myszką Norka 102, 231, 232

N

Narożna Małgorzata 208
 Nesbø Jo (1960–) 294
 Niedziela Stanisława 208
 Niutuś (postać literacka) 99
 Nordqvist Sven (1946–) 99
 Nowak Ewa 104, 316

O

Ochmański Michał 37
 Oklejak Marianna (ilustratorka) 103, 235
 Okrasa Maria zob. Łykowska Maria
 Oldenburg Ray (1932–) 52, 175
 Olech Joanna 119, 235
 Osgood Charles E. 220
 Ostaszewska Maja 96
 Ostrowicka Beata 99, 104
 Otwinowska Dorota 198
 Oxenbury Helen (pisarz) 188

P

Pacek Sławomir (1967–) 96
 Palusińska Urszula 319
 Pan Kuleczka (postać literacka) 99, 317
 Pańska Renata (bibliotekarz) 216–217
 Papużyńska Joanna 19, 45, 46, 96, 102, 116, 225, 319
 Parsons Talcott (socjolog; 1902–1979) 133
 Pawlak Paweł 235
 Piaget Jean 137–138, 279
 Piasecka Anna 208
 Piątkowska Renata 99
 Pinkie Pie (postać fikcyjna) 20
 Pippi Pończoszanka (postać literacka) 320
 Pokorska Marta 99
 Postuła Teresa (bibliotekarz) 76

R

Radziwiłł Katarzyna 96
 Raven Quen (postać fikcyjna) 20
 Riel Rachel Van 58
 Rogoż Michał 4, 45
 Rojek Józef (1950–) 38
 Romero Alix 188
 Rowling J.K. 254
 Różycka Martyna 60, 261
 Rychlicka Elżbieta 208
 Rychlicki Zbigniew 319

S

Sapkowski Andrzej 45, 109
 Schlicht Uwe 200
 Schmitt Éric-Emmanuel 103
 Schmitt Petra Maria 96
 Serola Sami 157
 Shaw George Bernard (1856–1950) 182
 Siekierski Stanisław (1929–2008) 55
 Siesicka Krystyna 319
 Sitarska Anna 10
 Smoczyńska Agnieszka (reżyser; 1978–) 96
 Sowa Izabela 104
 Stanecka Zofia 103, 117, 235
 Stasiuk Andrzej 45
 Stefańczyk Elżbieta 39
 Stepanajtys Konrad 259
 Stiebler Otto 250
 Stochniał Łukasz 259
 Straus Grażyna 42
 Strzałkowska Małgorzata 102, 319
 Suwalska Dorota 102
 Szafraniec Krystyna 60
 Szczerek Ziemowit 109
 Szczęsna Barbara 208
 Szczygieł Mariusz 108
 Szymborska Wisława 45

Ś

Ścibor Eugeniusz 22
 Św. Jerzy zob. Jerzy (św., męczennik)
 Św. Mikołaj zob. Święty Mikołaj (postać fikcyjna)

Święty Mikołaj (postać fikcyjna) 74, 124,
125, 131, 232, 235, 285

Świgoń Marzena 62

T

Taborska Agnieszka 96, 117, 119

Tokarczuk Olga 45

Tolkien J.R.R. 179, 254

Tolkien John Ronald Reuel zob. Tolkien
J.R.R.

Tomkowski Jan 67

Tyszką Agnieszka 103

V

Vakkari Pertti 157

Van Riel Rachel zob. Riel Rachel Van

Verne Jules Gabriel zob. Verne Juliusz

Verne Juliusz 233

W

Wabbes Mary (pisarz) 188

Wade Barrie zob. Wade Barry (badacz)

Wade Barry (badacz) 159

Waksmund Ryszard 45

Warda Małgorzata 117

Warlikowski Krzysztof 95

Waśniowska Emilia 116

Wiącek Halina 21

Widłak Wojciech 96, 103, 104

Wierny Sebastian 42

Wierzbicki Łukasz 235

Wilkoń Józef 96, 99, 319

Winogrodzka Katarzyna 57

Wojciechowski Jacek (bibliotekoznaw-
stwo) 18, 38, 54, 278

Wojtaluk Małgorzata 211

Wolff Katarzyna 42

Wołosz Jan 35, 37

Woolf Virginia (1882–1941) 182

Woźniakiewicz Jerzy 45

Wójcik Magdalena 61

Wycech Czesław (1899–1977) 32

Y

Young Courtney L. (bibliotekarz) 136

Z

Zajac Michał 18, 20

Zajączek Wielkanocny (postać fikcyjna) 131

Zakrzewska Barbara 317

Zasacka Zofia 42

Zatwarnicki Andrzej 240

Zawadka Michał (pisarz, dziennikarz) 117

Zdrojewski Bogdan 18, 39

Zębowa Wróżka (postać fikcyjna) 131

Ziniewicz-Siergiejko Ewa 208

Oprac. Marlena Gęborska

Indeks przedmiotowy

Indeks przedmiotowy zawiera prawie 600 haseł w układzie alfabetycznym. Obejmuje kluczowe terminy, koncepcje, standardy, programy oraz nazwy wybranych instytucji. Akronimy rozwinięto zgodnie z zasadami tworzenia haseł korporatywnych. W przypadku nazw instytucji o znaczeniu międzynarodowym, powszechnie znanych pod akronimem, jako termin odrzucony potraktowano pełną nazwę instytucji. Numery stron odnoszące się do najważniejszych informacji na dany temat wyróżniono pogrubieniem. Przy systematyzowaniu tematów pokrewnych i tworzeniu odsyłaczy do odpowiedników słownictwa historycznego, rzadziej używanego czy żargonowego skorzystano ze Słownika Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej. Zindeksowano nie tylko tekst główny, ale również przypisy oraz załączniki.

A

Aarhus Kommunes Biblioteker (Dania) **150–151** zob. też Bibliotekarstwo – Dania

Akcje biblioteczne zob. Impreza biblioteczna

ALA 7, **11**, 135, 136, **137**, 138, 140, **141**, 210 zob. też Library Journal (czasopismo), Organizacje zawodowe bibliotekarzy, Stany Zjednoczone

– usługi dla dzieci zob. ALSC

– usługi dla młodzieży zob. YALSA

Alberta's Edmonton Public Library (Kanada) **143–144** zob. też Library of the Year (nagroda)

Alfabetyzacja 16, 19, **139**, 144, 145, **147**, 151, 156, 201 zob. też Analfabetyzm funkcjonalny

ALSC 11, **141–142** zob. też Dziecko, Organizacje zawodowe bibliotekarzy

American Library Association zob. ALA

Analfabetyzm funkcjonalny 13, 67, **149**, 200, **201** zob. też PISA (badanie), Społeczeństwo informacyjne

Analiza strategiczna – narzędzia **91–92**, **323–331** zob. też Analiza SWOT

Analiza SWOT 12, **82**, **84–90**, 94 zob. też Analiza strategiczna, Otoczenie biblioteki

Animatoryzacja kultury 10, 19, 94, **133**, 217, 291 zob. też Bibliotekarze

Animatorzy społeczno-kulturalni zob. Animatorzy kultury
 Aplikacje internetowe 142, **144**, 146, 153, **158**, 186, 262, 263, 264, 288 zob. też Media społecznościowe, Strony WWW
 Architektura biblioteczna zob. Design
 Arts Council England (Wielka Brytania) **161–162**, 169
 Association des Bibliothécaires de France (stowarzyszenie ; Francja) 135, 188 zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy
 Association for Library Service to Children zob. ALSC
 Audiobook 84, 91, 102, 144, 239, 242, 245, 266, 289, 323, 324
 Autor zob. Pisarze

B

Badanie PISA zob. PISA (badanie)
 Baza danych 10, **18**, 146, 152, 185, 266, **280**, 289, 325, **360** zob. też Zasoby biblioteczne
 Benchmarking 65, 223
 Berufsverband Information Bibliothek (stowarzyszenie ; Niemcy) **197–198** zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy
 Białe Kruki zob. White Raven Award (nagroda)
 BIB zob. Berufsverband Information Bibliothek (stowarzyszenie ; Niemcy)
 Bibliobusy 13, 136, **148**, 157, 161, **180** zob. też Biblioteki publiczne, Bookmobile
 Biblioteka Królewska w Kopenhadze zob. Kongelige Bibliotek (Dania)
 Biblioteka miejscem spotkań zob. Bibliotekarstwo – koncepcja „trzeciego miejsca”
 Biblioteka miejscem spotkań (kampania ; Niemcy) zob. Treffpunkt Bibliothek (kampania ; Niemcy)
 Biblioteka Miejska w Kolonii zob. Stadtbibliothek Köln (biblioteka ; Kolonia)
 Biblioteka Narodowa

- Dania zob. Kongelige Bibliotek (Dania)
- Francja zob. Bibliothèque nationale de France (Francja)
- Niemcy zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)
- Polska 18, 19, 40, **41–46**, 83, 103, 122
- Szwecja zob. Kungliga biblioteket (Szwecja)
- Wielka Brytania zob. British Library (Wielka Brytania)

 Biblioteka Roku – Stany Zjednoczone zob. Library of the Year (nagroda)
 Biblioteka Uniwersytecka we Frankfurcie nad Menem zob. Universitätsbibliothek Frankfurt am Main (Niemcy)
 Biblioteka wzorowa 30, **206** zob. też Biblioteki dziecięce
 Bibliotekarstwo 9, 19, **54**, **136**, 291, **295**, 353–356 zob. też Otoczenie biblioteki

- a biznes zob. Biznes
- a edukacja zob. Edukacja
- a ekologia zob. Ekologia
- a ochrona zdrowia zob. Zdrowie
- a osadzeni zob. Więźniowie
- a polityka rządu zob. Polityka
- a Unia Europejska zob. Unia Europejska

- Argentyna 137, 138
  - budownictwo zob. Design
  - Dania 136, **148–152**, 153, 155, 174, 203 zob. też Nordisk Biblioteketsnetværk (Dania), Skandynawia
  - dofinansowanie 10–11, 44, **46**, **50**, 88, 89, 157, 189, 226, **261**, **281**
  - dokumentacja zob. Dokumentacja biblioteczna
  - Estonia 27–28, 43
  - finanse 35, 38, **46**, 48, 65, 70–78, 79, 82, **92**, 94, 120, 136–137, 141, 145, 150, 156, **158**, 160, 161, 162, **164**, **166**, 170, 182, 184, 189, **196**, **203**, 220, 259, 278, **280–281**, 293, 325
  - Finlandia 136, 149, 151, **156–158**
  - Francja 17, 26, 135, 136, **184–189**, 195, 203, 232, 281
  - Hiszpania 136, **189–190**, 232
  - Holandia 156
  - inicjatywy lokalne zob. Kultura lokalna, Społeczność lokalna
  - Islandia 27–28, 151
  - koncepcja „trzeciego miejsca” 10, **52**, 192, 207, **293**
  - Łotwa 27–28, 232
  - nagrody zob. Nagrody dla bibliotek
  - Niemcy zob. Niemcy
  - normy jakości zob. Jakość
  - Norwegia 27–28, 136, **148**, 149, 151, **154–156**, **203–204**, 294 zob. też Skandynawia
  - Polska zob. Polska
  - prasa branżowa zob. Czasopisma fachowe
  - promocja 23, **27**, 59, 70, **138**, 142, 155, **162–164**, 189, **206**, 279, **291–293**, **361–362**
zob. też Flash mob, Impreza biblioteczna, Library Lover’s Day (kampania ; Wielka Brytania), Strony WWW, We love libraries (akcja)
  - Rosja 103, **192**
  - Stany Zjednoczone zob. Stany Zjednoczone
  - stereotypy 10, 57, 59, 79, 89, 245 zob. też Bibliotekarze – wizerunek
  - stowarzyszenia zob. Organizacje zawodowe bibliotekarzy
  - systemy zob. System biblioteczny
  - Szwecja 136, **148**, 149, 151, **152–154**, 203 zob. też Skandynawia
  - usługi zob. Usługi biblioteczne
  - ustawy zob. Ustawodawstwo biblioteczne
  - Węgry 103, **192**
  - Wielka Brytania zob. Wielka Brytania
  - wizerunek zob. Wizerunek biblioteki
  - wolontariat 69, **143**, 161, **232**, **247**, 257, 271, **283**, 285
- Bibliotekarz Roku (nagroda) 81, **210–219** zob. też Nagrody dla bibliotekarzy
- Bibliotekarze 10, 13, 19, 24, 26, **27**, 38, 55, 61, 62, **68**, 73–79, **92–93**, 99, 100, 101, 104, 107–108, 112, 113, 125, 126, 135, **137**, 138, **142**, 143–148, 152, 153, 156, 168, 175, 177, 180, 188, 189, **205–207**, 210, **212**, 261, 263, 269, 280–283, 287, **291**, 294, 330
- kompetencje 16, 19, 26, 42, 46, **47**, 48, 58, 70, 81, **85**, **93–94**, 112, **118–120**, 122, 123, 127–**129**, **138**, 150–152, 154, 162, 182, 185, 188, **195**, 199–200, **210**, **224–225**, 230,

- 237, **239**, **247**, **259**, **279**, 280, **283**, **284**, 286, **291**, **293–294** zob. też Animatorzy kultury
- ocena pracy **220–226**, 292 zob. też Jakość
- polskie nagrody 206, **207–219** zob. też Nagrody dla bibliotek, Nagrody dla bibliotekarzy
- stowarzyszenia zob. Organizacje zawodowe bibliotekarzy
- wizerunek 10, 13, 59, 81, 89, **118**, **132**, **138**, **153**, **160**, **162**, 174, **183**, **192**, **203**, **207**, 220, 225, **226**, **292**, **295–296**, 361–362 zob. też Wizerunek biblioteki
- Biblioteki zob. Bibliotekarstwo
- Biblioteki akademickie 39, 44, 155, **177**, **191**, 199, 200, 207 zob. też Studenci
- Biblioteki dziecięce **12–13**, **19–20**, 30, **33**, 35, **36–37**, **40**, 97, 143, 149, 151, 161, 164, 166, **177–179**, **180**, **185–186**, **189**, 206, 208, 210, **279**, 287–288, **291** zob. też Biblioteka wzorowa, Library of Birmingham (Wielka Brytania)
- Biblioteki jakości **291–292** zob. też Model biblioteki, Jakość
- Biblioteki publiczne 10, 15, 17, 18, 26, **29**, 30, 32, **34–66**, 68, 70, **73–78**, 82, 95, 97, 98, 99, 104, 106, 108, **109**, 112, 119, 121, 123, 137, 139, 141, **151**, 156, 171, 279, 291, 295 zob. też Mediateka
  - a niemowlęta zob. Niemowlę
  - budownictwo zob. Design
  - dostępność **10**, **33**, 34, 90, 138, **149**, 152, 153, 166, 257, 286 zob. też Bibliobusy
  - likwidacja 35, **40–41**, 88, 89, **161–162**, 163, 179, **195**, **224**, 279
  - misja zob. Misja biblioteki
  - oferta kulturalna zob. Impreza biblioteczna
  - otwartość 83, **150**, **174–175**, 182, 192, 203, 246, 257, 286, **295**
  - samoobsługa 10, 144, **153**, 192 zob. też Self-check
  - sieci 13, **27–28**, 30, **32–35**, **37**, **39–41**, 46, 49, 152, **154**, **157**, 160, **185**, 189, **190–192**, 230, 280 zob. też Nordisk Biblioteketsnetværk (Dania)
  - współpraca zob. Partnerstwo strategiczne
- Biblioteki ruchome zob. Bibliobusy
- Biblioteki szkolne 10, 13 zob. też Szkolnictwo
  - Dania 151
  - Finlandia 156
  - Francja **185**
  - Niemcy **196**, 200
  - Norwegia 156
  - Polska 16, 32, 34, **36**, 37, 39, 44, 45, 46, 73, 74, 78, 90, 124, 208, 209, 211, 216, 327
  - Stany Zjednoczone 141
  - Szwecja **153**
  - Wielka Brytania 159, 196
- Biblioteki szpitalne 32, 35, 186 zob. też Szpitale
- Biblioteki więzienne 32 zob. też Więźniowie
- Biblioteki z działami dziecięcymi zob. Biblioteki dziecięce
- Biblioterapia 19, 46, 87, 124, 125, **130**, 131, 167, **168**, 217, **280**, 285, 327 zob. też Impreza biblioteczna

Bibliothek am Luisenbad (Niemcy) 192–193, 197, 373
 Bibliothek des Jahres (Niemcy) **200** zob. też Nagrody dla bibliotek
 Bibliothekswoche (akcja ; Niemcy) **202**, 203
 Bibliothèque nationale de France (Francja) **185**, **186**
 Biznes 52, 144–145, 157, 162, **290**
 Blogi biblioteczne 57, 84, **173**, **247**, 257, **259**, 261, 282, **283**, 290, 323, 365–367 zob. też
     Media społecznościowe, Strony WWW
 Book Trust (Wielka Brytania) **159–160**, **163** zob. też Literatura dziecięca
 Bookcrossing 67, 83, **95**, 108, 122, 123, 136, 167, 284, 323, 324 zob. też Impreza biblioteczna
 Bookmobile 143, 146, **154**, 204 zob. też Bibliobusy
 Bookstart (program) **159–160**, 183, 200 zob. też Kampanie czytelnicze, Wielka Brytania
 Booktalking 53, 122, 123, 148, 167, **168**, 284 zob. też Impreza biblioteczna
 British Library (Wielka Brytania) **165**
 BuB zob. Buch und Bibliothek (czasopismo)
 Buch und Bibliothek (czasopismo) **197** zob. też Czasopisma fachowe
 Buchpreisbindungsgesetz (ustawa) 196
 Bücherbabys – Babys lieben Bücher (program) **200** zob. też Kampanie czytelnicze

C

Cała Polska Czyta Dzieciom (kampania czytelnicza) 77, 84, **122–123**, 125, 234, 258, **284**
     zob. też Impreza biblioteczna, Kampanie czytelnicze
 Centre national de la littérature pour la jeunesse (Francja) **186**, 203 zob. też Literatura
     dziecięca
 Centrum Literatury Dziecięcej (Oświęcim) **44–45**, 203, 227, 257 zob. też Literatura
     dziecięca
 Centrum multimedialne zob. Mediateka
 Children's Book Center (Stany Zjednoczone) 135 zob. też Literatura dziecięca
 Children's Book Council (Stany Zjednoczone) **141–142** zob. też Wydawnictwa
 Cyfryzacja zob. Zbiory biblioteczne – digitalizacja
 Czasopisma fachowe 26, 45, **46**, **48**, 168, **208**, 291, 322 zob. też Buch und Bibliothek
     (czasopismo), Library Journal (czasopismo), Revue des livres pour enfants (czenio-
     pismo), Scandinavian Public Library Quarterly (czasopismo)
 Czytelnia **30**, **33**, 75, 86, 94, 150, 155, 182, 203, **288**, 326 zob. też Udostępnianie zbiorów
 Czytelnictwo dziecięce **13**, 16, 18, **19**, 23, 30, 33, **40–42**, 45, 54, **60**, 77, 104, 120, 128, 129,
     133, **136–137**, 149, 163, 168, **281**, **294**, 327 zob. też Targi książki, Użytkownicy biblioteki
     – kampanie zob. Kampanie czytelnicze
     – promocja 19, **27**, 45, 47, **50**, 59, 66, 81, 87, 90, **92**, 99, **123**, 131, 138, 140, 141, **150**, 153,
     158, 159, 180, **183**, 186, 189, 190, **199**, **200**, **202**, **209**, 210, 226, **293**, 295, 319
 Czytelniczy zob. Użytkownicy biblioteki
 Czytelnicze początki – trzy etapy do czytania (program) zob. Lesestart – Drei Meilen-
     steine für das Lesen (program)
 Czytniki e-booków 82, 84, 86, 91, 139, 150, 323, 324, 327 zob. też E-book
 Czytniki e-książek zob. Czytniki e-booków
 Czytniki książek elektronicznych zob. Czytniki e-booków

D

Dania zob. Bibliotekarstwo – Dania

Danish Library Association (stowarzyszenie ; Dania) **149** zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

DBI zob. Deutsche Bibliotheksinstitut (Niemcy ; 1978–1999)

DBV zob. Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy)

Design 20, 74, 96, **150–151**, 154, **155**, 165, **174–177**, 180, **192**, **206**, 233, 237, 244, 250, 271, 278, 279, **282**, **283**, **286–288**, 291, 292, **296**, **332–335** zob. też Zasoby biblioteczne

Deutsche Bibliothek zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)

Deutsche Bibliotheksinstitut (Niemcy ; 1978–1999) 196–197

Deutsche Bücherei zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)

Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy) **190**, **191**

Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy) 198, 200, 201 zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

Deutschen Büchereiverbandes (1949–1973) zob. Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy)

Deutsches Musikarchiv zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)

Digitalizacja zob. Zbiory biblioteczne – digitalizacja

DKK zob. Dyskusyjne Kluby Książki

DLA zob. Danish Library Association (stowarzyszenie ; Dania)

DNB zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)

Dokki (Dania) zob. Aarhus Kommunes Biblioteker (Dania)

Dokumentacja biblioteczna 11, **12**, 26, 47, 132, 209, 226, **253**, 256, 265, 267, 268, 275, 276, **282**, 329–331 zob. też Otoczenie biblioteki

Domy dziecka 69, 121, 146

Domy kultury 68, 77, 78, 80, 146, 150, 169, 180

Dyskusyjne Kluby Książki 7, **45**, 77, 83, 84, 108, **129**, 131, 168, 188, 217, 219, 238, 243, 254, 258, 262, **285**, 288, **292**, 316, 318, 323, 324 zob. też Impreza biblioteczna

Dziecko 11, **13–14**, 15, 17, **19**, 20, 26, **34**, 36, 42, **45**, 50, **55–56**, **59–60**, 79, 85, 93–96, 101, 113, 116, 135, **137–138**, 139, 142, 143, 145, 148, 152, 155, 157, 159, 163–166, 170, 171, 183, 187, 196, **206**, **291**, **292** zob. też ALSC, Czytelnictwo dziecięce, Dzień dziecka, Niemowlę, Przedszkola, Rodzice, Użytkownicy biblioteki

Dzień dziecka 141, 142, 172, 232, 250, 258 zob. też Impreza biblioteczna

E

E-biuletyn zob. Newsletter

E-book 73, 87, 98, 102, **139**, 144, 232, 242, 266, 289, 323, 324, 327, 330

E-czytnik zob. Czytniki e-booków

Edukacja 29, 48, 51, 60, 66, 71, 74, 135, 142, **144–145**, 149, **156–157**, 158, 160, 170, **196**, 226, 256, 293 zob. też Kształcenie ustawiczne, Szkolnictwo

Ekologia 145, **146**, **156**, 238

E-książka zob. E-book

E-learning 59, **81**, 143–144

F

- Facebook 49, **61**, 84, 103, 119, 120, 152, 182, 189, 215, 257, **261**, 267, 269, 271, 272, 274, 275, 276, 277, **282**, 290, 323, 326 zob. też Portal społecznościowy
- Fantasy (gatunek literacki) 69, 157, 195, 238, 255, 257 zob. też Literatura dziecięca
- Ferguson Municipal Public Library (Stany Zjednoczone) 142, **143** zob. też Library of the Year (nagroda), Stany Zjednoczone
- Ferie w bibliotece 124, **125–127**, 130, **167–168**, 215, 231, 234, 238, 246, 254, 258, **285**, 323, 324 zob. też Impreza biblioteczna
- Festiwale literackie **50**, 70, 78, **96**, 98, 101, **112–119**, **199**, 240, 243, 245, 252 zob. też Leipzig liest (festiwal), Targi książki, White Raven Award (nagroda)
- Filie dla dzieci i młodzieży zob. Biblioteki dziecięce
- Film zob. Kino w bibliotece
- Finanse zob. Bibliotekarstwo – finanse
- Flash mob **104**, 116, **163**, 168 zob. też Happening, Kampanie czytelnicze
- Forum dyskusyjne (informat.) zob. Forum internetowe
- Forum internetowe 38, 57, **61–62**, 67, **152**, 166, **173**, 259, 323, 325 zob. też Media społecznościowe, Strony WWW
- Francja 27, 103, 160, **184**, 232
– bibliotekarstwo zob. Bibliotekarstwo – Francja
- Frankfurter Buchmesse (targi) **199**, 202 zob. też Targi książki
- FRSI zob. Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
- Fundacja Czytania (Niemcy) zob. Stiftung Lesen (fundacja ; Moguncja)
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego 7, 19, **47–48**, 58, 69, **205**, 259, 288 zob. też Społeczeństwo informacyjne

G

- Glokalizacja zob. Kultura lokalna
- Glæden ved at læse (program) **149–150**, 203 zob. też Bibliotekarstwo – Dania
- Głośne czytanie 14, **99**, **124–125**, 131, **167**, 171, **188**, 202, 231, 245, 254, 315, 317, 318 zob. też Impreza biblioteczna
- Grolier Society (nagroda) **141** zob. też Nagrody dla bibliotek
- Gromadzenie zbiorów 9, **10**, 17, 46, 51, **56**, 57, 62, 66, 67, 82, 146, **180**, 182, 185, 226, **279**, 291, 326 zob. też Zbiory biblioteczne

H

- Happening 67, **124**, 126, 129, 131, **167**, 168, 238 zob. też Flash mob, Kampanie czytelnicze
- Hiszpania – bibliotekarstwo zob. Bibliotekarstwo – Hiszpania
- Horror (gatunek literacki) 195
- Howard County Library System (Stany Zjednoczone) 142, **144–145** zob. też Library of the Year (nagroda), Stany Zjednoczone

I

IBBY 7, 135, 319 zob. też Literatura dziecięca

– Polska 45, 116, 203, **207**, 209, 322

ICDL **140** zob. też Stany Zjednoczone

IFLA 7, **12**, 138, 151, 154, **160**, zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

– Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży 13, 135

– wytyczne **12–14**, 160

Imigracja zob. Mniejszości narodowe

Impreza biblioteczna **10**, 17, 19, **26**, **41**, 53, **67**, 73, **79**, **92**, 109, **117**, **120–133**, 139, 158, 165, 166, 184, **206**, 279, **283**, **291**, **292**, 295 zob. też Flash mob, Koncerty, Reading Worldwide

(projekt), Spotkania autorskie, Teatr, Usługi biblioteczne, Wernisaże

– a muzeum zob. Museum of Childhood (Wielka Brytania)

– a kampanie ogólnokrajowe zob. Kampanie czytelnicze

– cykliczność 78, 94, 98, **128–129**, 132, **133**, 137, 145, **147**, 215, 217, 230–258, **284–287**, 293

– dostosowanie 67, **126**, **141**, **172**, 164, **203**, **281**, 295, **296**

– organizacja 33, 49, 73–78, 83, **92**, **127–129**, 142, **147**, **168**, **188**, **220**, **278**, **286**

– popularność 17, 80, 87, **90**, 99, **122–126**, **166**, **168**, 170, 187, **188–189**, **201–202**, **282** zob. też Biblioterapia, Booktalking, Bookcrossing, Dyskusyjne Kluby Książki, Ferie w bibliotece, Głośne czytanie, Happening, Kino w bibliotece, Konkursy czytelnicze, Lekcje biblioteczne, Mikołajki, Piknik biblioteczny, Wakacje w bibliotece, Wystawy

– promocja 91, 103–104, **106**, **109**, **112**, 119, 129, **132**, 140, **142**, 153, 162, **173**, 182

– przestrzeń 129, 150, 154, 172 zob. też Design

– zestawienie 47, 121, **123–124**, **127**, **166–167**

Information literacy **15–16**, 22, **147**, 148, 183, 196, 200, 225 zob. też Alfabetyzacja, Analfabetyzm funkcjonalny, PISA (badanie), Społeczeństwo informacyjne

Instagram 262, 271, 290 zob. też Portal społecznościowy

Instruktorzy kulturalno–wychowawczy zob. Animatorzy kultury

International Board on Books for Youngsters zob. IBBY

International Children's Digital Library zob. ICDL

International Federation of Library Associations and Institutions zob. IFLA

Internationale Jugendbibliothek (Niemcy) **198–199**, 202, 319 zob. też Literatura dziecięca

J

Jakość **12**, 14, 52, 54, **67**, 95, 110, **140**, 144, 155, 180, 186, 199, **209**, **220**, 221, **223**, 224, 226, 227, 260, 271–277, 278, **290–292** zob. też Usługi biblioteczne

K

Kampania na rzecz Bibliotek na Świecie (akcja) 138 zob. też Bibliotekarstwo – promocja, IFLA

Kampanie czytelnicze 17, **44**, 137, 141, 149, **150**, **188**, 189, 198, **200–202**, 351–353 zob. też Bookstart (program), Bücherbabys – Babys lieben Bücher (program), Cała Polska Czyta Dzieciom (kampania czytelnicza), Glæden ved at læse (program), Le-sestart – Drei Meilensteine für das Lesen (program), Narodowy Program Rozwoju

- Czytelnictwa (program), Reading Worldwide (projekt), Summer Reading Challenge (program), Wer Liest, gewinnt (kampania czytelnicza ; Niemcy)
- Karta biblioteczna 75, **143**, **144**, 145, 146, 174, 329, 330, 331 zob. też Użytkownicy biblioteki
- Kawiarnia 83, **94**, 95, 98, 140, 153, 155, 174, 176, **189**, 208, 243 zob. też Muzeum
- King County Library System (Stany Zjednoczone) 142, **146** zob. też Library of the Year (nagroda), Stany Zjednoczone
- Kino w bibliotece **81**, **124–125**, **129**, **167–168**, 187, **188**, 219, 234, 238, 240, 245, 246, 248, 249, 251, 254, 256, 258, **285** zob. też Impreza biblioteczna
– konkurencja 77, 78, 83, **90**, 94, 96, 104, 171, 239, 252, 255, 262
- Kista bibliotek (Szwecja) **154** zob. też Bibliotekarstwo, Nagrody dla bibliotek
- Klienci zob. Użytkownicy biblioteki
- Klienci wewnętrzni zob. Bibliotekarze
- Kluby lektury 136, **189** zob. też Bibliotekarstwo – Hiszpania
- Kompetencje informacyjne zob. Information literacy
- Komunikatory internetowe 16, 57, **62**, **261**, 263, 264, 266, 293 zob. też Media społecznościowe, Strony WWW
- Koncerty 96, 117, 151, 157, 166, 234, 235, 238, 239, 249, 250, 251, 253, 285, 318 zob. też Impreza biblioteczna, Wernisaże
- Kongelige Bibliotek (Dania) **150–151**
- Konkursy czytelnicze **19**, 58, 60, 62, 74, 83, 99, 109, **123–127**, **131**, 132, **152**, 166, **167**, 172, 180, 200, **201**, 215, 217, 231, 238, 240, 241, 246, 257, 260, **261**, 285, 316, 318 zob. też Impreza biblioteczna
- Konstytucja 11, 36
- Krajowy Plan Integracji Społecznej zob. Nationalen Integrationsplan (Niemcy)
- Książka do słuchania zob. Audiobook
- Książka dziecięca zob. Literatura dziecięca
- Książka elektroniczna zob. E-book
- Książki dla dzieci – Maluchy kochają książki (program) zob. Bücherbabys – Babys lieben Bücher (program)
- Książki mówione zob. Audiobook
- Księgarnie 21, 41, 66, 68, 74–78, **81**, 83, 89, **92–99**, 101, 104, **169**, **189**, 192, 194, **195**, 208, 252, 356–359 zob. też Księgarnie internetowe, Księgarze, Partnerstwo strategiczne
- Księgarnie internetowe 66, 93, **194** zob. też Księgarnie
- Księgarze 113, 135, 141, 164, 199, 209 zob. też Księgarnie, Literatura dziecięca
- Księgozbiór biblioteczny zob. Zbiory biblioteczne
- Kształcenie ustawiczne 87, 90, 156, 157, 163, **291–292**
- Kto czyta, ten wygrywa (kampania) zob. Wer Liest, gewinnt (kampania czytelnicza ; Niemcy)
- Kultura 13, **14**, **23**, 31, 39, 42, 49, **51**, 52, 53, **66**, 67–71, 75, 77, 79, 88, **94**, 95, **100**, 106, **128**, 129, 135, 139, **140**, 147, 149, 154, **156**, 160, 166, **184**, 189, 190, **192**, **195**, 196, 206, 208, 232, 240, 251, 253, 255, 256, **284**, 285, **296**, 356–359, 363–364 zob. też Otoczenie biblioteki
- Kultura lokalna 37, 58, 69, 74, 106, 130, 153, 160, **168**, **204**, 285 zob. też Społeczność lokalna
- Kungliga biblioteket (Szwecja) **152**

L

Leipzig liest (festiwal) 199, 202

Leipziger Messe (targi) **199**

Lekcje biblioteczne 79, 83, 84, **123–124**, **126–127**, 132, 165, **167–168**, 185, 215, 232, 235, 258, 286, 327 zob. też Impreza biblioteczna

Lesestart – Drei Meilensteine für das Lesen (program) **200–201** zob. też Kampanie czytelnicze

Librarian of the Year (nagroda) 210, **224** zob. też Nagrody dla bibliotek

Library Association (stowarzyszenie ; Wielka Brytania) 135 zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

Library Journal (czasopismo) **137**, 140, 144, 210, 291 zob. też ALA, Czasopisma fachowe

Library Lover's Day (kampania ; Wielka Brytania) **163**

Library of Birmingham (Wielka Brytania) **179–180** zob. też Biblioteki dziecięce

Library of the Year (nagroda) **140**, **142–146**, 151, 210 zob. też Nagrody dla bibliotek, Stany Zjednoczone

Lifelong learning (koncepcja) zob. Kształcenie ustawiczne

Lipsk czyta zob. Leipzig liest (festiwal)

Literatura dziecięca 83, **102**, 106, 112, 119, 120, 140, 151, 157, 161, 169, 180, 185–186, 195, **196**, 224–225, 245, 279, 294–295, 365 zob. też Czytelnictwo dziecięce, Impreza biblioteczna, Nagrody za twórczość literacką dla dzieci i młodzieży

– autor zob. Pisarze

– konkurs **319–322**

– ośrodki badawcze 19, **44–45**, 96, 198 zob. też Centre national de la littérature pour la jeunesse (Francja), Centrum Literatury Dziecięcej (Oświęcim), Children's Book Center (Stany Zjednoczone), IBBY, Internationale Jugendbibliothek (Niemcy), Library of Birmingham (Wielka Brytania)

– promocja **11–12**, 17, 18, 20, 23, **27**, 45, 46, 47, 50, 68, 70, 93, 100, 113, 117, 120, 133, **135**, **138**, 140–141, 147, 150, **153**, 154, **159**, 162, 163, **186**, **198**, 200, **201**, 225, 243, 279, **283**, **290**, **291**, **292**, **295** zob. też Book Trust (Wielka Brytania), Seven Stories (Wielka Brytania)

London Library (Wielka Brytania) **182–183** zob. też Wielka Brytania

M

Makrootoczenie 17, 20, 27, **65–66**, **70–72**, 79, 82, 91, **95**, 169, **191**, **292** zob. też Mikrootoczenie, Otoczenie biblioteki

– wymiar ekonomiczny 35, 52, 65, **71**, 88, 147, 148, 149, 155–156, **180**, 281

– wymiar międzynarodowy **11–13**, 35, **42**, 44, 50, **58–59**, 65, **72**, 135, 149, 190, 202, 227, 319 zob. też PISA (badanie)

– wymiar polityczno-prawny zob. Polityka

– wymiar socjokulturowy 37, 52, 65, 67, **70**, 95, 133, 147, 155–156, **192**, **206**, 278, **292**, **296** zob. też Kultura, Kultura lokalna

– wymiar technologiczny 9, **10**, 13–16, 48, **52**, 55, 60, 65, **71**, 89, 102, 139, 143, 146, 192, 210, **260**, **292**, 293, 295

Media center 10, 138, 241 zob. też Biblioteki szkolne, Mediateka

- Media społecznościowe 57, 60, 61, 119, 173, 220, 293, **295**, 362 zob. też Aplikacje internetowe, Smartfony, Strony WWW, Telewizja
- blog zob. Blogi biblioteczne
  - fora dyskusyjne zob. Forum internetowe
  - portale zob. Portal społecznościowy
  - komunikatory społecznościowe zob. Komunikatory internetowe
- Mediateka 10, 24, 26, 41, **57**, **184**, 185, **187**, 188, 203, **205–206**, **226–256**, 257, **260**, 261, **292**, 293, 295, **329–331**, 332–335 zob. też Biblioteki publiczne
- Międzynarodowa Biblioteka Młodzieżowa zob. Internationale Jugendbibliothek (Niemcy)
- Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich zob. IFLA
- Międzynarodowa Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży zob. IFLA – Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży
- Mikołajki 74, **124–125**, 131, **167–168**, 232, 235, 254, 285 zob. też Impreza biblioteczna
- Mikrootoczenie 17, 35, **65**, **66–70**, **72–99**, 108, 109, 230 zob. Makrootoczenie, Otoczenie biblioteki, Społeczność lokalna
- dostawcy 12, 66, 73, 74, 76, 78, 83, **93**, 199 zob. też Księgarnie
  - klienci zob. Użytkownicy biblioteki
  - konkurenci 66, 68, 73, 74, 76, 77, 78, 83, 88, 89, 90, 91, 93, 95, 98, 102, 107, 169 zob. też Księgarnie
  - partnerzy zob. Partnerstwo strategiczne
  - regulatorzy **35**, **41**, 49, 66, 68, 73, 75, 76, 77, 78, 83, 135, **156–158**, 159, 164, **184**, **185**, **189**, 191, zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy
- Misja biblioteki 11, 12, **15**, 49, **51**, 54, 58, 65, 66, **70**, 75, **152**, **183**, 185, **190**, 248
- Mistrz Promocji Czytelnictwa (nagroda) **209–210** zob. też Nagrody dla bibliotek
- Młodzież 10, 11, 14, **15**, 19, **30**, 34, 42, **55**, 59, **60**, **62**, 73, 74, 76, 77, 78, 82, 92, 103, **104**, 108, 109, 112, **120**, 124, 126, 135, **141**, 143, **145**, **146–147**, 149, 150, **152**, 165, 167, **179**, 183, **186**, 189, 196, 198, 200, 211, 224, **227**, 232, 235, 240, 243, 245, 248, 249, 251, **253**, 254, 258, **279–280**, 281, **282**, 283, **287–288**, **291**, **292**, **293–294**, 295, 318 zob. też Rodzice, Użytkownicy biblioteki, YALSA
- Mniejszości narodowe 23, **39**, 85, **160**, 182, **195**
- Model biblioteki 14, 17, 28, 30, **142**, 145, **202–203**, **205–206**, 207, **278**, **282–283**, **284**, **290**, **295–296**
- wystrój **282**, **287–288** zob. też Design
  - strona WWW zob. Strony WWW
  - oferta kulturalna 26, 119, 120, 202–203, 279, 283, 284–286 zob. też Biblioteka wzorowa, Impreza biblioteczna
- Model brytyjski **161**, 186 zob. też Bibliotekarstwo, Model biblioteki
- Model duński **149** zob. też Bibliotekarstwo, Model biblioteki
- Model niemiecki **195** zob. też Bibliotekarstwo, Model biblioteki
- Museum of Childhood (Wielka Brytania) **169**, **170–171** zob. też Muzeum
- Muzeum 43, 66, 68, 69, 78, 81, 83, 89, 90, 94, **104**, 106, 109, 111, 153, 161, 162, 169, 170, 171, 172, 186, 199, 208, 217, 219, 238, 243, 284 zob. też Kawiarnia
- Muzeum Dzieciństwa zob. Museum of Childhood (Wielka Brytania)
- Muzeum Książki Dziecięcej (Warszawa) 111, **170**, 208, **322** zob. też Muzeum

N

- Nagroda im. Hansa Christiana Andersena (nagroda) **198, 319** zob. też Literatura dziecięca
- Nagrody dla bibliotek 142, 207, **210**, 226, 281 zob. też Wizerunek biblioteki
- Niemcy zob. Bibliothek des Jahres (Niemcy)
  - Polska zob. Bibliotekarze, Mistrz Promocji Czytelnictwa (nagroda)
  - Stany Zjednoczone zob. Grolier Society (nagroda), Library of the Year (nagroda)
  - Szwecja zob. Kista bibliotek (Szwecja)
- Nagrody dla bibliotekarzy 19, 81, 207, 209, **210, 213, 224**, 226 zob. też Bibliotekarze, Bibliotekarz Roku (nagroda), Librarian of the Year (nagroda)
- Nagrody za twórczość literacką dla dzieci i młodzieży 117, 119, 173, 180
- międzynarodowe **319** zob. też Nagroda im. Hansa Christiana Andersena (nagroda)
  - ogólnopolskie 102, 116, **119, 320–322** zob. też Literatura dziecięca
- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa (program) **44–45** zob. też Kampanie czytelnicze
- Nastolatki zob. Młodzież
- Nationalen Integrationsplan (Niemcy) 195
- Nauczanie na odległość zob. E-learning
- Nauczyciele 44, 46, 71, 79, 101, 118, 120, 135, 137, 138, **139**, 143, 145, 153, 156, 162, 164, 165, 185, **196** zob. też Bibliotekarze, Szkolnictwo
- Nauka czytania zob. Alfabetyzacja
- New Children's Books (katalog) 199
- Newsletter 173, 182, 189, 262, 263, 266, 267, **288**, 326, 328 zob. też Strony WWW
- Niemcy 24, 27, 78, 100, 103, 136, 160, **190–202**, 219, 232, 252 zob. też Bibliotekarstwo, Frankfurter Buchmesse (targi), Leipziger Messe (targi)
- biblioteka narodowa zob. Deutsche Nationalbibliothek (Niemcy)
  - bibliotekarstwo 17, 136, **175**, 190, **191–192, 195–196, 198**, 199, 203, **230**
  - Dzień Bibliotek (24.10) **200**
  - stowarzyszenia bibliotekarzy zob. Berufsverband Information Bibliothek (stowarzyszenie ; Niemcy), Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy), Verein Deutscher Bibliothekare (stowarzyszenie ; Niemcy)
- Niemiecki Instytut Biblioteczny zob. Deutsche Bibliotheksinstitut (Niemcy ; 1978–1999)
- Niemieckie Stowarzyszenie Biblioteczne zob. Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy)
- Niemowlę 12, **13**, 99, 136, 137, 139, 143, 150, **153**, 155, 159, 165, **170**, 177, 183, 201, 203, **224**, 287 zob. też Dziecko, Młodzież, Rodzice
- Niepełnosprawni 16, 71, 86, 88, 90, 91, 102, 132, 152, 162, **210**, 216, 252, 255, 257, 259, 288, 291, 324, 327, 328 zob. też Użytkownicy biblioteki
- Nordisk Biblioteketsnetværk (Dania) **151** zob. też Bibliotekarstwo – Dania
- Norwegia zob. Bibliotekarstwo – Norwegia
- Nowe Książki dla Dzieci zob. New Children's Books (katalog)
- Nowości wydawnicze 18, **44–45**, 62, **67**, 86, **90, 92–93, 95**, 96, 100, **166**, 168, **182**, 186, 196, 239, **246–247**, 260, 261, 262, 263, 266, 271, **284**, 286, **287, 289**, 326, 328 zob. też Zasoby biblioteczne

O

- Oferta kulturalna zob. Impreza biblioteczna
- Olimpiada Kulturalna (2008–2012 ; Wielka Brytania) **164** zob. też Wielka Brytania
- Open Access **152**
- Opracowanie zbiorów **9–10**, 57, 62, 66, 82, 90, 191 zob. też Zbiory biblioteczne
- Organizacje zawodowe bibliotekarzy 7, 66, 135, 164, 198
- a dzieci zob. ALSC
  - a młodzież zob. YALSA
  - Austria zob. Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (stowarzyszenie ; Austria)
  - Dania zob. Danish Library Association (stowarzyszenie ; Dania)
  - Francja zob. Association des Bibliothécaires de France (stowarzyszenie ; Francja)
  - międzynarodowe zob. IFLA
  - Niemcy zob. Berufsverband Information Bibliothek (stowarzyszenie ; Niemcy), Deutschen Bibliotheksverband (stowarzyszenie ; Niemcy), Verein Deutscher Bibliothekare (stowarzyszenie ; Niemcy)
  - Polska zob. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
  - Stany Zjednoczone zob. ALA
  - Wielka Brytania zob. Library Association (stowarzyszenie ; Wielka Brytania)
- Otherland (księgarnia ; Niemcy) **195** zob. też Księgarnie
- Otoczenie bezpośrednie zob. Mikrootoczenie
- Otoczenie biblioteki 10, 20, 51, 54, **65**, 70, 82, 83, 92, 112, 119, 126, 128, **132**, 142, 143, 144, 198, 203, 204, 207, 210, 213, **220**, 221–226, 257, 283, **294**, 295 zob. też Analiza SWOT
- wewnętrzne zob. Zasoby biblioteczne
  - zewnętrzne bliższe zob. Mikrootoczenie
  - zewnętrzne dalsze zob. Makrootoczenie
- Otoczenie celowe zob. Mikrootoczenie
- Otoczenie ogólne zob. Makrootoczenie
- Otoczenie pośrednie zob. Makrootoczenie

P

- Partnerstwo strategiczne 35, 43, 47, 66, **68**, 70, **73**, 74, 76, 77, 78, **80–82**, 83, **92–93**, **116**, 128, 144–145, 149, 150, **169**, 187, **190**, 203, 204, 209, 226, 230, 235, 255, 257, 262–267, 278, **283**, 289, 292, 295, 326, 327 zob. też Domy kultury, Księgarnie, Mikrootoczenie, Przedszkola, Szkolnictwo, Teatr
- Penguin Books (wydawnictwo ; Wielka Brytania) 142, **170** zob. Wydawnictwa
- Piknik biblioteczny **124–125**, **129**, 131, **167–168**, 200, 231, 238, 285 zob. też Impreza biblioteczna
- PISA (badanie) 7, **149**, **156**, **201** zob. też Alfabetyzacja, Analfabetyzm funkcjonalny, Społeczeństwo informacyjne
- Pisarze 23, 26, 27, 45, **96–97**, **99**, 100, 101, 104, 108, 112, 113, 117, **119**, 130, 135, 150, 153, 162, 167, 169, 173, 174, 182, 186, **188**, 231, 252, 285, 292, 294, 295, **319–322**, **365** zob. też Literatura dziecięca
- spotkania zob. Spotkania autorskie
  - tantiema 149, **159**, **190** zob. też Public Lending Right Act (prawo)

- Polityka 14, 29, 32, **35**, 36, 46, **65**, 71, 72, 135, 149, **156**, 157, 160, 164, 190, **191**, 203, 285
zob. też Otoczenie biblioteki
- Polska **14**, 17, 23, 25, **29**, 30, **32–33**, 35, 71, 79, **101**, 102, 112, 116, **121**, 149, 157, 158, 160, 165, 224, 278 zob. też Bibliotekarstwo
– bibliotekarstwo 17–18, **29**, **35**, 38, 40, 47–48, 162, **203–204**, 209, 212, 281, 286, 331
– czytelnictwo 40, 162, **320–322** zob. też Czytelnictwo dziecięce
- Polska Izba Książki 125, 209 zob. też Mistrz Promocji Czytelnictwa (nagroda)
- Portal społecznościowy 23, 57, **61**, 67, 119, 173, 227, 253, 259, 262, 273, **283**, 290 zob. też Media społecznościowe, Strony WWW
– Fb zob. Facebook
– Instagram zob. Instagram
– Twitter zob. Twitter
– YouTube zob. YouTube
- Program Rozwoju Bibliotek **48**, 83, **203**, 215 zob. też Bibliotekarstwo
- Programme for International Student Assessment (badanie) zob. PISA (badanie)
- Promocja biblioteki zob. Bibliotekarstwo – promocja
- Promocja czytelnictwa zob. Czytelnictwo dziecięce – promocja
- Promocja literatury zob. Literatura dziecięca – promocja
- Promocja regionu zob. Kultura lokalna
- Przedszkola 14, 16, 36, 46, 51, **68**, 74, 76, 78, 79, 80, **92**, 118, 150, **169**, 186, 188, 217, 221, 222, 231, 232, 234, 243, 245, 246, 248, 250, 252, 254, 255, 258, 266, 281, 323, 324, 327, 328
zob. też Dziecko, Partnerzy strategiczni, Szkolnictwo
- Przestrzeń biblioteczna zob. Design
- Public Lending Right Act (prawo) **159** zob. też Pisarze
- Public Library Stuttgart (Niemcy) 195

Q

Q-thek (technologia) 192

R

- Rada Książki Dziecięcej zob. Children's Book Council (Stany Zjednoczone)
- Radość czytania (program) zob. Glæden ved at læse (program)
- Raport Bangemanna (dokument ; 1994) 10 zob. też Unia Europejska
- Reading Is Fundamental (organizacja) **137**
- Reading Worldwide (projekt) **199**, 202 zob. też Kampanie czytelnicze
- Regionalizacja zob. Kultura lokalna
- Revue des livres pour enfants (czasopismo) **186** zob. też Czasopisma fachowe
- RFID 143, 145
- Rodzice **13**, 14, 44, 46, 74, 91, 94, 96, 118, 119, 120, 125, 130, 131, 135, 137–139, 142, 144, **155**, 162, 165, 177, 188, **189**, 196, **200–201**, 202, 203, 214, **230**, 247, 248, 261, **287**, 290, 292
zob. też Dziecko, Młodzież, Niemowlę, Rodzina
- Rodzina **13**, 14, 19, 67, 73, 83, **101**, **120–121**, 125, 131, 137, 141, 145, 159, 165, 170, **172**, 183, 200, 217, 230, 231, 238, 249, 253, 254, 258, 262, **285**, 286, 317, 318, 323, 324, 328 zob. też Dziecko, Młodzież, Niemowlę, Rodzice, Użytkownicy biblioteki
- RIF zob. Reading Is Fundamental (organizacja)

S

- San Diego County Library (Stany Zjednoczone) 142, **145** zob. też Library of the Year (nagroda), Stany Zjednoczone
- Scandinavian Public Library Quarterly (czasopismo) 149 zob. też Bibliotekarstwo – Dania, Czasopisma fachowe
- Schiller Bibliothek (Niemcy) 192
- Science fiction (gatunek literacki) 165, 195 zob. też Fantasy (gatunek literacki)
- Seanse filmowe zob. Kino w bibliotece
- Self-check 10, 144, 145, **153**, 192 zob. też Biblioteki publiczne, Zbiory biblioteczne
- Seniorzy 69, **85**, 88, 90, 121, **131**, 158, 213, 247, **286**, 318, 327 zob. też Użytkownicy biblioteki
- Serwis społecznościowy zob. Portal społecznościowy
- Seven Stories (Wielka Brytania) **169–170** zob. też Muzeum
- Sieć bibliotek zob. Biblioteki publiczne – sieci
- Skandynawia 17, 27, 99, 136, **148**, 153, **154–156**, 180, 191, 203
– bibliotekarstwo zob. Bibliotekarstwo – Dania, Bibliotekarstwo – Norwegia, Bibliotekarstwo – Szwecja
- Smartfony 56, 142, 144, **154–155**, 277, 287, **290** zob. też Aplikacje internetowe, Media społecznościowe
- Social media zob. Media społecznościowe
- Spektakle teatralne zob. Teatr
- Spółczeństwo informacyjne **9–10**, 14, 16, 36, **39**, 52, 56, 123, 148, 173, **174**, 292 zob. też Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, PISA (badanie)
- Spółczeństwo oparte na wiedzy zob. Społczeństwo informacyjne
- Spółczeństwo sieciowe zob. Społczeństwo informacyjne
- Spółczeństwo lokalna **39**, 42, 49, 50, **52**, 58, **66–67**, 70, 75, 129, 133, 135, 136, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 154, 160, 168, 183, **195**, **204**, 205, 210, 224, 259, 280, 295, 328
- Sport 130, 131, 152, **157**, 164, 263, 279, **284**, 285, 289 zob. też Zdrowie
- Spotkania autorskie 19, 62, 83, 93, 94, 95, **99–105**, **109–112**, **116–117**, 125, 131, **173–174**, 180, 186, **188**, **198–200**, 215, 217, 233, 235, 238, 243, 246, 249, 250, 252, 255, 258, **281**, **283**, 285, **292**, 315–318, 323, 324, 326, 327 zob. też Czytelnictwo dziecięce, Impreza biblioteczna, Literatura dziecięca, Pisarze
- Stadtbibliothek Köln (biblioteka ; Kolonia) **199–200**
- Standardy biblioteczne **11–14**, 136, 149, 189, 190, **291** zob. też Ustawodawstwo biblioteczne
- Standardy IFLA zob. IFLA – wytyczne
- Stany Zjednoczone 17, 27, **100**, 136, 147 zob. też Bibliotekarstwo, ICDL
– bibliotekarstwo 136, 137, 139–140, 144, 146–147, 163, 184, 224, 226
– nagrody zob. Library of the Year (nagroda)
– pierwsze biblioteki **136–137**, **224**
– stowarzyszenia bibliotekarzy zob. ALA
– szkoły bibliotekarskie 137
– Tydzień Bibliotek Stanowych 138
– zajęcia dla najmłodszych **137–138**, 145, 185
- Statut biblioteki **11**, 12, 47 zob. też Dokumentacja biblioteczna, Misja biblioteki
- Stiftung Lesen (fundacja ; Moguncja) **199–200**

- Storytelling **124, 126, 166–167**, 170, 180, 188 zob. też Impreza biblioteczna
- Stowarzyszenia bibliotekarzy zob. Organizacje zawodowe bibliotekarzy
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Amerykańskich zob. ALA
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Duńskich zob. Danish Library Association (stowarzyszenie ; Dania)
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 7, 19, 38, 39, **46**, 57, 81, 117, 125, **206**, 209, 210, 213, 259 zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy, Tydzień Bibliotek
- Stowarzyszenie Zawodowe Pracowników Bibliotek i Centrów Informacyjnych zob. Berufsverband Information Bibliothek (stowarzyszenie ; Niemcy)
- Strategia biblioteki **11**, 27, 28, 37, **46**, **54**, 65, **91–92**, 94, 99, 137, 141, 150, **259** zob. też Analiza SWOT, Misja biblioteki, Partnerstwo strategiczne
- Strategia lizbońska (dokument ; 2000) 10, 291–**292** zob. też Unia Europejska
- Strony WWW 23, 27, 57, **62**, 71, 73, 142, 162, 286 zob. też Aplikacje internetowe
- a dzieci **166**, 168 zob. też Media społecznościowe
  - a biblioteka 14, 46, 50, **57–58**, 143, 146, **173**, 182, 189, **206**, 209, 215, 221–222, 227, 257, 281, **283**, 285, **296** zob. też Reading Worldwide (projekt)
  - funkcjonalność **62, 260**, 271–277
  - kryteria oceny **259–261**
  - model **288–290**
  - przykłady analizy 226, **262–277**
  - subskrypcja zob. Newsletter
  - zawartość **260**, 262–270
- Studenci 74, 122, 149, **150**, 165, 213, 255, 328 zob. też Biblioteki akademickie, Młodzież, Użytkownicy biblioteki
- Subskrypcja e-mail zob. Newsletter
- Summer Reading Challenge (program) **166** zob. też Wielka Brytania
- SWOT zob. Analiza SWOT
- System biblioteczny (informat.) 18, 47, 153, **155**, 190, 191, 284 zob. też Bibliotekarstwo
- Systemy zdalnej identyfikacji radiowej zob. RFID
- Szachy 145, 243 zob. też Impreza biblioteczna
- Szkolnictwo **15–16**, 20, 29, 36, 71, 72, 121, 126, 137, 139, 143, 146, 149, 156, 158, **162**, 196, 201, 217, 234, 243, 281, **291** zob. też Biblioteki szkolne, Kształcenie ustawiczne, Nauczyciele, Przedszkola
- a biblioteka 23, 32, 35, **60**, 68, 69, 73, 74, 76, 77, **78**, 79, 80, 81, 90, 111, **144–145**, 148, 150, **153**, 156, **169, 180, 183**, 188, 196, 198, 201, 221, 222, 232, 245, 246, 251, **252**, 254, 255, 323, 324, 326, 327
- Szpitalne 14, 69, 162, 183, 186 zob. też Biblioteki szpitalne
- Szwecja zob. Bibliotekarstwo – Szwecja

T

- Tantiema (finanse) zob. Pisarze – tantiema
- Targi książki 26, 27, 98, **99–120**, 173, 180, **199**, 295 zob. też Festiwale literackie
- a dziecko **101, 112–117**
  - Bolonia 72, 100, 319

- Niemcy **100** zob. też Frankfurter Buchmesse (targi), Leipziger Messe (targi)
- Polska **27, 70, 99, 100–116, 315, 320, 322**
- Targi książki w Lipsku zob. Leipziger Messe (targi)
- Targi książki we Frankfurcie nad Menem zob. Frankfurter Buchmesse (targi)
- Teatr **68, 78, 81, 95, 96, 103, 104, 118, 126, 131, 151, 157, 161, 215, 219, 227, 235, 238, 239, 243, 284, 285, 317, 321** zob. też Impreza biblioteczna, Partnerstwo strategiczne
- Telewizja **20, 70, 83, 100, 144, 152, 293, 328** zob. też Media społecznościowe
- Treffpunkt Bibliothek (kampania ; Niemcy) **202**
- Trzecie miejsce zob. Bibliotekarstwo – koncepcja „trzeciego miejsca”
- Twitter **61, 275, 276, 290** zob. też Media społecznościowe, Strony WWW
- Tydzień Bibliotek **81, 124–125, 138, 165, 167, 203, 231, 238, 248, 284** zob. też Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
- Tydzień Bibliotek (akcja ; Niemcy) zob. Bibliothekswoche (akcja ; Niemcy)

U

- Udostępnianie zbiorów **9, 10, 14, 34, 39, 47, 54, 56, 57, 62–63, 66, 82, 89, 118, 148, 153, 159, 168, 170, 174, 180, 192, 226, 275, 279, 281, 283** zob. też Zbiory biblioteczne
- UNESCO **135** zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy
- Unia Europejska **10–11, 48, 59, 72, 88, 101, 157, 161, 166, 190, 227, 232, 292** zob. też Strategia lizbońska (dokument ; 2000)
- Universitätsbibliothek Frankfurt am Main (Niemcy) **191**
- University of Wisconsin-Madison (Stany Zjednoczone) **135**
- USA zob. Stany Zjednoczone
- Usługi biblioteczne **11, 14, 41, 90, 92, 140–144, 147, 154–155, 157, 158, 163, 164, 192, 200, 204, 210, 283–284, 290, 293, 295** zob. też Impreza biblioteczna, Jakość, Zasoby biblioteczne
- Ustawa o bibliotekach (1997) zob. Ustawodawstwo biblioteczne
- Ustawa o regulacji cen książek zob. Buchpreisbindungsgesetz (ustawa)
- Ustawodawstwo biblioteczne **11, 29, 32, 34–39, 41, 47, 49, 71, 89, 149, 152, 157, 159, 185, 189, 195, 196, 278, 350–351** zob. też Standardy biblioteczne
- Użytkownicy biblioteki **10, 17, 18, 27, 34, 36, 37, 41–42, 46–47, 53, 54, 55–59, 62, 65, 67–68, 73–93, 99, 109, 112, 121–123, 126–130, 144, 146, 147, 148–157, 164, 168, 174, 182, 223, 226, 278, 281, 284, 291–295, 321, 326, 328** zob. też Bibliotekarstwo – koncepcja „trzeciego miejsca”
  - dzieci zob. Dziecko
  - nastolatki zob. Młodzież
  - niemowlęta zob. Niemowlę
  - opiekunowie zob. Rodzice
  - osoby niepełnosprawne zob. Niepełnosprawni
  - osoby starsze zob. Seniorzy
  - prawo do prywatności **59, 146**
  - studenci zob. Studenci
  - więź rodzinna zob. Rodzina

V

Verein Deutscher Bibliothekare (stowarzyszenie ; Niemcy) **135** zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (stowarzyszenie ; Austria) **135** zob. też Organizacje zawodowe bibliotekarzy

W

Wakacje w bibliotece **124–125**, **126**, **127**, **130**, **141**, **157**, **165–168**, **231**, **238**, **246**, **249**, **254**, **285**, **323**, **324** zob. też Impreza biblioteczna

We love libraries (akcja) **138**, **162–163** zob. też Bibliotekarstwo – promocja

Weblog zob. Blogi biblioteczne

Weltbild (wydawnictwo) **194–195**

Wer Liest, gewinnt (kampania czytelnicza ; Niemcy) **201**

Wernisaże **96**, **166**, **231**, **238**, **241**, **249**, **254**, **285** zob. też Impreza biblioteczna, Wystawy

Wędrujące wystawy (inicjatywa) **199**

White Raven Award (nagroda) **198**, **319**

White Ravens Festival (festiwal ; Monachium) zob. White Raven Award (nagroda)

Wielka Brytania **17**, **24**, **78**, **103**, **159–161**, **168**, **174**, **192**, **194** zob. też Bibliotekarstwo

– biblioteka narodowa zob. British Library (Wielka Brytania)

– bibliotekarstwo **136**, **138**, **159–183**, **188**, **225**, **230** zob. też Library Association (stowarzyszenie ; Wielka Brytania)

– czytelnictwo **137**, **161**, **183**, **186**, **203** zob. też Olimpiada Kulturalna (2008–2012 ; Wielka Brytania)

– Dzień Miłośników Bibliotek zob. Library Lover's Day (kampania ; Wielka Brytania)

– finanse **161**, **164**, **166**, **182** zob. też Arts Council England (Wielka Brytania)

Więźniowie **32**, **145**, **162**, **252**

Wizerunek bibliotekarza zob. Bibliotekarze – wizerunek

Wizerunek biblioteki **49**, **52**, **53**, **57**, **60**, **86**, **89**, **91**, **93**, **109**, **132–133**, **142**, **150**, **163**, **173**, **187**, **192**, **205**, **212**, **220**, **223**, **224**, **225**, **255**, **257**, **260–261**, **282**, **284**, **294**, **326** zob. też

Bibliotekarze – wizerunek, Nagrody dla bibliotek

Wolontariusze zob. Bibliotekarstwo – wolontariat

Współpraca strategiczna zob. Partnerstwo strategiczne

WWW zob. Strony WWW

Wydawnictwa **45**, **66**, **69**, **73**, **83**, **93**, **96**, **102**, **104**, **106**, **109**, **116**, **117**, **119**, **135**, **144**, **150**, **170**, **180**, **186**, **194–195**, **232**, **252**, **320**, **321**, **322** zob. też Children's Book Council (Stany Zjednoczone), Literatura dziecięca, Nowości wydawnicze

Wydawnictwo Weltbild zob. Weltbild (wydawnictwo)

Wyposażenie biblioteki zob. Design

Wypożyczanie zob. Udostępnianie zbiorów

Wystawy **19**, **83**, **99**, **102**, **107**, **116**, **117**, **118**, **121**, **140**, **141**, **165**, **168**, **169**, **170–171**, **172**, **186**, **198–199**, **200**, **215**, **217**, **231**, **237**, **238**, **239**, **240**, **241**, **246**, **248**, **249**, **250**, **251**, **252**, **254**, **260**, **267**, **280**, **283**, **285**, **287**, **318**, **323**, **324**, **326** zob. też Wernisaże

Wytyczne IFLA zob. IFLA – wytyczne

Y

YALSA 11, **141**, 146 zob. też Młodzież, Organizacje zawodowe bibliotekarzy

YouTube **58**, 162, **202**, 271, 272, 276, **290** zob. też Portal społecznościowy

Young Adult Library Services Association zob. YALSA

Youth Library (wystawa, 1 ; 1946 ; Niemcy) **198**

Z

Zarządzanie jakością zob. Jakość

Zasoby biblioteczne 53, **65**, 82, 127, 138, 143, 206, 250, 256, 279, **296** zob. też Bibliotekarstwo, Otoczenie biblioteki

– materialne **37**, **65**, 256, 260, 279, **291** zob. też Design, Nowości wydawnicze, Zbiory biblioteczne

– niematerialne 12, 37, **65**, **93**, **127**, **291** zob. też Baza danych, Bibliotekarze, Impreza biblioteczna, Usługi biblioteczne

Zarządzanie strategiczne 11, 65, 141

– analiza zob. Analiza SWOT

– narzędzia zob. Analiza strategiczna – narzędzia

Zbiory biblioteczne **9–10**, 13, 30, 33, 34, 37, 42, 44–45, **56**, 65, 66, 73–77, 82, 85, 86, **90**, 95, 117, 121, 129, 150, **154**, 159, 175, 180, **185**, 192, 196, 203, **204**, **205**, 216, 227, 233, 239, 242, 246, **256**, 282, **287**, 291, 292, 323, 326, 329–331

– digitalizacja 10, 11, 42, 43, 51, 88, 89, 91, 150, 175, 185, 326

– gromadzenie zob. Gromadzenie zbiorów

– opracowanie zob. Opracowanie zbiorów

– udostępnianie zob. Udostępnianie zbiorów

Zdrowie 71, 130, 144, **145**, 148, **155–156**, 157, 159, 180, 188, 203, 230, 231, 285

Oprac. Marlena Gęborska

Marlena Gęborska
The Model of a Library
Actively Promoting Children's Books

A b s t r a c t

In the years 2000–2015, libraries' cultural offer for young people seemed particularly interesting, as Polish public libraries were undergoing changes driven by developments and transformation in other domains. The communication system changed, and readers' interests and needs evolved.

The 21st century library cannot merely implement new technologies for acquiring, cataloging, and circulating library collections. First of all, libraries have to provide services essential for contemporary readers, making the library offer more and more attractive. The library should be a meeting place, a venue for upbringing and inspiration. Library events may change stereotypes of this institution and encourage young people to visit the library on a regular basis. Within fifteen years, libraries reached the peak in terms of promoting children's books; however, continuous efforts are necessary in this area. Increasingly demanding readers of the Z generation prompt librarians to enhance library resources and raise their own competence. This study applies the modelling method to show the activities of libraries in the culture system. The volume ends with a summary of the main findings and proposes a library activity model in the context of the promotion of the cultural offer for children and young adults.

Redakcja
Anna U. Piłśniak

Projekt okładki, na podstawie pomysłu Autorki
Marek J. Piwko {mjp}

Redakcja techniczna, skład i łamanie
Jadwiga Piłśniak

Korekta
Wojciech Szaforz

Copyright © 2019 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Fotografie na okładce: copyright © by Marlena Gęborska
Na fotografiach: Laura, Paula i Marika Zapora

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3607-7
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3608-4
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12b, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 25,25. Ark. wyd. 29,50
Papier offset kl. III 90 g. Cena 79,90 zł (w tym VAT)
Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin

Marlena Gęborska

doktor nauk humanistycznych,
od 2011 roku zatrudniona w Instytucie
Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach,
obecnie na stanowisku adiunkta.

W latach 2014–2015 pracownik Biblioteki
Narodowej w Warszawie. W latach
2015–2018 nauczyciel informatyki
oraz nauczyciel bibliotekarz. Aktywna
uczestniczka międzynarodowych
i ogólnopolskich konferencji.

Działalność dydaktyczną i zainteresowania
badawcze skupia wokół literatury dla
dzieci i młodzieży, bibliotek promujących
książkę dziecięcą, prakseologicznych
podstaw zarządzania instytucjami,
mediów społecznościowych, opracowania
rzeczowego dokumentów oraz e-learningu.

Autorka *Biblioteki aktywnie promującej
książkę dziecięcą* (Warszawa 2018), pracy
łączącej poradnikowy charakter z walorami
monografii, poświęconej analizie wyników
ogólnopolskiej ankiety z udziałem ponad
dziewięciuset bibliotek i przedstawieniu
sformułowanych zaleceń dotyczących
promocji książki adresowanej do młodego
czytelnika.

Zasadniczym celem w rozprawie jest zaproponowanie modelu akcji bibliotecznych w kontekście promocji oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży. Termin „model” jest w pracy odnoszony do aktywności i promocji biblioteki, z wyłączeniem pozostałych aspektów jej funkcjonowania [...]. W programie badawczym wzięto pod uwagę osiem typów źródeł: odpowiedzi uzyskane w trakcie ogólnopolskiej i zagranicznej ankiety, w tym podczas podróży badawczych, wypowiedzi bibliotekarzy i czytelników zebrane z użyciem scenariusza, materiały promocyjne zebrane w bibliotekach i podczas targów książki, strony internetowe bibliotek publicznych, dokumentację biblioteczno-statystyczną, publikacje z wydawnictw zwartych i czasopism fachowych, raporty o stanie czytelnictwa i bibliotek oraz opracowania Głównego Urzędu Statystycznego.

Ze Wstępu

Zagadnienie promocji książki dziecięcej jest współcześnie szczególnie ważne i aktualne. Z całą pewnością niebagatelną rolę przypada tu bibliotekom. Należy więc stwierdzić, że Autorka podjęła się analizy problematyki istotnej nie tylko z perspektywy bibliologii i informatologii, ale także w znacznie szerszym społecznie aspekcie. [...]

Praca ta zainteresuje zapewne w pierwszej kolejności badaczy i studentów związanych z takimi dyscyplinami, jak bibliologia i informatologia, literaturoznawstwo, pedagogika czy kulturoznawstwo. Jestem przekonany, że może się ona okazać przydatna dla każdego, kto jest zainteresowany nowoczesnymi metodami promocji książki dziecięcej i rozwojem jej czytelnictwa, a więc dla bibliotekarzy, nauczycieli i rodziców. Istotną jej zaletę stanowi analiza współczesnych dobrych praktyk w tym zakresie stosowanych przez liczne biblioteki w Europie i w Stanach Zjednoczonych. Pozostaje mieć nadzieję, że przeniesienie tych praktyk na polski grunt przyczyni się do pozytywnej zmiany zachowań w zakresie kultury czytelniczej i informacyjnej nowych pokoleń „tabletowych dzieci”.

*dr hab. Michał Rogoż, prof. UP
(z recenzji wydawniczej)*

ISSN 0208-6336

Cena 79,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-3607-7

9 788322 636077

Więcej o książce

